ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

ΕΠΙΚΑΙΡΟΠΟΙΗΜΕΝΟ ΤΕΥΧΟΣ VI

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Β. ΣΚΙΑΔΑΣ
ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2016

Πρόλογος

Στο τεύχος αυτό περιλαμβάνεται ο επικαιροποιημένος Στρατηγικός Σχεδιασμός της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, σύμφωνα με την οικεία Απόφαση του Υπουργείου Εσωτερικών (ΥΑ 35829/22.9.2014, «Περιεχόμενο, δομή, τρόπος υποβολής, όργανα σύνταξης, ελέγχου και αξιολόγησης, διαδικασία κατάρτισης, παρακολούθησης και αξιολόγησης των Πενταετών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων των ΟΤΑ Β' βαθμού για την περίοδο 2014-2019», ΦΕΚ Β' 2642/6.10.2014). Έχουν ακολουθηθεί η δομή και οι προδιαγραφές που τίθενται από την ως άνω Απόφαση.

Στις βασικές ενότητες του Τεύχους περιλαμβάνονται ο Στρατηγικός Σχεδιασμός με επιμέρους κεφάλαια την Περιγραφή και Αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης και την Στρατηγική της Περιφέρειας και τις Αναπτυξιακές Προτεραιότητες, καθώς επίσης και το πρώτο Μέρος του Επιχειρησιακού Σχεδιασμού, που αφορά την εξειδίκευση των στρατηγικών στόχων σε Άξονες και την εξειδίκευση των Αξόνων σε Μέτρα.

Επισημαίνεται ότι το κείμενο συντάχθηκε με τη λογική της «επικαιροποίησης», ήτοι της αναμόρφωσης των στοιχείων που περιλαμβάνονταν στον ήδη υφιστάμενο Στρατηγικό Σχεδιασμό, της ενημέρωσης των δεδομένων που αποτελούν την υφιστάμενη κατάσταση (στο βαθμό που αυτή η ενημέρωση κατέστη εφικτή, αναλόγως της διαθεσιμότητας των δεδομένων από τις διάφορες πηγές που αναφέρονται στο κείμενο), και της επαναδιατύπωσης του Αναπτυξιακού Οράματος της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, όπως αυτό καταγράφεται σε προγραμματικά κείμενα (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα περιόδου 2014-2020, Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης, Αναθεωρημένο Χωροταξικό Σχέδιο ΠΝΑ, κλπ) και προκύπτει από τις θέσεις της αιρετής Περιφερειακής αρχής (συμπεριλαμβανομένων των αποφάσεων του Περιφερειακού Συμβουλίου). Δεν υπήρξε «αναθεώρηση» του Στρατηγικού Σχεδιασμού καθώς αυτή η διαδικασία δεν ήταν αντικείμενο της παρούσας επεξεργασίας. Για το λόγο αυτό διατηρήθηκαν η δομή, η διάρθρωση και η βασική φιλοσοφία του υφιστάμενου Στρατηγικού Σχεδιασμού.

Στο κείμενο συμπεριλαμβάνονται αλλαγές, προσθήκες και συμπληρώσεις, σύμφωνα με τις παρατηρήσεις της αρμόδιας Ομάδας Έργου της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, της Επιτροπής Παρακολούθησης, της Εκτελεστικής Επιτροπής, του Περιφερειακού Συμβουλίου και της Περιφερειακής Επιτροπής Διαβούλευσης.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ..... **5**

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ **5**

1.1 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ *5*

1.1.1 Περιγραφή 5

1.1.1.1 Βασικά γεωγραφικά, πληθυσμιακά, κοινωνικά, οικονομικά, πολεοδομικά, περιβαλλοντικά και αναπτυξιακά χαρακτηριστικά της Περιφέρειας καθώς και των σχέσεων και των αλληλεξαρτήσεων της με την ευρύτερη περιοχή 5

Γεωγραφική Σύνθεση 5

Διοικητική Διαίρεση (Πρόγραμμα «Καλλικράτης») 13

Δημογραφικά Δεδομένα 16

Γεωμορφολογικά Χαρακτηριστικά 22

Κλιματολογικές Συνθήκες 27

Φυσικό Περιβάλλον – Οικοσυστήματα 30

Γεωλογικοί Πόροι 42

Τομείς Οικονομικής Δραστηριότητας 48

Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν 107

Τεχνική Υποδομή 114

Δίκτυα – Μέσα Μεταφορών 143

Ενέργεια 170

Τηλεπικοινωνίες και Τεχνολογίες της Πληροφορικής και Επικοινωνιών 181

Τεχνολογία – Έρευνα και Καινοτομία 186

Κοινωνική Υποδομή 191

Υγεία – Πρόνοια 221

Αθλητισμός 233

Πολιτισμός 244

Κύριες Δημόσιες Υπηρεσίες 247

1.1.1.2 Οργανωτικά Χαρακτηριστικά και τα Οικονομικά της Περιφέρειας, ως Οργανισμού 250

Οργανωτική Δομή της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου 250

Φορείς – Νομικά Πρόσωπα της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου 293

Οικονομικά Στοιχεία Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου 299

1.1.2 Αξιολόγηση 305

1.1.2.1 Πλεονεκτήματα και Μειονεκτήματα της Περιφέρειας ως προς τα κρίσιμα ζητήματα, τις ανάγκες των Δήμων και των πολιτών καθώς επίσης και την εκτιμώμενη ζήτηση για την παροχή υπηρεσιών σε επίπεδο Περιφέρειας 305

Ανάλυση SWOT: Θεωρητική Βάση και εφαρμογή στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου 305

Εναλλακτικοί Δείκτες Επίδοσης Περιφερειών 316

Δείκτες Περιφερειακής Ανταγωνιστικότητας 316

Δείκτες Ευημερίας του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας & Ανάπτυξης 321

1.1.2.2 Τα κρίσιμα ζητήματα ανάπτυξης, τα οποία είναι σκόπιμο να αντιμετωπιστούν από την Περιφέρεια κατά την επόμενη μεσοπρόθεσμη περίοδο, ιεραρχημένα κατά σειρά προτεραιότητας 329

Πρωτογενής Τομέας....335
Δευτερογενής Τομέας....339
Τριτογενής Τομέας....345
Μεταφορές....352
Ενέργεια....371
Χωροταξικός Σχεδιασμός & Προβλήματα συγκρούσεων χρήσεων γης 373
Διαχείριση Υδάτινων Πόρων....375
Περιβαλλοντική Διαχείριση....378
1.1.2.3 Δυνατότητες και υφιστάμενες αδυναμίες των υπηρεσιών της Περιφέρειας και των Νομικών Προσώπων της, σε σχέση με τις λειτουργίες που επιτελούν, το ανθρώπινο δυναμικό, την υλικοτεχνική υποδομή τους, την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών, καθώς και σε σχέση με την οικονομική τους κατάσταση....380
1.1.2.4 Ευκαιρίες και περιορισμοί από εξωγενείς παράγοντες....385
Επίδραση Εξωγενών Παραγόντων....385
Επίδραση της Οικονομικής Κρίσης στο ΑΕΠ της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου....394
1.2 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ....396
1.2.1.1 Διατύπωση του Αναπτυξιακού Οράματος της Περιφέρειας και των κατευθυντήριων αρχών, που πρέπει να διέπουν τον τρόπο λειτουργίας της και τον τρόπο διοίκησης των υποθέσεων περιφερειακού επιπέδου....396
1.2.1.2 Προσδιορισμός Στρατηγικής της Περιφέρειας....398
Στρατηγικές Επιλογές Νησιωτικής Ανάπτυξης: Εξωγενής και Ολοκληρωμένη Ενδογενής Ανάπτυξη....402
Συνοπτικές επισημάνσεις τομεακών στρατηγικών κατευθύνσεων....404
Στρατηγικοί Στόχοι του Αιγαιακού Χώρου....413
Υποστηρικτικά Εργαλεία....417
Αξιοποίηση Δημόσιας Περιουσίας....421
Αναβάθμιση Διοικητικής Ικανότητας της Περιφέρειας....422
Βελτίωση της Οικονομικής Κατάστασης της Περιφέρειας....424
1.2.1.3 Προσδιορισμός των αναπτυξιακών προτεραιοτήτων, σύμφωνα με τις οποίες θα διαμορφωθεί το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα, λαμβάνοντας υπόψη τις εθνικές (τομεακές και περιφερειακές) αναπτυξιακές προτεραιότητες....424
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2....442
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ....442
2.1 ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ....442
2.1.1 Εξειδίκευση των Γενικών Στρατηγικών Στόχων σε ειδικούς....442
2.1.2 Εξειδίκευση των Αξόνων σε μέτρα (που αντιστοιχούν σε ειδικούς στόχους) που αφορούν: Υποδομές, Υγεία, Πολιτισμό και Αθλητισμό, Ενέργεια- Φυσικοί Πόροι, Οικονομικά της Περιφέρειας, Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού της Περιφέρειας και των Νομικών Προσώπων της, πληροφοριακά συστήματα και συστήματα βελτίωσης της διοικητικής ικανότητας της Περιφέρειας, ολοκληρωμένες ηλεκτρονικές υπηρεσίες στον πολίτη....444

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

1.1 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

1.1.1 Περιγραφή

1.1.1.1 Βασικά γεωγραφικά, πληθυσμιακά, κοινωνικά, οικονομικά, πολεοδομικά, περιβαλλοντικά και αναπτυξιακά χαρακτηριστικά της Περιφέρειας καθώς και των σχέσεων και των αλληλεξαρτήσεων της με την ευρύτερη περιοχή

Γεωγραφική Σύνθεση

Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου εκτείνεται σε μια τεράστια θαλάσσια ζώνη από τις ακτές της Αττικής (Μακρόνησος) έως τα νότια παράλια της Τουρκίας (Καστελόριζο). Αποτελείται από 79 νησιά, από τα οποία κατοικούνται τα 52 και 178 βραχονησίδες. Η συνολική της έκταση είναι 5,286 τ.χλμ. (ποσοστό 4% της επιφάνειας της Ελλάδας) και ο μόνιμος πληθυσμός της ανέρχεται σε 309.015 κατοίκους (155.865 άνδρες και 153.150 γυναίκες) που αντιστοιχεί σε 2,85% του συνολικού μονίμου πληθυσμού της χώρας (βάση της απογραφής του 2011 όπως αυτή οριστικοποιήθηκε και καταγράφεται στην Απόφαση ΓΠ-191/18.3.2014 της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής – ΦΕΚ Β’ 698/20.3.2014).

Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου περιλαμβάνει δυο νησιωτικά συμπλέγματα, τις Κυκλάδες και τα Δωδεκάνησα.

Χάρτης 1.1
Περιφέρεια Νότιου Αιγαίου

Το νησιωτικό σύμπλεγμα των Δωδεκανήσων έχει έκταση 2.714 τ.χλμ. και μόνιμο πληθυσμό 190.988 κατοίκους. Τα κυριότερα νησιά που αποτελούν το νησιωτικό αυτό σύμπλεγμα είναι, κατά σειρά μεγέθους, τα εξής: Ρόδος, Κάρπαθος, Κως, Κάλυμνος, Αστυπάλαια, Κάσος, Τήλος, Σύμη, Λέρος, Νίσυρος, Πάτμος, Χάλκη, Σαρία, Λειψοί, Ψέριμος, Αγαθονήσι, Λέβιθα, και Μεγίστη ή Καστελόριζο. Υπάρχουν και άλλα νησάκια από τα οποία ξεχωρίζουν τα νησιά: Σύρνα, Αλιμιά, Αρκοί, Τέλενδος, Κίναρος, Οφιούσσα (ή Οφιδούσσα), Αρμαθιά, Φαρμακονήσι, Κουνούποι, Νίμος, Ρω, Αστακίδα, Σέσκλιο, και άλλα πολύ μικρότερα. Η **Ρόδος** είναι το μεγαλύτερο νησί της Δωδεκανήσου και το τέταρτο στην Ελλάδα μετά την Κρήτη, την Εύβοια και τη Μυτιλήνη (Λέσβος). Η έκταση της είναι 1.401,46 τ.χλμ. και το σχήμα της είναι στενόμακρο με μέγιστο μήκος 77 χλμ. και μέγιστο πλάτος 37 χλμ. Το μήκος της ακτογραμμής της είναι 220 χλμ. Η **Κάρπαθος**, μεταξύ της Ρόδου και της Κρήτης, είναι το δεύτερο σε μέγεθος νησί της Δωδεκανήσου με έκταση 300,15 τ.χλμ. και μήκος ακτών 180 χλμ. Περιλαμβάνει συνολικά 12 χωριά

(Πηγάδια, Απέρι, Αρκάσα, Φοινίκι, Βωλάδα, Μενετές, Μεσοχώρι, Όθος, Όλυμπος, Διαφάνι, Πυλές και Σπόα) και εννέα οικισμούς (Μερτώνας, Κατόδιο, Κυρά Παναγιά, Λακκί, Άη Γιάννης, Κήπος Αφιάρτη, Λευκός, Αυλώνα, Άγιος Νικόλαος). Το νησί της **Κω** συνορεύει βόρεια με την Κάλυμνο, νότια με τη Νίσυρο, ανατολικά με την Τουρκία και τον Κεραμεικό κόλπο και δυτικά με την Αστυπάλαια. Βόρεια βρέχεται από το Ικάριο πέλαγος και νότια από το Καρπάθιο. Η συνολική έκταση του νησιού είναι 287,61 τ.χλμ., το σχήμα του είναι μακρόστενο και το μήκος των ακτών του είναι 121 χλμ. Η **Κάλυμνος**, είναι το τέταρτο σε έκταση νησί του Νομού Δωδεκανήσου, με έκταση 110,58 τ.χλμ. Είναι ορεινή και σχετικά άγονη. Περιβάλλεται από διάφορα μικρά νησιά, άλλα κατοικήσιμα όπως η Τέλενδος και η Ψέριμος και άλλα ακατοίκητα, όπως η Πλάτη, η Σαρή, το Γαϊδουρονήσι, η Αγία Κυριακή και ο Καλαβρός. Στο νησί υπάρχουν 12 οικισμοί. Η **Αστυπάλαια** ή **Σταμπαλιά** είναι το πέμπτο κατά σειρά νησί των Δωδεκανήσων. Έχει έκταση 96,42 τ.χλμ. και μήκος ακτών 110 χλμ. Νησί άνυδρο και ξηρό καλύπτεται κατά 97,8% από σκληρόφυλλους θάμνους, που χρησιμοποιούνται για βοσκή και μελισσοκομία. Η **Κάσος** αποτελεί το νοτιότερο τμήμα του Δωδεκανησιακού συμπλέγματος και βρίσκεται μεταξύ Καρπάθου και Κρήτης. Η συνολική έκταση του νησιού είναι 66,42 τ.χλμ. και έχει μήκος ακτών 50 χλμ. Αποτελεί ενιαίο Δήμο με πρωτεύουσα το Φρυ και οικισμούς-χωριά την Αγία Μαρίνα, το Αρβανιτοχώρι, την Παναγιά και το Πόλι. Το έβδομο σε έκταση νησί, η **Τήλος**, με εμβαδό 61,49 τ.χλμ. και μήκος ακτών 75 χλμ. νησί της Δωδεκανήσου βρίσκεται στο βορειοανατολικό Αιγαίο, ανάμεσα στα νησιά Νίσυρο, Χάλκη και Κνίδο. Το έδαφος είναι ορεινό, με ψηλότερη κορυφή τον Προφήτη Ηλία. Οι οικισμοί είναι τρεις, του Μεγάλου Χωριού, των Λειβαδιών και του Αγίου Αντωνίου. Η **Σύμη** είναι το όγδοο σε μέγεθος νησί της Δωδεκανήσου με έκταση 57,86 τ.χλμ. και μήκος ακτών 85 χλμ. Είναι ορεινή και βραχώδης. Γύρω της υπάρχουν νησίδες και βραχονησίδες. Η **Λέρος** είναι το ένατο σε έκταση νησί του Νομού Δωδεκανήσου (έκταση 54,05 τ.χλμ. και μήκος ακτών 71 χλμ.). Είναι βραχώδες νησί με μικρές πεδινές εκτάσεις ανάμεσα στα διάφορα υψώματα. Στο νησί υπάρχουν 10 οικισμοί και σημαντικό φυσικό λιμάνι. Η **Νίσυρος** βρίσκεται νότια της Ικαρίας, βόρεια της Τήλου και δυτικά των τουριστικών ακτών. Έχει έκταση 41,26 τ.χλμ. και περίμετρο ακτών 28 χλμ. Έχει σχήμα σχεδόν κυκλικό και οι ακτές της δεν παρουσιάζουν πλούσιο διαμελισμό. Η **Πάτμος**, το νησί της Αποκάλυψης, έχει έκταση 34,14 τ.χλμ. και η περίμετρος των ακτών της έχει μήκος 61 χλμ. περίπου. Μαζί με τα νησιά Αρκιοί και

Μάραθος (που βρίσκονται ανατολικά της) αποτελεί ομώνυμο δήμο με έκταση 45 τ.χλμ. Έδρα της είναι η Χώρα και μεγαλύτερος οικισμός της η Σκάλα. Έχει στενόμακρο σχήμα, με μέγιστο μήκος 63 χλμ. και μέγιστο πλάτος 10 χλμ. Τα εδάφη της είναι ηφαιστειογενή, βραχώδη και άδεντρα. Η **Χάλκη** βρίσκεται δυτικά από το μέσο της Ρόδου, σε απόσταση 10 χλμ. περίπου από το ακρωτήρι Αρμενιστής και 15 χλμ. από την Κάμειρο – Σκάλα. Έχει έκταση 26,99 τ.χλμ., και μήκος ακτογραμμής 34,78 χλμ. Βόρεια της Καρπάθου (χωρίζονται με ένα ρηχό στενό πορθμό) βρίσκεται η **Σαρία**, με έκταση 20,4 τ.χλμ, η οποία κατοικείται κυρίως από επιστημονικό προσωπικό που μελετά τη μεσογειακή φώκια. Στο βορειοανατολικό άκρο των Δωδεκανήσων, ανάμεσα στην Πάτμο και τη Λέρο, βρίσκεται ένα σύμπλεγμα νησιών, με το μεγαλύτερο τους **Λειψούς**. Έχουν έκταση 15,84 τ.χλμ. (χωρίς τις νησίδες) και μήκος ακτογραμμής 33,13 χλμ. περίπου. Έπεται η **Ψέριμος** με έκταση 14,61 τ.χλμ, βόρεια της Κω και νοτιοανατολικά της Καλύμνου, πολύ κοντά στα ελληνοτουρκικά θαλασσια σύνορα. Το **Αγαθονήσι** είναι η βορειότερη νησίδα του δωδεκανησιακού συμπλέγματος με έκταση 13,41 τ.χλμ. και μήκος ακτογραμμής 29,4 χλμ. Η απόσταση του από την Πάτμο και η έλλειψη συγκοινωνιακών μέσων δημιούργησαν δυσκολίες στους κατοίκους του νησιού. Για το λόγο αυτό από το 1954 αποτελεί ανεξάρτητη κοινότητα. Η νήσος **Λέβιθα**, με 9,12 τ.χλμ και μήκος ακτογραμμής 34 χλμ, βρίσκεται ανάμεσα στα Δωδεκάνησα και τις Κυκλάδες και εμφανίζεται ως ακατοίκητη στην απογραφή του 2011 αλλά υπάρχει εκεί μια οικογένεια που συντηρεί τον υπάρχοντα οικισμό και λειτουργεί ταβέρνα για τα προσεγγίζοντα σκάφη. Η νήσος **Μεγίστη** ή **Καστελλόριζο** είναι το νότιο-ανατολικότερο νησί της Δωδεκανήσου και βρίσκεται 72 ναυτικά μίλια από τη Ρόδο. Έχει έκταση 9,11 τ.χλμ., χωρίς τα νησάκια Ρω, Στρογγυλή, Άγιος Γεώργιος, Ψαραδιά και Αγρελιά. Το μήκος της ακτογραμμής είναι 18,3 χλμ. περίπου.

Το νησιωτικό σύμπλεγμα των Κυκλάδων έχει έκταση 2.572 τ.χλμ. και μόνιμο πληθυσμό 118.027 κατοίκους. Αποτελείται από τα παρακάτω κατά τάξη μεγέθους νησιά: Νάξος, Άνδρος, Πάρος, Τήνος, Μήλος, Κέα, Αμοργός, Ιος, Κύθνος, Μύκονος, Σύρος, Θήρα, Σέριφος, Σίφνος, Σίκινος, Ανάφη, Κίμωλος, Αντίπαρος, Φολέγανδρος, Μακρόνησος, Πολύαιγος, Ηρακλειά, Γυάρος, Κέρος, Ρήνεια, Δονούσα, Θηρασιά, Σχοινούσα και Κουφονήσια. Υπάρχουν και άλλα νησιά και νησίδες όπως: Δεσποτικό, Δήλος, Ρήνεια, Αννάνες, Φαλκονέρα, Ανυδρος, Στρογγυλό, Τραγονήσι, Σεριφόπουλο, Καράβι, Παλαιά και Νέα Καμμένη, κ.α. Η

Νάξος είναι το μεγαλύτερο νησί των Κυκλάδων. Η έκτασή της είναι 429,78 τ.χλμ και το μήκος της ακτογραμμής 91 χλμ. Βρίσκεται ακριβώς στο κέντρο του Αιγαίου. Η **Άνδρος** είναι η μεγαλύτερη, μετά τη Νάξο, νήσος των Κυκλάδων. Έχει έκταση 379,21 τ.χλμ.και το μήκος των ακτών της είναι 176 χιλιόμετρα. Η **Πάρος** έχει έκταση 196,3 τ.χμ. και μήκος ακτών 111 χλμ. Η **Τήνος** είναι το 4^{ο} μεγαλύτερο νησί των Κυκλάδων μετά τη Νάξο, την Άνδρο και τη Πάρο. Έχει έκταση 194,6 τ.χλμ. Η **Μήλος** είναι το νοτιοδυτικότερο νησί των Κυκλάδων, με έκταση 158,4 τ.χλμ και μήκος ακτογραμμής 139 χλμ. Η υψηλότερη κορυφή της είναι ο Προφήτης Ηλίας (751 μ.). Στα βορειοδυτικά της, βρίσκεται το μικρό ακατοίκητο νησί της Αντιμήλου με έκταση 8 τ.χλμ και ακτογραμμή 13 χλμ.. Η **Κέα**, γνωστή και ως Τζια, έχει έκταση 131,69 τ.χλμ με μήκος ακτής 88χλμ. Είναι το 6^{ο} μεγαλύτερο νησί των Κυκλάδων. Πρωτεύουσα είναι η Ιουλίδα και βασικό λιμάνι η Κορησία ή Λιβάδι. Η επιφάνεια της **Αμοργού** εκτιμάται στα 121,46 τ.χλμ., ενώ έχει μήκος ακτών 126 χιλιόμετρα. Πρωτεύουσα του νησιού είναι η Χώρα Αμοργού, ενώ το κύριο λιμάνι της νήσου είναι τα Κατάπολα. Η **Ίος** ανήκει στις νότιες Κυκλάδες. Έχει έκταση 108,71 τ.χλμ, με 2 ορατούς όγκους. Η υψηλότερη κορυφή είναι ο Πύργος με 732 μ.. Πρωτεύουσα είναι η Ίος ή Χώρα. Η **Κύθνος** έχει έκταση 99,43 τ.χλμ. και μήκος ακτογραμμών περίπου 104 χιλιόμετρα, ενώ απέχει 56 ν. μίλια από το λιμάνι του Πειραιά. Η **Μύκονος** με πρωτεύουσα τη Χώρα, έχει έκταση 86,12 τ.χλμ., ενώ έχει μήκος ακτών 89 χιλιόμετρα. Η **Σύρος** είναι η πρωτεύουσα της Περιφέρειας Νότιου Αιγαίου και πρωτεύουσά της είναι η Ερμούπολη. Βρίσκεται στο κεντρικό σημείο των Κυκλάδων και απέχει 83 ναυτικά μίλια από τον Πειραιά και 62 από τη Ραφήνα. Η έκτασή της είναι 84,06 τ.χλμ.. Η **Σαντορίνη** ή **Θήρα** βρίσκεται νότια της Ίου και δυτικά από την Ανάφη. Απέχει από τον Πειραιά 128 ναυτικά μίλια και 63 ναυτικά μίλια από τη Κρήτη. Η έκταση της είναι 76,19 τ.χλμ.. Η **Σέριφος** με πρωτεύουσα τη Χώρα (ή Σέριφος), έχει έκταση 75,2 τ.χλμ. και μήκος ακτών 83 χιλιόμετρα. Η **Σίφνος** είναι νησί μεσαίου μεγέθους στις δυτικές Κυκλάδες. Έχει έκταση 73,94 τ. χλμ, μήκος 15 χιλιόμετρα και πλάτος 7,5 χιλιόμετρα. Απέχει περίπου 80 ναυτικά μίλια από τον Πειραιά. Η ακτογραμμή της είναι περίπου 70 χιλιόμετρα. Η **Σίκινος,** βρίσκεται μεταξύ των νήσων Φολέγανδρου και Ίου και σε απόσταση 14 και 10 μίλια αντίστοιχα. Από τον Πειραιά απέχει 102 μίλια. Πρωτεύουσα του νησιού είναι η ομώνυμος Σίκινος ή Κάστρο. Η επιφάνειά της εκτιμάται στα 41,67 τ.χλμ. ενώ έχει μήκος ακτών 40 χιλιόμετρα. Γύρω από τη Σίκινο βρίσκονται οι ακόλουθες νησίδες, βόρειο-δυτικά: η Βολάδα, ο Άγιος Γεώργιος, και η Καρδιώτισσα (η αρχαία

Λάγουσα), και νότιοδυτικά ο Καλόγερος. Η **Ανάφη** βρίσκεται ανατολικά της Σαντορίνης, με την οποία και αποτελούν τα νοτιοανατολικότερα νησιά των Κυκλάδων, και απέχει από τον Πειραιά 150 ν. μίλια. Πρωτεύουσα του νησιού είναι η Ανάφη (Χώρα), ενώ η συνολική της επιφάνεια εκτιμάται στα 38,63 τ.χλμ. με συνολικό ανάπτυγμα ακτών 38 χιλιόμετρα. Η **Κίμωλος** με πρωτεύουσα του το Χωριό Κιμώλου, έχει έκταση 37,42 τ.χλμ. Στην Κοινότητα Κιμώλου υπάγονται και τα τρία ακατοίκητα νησιά, η Πολύαιγος, ο Άγιος Ευστάθιος και ο Άγιος Γεώργιος. Η **Αντίπαρος** έχει έκταση 35,09 τ.χλμ. συμπεριλαμβάνοντας τη νήσο της Αντιπάρου, το Δεσποτικό και το Στρογγυλό, ενώ απέχει λιγότερο από ένα ναυτικό μίλι από την Πάρο. Η **Φολέγανδρος** απέχει 15 μίλια (ανατολικά) από τη Μήλο και 22 μίλια ΒΔ. από τη Σαντορίνη. Αποκαλείται επίσης και Πολύκαντρος ή Πολύκανδρος. Έχει έκταση 32,38 τ.χλμ.. Πρωτεύουσα της είναι η Χώρα (ή πόλη *Φολέγανδρος*). Απέχει από τον Πειραιά 102 ν.μίλια και έχει συνολικό μήκος 13 χλμ.. Η **Μακρόνησος** με το έντονο ιστορικό παρελθόν, είναι το δυτικότερο νησί των Κυκλάδων, βρισκόμενο πολύ κοντά στις ακτές της Αττικής, με έκταση 18,42 τ.χλμ, μήκος περίπου 13 χλμ και πλάτος 500 μ, και με ανάπτυγμα ακτογραμμής 28 χλμ.. Η **Πολύαιγος** (όνομα που προκύπτει από τη χρήση της ως βοσκότοπος=πολλές αίγες ήτοι κατσίκες) βρίσκεται 2 χλμ νοτιοανατολικά της Κιμώλου, με έκταση 18,14 τ.χλμ.. Η **Ηρακλειά** ανήκει στις Μικρές Κυκλάδες και βρίσκεται 18 ναυτικά μίλια από τη χώρα της Νάξου. Είναι το δυτικότερο κατοικίσιμο νησί του συμπλέγματος των λεγομένων Μικρών Ανατολικών Κυκλάδων. Πρωτεύουσα της νήσου είναι ο συνοικισμός Παναγιά και βασικό λιμάνι ο οικισμός Άγιος Γεώργιος. Έχει εμβαδόν 18,07 τ.χλμ. Έπεται η ιστορική **Γυάρος** (γνωστός τόπος εξορίας και πλέον ακατοίκητη) με έκταση 17,57 τ.χλμ. Η **Κέρος** έχει έκταση 15,04 τ.χλμ και ακτογραμμή 27 χλμ, και είναι γνωστός αρχαιολογικός χωρος. Η **Ρήνεια** είναι κοντά στη Μύκονο, με έκταση 13,9 τ.χλμ και ακτογραμμή 43 χλμ. Η **Δονούσα** γνωστή και ως **Ντενούσα**, με την Αμοργό αποτελούν τα ανατολικότερα νησιά των Κυκλάδων. Η έκτασή της είναι 13,65 τ.χλμ., λοφώδης και πετρώδης (μέγιστης διαμέτρου 3 μίλια). Η **Θηρασιά** είναι ένα μικρό νησί το οποίο, μέχρι την Μινωική έκρηξη των προϊστορικών χρόνων που δημιούργησε την καλδέρα, αποτελούσε κομμάτι της νήσου Στρογγύλη, της οποίας σήμερα συμπληρώνει το κυκλικό περίγραμμα μαζί με τα νησιά Σαντορίνη και Ασπρονήσι. Βρίσκεται στα δυτικά της Σαντορίνης (απέχει περίπου ένα μίλι) και έχει έκταση 9,24 τ.χλμ. Η **Σχοινούσα** με πρωτεύουσα του νησιού τη Σχοινούσα, βίσκεται στο

κέντρο περίπου του συμπλέγματος των Μικρών Ανατολικών Κυκλάδων, έχει έκταση 8,1 τ.χλμ.. Τα **Κουφονήσια** αποτελούνται από το Άνω και το Κάτω Κουφονήσι. Το Άνω Κουφονήσι έχει έκταση 5,77 τ.χλμ. και 399 κατοίκους, ενώ το Κάτω Κουφονήσι έχει έκταση 3,89 τ.χλμ. και είναι σχεδόν ακατοίκητο. Τελευταία, αλλά με πολλή μεγάλη ιστορική και αρχαιολογική σημασία (σημαντικό θρησκευτικό και εμπορικό κέντρο της αρχαιότητας), είναι η **Δήλος**, που βρίσκεται δυτικά της Μυκόνου και έχει έκταση 3,53 τ.χλμ.

Συνοπτικά τα ανωτέρω στοιχεία αποτυπώνονται στον ακόλουθο Πίνακα:

Πίνακας 1.1
Έκταση ανά Νησί Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

Έκταση Ν. Δωδεκανήσου κατά νησί σε τ.χλμ			**Έκταση Ν. Κυκλάδων κατά νησί σε τ.χλμ**		
Α/Α	**Νησί**	**Έκταση**	**Α/Α**	**Νησί**	**Έκταση**
1	**Ρόδος**	1.401,46	**1**	**Νάξος**	429,78
2	**Κάρπαθος**	300,15	**2**	**Άνδρος**	379,21
3	**Κως**	287,61	**3**	**Πάρος**	196,3
4	**Κάλυμνος**	110,58	**4**	**Τήνος**	194,5
5	**Αστυπάλαια**	96,42	**5**	**Μήλος**	158,4
6	**Κάσος**	66,41	**6**	**Κέα**	131,69
7	**Τήλος**	61,48	**7**	**Αμοργός**	121,46
8	**Σύμη**	57,86	**8**	**Ίος**	108,71
9	**Λέρος**	54,05	**9**	**Κύθνος**	99,43
10	**Νίσυρος**	41,26	**10**	**Μύκονος**	86,12
11	**Πάτμος**	34,14	**11**	**Σύρος**	84,06
12	**Χάλκη**	26,99	**12**	**Θήρα**	76,19
13	**Σαρία**	20,42	**13**	**Σέριφος**	75,2
14	**Λειψοί**	15,84	**14**	**Σίφνος**	73,94
15	**Ψέριμος**	14,61	**15**	**Σίκινος**	41,67
16	**Αγαθονήσι**	13,41	**16**	**Ανάφη**	38,63
17	**Λέβιθα**	9,12	**17**	**Κίμωλος**	37,42
18	**Μεγίστη**	9,11	**18**	**Αντίπαρος**	35,09
			19	**Φολέγανδρος**	32,38
			20	**Μακρόνησος**	18,42
			21	**Πολύαιγος**	18,14
			22	**Ηρακλειά**	18,07
			23	**Γυάρος**	17,57
			24	**Κέρος**	15,04
			25	**Ρήνεια**	13,90
			26	**Δονούσα**	13,65
			27	**Θηρασιά**	9,24

28	**Σχοινούσα**	8,14
29	**Κουφονήσια**	5,77+3,89
30	**Δήλος**	3,53

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ, Επεξεργασία στοιχείων

Ως προς τη θέση της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, τόσο σε εξωτερική αναφορά, ήτοι ως προς την απόσταση των νησιών από τα λιμάνια της Αττικής που τα εξυπηρετούν, όσο και σε εσωτερική αναφορά, ήτοι ως προς την απόσταση των νησιών από τις πρωτεύουσες των δυο νησιωτικών συμπλεγμάτων (Σύρο και Ρόδο), αυτή αποτυπώνεται στον ακόλουθο Πίνακα:

Πίνακας 1.2
Απόσταση των νησιών του Νοτίου Αιγαίου από τα λιμάνια της Αττικής
Απόσταση των νησιών των Κυκλάδων από τη Σύρο
Απόσταση των νησιών της Δωδεκανήσου από τη Ρόδο

Α/Α	ΝΗΣΙ	ΑΠΟΣΤΑΣΗ ΣΕ ΝΑΥΤΙΚΑ ΜΙΛΙΑ	ΑΠΟΣΤΑΣΗ ΣΕ ΝΑΥΤΙΚΑ ΜΙΛΙΑ ΑΠΌ ΣΥΡΟ	Α/Α	ΝΗΣΙ	ΑΠΟΣΤΑΣΗ ΣΕ ΝΑΥΤΙΚΑ ΜΙΛΙΑ	ΑΠΟΣΤΑΣΗ ΣΕ ΝΑΥΤΙΚΑ ΜΙΛΙΑ ΑΠΌ ΡΟΔΟ
1	Αμοργός	148 Π	62	1	Μεγίστη	320 Π	72
2	Ανάφη	145 Π	79	2	Ρόδος	250 Π	-
3	Θήρα	130 Π	73	3	Κάρπαθος	242 Π	72
4	Θηρασιά	126 Π	-	4	Τήλος	240 Π	41
5	Κουφονήσια	125 Π	48	5	Χάλκη	230 Π	32
6	Σχοινούσσα	122 Π	45	6	Σύμη	230 Π	22
7	Ηρακλειά	121 Π	44	7	Κάσος	218 Π	100
8	Σίκινος	113 Π	55	8	Νίσυρος	202 Π	54
9	Δονούσα	112 Π	43	9	Κώς	200 Π	64
10	Ιος	111 Π	55	10	Ψέριμος (Κάλυμνος)	195 Π	-
11	Νάξος	103 Π / 87 Ρ	30	11	Κάλυμνος	183 Π	80
12	Φολέγανδρος	102 Π	57	12	Λειψοί	182 Π	102
13	Αντίπαρος	100 Π / 3 ΠΑ	-	13	Τέλενδος (Κάλυμνος)	176 Π	-
14	Πάρος	95 Π / 82 Ρ	26	14	Αρκιοί (Πάτμος)	173 Π	-
15	Μύκονος	94 Π / 71 Ρ	19	15	Λέρος	171 Π	101
16	Κίμωλος	88 Π	49	16	Αγαθονήσι	170 Π	104
17	Μήλος	87 Π	63	17	Αστυπάλαια	169 Π	96
18	Τήνος	86 Π / 64 Ρ	12	18	Πάτμος	163 Π	111
19	Σύρος	83 Π / 62 Ρ	-	**ΑΠΟΣΤΑΣΗ ΣΥΡΟΣ - ΡΟΔΟΣ : 174 ν.μ.**			
20	Σίφνος	79 Π	41				
21	Σέριφος	73 Π	37				
22	Κύθνος	52 Π	40				
23	Ανδρος	36 Ρ	30				
24	Κέα	15 Λ	41				
25	Δήλος	6 Μ	17				

Πηγή: Λιμεναρχεία Σύρου και Ρόδου
*: Π = Πειραιάς, Ρ = Ραφήνα, Λ = Λαύριο, Μ= Μύκονος, ΠΑ= Πάρος

Από τα στοιχεία του παραπάνω Πίνακα όσον αφορά τις Κυκλάδες τη μεγαλύτερη απόσταση από την Αττική έχει η Αμοργός (148 ν.μ.), ενώ από την Σύρο η Ανάφη (79 ν.μ.). Αντίστοιχα για τα Δωδεκάνησα την μεγαλύτερη απόσταση από την Αττική έχει η Μεγίστη (320 ν.μ.), ενώ από την Ρόδο η Πάτμος (111 ν.μ.).

Διοικητική Διαίρεση (Πρόγραμμα «Καλλικράτης»)

Με βάση το π.δ. 51/1987 (ΦΕΚ Α' 26/6.3.1987) ως βασική διοικητική μονάδα αναφοράς για το σχεδιασμό, προγραμματισμό και συντονισμό της περιφερειακής ανάπτυξης έχουν οριστεί οι 13 Περιφέρειες της χώρας. Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, κατά το άρθρο 3 παρ. 3 εδάφιο ιβ' του ν. 3852/2010 «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης» (ΦΕΚ Α' 87/7.6.2010), περιλαμβάνει τους Νομούς Κυκλάδων και Δωδεκανήσου. Έδρα της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου είναι η Ερμούπολη (Σύρος). Σε διοικητικό επίπεδο η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου χωρίζεται σε 13 Περιφερειακές Ενότητες αποτελούμενες από 34 Δήμους που είναι τα αυτοδιοικούμενα κατά τόπο νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου και αποτελούν τον πρώτο βαθμό τοπικής αυτοδιοίκησης. Ειδικότερα οι Κυκλάδες αποτελούνται από 9 Περιφερειακές Ενότητες και 19 Δήμους, ενώ τα Δωδεκάνησα αποτελούνται από 4 Περιφερειακές Ενότητες και 15 Δήμους. Πιο συγκεκριμένα η κατανομή δήμων ανά περιφερειακή ενότητα έχει ως εξής:

- η περιφερειακή ενότητα Κω περιλαμβάνει το δήμο Κω και το δήμο Νισύρου
- η περιφερειακή ενότητα Καρπάθου περιλαμβάνει το δήμο Καρπάθου και το δήμο Κάσου
- η περιφερειακή ενότητα Καλύμνου περιλαμβάνει το δήμο Καλυμνίων, το δήμο Αστυπάλαιας, το δήμο Λειψών, το δήμο Λέρου, το δήμο Πάτμου και το δήμο Αγαθονησίου
- η περιφερειακή ενότητα Ρόδου περιλαμβάνει το δήμο Ρόδου, το δήμο Σύμης, το δήμο Χάλκης, το δήμο Μεγίστης και το δήμο Τήλου
- η περιφερειακή ενότητα Σύρου περιλαμβάνει το δήμο Σύρου – Ερμούπολης
- η περιφερειακή ενότητα Κέας – Κύθνου περιλαμβάνει το δήμο Κέας και το δήμο Κύθνου

- η περιφερειακή ενότητα Μήλου περιλαμβάνει το δήμο Μήλου, το δήμο Κιμώλου, το δήμο Σέριφου και το δήμο Σίφνου
- η περιφερειακή ενότητα Πάρου περιλαμβάνει το δήμο Πάρου και το δήμο Αντιπάρου
- η περιφερειακή ενότητα Νάξου περιλαμβάνει το δήμο Νάξου και μικρών Κυκλάδων (με τα νησιά Δονούσα, Κουφονήσια, Σχοινούσα και Ηρακλειά) και το δήμο Αμοργού.
- η περιφερειακή ενότητα Τήνου περιλαμβάνει το δήμο Τήνου
- η περιφερειακή ενότητα Μυκόνου περιλαμβάνει το δήμο Μυκόνου
- η περιφερειακή ενότητα Άνδρου περιλαμβάνει το δήμο Άνδρου
- η περιφερειακή ενότητα Θήρας περιλαμβάνει το δήμο Θήρας, το δήμο Ιητών, το δήμο Σίκινου, το δήμο Φολέγανδρου και το δήμο Ανάφης

Τα νησιά κατανέμονται στις Περιφερειακές Ενότητες ως εξής:

Πίνακας 1.3
Περιφερειακές Ενότητες Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

Α/Α	Περιφερειακή Ενότητα	Νησιά	Α/Α	Περιφερειακή Ενότητα	Νησιά
Κυκλάδες			**Δωδεκάνησα**		
1	Άνδρου	Άνδρος	1	Καλύμνου	Αγαθονήσι
2	Θήρας	Ανάφη			Αστυπάλαια
		Θήρα			Καλύμνου
		Θηρασιά			Λειψοί
		Ίος			Λέρος
		Σίκινος			Πάτμος
		Φολέγανδρος			Αρκίοι
3	Κέας – Κύθνου	Κέα	2	Καρπάθου	Κάρπαθος
		Κύθνος			Κάσος
4	Μήλου	Κίμωλος	3	Κω	Κως
		Μήλος			Νίσυρος
		Σέριφος	4	Ρόδου	Μεγίστη
		Σίφνος			Ρόδος
5	Μυκόνου	Μύκονος			Σύμη
6	Νάξου	Αμοργός			Τήλος
		Δονούσα			Χάλκη
		Ηρακλειά			
		Κουφονήσια			
		Σχοινούσα			
		Νάξος			
7	Πάρου	Αντίπαρος			
		Πάρος			
8	Σύρου	Σύρος			

9	Τήνου	Τήνος
Σύνολο Περιφερειακών Ενοτήτων Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου: 13		

Πηγή: Υπουργείο Εσωτερικών

Στον ακόλουθο Πίνακα παρουσιάζονται οι Δήμοι και οι Δημοτικές Ενότητες της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου.

Πίνακας 1.4
Δήμοι Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

Α/Α	Δήμοι	Δημοτικές Ενότητες	Νησιά	Α/Α	Δήμοι	Δημοτικές Ενότητες	Νησιά
Κυκλάδες				**Δωδεκάνησα**			
1	Άνδρου	Άνδρου	Άνδρος	1	Αγαθονησίου	-	Αγαθονήσι
		Κορθίου		2	Αστυπάλαιας	-	Αστυπάλαια
		Υδρούσας		3	Καλυμνίων	-	Καλύμνου
2	Ανάφης	-	Ανάφη	4	Λειψών	-	Λειψοί
3	Θήρας	Θήρας	Θήρα	5	Λέρου	-	Λέρος
		Οίας*	Θηρασιά	6	Πάτμου	-	Πάτμος
							Αρκίοι**
4	Ιητών	-	Ίος	7	Καρπάθου	Καρπάθου	Κάρπαθος
5	Σίκινου	-	Σίκινος			Ολύμπου	
6	Φολεγάνδρου		Φολέγανδρος	8	Κάσου	-	Κάσος
7	Κέας	-	Κέα	9	Κω	Δικαίου	Κως
8	Κύθνου	-	Κύθνος			Ηρακλειδών	
9	Κιμώλου	-	Κίμωλος			Κω	
10	Μήλου	-	Μήλος	10	Νίσυρου	-	Νίσυρος
11	Σερίφου	-	Σέριφος	11	Μεγίστης	-	Μεγίστη
12	Σίφνου		Σίφνος	12	Ρόδου	Αρχάγγελου	Ρόδος
13	Μυκόνου	-	Μύκονος			Αταβύρου	
14	Αμοργού	-	Αμοργός			Αφάντου	
15	Νάξου και Μικρών Κυκλάδων	Δονούσης	Δονούσα			Ιαλυσού	
		Ηρακλείας	Ηρακλεία			Καλλιθέας	
		Κουφονησίων	Κουφονήσια			Καμείρου	
		Σχοινούσης	Σχοινούσα			Λινδίων	
		Δρυμαλίας	Νάξος			Νότιας Ρόδου	
		Νάξου				Πεταλούδων	
16	Αντίπαρου	-	Αντίπαρος			Ρόδου	
17	Πάρου	-	Πάρος	13	Σύμης	-	Σύμη
18	Σύρου - Ερμούπολης	Άνω Σύρου	Σύρος	14	Τήλου	-	Τήλος
		Ερμουπόλεως		15	Χάλκης	-	Χάλκη
		Ποσειδωνίας					
19	Τήνου	Εξωμβούργου	Τήνος				
		Πανόρμου					
		Τήνου					
Σύνολο Δήμων Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου: 34							

Πηγή: Υπουργείο Εσωτερικών
*Τα όρια της Δημοτικής Ενότητας Οίας, του Δήμου Θήρας, εκτείνονται πέραν της Θήρας και στη Θηρασιά.
**Οι Αρκίοι ανήκουν διοικητικά στον Δήμο Πάτμου, μη όντας διακριτή Δημοτική Ενότητα.

Δημογραφικά Δεδομένα[1]

Ο Πληθυσμός της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου είναι 309.015 άτομα εκ των οποίων 190.988 κατοικούν στα Δωδεκάνησα και 118.027 στις Κυκλάδες. Η πληθυσμιακή εξέλιξη της Περιφέρειας μεταξύ των ετών 1971 – 2011 παρουσιάζει μια ανάπτυξη της τάξης του 49%, και αντίστοιχα η ανάπτυξη των επιμέρους Νομών της για την ίδια περίοδο είναι της τάξεως του 36,66% για τις Κυκλάδες και 57,82% για τα Δωδεκάνησα, σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 1.5
Πληθυσμιακή εξέλιξη Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

	Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου	**Κυκλάδες**	**Δωδεκάνησα**	**Σύνολο Χώρας**
1971	**207.385**	**86.368**	**121.017**	**8.768.641**
1981	**233.529**	**88.458**	**145.071**	**9.740.417**
% μεταβολή 1971 – 1981	*12,61*	*2,42*	*19,88*	*11,08*
1991	**257.481**	**94.005**	**163.476**	**10.259.900**
% μεταβολή 1981 - 1991	*10,26*	*6,27*	*12,69*	*5,33*
2001	**302.686**	**112.615**	**190.071**	**10.964.020**
% μεταβολή 1991 - 2001	*17,56*	*19,80*	*16,27*	*6,86*
% μεταβολή 1971 - 2001	*45,95*	*30,39*	*57,06*	*25,04*
2011	**309.015**	**118.027**	**190.988**	**10.816.286**
% μεταβολή 2001-2011	2,09%	4,81%	0,48%	-1,35%
% μεταβολή 1971-2011	49%	36,66%	57,82%	23,35%

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ

Στον ακόλουθο Πίνακα παρουσιάζεται ο μόνιμος πληθυσμός για το 2011 της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου κατά Περιφερειακή Ενότητα και Νομό σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ. καθώς και η συμμετοχή της κάθε Περιφερειακής Ενότητας και Νομού στον συνολικό πληθυσμό της Περιφέρειας.

[1] Τα πληθυσμιακά μεγέθη που αναφέρονται προέρχονται από την αναθεώρηση των στοιχείων της ΕΛΣΤΑΤ που έλαβε χώρα το 2014, βλ. ΕΛΣΤΑΤ, Δελτίο Τύπου για την αναθεώρηση των αποτελεσμάτων της Απόγραφής Πληθυσμού-Κατοικιών 2011 για το Μόνιμο, Νόμιμο και De Facto Πληθυσμό της Χώρας, 2 Απριλίου 2014. Οι τρεις κατηγορίες πληθυσμού ορίζονται, κατά την ΕΛΣΤΑΤ, ως εξής: Ο μόνιμος πληθυσμός περιλαμβάνει τους Έλληνες και αλλοδαπούς κατοίκους που έχουν τη συνήθη διαμονή τους σε κάθε επίπεδο διοικητικής διαίρεσης της χώρας, ο νόμιμος πληθυσμός περιλαμβάνει τους εγγεγραμμένους δημότες, και ο πραγματικός (de facto) πληθυσμού περιλαμβάνει τον αριθμό των ατόμων που βρέθηκαν παρόντα κατά την ημερομηνία αναφοράς της Απογραφής, δηλ. την 9η Μαΐου 2011, σε κάθε επίπεδο διοικητικής διαίρεσης της Χώρας. Τα σχετικά στοιχεία περιλαμβάνονται για τον μόνιμο πληθυσμό στην υπ' αρ. ΓΠ-191/18.3.2014 Απόφαση της ΕΛΣΤΑΤ (ΦΕΚ Β 698/20.3.2014), για το νόμιμο πληθυσμό στην υπ' αρ. ΓΠ-189/18.2014 Απόφαση της ΕΛΣΤΑΤ (ΦΕΚ Β 697/20.3.2014) και για τον de facto πληθυσμό στην υπ'αρ. ΓΠ-192/18.3.2014 Απόφαση της ΕΛΣΤΑΤ (ΦΕΚ Β 699/20.3.2014).

Πίνακας 1.6
Μόνιμος Πληθυσμός Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου
κατά Περιφερειακή Ενότητα, 2011

Χωρική Ενότητα	Α/Α	Περιφερειακή Ενότητα	Πληθυσμός	% Συμμετοχή Πληθυσμού Περιφερειακών Ενοτήτων
Κυκλάδων	1	Άνδρου	9.221	2,98%
	2	Θήρας	18.883	6,11%
	3	Κέας - Κύθνου	3.911	1,26%
	4	Μήλου	9.932	3,21%
	5	Μυκόνου	10.134	3,27%
	6	Νάξου	20.877	6,75%
	7	Πάρου	14.926	4,83%
	8	Σύρου	21.507	6,95%
	9	Τήνου	8.636	2,79%
Σύνολο Νομού Κυκλάδων			***118.027***	38,19%
Δωδεκανήσου	10	Καλύμνου	29.452	9,53%
	11	Καρπάθου	7.310	2,36%
	12	Κω	34.396	11,13%
	13	Ρόδου	119.830	38,77%
Σύνολο Νομού Δωδεκανήσου			***190.988***	61,80%
Σύνολο Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου			***309.015***	100%

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ

Στο ακόλουθο Διάγραμμα παρουσιάζεται η κατά προσέγγιση ποσοστιαία συμμετοχή κάθε περιφερειακής Ενότητας στον πληθυσμό της Περιφέρειας.

Διάγραμμα 1.1

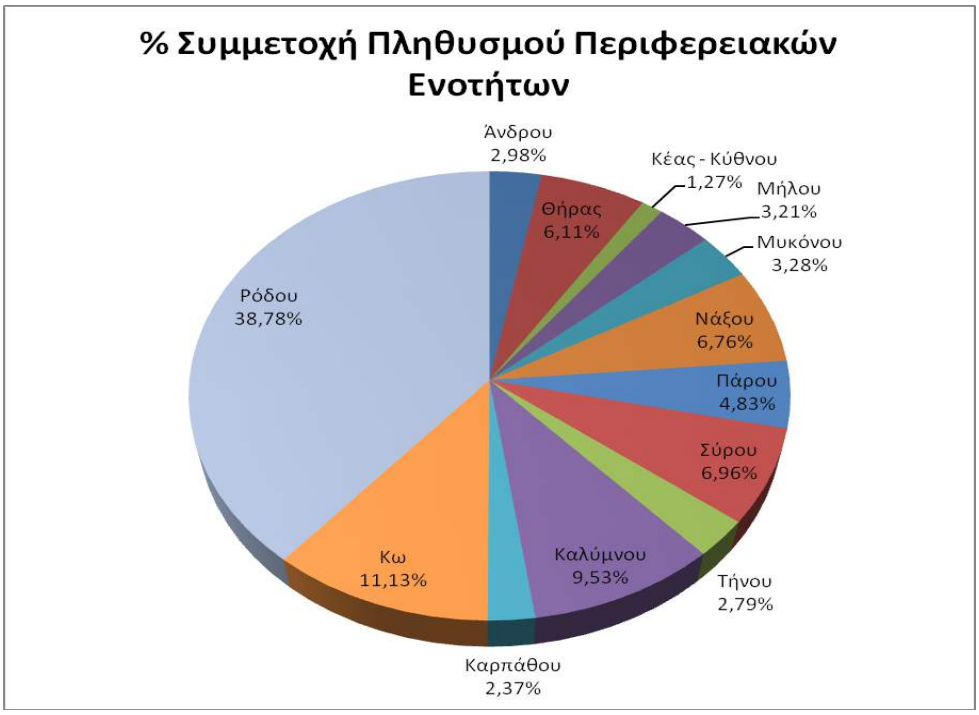

Από τα στοιχεία του Πίνακα και του Διαγράμματος που προηγήθηκαν φαίνεται ότι ο Νομός Δωδεκανήσου έχει το 61,80% του συνολικού πληθυσμού της Περιφέρειας. Επίσης η Περιφερειακή Ενότητα της Ρόδου είναι εκείνη με τη μεγαλύτερη συμμετοχή στον συνολικό πληθυσμό της Περιφέρειας, γεγονός αναμενόμενο αφού η Ρόδος κατέχει σχεδόν το 40% του συνολικού πληθυσμού της Περιφέρειας. Άλλωστε, σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ, ο δήμος Ρόδου αποτελεί, τον 9^{ο} μεγαλύτερο δήμο της Ελλάδας, ως προς τον μόνιμο πληθυσμό. Αξιοσημείωτο είναι πως πέραν της Περιφερειακής Ενότητας της Ρόδου οι δυο ακόλουθες Περιφερειακές Ενότητες με τη μεγαλύτερη συμμετοχή στο συνολικό πληθυσμό της Περιφέρειας είναι του Νομού Δωδεκανήσου. Συγκεκριμένα τη δεύτερη και την τρίτη θέση καταλαμβάνουν οι Περιφερειακές Ενότητες της Κω και της Καλύμνου αντίστοιχα. Όσον αφορά τον Νομό Κυκλάδων οι Περιφερειακές Ενότητές με τη μεγαλύτερη συμμετοχή στο συνολικό πληθυσμό της Περιφέρειας είναι οι Περιφερειακές Ενότητες της Νάξου και της Σύρου, που καταλαμβάνουν την τέταρτη και την πέμπτη θέση στη κατάταξη συμμετοχής στον συνολικό πληθυσμό της Περιφέρειας. Στον ακόλουθο πίνακα παρουσιάζεται η κατανομή του πληθυσμού της Περιφέρειας με βάση την απογραφή του 2011 κατά Δήμο.

Πίνακας 1.7
Μόνιμος Πληθυσμός Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου
κατά Δήμο 2011

Α/Α	Δήμος	Πληθυσμός Δήμου	Α/Α	Δήμος	Πληθυσμός Δήμου
Νομός Κυκλάδων			**Νομός Δωδεκανήσου**		
1	Άνδρου	9.221	1	Αγαθονησίου	185
			2	Αστυπάλαιας	1.334
			3	Καλυμνίων	16.179
2	Ανάφης	271	4	Λειψών	790
3	Θήρας	15.550	5	Λέρου	7.917
			6	Πάτμου	3.047
4	Ιητών	2.024	7	Καρπάθου	6.226
5	Σίκινου	273			
6	Φολεγάνδρου	765	8	Κάσου	1.084
7	Κέας	2.455	9	Κω	33.388
8	Κύθνου	1.456			
9	Κιμώλου	910			
10	Μήλου	4.977	10	Νίσυρου	1.008
11	Σερίφου	1.420	11	Μεγίστης	492
12	Σίφνου	2.625	12	Ρόδου	115.490
13	Μυκόνου	10.134			
14	Αμοργού	1.973			
15	Νάξου και Μικρών Κυκλάδων	18.904			

16	Αντίπαρου	1.211			
17	Πάρου	13.715	13	Σύμης	2.590
18	Σύρου – Ερμούπολης	21.507	14	Τήλου	780
			15	Χάλκης	478
19	Τήνου	8.636			

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ

Ο μόνιμος πληθυσμός της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου σε φθίνουσα σειρά, κατά νησί, έχει ως εξής:

Πίνακας 1.8
Μόνιμος Πληθυσμός Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου κατά νησί σε φθίνουσα σειρά, 2011

Α/Α	Νησιά	Πληθυσμός
1	Ρόδος	115.490
2	Κως	33.388
3	Σύρος	21.507
4	Νάξος	17.970
5	Κάλυμνος	16.001
6	Θήρα	15.230
7	Πάρος	13.715
8	Μύκονος	10.110
9	Άνδρος	9.221
10	Τήνος	8.636
11	Λέρος	7.917
12	Κάρπαθος	6.171
13	Μήλος	4.977
14	Πάτμος	2.998
15	Σίφνος	2.625
16	Σύμη	2.590
17	Κέα	2.446
18	Ίος	2.024
19	Αμοργός	1.971
20	Κύθνος	1.456
21	Σέριφος	1.420
22	Αστυπάλαια	1.334
23	Αντίπαρος	1.211
24	Κάσος	1.084
25	Νίσυρος	987
26	Κίμωλος	908
27	Λειψοί	790
28	Τήλος	780
29	Φολέγανδρος	765
30	Μεγίστη	492
31	Χάλκη	478
32	Κουφονήσια	399
33	Θηρασιά	319

34	Σίκινος	273
35	Ανάφη	271
36	Σχοινούσα	227
37	Αγαθονήσι	185
38	Δονούσα	167
39	Ηρακλειά	141
40	Τέλενδος	94
41	Ψέριμος	80
42	Σαρία (Καρπάθου)	45
43	Αρκιοί	44
44	Δήλος	24
45	Γυαλί (Νισύρου)	21
46	Φαρμακονήσι	10
47	Μακρόνησος	9
48	Μάραθος (Πάτμου)	5
49	Καλόλιμνος (Καλύμνου)	2
50	Πολύαιγος (Κιμώλου)	2
51	Κάτω Αντικέρι (Αμοργού)	2
52	Πλάτη Καλύμνου	2

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ

Στον ακόλουθο Πίνακα παρουσιάζεται η κατανομή των νησιών της Περιφέρειας σε πληθυσμιακές ομάδες με βάση τον μόνιμο πληθυσμό τους κατά την απογραφή του 2011.

Πίνακας 1.9
Κατανομή Νησιών Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου σε πληθυσμιακές ομάδες, 2011

Πληθυσμιακές Ομάδες	Νησιά	Πληθυσμός Νησιών	Αριθμός Νησιών ανά ομάδα
άνω των 35.000 κατοίκων	Ρόδος	115.490	**1**
20.001 – 35.000 κάτοικοι	Κως	33.388	**2**
	Σύρος	21.390	
10.001 – 20.000 κάτοικοι	Νάξος	17.970	**5**
	Κάλυμνος	16.001	
	Θήρα	15.230	
	Πάρος	13.715	
	Μύκονος	10.110	
5.001 – 10.000 κάτοικοι	Άνδρος	9.221	**4**
	Τήνος	8.636	
	Λέρος	7.917	
	Κάρπαθος	6.171	
2.001 – 5.000 κάτοικοι	Μήλος	4.977	**6**
	Πάτμος	2.998	
	Σίφνος	2.625	

	Σύμη	2.590	
	Κέα	2.446	
	Ίος	2.024	
501 – 2.000 κάτοικοι	Αμοργός	1.971	**11**
	Κύθνος	1.456	
	Σέριφος	1.420	
	Αστυπάλαια	1.334	
	Αντίπαρος	1.211	
	Κάσος	1.084	
	Νίσυρος	987	
	Κίμωλος	908	
	Λειψοί	790	
	Τήλος	780	
	Φολέγανδρος	765	
1 – 500 κάτοικοι	Μεγίστη	492	**23**
	Χάλκη	478	
	Κουφονήσια	399	
	Θηρασιά	319	
	Σίκινος	273	
	Ανάφη	271	
	Σχοινούσα	227	
	Αγαθονήσι	185	
	Δονούσα	167	
	Ηρακλειά	141	
	Τέλενδος	94	
	Ψέριμος	80	
	Σαρία (Καρπάθου)	45	
	Αρκιοί	44	
	Δήλος	24	
	Γυαλί (Νισύρου)	21	
	Φαρμακονήσι	10	
	Μακρόνησος	9	
	Πολύαιγος (Κιμώλου)	2	
	Μάραθος Πάτμου	2	
	Καλόλιμνος (Καλύμνου)	2	
	Πλάτη (Καλύμνου)	2	
	Κάτω Αντικέρι (Αμοργού)	2	

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ

Από τον προηγούμενο πίνακα φαίνεται πως τα περισσότερα νησιά της περιφέρειας είναι πολύ μικρού μεγέθους, γεγονός που περιγράφει την πολυδιάσπαση του νησιωτικού αυτού χώρου. Συγκεκριμένα, 23 νησιά της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου ανήκουν στην πληθυσμιακή τάξη των 1 – 500 κατοίκων, 11 στην τάξη 501 – 2000 κατοίκων, 6 στην τάξη των 2.001 – 5.000, 4 στην τάξη των 5.001 – 10.000

κατοίκων, 5 στην τάξη 10.001 – 20.000 κατοίκων, 2 στην τάξη των 20.001 – 35.000 κατοίκων και μόνο ένα στην κατηγορία άνω των 35.000 κατοίκων.

Μια πρώτη γενική παρατήρηση που προκύπτει είναι ότι, παρά το γεγονός πως η φυσιογνωμία του νησιωτικού αυτού χώρου είναι εν γένει ενιαία, με κύριο χαρακτηριστικό τον κατακερματισμό και το μεγάλο αριθμό νησιών διαφορετικού μεγέθους και χαρακτηριστικών, υπάρχει μια βασική διαφορά μεταξύ των δύο χωρικών ενοτήτων (Δωδεκανήσων και Κυκλάδων), που θα πρέπει να ληφθεί υπόψη στην περαιτέρω ανάλυση. Από τα ανωτέρω στοιχεία σημειώνεται μια μεγαλύτερη ανισότητα στην έκταση και στον πληθυσμό στα Δωδεκάνησα, με βασικό χαρακτηριστικό την ανάδειξη της Ρόδου ως το νησί με τα μεγαλύτερα μεγέθη. Ωστόσο, μεγαλύτερο γεωφυσικό κατακερματισμό παρουσιάζουν οι Κυκλάδες, γεγονός που αντανακλάται και στην αντίστοιχη διοικητική διαμέριση σε Περιφερειακές Ενότητες. Ειδικότερα, οι Κυκλάδες αποτελούνται από 9 Περιφερειακές Ενότητες και 19 Δήμους, ενώ τα Δωδεκάνησα αποτελούνται από μόλις 4 Περιφερειακές Ενότητες, με 15 Δήμους.

Γεωμορφολογικά Χαρακτηριστικά

Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου βρίσκεται στο νοτιοανατολικό άκρο της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Έχει συνολική έκταση 5.286 τετραγωνικά χιλιόμετρα και καλύπτει το 4% της συνολικής έκτασης της χώρας, με το 28% της εκτάσεώς της να είναι ορεινό, το 43% ημιορεινό και το 29% πεδινό. Ως νησιωτικό σύμπλεγμα καλύπτει μια συνολική χερσαία και υδάτινη επιφάνεια συνολικής έκτασης 79.332 τετραγωνικών χιλιομέτρων, η οποία αντιστοιχεί στο 60.12% της συνολικής χερσαίας έκτασης της Ελλάδος.

Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου διαθέτει συνολική επιφάνεια ακτών 5.055 τ.χλμ με συνολικό μήκος ακτογραμμής 3.281 τ.χλμ. Αναφορικά με τα Δωδεκάνησα, η Ρόδος διαθέτει τη μεγαλύτερη επιφάνεια ακτών, συγκεντρώνοντας το 55% και το 19,36% του μήκους ακτογραμμής όλων των Δωδεκανήσων. Έπονται η Κάρπαθος με ποσοστό 11,77% και 13,77% και η Κως με ποσοστό 11,3% και 9,26% αντίστοιχα. Τα υπόλοιπα νησιά των Δωδεκανήσων συγκεντρώνουν ποσοστά μικρότερα του 5%

σε κάθε κατηγορία. Για τις Κυκλάδες, η Νάξος συγκεντρώνει οριακά το μεγαλύτερο ποσοστό επιφάνειας ακτών, της τάξης του 15,5%, με ποσοστό ακτογραμμής ως προς το Νομό 6,7% και ακολουθεί η Άνδρος με ποσοστά 15,3% και 8,9% αντίστοιχα. Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται αναλυτικά η διάρθρωση της επιφάνειας των ακτών και το μήκος της ακτογραμμής της Περιφέρειας ανά νησί.

Πίνακας 1.10
Επιφάνεια και μήκος ακτών νησιών Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

Νομός Δωδεκανήσου				
Νησί	**Επιφάνεια (τ.χλμ.)**	**% κατανομή**	**Μήκος ακτών (χλμ)**	**% κατανομή**
Ρόδος	1401	54,98	253	19,36
Κάρπαθος	300	11,77	180	13,77
Κως	288	11,30	121	9,26
Κάλυμνος	111	4,36	105	8,03
Αστυπάλαια	96	3,77	28	2,14
Κάσος	66	2,59	59	4,51
Τήλος	61	2,39	75	5,74
Σύμη	58	0,31	88	6,73
Λέρος	54	2,12	82	6,27
Νίσυρος	41	1,61	30	2,30
Πάτμος	34	1,33	72	5,51
Χάλκη	27	1,06	40	3,06
Λειψοί	16	0,63	39	2,98
Αγαθονήσι	13	0,51	35	2,68
Μεγίστη	9	0,35	20	1,53
Λέβιθα	9	0,35	34	2,60
Αρκοί	7	0,27	25	1,91
Αλιμιά	7	0,27	21	1,61
Σύνολο Νομού	2.548	100,00	1.307	100,00
Νομός Κυκλάδων				
Νησί	**Επιφάνεια (τ.χλμ.)**	**% κατανομή**	**Μήκος ακτών (χλμ)**	**% κατανομή**
Νάξος	430	15,52%	133	6,74%
Άνδρος	379	15,28%	176	8,92%
Πάρος	196	7,86%	111	5,62%
Τήνος	195	7,86%	114	5,78%
Μήλος	158	6,30%	139	7,04%
Κέα	132	5,27%	88	4,46%
Αμοργός	121	4,83%	126	6,38%
Ίος	109	4,35%	87	4,41%
Κύθνος	99	3,95%	111	5,62%
Μύκονος	86	3,43%	89	4,51%
Σύρος	84	3,35%	84	4,26%
Θήρα	76	3,07%	67	3,39%
Σέριφος	75	3,03%	75	3,80%
Σίφνος	74	2,95%	83	4,20%

Σίκινος	42	1,68%	40	2,03%
Ανάφη	39	1,56%	38	1,93%
Κίμωλος	37	1,48%	45	2,28%
Αντίπαρος	35	1,40%	49	2,48%
Φολέγανδρος	32	1,28%	42	2,13%
Ηρακλειά	18	0,72%	29	1,47%
Γυάρος	18	0,72%	33	1,67%
Μακρόνησος	18	0,72%	37	1,87%
Πολύαιγος	18	0,72%	27	1,37%
Κέρος	15	0,60%	27	1,37%
Ρήνεια	14	0,56%	43	2,18%
Δονούσα	14	0,56%	31	1,57%
Θηρασιά	9	0,36%	17	0,86%
Δεσποτικό	8	0,32%	19	0,96%
Δήλος	4	0,16%	14	0,71%
Σύνολο Νομού	2.507	100%	1.974	100%
Σύνολο Περιφέρειας	5.055	100%	3.281	100%

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ

Συνηθισμένη εικόνα στη μορφολογία των ακτών της Νότιας Ελλάδας και των νησιών του Νοτίου Αιγαίου, είναι η εναλλαγή απόκρημνων ακτών μεγάλου μήκους, με ομαλές ακτές μικρού μήκους, με παράκτια ιζήματα (κροκάλες, άμμοι). Ειδικότερα, οι ακτές των νησιών κατά το μεγαλύτερο ποσοστό (70-80%) του μήκους των, αποτελούνται από απόκρημνα τμήματα με κλίσεις μεγαλύτερες του 30%, ενώ σε ποσοστό που κυμαίνεται από 15-20% του μήκους των, αποτελούνται από τμήματα με χαμηλές μέχρι μέσες κλίσεις. Στον τύπο των απόκρημνων ακτών παρατηρούνται συνήθως παράκτιες γεωμορφές όπως σπήλαια, αψίδες και στήλες, ενώ συχνές είναι οι καταπτώσεις και οι ολισθήσεις ανάλογα με τις κλίσεις των πετρωμάτων και το βαθμό διάβρωσης και αποσάθρωσής τους. Πάντως αυτές οι απόκρημνες ακτές εναλλάσσονται, όπως προαναφέρθηκε, με ομαλές ακτές μικρού μήκους με αμμώδεις παραλίες. Αυτές οι ομαλές ακτές αναπτύσσονται συνήθως σε περιοχές με χειμαρρώδεις αλλουβιακές αποθέσεις μικρών κοιλαδικών συστημάτων, που καταλήγουν στη θάλασσα. Οι ακτές με μικρές κλίσεις αποτελούνται συνήθως από παράκτια ιζήματα άμμων και κροκάλων, που είναι αποτέλεσμα της διάβρωσης και αποσάθρωσης των πετρωμάτων που εμφανίζονται στην ευρύτερη περιοχή, συνήθως σε περιοχές εκβολών χειμαρρωδών κοιλαδικών συστημάτων με τεταρτογενείς αλλουβιακές αποθέσεις. Στις ομαλές αυτές ακτές εμφανίζονται συνήθως παράκτιες θίνες, ενεργές ή σταθεροποιημένες με βλάστηση.

Κατά τις τελευταίες δεκαετίες πολλές ακτογραμμές σε διάφορα νησιά έχουν μεταβληθεί από τις ανθρωπογενείς δραστηριότητες και κατασκευές (κτίσματα, διάνοιξη παραλιακών οδών, διάφορα μικρά και μεγάλα λιμενικά έργα κλπ), όσο και από τη ρύπανση της θάλασσας με στερεά και υγρά απόβλητα, όπως αστικά απόβλητα (συμπεριλαμβανομένων και αυτών από τα μικρασιατικά παράλια) και απόβλητα από διερχόμενα πλοία και πλοία της ακτοπλοΐας. Αυτό προκαλεί διάβρωση σε ορισμένες παράκτιες περιοχές και απόθεση παράκτιων ιζημάτων σε κάποιες άλλες, δημιουργώντας ανάλογα προβλήματα στη χρήση των παράκτιων περιοχών.

Ωστόσο, στα θετικά κρίνεται το γεγονός ότι υπάρχει σημαντικό ποσοστό παραλιών που παραμένουν ακόμη απροσπέλαστες στο ευρύ κοινό (κυρίως όσες δεν διαθέτουν οδική πρόσβαση) και διατηρούνται, σε ένα βαθμό, αναλλοίωτες. Στην ΠΝΑ εντοπίζονται 284 ακτές νερών κολύμβησης, οι οποίες παρακολουθούνται σε 376 σημεία ελέγχου.

Σύμφωνα με την Έκθεση αξιολόγησης της κολυμβητικής περιόδου του 2012:

- σε 274 ακτές η ποιότητα των υδάτων τους κατατάσσεται ως «Εξαιρετική»,
- σε 5 ακτές η ποιότητα των υδάτων τους κατατάσσεται ως «Καλή»,
- σε 4 ακτές η ποιότητα των υδάτων τους κατατάσσεται ως «Επαρκής»,
- σε 1 ακτή η ποιότητα των υδάτων τους κατατάσσεται ως «Ανεπαρκής».

Παρ' όλες τις πιέσεις που δέχονται τα νησιά της Περιφέρειας, η ποιότητα της θάλασσας παραμένει υψηλή, όπως φανερώνει ο μεγάλος αριθμός των παραλιών με το διακριτικό σήμα της «Γαλάζιας Σημαίας» που απονέμεται σε αυτές κάθε έτος. Για το έτος 2015, η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου συγκέντρωσε 51 γαλάζιες σημαίες με 29 γαλάζιες σημαίες για τα Δωδεκάνησα και 22 για τις Κυκλάδες. Σε επίπεδο δήμου, η Ρόδος συγκέντρωσε 23 γαλάζιες σημαίες και ακολουθεί η Κως με 6 και η Πάρος με 5 γαλάζιες σημαίες. Ειδικότερα, η διάρθρωση των γαλάζιων σημαιών ανά Νομό και Δήμο, στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, παρουσιάζεται αναλυτικά στον Πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 1.11
Βραβευμένες ακτές και μαρίνες Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, 2015

Περιοχή	%Συμμετοχή ως

Νομός Δωδεκανήσου		προς τη Περιφέρεια
Νησί	**Παραλία**	
Ρόδος	Κιοτάρι 3, Λάρδος 1, Λάρδος 3, Αφάντου 2, Κολύμπια, Κολύμπια Α – Λιμανάκι, Αμμούδες/Φαληράκι, Καβουράκια, Καλλιθέα, Μαντώματα, Φαληράκι / Καστράκι, Φαληράκι 1, Φαληράκι 2, Φαληράκι 3, Φαληράκι 4, Φαληράκι 5, Ρένη 1, Τριάντα Β Βαγιές/Λαδικό, Φαληράκι/Καθαρά, Ανατολικά Ενυδρείου, Γαλούνι/Κοκκινόγια, Κρεμαστή-Τριάντα	
Σύνολο	23	**45,09%**
Κως	Γουρνιάτης, Τρούλος, Άκρο Χελώνας; Πευκοκεφαλή/Άγιος Φωκάς, Λάμπη, Μαρμάρι	
Σύνολο	**6**	**11,7%**
Σύνολο Δωδεκανήσων	**29**	**56,86%**
Νομός Κυκλάδων		**%Συμμετοχή ως προς τη Περιφέρεια**
Νησί	**Παραλία**	
Θήρα	Περίσσα, Καμάρι 1, Καμάρι 2	
Σύνολο	3	**5,88%**
Ίος	Όρμος, Μυλοπόταμος, Μαγγανάρι	
Σύνολο	3	**5,88%**
Μήλος	Προβατάς	
Σύνολο	1	**1,9%**
Σίφνος	Καμάρες, Πλατύς Γιαλός	
Σύνολο	2	**3,92%**
Πάρος	Λογαράς, Τσερδάκια, Πούντα, Μάρπησσα / Χρυσή Ακτή, Λιβάδια	
Σύνολο	5	**9,80%**
Νάξος	Αγία Άννα, Άγιος Προκόπιος, Άγιος Γεώργιος	
Σύνολο	3	**5.88%**
Μύκονος	Καλαφάτης	
Σύνολο	1	**1,96%**
Σύρος	Γαλησσάς	
Σύνολο	1	**1,96%**
Τήνος	Αγ. Φωκάς	
Σύνολο	1	**1,96%**
Άνδρος	Δελαβόγια	
Σύνολο	1	**1,96%**
Κέα	Κούνδουρος	
Σύνολο	**1**	**1,96%**
Σύνολο Κυκλάδων	**22**	**43,13%**
Σύνολο Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου	**51**	**100%**

Πηγή: Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης

Η πλειονότητα των νησιών της Περιφέρειας, χαρακτηρίζεται από το ορεινό και άγονο έδαφος, ενώ λίγες είναι οι δασικές εκτάσεις. Το ψηλότερο όρος του Νομού Δωδεκανήσου είναι η Καλή Λίμνη ή Λάστος (1220μ.) της Καρπάθου και ο Ατάβυρος (1216μ.) της Ρόδου. Για τον Νομό Κυκλάδων είναι ο Ζας ή Ζεύς (1.004 μ.) της Νάξου, ακολουθούμενο από το Πέταλο (994 μ.) της Άνδρου και τον Κρίκελο (821 μ.) της Αμοργού.

Κλιματολογικές Συνθήκες

Σύμφωνα με τη Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του Σχεδίου Διαχείρισης Λεκανών απορροής Ποταμών του Υδατικού Διαμερίσματος Νήσων Αιγαίου-GR14 (Φεβρουάριος 2015), το Εθνικό Αστεροσκοπείο Αθηνών διαθέτει 44 μετεωρολογικούς σταθμούς στο Νότιο Αιγαίο με έναρξη λειτουργίας των σταθμών της Μυκόνου και της Κέας από το 2008, και για τους σταθμούς Ίου και Καλύμνου, από το 2009. Σύμφωνα με τα στοιχεία τους, στη Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου κυριαρχεί το ήπιο εύκρατο μεσογειακό κλίμα, το οποίο τείνει προς το θαλάσσιο. Παρουσιάζει μέσες θερμοκρασίες, που κυμαίνονται μεταξύ των 11°C και 28°C, ενώ οι άνεμοι είναι κυρίως βόρειοι, με ένταση και κατά τους καλοκαιρινούς μήνες (μελτέμια). Η μέση θερμοκρασία του ψυχρότερου μήνα (Ιανουάριος) είναι 10-12°C και του θερμότερου (Ιούλιος ή Αύγουστος) 24,5-26,5°C, ενώ σε ετήσια βάση η μέση θερμοκρασία κυμαίνεται περί τους 19°C. Ο χειμώνας είναι ηπιότερος από αυτόν της Αττικής, ενώ το καλοκαίρι είναι δροσερό εξ αιτίας της επίδρασης των ανέμων και της θάλασσας. Ο παγετός αποτελεί σπάνιο φαινόμενο, ενώ οι απολύτως μέγιστες θερμοκρασίες σπάνια φτάνουν τους 40°C σε ορισμένα νησιά. Ως προς το επίπεδο ηλιοφάνειας, το Νότιο Αιγαίο χαρακτηρίζεται από τις μεγαλύτερες ηλιοφάνειες της χώρας και κυμαίνεται περίπου στις 3.000 ώρες ετησίως. Ως προς το επίπεδο των βροχοπτώσεων, παρά το ότι κάποια νησιά δέχονται περιστασιακά σχετικά αξιόλογο ύψος βροχής, σε γενικές γραμμές οι βροχοπτώσεις δεν επαρκούν για να καλύψουν τις ανάγκες, ιδιαίτερα τους θερινούς μήνες. Ενδεικτικά αναφέρονται τα εξής στοιχεία:

Σύμφωνα με τα μετεωρολογικά στοιχεία του σταθμού της Σύρου για την περίοδο 1991-2015 το ετήσιο ύψος βροχόπτωσης ανέρχεται σε 301,28 mm, βροχερότερος

μήνας είναι ο Ιανουάριος και ξηρότερος ο μήνας Ιούλιος και Άυγουστος. Η μέση σχετική υγρασία κυμαίνεται στο 67,40 %, υγρότερος μήνας είναι ο Δεκέμβριος με 75,49% υγρασία και ξηρότερος ο Ιούνιος με 56,90% υγρασία. Η μέση ετήσια θερμοκρασία ανέρχεται σε 18,36°C, ενώ η μέγιστη μέση ετήσια θερμοκρασία ανέρχεται σε 20,84°C και η ελάχιστη μέση ετήσια θερμοκρασία σε 15,51°C. Οι ημέρες βροχόπτωσης ανέρχονται σε 53 ετησίως, ενώ το χιόνι και ο παγετός αποτελούν σπάνια φαινόμενα. Οι κυριότεροι πνέοντες άνεμοι είναι οι Βόρειοι με ποσοστό εμφάνισης 100%.

Σύμφωνα με τα μετεωρολογικά στοιχεία του σταθμού της Πάρου για την περίοδο 1987-2015 το ετήσιο ύψος βροχόπτωσης ανέρχεται σε 405,13 mm, βροχερότερος μήνας είναι ο Δεκέμβριος και ξηρότερος ο μήνας Άυγουστος. Η μέση σχετική υγρασία κυμαίνεται στο 63,81 %, υγρότερος μήνας είναι ο Δεκέμβριος με 71,85% υγρασία και ξηρότερος ο Ιούλιος με 52,38% υγρασία. Η μέση ετήσια θερμοκρασία ανέρχεται σε 18,42°C, ενώ η μέγιστη μέση ετήσια θερμοκρασία ανέρχεται σε 21,74°C και η ελάχιστη μέση ετήσια θερμοκρασία σε 14,95°C. Οι ημέρες βροχόπτωσης ανέρχονται σε 58 ετησίως, ενώ το χιόνι και ο παγετός αποτελούν σπάνια φαινόμενα.

Σύμφωνα με τα μετεωρολογικά στοιχεία του σταθμού της Σαντορίνης για την περίοδο 1974-2015 το ετήσιο ύψος βροχόπτωσης ανέρχεται σε 317,49 mm, βροχερότερος μήνας είναι ο Δεκέμβριος και ξηρότερος ο μήνας Ιούλιος. Η μέση σχετική υγρασία κυμαίνεται στο 67,08 %, υγρότερος μήνας είναι ο Νοέμβριος με 71,99% υγρασία και ξηρότερος ο Ιούλιος με 58,93% υγρασία. Η μέση ετήσια θερμοκρασία ανέρχεται σε 18,31°C, ενώ η μέση μέγιστη ετήσια θερμοκρασία ανέρχεται σε 20,92°C και η ελάχιστη μέση ετήσια θερμοκρασία σε 15,46°C. Οι ημέρες βροχόπτωσης ανέρχονται σε 56 ετησίως, ενώ το χιόνι και ο παγετός αποτελούν σπάνια φαινόμενα. Οι κυριότεροι πνέοντες άνεμοι είναι οι Βόρειοι με ποσοστό εμφάνισης 100%.

Σύμφωνα με τα μετεωρολογικά στοιχεία του σταθμού της Μήλου για την περίοδο 1955-2015 το ετήσιο ύψος βροχόπτωσης ανέρχεται σε 408,08 mm, βροχερότερος μήνας είναι ο Δεκέμβριος και ξηρότερος ο μήνας Ιούλιος. Η μέση σχετική υγρασία κυμαίνεται στο 65,84%, υγρότερος μήνας είναι ο Δεκέμβριος με 73,42% υγρασία

και ξηρότερος ο Ιούνιος με 54,61% υγρασία. Η μέση ετήσια θερμοκρασία ανέρχεται σε 17,75°C, ενώ η μέση μέγιστη ετήσια θερμοκρασία ανέρχεται σε 20,94°C και η ελάχιστη μέση ετήσια θερμοκρασία σε 14,94°C. Οι ημέρες βροχόπτωσης ανέρχονται σε 74 ετησίως, ενώ το χιόνι και ο παγετός αποτελούν σπάνια φαινόμενα. Οι κυριότεροι πνέοντες άνεμοι είναι οι Βόρειοι με ποσοστό εμφάνισης 100%.

Σύμφωνα με τα μετεωρολογικά στοιχεία του σταθμού της Ρόδου για την περίοδο 1955-2015 το ετήσιο ύψος βροχόπτωσης ανέρχεται σε 682,32 mm, βροχερότερος μήνας είναι ο Δεκέμβριος και ξηρότερος ο μήνας Αύγουστος. Η μέση σχετική υγρασία κυμαίνεται στο 66,59 %, υγρότερος μήνας είναι ο Δεκέμβριος με 72,50% υγρασία και ξηρότερος ο Ιούλιος με 59,32% υγρασία. Η μέση ετήσια θερμοκρασία ανέρχεται σε 19,32°C, ενώ η μέγιστη ετήσια θερμοκρασία ανέρχεται σε 22,53°C και η ελάχιστη ετήσια θερμοκρασία σε 15,72°C. Οι ημέρες βροχόπτωσης ανέρχονται σε 83 ετησίως, ενώ το χιόνι και ο παγετός αποτελούν σπάνια φαινόμενα. Οι κυριότεροι πνέοντες άνεμοι είναι οι Δυτικοί με ποσοστό εμφάνισης 100%.

Σύμφωνα με τα μετεωρολογικά στοιχεία του σταθμού της Κώ για την περίοδο 1981-2015 το ετήσιο ύψος βροχόπτωσης ανέρχεται σε 583,36 mm, βροχερότερος μήνας είναι ο Δεκέμβριος και ξηρότερος ο μήνας Ιούλιος. Η μέση σχετική υγρασία κυμαίνεται στο 66,91 %, υγρότερος μήνας είναι ο Δεκέμβριος με 73,44% υγρασία και ξηρότερος ο Ιούλιος με 58,23% υγρασία. Η μέση ετήσια θερμοκρασία ανέρχεται σε 18,22°C, ενώ η μέγιστη ετήσια θερμοκρασία ανέρχεται σε 21,59°C και η ελάχιστη ετήσια θερμοκρασία σε 15,24°C. Οι ημέρες βροχόπτωσης ανέρχονται σε 66 ετησίως, ενώ το χιόνι και ο παγετός αποτελούν σπάνια φαινόμενα. Οι κυριότεροι πνέοντες άνεμοι είναι οι Βόρειοι με ποσοστό εμφάνισης 100%.

Σύμφωνα με τα μετεωρολογικά στοιχεία του σταθμού της Καρπάθου για την περίοδο 1990-2015 το ετήσιο ύψος βροχόπτωσης ανέρχεται σε 345,69 mm, βροχερότερος μήνας είναι ο Δεκέμβριος και ξηρότερος ο μήνας Ιούλιος και Άυγουστος. Η μέση ετήσια θερμοκρασία ανέρχεται σε 19,28°C, ενώ η μέγιστη ετήσια θερμοκρασία ανέρχεται σε 22,03°C και η ελάχιστη ετήσια θερμοκρασία σε 16,67°C. Οι ημέρες βροχόπτωσης ανέρχονται σε 61 ετησίως, ενώ το χιόνι και ο

παγετός αποτελούν σπάνια φαινόμενα. Οι κυριότεροι πνέοντες άνεμοι είναι οι Νότιο-Δυτικοί με ποσοστό εμφάνισης 100%.

Καταγράφεται λοιπόν μία διττή εικόνα, όπου η περιοχή των Δωδεκανήσων φαίνεται να δέχεται περισσότερες βροχοπτώσεις σε σχέση με την περιοχή των Κυκλάδων, στις οποίες φαίνεται πως οι νότιες και κεντρικές Κυκλάδες υπερέχουν σε σχέση με τις βόρειες ως προς τα μεγέθη βροχόπτωσης, αν και τα τελευταία χρόνια καταγράφεται μια τάση αύξησης της βροχόπτωσης σε Άνδρο και Τήνο. Σε σχέση με την ένταση των ανέμων, στις Κυκλάδες παρατηρείται αρκετά πιο αυξημένη ένταση συγκριτικά με τα Δωδεκάνησα. Συγκεκριμένα το εύρος της μέσης μηνιαίας έντασης σε κόμβους κυμαίνεται για τη Ρόδο από 6 έως 11,5, με τη μέση ετήσια ένταση ανέμου να είναι 8,6 κόμβοι, ενώ για τη Μύκονο το εύρος της μέσης μηνιαίας έντασης σε κόμβους, κυμαίνεται από 7,8 τον μήνα Μάιο έως 17,3 κόμβους τον μήνα Αύγουστο, με τη μέση ετήσια ένταση ανέμου να είναι 10,8 κόμβοι. Η επικρατούσα διεύθυνση στις Κυκλάδες είναι η βόρεια ενώ στη Δωδεκάνησο υπάρχει μεγαλύτερη ποικιλία με πιο διακριτή τη δυτική, και τη νότια.

Φυσικό Περιβάλλον – Οικοσυστήματα

Το φυσικό περιβάλλον στη Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου χαρακτηρίζεται από την επικράτηση οικοσυστημάτων που, αφενός μεν, απουσιάζει η πυκνή και υψηλή βλάστηση και, αφετέρου δε, είναι έντονη η παρουσία - επίδραση της θάλασσας. Συγκεκριμένα, διακρίνονται οι ακόλουθοι βασικοί τύποι οικοσυστημάτων: φρυγανικά οικοσυστήματα, οικοσυστήματα μακκίας, δάση και δασικές εκτάσεις, λιβαδικές εκτάσεις, παράκτια και θαλάσσια οικοσυστήματα.

Μεγάλο τμήμα της έκτασης των δύο νησιωτικών συμπλεγμάτων έχει αναγνωρισθεί από την επιστημονική κοινότητα ως οικολογικά σημαντικό. Πρόκειται για ένα σύνολο 31 περιοχών που έχουν προταθεί για ένταξη στο δίκτυο NATURA 2000, 39 συνολικά Βιότοπων Corine και ένα σημαντικό αριθμό υγροτόπων που έχουν καταγραφεί στη βάση ελληνικών υγροτόπων του Ελληνικού Κέντρου Βιοτόπων-Υγροτόπων (ΕΚΒΥ).

Στους πίνακες που ακολουθούν παρουσιάζονται αναλυτικά ανά περιοχή και κωδικό οι περιοχές δικτύου Natura 2000 της Περιφέρειας και οι Βιότοποι Corine, ενώ παρουσιάζεται και η διάρθρωση των υγρότοπων στην Περιφέρεια, ανά τύπο, αριθμό και εμβαδόν.

Πίνακας 1.12α
Περιοχές Δικτύου NATURA 2000 στο Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

Νομός Κυκλάδων		Νομός Δωδεκανήσου	
A42200001 SCI	ΑΝΔΡΟΣ: ΟΡΜΟΣ ΒΙΤΑΛΙ ΚΑΙ ΚΕΝΤΡΙΚΟΣ ΟΡΕΙΝΟΣ ΟΓΚΟΣ	GR4210001 SCI	ΚΑΣΟΣ ΚΑΙ ΚΑΣΟΝΗΣΙΑ
A42200002 SCI	ΑΝΑΦΗ: ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΚΑΛΑΜΟΣ - ΡΟΥΚΟΥΝΑΣ	GR4210002 SCI	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΚΑΡΠΑΘΟΣ: ΚΑΛΗ ΛΙΜΝΗ - ΛΑΣΤΟΣ - ΚΥΡΑ ΠΑΝΑΓΙΑ
A4220003 SCI	ΣΑΝΤΟΡΙΝΗ: ΝΕΑ ΚΑΙ ΠΑΛΙΑ ΚΑΜΕΝΗ - ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΗΛΙΑΣ	GR4210003 SCI-SPA	ΒΟΡΕΙΑ ΚΑΡΠΑΘΟΣ ΚΑΙ ΣΑΡΙΑ
A42200004 SCI-SPA	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΦΟΛΕΓΑΝΔΡΟΣ ΜΕΧΡΙ ΔΥΤΙΚΗ ΣΙΚΙΝΟ, ΣΥΜΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΩΝ ΤΩΝ 4 ΝΗΣΙΔΩΝ: ΚΑΡΔΙΩΤΙΣΣΑ, ΚΑΛΟΓΕΡΟΙ ΚΑΙ ΑΔΕΛΦΙΑ	GR4210004 SCI	ΚΑΣΤΕΛΛΟΡΙΖΟ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ ΡΩ ΚΑΙ ΣΤΡΟΓΓΥΛΗ
GR4220005 SCI	ΔΥΤΙΚΗ ΜΗΛΟΣ	GR4210005 SCI	ΡΟΔΟΣ: ΑΚΡΑΜΥΤΗΣ, ΑΡΜΕΝΙΣΤΗΣ, ΑΤΤΑΒΥΡΟΣ
GR4220006 SCI	ΝΗΣΟΣ ΠΟΛΥΑΙΓΟΣ	GR4210006 SCI	ΡΟΔΟΣ: ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΗΛΙΑΣ - ΕΠΤΑ ΠΗΓΕΣ -ΠΕΤΑΛΟΥΔΕΣ
GR4220007 SCI	ΝΗΣΟΣ ΑΝΤΙΜΗΛΟΣ	GR4210007 SCI	ΝΙΣΥΡΟΣ ΚΑΙ ΣΤΡΟΓΓΥΛΗ
GR4220008 SCI	ΣΙΦΝΟΣ: ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΗΛΙΑΣ ΜΕΧΡΙ ΔΥΤΙΚΕΣ ΑΚΤΕΣ	GR4210008 SCI	ΚΩΣ: ΑΚΡΩΤΗΡΙΟ ΛΟΥΡΟΣ - ΛΙΜΝΗ ΨΑΛΙΔΙ - ΟΡΟΣ ΔΙΚΑΙΟΣ – ΑΛΥΚΗ
GR4220009 SCI	ΝΟΤΙΑ ΣΕΡΙΦΟΣ	GR4210009 SCI	ΑΣΤΥΠΑΛΑΙΑ: ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ ΤΜΗΜΑ, ΓΥΡΩ ΝΗΣΙΔΕΣ ΚΑΙ ΟΦΙΔΟΥΣΑ
GR4220010 SCI	ΒΟΡΕΙΟΔΥΤΙΚΗ ΚΥΘΝΟΣ: ΟΡΟΣ ΑΘΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΚΡΩΤΗΡΙΟ ΚΕΦΑΛΟΣ	GR4210010 SCI	ΑΡΚΟΙ, ΛΕΙΨΟΙ, ΑΓΑΘΟΝΗΣΙ ΚΑΙ ΒΡΑΧΟΝΗΣΙΔΕΣ
GR4220011 SCI	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΚΕΑ	GR4210011 SCI	ΒΡΑΧΟΝΗΣΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ: ΒΕΛΟΠΟΥΛΑ, ΦΑΛΚΟΝΕΡΑ, ΑΝΑΝΕΣ, ΧΡΙΣΤΙΑΝΑ, ΠΑΧΕΙΑ, ΦΤΕΝΟ, ΜΑΚΡΑ, ΑΣΤΑΚΙΔΟΝΗΣΙΑ, ΣΥΡΝΑ - ΓΥΡΩ ΝΗΣΙΑ
GR4220012 SCI	ΒΟΡΕΙΑ ΑΜΟΡΓΟΣ ΚΑΙ ΚΙΝΑΡΟΣ, ΛΕΒΙΘΑ, ΜΑΥΡΙΑ	GR4210014 SPA	ΝΗΣΙΔΕΣ ΠΑΤΜΟΥ: ΠΕΤΡΟΚΑΡΑΒΟ, ΑΝΥΔΡΟΣ
GR4220013 SCI	ΜΙΚΡΕΣ ΚΥΚΛΑΔΕΣ: ΑΠΟ ΚΕΡΟ ΜΕΧΡΙ ΗΡΑΚΛΕΙΑ	GR4210015 SPA	ΝΗΣΟΣ ΑΓΑΘΟΝΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ: ΠΙΤΤΑ, ΚΑΤΣΑΓΑΝΙ, ΝΕΡΟΝΗΣΙ, ΣΤΡΟΓΓΥΛΗ
GR4220014 SCI	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΤΙΑ ΝΑΞΟΣ: ΖΕΥΣ ΚΑΙ ΒΙΓΛΑ ΕΩΣ ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙ	GR4210016 SPA	ΝΗΣΟΣ ΛΕΙΨΟΙ (ΔΥΤΙΚΟ ΤΜΗΜΑ) & ΝΗΣΙΔΕΣ: ΦΡΑΓΚΟΣ, ΜΑΚΡΟΝΗΣΙ, ΠΙΛΑΦΙ, ΚΑΠΑΡΙ, ΚΑΛΑΠΟΔΙΑ, ΜΕΓΑΛΟ ΑΣΠΡΟΝΗΣΙ, ΜΑΚΡΥ ΑΣΠΟΝΗΣΙ,

			ΚΟΥΛΟΥΡΑ, ΝΟΤΙΑ ΑΣΠΡΑ, ΣΑΡΑΚΙΝΑ, ΠΙΑΤΟ, ΨΩΜΟΣ, ΣΤΑΥΡΙ, ΛΙΡΑ, ΑΡΕΘΟΥΣΑ, ΜΑΝΩΛΙ
GR4220016SCI	ΑΛΥΚΗ ΝΑΞΟΥ	GR4210017 SPA	ΒΟΡΕΙΟΔΥΤΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΑΡΚΙΩΝ & ΝΗΣΙΔΕΣ: ΑΓΡΕΛΟΥΣΑ, ΣΤΡΟΓΓΥΛΗ, ΣΠΑΛΑΘΙ, ΣΜΙΝΕΡΟ, ΤΣΟΥΚΑ, ΤΣΟΥΚΑΚΙ, ΨΑΘΟΝΗΣΙ, ΚΑΛΟΒΟΛΟΣ, ΜΑΚΡΟΝΗΣΙ, ΑΒΑΠΤΙΣΤΟΣ, ΚΟΜΑΡΟΣ
GR4220016 SCI	ΝΗΣΟΣ ΠΑΡΟΣ: ΠΕΤΑΛΟΥΔΕΣ	GR4210018 SPA	ΝΗΣΙΔΕΣ ΛΕΡΟΥ: ΠΗΓΑΝΟΥΣΑ, ΜΕΓΑΛΟ ΓΛΑΡΟΝΗΣΙ, ΜΙΚΡΟ ΓΛΑΡΟΝΗΣΙ, ΛΕΡΙΚΟ
GR4220017 SCI	ΝΗΣΟΙ ΔΕΣΠΟΤΙΚΟ ΚΑΙ ΣΤΡΟΓΓΥΛΟ	GR4210019 SPA	ΝΗΣΙΔΕΣ ΚΑΛΥΜΝΟΥ: ΕΠΑΝΩ, ΝΕΡΑ, ΣΑΡΙ, ΤΕΛΕΝΔΟΣ
A4220018 SCI	ΣΥΡΟΣ: ΟΡΟΣ ΣΥΡΙΓΓΑΣ ΩΣ ΠΑΡΑΛΙΑ	GR4210020 SPA	ΝΗΣΟΙ ΚΙΝΑΡΟΣ ΚΑΙ ΛΕΒΙΘΑ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ ΛΙΑΔΑ, ΠΛΑΚΑ, ΓΛΑΡΟΣ, ΜΑΥΡΑ
GR4220019 SCI	ΤΗΝΟΣ: ΜΥΡΣΙΝΗ - ΑΚΡΩΤΗΡΙΟ ΛΙΒΑΔΑ	GR4210021 SPA	ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΑΣΤΥΠΑΛΑΙΑΣ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ ΚΟΥΝΟΥΠΟΙ, ΦΤΕΝΟ, ΧΟΝΔΡΟΠΟΥΛΟ, ΚΟΥΤΣΟΜΥΤΗΣ, ΜΟΝΗ, ΑΓΙΑ ΚΥΡΙΑΚΗ, ΤΗΓΑΝΙ, ΧΟΝΔΡΗ, ΛΙΓΝΟ, ΦΩΚΙΟΝΗΣΙΑ, ΚΑΤΣΑΓΡΕΛΙ, ΠΟΝΤΙΚΟΥΣΣΑ, ΟΦΙΔΟΥΣΣΑ, ΚΤΕΝΙΑ
GR4220020 SCI	ΝΗΣΟΣ ΜΗΛΟΣ: ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΗΛΙΑΣ - ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ	GR4210022 SPA	ΝΗΣΟΣ ΣΥΡΝΑ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ ΜΕΓΑΛΟΣ ΑΔΕΛΦΟΣ, ΜΙΚΡΟΣ ΑΔΕΛΦΟΣ, ΚΑΤΣΙΚΑΣ, ΜΕΣΟΝΗΣΙ, ΠΛΑΚΙΔΑ, ΣΤΕΦΑΝΙΑ, ΝΑΥΑΓΙΟ
GR4220021 SPA	ΝΗΣΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΑ, ΝΗΣΟΙ ΜΑΚΑΡΕΣ, ΜΙΚΡΟΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΟΣ ΑΒΕΛΑΣ, ΝΗΣΙΔΑ ΒΕΝΕΤΙΚΟ ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ	GR4210023 SPA	ΝΗΣΙΔΕΣ ΚΑΡΠΑΘΙΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ: ΜΕΓΑΛΟ ΣΟΦΡΑΝΟ, ΣΟΧΑΣ, ΜΙΚΡΟ ΣΟΦΡΑΝΟ, ΑΥΓΟ, ΔΙΒΟΥΝΙΑ, ΧΑΜΗΛΗ, ΑΣΤΑΚΙΔΟΝΗΣΙΑ
GR4220022 SPA	ΝΗΣΟΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΑ	GR4210024 SPA	ΝΗΣΟΣ ΤΗΛΟΣ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ: ΑΝΤΙΤΗΛΟΣ, ΠΕΛΕΚΟΥΣΑ, ΓΑΙΔΟΥΡΟΝΗΣΙ, ΓΙΑΚΟΥΜΗΣ, ΑΓΙΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ, ΠΡΑΣΟΥΔΑ, ΝΗΣΙ
GR4220023 SPA	ΑΝΑΦΗ: ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ ΚΑΙ ΒΟΡΕΙΟ ΤΜΗΜΑ ΚΑΙ ΓΥΡΩ ΝΗΣΙΔΕΣ	GR4210025 SPA	ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΝΗΣΟΥ ΣΥΜΗΣ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ ΚΟΥΛΟΥΝΔΡΟΣ, ΣΕΣΚΛΙ, ΤΡΟΥΜΠΕΤΟ, ΜΑΡΜΑΡΑΣ, ΚΑΡΑΒΑΛΟΝΗΣΙ, ΜΕΓΑΛΟΝΗΣΙ, ΓΙΑΛΕΣΙΝΟ, ΟΞΕΙΑ, ΧΟΝΔΡΟΣ, ΠΛΑΤΥ, ΝΙΜΟΣ
GR4220024	ΝΗΣΟΣ ΑΜΟΡΓΟΣ	GR4210026	ΝΗΣΟΣ ΧΑΛΚΗ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ:

SPA	(ΒΟΡΕΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΟ ΤΜΗΜΑ) ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ: ΨΑΛΙΔΑ, ΓΡΑΜΒΟΥΣΑ, ΝΙΚΟΥΡΙΑ, ΜΙΚΡΟ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΟ ΒΙΟΚΑΣΤΡΟ, ΚΡΑΜΒΟΝΗΣΙ, ΠΕΤΑΛΙΔΙ	SPA	ΚΟΛΟΦΩΝΑ, ΠΑΝΩ ΠΡΑΣΟΥΔΑ, ΤΡΑΓΟΥΣΑ, ΣΤΡΟΓΓΥΛΗ, ΑΓΙΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ, ΜΑΕΛΟΝΗΣΙ, ΑΛΙΜΙΑ, ΚΡΕΒΒΑΤΙ, ΝΗΣΑΚΙ
GR4220025 SPA	ΝΗΣΙΔΕΣ ΠΑΡΟΥ ΚΑΙ ΝΟΤΙΑ ΑΝΤΙΠΑΡΟΣ	GR4210027 SPA	ΚΩΣ: ΛΙΜΝΗ ΨΑΛΙΔΙ - ΑΛΥΚΗ
GR4220026 SPA	ΝΑΞΟΣ: ΟΡΗ ΑΝΑΘΕΜΑΤΗΣΤΡΑ, ΚΟΡΩΝΟΣ, ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙ, ΖΑΣ, ΒΙΓΛΑΤΟΥΡΙ	GR4210028 SPA	ΝΗΣΟΣ ΚΑΣΟΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΛΕΓΜΑ ΚΑΣΟΝΗΣΙΩΝ
GR4220027 SPA	ΝΗΣΙΔΕΣ ΜΥΚΟΝΟΥ (ΡΗΝΕΙΑ, ΧΤΑΠΟΔΙΑ, ΤΡΑΓΟΝΗΣΙ)	GR4210029 SPA	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΡΟΔΟΣ: ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΗΛΙΑΣ – ΕΠΤΑ ΠΗΓΕΣ – ΕΚΒΟΛΗ ΛΟΥΤΑΝΗ – ΚΑΤΕΡΓΟ, ΡΕΜΑ ΓΑΔΟΥΡΑ – ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΛΙΝΔΟΥ – ΝΗΣΙΔΕΣ ΠΕΝΤΑΝΗΣΑ & ΤΕΤΡΑΠΟΛΙΣ, ΛΟΦΟΣ ΨΑΛΙΔΙ
GR4220028 SPA	ΑΝΔΡΟΣ: ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΚΑΙ ΝΟΤΙΟ ΤΜΗΜΑ, ΓΥΡΩ ΝΗΣΙΔΕΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ	GR4210030 SPA	ΔΥΤΙΚΗ ΡΟΔΟΣ: ΟΡΗ ΑΤΑΒΥΡΟΣ ΚΑΙ ΑΚΡΑΜΥΤΗΣ, ΤΕΧΝΗΤΗ ΛΙΜΝΗ ΑΠΟΛΑΚΚΙΑΣ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ, ΣΤΡΟΓΓΥΛΗ, ΧΤΕΝΙΕΣ ΚΑΙ ΚΑΡΑΒΟΛΑΣ
GR4220029 SPA	ΣΕΡΙΦΟΣ: ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΖΩΝΗ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ ΣΕΡΙΦΟΠΟΥΛΑ, ΠΙΠΕΡΙ ΚΑΙ ΒΟΥΣ	GR4210031 SPA	ΝΟΤΙΟ ΑΚΡΟ ΡΟΔΟΥ, ΠΡΑΣΟΝΗΣΙ, ΥΓΡΟΤΟΠΟΣ ΛΙΒΑΔΙ ΚΑΤΤΑΒΙΑΣ
GR4220030 SPA	ΔΥΤΙΚΗ ΜΗΛΟΣ, ΑΝΤΙΜΗΛΟΣ, ΠΟΛΥΑΙΓΟΣ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ		
GR4220031 SPA	ΒΟΡΕΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΤΗΝΟΣ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ	GR4210032 SPA	ΝΗΣΟΣ ΝΙΣΥΡΟΣ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ
GR4220032 SPA	ΒΟΡΕΙΑ ΣΥΡΟΣ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ		
GR4220033 SCI-SPA	ΝΗΣΟΣ ΓΥΑΡΟΣ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ		

Πηγή: Υπ. Περ.Ε.Κ.Α.– Αξιολόγηση, Αναθεώρηση και Εξειδίκευση ΠΠΧΣΑΑ-ΠΝΑ, 2015

Πίνακας 1.12β
Βιότοποι Corine Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

Κωδικός Τόπου	Ονομασία	Συνολική Περίμετρος (km)	Συνολική έκταση (ha)	Χερσαία έκταση (ha)	Μέγιστο - Ελάχιστο Υψόμετρο (m)	Παρατηρήσεις
Δωδεκάνησα						
A00030066	Όρος Αττάβυρος	32,2	4.517,82	4.200,0	1216 - 500	Πολλά ενδημικά φυτά
A00030067	Όρος Προφήτης Ηλίας Ρόδου	29,8	2.785,82	2.300,0	714 - 200	Η μόνη τοποθεσία με υγρόφυλα δάση στην Ευρώπη

A00020035	Νήσοι Μεγίστη, Ρώ, Στρογγυλή	32,4	1.164,57	1.400,0	272 – 0	Τρεις νησίδες με ικανοποιητικό αριθμό από Μεσογειακή φώκια. Η περιοχή είναι γνωστή για σπάνια και ενδημικά φυτά
A00030059	Νήσος Αστυπάλαια και γύρω νησίδες	160,0	9.943,84	10.000,0	482 – 0	Σημαντικές αποικίες από θαλασσοπούλια, Μεσογειακή φώκια και ενδημικά Χασμόφυτα .
A00020034	Νήσος Κάσος	74,5	6.975,76	5.900,0	601 – 0	Μεσογειακή φώκια, σπάνια φυτά και μαυροπετρίτης
A00010231	Νήσος Σαρία Καρπάθου	33,3	2.052,07	2.300,0	629 – 0	Σημαντική περιοχή για Μεσογειακή φώκια, ενδημικά φυτά, μαυροπετρίτης και σπάνια είδη
A00010230	Νήσοι Αρκοί και Λειψοί	92,2	2.569,14	3.000,0	277 – 0	Άριστα ενδηαιτήματα Μεσογειακή φώκια, και μαυροπετρίτη
A0001008	Βουνό Δίκαιος, ακρωτήρι Λούρος και λίμνη Ψαλίδι, Κως	49,1	5.140,91	5.000,0	843 – 0	Σημαντική περιοχή για αρπακτικά και μεταναστευτικά υδρόβια πουλιά
A00010084	Νήσος Τήλος	79,8	6.261,98	6.200,0	654 – 0	Σημαντική περιοχή για Μεσογειακή φώκια, μαυροπετρίτης και γύπες
A00030068	Κεντρική και Βόρεια Κάρπαθος	114,0	15.591,46	14.000,0	1.215 – 0	Στην περιοχή υπάρχουν πολλά είδη του Αιγαίου και τοπικά ενδημικά φυτά
A00010083	Νησίδες Ζαφορά, Χαμηλή, Αστακίδα, Διβούνια	10,2	140,63	500,0	227 - 0	Τοποθεσίες φωλιάσματος σε θαλάσσιους γκρεμούς για Μαυροπετρίτες και θαλασσοπούλια.

						Υπάρχουν πολλά ενδημικά φυτά των Κυκλάδων και του Αιγαίου. Η περιοχή βρίσκεται στη μεταναστευτική οδό των πουλιών. Υπάρχει ενδιαφέρουσα χλωρίδα και παρουσία ενδημικών ερπετών.
A00040078	Νησίδες Μεγάλη και Μικρή Ζαφορά (Σαφράνια)	9,5	137,43	220,00	227 – 0	
A00040079	Όρη Προφήτης Ηλίας, Αττάβυρος, Ακραμύτης και Ακρωτήριο Αρμενιστής, Ρόδος	99,2	12.986,34	11900,0	1.216 – 0	Πολύ σημαντική περιοχή για τη σπάνια χλωρίδα, η οποία περιλαμβάνει πολλά τοπικά ενδημικά ή ενδημικά του Αιγαίου, καθώς και εναπομείναντα σπάνια είδη της Ανατολής.
A000300069	Όρος Ακραμύτης και Ακρωτήριο Αρμενιστής	31,6	2.972,85	3.000,0	823 - 0	Υπάρχουν ενδημικά φυτά.
A00040080	Χαράδρα Παλάτια Σαρίας	6,6	152,30	140,0	250 – 0	Πολύ ενδιαφέρουσα περιοχή για τη σπάνια χλωρίδα του Νοτίου Αιγαίου.
Κυκλάδες						
A00060027	Αλυκές Νάξου	18,6	1.217,20	1.500,0	38 -0	Σημαντικό καταφύγιο για τα μεταναστευτικά πουλιά.
A00010094	Βόρεια Σίφνος	37,1	2.450,72	2.500,0	463 -0	Σημαντική περιοχή για τη μετανάστευση των ερωδιών, παρυδάτιων και άλλων πουλιών. Ενδιαφέρουσα ερπετοπανίδα, και αναπαραγόμενα αρπακτικά πουλιά

						Υπάρχουν στοιχεία για την παρουσία Μεσογειακής Φώκιας στις σπηλιές και στις βραχώδεις ακτές.
A00010077	Βόρεια Σύρος	37,9	2.738,69	2.700,0	447 – 0	Σημαντική τοποθεσία για πουλιά, ανάμεσα στα οποία είναι πολλά αρπακτικά μεταναστευτικά και ίσως τον Πετρίλο - πολύ σπάνιο στην Ελλάδα. Γνωστή περιοχή για Monachus monachus. Έχουν επίσης αναφερθεί Caretta caretta και Δερματοχελώνες.
A00060060	Βορειοανατολική Αμοργός	126,8	7.319,52	6.500,0	821 - 0	Πολύ σημαντική περιοχή για βραχόφυτα καθώς και για την Μεσογειακή Φώκια και το Μαυροπετρίτη.
A00060031	Έξω Μεριά και Βορειοανατολική Τήνος	47,1	5.578,01	5.600,0	725 – 0	Η περιοχή παρουσιάζει ενδιαφέρον για τα Όρνεα (Gyps fulvus) που εμφανίζονται ως τυχαίοι επισκέπτες, για την ερπετοπανίδα και πιθανώς για την ενδημική χλωρίδα. Στην περιοχή έχουμε παρουσία της Μεσογειακής Φώκιας (Monachus monachus) και ποικιλία από πεταλούδες.
A00060061	Κόρακας, Κατωμεριά Αμοργού	35,6	2.765,10	2.700,0	523 – 0	Σημαντική περιοχή για αρπακτικά πουλιά και ενδημικά

						ερπετά.
A00060028	Μικρές Κυκλάδες (Κουφονήσι, Ηράκλεια, Σχοινούσα, Κέρος)	140,0	5.456,54	5.200,0	418 – 0	Σημαντική περιοχή για μεταναστευτικά πουλιά και ενδημικά είδη. Πλούσια θαλάσσια ζωή.
A00010086	Νήσοι Ανάνες Μήλου	2,7	21,86	25,0	82 – 0	Σημαντική τοποθεσία για τα θαλασσοπούλια. Υπάρχουν Μαυροπετρίτες, ενώ η περιοχή χρησιμεύει ως μεταναστευτικό καταφύγιο για πολλά άλλα πουλιά. Είναι πιθανή η παρουσία ενδημικών φυτών και Μεσογειακής Φώκιας.
A00060059	Νήσοι Αντιμήλος και Δυτική Μήλος	74,6	7.321,25	7.500,0	748 – 0	Κέντρο ενδημισμού (αγγειόσπερμα, ερπετά). Ένα τοπικό υποείδος αγριόγιδου. Η περιοχή αποτελεί πέρασμα μεταναστευτικών πουλιών.
A00060032	Νήσοι Δήλος και Ρήνεια	62,0	1.788,16	2.100,0	136 – 0	Η περιοχή βρίσκεται κατά μήκος μιας κύριας μεταναστευτικής οδού των πουλιών. Ενδιαφέρουσα ερπετοπανίδα.
A00010229	Νήσοι Κουφονήσια Κυκλάδων	31,6	977,81	1.000,0	122 -0	Ορνιθολογικά ενδιαφέρουσα περιοχή για τις αποικίες του Μαυροπετρίτη και για άλλα θαλασσοπούλια. Πιθανώς υπάρχει βοτανικό ενδιαφέρον.
A00040075	Νήσοι Φολέγανδρος,	88,8	7568,96	7500,0	552 – 0	Ένα τυπικό οικοσύστημα των

	Σίκινος, Αδέλφια, Καρδιώτισσα και Καλόγεροι					Κυκλάδων, που παρά την υποβάθμισή του παραμένει μια σπάνια και ενδιαφέρουσα χλωρίδα.
A00030026	Νήσος Αντίμηλος	13,3	880,53	1.000,0	683 – 0	Υπάρχουν 100 καθαρόαιμα αγριοκάτσικα και ως εκ τούτου ιδανικά για τη διαιώνιση του είδους.
A00030028	Νήσος Άνυδρος	6,5	131,82	150,0	194 – 0	Κοιτίδα ενδημισμού
A00060030	Νήσος Γυάρος	37,0	1776,59	1850,0	489 – 0	Περιοχή κατανομής ενός τοπικού ενδημικού υποείδους φιδιού. Ενδιαφέρον νησιωτικό οικοσύστημα.
A00060029	Νήσος Δονούσα	27,8	1512,15	1500,0	382 – 0	Σημαντική περιοχή για μεταναστευτικά πουλιά, ενδημικά είδη και θαλάσσια ζωή.
A00030031	Νήσος Νικουρία Αμοργού	12,6	291,0	350,0	345 – 0	Έχει καταγραφεί Μεσογειακή Φώκια και Μαυροπετρίτης
A00010076	Όρη Ζευς (Ζας), Μαυροβούνι, Κόρωνος και Νότια Νάξος	134,5	20191,36	20.000,0	999,0	Από βοτανική άποψη είναι σημαντική περιοχή για την παρουσία τοπικών ενδημικών και άλλων ενδιαφέροντων ειδών. Επίσης είναι ορνιθολογικά σημαντική λόγω καλών πληθυσμών από Όρνε) και Σπιζαετούς
A00040067	Όρος Αθέρας και ακρωτήριο Κέφαλος, Βόρεια	25,2	1374,44	1.500,0	355 -0	Η σπάνια χλωρίδα είναι η κύρια αξία της περιοχής

	Κύθνος					
A00030032	Όρος Κρίκελας και Βορειοανατολική Αμοργός	39,7	2.475,99	2.500,0	821 – 0	Ένα από τα πιο σημαντικά καταφύγια σε γκρεμούς για ενδημικά φυτά στο Αιγαίο. Πιθανώς να είναι κέντρο ειδογέννεσης.
A00040066	Όρος Πέταλο Άνδρου	34,8	3.233,60	32.000,0	995 - 400	
A00030030	Παναγία Χοζοβιότισσα	14,3	456,27	500,0	698 - 0	Σπάνια ενδημικά των γκρεμών
A00030033	Περιοχή Προφήτη Ηλία, Σαντορίνη	10,4	488,56	500,0	564 – 0	Σπάνια και ενδημικά φυτά.
A00040077	Χερσόνησος Κάλαμος Ανάφης	8,5	297,10	290,0	470 – 0	Ενδιαφέρουσα περιοχή για τα σπάνια αιγαιοπελαγίτικα ενδημικά είδη. Μοναδική τοποθεσία έξω από την Κρήτη, για το φυτό Erysimum candicum ssp. Candicum.

Πηγή: Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο – Φιλότης – Τράπεζα στοιχείων για την ελληνική φύση

Αναφορικά με τους υγρότοπους στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, όπως καταγράφεται στο Τεύχος Ι της Αξιολόγησης, Αναθεώρησης και Εξειδίκευσης του Περιφερειακού Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειεας Νοτίου Αιγαίου που εκπονείται υπό την εποπτεία του Υπουργείου Περιβάλλοντος, σύμφωνα με ερευνητικό πρόγραμμα της WWF Ελλάς «Προστασία των νησιωτικών υγρότοπων της Ελλάδας», σε 33 νησιά της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου απαντώνται συνολικά 181 υγρότοποι. Από αυτούς οι 111 εντοπίζονται στις Κυκλάδες και οι υπόλοιποι 70 στα Δωδεκάνησα. Από τους 181 υγρότοπους, οι περισσότεροι είναι φυσικοί (137) και παράκτιοι (132). Η πλειοψηφία των υγρότοπων βρίσκεται υπό κάποιο καθεστώς προστασίας. Αναλυτικά, 47 υγρότοποι βρίσκονται σε περιοχή χαρακτηρισμένη ως Ζώνη Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) του δικτύου Natura 2000, 41 σε Ειδική Ζώνη Διατήρησης (ΕΖΔ) του δικτύου Natura 2000 (βλ. ν. 3937/2011, ΦΕΚ Α'60/2011), 37 σε Καταφύγια Άγριας Ζωής (ΚΑΖ), 102 υγρότοποι προστατεύονται από το Προεδρικό Διάταγμα για την προστασία των

μικρών νησιωτικών υγρότοπων (ΦΕΚ ΑΑΠ 229/2012), ενώ το Έλος Ψαλίδι (KOS003) προστατεύεται από ειδικό Προεδρικό Διάταγμα (ΦΕΚ Δ' 571/2006).

Πρέπει να σημειωθεί ότι η ευρύτερη περιοχή διαθέτει μεγάλο αριθμό βιοτόπων, οι οποίοι όμως έχουν υποστεί σημαντικές αλλοιώσεις ή / και έχουν συρρικνωθεί. Εν τούτοις, διατηρούν τη σπουδαιότητά τους έστω και σε επίπεδο νησιού, τόσο για οικολογικούς λόγους όσο και για τη δυνατότητα και τις ευκαιρίες που προσφέρουν για την ανάπτυξη εξειδικευμένων τουριστικών δραστηριοτήτων.

Η αξία του έμβιου κόσμου των νησιών του Αιγαίου εντοπίζεται στον εντονότατο ενδημισμό της χλωρίδας και για μερικά είδη και της πανίδας. Ως γνωστόν, ο ελλαδικός χώρος διακρίνεται για τα 5.500 περίπου είδη φυτών, από τα οποία τα 750 περίπου είναι ενδημικά. Στη Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, λόγω των μακρών περιόδων ξηρασίας, τη σύντομη περίοδο των βροχοπτώσεων, την έντονη ηλιοφάνεια, κυριαρχεί η μακία βλάστηση (όπου κυριαρχούν το πουρνάρι, η φυλλίρεα, η κοκορεβυθιά και το σχίνο), τα φρύγανα, ενώ σε μικρότερο ποσοστό συναντώνται πευκοδάση με κωνοφόρα δένδρα, όπως διάφορα είδη πεύκων, κυπαρίσσια και κέδροι ανάλογα με την περιοχή. Λιγότερο συχνά συναντώνται χερσαίοι υγρότοποι χείμαρροι, ποτάμια, λίμνες, έλη με αρμυρήθρες, καλάμια, βούρλα, αρμυρίκια και ιτιές. Όμως η έλλειψη εδάφους, η αυξημένη αλατότητα και η απομόνωση δημιουργούν ιδιαίτερα ευαίσθητες συνθήκες για φυτά και ζώα.

Όσον αφορά την πανίδα της Περιφέρειας, χαρακτηριστικό της γνώρισμα είναι η μεγάλη βιοποικιλότητα αλλά και η σπανιότητα. Από τα 115 είδη θηλαστικών της ελληνικής πανίδας μερικά από τα πιο σπάνια ζουν στην περιοχή του Αιγαίου. Το πλατώνι, γνωστό και ως ροδίτικο ελάφι, αριθμεί λίγα ζώα, τα οποία ζουν στα δάση της Ρόδου. Το αγριοκάτσικο της Αντιμήλου ζει μόνο στο απόκρημνο νησί Αντίμηλος. Άλλα σπάνια είδη χερσαίων θηλαστικών που ζουν στο χώρο του Νότιου Αιγαίου είναι ο ασβός της Ρόδου κ.ά..

Τα θαλασσινά νερά του Αιγαίου είναι σε γενικές γραμμές φτωχά σε ποικιλία ζωικών οργανισμών, αλλά παρά ταύτα συναντώνται είδη τόσο της Μεσογείου όσο και της Μαύρης θάλασσας, της Ερυθράς και του Ινδικού Ωκεανού. Έχουν καταγραφεί 447 είδη ψαριών και χιλιάδες είδη άλλων οργανισμών όπως αστερίες,

αχινοί, αχιβάδες, μύδια, στρείδια. Επίσης έχουν καταγραφεί 15 είδη θαλάσσιων θηλαστικών όπως η μεσογειακή φώκια (μονάχους-μονάχους), με πληθυσμό που δεν ξεπερνά τα 350 άτομα, το ζωνοδέλφινο, το σταχτοδέλφινο που είναι σπάνιο στο χώρο του Αιγαίου, η φώκαινα, ενώ σπανιότατα εμφανίζονται και ορισμένα είδη φαλαινών.

Σε ότι αφορά τα πτηνά, στο Αιγαίο φωλιάζουν πολλά είδη πτηνών τα οποία δε συνταντιούνται σε άλλες περιοχές της Ευρώπης, όπως ο τουρκοτσοπανάκος και το σμυρνοτσίχλονο. Επίσης ο γυπαετός αριθμεί ελάχιστα άτομα.

Όσο για τα ερπετά, στο χώρο του Αιγαίου προστατεύονται μεταξύ άλλων η οχιά της Μήλου, η δωδεκανησιακή αμφίσβαινα και η σαλαμάνδρα της Καρπάθου.

Ως προς τις περιοχές φυσικού κάλλους καλύπτουν ένα μεγάλος μέρος της Περιφέρειας, ενίοτε δε ολόκληρα νησιά, όπως φαίνεται στον πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 1.13
Περιοχές Ιδιαιτέρου Φυσικού Κάλλους

Νομός Δωδεκανήσου	
AT5010081	Αρχαία Κάμειρος
AT5011059	Ασφενδιού στην Κω
AT5011085	Κοσκινού στη Ρόδο
AT5011041	Λίνδος Ρόδου
AT5080111	Λόφος Φιλερήμου Ρόδου
AT5011024	Μονόλιθος Ρόδου
AT5011013	Νήσοι Μεγίστη (Καστελλόριζο), Ρω, Στρογγυλή
AT5010083	Νήσος Γυαλί
AT5011034	Νήσος Νίσυρος
AT5010084	Νήσος Πάτμος
AT5011035	Νήσος Σύμη
AT5011006	Νήσος Χάλκη
AT5010079	Παντέλι, Πλάτανος, Αγ. Μαρίνα Λέρου
AT5011033	Προφήτης Ηλίας Ρόδου
AT5011058	Ροδίνι
AT5011042	Χαράδρα Πεταλούδων Ρόδου
AT5011015	Χώρα Αστυπάλαιας
Νομός Κυκλάδων	
AT5011075	Άνω Σύρος
AT5011031	Βόλαξ Τήνου
AT5011053	Διπόταμα Άνδρου
AT5011074	Ερμούπολη
AT5011000	Κλέφτικο Μήλου
AT5011088	Νάουσα Πάρου

AT5011050	Νησίδα Άνυδρος
AT5011051	Νησίδα Νικούρια Αμοργού
AT5010091	Νήσοι Θηρασία, Ασπρονήσι, Παλιά και Νέα Καμένη
AT5011005	Νήσος Ανάφη
AT5011011	Νήσος Αντίμηλος
AT5011063	Νήσος Θήρα ή Σαντορίνη
AT5010086	Νήσος Ίος
AT5011081	Νήσος Κίμωλος
AT5010087	Νήσος Μύκονος
AT5010088	Νήσος Σέριφος
AT5011007	Νήσος Σίκινος
AT5010090	Νήσος Σίφνος
AT5011014	Νήσος Φολέγανδρος
AT5010093	Όρμος Οτζιάς
AT5011012	Παναγιά Χοζοβιώτισσα Αμοργού
AT5011089	Παροικιά Πάρου
AT5011083	Χώρα Αμοργού
AT5011064	Χώρα Νάξου
AT5011032	Χώρα Τήνου

Πηγή: Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο – Φιλότης – Τράπεζα στοιχείων για την ελληνική φύση

Γεωλογικοί Πόροι

Τα Δωδεκάνησα έχουν φτωχό σε ορυκτό πλούτο υπέδαφος, πλην μερικών εξαιρέσεων (π.χ. στη Κω υπάρχουν από τα παλαιότερα γεωλογικά στρώματα με απολιθώματα στην Ελλάδα, με ασβεστόλιθους ηλικίας περίπου 450 εκατ. ετών), και έντονη στενότητα σε υδάτινους και ενεργειακούς πόρους, έχοντας όμως ως συγκριτικό πλεονέκτημα τους πλούσιους φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους. Αντίθετα, οι Κυκλάδες, με τα πετρώδη και άγονα εδάφη τους, κρύβουν ένα σπουδαίο ορυκτό πλούτο. Ταξινομώντας τους σχηματισμούς που απαντώνται στο χώρο αυτό διακρίνουμε την ενότητα των νότιων Κυκλάδων (π.χ. τα νησιά Νάξο, Πάρο, Αντίπαρο, Σίκινο, Ίο, Φολέγανδρο, Ηράκλεια) όπου καταγράφονται νηριτικά μάρμαρα σε μεγάλο πάχος με σμύριδα, ενώ υπάρχουν και κάποια πελαγικά μάρμαρα με silex,καθώς και κλαστικοί σχηματισμοί που αποτελούν τα παλαιότερα πετρώματα της περιοχής. Στις βόρειες Κυκλάδες εμφανίζονται μεταμορφωμένα πετρώματα υψηλής πίεσης και χαμηλής θερμοκρασίας, (κυρίως στα νησιά Σύρο, Τήνο, Άνδρο, Γυάρο και λιγότερο στα νησιά Κέα, Κύθνο και Σέριφο, όπου η μεταμόρφωση αυτή έχει σβηστεί από τη νεώτερη μεταμόρφωση πρασινοσχιστολιθικού τύπου που συνοδεύεται από γρανίτες), ενώ καταγράφονται σποραδικά μη μεταμορφωμένα αλπικά πετρώματα. Ιδιαίτερη αναφορά πρέπει να γίνει στο σημείο αυτό για την ηφαιστειότητα στο χώρο του Νοτίου Αιγαίου και δη

στο Νομό Κυκλάδων. Στην ηφαιστειακή δραστηριότητα, η οποία εκτείνεται σε σχήμα τόξου από το Σαρωνικό κόλπο στα δυτικά, ως το νησί της Νισύρου στα ανατολικά (ηφαιστειακό τόξο νότιου Αιγαίου), παρατηρούνται εντυπωσιακές εμφανίσεις ηφαιστειακών πετρωμάτων. Βέβαια τα περισσότερα ηφαιστειακά κέντρα είναι σήμερα ανενεργά, αλλά αυτά που παραμένουν ενεργά είναι τα ηφαίστεια της Σαντορίνης, του Κολούμπο, του Γυαλιού και της Νισύρου και αποτελούν το επίκεντρο του επιστημονικού ενδιαφέροντος.[2]

Ως προς την εξορυκτική δραστηριότητα, στη Μήλο εξορύσσονται βαρυτίνη, περλίτης, μπετονίτης και ποζολάνη. Στην Άνδρο υπάρχουν κοιτάσματα μαγγανίου, χρωμίτη και αμιάντου. Στην Κέα, την Κύθνο, τη Σέριφο τη Σύρο μεταλλεύματα σιδήρου. Στη Σίφνο μεταλλεύματα σιδήρου και αργυρούχος μόλυβδος. Στην Τήνο και την Πάρο εξορύσσονται μάρμαρα. Στη Νάξο μάρμαρα και σμύριδα. Στη Μύκονο γρανίτης. Στην Αμοργό βωξίτης. Στη Δονούσα ψευδάργυρος. Στην Κίμωλο κιμωλία, (βλ. Επιχειρησιακό Σχέδιο Νομού Κυκλάδων, 2008).[3]

Ως προς τα υδρολογικά χαρακτηριστικά του Περιφέρειας, δυστυχώς η κατανομή της ξηράς στο σύνολο της και η συνακόλουθη μικρή έκταση των νησιών, τα μικρά ύψη βροχής που δέχονται πολλά από τα νησιά και το ορεινό στοιχείο, δεν επιτρέπουν την ανάπτυξη αξιόλογων υδρολογικών λεκανών με αποτέλεσμα το μικρό μέγεθος πηγών και αποθεμάτων νερού. Μια γενική παρατήρηση είναι η ύπαρξη πολλών παράκτιων ρεμάτων, που αποστραγγίζουν το μεγαλύτερο τμήμα της ΠΝΑ, καθιστώντας δύσκολη την εκμετάλλευση των επιφανειακών νερών. Επίσης, η ανάπτυξη καρστικών, κυρίως, υδροφορέων ανοιχτών προς τη θάλασσα δημιουργεί πρόσθετες δυσκολίες στην αξιοποίηση των υπόγειων αποθεμάτων νερού (υπερεκμετάλλευση, υφαλμύρινση). Στα νησιά δεν ευνοείται η ανάπτυξη μεγάλων υδρογεωλογικών λεκανών και ως εκ τούτου, οι πηγές δεν έχουν σημαντικό μέγεθος και ανάπτυξη και πολλές φορές παρουσιάζονται προβλήματα ποιότητας νερού. Τα ρυθμιστικά αποθέματα όμως αυτών των πηγών συμβάλλουν σημαντικά στην αντιμετώπιση τοπικών ζητήσεων, κυρίως υδρεύσεων.

---

[2] Βλ. Βαλιάκος Ηλίας , «Γεωλογία του Αιγαίου», 2006, Εγκυκλοπαίδεια Μείζονος Ελληνισμού, Μ. Ασία, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα http://www.ehw.gr/asiaminor/Forms/filePage.aspx?lemmaId=6941

[3] Βλ. Τέκμωρ Α.Ε. και Exis Ε.Π.Ε., 2008, «Δημιουργία Ηλεκτρονικών Συστημάτων Γνώσης και Εκπόνηση Επιχειρησιακού Σχεδίου σε Νησιά του Νομού Κυκλάδων», Γ΄ ΚΠΣ-ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου, Εταιρία Ανάπτυξης και Προόδου Κυκλάδων, Σύρος.

Από πλευράς σεισμικής επικινδυνότητας το Νότιο Αιγαίο ανήκει σε δυο ζώνες:

Χάρτης 1.2

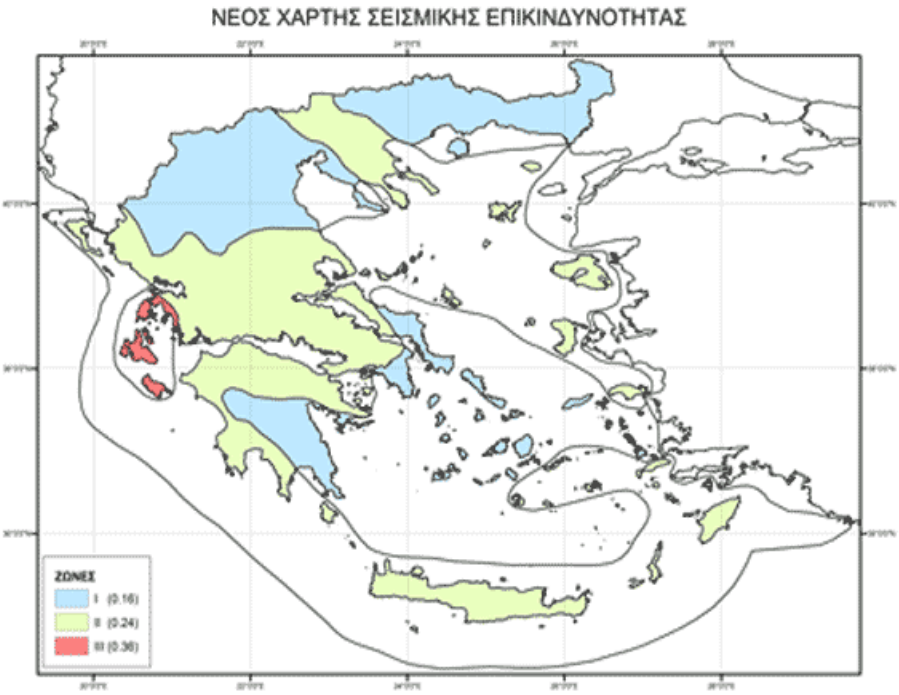

Πηγή: Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος

Ο χάρτης αυτός[4] καταδεικνύει ότι το μεγαλύτερο τμήμα των νησιών της Δωδεκανήσου ανήκει σε μία ιδιαίτερα σεισμογενή περιοχή του ελληνικού χώρου, ενώ σε λιγότερο σεισμογενή περιοχή ανήκουν τα λοιπά νησιά Δωδεκανήσου και Κυκλάδων. Στους κάτωθι πίνακες φαίνεται ποιοι δήμοι της Περιφέρειας ανήκουν στην Ζώνη Ι και ποιοι στη Ζώνη ΙΙ:

Πίνακας 1.14
Δήμοι Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου ανα ζώνη σεισμικής επικινδυνότητας

Νομός	Δήμος	Ζώνη	Εδαφ. Επιταχ.
ΚΥΚΛΑΔΩΝ	Δ. ΑΝΔΡΟΥ	1	0.16

[4] Ο νέος Χάρτης Σεισμικής Επικινδυνότητας ενσωματώνεται στον Ελληνικό Αντισεισμικό Κανονισμό του 2000, που τροποποιήθηκε με την απόφαση Δ 17α/115/9/ΦΝ 275/7.8.2003 το Υφυπουργού ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε και δημοσιεύτηκε στο ΦΕΚ 1154Β/12.8.2003. Ο Χάρτης ζωνών Σεισμικής Επικινδυνότητας της Ελλάδας σχεδιάστηκε την περίοδο 1986- 1989 και άρχισε να εφαρμόζεται το 1995. Η αναθεώρησή του, σχεδόν 15 χρόνια μετά την εκπόνησή του, κρίθηκε αναγκαία για πολλούς παράγοντες που μεσολάβησαν από τότε. Πλέον, ο ελληνικός χώρος κατανέμεται σε τρεις ζώνες σεισμικής επικινδυνότητας, σε αντίθεση με τέσσερις ζώνες παλαιότερα, ανάλογα με τη σεισμική επικινδυνότητα, στις οποίες χωριζόταν έως σήμερα, καθώς καταργείται η μικρότερη. Οι τιμές εδαφικών επιταχύνσεων σχεδιασμού είναι **0,16g***(ποσοστό της επιτάχυνσης της βαρύτητας g)* για την πρώτη ζώνη, **0,24g** για τη δεύτερη ζώνη και **0,36g** για την τρίτη ζώνη.

	Δ. ΑΝΩ ΣΥΡΟΥ	1	0.16
	Δ. ΕΞΩΜΒΟΥΡΓΟΥ	1	0.16
	Δ. ΕΡΜΟΥΠΟΛΕΩΣ	1	0.16
	Δ. ΚΕΑΣ	1	0.16
	Δ. ΚΟΡΘΙΟΥ	1	0.16
	Δ. ΚΥΘΝΟΥ	1	0.16
	Δ. ΜΗΛΟΥ	1	0.16
	Δ. ΜΥΚΟΝΟΥ	1	0.16
	Δ. ΝΑΞΟΥ	1	0.16
	Δ. ΠΑΡΟΥ	1	0.16
	Δ. ΠΟΣΕΙΔΩΝΙΑΣ	1	0.16
	Δ. ΣΕΡΙΦΟΥ	1	0.16
	Δ. ΣΙΦΝΟΥ	1	0.16
	Δ. ΤΗΝΟΥ	1	0.16
	Δ. ΥΔΡΟΥΣΑΣ	1	0.16
	Κ. ΑΝΤΙΠΑΡΟΥ	1	0.16
	Κ. ΔΟΝΟΥΣΗΣ	1	0.16
	Κ. ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ	1	0.16
	Κ. ΚΙΜΩΛΟΥ	1	0.16
	Κ. ΚΟΥΦΟΝΗΣΙΩΝ	1	0.16
	Κ. ΠΑΝΟΡΜΟΥ	1	0.16
	Κ. ΣΙΚΙΝΟΥ	1	0.16
	Κ. ΣΧΟΙΝΟΥΣΣΗΣ	1	0.16
	Κ. ΦΟΛΕΓΑΝΔΡΟΥ	1	0.16
	Δ. ΑΜΟΡΓΟΥ	2	0.24
	Δ. ΘΗΡΑΣ	2	0.24
	Δ. ΙΗΤΩΝ	2	0.24
	Κ. ΑΝΑΦΗΣ	2	0.24
	Κ. ΟΙΑΣ	2	0.24
	Δ. ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	1	0.16
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	Δ. ΛΕΙΨΩΝ	1	0.16
	Δ. ΛΕΡΟΥ	1	0.16
	Δ. ΠΑΤΜΟΥ	1	0.16
	Κ. ΑΓΑΘΟΝΗΣΙΟΥ	1	0.16
	Δ. ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΥ	2	0.24
	Δ. ΑΣΤΥΠΑΛΑΙΑΣ	2	0.24
	Δ. ΑΤΤΑΒΥΡΟΥ	2	0.24
	Δ. ΑΦΑΝΤΟΥ	2	0.24
	Δ. ΔΙΚΑΙΟΥ	2	0.24
	Δ. ΗΡΑΚΛΕΙΔΩΝ	2	0.24
	Δ. ΙΑΛΥΣΟΥ	2	0.24
	Δ. ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ	2	0.24
	Δ. ΚΑΜΕΙΡΟΥ	2	0.24
	Δ. ΚΑΡΠΑΘΟΥ	2	0.24
	Δ. ΚΑΣΟΥ	2	0.24
	Δ. ΚΩ	2	0.24
	Δ. ΛΙΝΔΙΩΝ	2	0.24
	Δ. ΜΕΓΙΣΤΗΣ	2	0.24
	Δ. ΝΙΣΥΡΟΥ	2	0.24
	Δ. ΝΟΤΙΑΣ ΡΟΔΟΥ	2	0.24

	Δ. ΠΕΤΑΛΟΥΔΩΝ	2	0.24
	Δ. ΡΟΔΟΥ	2	0.24
	Δ. ΣΥΜΗΣ	2	0.24
	Δ. ΤΗΛΟΥ	2	0.24
	Δ. ΧΑΛΚΗΣ	2	0.24
	Κ. ΟΛΥΜΠΟΥ	2	0.24

Πηγή: Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος

Ο γεωλογικός πλούτος του Αιγαίου είναι ιδιαίτερα σημαντικός, τόσο σε απόλυτους αριθμούς (93 γεωλογικά μνημεία συνολικά στα νησιά του Νοτίου Αιγαίου), όσο και στην ποιότητα των ευρημάτων και των μνημείων. Σε αυτά περιλαμβάνονται τόσο μνημεία ευρύτερου γεωλογικού ενδιαφέροντος (ηφαίστεια, γεωλογικές διαμορφώσεις), όσο και μνημεία παλαιο-αρχαιολογικού και ιστορικού ενδιαφέροντος, όπως είναι τα απολιθώματα φυτών και ζώων και πολλά λατομεία διαφόρων ιστορικών εποχών και πετρωμάτων.

Για τα Δωδεκάνησα σημείο γεωλογικής αναφοράς αποτελεί η Νίσυρος, το λεγόμενο **«Γεωλογικό Πάρκο»**, που διαθέτει τα σημαντικότερα γεωλογικά στοιχεία, με ηφαιστιογενή προέλευση και εξαιρετικά ποικίλη γεωλογική δομή. Στις Κυκλάδες, η Μήλος παρουσιάζει τα σημαντικότερα γεωλογικά στοιχεία με ηφαιστειακές δομές, λατομεία, ορυχεία, σπήλαια κ.ά.. Στους ακόλουθους πίνακες παρουσιάζονται τα σπουδαιότερα γεωλογικά μνημεία της Περιφέρειας, ανά Νομό και νησί.

Πίνακας 1.15α
Κατάλογος γεωλογικών μνημείων Νομού Δωδεκανήσου

Νησί	Είδος μνημείου
ΠΑΤΜΟΣ	Σπήλαιο Αγίου Ιωάννη
ΚΑΛΥΜΝΟΣ	Σπήλαιο Κεφάλας ή Τρύπα Κεφάλας, Σπήλαιο Παρθένων ή «Άντρο των Νυμφών», Σπήλαιο Σκαλιών ή Δασκαλιό, Σπήλαιο Κολονόστηλο, Απολιθωμένα θηλαστικά Βαθιού, Τεκτονικό κέρας Τελένδου
ΚΩΣ	Τα αρχαιότερα πετρώματα του ελληνικού χώρου
	Απολιθωματοφόρες θέσεις
ΚΑΣΤΕΛΟΡΙΖΟ	Κυανούν Σπήλαιο

ΝΙΣΥΡΟΣ - ΓΥΑΛΙ	Καλδέρα Νισύρου, Μαξιλαροειδείς λάβες Σπηλιανής, Στρώματα ηφαιστειακής τέφρας Κυράς - Λάβες Εμποριού, Μετακαλδερικοί ηφαιστειακοί θόλοι Νικιών, Υδροθερμικοί κρατήρες, Απολιθωμένη χλωρίδα, Γυαλί - Ηφαιστειακά πετρώματα
ΤΗΛΟΣ	Σπήλαιο Χαρκαδιού
ΡΟΔΟΣ	Σπήλαιο Κούμελου Αρχάγγελου, Απολιθωμένα θηλαστικά, Απολιθωμένα ασπόνδυλα – Θέση Κολύμπια, Απολιθωμένα κοράλλια, Φυτικά απολιθώματα

Πηγή: Ζούρος Ν. (επιμ.) Γεωλογικός Άτλας του Αιγαίου

Πίνακας 1.15β
Κατάλογος γεωλογικών μνημείων Νομού Κυκλάδων

Νησί	Είδος Μνημείου
ΑΝΔΡΟΣ	Πτυχωμένα μεταμορφωμένα πετρώματα, βραχομορφές διάβρωσης στη θέση Γριάς Πήδημα στο Κορθί, Κοιλάδα Διποτάματα
ΤΗΝΟΣ	Σφαιρικές δομές διάβρωσης και γεωμορφές Ταφόνι στο Γρανίτη της Τήνου
ΝΑΞΟΣ	Γεωλογικό Μουσείο Απείρανθου, Μικρά φράγματα εμπλουτισμού υπόγειων υδροφόρων οριζόντων Απείρανθου, Μεταλλεία σμύριδας, Μιγματικά πετρώματα στη βόρεια Νάξο, Σπήλαιο του Ζα, Απολιθώματα νάνων ελεφάντων
ΚΥΘΝΟΣ	Σπήλαιο Καταφύκι, Θερμά λουτρά
ΗΡΑΚΛΕΙΑ	Σπήλαιο Αγίου Ιωάννη
ΣΥΡΟΣ	Αερόλιθοι: Εκλογίτες βόρειας Σύρου
ΔΗΛΟΣ	Απολιθωμένος νάνος ελέφαντας
ΜΗΛΟΣ	Ηφαιστιακές δομές: Ηφαιστειακοί κρατήρες Φυριπλάλας – Τράχηλα, Ηφαιστειακός δόμος Προφήτη Ηλία, Λατομεία: Αρχαία λατομεία οψιδιανού, Λατομείο οψιδιανού στη θέση «Νύχια», Λατομείο οψιανού στη θέση «Δεμενεγάκι», Ορυχεία: Θειωρυχεία, Μεταλλεία σιδήρου-μαγγανίου στην περιοχή Βάνι, Σπήλαια: Σπήλαια και θαλάσσιες χαράδρες Παπάφραγκα, Σπήλαιο Αγίου Ιωάννη- «Σμαραγδένια σπηλιά», Κατακόμβες, Μορφές διάβρωσης: Κλέφτικο, Σαρακίνικο, Υδροθερμικές εμφανίσεις: Φρεατικοί κρατήρες στη θέση Άγιοι Θεόδωροι, Ατμίδες Καλάμου, Μεταλλευτικό Μουσείο Μήλου
ΓΛΑΡΟΝΗΣΙΑ	Στηλοειδείς αποχωρισμοί λάβας
ΑΝΤΙΜΗΛΟΣ	Εντυπωσιακός ηφαιστειακός κρατήρας
ΣΕΡΙΦΟΣ	Σπήλαιο Κουταλά, Αρχαία μεταλλεία
ΣΙΦΝΟΣ	Αρχαία μεταλλεία αργυρούχων κοιτασμάτων μολύβδου-ψευδαργύρου και χρυσού
ΠΑΡΟΣ	Λατομεία μαρμάρων, Αρχαία λατομεία λυχνίτη και ονομαστού Παριανού μαρμάρου Κολυμπήθρες (μορφή διάβρωσης)
ΑΝΤΙΠΑΡΟΣ Ν.ΔΕΣΠΟΤΙΚΟ-Ν. ΣΤΡΟΓΓΥΛΟ	Ηφαιστειακοί δόμοι Αντιπάρου – Ηφαιστειακές εμφανίσεις Ν.Δεσποτικού – Ν. Στρογγύλου, Σπήλαιο Ωλίαρτος, Μεταλλευτικές στοές
ΚΙΜΩΛΟΣ	Μανιταροειδείς μορφές διάβρωσης, Βραχώδεις ακτές – Γεωλογικές τομές ηφαιστειακών πετρωμάτων, Μορφές διάβρωσης ηφαιστ. Πετρωμάτων στην περιοχή Πράσσα, Μορφές διάβρωσης σε Κίσσηρη, Σπηλιά της Γερακιάς, Απολιθωμένα ασπόνδυλα, Θερμές πηγές

ΘΗΡΑ (ΣΑΝΤΟΡΙΝΗ)	Ηφαιστειακό συγκρότημα της Σαντορίνης, Ηφαιστειακός κρατήρας – Καλδέρα – Φυσικές τομές της καλδέρας, Στρώματα της Μινωικής έκρηξης, Ηφαιστειακή φλέβα (dyke) Θηρασιάς, Σύγχρονη ηφαιστειότητα – Καμμένη, Τριαδικά απολιθώματα Megalodon, απολιθωμένη χλωρίδα
ΦΟΛΕΓΑΝΔΡΟΣ	Χρυσοσπηλιά
ΙΟΣ	Γνευσιωμένος γρανίτης 300 εκατ. Ετών
ΑΜΟΡΓΟΣ	Ενεργό ρήγμα Αμοργού (σεισμός 1956)

Πηγή: Ζούρος Ν. (επιμ.) Γεωλογικός Άτλας του Αιγαίου

Μια ειδική μορφή γεωλογικών πόρων είναι και οι θερμομεταλλικές-ιαματικές πηγές της Περιφέρειας. Ειδικότερα η διάρθρωση των πηγών είναι η ακόλουθη:

Πίνακας 1.16
Ιαματικές Πηγές

Περιοχή	Αριθμός Φυσικών Ιαματικών Πόρων	Αριθμός Αναγνωρισμένων Φυσικών Ιαματικών Πόρων από Υπουργείο Τουρισμού
Δωδεκάνησα	4 (Ρόδος, Κως, Κάλυμνος, Νίσυρος)	1 (Κάλυμνος)
Κυκλάδες	4 (Κύθνος x 2, Κίμωλος, Μήλος)	3 (Κύθνος x 2, Μήλος)
Σύνολο Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου	7	4
Ελλάδα	68	34

Πηγή: Σύνδεσμος Δήμων Ιαματικών Πηγών Ελλάδας

Ως προς τον υποθαλάσσιο χώρο του Αιγαίου, παραμένει σχετικά ανεξερεύνητος και με άγνωστες, πλουτοπαραγωγικές δυνατότητες σε μεταλλεύματα και χρήσιμες ύλες.

Τομείς Οικονομικής Δραστηριότητας

Το μοντέλο ανάπτυξης που έχει επικρατήσει στην περιοχή της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου τις τελευταίες δεκαετίες, έχει ως συνέπεια τη δραστική μείωση της συμμετοχής του Πρωτογενή Τομέα τόσο στη διαμόρφωση του Ακαθάριστου Περιφερειακού Προϊόντος, όσο και στην απασχόληση. Η φυσική διαμόρφωση της Περιφέρειας έχει σημαντικές επιπτώσεις στη διάρθρωση των τομέων παραγωγής, αποτελώντας παράγοντα καθοριστικό της μορφής και του ρυθμού ανάπτυξής της. Η σημασία και η ανάπτυξη του Τριτογενή Τομέα, λόγω της σημαντικής ανάπτυξης του τουριστικού τομέα τις τελευταίες δεκαετίες, είναι συνεχής και της προσδίδουν

ένα ιδιόμορφο χαρακτήρα, με κύριο χαρακτηριστικό την ανισομερή κατανομή των τομέων παραγωγής. Στον πίνακα που ακολουθεί, παρουσιάζεται η ποσοστιαία διάρθρωση του Α.Ε.Π. κατά κλάδο και είναι σαφές ότι η κυριαρχία των Υπηρεσιών, είναι διαχρονικά συντριπτική τόσο για τις Κυκλάδες όσο και για τα Δωδεκάνησα:

Πίνακας 1.17
Ποσοστιαία Διάρθρωση Α.Ε.Π. κατά Κλάδο και επίπεδο Νομού

	ΓΕΩΡΓΙΑ %	ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ - ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ %	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ %
	Νομός Δωδεκανήσου		
2000	**3,6**	**10,5**	**86**
2006	**2,9**	**15**	**82,1**
2012	**2,6**	**9,6**	**87,8**
	Νομός Κυκλάδων		
2000	**4,6**	**15,3**	**80,1**
2006	**3,7**	**20,6**	**75,7**
2012	**3,1**	**11,6**	**85,3**

Πηγή: Νομοί, Μάιος 2009 – ΕΛΣΤΑΤ 2016

Πρωτογενής Τομέας

Η γεωργία, η κτηνοτροφία και η αλιεία αποτελούν παραδοσιακούς κλάδους οικονομικής δραστηριότητας για την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου. Σημειώνεται ότι έχει εκπονηθεί, από την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, υπό την εποπτεία του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, η δράση **«Καλάθι Αγροτικών Προϊόντων»** με στόχο τη δημιουργία ενός αγροδιατροφικού προτύπου για αυτοκατανάλωση αλλά και για εξαγωγή. Τα προϊόντα που έχουν ενταχθεί στο Καλάθι αναδεικνύουν το γεωγραφικό τόπο απ' όπου προέρχονται και τον τρόπο που παράγονται. Βασικά κριτήρια για την εισαγωγή των προϊόντων στο Καλάθι είναι τα ποιοτικά χαρακτηριστικά τους και ο όγκος της παραγωγής τους ώστε να περιλαμβάνονται προϊόντα που έχουν εξαγωγικό προσανατολισμό, προϊόντα που καλύπτουν τις επισιτιστικές ανάγκες της κάθε περιοχής και προϊόντα που αναδεικνύουν την ταυτότητα της κάθε Περιφέρειας . Ιδιαίτερα για την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου επιλέγονται και τοπικά παραδοσιακά προϊόντα με μικρό όγκο παραγωγής που είναι όμως σημαντικά για την οικονομία των μικρών νησιών. Συμπερασματικά ο στόχος είναι τα προϊόντα που περιλαμβάνονται στο Καλάθι Αγροτικών Προϊόντων του Νοτίου Αιγαίου να αξιοποιηθούν και να αναδειχθούν

μέσα από στοχευόμενες δράσεις και χρηματοδοτήσεις του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων και της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου με σκοπό την ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα του κάθε νησιού. Πολλά από τα στοιχεία της παρούσας ενότητας προέρχονται από τη δράση αυτή.

Με δεδομένη την εδαφική μορφολογία της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου ως κυρίως ορεινή και ημιορεινή, σε ποσοστό 72,5% του εδάφους (το αντίστοιχο ποσοστό στο σύνολο της χώρας είναι 61,3%), επηρεάζεται ανάλογα η κατανομή της γης (βλ. επόμενο πινακα):

Πίνακας 1.18
Κατανομή γης κατά βασικές κατηγορίες και χρήσεις, εκτάσεις σε χιλιάδες στρέμματα, 2000 (επικ. 2015)

		Δωδεκάνησα	Κυκλάδες	Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου	Ελλάδα
Σύνολο Εκτάσεων		2.717,1	2.599,4	5.316,5	131.982,2
Γεωργικές Περιοχές	Αρόσιμη Γη	87,2	280,0	367,2	21.181,5
	Μόνιμες Καλλιέργειες	44,1	46,1	90,2	7.491,6
	Βοσκότοποι - Μεταβατικές δασώδεις / θαμνώδεις εκτάσεις	5,7	4,3	10,0	879,9
	Βοσκότοποι - Συνδυασμοί θαμνώδους και / ή ποώδους βλάστησης	373,3	680,4	1.053,7	9.151,5
	Βοσκότοποι - Εκτάσεις με αραιή ή καθόλου βλάστηση	141,4	104,8	246,2	4.420,2
	Ετερογενείς γεωργικές περιοχές	634,6	510,0	1.144,6	22.011,5
Δάση-Ημι-φυσικές Εκτάσεις	Δάση	232,4	0,0	232,4	22.411,6
	Μεταβατικές δασώδεις-θαμνώδεις Εκτάσεις	210,2	4,0	214,2	11.606,6
	Συνδυασμοί θαμνώδους και / ή ποώδους Βλάστησης	757,9	686,4	1.444,3	23.950,6
	Εκτάσεις με αραιή ή καθόλου βλάστηση	162,5	237,6	400,1	4.509,3
Εκτάσεις που καλύπτονται από νερά	Χερσαία ύδατα	12,1	0,8	12,9	1.197,3
	Εσωτερικές υγρές ζώνες	0,0	0,0	0,0	108,3
	Παραθαλάσσιες υγρές ζώνες	1,0	2,2	3,2	484,5
Τεχνητές Περιοχές	Αστική οικοδόμηση	32,6	30,8	63,4	1.913,1
	Βιομηχανικές και εμπορικές ζώνες	14,8	0,7	15,5	212,7

	Δίκτυα συγκοινωνιών	4,4	1,9	6,3	156,4
	Ορυχεία, χώροι απόρριψης απορριμμάτων και εργοτάξια	2,4	9,1	11,5	270,3
	Τεχνητές, μη γεωργικές ζώνες πρασίνου, χώροι αθλητικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων	0,5	0,3	0,8	25,4

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. επικ. 2015

Από την παραπάνω κατανομή των χρήσεων κατά βασικές κατηγορίες χρήσεων γης παρατηρείται ότι οι χρήσεις με συνδυασμό θαμνώδους και / ή ποώδους βλάστησης, επικρατούν στη Περιφέρεια, ενώ ακολουθούν οι ετερογενείς γεωργικές περιοχές και οι βοσκότοποι σε συνδυασμό με θαμνώδη ή ποώδη βλάστηση. Αντίθετα οι περιοχές που καλύπτονται από νερά, καθώς και οι δασικές εκτάσεις, αποτελούν ένα μικρό μέρος των χρήσεων της Περιφέρειας και κατ' ουσίαν το δασικό κεφάλαιο δεν συμμετέχει στον πρωτογενή τομέα. Υπάρχουν εν τούτοις διαθέσιμοι πόροι χρησιμοποιούμενοι για βοσκή διαφόρων ειδών (Έκθεση Επιχειρηματικότητας Νοτίου Αιγαίου, 2005).

Σύμφωνα με το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για την Περιφέρεια του Νοτίου Αιγαίου, στην Περιφέρεια καλλιεργείται το 16,7% της συνολικής εδαφικής επιφάνειας (στη χώρα το αντίστοιχο ποσοστό είναι 29,9%), ενώ το 51,6% χρησιμοποιείται ως κτηνοτροφική γη. Οι δασικές εκτάσεις καλύπτουν το 13,2% της ολικής επιφάνειας εκ των οποίων μόλις το 1,7 εντοπίζεται στις Κυκλάδες.

Καίρια χαρακτηριστικά, που καταγράφονται κατωτέρω, όπως ο μεγάλος αριθμός μικρών σε μέγεθος εκμεταλλεύσεων, ο πολυτεμαχισμός, ο ανταγωνισμός, το πρόβλημα της υφαλμύρωσης αλλά και το κόστος λειτουργίας, δεν βοηθούν στην ανάπτυξη του αγροτικού κλάδου, παρά τις σημαντικές προοπτικές και τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που συγκεντρώνει.

Στους πίνακες που ακολουθούν, αποτυπώνονται οι εκμεταλλεύσεις και η χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση, κατά βασικές κατηγορίες χρήσης και νομό για το έτος 2013 σύμφωνα με επίσημα στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ .

Πίνακας 1.19α
Κατανομή της συνολικής γεωργικής έκτασης, κατά κατηγορία, εκτάσεις σε χιλιάδες στρέμματα (2013)

	Συνολική Γεωργική Έκταση		Χρησιμοποιούμενη Γεωργική Έκταση		Άλλες εκτάσεις					
					Που δεν καλλιεργούνται		Δασικές		Λοιπές	
	Εκμεταλ-λεύσεις	Έκταση	Εκμεταλ-λεύσεις	Έκταση	Εκμεταλ-λεύσεις	Έκταση	Εκμεταλ-λεύσεις	Έκταση	Εκμεταλ-λεύσεις	Έκταση
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	**709214**	**35872**	**703535**	**33815**	**71361**	**1451**	**8325**	**390**	**208694**	**217**
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	**21088**	**967**	**21081**	**895**	**2907**	**67**	**115**	**1**	**7036**	**5**
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ	13295	424	13288	408	1229	13	106	1	2455	2
ΚΥΚΛΑΔΕΣ	7793	543	7793	487	1678	53	9	0	4580	3

Πίνακας 1.19β
Κατανομή της χρησιμοποιούμενης γεωργικής έκτασης, κατά βασικές κατηγορίες χρήσης, σε χιλιάδες στρέμματα (2013)

	Ετήσιες καλλιέργειες		Αμπέλια και σταφιδάμπελα		Δενδρώδεις καλλιέργειες		Ελιές		Δενδρώδεις καλλιέργειες εκτός από ελιές		Λοιπές εκτάσεις		Μόνιμα λιβάδια και βοσκότοποι		Λοιπές εκτάσεις εκτός από μόνιμα λιβάδια και βοσκότοποι	
	Εκμεταλ-λεύσεις	Εκτά σεις	Εκμεταλ-λεύσεις	Εκτά σεις	Εκμεταλ-λεύσεις	Εκτά σεις	Εκμεταλ-λεύσεις	Εκτά σεις	Εκμεταλ-λεύσεις	Εκτά σεις	Εκμεταλ-λεύσεις	Εκτά σεις	Εκμεταλ-λεύσεις	Εκτά σεις	Εκμεταλ-λεύσεις	Εκτά σεις
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	**7268**	**216**	**4769**	**25**	**17511**	**167**	**17101**	**156**	**4692**	**11**	**7843**	**487**	**3512**	**441**	**6222**	**46**
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ	2356	88	914	5	12147	131	11906	123	3080	8	2745	185	654	162	2198	23
ΚΥΚΛΑΔΕΣ	4912	128	3855	20	5364	36	5195	33	1611	3	5098	302	2857	279	4024	24

Πηγή: **ΕΛΣΤΑΤ** - Έρευνα Διάρθρωσης Γεωργικών και Κτηνοτροφικών Εκμεταλλεύσεων

Ως προς τις Γεωργικές Περιοχές, οι μόνιμες καλλιέργειες, οι βοσκότοποι και η αρόσιμη γη αποτελούν ένα μικρό ποσοστό. Γενικά οι βοσκότοποι θεωρούνται περιορισμένης βοσκοϊκανότητας. Ως προς τις καλλιέργειες, το 46,8% βρίσκεται στις πεδινές περιοχές (57,5% στα Δωδεκάνησα και 36,8% στις Κυκλάδες). Στους ορεινούς δήμους και κοινότητες βρίσκεται το 13,7% των καλλιεργούμενων εκτάσεων (Δωδεκάνησα 11,7% και Κυκλάδες 15,5%). Αν εξαιρεθούν ορισμένες πεδινές περιοχές των μεγάλων νησιών (Ρόδος, Κως, Νάξος κ.λ.π.), η γονιμότητα της γεωργικής γης θεωρείται χαμηλή. Ένα μεγάλο μέρος των καλλιεργειών αναπτύσσεται στις μικρές κοιλάδες των νησιών και σε τμήματα των πλαγιών (Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, 2003), ενώ οι αρδευόμενες εκτάσεις καλύπτουν μικρό ποσοστό των καλλιεργούμενων και οι αρδευθείσες εκτάσεις είναι ακόμη λιγότερες, όπως προκύπτει από τον πίνακα που ακολουθεί:

Πίνακας 1.20
Εκμεταλλεύσεις με αρδευόμενες και αρδευθείσες εκτάσεις, 2009-2013

	Εκμεταλλεύσεις						***Από αυτές με αρδευόμενες εκτάσεις***							
	Σύνολο		***Από αυτές με χρησιμο-ποιούμενη γεωργική έκταση***		***Χρησιμο-ποιούμενη γεωργική έκταση***		***Εκμεταλ-λεύσεις***		***Συνολική Χρησιμο-ποιούμενη γεωργική έκταση***		***Αρδευόμενη***		***Αρδευθείσα***	
Ετη	*2009*	*2013*	*2009*	*2013*	*2009*	*2013*	*2009*	*2013*	*2009*	*2013*	*2009*	*2013*	*2009*	*2013*
Δωδ/νησα	*13.524*	*13.295*	*13.266*	*13.141*	*299*	*275*	*6.533*	*6.533*	*173*	*148*	*41*	*53*	*34*	*38*
Κυκλάδες	*7.969*	*7793*	*7.891*	*7.703*	*304*	*224*	*5.571*	*5.470*	*219*	*177*	*47*	*53*	*30*	*34*
Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου	*21.493*	*21.088*	*21.157*	*20.844*	*603*	*499*	*12.104*	*12.003*	*392*	*324*	*88*	*106*	*64*	*72*

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. – Απογραφή Γεωργίας-Κτηνοτροφίας

Οι κυριότερες αγροτικές περιοχές βρίσκονται στα νησιά Άνδρος, Τήνος, Θήρα, Νάξος, Πάρος, Κάλυμνος, Κως, Ρόδος. Όσον αφορά τη φυτική παραγωγή, έντονη είναι η παρουσία των ετήσιων καλλιεργειών, των σιτηρών για καρπό, καθώς και ορισμένων λαχανικών και οπωροκηπευτικών. Στην ομάδα των μόνιμων φυτειών το οικονομικό ενδιαφέρον επικεντρώνεται στα οινοστάφυλλα, τα εσπεριδοειδή και τους ελαιώνες. Η διάρθρωση των αμπελιών κατά κατηγορία έχει ως εξής:

Πίνακας 1.21
Εκμεταλλεύσεις και εκτάσεις με αμπέλια κατά κατηγορία, 2005

	Οίνοι Ποιότητας		Λοιποί Οίνοι		Επιτραπέζια Σταφύλια		Σταφίδα Ξηρή		Σύνολο	
	Εκ/σεις	Εκτάσεις	Εκ/σεις	Εκτάσεις	Εκ/σεις	Εκτάσεις	Εκ/σεις	Εκτάσεις	Εκ/σεις	Εκτάσεις
Δωδ/σα	784	9.509	752	1.711,4	339	1.202,9	0	-	1.745	12.423,3
Κυκλάδες	1363	12.721,6	4.673	13.817,2	187	436,5	0	-	5.608	26.975,3
Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου	2148	22.230,5	5425	15.528,6	526	1.639,4	0	-	7.353	39.398,6
Ποσοστό Νοτίου Αιγαίου % ως προς τη Χώρα	12,48%	14,7%	4,13%	3,20%	3,30%	1,20%	0%	-	4,29%	3,7%
Ποσοστό Δωδ/σου % ως προς την Περιφέρεια	36.50%	42.77%	13,86%	11,02%	64,45%	73,37%	0%	-	23,75%	32,81%
Ποσοστό Κυκλάδων % ως προς την Περιφέρεια	63,50%	57,,23%	86,14%	88,98%	35,55%	26,63%	0%	-	76,25%	67,19%

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. – ΕΡΕΥΝΑ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ

Με βάση πιο πρόσφατα στοιχεία της Γενικής Διεύθυνσης Περιφερειακής Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, το 2015 η έκταση και η παραγωγή επιτραπέζιων σταφυλιών στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου ανήλθαν σε 1.838 στρέματα και 3.025 κιλά (στα Δωδεκάνησα 1.088 στρέματα και 2.025 κιλά και στις Κυκλάδες 750 στρέματα και 1.000 κιλά).

Σημειώνεται ότι στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου το μεγαλύτερο μέρος των κρασιών που παράγεται είναι πιστοποιημένα ως ΠΟΠ (Προστατευόμενη Ονομασία Προέλευσης) ή ΠΓΕ (Προστατευόμενη Γεωγραφική Ένδειξη). Είναι ενδιαφέρον ότι έχουν καταχωρηθεί στην επίσημη βάση δεδομένων της Ε.Ε. «E-BACCHUS» με αριθμό φακέλου PGI-GR-A1580/1.8.2009 η ΠΓΕ «Οίνος Δωδεκανήσου» και με αριθμό φακέλου PGI-GR-A1343/8.8.2009 η ΠΓΕ «Οίνος Κυκλάδων». Παράλληλα έχουν καταχωρηθεί πολλές ενδείξεις ΠΟΠ ανά νησί. Η δηλωμένη έκταση των οινοποιήσιμων ποικιλιών αμπέλου στο Αμπελουργικό Μητρώο για τον Νομό Δωδεκανήσου είναι 9.310 στρέμματα (αν και η Γενική Διεύθυνση Περιφερειακής Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής εκτιμά ότι οι πραγματικές εκτάσεις για τον Νομό Δωδεκανήσου ανέρχονται σε 6.800 στρέμματα) και για τον Νομό Κυκλάδων είναι 12.721,5 στρέμματα. Οι κυριότερες ποικιλίες για την Δωδεκάνησο κατά σειρά έντασης παραγωγής είναι το Αθήρι, η Μανδηλαριά (Αμοριανό), το Μοσχάτο Άσπρο, το Καμπερνε Σωβινιόν, το Συράχ και το Φωκιανό. Για τις Κυκλάδες οι κυριότερες ποικιλίες είναι η Μανδηλαριά, το Ασύρτικο, το Αθήρι, το Σαββατιανό, η Μονεμβασιά, το Αηδάνι και η Βάφτρα.

Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία της Γενικής Διεύθυνσης Περιφερειακής Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, για τα έτη 2014 και 2015 στα Δωδεκάνησα παρήχθησαν 2.439.000 κιλά σταφυλιών και 2.678.000 κιλά σταφυλιών αντίστοιχα, ενώ στις Κυκλάδες η αντίστοιχη ετήσια παραγωγή ανήλθε σε 3.594.948 και 3.396.016 κιλά. Συνολικά λειτουργούν πενήντα τρία οινοποιεία στην Περιφέρεια (από είκοσι εννέα το 2012), δεκαεπτά στη Δωδεκάνησο (κατά κύριο λόγο στη Ρόδο) και τριάντα έξι στις Κυκλάδες (κατά κύριο λόγο στη Θήρα). Στη Ρόδο λειτουργούν επίσης και δώδεκα παραδοσιακά αποστακτήρια «Σούμας» Δωδεκανήσου. Η παραγωγή οίνου από αυτό το παραγωγικό δυναμικό καταγράφεται ως εξής:

Πίνακας 1.22

ΟΙΝΟΙ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΠΑΡΑΧΘΕΙ ΣΕ ΟΙΝΟΠΟΙΕΙΑ ΣΤΟΝ ΝΟΜΟ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ (σε εκατόλιτρα)				
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΟΙΝΟΥ	**ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2014-2015**		**ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2015-2016**	
	ΟΙΝΟΣ ΕΡΥΘΡΟΣ	**ΟΙΝΟΣ ΛΕΥΚΟΣ**	**ΟΙΝΟΣ ΕΡΥΘΡΟΣ**	**ΟΙΝΟΣ ΛΕΥΚΟΣ**
Οίνοι ΠΟΠ	1.800,00	3.280,00	1.425,00	2.800,00
Οίνοι ΠΓΕ	4.601,90	1.288,81	3.942,08	2.393,99
Οίνοι χωρίς ΠΟΠ/ΠΓΕ	1.275,74	1.185,06	1.654,41	1.906,67
Οίνοι με ονομασία κατά παράδοση χωρίς ΠΓΕ	0,00	2.755,00	0,00	2.758,00
ΣΥΝΟΛΑ	7.677,64	8.508,87	7.021,49	9.858,66
	16.186,51		16.880,15	

ΟΙΝΟΙ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΠΑΡΑΧΘΕΙ ΣΕ ΟΙΝΟΠΟΙΕΙΑ ΣΤΟΝ ΝΟΜΟ ΚΥΚΛΑΔΩΝ (σε εκατόλιτρα)				
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΟΙΝΟΥ	**ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2014-2015**		**ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2015-2016**	
	ΟΙΝΟΣ ΕΡΥΘΡΟΣ	**ΟΙΝΟΣ ΛΕΥΚΟΣ**	**ΟΙΝΟΣ ΕΡΥΘΡΟΣ**	**ΟΙΝΟΣ ΛΕΥΚΟΣ**
Οίνοι ΠΟΠ	573,00	11.876,19	476,30	11.241,60
Οίνοι ΠΓΕ	3.080,88	2.458,67	828,45	972,70
Οίνοι χωρίς ΠΟΠ/ΠΓΕ	1.359,30	2.376,57	1.293,13	2.864,18
Οίνοι με ονομασία κατά παράδοση χωρίς ΠΓΕ	108,00	0,00	0,00	108,00
ΣΥΝΟΛΑ	5.121,18	16.711,43	2.597,88	15.186,48
	21.832,61		17.784,36	

Πηγή: Γενική Διεύθυνση Περιφερειακής Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, 2016

Η δε καλλιεργούμενη έκταση οινοποιήσιμων αμπελώνων βάσει κατηγορίας παραγόμενου οίνου διαμορφώνεται ως εξής:

Πίνακας 1.23

Νομός Δωδεκανήσου		
Κατηγορία Οίνου	**Ονομασία ΠΟΠ/ΠΓΕ**	**Έκταση σε στρ**
Οίνοι με Προστατευόμενη Ονομασία Προέλευσης (ΠΟΠ)	"ΡΟΔΟΣ" "ΜΟΣΧΑΤΟΣ ΡΟΔΟΥ"	5.400
Με Γεωγραφική Ένδειξη	"ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΣ" "ΚΩΣ"	670
Χωρίς Ονομασία Προέλευσης/ Γεωγραφική Ένδειξη		480
Χωρικοί Οίνοι		250
Συνολική Έκταση		**6.800**

Νομός Κυκλάδων		
Κατηγορία Οίνου	**Ονομασία ΠΟΠ/ΠΓΕ**	**Έκταση σε στρ**
Οίνοι με Προστατεύομενη Ονομασία Προέλευσης (ΠΟΠ)	"ΣΑΝΤΟΡΙΝΗ" "ΠΑΡΟΣ" "MALVASIA ΠΑΡΟΣ"	10.914
Με Γεωγραφική Ένδειξη (ΠΓΕ)	"ΣΥΡΟΣ" "ΚΥΚΛΑΔΕΣ"	1.069
Χωρίς Ονομασία Προέλευσης / Γεωγραφική Ένδειξη		238
Χωρικοί Οίνοι		500
Συνολική Έκταση		**12.722**

Πηγή: Γενική Διεύθυνση Περιφερειακης Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, 2016

Ως προς τις δενδρώδεις καλλιέργειες, η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου συγκεντρώνει το 3,5% του συνόλου των εκμεταλλεύσεων της χώρας και το 2,27% του συνόλου των εκτάσεων για το έτος 2003, σύμφωνα με επίσημα στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ. Ως προς την περιφέρεια, τα ποσοστά αυτά για το Νομό Δωδεκανήσου είναι 65,6% και 79%, ενώ για το Νομό Κυκλάδων είναι 34,4% και 21% αντίστοιχα. Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται αναλυτικά η διάρθρωση των δενδρώνων εκτάσεων.

Πίνακας 1.24
Διάρθρωση εκμεταλλεύσεων και εκτάσεων σε κανονικούς δενδρώνες, εκτάσεις σε στρέμματα, 2003

Δενδρώνες			**Νομός Δωδεκανήσου**	**Νομός Κυκλάδων**	**Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου**
Ελαιώνες	**Σύνολο**	**Εκ/σεις**	12.800	6.298	19.098
		Εκτάσεις	166.359,8	41.980,5	208.340,4
	Για Ελαιοποίηση	**Εκ/σεις**	12.625	6172	18797
		Εκτάσεις	164.312,5	41.368,8	205.681,3
	Επιτραπέζιες Ελιές	**Εκ/σεις**	382	182	564
		Εκτάσεις	2.047,3	611,7	2659
Οπωροφόρα Δέντρα	**Σύνολο**	**Εκ/σεις**	934	764	1698
		Εκτάσεις	1.599	809,3	2408,3
	Ροδακινιές	**Εκ/σεις**	200	71	271
		Εκτάσεις	544,4	35,5	579,9
	Βερικοκιές	**Εκ/σεις**	486	354	841
		Εκτάσεις	540,4	166	706,3
	Κερασιές	**Εκ/σεις**	11	16	27
		Εκτάσεις	11,1	6,6	17,7
	Λοιπά Πυρηνοκαρπα	**Εκ/σεις**	25	44	69
		Εκτάσεις	48,4	28	76,4
	Μηλιές	**Εκ/σεις**	90	205	295
		Εκτάσεις	65,4	96,9	162,3

	Αχλαδιές	**Εκ/σεις**	122	471	592
		Εκτάσεις	118,2	301,9	420,1
	Λοιπά Δένδρα και Θάμνοι Νωπών Φρούτων	**Εκ/σεις**	281	117	399
		Εκτάσεις	268,7	174,4	443,1
	Ακτινίδια	**Εκ/σεις**	0	0	0
		Εκτάσεις	0	0	0
	Μπανάνες, Αβοκάντο	**Εκ/σεις**	13	0	13
		Εκτάσεις	-	0	0
Δέντρα για καρπούς με κέλυφος	**Σύνολο**	**Εκ/σεις**	71	411	482
		Εκτάσεις	277,3	1.089,8	1.367,2
	Φουντουκιές	**Εκ/σεις**	47	374	421
		Εκτάσεις	136,3	971,2	1.107,5
	Καρυδιές	**Εκ/σεις**	36	12	48
		Εκτάσεις	103	5,9	108,8
	Φιστικιές	**Εκ/σεις**	0	0	0
		Εκτάσεις	0	0	0
	Αμυγδαλιές	**Εκ/σεις**	13	36	49
		Εκτάσεις	38,1	-	-
	Καστανιές	**Εκ/σεις**	0	0	0
		Εκτάσεις	0	0	0
Εσπεριδοειδή	**Σύνολο**	**Εκ/σεις**	3.866	2.133	5.999
		Εκτάσεις	8.431	2.922,9	11.353,9
	Πορτοκαλιές	**Εκ/σεις**	3.541	1.744	5.284
		Εκτάσεις	4.785,9	1.157,3	5.943,2
	Λεμονιές	**Εκ/σεις**	2.047	1.723	3.770
		Εκτάσεις	1.959,8	1.409,3	3.369,1
	Μανταρινιές	**Εκ/σεις**	1.767	760	2.527
		Εκτάσεις	1.413,4	330,2	1.743,6
	Λοιπά Εσπεριδοειδή	**Εκ/σεις**	183	41	225
		Εκτάσεις	-	26,1	-

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Από τα στοιχεία αυτά προκύπτει ότι η Περιφέρεια συμμετέχει με μικρό ποσοστό ως προς τη χώρα, με εξαίρεση τα εσπεριδοειδή, που για το έτος 2003, συγκέντρωνε ποσοστό 7,1% ως προς τις εκμεταλλεύσεις. Κατά τις λοιπές κατηγορίες το ποσοστό αυτό υπολείπεται (3,79% των εκμεταλλεύσεων των ελαιώνων, 2,32% των οπορωφόρων και καρπών με κέλυφος 0,85%). Η μορφολογία των νησιών της Περιφέρειας (ορεινό με λίγες πεδινές εκτάσεις), το ξηροθερμικό κλίμα με την παράλληλη έλλειψη νερού και η χαμηλή γονιμότητα της γεωργική γης, με εξαίρεση ορισμένες πεδινές περιοχές των μεγάλων νησιών (Ρόδος, Κως, Νάξος), μειώνουν την ανταγωνιστικότητά της, απέχοντας από το μέσο επίπεδο της χώρας. Σε επίπεδο διάρθρωσης των εκμεταλλεύσεων αυτών στην Περιφέρεια, ο Νομός Δωδεκανήσου κυριαρχεί στους ελαιώνες, τα οπωροφόρα δέντρα και τα εσπεριδοειδή, ενώ ο Νομός Κυκλάδων παρουσιάζει ισχυρή συμμετοχή στα δέντρα για καρπούς με κέλυφος.

Ειδικότερα, ως προς την παραγωγή ελαιόλαδου, για την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου το ελαιόλαδο παράγεται κυρίως για ίδια χρήση. Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία της Γενικής Διεύθυνσης Περιφερειακής Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, η Περιφέρεια διαθέτει συνολικά σαράντα επτά ελαιοτριβεία, και πολύ λίγες μονάδες τυποποίησης, συνεπώς η μεγαλύτερη παραγόμενη ποσότητα διακινείται χωρίς τυποποίηση, με αποτέλεσμα τη χαμηλή τιμή πώλησης και την μείωση της ανταγωνιστικότητας του κλάδου. Η καλλιεργούμενη έκταση στην Περιφέρεια ανέρχεται σε 254.449 στρέματα συνολικά, ενώ ο μέσος όρος παραγωγής ξεπερνάει τα 3,3 εκατ κιλά για την τελευταία πενταετία. Στους πίνακες που ακολουθούν παρουσιάζονται συγκεντρωτικά η παραγωγή ελαιόλαδου, οι καλλιεργούμενες εκτάσεις, τα ελαιοτριβεία και η μέση παραγωγή ανά νησί για την περίοδο 2011-2016:

Πίνακας 1.25α
Παραγωγή Ελαιολάδου για τα έτη 2011/2012 έως και 2015/2016

ΝΗΣΙ	ΕΛΑΙΟΚΟΜΙΚΑ ΕΤΗ					ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ (ΚΙΛΑ)
	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016	
ΡΟΔΟΣ	3.593.507	1.483.075	356.204	2.730.911	2.125.645	2.057.868
ΚΩΣ	468.692	327.453	134.135	520.471	402.598	370.670
ΚΑΡΠΑΘΟΣ	98.498	119.276	18.108	75.827	176.628	97.667
ΚΑΣΟΣ	2.805	5.788	1.639	4.388	8.953	4.715
ΚΑΛΥΜΝΟΣ	7.105	26.500	400	31.487	46.460	22.390
ΛΕΡΟΣ	1.305	6.487	96.232	1.206	24.266	25.899
ΛΕΙΨΟΙ	6.000	0	1.021	9.183	11.077	5.456
ΣΥΜΗ	0	0	0	0	0	0
ΣΥΡΟΣ	39.741	10.603	8.691	20.355	22.917	20.461
ΑΝΔΡΟΣ	238.549	102.018	10.230	280.512	45.170	135.296
ΠΑΡΟΣ	211.810	277.309	96.483	366.490	182.595	226.937
ΜΗΛΟΣ	69.282	79.403	17.104	111.171	43.381	64.068
ΝΑΞΟΣ	285.430	323.432	80.356	332.689	192.625	242.906
ΣΙΦΝΟΣ	73.715	39.058	2.703	2.936	51.748	34.032
ΑΜΟΡΓΟΣ	35.564	27.813	0	41.973	58.220	32.714
ΚΙΜΩΛΟΣ	7.767	10.836	3.025	9.909	11.336	8.575
ΙΟΣ	0	0	0	30.307	29.523	11.966
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	5.139.771	2.839.051	826.331	4.569.814	3.433.143	3.361.622

Πηγή: Γεν. Δ/νση Περιφερειακής Αγροτικής Οικονομίας & Κτηνιατρικής Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, 2016

Πίνακας 1.25β
Καλλιεργούμενες εκτάσεις, τα ελαιοτριβεία και η μέση παραγωγή ανά νησί

ΝΗΣΙ	ΕΚΤΑΣΗ (στρ)	ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΛΑΙΟΤΡΙΒΕΙΩΝ	ΜΕΣΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ (2011-2016) ΣΕ ΚΙΛΑ
ΡΟΔΟΣ	136.604	17	2.057.868
ΚΩΣ	19.740	3	370.670
ΚΑΡΠΑΘΟΣ	12.951	3	97.667
ΚΑΣΟΣ	1.551	2	4.715
ΚΑΛΥΜΝΟΣ	2.086	1	22.390
ΛΕΡΟΣ	2.365	1	25.899
ΛΕΙΨΟΙ	728	1	5.456
ΣΥΜΗ	129	0	0
ΝΑΞΟΣ	20.871	5	242.906
ΑΝΔΡΟΣ	20.378	3	135.296
ΠΑΡΟΣ	11.288	3	226.937
ΣΥΡΟΣ	4.754	2	20.461
ΣΙΦΝΟΣ	3.749	2	34.032
ΜΗΛΟΣ	3.295	1	64.068
ΚΙΜΩΛΟΣ	1.962	1	8.575
ΙΟΣ	1.496	1	11.966
ΑΜΟΡΓΟΣ	1.798	1	32.714
ΣΙΚΙΝΟΣ	1.549		
ΤΗΝΟΣ	2.277		
ΚΕΑ	2.074		
ΑΝΑΦΗ	966		
ΦΟΛΕΓΑΝΔΡΟΣ	579		
ΣΕΡΙΦΟΣ	549		
ΑΝΤΙΠΑΡΟΣ	351		
ΜΥΚΟΝΟΣ	103		
ΗΡΑΚΛΕΙΑ	99		
ΘΗΡΑ	94		
ΔΟΝΟΥΣΑ	63		
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	254.449	47	3.361.620

Πηγή: Γεν. Δ/νση Περιφερειακής Αγροτικής Οικονομίας & Κτηνιατρικής Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, 2016

Άλλα προϊόντα που καλλιεργούνται στην Περιφέρεια παρουσιάζονται στον Πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 1.26
Παραγωγή Λοιπών Αγροτικών Προϊόντων Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

Νομός Δωδεκανήσου			**Νομός Κυκλάδων**		
Είδος Καλλιέργειας	**Έκταση (στρ.)**	**Παραγωγή (τόνοι)**	**Είδος Καλλιέργειας**	**Έκταση (στρ.)**	**Παραγωγή (τόνοι)**
Πορτοκάλια	2.550	5.100	**Πατάτα Νάξου (Εαρινή)**	2.648,5	5.297
Μανταρίνια	2.100	2.400	**Πατάτα Νάξου**	1.920,8	6.723

			(Φθινοπωρινή)		
Λεμόνια	700	1.500	**Αγκινάρα Τήνου**	130	292.500 ζευγάρια
Ντομάτα	2.500	9.200	**Τοματάκι Θήρας**	228,4	49
Αγγούρι	500	3	**Φάβα Θήρας**	1.425,1	85
Πιπεριά	300	267			
Μελιτζάνα	500	900			
Καρπούζι	3.500	8.700			
Πεπόνι	1.200	1.800			
Πατάτα	1.900	3.400			

Πηγή: Γενική Διεύθυνση Περιφερειακής Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, 2015

Ως γεωργικά προϊόντα ποιότητας έχουν αναγνωριστεί τα εξής:

Πίνακας 1.27
Γεωργικά Προϊόντα Ποιότητας

Α/Α	ΠΡΟΪΟΝ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΟΠ/ΠΓΕ
1	ΤΥΡΙ	ΓΡΑΒΙΕΡΑ ΝΑΞΟΥ	ΠΟΠ
2	ΤΥΡΙ	ΚΟΠΑΝΙΣΤΗ	ΠΟΠ
3	ΤΥΡΙ	ΣΑΝ ΜΙΧΑΛΗ	ΠΟΠ
4	ΕΛΑΙΟΛΑΔΟ	ΡΟΔΟΣ	ΠΓΕ
5	ΦΑΒΑ	ΦΑΒΑ ΣΑΝΤΟΡΙΝΗΣ	ΠΟΠ
6	ΤΟΜΑΤΑ	ΤΟΜΑΤΑΚΙ ΣΑΝΤΟΡΙΝΗΣ	ΠΟΠ
7	ΠΑΤΑΤΑ	ΠΑΤΑΤΑ ΝΑΞΟΥ	ΠΓΕ
8	ΚΡΑΣΙ	MALVASIA ΠΑΡΟΣ	ΠΟΠ
9	ΚΡΑΣΙ	ΠΑΡΟΣ	ΠΟΠ
10	ΚΡΑΣΙ	ΣΑΝΤΟΡΙΝΗ	ΠΟΠ
11	ΚΡΑΣΙ	ΜΟΣΧΑΤΟΣ ΡΟΔΟΥ	ΠΟΠ
12	ΚΡΑΣΙ	ΡΟΔΟΣ	ΠΟΠ
13	ΚΡΑΣΙ	ΑΙΓΑΙΟ ΠΕΛΑΓΟΣ	ΠΓΕ
14	ΚΡΑΣΙ	ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΣ	ΠΓΕ
15	ΚΡΑΣΙ	ΚΩΣ	ΠΓΕ
16	ΚΡΑΣΙ	ΚΥΚΛΑΔΕΣ	ΠΓΕ
17	ΚΡΑΣΙ	ΣΥΡΟΣ	ΠΓΕ
18	ΚΡΑΣΙ	ΘΑΨΑΝΑ	ΠΓΕ

Πηγή: Γενική Διεύθυνση Περιφερειακής Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου – Το Καλάθι Νοτίου Αιγαίου

Επίσης, ευρέως γνωστά είναι τα λουκούμια και οι χαλβαδόπιτες της Σύρου, η φάβα της Σαντορίνης και τα αμυγδαλωτά της Άνδρου.

Στον κλάδο της Ζωϊκής Παραγωγής η πλειονότητα των απασχολούμενων συγκεντρώνεται στις Κυκλάδες. Για το έτος 2015 η συνολική παραγωγή αγελαδινού γάλατος για την Περιφέρεια ανήλθε σε 15.781.928 κιλά. Στον Πίνακα που

ακολουθεί παρουσιάζεται ο αριθμός των παραγωγών, η ποσότητα γάλατος καθώς και η μέση τιμή πώλησης ανά μήνα για Κυκλάδες και Δωδεκάνησα το έτος 2015.

Πίνακας 1.28
Παραγωγοί Γάλακτος – Πόσοτητα Γάλακτος (Κιλά) – Μέση Τιμή Πώλησης

	ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2015			ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2015		
	ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ	***ΠΟΣΟΤΗΤΑ***	***ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ***	***ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ***	***ΠΟΣΟΤΗΤΑ***	***ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ***
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ	14	70.093	0,2222	14	62.758	0,1866
ΚΥΚΛΑΔΕΣ	328	1.178.922	0,4217	331	1.105.917	0,4220
	ΜΑΡΤΙΟΣ 2015			**ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2015**		
	ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ	***ΠΟΣΟΤΗΤΑ***	***ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ***	***ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ***	***ΠΟΣΟΤΗΤΑ***	***ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ***
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ	14	66.170	0,1917	14	81.426	0,2373
ΚΥΚΛΑΔΕΣ	332	1.232.508	0,4236	332	1.258.393	0,4229
	ΜΑΙΟΣ 2011			**ΙΟΥΝΙΟΣ 2011**		
	ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ	***ΠΟΣΟΤΗΤΑ***	***ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ***	***ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ***	***ΠΟΣΟΤΗΤΑ***	***ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ***
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ	16	113.994	0,4626	15	141.792	0,4708
ΚΥΚΛΑΔΕΣ	333	1.311.932	0,4239	334	1.237.022	0,4228
	ΙΟΥΛΙΟΣ 2015			**ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2015**		
	ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ	***ΠΟΣΟΤΗΤΑ***	***ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ***	***ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ***	***ΠΟΣΟΤΗΤΑ***	***ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ***
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ	15	156.467	0,4761	17	159.125	0,4726
ΚΥΚΛΑΔΕΣ	333	1.265.090	0,4248	314	1.208.007	0,4239
	ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2015			**ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2015**		
	ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ	***ΠΟΣΟΤΗΤΑ***	***ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ***	***ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ***	***ΠΟΣΟΤΗΤΑ***	***ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ***
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ	16	150.988	0,4691	16	145.699	0,4674
ΚΥΚΛΑΔΕΣ	310	1.118/062	0,4278	311	1.149.956	0,4228
	ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2015			**ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2015**		
	ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ	***ΠΟΣΟΤΗΤΑ***	***ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ***	***ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ***	***ΠΟΣΟΤΗΤΑ***	***ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ***
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ	16	144.145	0,4553	15	151.664	0,4760
ΚΥΚΛΑΔΕΣ	298	1.093.783	0,1649	303	1.178.015	0,4274

Πηγή: Ελληνικός Γεωργικός Οργανισμός «ΔΗΜΗΤΡΑ»

Ως προς τις συνολικές παραδόσεις παραγωγών σε πρόβειο και γιδινό γάλα, το Νότιο Αιγαίο παρήγαγε, κατά το 2015, συνολικά 893.507 κιλά πρόβειο γάλα (60.816 τα Δωδεκάνησα και 832.591 οι Κυκλάδες) και 1.080.975 κιλά γιδινό γάλα (82.343 τα Δωδεκάνησα και 998.633 οι Κυκλάδες), ποσότητα που αντιστοιχεί στο

μικρότερο ποσοστό ως προς τη Χώρα για το πρόβειο και στο δεύτερο μικρότερο μετά την Αττική για το γιδινό.

Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία της Γενικής Διεύθυνσης Περιφερειακής Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, τα κύρια γαλακτοκομικά προϊόντα που παράγονται, ανά νησί, εκτός από το γάλα, παρουσιάζονται στον πίνακα που ακολουθεί:

Πίνακας 1.29
Παραγωγή Γαλακτοκομικών Προϊόντων

Νομός Δωδεκανήσου		
Νησί	**Προϊόν**	**Ποσότητα (σε κιλά)**
Ρόδος	Βούτηρο	13.838
	γιαούρτι αγελαδινό	124.410
	Μυζύθρα	3.050
	Αριάνι	6.800
	Διάφορα	148.900
	τυρί λευκό	1.000
	Σκλήρο αγελαδινό	12.335
	διάφορα τυριά	1.000
Κώς	γιαούρτι αγελαδινό	22.879
	γιαούρτι πρόβειο	9.476
	Σκληρό αγελαδινό	5.590
	Σκληρό γίδινο	5.887
	Σκληρό πρόβειο	1.655
	Κρασοτύρι	875
Κάλυμνος	γιαούρτι αγελαδινό	12.000
	τυρί μαλακό αγελαδινό	10.500
	τυρί σκληρό αγελαδινό	9.000
	Μυζήθρα	1.800
Κάσος	Βούτυρο	1.421
	Σιτάκα	804
	γιαούρτι πρόβειο	324
	τυρί μαλακό	958
	Μυζύθρα	1.539
	Κεφαλοτύρι	1.986
	Γραβιέρα	2.443
	Αρμυροτύρι	478
Νομός Κυκλάδων		
Νησί	**Προϊόν**	**Ποσότητα (σε κιλά)**
Τήνος	Βούτυρο	13.378

	Διάφορα	1.854
	Μυζήθρα	1.732
	Γραβιέρα	56.316
	Κοπανιστή ΠΟΠ	26.604
	Πέτρωμα	11.809
	Τυράκι	12.346
Μύκονος	Κοπανιστή ΠΟΠ	3.833
	Ξυνοτύρι	2.115
	Τυροβολιά	1.359
Ίος	Μυζήθρα	6.723
	Κεφαλοτύρι	17.446
	Γραβιέρα	213
	Σκοτύρι	1.800
	Ξινοτύρι	3.693
Πάρος	Βούτυρο	4.701
	γιαούρτι αγελαδινό	1.990
	Μυζήθρα	2.078
	Γραβιέρα	28.456
	λευκό τυρί	2.821
	Κεφαλοτύρι	35.032
	Τουλουμοτύρι	122
	Σούρωμα	4.090
Άνδρος	Βούτυρο	808
	γιαούρτι αγελαδινό	4.940
	Διάφορα	442
	Μυζήθρα	3.015
	Πετρωτό	4.863
	λευκό τυρί	11.146
	Μαλακό	16.847
	Σκληρό	13.463
	Γραβιέρα	2.673
Σύρος	Βούτυρο	5.115
	γιαούρτι αγελαδινό	259
	Διάφορα	1.768
	Μυζήθρα	685
	σαν Μιχάλη ΠΟΠ	100.907
	σαν Τζώρτζη	866
	Βιοσύρα	2.389
	Σκληρό αγελαδινό	4.971
Σίφνος	Μυζήθρα	2.241
Νάξος	Βούτυρο	18.969
	γιαούρτι αγελαδινό	1.817
	Γιαύρτι πρόβειο	140
	Μυζήθρα	60.293
	γραβιέρα ΠΟΠ	963.651
	Γραβιέρα	161.447
	Αρσενικό	56.403
	Ξινοτύρι	7.173
	Τσιμισκάκι	1.704
	Κώμος	1.716
	Μελανοτύρι	1.716
	Σκληρό	9.344

	Σκορδότυρο	655
	Σαγανοτύρι	306
	λευκό τυρί	30.400
	Κορωνιάτικο	152
	κοπανιστή ΠΟΠ	320
	Διάφορα	10.128

Πηγή: Γενική Διεύθυνση Περιφερειακής Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, 2011

Στην Περιφέρεια λειτουργούν (2011) συνολικά δέκα οκτώ επιχειρήσεις Γαλάκτοκομικών προϊόντων, η πλειονότητα των οποίων είναι εγκατεστημένη στις Κυκλάδες και στα νησιά Άνδρο (τρεις επιχειρήσεις), Νάξο(τρεις επιχειρήσεις), Σύρο, Πάρο, Τήνο, Μύκονο Σίφνο και Ίο. Μόλις έξι επιχειρήσεις λειτουργούν στα Δωδεκάνησα και δη δύο επιχειρήσεις στη Ρόδο και στη Κως και από μια επιχείρηση στα νησιά Κάλυμνο και Κάσο.

Η μελισσοκομία αποτελεί και αυτή έναν σημαντικό κλάδο για την Περιφέρεια. Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία της Γενικής Διεύθυνσης Περιφερειακής Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου (2015), στην Περιφέρεια παράγονται συνολικά 1.088 τόνοι ετησίως, και η παραγωγή προέρχεται κυρίως από τα Δωδεκανήσα (750 τόνοι) με πολύ μικρότερη συμμετοχή των Κυκλάδων (338 τόνοι), όπου όμως τα τελευταία πέντε χρόνια έχουν δημιουργηθεί 11 τυποποιητήρια μελιού. Η κατανομή κατά νησί φαίνεται στον ακόλουθο πίνακα:

Πίνακας 1.30
Κατανομή μελισσοκομίας ανά νησί Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

ΝΗΣΙ	ΜΕΛΙΣΣΟΚΟΜΟΙ	ΚΥΨΕΛΕΣ
ΑΣΤΥΠΑΛΑΙΑ	55	3.387
ΚΑΛΥΜΝΟΣ	161	8.541
ΚΑΡΠΑΘΟΣ	87	5.865
ΚΑΣΟΣ	31	1.406
ΚΩΣ	99	14.135
ΛΕΙΨΟΙ	4	336
ΛΕΡΟΣ	40	3.205
ΝΙΣΥΡΟΣ	1	204
ΠΑΤΜΟΣ	3	352
ΡΟΔΟΣ	278	21.810
ΣΥΜΗ	21	766
ΤΗΛΟΣ	12	971

ΧΑΛΚΗ	2	260
ΜΕΓΙΣΤΗ	1	15
ΑΜΟΡΓΟΣ	4	246
ΑΝΑΦΗ	36	1.158
ΑΝΔΡΟΣ	124	7.161
ΗΡΑΚΛΕΙΑ	2	105
ΘΗΡΑ	22	910
ΙΟΣ	73	3.436
ΚΕΑ	50	2.909
ΚΙΜΩΛΟΣ	13	430
ΚΥΘΝΟΣ	50	2.866
ΜΗΛΟΣ	20	966
ΜΥΚΟΝΟΣ	3	165
ΝΑΞΟΣ	75	5.045
ΠΑΡΟΣ	45	2.305
ΣΕΡΙΦΟΣ	25	1.033
ΣΙΚΙΝΟΣ	18	1.103
ΣΙΦΝΟΣ	48	1.405
ΣΥΡΟΣ	23	827
ΤΗΝΟΣ	60	2.557
ΦΟΛΕΓΑΝΔΡΟΣ	5	331
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	1.491	96.211

Πηγή: Γενική Διεύθυνση Περιφερειακής Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, 2016

Όπως προκύπτει από τα ανωτέρω στοιχεία , για τη Δωδεκάνησο τις καλύτερες επιδόσεις παρουσιάζουν η Ρόδος, η Κάλυμνος και η Κως και για τις Κυκλάδες η Άνδρος, η Νάξος και η Ιος.

Ιδιαίτερα σημαντικός είναι ο κλάδος της Αλιείας, η παραγωγή του οποίου απολαμβάνει προτίμησης στην εγχώρια αγορά και έχει καταλάβει καλή θέση στις εξαγωγικές αγορές. Αλλά και οι Υδατοκαλλιέργειες αποτελούν έναν ιδιαίτερα σημαντικό κλάδο για την οικονομία της Περιφέρειας, ένα κλάδο που είναι και εξαγωγικός (τουλάχιστον τα 2/3 της παραγωγής εξάγονται), κατέχοντας την 2^{η} θέση στη χώρα, με την Ελλάδα να είναι στην 1^{η} θέση στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται η εξέλιξη της ποσότητας Αλιευμάτων κατά περιοχές για τα έτη 2009-2014.

Πίνακας 1.31
Ποσότητα Αλιευμάτων κατά περιοχές Αλιείας, σε τόνους, 2009-2014

ΕΤΗ	2014	2013	2012	2011	2010	2009
Περιοχή Αλιείας	Ποσότητα αλιευμάτων (σε μετρικούς τόνους)					
Σύνολο - Total	**60,318.7**	**63,638.10**	**60,725.40**	**62,847.40**	**70,089.0**	**81.821**
Ατλαντικός Ωκεανός	729.2	905.10	1,135.50	1,089.6	1,271.5	1.773,00
Ακτές Ηπείρου και νήσου Κερκύρας	884.3	773.50	852.4	1,001.0	760.8	931,5
Αμβρακικός κόλπος και ακτές νήσου Λευκάδος	454.7	1,521.70	1,353.90	1,381.7	1,623.1	1.863,40
Ακτές νήσων Κεφαλληνίας, Ζακύνθου και Πατραϊκός κόλπος	4,072.8	4,982.90	5,180.10	4,947.9	4,582.5	5.637,40
Κόλποι Κυπαρισσιακός και Μεσσηνιακός	253.8	335.70	196	173.8	171.9	189,2
Λακωνικός κόλπος	413.4	244.90	254.3	214.1	239.1	378,5
Κόλποι Αργολικός και Σαρωνικός	5,023.0	6,642.30	5,882.10	6,500.1	8,196.1	6.236,00
Κορινθιακός κόλπος	806.1	887.60	913.5	562.4	356.7	696,8
Κόλποι Νότιος και Βόρειος Ευβοϊκός	6,226.5	5,898.50	6,396.90	7,866.9	9,604.2	7.735,2
Παγασητικός κόλπος	315.6	780.90	479.5	543.7	2,485.1	1.260,4
Ανατολικές ακτές Ευβοίας και περιοχή νήσων Σποράδων	669.1	1,903.80	1,607.80	604.4	765.8	4.929,5
Κόλποι Θερμαϊκός και Χαλκιδικής	11,212.8	18,170.00	16,255.60	16,581.9	18,303.4	20.240,4
Κόλποι Στρυμωνικός και Καβάλας, ακτές νήσου Θάσου και Θρακικό πέλαγος	18,630.9	8,135.60	8,040.50	9,654.3	9,735.9	16.491
Περιοχή νήσων Λέσβου, Χίου, Σάμου και Ικαρίας	3,360.7	4,287.30	3,945.30	3,253.3	3,528.1	3.980,3
Περιοχή νήσων Δωδεκανήσου	**3,080.0**	**2,639.80**	**1,830.50**	**2,703.4**	**2,765.3**	**1.356,8**
Περιοχή νήσων Κυκλάδων	**2,364.0**	**3,781.90**	**4,556.70**	**4,083.1**	**3,724.7**	**6.146,1**
Περιοχή νήσου Κρήτης	1,821.8	1,746.30	1,845.00	1,685.7	1,975.0	1.975,9

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Με βάση τα στοιχεία του ανωτέρω πίνακα, καταγράφεται ότι τα Δωδεκάνησα, υπερδιπλασίασαν, σε απόλυτους αριθμούς, τη συμμετοχή τους στη ποσότητα αλιευμάτων κατά περιοχές αλιείας, από 1.356,8 τόνους το 2009 σε 3.080 τόνους το 2014. Αντίθετα οι Κυκλάδες εμφανίζουν, για το ίδιο διάστημα, μια μείωση σε απόλυτους αριθμούς που ξεπερνά το 50% της επίδοσης τους (από 6.146 τόνους σε

2.364 τόνους). Είναι ενδιαφέρον ότι ενώ παραδοσιακά, σε επίπεδο Περιφέρειας, η πλειονότητα των αλιευμάτων εξακολουθούσε να προέρχεται από τις Κυκλάδες, μέχρι το 2013, έστω και με σημαντική μείωση της διαφοράς (το σχετικό ποσοστό από 81,91% το 2009 μειώθηκε σε 58,89% το 2013), το 2014 υπήρξε μια πλήρης αλλαγή όπου πλέον τα Δωδεκάνησα εμφανίζονται να έχουν τη μεγαλύτερη συμμετοχή στην περιφερειακή παραγωγή αλιευμάτων, ξεπερνώντας τις Κυκλάδες κατά περίπου 700 τόνους. Παράλληλα, όπως προκύπτει και από τη μείωση του Γενικού Συνόλου κατά 21.502,3 τόνους (ποσοστό 26,28%) από το 2009 έως το 2014, τα προβλήματα του κλάδου, όπως η ανάγκη εκσυγχρονισμού της αλιευτικής νομοθεσίας, η υπεραλίευση, η ρύπανση των θαλασσών, η έλλειψη οριοθέτησης και μέτρων διαχείρισης των αλιευτικών πεδίων, ο αργός ρυθμός εκσυγχρονισμού του αλιευτικού στόλου, και η καταγραφόμενη «εισβολή» αλλόχθονων αλιευμάτων, αποτελούν βασικούς ανασταλτικούς παράγοντες στην ανάπτυξη του στο Νότιο Αιγαίο. Ειδικά για τα μικρά νησιά, η αλιευτική δραστηριότητα, είναι κρίσιμη προκειμένου να στηριχθεί μία παραγωγική βάση που θα συμπληρώνει τη μικρής διάρκειας τουριστική περίοδο. Ο τομέας αυτός θεωρείται σημαντικός για την οικονομία της Περιφέρειας, καθώς σε πολλά νησιά σημαντικό μέρος του πληθυσμού ασχολείται με αλιευτικές δραστηριότητες. Ειδικότερα, η αλιευτική δραστηριότητα αναπτύσσεται κυρίως στα νησιά Αμοργός, Κύθνος, Μήλος, Πάρος, Ηρακλειά, Σχοινούσα, Κάλυμνος, Κάσος, Κως, Λέρος και Λειψοί. Ο αλιευτικός στόλος στην Περιφέρεια περιλαμβάνει 2.200 σκάφη παράκτιας αλιείας και 36 σκάφη μέσης αλιείας. Η αλιευτική παραγωγή μεσοσταθμικά ανέρχεται ως προς τα μεγάλα πελαγικά αλιεύματα σε 750 τόνους (ερυθρός τόνος 120 τόνοι, μακρύπτερος τόνος 280 τόνοι, ξιφίας 350 τόνοι) ενώ για τα λοιπά αλιεύματα είχε προσεγγίσει και τους 8.000 τόνους. Παράλληλα αναπτύσσεται ο κλάδος της ιχθυοκαλλιέργειας με μέση ετήσια παραγωγή 8.000 τόνους. Υπάρχουν 24 μονάδες στο Νότιο Αιγαίο, από 1 σε Άνδρο και Σέριφο, και 22 στα Δωδεκάνησα (Αστυπάλαια, Αγαθονήσι, Κάλυμνο, Λειψούς, Λέρο, Ρόδο, Χάλκη και Σύμη), και ιχθυογεννητικοί σταθμοί (Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, 2003 & Δνση Αλιείας Δωδεκανήσου, 2016).

Η κτηνοτροφία αποτελεί τον πρώτο κλάδο οικονομικής δραστηριότητας για τον πρωτογενή τομέα, με εντονότερη την παρουσία του στις Κυκλάδες. Στο πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται η διάρθρωση των κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων.

Πίνακας 1.32
Διάρθρωση Κτηνοτροφικών Εκμεταλλεύσεων, 2013

		Δωδεκάνησα	% Συμμετοχή ως προς την Περιφέρεια	Κυκλάδες	% Συμμετοχή ως προς την Περιφέρεια	Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου	% Συμμετοχή ως προς τη Χώρα	Ελλάδα
ΒΟΟΕΙΔΗ	Εκμ/σεις	339	25,90%	971	74,10%	1.309	8,23%	15.899
	Αριθμός Κεφαλών	5.650	34,53%	10.713	65,47%	16.362	2,66%	614.992
ΠΡΟΒΑΤΟΕΙΔΗ	Εκμ/σεις	806	22,43%	2.788	77,57%	3.594	3,80%	94.448
	Αριθμός Κεφαλών	52.732	31,34%	115.525	68,66%	168.257	1,94%	8.686.117
ΑΙΓΟΕΙΔΗ	Εκμ/σεις	1.244	28,11%	3.183	71,89%	4.426	6,44%	68.724
	Αριθμός Κεφαλών	90.264	44,94%	110.602	55,06%	200.865	5.49%	3.654.793
ΧΟΙΡΟΙ	Εκμ/σεις	263	13,38%	1.702	86,62%	1.965	10.37%	18.941
	Αριθμός Κεφαλών	4.115	30,59%	9.334	69,41%	13.450	1,75%	767.958
ΙΠΠΟΕΙΔΗ	Εκμ/σεις	65	5,85%	1.045	94,15%	1.110	10.03%	11.070
	Αριθμός Κεφαλών	145	6,47%	2.96	93,53%	2.241	8,54%	26.239
ΚΟΥΝΕΛΙΑ	Εκμ/σεις	127	9,69%	1.184	90.31%	1.311	5,27%	24.881
	Αριθμός Κεφαλών	3.299	14,15%	20.010	85,85%	23.309	4,25%	548.231
ΠΟΥΛΕΡΙΚΑ	Εκμ/σεις	2.076	32,65%	4.282	67,35%	6.358	3.45%	189.252
	Αριθμός Κεφαλών	162.505	58,66%	114.531	41,34%	277.037	0,99%	27.882.413
ΚΥΨΕΛΕΣ ΜΕΛΙΣΣΩΝ	Εκμ/σεις	261	36,04%	463	63,96%	724	7,76%	9.331
	Αριθμός Κεφαλών	32.402	64,34%	17.956	35,66%	50.359	5,70%	883.873

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Όπως προκύπτει από τον παραπάνω πίνακα, η υπεροχή των Κυκλάδων έναντι των Δωδεκανήσων είναι προφανής σε όλες τις κατηγορίες, με εξαίρεση τα πουλερικά. Σε επίπεδο Περιφέρειας, οι εκμεταλλεύσεις που αφορούν τα αιγοειδή, τους χοίρους, τα ιπποειδή και τις κυψέλες μελισσών, εμφανίζουν περισσότερο ενδιαφέρον από άλλες εκμεταλλεύσεις. Οι σημαντικότερες κτηνοτροφικές περιοχές εντοπίζονται στην Αμοργό, Άνδρο, Κύθνο, Νάξο, Τήνο, Κάσο, Κάρπαθο και Κω.

Στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου λειτουργούν είκοσι σφαγειοτεχνικές εγκαταστάσεις, με φορέα λειτουργίας κατά κύριο λόγο τον οικείο δήμο. Οι εγκαταστάσεις αυτές συγκεντρώνονται κυρίως στις Κυκλάδες (δώδεκα συνολικά) και δη στα νησιά Σύρο, Πάρο, Τήνο, Νάξο (τρία συνολικά εκ των οποίων ένα ιδιωτικό), Μύκονο, Άνδρο (δύο συνολικά), Κέα, Κύθνο και Ίο. Στα Δωδεκάνησα λειτουργούν δύο σφαγεία στη Ρόδο και από ένα σφαγείο στα Νησιά Κω, Κάλυμνο, Λέρο, Αστυπάλαια, Σύμη και Κάρπαθο. Τα σχετικά στοιχεία για το ζωικό πληθυσμό της Περιφέρειας και τη λειτουργία των σφαγείων παρατίθενται στους κατωτέρω πίνακες:

Πίνακας 1.33α
Ζωϊκός Πληθυσμός Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, 2015

ΝΗΣΙ	ΒΟΟΕΙΔΗ		ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΑ		ΧΟΙΡΙΝΑ	
	ΕΚΤΡΟΦΕΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΖΩΩΝ	ΕΚΤΡΟΦΕΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΖΩΩΝ	ΕΚΤΡΟΦΕΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΖΩΩΝ
Δωδεκάνησα						
ΡΟΔΟΣ	205	1.075	589	48.470	128	1132
ΚΩΣ	340	4.177	234	29.046	33	1138
ΝΙΣΥΡΟΣ	26	617	22	1.605		
ΜΕΓΙΣΤΗ	4	16	11	1.526		
ΣΥΜΗ	6	10	92	8.281		
ΤΗΛΟΣ			26	4.458		
ΧΑΛΚΗ			25	3.315		
ΚΑΡΠΑΘΟΣ	1	11	113	7.705	1	100
ΚΟΙΝ.ΟΛΥΜΠΟΥ			41	4.604		
ΚΑΣΟΣ	2	15	80	6.631		
ΚΑΛΥΜΝΟΣ	13	74	160	12.222		
ΨΕΡΙΜΟΣ			8	924		
ΛΕΡΟΣ	50	751	120	6.474		
ΠΑΤΜΟΣ	10	67	42	6.384		
ΛΕΙΨΟΙ	8	33	30	2.120	1	4
ΑΣΤΥΠΑΛΑΙΑ	6	18	58	12.329	2	8
ΑΡΚΟΙ			7	1.132		
ΑΓΑΘΟΝΗΣΙ	5	16	25	1.155		
ΜΑΡΑΘΙ			1	71		
ΛΕΒΙΘΑ			3	811		
ΚΙΝΑΡΟΣ			1	179		

ΦΑΡΜΑΚΟΝΗΣΙ			1	280		
ΟΦΙΔΟΥΣΑ			1	406		
ΣΥΝΟΛΟ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΩΝ	**676**	**6.880**	**1.690**	**160.128**	**165**	**2.382**
Κυκλάδες						
ΑΜΟΡΓΟΣ	47	178	193	17150		
ΑΝΑΦΗΣ	0	0	0	0		
ΑΝΔΡΟΣ	345	760	762	35241	3	74
ΘΗΡΑΣ	36	364	24	664	0	0
ΚΕΑΣ (ΙΟΥΛΙΔΑ)	141	844	217	10316	22	268
ΚΙΜΩΛΟΥ	7	29	27	777		
ΚΥΘΝΟΥ	55	87	210	10944	8	132
ΜΗΛΟΥ	10	7	155	7984	2	4
ΜΥΚΟΝΟΥ	119	1086	273	8704	1	62
ΝΑΞΟΣ	604	6485	1217	136191	76	2185
ΠΑΡΟΣ	199	1284	287	8530	35	532
ΣΕΡΙΦΟΥ	7	21	67	1651		
ΣΙΚΙΝΟΣ	0		15	299		
ΣΙΦΝΟΥ	27	97	131	7051	6	225
ΣΥΡΟΥ	89	651	157	3624	16	101
ΤΗΝΟΣ	143	860	564	23691	1	318
ΦΟΛΕΓΑΝΔΡΟΥ	15	64	76	2160		
ΣΥΝΟΛΟ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	**1.844**	**12.817**	**4.375**	**274.977**	**170**	**3.901**
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	**2.520**	**19.697**	**6.065**	**435.105**	**335**	**6.283**

Πηγή: Γενική Διεύθυνση Περιφερειακής Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, 2015

Πίνακας 1.33β
Σφαγές στις Σφαγειοτεχνικές Υποδομές στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου 2015

ΣΦΑΓΕΙΟ	ΜΟΣΧΟΙ	ΛΟΙΠΑ	ΕΡΙΦΙΑ	ΑΙΓΕΣ	ΑΜΝΟΙ	ΠΡΟΒΑΤΑ	ΧΟΙΡΙΔΙΑ	ΧΟΙΡΟΙ
Δωδεκάνησα								
ΦΥΤΩΡΙΟ Α.Ε.	140	157	2601	395	1754	75	599	1811
ΕΜΠΩΝΑ								
ΚΩΣ	30	784	2937	22	1158	11	115	957
ΚΑΛΥΜΝΟΣ	39	96	962	9	500			
ΛΕΡΟΥ			1672	27	480	20		
ΑΣΤΥΠΑΛΑΙΑΣ			2741	274	1185	29		18
ΣΥΜΗΣ			171		100			
ΣΥΝΟΛΟ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΩΝ	**209**	**1.037**	**11.084**	**727**	**5.177**	**135**	**714**	**2.786**
Κυκλάδες								
ΑΝΩ ΣΥΡΟΥ	142	81	299	6	346	0	30	35
ΤΗΝΟΥ	213	61	392	0	580	0	0	0
ΣΤΕΝΗΣ ΤΗΝΟΥ	0	0	0	0	0	0	0	0
ΙΟΥ	0	0	0	0	0	0	0	0
ΜΥΚΟΝΟΥ	27	17	141	0	852	0	0	0
ΚΥΘΝΟΥ	20	0	245	0	240	0	0	25
ΑΝΔΡΟΥ	0	0	0	0	0	0	0	0

ΥΔΡΟΥΣΑΣ	275	0	586	0	1027	0	0	718
ΚΕΑΣ	334	0	1267	0	3577	0	270	30
ΠΑΡΟΥ	256	36	810	0	924	0	27	41
ΝΑΞΟΥ	364	106	4578	186	7972	278	42	112
ΔΡΥΜΑΛΙΑΣ ΝΑΞΟΥ	939	253	10544	747	16239	819	249	197
ΣΥΝΟΛΟ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	**2.570**	**554**	**18.862**	**939**	**31.757**	**1.097**	**618**	**1.158**
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	**2.779**	**1.591**	**29.946**	**1.666**	**36.934**	**1.232**	**1.332**	**3.944**

Πηγή: Γενική Διεύθυνση Περιφερειακής Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, 2015

Τέλος, ως προς την πτηνοτροφία και την ωοπαραγωγή στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, παρά την μεγάλη κατανάλωση, κατά κύριο λόγο γίνεται εισαγωγή από την υπόλοιπη Ελλάδα. Πάντως η ετήσια παραγωγή υπολογίζεται ότι από 31.590.000 αυγά το 2011 αυξήθηκε σε 38.325.000 το 2016, με τα Δωδεκάνησα να κυριαρχούν στον κλάδο αυτό, σε επίπεδο Περιφέρειας. Στον ακόλουθο πίνακα καταγράφονται τα σχετικά στοιχεία:

Πίνακας 1.34

ΝΗΣΙ	ΩΟΠΑΡΑΓΩΓΗ			ΚΡΕΟΠΑΡΑΓΩΓΗ		
	ΕΚΤΡΟΦΕΣ	ΣΜΗΝΟΣ	ΠΑΡΑΓΩΓΗ αριθμ αυγών	ΕΚΤΡΟΦΕΣ	ΣΜΗΝΟΣ	ΠΑΡΑΓΩΓΗ τονοι κρεατος
Νομός Δωδεκανήσου						
ΡΟΔΟΣ	6	105.000	38.325.000	2	38.000	45,60
ΚΩΣ				1	11.000	13,20
ΛΕΡΟΣ	1	3.000		1	5.000	6,00
ΣΥΝΟΛΟ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣων	**7**	**108.000**	**38.325.000**	**4**	**54.000**	64,80
Νομός Κυκλάδων						
ΚΥΘΝΟΣ	1	340				
ΝΑΞΟΣ	1	300				
ΠΑΡΟΣ	1	1.000				
ΣΥΡΟΣ	1	1.000				
ΣΥΝΟΛΟ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	**4**	**2.640**	**0**	**0**	**0**	**0,00**
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	**11**	**110.640**	**38.325.000**	**4**	**54.000**	**64,80**

Πηγή: Γενική Διεύθυνση Περιφερειακής Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, 2016

Δευτερογενής Τομέας

Η αδυναμία εκμετάλλευσης οικονομιών κλίμακας υπήρξε διαχρονικά ο βασικός ανασταλτικός παράγοντας στην ανάπτυξη του δευτερογενή τομέα παραγωγής της Περιφέρειας του Νοτίου Αιγαίου. Το μικρό μέγεθος των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, το οποίο αποτελεί και την πλειοψηφία των επιχειρήσεων, δεν επιτρέπει την αξιοποίηση προγραμμάτων για την εφαρμογή επενδυτικών σχεδίων που κατ' ουσίαν αναφέρονται σε πολύ μεγαλύτερα μεγέθη επιχειρήσεων.

Η δραστηριότητα των περισσότερων μεταποιητικών και βιοτεχνικών επιχειρήσεων εντοπίζεται στα προϊόντα που σχετίζονται με την τοπική παράδοση και τον πρωτογενή τομέα και αφορούν μια μικρή και περιορισμένη αγορά. Ως προς την απασχόληση στο δευτερογενή τομέα, καταγράφεται μια αυξητική τάση στην Περιφέρεια από το 1991 μέχρι το 2010 που οφείλεται κατά κύριο λόγο στον κλάδο των κατασκευών (υλικά οικοδομών) και του τουρισμού (αρτοποιία, ζαχαροπλαστική, είδη λαϊκής τέχνης). Η μεταποιητική δραστηριότητα της Περιφέρειας αφορά κυρίως βιοτεχνικές μονάδες μικρού μεγέθους, με εξαίρεση τα ναυπηγεία του Νεωρίου της Σύρου και τα μεταλλεία της Σύρου. Οι μονάδες επεξεργασίας αγροτικών προϊόντων, ετοίμων ενδυμάτων, χυμών-αναψυκτικών, κεραμικών, επίπλων και χρυσοχοΐας έχουν σχετικά σημαντική παρουσία στην Περιφέρεια, ενώ σημαντική εξορυκτική δραστηριότητα αναπτύσσεται στα περισσότερα νησιά των Κυκλάδων με έμφαση στη Μήλο, Κίμωλο, Πάρο, Νάξο, Τήνο, καθώς και Νίσυρο, Γυαλί, Ρόδο και Κω. Στον πίνακα που ακολουθεί, παρουσιάζεται η χωρική διάρθρωση των βιοτεχνικών επιχειρήσεων για το 2016.

Πίνακας 1.35
Μεταποιητικές - Βιοτεχνικές Επιχειρήσεις, 2016

	Επιχειρήσεις	**% Συμμετοχή στο σύνολο των επιχειρήσεων**
Δωδεκάνησα	4.599	54,82%
Κυκλάδες	3.791	45,18%
Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου	8.390	100%

Πηγή: Μητρώα επιχειρήσεων Επιμελητηρίων Κυκλάδων και Δωδεκανήσου

Αριθμητικά, τα Δωδεκάνησα υπερέχουν συγκριτικά με τις Κυκλάδες, ως προς τον αριθμό των βιοτεχνικών επιχειρήσεων, με ποσοστό 57,86% έναντι 42,14% επί του σύνόλου των μεταποιητικών-βιοτεχνικών επιχειρήσεων της Περιφέρειας.

Τριτογενής Τομέας

Ο τριτογενής τομέας παραγωγής αναδεικνύεται ο σημαντικότερος της οικονομίας της Περιφέρειας του Νοτίου Αιγαίου. Επιμέρους κλάδοι όπως οι κλάδοι διαχείρισης ακίνητης περιουσίας, εκμίσθωσης, επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και ξενοδοχείων-εστιατορίων παράγουν τη μεγαλύτερη Α.Π.Α. στον τομέα, ενώ η κλαδική διάρθρωση της απασχόλησης στον τριτογενή τομέα αναδεικνύει την υπεροχή του εμπορίου και του τουρισμού (αναλυτικότερα βλέπε παρακάτω τις σχετικές ενότητες).

Ο δυναμισμός μάλιστα του κλάδου του Τουρισμού, κατατάσσει την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, μαζί με τις Περιφέρειες Κρήτης, Ιονίων Νήσων και Κεντρικής Μακεδονίας, στις 4 «τουριστικές Περιφέρειες» της χώρας. Με κριτήριο την απασχόληση, το «δυναμισμό» και την προεξάρχουσα δραστηριότητα, η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου μπορεί να χαρακτηριστεί ως ενιαία «τουριστική ζώνη» σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Οι διακριτές περιοχές με σχεδόν αποκλειστική χρήση την τουριστική, συναντώνται κυρίως σε ορισμένα νησιά όπως Ρόδο, Κω, Μύκονο, Σαντορίνη, Σύρο, και Νάξο, Ίο, Κάρπαθο, Άνδρο δευτερευόντως, ενώ στα υπόλοιπα νησιά η χρήση αυτή αναμιγνύεται και λειτουργεί μαζί με την κατοικία μόνιμη ή παραθεριστική (Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Χωρικής Ενότητας Κρήτης- Νήσων Αιγαίου 2007-2013).

Ως αποτέλεσμα του δυναμισμού του κλάδου, για το έτος 2014, σύμφωνα με επίσημα στοιχεία του Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου, η Περιφέρεια συγκεντρώνει 2.082 καταλύματα, ήτοι ποσοστό 21,36% επί των συνολικών καταλυμάτων της χώρας, και 192.399 κλίνες, ήτοι ποσοστό 24,9% επί των συνολικών καταλυμάτων της χώρας. Οι Κυκλάδες υπερέχουν των Δωδεκανήσων ως προς τα Τουριστικά Κάμπινγκ, ενώ τα Δωδεκάνησα ως προς τα Ξενοδοχεία και τα ομοειδή καταλύματα, ιδίως ως προς τον αριθμό των διαθεσίμων κλινών, κάτι που σημαίνει ότι έχουν όχι

μόνο περισσότερες αλλά και μεγαλύτερες μονάδες, όπως προκύπτει και από τους πίνακες που ακολουθούν.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει και η δυναμικότητα της Περιφέρειας, ως προς το Ξενοδοχειακό Δυναμικό κατά κατηγορία. Είναι ενδεικτικό ότι από τα 375 ξενοδοχεία 5 αστέρων που υπάρχουν συνολικά στην Ελλάδα, τα 104, ήτοι ποσοστό 27,73% βρίσκονται στο Νότιο Αιγαίο. Ανάλογο είναι το ποσοστό και για τα ξενοδοχεία 4 αστερων, το οποίο ανέρχεται στο 26,96% (350 επί συνόλου 1298).

Πίνακας 1.36α
Ξενοδοχειακό Δυναμικό ανά κατηγορία, 2014

Κατηγορία		**Αριθμός Ξενοδοχείων Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου**	**Αριθμός Ξενοδοχείων Δωδεκάνησα**	**Αριθμός Ξενοδοχείων Κυκλάδες**
5***	**Ξενοδοχεία**	104	61	43
	Δωμάτια	16173	14208	1965
	Κλίνες	33405	29433	3972
4**	**Ξενοδοχεία**	350	168	182
	Δωμάτια	34154	28258	5896
	Κλίνες	66488	55179	11309
3*	**Ξενοδοχεία**	471	258	213
	Δωμάτια	19857	14143	5714
	Κλίνες	38464	27303	11161
2	**Ξενοδοχεία**	929	487	442
	Δωμάτια	25873	16273	9600
	Κλίνες	49075	30577	18498
1*	**Ξενοδοχεία**	228	69	159
	Δωμάτια	3586	1268	2318
	Κλίνες	6991	2451	4540
ΣΥΝΟΛΟ	**Ξενοδοχεία**	**2082**	**1043**	**1039**
	Δωμάτια	**99643**	**74150**	**25493**
	Κλίνες	**194423**	**144943**	**49480**

Πηγή: Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο – ΕΛΣΤΑΤ

Πίνακας 1.36β
Δυναμικότητα καταλυμάτων ξενοδοχειακού τύπου και κάμπινγκ, 2014

Χωρική Ενότητα	Αριθμός καταλυμάτων			Αριθμός κλινών			Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχεία και κάμπινγκ Αλλοδαπών και Ημεδαπών			
	Ξενοδοχεία και ομοειδή καταλύματα	Τουριστικά κάμπινγκ	Σύνολο	Ξενοδοχεία και ομοειδή καταλύματα	Τουριστικά κάμπινγκ	Σύνολο	Διανυκτερεύσεις Αλλοδαπών	%	Διανυκτερεύσεις Ημεδαπών	%
Νομός Δωδεκανήσου	1.043	3	1.046	144.943	396	145.339	14.907.750	24,18	595.242	4,33
Νομός Κυκλάδων	1.039	30	1.069	49.480	8.711	58.191	1.897.402	3,08	553.583	4,03
Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου	2.082	33	2.115	194.423	9.107	203.530	16.805.152	27,26	1.148.825	8,36
Ελλάδα	9.745	299	10.044	780.721	81.163	861.884	61.658.663	100	13.731.782	100

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Από τα στοιχεία αυτά προκύπτει ότι η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου κατατάσσεται στην πρώτη θέση των 13 περιφερειών όσον αφορά τον αριθμό διαθεσίμων κλινών. Στις διανυκτερεύσεις αλλοδαπών καλύπτει το 27,26% της χώρας, ενώ στις διανυκτερεύσεις ημεδαπών καλύπτει το 8,36%. Ειδικά η Δωδεκάνησος εμφανίζεται με κυρίαρχη θέση στις διανυκτερεύσεις αλλοδαπών με ποσοστό 24,18% επί του συνόλου της χώρας.

Εντούτοις ο κλάδος παρουσιάζει και ιδιαίτερα προβλήματα για την ανάπτυξη του Νοτίου Αιγαίου, τα σημαντικότερα των οποίων είναι:

- Η Εποχική Απασχόληση, με τις οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις της.
- Η εκροή εισοδημάτων με την συστηματική απασχόληση και την επιχειρηματική δραστηριοποίηση κατοίκων άλλων περιφερειών, κυρίως της Αττικής, οι οποίοι δεν διαμένουν στο Νότιο Αιγαίο τους χειμερινούς μήνες.
- Η μη δηλωμένη εργασία.

Αναμφισβήτητα όμως ο κλάδος του Τουρισμού αποτελεί τον κατεξοχήν δυναμικό κλάδο οικονομικής ανάπτυξης της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, της οποίας η οικονομία βασίζεται εδώ και χρόνια στην τουριστική δραστηριότητα.

Συναφώς, ο κλάδος της κρουαζιέρας αποτελεί βασική παράμετρο της τουριστικής βιομηχανίας, ειδικά στην περιοχή του Νοτίου Αιγαίου. Είναι ενδεικτικό ότι με βάση τα στοιχεία της Ενώσεως Εφοπλιστών Κρουαζιερόπλοιων και Φορέων Ναυτιλίας (ΕΕΚΦΝ), το Νότιο Αιγαίο αποτελεί μακράν την πρώτη Περιφέρεια πανελληνίως σε αφίξεις κρουαζιερόπλοιων, καθώς για τα έτη 2013, 2014 και 2015, οι αφίξεις ανήθλαν αντιστοίχως σε 1.870 (επί πανελλήνιου συνόλου 4.288), 1.701 (επί πανελλήνιου συνόλου 4.3.826) και 1.873 (επί πανελλήνιου συνόλου 4.177), δηλαδή ένα μερίδιο αγοράς της τάξης του 44,3% μεσοσταθμικά. Τα πρωτεία στον τομέα αυτό, η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου τα διατηρεί και ως προς τον αριθμό αφικνούμενων επιβατών, παρά το γεγονός ότι η αμέσως επόμενη σε επίδοση περιφέρεια (Αττική) διαθέτει μεγαλύτερες και πιο οργανωμένες υποδομές υποδοχής επιβατών, όπως προκύπτει από τον επόμενο πίνακα:

Πίνακας 1.37
Αριθμός αφίξεων επιβατών κρουαζιέρας 2013-2015

	2013	2014	2015
ΑΝΑΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	7.469	13.087	12.500
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	14.585	19.720	17.500
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	24.030	62.973	70.100
ΗΠΕΙΡΟΣ	5.558	4.208	4.600
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	914.453	771.353	757.000
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	8.141	8.309	11.000
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	856.058	671.272	748.850
ΑΤΤΙΚΗ	1.316.947	1.086.444	1.162.790
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	95.800	83.635	82.000
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	1.978.538	1.881.663	2.133.300
ΚΡΗΤΗ	440.288	329.709	423.700
ΣΥΝΟΛΟ:	**5.661.867**	**4.932.373**	**5.423.340**

Πηγή: ΕΕΚΦΝ

Όσον αφορά τα έσοδα από τους επισκέπτες – τουρίστες, αλλά και τα πληρώματα των κρουαζιερόπλοιων, η ΕΕΚΦΝ εκτιμά ότι, σε γενικές γραμμές (και σίγουρα για την περίπτωση του Νότιου Αιγαίου), για τους επιβάτες – τουρίστες transit, που είναι και η μεγαλύτερη μάζα, το ποσό ανά επιβάτη ανέρχεται κατά μέσο όρο στα 65 € την ημέρα και από πλευράς πληρωμάτων των πλοίων, ο αριθμός των οποίων υπολογίζεται στο 40% του μεταφερομένου αριθμού κάθε πλοίου, μπορεί να υπολογίζεται στα 100 € κατά προσέγγιση σε λιμένα.

Ως προς τις υπόλοιπες επιχειρήσεις του τριτογενούς τομέα καταγράφεται μια σημαντική υπεροχή στον κλάδο των επαγγελματικών επιχειρήσεων και των επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών έναντι των εμπορικών αλλά και των τουριστικών εν στενή εννοία. Από τα στοιχεία που παρατίθενται στον κατωτέρω πίνακα προκύπτει ότι τόσο σε επίπεδο Περιφέρειας όσο και σε επίπεδο νησιωτικών συμπλεγμάτων υπάρχουν κοινά χαρακτηριστικά κατανομής επιχειρήσεων μεταξύ των κλάδων του τριτογενούς τομέα, με τις επιχειρήσεις του επαγγελματικού κλάδου και του κλάδου των υπηρεσιών να προσεγγίζουν περίπου το 50%, οι εμπορικές επιχειρήσεις να βρίσκονται στο 30% και τέλος οι εν στενή εννοία τουριστικές επιχειρήσεις να είναι στο 20%.

Πίνακας 1.38
Διάρθρωση Επιχειρήσεων Τριτογενούς Τομέα ανά Νομό, 2016

Δραστηριότητα	Δωδεκάνησα	%Συμμετοχή ως προς το συνολο
Εμπορική	4.818	31,91%
Επαγγελματική	7.437	49,25%
Τουριστική	2.844	18,84%
Σύνολο	**15.099**	100%
Δραστηριότητα	**Κυκλάδες**	**%Συμμετοχή ως προς το σύνολο**
Εμπορική	5.760	30,49%
Επαγγελματική	9.085	48,10%
Τουριστική	4.044	21,41%
Σύνολο	**18.889**	100%
Δραστηριότητα	**Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου**	**%Συμμετοχή ως προς την Περιφέρεια**
Εμπορική	**10.578**	31,12%
Επαγγελματική	**16.522**	48,61%
Τουριστική	**6.888**	20,27%
Σύνολο	**33.988**	100%

Πηγή: Μητρώα επιχειρήσεων Επιμελητηρίων Κυκλάδων και Δωδεκανήσου

Ως προς τη διάρθρωση των επιχειρήσεων με βάση τη νομική τους μορφή, το μεγαλύτερο μέρος αυτών είναι ατομικές επιχειρήσεις και ακολουθούν οι Ομόρρυθμες Εταιρείες και οι Ανώνυμες Εταιρίες. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η αυξημένη ποσότητα Ιδιωτικών Κεφαλαιουχικών Εταιρειών (ΙΚΕ) που αν και πρόκειται για σχετικά νέο εταιρικό τύπο (θεσμοθετήθηκε με το ν. 4072/2012), λόγω της οργανωτικής και λειτουργικής ευελιξίας που εμφανίζει, τυγχάνει επιλογής όλο και περισσοτέρων επιχειρηματιών (ήδη 496 λειτουργούν στο Νότιο Αιγαίο). Τα σχετικά στοιχεία έχουν ως εξής:

Πίνακας 1.39
Διάρθρωση Επιχειρήσεων ανά Νομό και Νομική Μορφή, 2016

Νομική Μορφή	Νομός Δωδεκανήσου	Νομός Κυκλάδων	Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου
ΑΕ	1.335	661	1.996
Ατομικές Επιχειρήσεις	23.529	18.113	41.642

ΕΕ	940	1.045	1.985
ΕΠΕ	532	441	973
ΙΚΕ	197	299	496
ΟΕ	3.618	2.994	6.612
ΚΟΙΝΩΝΙΑ	75	67	142
ΣΥΝ	2	10	12
Άλλη Μορφή	62	81	143
Σύνολο	30.290	23.711	54.001

Πηγή: Γενικό Εμπορικό Μητρώο

Ειδικότερα ως προς την κατανομή των επιχειρήσεων του εμπορίου κατά ομάδα οικονομικής δραστηριότητας, για τη Περιφέρεια, το έτος 2013, το 73,86% των επιχειρήσεων αφορά τον κλάδο του λιανικού εμπορίου γενικά, ακολουθεί το γενικό χονδρικό εμπόριο με 18,87% και τέλος έπεται η εμπορία, συντήρηση και επισκευή οχημάτων, μοτοσικλετών, όπως προκύπτει από τον πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 1.40
Κατανομή των επιχειρήσεων του εμπορίου κατά ομάδα οικονομικής δραστηριότητας, 2013

Ομάδα Οικονομικής Δραστηριότητας	**Σύνολο επιχειρήσεων Χώρας**	**%Συμμετοχή ως προς τη Χώρα**	**Σύνολο Επιχειρήσεων Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου**	**%Συμμετοχή ως προς τη Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου**
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο και επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσυκλετών	24.525	2,91%	713	7,28%
Λοιπό Χονδρικό εμπόριο	66.782	2,77%	1.848	18,87%
Λοιπό Λιανικό εμπόριο	160.105	4,52%	7.235	73,85%
Σύνολο	**251.413**	**3,90%**	**9.797**	**100%**

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Απασχόληση -Ανεργία

Για λόγους μεθοδολογικής ορθότητας πρέπει να επισημανθεί ότι, σύμφωνα με την Ελληνική Στατιστική Αρχή, η συλλογή και μελέτη δεδομένων από την Έρευνα Εργατικού Δυναμικού γίνεται σε επίπεδο περιφέρειας.[5] Συνεπώς, με βάση αυτή την

[5] *«Οι Περιφέρειες είναι οι «χαμηλότερες» γεωγραφικές περιοχές για τις οποίες δημοσιεύει αποτελέσματα η Έρευνα Εργατικού Δυναμικού. Αποτελέσματα σε μικρότερες γεωγραφικές περιοχές (Περιφερειακές Ενότητες) δε δημοσιεύονται διότι, λόγω μικρού πληθυσμού και μεγέθους δείγματος, οι εκτιμήσεις σε αυτές τις περιοχές συνοδεύονται από ιδιαίτερα μεγάλα δειγματοληπτικά σφάλματα. Επισημαίνεται ότι, σε 4 Περιφέρειες και συγκεκριμένα, τη Δυτική Μακεδονία, τις Ιόνιους Νήσους, το*

παρατήρηση, τα παρατιθέμενα στοιχεία αφορούν, κατά κανόνα, συνολικά την Περιφέρεια και όχι τα Δωδεκάνησα ή τις Κυκλάδες μεμονωμένα.

Γενικά τα ποσοστά απασχόλησης στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου ακολουθούν την τελευταία πενταετία 2011-2015 τις τάσεις που καταγράφονται σε εθνικό επίπεδο, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του επόμενου πίνακα:

Πίνακας 1.41
Ποσοστά απασχόλησης ενεργού πληθυσμού (15-64)
Κατά φύλο (Α-Θ)

	2011			2012			2013			2014			2015		
	Σύνολο	**Α**	**Θ**	**Σύνολο**	**Α**	**Θ**	**Σύνολο**	**Α**	**Θ**	**Σύνολο**	**Α**	**Θ**	**Σύνολο**	**Α**	**Θ**
Ελλάδα	55,1	65,4	45	50,8	60,1	41,7	48,8	57,9	39,9	49,4	58	41,1	50,8	59,3	42,5
Νότιο Αιγαίο	57,1	69,1	45,2	56	69,7	42,4	53,4	65,8	41,3	54,5	62,1	47	57,9	68,1	47,7

Πηγή: EUROSTAT

Βασικό χαρακτηριστικό της αγοράς εργασίας στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, όπως και σε εθνικό επίπεδο, είναι η υψηλή συγκέντρωση στον τριτογενή τομέα της οικονομίας (άνω του 70% του συνολικού ποσοστού απασχόλησης). Είναι ενδεικτικό ότι σύμφωνα με τα στοιχεία της EUROSTAT η κατανομή των απασχολουμένων σε τομείς οικονομικής δραστηριότητας είχε ως εξής:

Πίνακας 1.42

	Τομεακή Σύνθεση Απασχόλησης (σε χιλ)						
	Συνολική Απασχόληση	**Πρωτογενής Τομέας**		**Δευτερογενής Τομέας**		**Τριτογενής Τομέας**	
		απασχόληση	**ποσοστό**	**απασχόληση**	**ποσοστό**	**απασχόληση**	**ποσοστό**
Ελλάδα	4.446,8	517,8	11,64%	739,3	16,63%	3.189,7	71,73%
Νότιο Αιγαίο	112,2	9,3	7,61%	23,1	18,9%	89,7	73,40%

Πηγή: EUROSTAT (08/2014)

Κάθε νησιωτικός δήμος συμμετέχει διαφορετικά στην κατανομή απασχόλησης στο σύνολο της Περιφέρειας, ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του, ως εξής:

Βόρειο Αιγαίο και το Νότιο Αιγαίο, υπάρχει το πρόβλημα του μικρού πληθυσμού και δείγματος και οι εκτιμήσεις που αναφέρονται σε αυτές τις περιοχές έχουν μεγάλα δειγματοληπτικά σφάλματα» Βλ. Ελληνική Στατιστική Αρχή, Δελτίο Τύπου – Ερευνα Εργατικού Δυναμικού Α΄Τρίμηνο 2016, 16 Ιουνίου 2016, σελ. 4, υποσσημ. 1.

Πίνακας 1.43
Τομεακή διάρθρωση απασχόλησης ανά δήμο και Περιφερειακή Ενότητα, 2011

Δήμος/Π.Ε.	Α γενής	Β γενής	Γ γενής	Σύνολο
Σύρου - Ερμούπολης	218	1.538	5.769	7.525
Π.Ε. Σύρου	218	1.538	5.769	7.525
Άνδρου	479	831	1.783	3.093
Π.Ε. Ανδρου	479	831	1.783	3.093
Ανάφης	28	16	55	99
Θήρας	236	1.121	5.330	6.687
Ιητών	73	187	620	880
Σικίνου	15	18	53	86
Φολεγάνδρου	35	74	205	314
Π.Ε. Θήρας	387	1.416	6.263	8.066
Αγαθονησίου	24	8	43	75
Αστυπάλαιας	62	120	256	438
Καλυμνίων	499	942	3313	4754
Λειψών	37	57	191	285
Λέρου	169	385	2.078	2.632
Πάτμου	70	266	864	1.200
Π.Ε. Καλύμνου	861	1.778	6.745	9.384
Καρπάθου	177	398	1730	2.305
Κάσου	41	55	171	267
Π.Ε. Καρπάθου	218	453	1.901	2.572
Κέας	143	272	481	896
Κύθνου	131	144	276	551
Π.Ε. Κέας-Κύθνου	274	416	757	1.447
Κω	423	1.556	13.378	15.357
Νισύρου	23	77	227	327
Π.Ε. Κω	446	1.633	13.605	15.684
Κιμώλου	21	71	107	199
Μήλου	66	533	1192	1.791
Σερίφου	43	144	297	484
Σίφνου	74	254	574	902
Π.Ε. Μήλου	204	1002	2.170	3.376
Μυκόνου	135	1006	3.802	4.943
Π.Ε. Μυκόνου	135	1006	3.802	4.943
Αμοργού	120	157	460	737
Νάξου & Μικρών Κυκλάδων	899	1420	4252	6571
Π.Ε. Νάξου & Μικρών Κυκλάδων	1.019	1.577	4.712	7.308
Αντιπάρου	46	81	269	396
Πάρου	337	1375	3663	5.375
Π.Ε. Πάρου	383	1.456	3.932	5.771
Μεγίστης	14	49	136	199
Ρόδου	1.301	6.343	39.365	47.009
Σύμης	44	189	708	941
Τήλου	26	46	205	277
Χάλκης	11	38	142	191
Π.Ε. Ρόδου	.1396	6.665	40.556	48.617
Τήνου	225	829	2.110	3.164
Π.Ε. Τήνου	225	829	2.110	3.164
Νομός Δωδεκανήσου	2.921	10.529	62.807	76.257
Νομός Κυκλάδων	3.324	10.071	31.298	44.693
Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου	6.245	20.600	941.05	120.950

Πηγή: Υπ. Περ.Ε.Κ.Α.– Αξιολόγηση, Αναθεώρηση και Εξειδίκευση ΠΠΧΣΑΑ-ΠΝΑ, 2014

Στο πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται η διάρθρωση των απασχολούμενων σε εθνικό επίπεδο και στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ. για το έτος 2015.

Πίνακας 1.44
Ποσοστιαία συμμετοχή απασχολούμενων ηλικίας 15 και άνω σε επίπεδο Περιφέρειας, κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, 2015

Ομάδες Κλάδων Οικονομικής Δραστηριότητας	Ελλάδα	Νότιο Αιγαίο
Γεωργία, Δασοκομία, Αλιεία	10	5,2
Ορυχεία, λατομεία	0,2	0,4
Μεταποιητικές βιομηχανίες	9,2	4,5
Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, νερού, ατμού και κλιματισμού	0,8	0,9
Κατασκευές	6,8	10,6
Χονδρικό & Λιανικό Εμπόριο, Επισκευές οχημάτων και μοτοσυκλετών	17,5	16,5
Μεταφορές αποθήκευση	5,2	4,9
Παροχή καταλύματος (Ξενοδοχεία) και εστίασης (εστιατόρια)	7,8	23,9
Ενημέρωση και Επικοινωνία	2,4	0,9
Χρηματοπιστωτικές και Ασφαλιστικές Δραστηριότητες	2,7	1,4
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	0,2	0,1
Επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες	5,4	3,6
Διοικητικές και Υποστηρικτές Δραστηριότητες	2,7	3,4
Δημόσια διοίκηση και άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	9,7	9,6
Εκπαίδευση	7,9	6,0
Υγεία και κοινωνική μέριμνα	6,4	4,0
Τέχνες, διασκέδαση και ψυχαγωγία	1,3	1,2
Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	1,9	1,7
Ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν προσωπικό	1,4	0,7
Ετερόδικοι οργανισμοί και όργανα	0	0
ΣΥΝΟΛΟ	**100**	**100**

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Από τα στοιχεία αυτά είναι πρόδηλο το ότι στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου τη μεγαλύτερη ποσοστιαία συμμετοχή απασχολουμένων, με 23,9%, καταγράφει ο

κλάδος «Δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών καταλύματος και υπηρεσιών εστίασης» στο σύνολο των απασχολουμένων της, μια επίδοση που είναι η υψηλότερη σε εθνικό επίπεδο. Μετά έπεται ο κλάδος του εμπορίου (σε επίπεδο χονρδικής και λιανικής) με ποσοστό 16,5% και ακολουθούν οι κλάδοι των κατασκευών και της δημόσιας διοίκησης. Σημειώνεται ότι σε εθνικό επίπεδο ο κλάδος «Δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών καταλύματος και υπηρεσιών εστίασης» καταγράφεται σε πολύ χαμηλότερο ποσοστό συμμετοχής απασχολουμένων, κάτι που σηματοδοτεί την γενεσιουργό δραστηριότητα απασχόλησης στο Νότιο Αιγαίο εν σχέσει με την υπόλοιπη Ελλάδα.

Η πλήρης εικόνα της απασχόλησης στο Νότιο Αιγαίο, με βάση την απογραφή του 2011, καταγράφεται στον πίνακα κατωτέρω. Έχουν ληφθεί υπόψιν τα στοιχεία της ηλικίας, του φύλου και του κλάδου οικονομικής δραστηριότητας. Είναι σαφής η αποτυπώνεται η τάση του πληθυσμού να εγκαταλείψει τον πρωτογενή τομέα και να στρέφεται προς τον τριτογενή (τουρισμός, υπηρεσίες).

Πίνακας 1.45
Απασχολούμενοι κατά ηλικία, φύλο και κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, 2011

Περιγραφή τόπου μόνιμης διαμονής / κλάδος οικονομικής δραστηριότητας	Και των δύο φύλων							Άρρενες							Θήλεις						
		Ομάδες ηλικιών							Ομάδες ηλικιών							Ομάδες ηλικιών					
	Σύνολο	15-19	20-24	25-29	30-44	45-64	65+	Σύνολο	15-19	20-24	25-29	30-44	45-64	65+	Σύνολο	15-19	20-24	25-29	30-44	45-64	65+
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	**120.950**	**906**	**7.844**	**15.490**	**55.656**	**39.544**	**1.510**	**72.500**	**543**	**4.416**	**8.844**	**32.817**	**24.821**	**1.059**	**48.450**	**363**	**3.428**	**6.646**	**22.839**	**14.723**	**451**
Α. ΓΕΩΡΓΙΑ, ΔΑΣΟΚΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΛΙΕΙΑ	**6.245**	**59**	**210**	**416**	**2.154**	**3.241**	**165**	**4.737**	**52**	**187**	**348**	**1.684**	**2.329**	**137**	**1.508**	**7**	**23**	**68**	**470**	**912**	**28**
Φυτική και ζωική παραγωγή, θήρα και συναφείς δραστηριότητες	4.906	36	160	306	1.607	2.658	139	3.492	30	138	248	1.183	1.782	111	1.414	6	22	58	424	876	28
Δασοκομία και υλοτομία	80	0	0	6	43	28	3	58	0	0	3	31	21	3	22	0	0	3	12	7	0
Αλιεία και υδατοκαλλιέργεια	1.259	23	50	104	504	555	23	1.187	22	49	97	470	526	23	72	1	1	7	34	29	0
Β. ΟΡΥΧΕΙΑ ΚΑΙ ΛΑΤΟΜΕΙΑ	**489**	**1**	**23**	**56**	**250**	**157**	**2**	**468**	**1**	**22**	**54**	**238**	**151**	**2**	**21**	**0**	**1**	**2**	**12**	**6**	**0**
Εξόρυξη άνθρακα και λιγνίτη	13	0	0	0	9	3	1	13	0	0	0	9	3	1	0	0	0	0	0	0	0
Άντληση αργού πετρελαίου και φυσικού αερίου	1	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Εξόρυξη μεταλλευμάτων	168	0	14	24	82	48	0	160	0	13	24	78	45	0	8	0	1	0	4	3	0
Λοιπά ορυχεία και λατομεία	307	1	9	32	159	105	1	294	1	9	30	151	102	1	13	0	0	2	8	3	0
Γ. ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	**5.460**	**45**	**302**	**651**	**2.504**	**1.869**	**89**	**4.044**	**38**	**205**	**460**	**1.850**	**1.417**	**74**	**1.416**	**7**	**97**	**191**	**654**	**452**	**15**
Βιομηχανία τροφίμων	1.348	13	93	185	643	392	22	763	9	32	93	367	243	19	585	4	61	92	276	149	3
Ποτοποιία	339	0	10	44	170	108	7	276	0	9	31	142	88	6	63	0	1	13	28	20	1
Παραγωγή προϊόντων καπνού	2	0	0	1	1	0	0	2	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Παραγωγή	74	2	7	4	28	32	1	40	1	6	4	19	9	1	34	1	1	0	9	23	0

κλωστοϋφαντουργικών υλών																					
Κατασκευή ειδών ένδυσης	251	1	5	13	87	135	10	100	1	4	7	29	54	5	151	0	1	6	58	81	5
Βιομηχανία δέρματος και δερμάτινων ειδών	51	0	0	2	19	27	3	31	0	0	0	11	17	3	20	0	0	2	8	10	0
Βιομηχανία ξύλου και κατασκευή προϊόντων από ξύλο και φελλό, εκτός από έπιπλα, κατασκευή ειδών καλαθοποιίας και σπαρτοπλεκτικής	307	8	23	44	137	93	2	283	8	22	39	122	90	2	24	0	1	5	15	3	0
Χαρτοποιία και κατασκευή χάρτινων προϊόντων	16	0	0	5	7	4	0	10	0	0	2	5	3	0	6	0	0	3	2	1	0
Εκτυπώσεις και αναπαραγωγή προεγγεγραμμένων μέσων	196	2	22	20	99	51	2	114	1	11	10	55	37	0	82	1	11	10	44	14	2
Παραγωγή οπτάνθρακα και προϊόντων διύλισης πετρελαίου	23	0	0	5	11	7	0	18	0	0	3	9	6	0	5	0	0	2	2	1	0
Παραγωγή χημικών ουσιών και προϊόντων	61	1	4	10	23	22	1	42	1	2	7	18	13	1	19	0	2	3	5	9	0
Παραγωγή βασικών φαρμακευτικών προϊόντων και φαρμακευτικών σκευασμάτων	39	0	2	8	22	7	0	16	0	1	2	12	1	0	23	0	1	6	10	6	0
Κατασκευή προϊόντων από ελαστικό (καουτσούκ) και πλαστικές ύλες	65	0	6	7	27	24	1	52	0	5	5	21	20	1	13	0	1	2	6	4	0
Παραγωγή άλλων μη μεταλλικών ορυκτών προϊόντων	356	2	7	35	166	142	4	294	2	6	33	138	112	3	62	0	1	2	28	30	1
Παραγωγή βασικών μετάλλων	120	0	8	17	53	41	1	113	0	6	15	50	41	1	7	0	2	2	3	0	0
Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων, με εξαίρεση τα μηχανήματα και τα είδη εξοπλισμού	748	6	48	97	351	239	7	667	6	43	86	310	215	7	81	0	5	11	41	24	0

Κατασκευή ηλεκτρονικών υπολογιστών, ηλεκτρονικών και οπτικών προϊόντων	21	0	1	7	6	7	0	15	0	1	5	4	5	0	6	0	0	2	2	2	0
Κατασκευή ηλεκτρολογικού εξοπλισμού	36	0	0	7	17	12	0	30	0	0	5	14	11	0	6	0	0	2	3	1	0
Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού π.δ.κ.α.	135	1	16	16	61	41	0	118	1	15	13	52	37	0	17	0	1	3	9	4	0
Κατασκευή μηχανοκίνητων οχημάτων, ρυμουλκούμενων και ημιρυμουλκούμενων οχημάτων	7	1	1	0	2	3	0	6	1	1	0	2	2	0	1	0	0	0	0	1	0
Κατασκευή λοιπού εξοπλισμού μεταφορών	82	0	5	7	40	29	1	72	0	3	5	37	26	1	10	0	2	2	3	3	0
Κατασκευή επίπλων	413	5	22	44	189	143	10	372	4	21	42	169	127	9	41	1	1	2	20	16	1
Άλλες μεταποιητικές δραστηριότητες	349	1	8	29	158	137	16	221	1	6	12	94	94	14	128	0	2	17	64	43	2
Επισκευή και εγκατάσταση μηχανημάτων και εξοπλισμού	421	2	14	44	187	173	1	389	2	11	40	169	166	1	32	0	3	4	18	7	0
Δ. ΠΑΡΟΧΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΥ ΡΕΥΜΑΤΟΣ, ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ, ΑΤΜΟΥ ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΤΙΣΜΟΥ	**1.082**	**2**	**50**	**101**	**442**	**483**	**4**	**959**	**2**	**46**	**89**	**365**	**453**	**4**	**123**	**0**	**4**	**12**	**77**	**30**	**0**
Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού και κλιματισμού	1.082	2	50	101	442	483	4	959	2	46	89	365	453	4	123	0	4	12	77	30	0
Ε. ΠΑΡΟΧΗ ΝΕΡΟΥ, ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΛΥΜΑΤΩΝ, ΔΙΑΧ. ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡ. ΕΞΥΓΙΑΝΣΗΣ	**791**	**1**	**10**	**37**	**415**	**317**	**11**	**688**	**1**	**10**	**28**	**352**	**287**	**10**	**103**	**0**	**0**	**9**	**63**	**30**	**1**

Συλλογή, επεξεργασία και παροχή νερού	366	0	2	13	201	144	6	296	0	2	7	158	124	5	70	0	0	6	43	20	1
Επεξεργασία λυμάτων	74	0	2	5	43	23	1	63	0	2	5	34	21	1	11	0	0	0	9	2	0
Συλλογή, επεξεργασία και διάθεση αποβλήτων, ανάκτηση υλικών	351	1	6	19	171	150	4	329	1	6	16	160	142	4	22	0	0	3	11	8	0
ΣΤ. ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	**12.778**	**134**	**898**	**1.593**	**6.019**	**4.057**	**77**	**12.362**	**131**	**866**	**1.528**	**5.808**	**3.956**	**73**	**416**	**3**	**32**	**65**	**211**	**101**	**4**
Κατασκευές κτιρίων	7.277	75	471	870	3.526	2.294	41	7.058	72	454	836	3.417	2.241	38	219	3	17	34	109	53	3
Έργα πολιτικού μηχανικού	372	3	15	48	172	131	3	313	3	12	37	142	116	3	59	0	3	11	30	15	0
Εξειδικευμένες κατασκευαστικές δραστηριότητες	5.129	56	412	675	2.321	1.632	33	4.991	56	400	655	2.249	1.599	32	138	0	12	20	72	33	1
Ζ. ΧΟΝΔΡΙΚΟ ΚΑΙ ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ - ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΜΗΧ/ΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΟΤΟΣΥΚΛΕΤΩΝ	**19.939**	**198**	**1.521**	**2.619**	**9.324**	**5.988**	**289**	**10.424**	**79**	**661**	**1.296**	**4.855**	**3.351**	**182**	**9.515**	**119**	**860**	**1.323**	**4.469**	**2.637**	**107**
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο - επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσυκλετών	1.586	20	135	208	755	454	14	1.387	18	115	177	660	405	12	199	2	20	31	95	49	2
Χονδρικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο μηχανοκινήτων οχημάτων και μοτοσυκλετών	2.472	18	129	292	1.220	785	28	1.686	16	79	191	841	539	20	786	2	50	101	379	246	8
Λιανικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσυκλετών	15.881	160	1.257	2.119	7.349	4.749	247	7.351	45	467	928	3.354	2.407	150	8.530	115	790	1.191	3.995	2.342	97
Η. ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΚΑΙ ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗ	**5.918**	**23**	**334**	**660**	**2.784**	**2.046**	**71**	**4.869**	**19**	**233**	**478**	**2.254**	**1.819**	**66**	**1.049**	**4**	**101**	**182**	**530**	**227**	**5**
Χερσαίες μεταφορές και μεταφορές μέσω αγωγών	2.353	3	74	207	1.121	908	40	2.199	2	66	181	1.042	870	38	154	1	8	26	79	38	2
Πλωτές μεταφορές	1.260	11	76	138	528	486	21	1.174	11	67	122	487	467	20	86	0	9	16	41	19	1
Αεροπορικές μεταφορές	341	2	34	55	179	71	0	145	2	9	20	84	30	0	196	0	25	35	95	41	0
Αποθήκευση και	1.514	5	118	225	750	409	7	1.028	3	68	132	503	316	6	486	2	50	93	247	93	1

υποστηρικτικές προς τη μεταφορά δραστηριότητες																					
Ταχυδρομικές και ταχυμεταφορικές δραστηριότητες	450	2	32	35	206	172	3	323	1	23	23	138	136	2	127	1	9	12	68	36	1
Θ. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΑΡΟΧΗΣ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΕΣΤΙΑΣΗΣ	**28.948**	**316**	**2.241**	**3.646**	**12.923**	**9.480**	**342**	**13.506**	**160**	**1.118**	**1.799**	**5.868**	**4.360**	**201**	**15.442**	**156**	**1.123**	**1.847**	**7.055**	**5.120**	**141**
Καταλύματα	17.423	134	1.228	2.117	7.791	5.927	226	7.106	69	572	939	3.029	2.372	125	10.317	65	656	1.178	4.762	3.555	101
Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης	11.525	182	1.013	1.529	5.132	3.553	116	6.400	91	546	860	2.839	1.988	76	5.125	91	467	669	2.293	1.565	40
Ι. ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ	**1.057**	**4**	**60**	**154**	**498**	**328**	**13**	**723**	**1**	**33**	**97**	**335**	**246**	**11**	**334**	**3**	**27**	**57**	**163**	**82**	**2**
Εκδοτικές δραστηριότητες	176	0	9	21	78	65	3	98	0	5	12	38	40	3	78	0	4	9	40	25	0
Παραγωγή κινηματογραφικών ταινιών, βίντεο και τηλεοπτικών προγραμμάτων, ηχογραφήσεις και μουσικές εκδόσεις	37	0	1	6	18	9	3	26	0	0	4	12	7	3	11	0	1	2	6	2	0
Δραστηριότητες προγραμματισμού και ραδιοτηλεοπτικών εκπομπών	162	2	5	16	77	58	4	95	1	3	6	44	38	3	67	1	2	10	33	20	1
Τηλεπικοινωνίες	474	1	31	70	207	162	3	340	0	14	43	148	133	2	134	1	17	27	59	29	1
Δραστηριότητες προγραμματισμού ηλεκτρονικών υπολογιστών, παροχής συμβουλών και συναφείς δραστηριότητες	188	1	9	38	111	29	0	147	0	6	30	87	24	0	41	1	3	8	24	5	0
Δραστηριότητες υπηρεσιών πληροφορίας	20	0	5	3	7	5	0	17	0	5	2	6	4	0	3	0	0	1	1	1	0

Κ. ΧΡΗΜ/ΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	**1.642**	**3**	**47**	**242**	**854**	**488**	**8**	**765**	**1**	**23**	**92**	**359**	**285**	**5**	**877**	**2**	**24**	**150**	**495**	**203**	**3**
Δραστηριότητες χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, με εξαίρεση τις ασφαλιστικές δραστηριότητες και τα συνταξιοδοτικά ταμεία	1.270	3	35	191	664	372	5	582	1	17	71	270	219	4	688	2	18	120	394	153	1
Ασφαλιστικά, αντασφαλιστικά και συνταξιοδοτικά ταμεία, εκτός από την υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	352	0	12	51	176	110	3	169	0	6	21	79	62	1	183	0	6	30	97	48	2
Δραστηριότητες συναφείς προς τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες και τις ασφαλιστικές δραστηριότητες	20	0	0	0	14	6	0	14	0	0	0	10	4	0	6	0	0	0	4	2	0
Λ. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ	**174**	**1**	**3**	**16**	**87**	**63**	**4**	**94**	**1**	**2**	**3**	**48**	**37**	**3**	**80**	**0**	**1**	**13**	**39**	**26**	**1**
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	174	1	3	16	87	63	4	94	1	2	3	48	37	3	80	0	1	13	39	26	1
Μ. ΕΠΑΓΓ/ΚΕΣ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	**4.290**	**9**	**215**	**673**	**2.057**	**1.253**	**83**	**2.293**	**4**	**55**	**265**	**1.034**	**874**	**61**	**1.997**	**5**	**160**	**408**	**1.023**	**379**	**22**
Νομικές και λογιστικές δραστηριότητες	2.201	6	140	382	1.054	568	51	940	2	24	108	427	343	36	1.261	4	116	274	627	225	15
Δραστηριότητες κεντρικών γραφείων· δραστηριότητες παροχής συμβουλών διαχείρισης	75	0	2	6	42	24	1	46	0	1	4	26	15	0	29	0	1	2	16	9	1
Αρχιτεκτονικές δραστηριότητες και δραστηριότητες μηχανικών	1.347	1	39	192	625	463	27	929	1	18	112	400	377	21	418	0	21	80	225	86	6

- τεχνικές δοκιμές και αναλύσεις																					
Επιστημονική έρευνα και ανάπτυξη	51	0	0	7	26	18	0	32	0	0	3	17	12	0	19	0	0	4	9	6	0
Διαφήμιση και έρευνα αγοράς	136	0	13	22	69	32	0	75	0	7	11	41	16	0	61	0	6	11	28	16	0
Άλλες επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες	396	2	19	54	197	121	3	229	1	4	26	104	91	3	167	1	15	28	93	30	0
Κτηνιατρικές δραστηριότητες	84	0	2	10	44	27	1	42	0	1	1	19	20	1	42	0	1	9	25	7	0
Ν. ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	**4.077**	**19**	**221**	**476**	**1.847**	**1.463**	**51**	**2.025**	**12**	**111**	**258**	**886**	**724**	**34**	**2.052**	**7**	**110**	**218**	**961**	**739**	**17**
Δραστηριότητες ενοικίασης και εκμίσθωσης	946	9	62	111	409	344	11	653	8	47	84	262	243	9	293	1	15	27	147	101	2
Δραστηριότητες απασχόλησης	12	0	4	6	1	1	0	1	0	0	0	0	1	0	11	0	4	6	1	0	0
Δραστηριότητες ταξιδιωτικών πρακτορείων, γραφείων οργανωμένων ταξιδιών και άλλων υπηρεσιών κρατήσεων και συναφείς δραστηριότητες	1.642	3	73	202	829	514	21	733	2	22	85	332	277	15	909	1	51	117	497	237	6
Δραστηριότητες παροχής προστασίας και έρευνας	272	1	32	49	130	55	5	184	1	20	34	84	41	4	88	0	12	15	46	14	1
Δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών σε κτίρια και εξωτερικούς χώρους	1.108	6	43	85	430	533	11	414	1	20	47	186	155	5	694	5	23	38	244	378	6
Διοικητικές δραστηριότητες γραφείου, γραμματειακή υποστήριξη και άλλες δραστηριότητες παροχής υποστήριξης προς τις επιχειρήσεις	97	0	7	23	48	16	3	40	0	2	8	22	7	1	57	0	5	15	26	9	2
Ξ. ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΑΜΥΝΑ -	**11.559**	**24**	**896**	**1.962**	**5.783**	**2.841**	**53**	**8.371**	**20**	**678**	**1.486**	**4.186**	**1.959**	**42**	**3.188**	**4**	**218**	**476**	**1.597**	**882**	**11**

ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ																					
Δημόσια διοίκηση και άμυνα - υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	11.559	24	896	1.962	5.783	2.841	53	8.371	20	678	1.486	4.186	1.959	42	3.188	4	218	476	1.597	882	11
Ο. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	**7.293**	**4**	**313**	**1.086**	**3.727**	**2.137**	**26**	**2.474**	**3**	**33**	**232**	**1.184**	**1.009**	**13**	**4.819**	**1**	**280**	**854**	**2.543**	**1.128**	**13**
Εκπαίδευση	7.293	4	313	1.086	3.727	2.137	26	2.474	3	33	232	1.184	1.009	13	4.819	1	280	854	2.543	1.128	13
Π. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΜΕ ΑΝΘΡ. ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝ. ΜΕΡΙΜΝΑ	**4.785**	**16**	**158**	**542**	**2.156**	**1.854**	**59**	**1.750**	**2**	**18**	**117**	**662**	**913**	**38**	**3.035**	**14**	**140**	**425**	**1.494**	**941**	**21**
Δραστηριότητες ανθρώπινης υγείας	3.836	11	102	416	1.724	1.534	49	1.649	1	16	110	614	871	37	2.187	10	86	306	1.110	663	12
Δραστηριότητες βοήθειας κατ΄ οίκον. Δραστηριότητες παροχής στέγης και φιλοξενίας (Δραστηριότητες ιδρυμάτων κοινωνικής πρόνοιας με παροχή καταλύματος)	224	0	13	14	86	110	1	38	0	0	1	15	22	0	186	0	13	13	71	88	1
Δραστηριότητες κοινωνικής μέριμνας χωρίς παροχή καταλύματος	725	5	43	112	346	210	9	63	1	2	6	33	20	1	662	4	41	106	313	190	8
Ρ. ΤΕΧΝΕΣ, ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ ΚΑΙ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ	**1.468**	**15**	**96**	**185**	**671**	**473**	**28**	**928**	**13**	**60**	**114**	**413**	**310**	**18**	**540**	**2**	**36**	**71**	**258**	**163**	**10**
Δημιουργικές δραστηριότητες, τέχνες και διασκέδαση	434	7	24	50	180	159	14	287	6	18	37	109	108	9	147	1	6	13	71	51	5
Δραστηριότητες βιβλιοθηκών, αρχειοφυλακείων, μουσείων, και λοιπές πολιτιστικές δραστηριότητες	208	0	5	17	98	85	3	105	0	2	4	44	54	1	103	0	3	13	54	31	2

Τυχερά παιχνίδια και στοιχήματα	477	1	32	57	243	137	7	295	0	19	30	156	85	5	182	1	13	27	87	52	2
Αθλητικές δραστηριότητες και δραστηριότητες διασκέδασης και ψυχαγωγίας	349	7	35	61	150	92	4	241	7	21	43	104	63	3	108	0	14	18	46	29	1
Σ. ΑΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡ. ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	**2.057**	**31**	**214**	**299**	**862**	**548**	**103**	**909**	**2**	**43**	**87**	**388**	**305**	**84**	**1.148**	**29**	**171**	**212**	**474**	**243**	**19**
Δραστηριότητες οργανώσεων	705	3	18	57	285	259	83	531	1	9	32	209	208	72	174	2	9	25	76	51	11
Επισκευή ηλεκτρονικών υπολογιστών και ειδών ατομικής ή οικιακής χρήσης	127	0	4	17	61	41	4	105	0	4	15	57	27	2	22	0	0	2	4	14	2
Άλλες δραστηριότητες παροχής προσωπικών υπηρεσιών	1.225	28	192	225	516	248	16	273	1	30	40	122	70	10	952	27	162	185	394	178	6
Τ. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ ΩΣ ΕΡΓΟΔΟΤΩΝ - ΜΗ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ, ΓΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΑΓΑΘΩΝ - ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ - ΓΙΑ ΙΔΙΑ ΧΡΗΣΗ	**895**	**1**	**31**	**76**	**297**	**458**	**32**	**110**	**1**	**12**	**13**	**47**	**36**	**1**	**785**	**0**	**19**	**63**	**250**	**422**	**31**
Δραστηριότητες νοικοκυριών ως εργοδοτών οικιακού προσωπικού	895	1	31	76	297	458	32	110	1	12	13	47	36	1	785	0	19	63	250	422	31
Υ. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΕΤΕΡΟΔΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΚΑΙ ΦΟΡΕΩΝ	**3**	**0**	**1**	**0**	**2**	**0**	**0**	**1**	**0**	**0**	**0**	**1**	**0**	**0**	**2**	**0**	**1**	**0**	**1**	**0**	**0**
Δραστηριότητες ετερόδικων οργανισμών και φορέων	3	0	1	0	2	0	0	1	0	0	0	1	0	0	2	0	1	0	1	0	0

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Από την εξέταση του παραπάνω πίνακα προκύπτει μια σχετική αριθμητική κυριαρχία των ανδρών σε κλάδους απασχόλησης του πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα έναντι των γυναικών, ενώ αντίθετα σε κλάδους απασχόλησης του τριτογενούς τομέα οι γυναίκες υπερτερούν αριθμητικά έναντι των ανδρών, όπως π.χ. στους κλάδους του Εμπορίου, των Χρηματοπιστωτικών Δραστηριοτήτων, της Διαχείρισης Ακίνητης Περιουσίας, της Εκπαίδευσης και της Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας.

Ως προς τη διάρθρωση της απασχόλησης κατά κλάδο και ηλικιακή ομάδα προκύπτει ότι στους περισσότερους κλάδους η διάρθρωση της απασχόλησης κατά ομάδες ηλικιών παρουσιάζεται ομαλή, με εξαίρεση το κλάδο της Γεωργίας-Κτηνοτροφίας, που εμφανίζει αυξημένη απασχόληση στην ηλικιακή ομάδα 45-64 ενώ σε όλους τους άλλους κλάδους η μεγαλύτερη απασχόληση καταγράφεται στην ηλικιακή ομάδα 30-44. Αυτό είναι ενδεικτικό της φθίνουσας πορείας του γεωργικού κλάδου και της μικρής συμμετοχής των νέων σε συναφείς δραστηριότητας. Είναι σαφές ότι τα άτομα που απασχολούνται στον πρωτογενή τομέα αφορούν στο από τις προηγούμενες δεκαετίες εργατικό δυναμικό, που η κατεξοχήν οικονομική τους δραστηριότητα ήταν ο αγροτικός τομέας. Οι νέοι στρέφονται σε μονιμότερη απασχόληση και προς τον τουριστικό τομέα και το εμπόριο.

Ως προς τα γνωσιακά εφόδια και τη σχέση τους με την απασχόληση, στον ακόλουθο πίνακα παρουσιάζεται η διάρθρωση του απασχολούμενου πληθυσμού κατά επίπεδο εκπαίδευσης.

Πίνακας 1.46
Απασχολούμενοι, κατά επίπεδο εκπαίδευσης και κλάδο οικονομικής δραστηριότητας (Απογραφή 2011)

Περιγραφή τόπου μόνιμης διαμονής / κλάδος οικονομικής δραστηριότητας	Σύνολο	Κάτοχοι διδακτορικού τίτλου	Κάτοχοι μεταπτυχιακού τίτλου	Πτυχ. Παν/μίου – ισότ. σχολών	Πτυχ. ΑΤΕΙ, ΑΣΠΑΙΤΕ ισότιμων σχολών	Πτυχ. ανώτερων επαγγ σχολών	Πτυχ. μεταδευτε-ροβάθμιας εκπ. (ΙΕΚ, Κολλέγια κλπ.)	Απόφ. Λυκείου (Γενικού, Εκκ/κού κλπ.)	Πτυχ. Επαγγ Λυκείου	Πτυχ. Επαγγ Σχολών	Απόφ. 3τάξ Γυμν.	Απόφ. Δημ.Σχ.	Γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση	προσχολική αγωγή	Δε γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	**120.950**	**261**	**1.828**	**15.098**	**7.109**	**2.169**	**9.872**	**30.108**	**8.233**	**4.973**	**17.536**	**22.039**	**943**	**153**	**628**
Α. ΓΕΩΡΓΙΑ, ΔΑΣΟΚΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΛΙΕΙΑ	**6.245**	**2**	**14**	**93**	**73**	**36**	**127**	**769**	**254**	**162**	**1.029**	**3.317**	**205**	**41**	**123**
Φυτική και ζωική παραγωγή, θήρα και συναφείς δραστηριότητες	4.906	2	9	74	38	23	106	633	186	119	809	2.628	150	30	99
Δασοκομία και υλοτομία	80	0	0	9	17	0	4	16	7	4	7	15	0	0	1
Αλιεία και υδατοκαλλιέργεια	1.259	0	5	10	18	13	17	120	61	39	213	674	55	11	23
Β. ΟΡΥΧΕΙΑ ΚΑΙ ΛΑΤΟΜΕΙΑ	**489**	**0**	**1**	**16**	**14**	**5**	**32**	**86**	**54**	**32**	**94**	**151**	**1**	**3**	**0**
Εξόρυξη άνθρακα και λιγνίτη	13	0	0	1	0	0	2	0	1	1	3	5	0	0	0
Άντληση αργού πετρελαίου και φυσικού αερίου	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Εξόρυξη μεταλλευμάτων	168	0	0	8	8	2	17	39	25	16	17	34	1	1	0
Λοιπά ορυχεία και λατομεία	307	0	1	6	6	3	13	47	28	15	74	112	0	2	0
Γ. ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	**5.460**	**4**	**28**	**228**	**234**	**82**	**428**	**1.329**	**475**	**379**	**948**	**1.260**	**33**	**8**	**24**
Βιομηχανία τροφίμων	1.348	0	3	33	31	14	97	380	113	58	279	318	13	3	6
Ποτοποιία	339	0	7	36	26	8	29	84	27	7	52	56	3	0	4
Παραγωγή προϊόντων καπνού	2	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0
Παραγωγή κλωστοϋφαντουργικώ	74	0	0	2	3	0	3	17	1	7	9	30	1	1	0

ν υλών															
Κατασκευή ειδών ένδυσης	251	0	1	18	4	2	18	63	9	14	35	85	2	0	0
Βιομηχανία δέρματος και δερμάτινων ειδών	51	0	0	1	1	1	5	18	3	0	8	14	0	0	0
Βιομηχανία ξύλου και κατασκευή προϊόντων από ξύλο και φελλό, εκτός από έπιπλα, κατασκευή ειδών καλαθοποιίας και σπαρτοπλεκτικής	307	0	0	3	5	2	13	69	25	11	62	116	1	0	0
Χαρτοποιία και κατασκευή χάρτινων προϊόντων	16	0	0	1	2	0	0	7	1	2	3	0	0	0	0
Εκτυπώσεις και αναπαραγωγή προεγγεγραμμένων μέσων	196	1	1	4	11	4	33	67	27	13	19	16	0	0	0
Παραγωγή οπτάνθρακα και προϊόντων διύλισης πετρελαίου	23	0	0	3	1	0	3	5	4	0	4	3	0	0	0
Παραγωγή χημικών ουσιών και προϊόντων	61	0	2	6	3	0	5	20	4	3	8	10	0	0	0
Παραγωγή βασικών φαρμακευτικών προϊόντων και φαρμακευτικών σκευασμάτων	39	0	0	10	8	0	3	13	3	1	0	1	0	0	0
Κατασκευή προϊόντων από ελαστικό (καουτσούκ) και πλαστικές ύλες	65	0	1	2	2	1	4	12	6	9	11	17	0	0	0
Παραγωγή άλλων μη μεταλλικών ορυκτών προϊόντων	356	0	1	20	13	6	28	81	26	12	61	105	0	1	2
Παραγωγή βασικών μετάλλων	120	0	2	3	7	1	10	20	15	17	19	26	0	0	0
Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων, με	748	0	0	22	18	10	42	145	74	62	166	196	4	2	7

εξαίρεση τα μηχανήματα και τα είδη εξοπλισμού															
Κατασκευή ηλεκτρονικών υπολογιστών, ηλεκτρονικών και οπτικών προϊόντων	21	0	0	1	4	2	4	3	2	0	1	4	0	0	0
Κατασκευή ηλεκτρολογικού εξοπλισμού	36	1	0	4	3	1	7	6	2	5	5	2	0	0	0
Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού π.δ.κ.α.	135	1	0	6	7	1	17	25	12	17	23	21	2	0	3
Κατασκευή μηχανοκίνητων οχημάτων, ρυμουλκούμενων και ημιρυμουλκούμενων οχημάτων	7	0	0	0	0	0	0	0	3	0	3	0	1	0	0
Κατασκευή λοιπού εξοπλισμού μεταφορών	82	1	1	10	7	3	3	20	6	10	7	13	1	0	0
Κατασκευή επίπλων	413	0	1	7	10	4	19	82	28	31	93	134	3	1	0
Άλλες μεταποιητικές δραστηριότητες	349	0	3	20	44	5	49	102	19	26	45	34	2	0	0
Επισκευή και εγκατάσταση μηχανημάτων και εξοπλισμού	421	0	5	16	24	17	36	89	65	73	35	59	0	0	2
Δ. ΠΑΡΟΧΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΥ ΡΕΥΜΑΤΟΣ, ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ, ΑΤΜΟΥ ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΤΙΣΜΟΥ	**1.082**	**0**	**6**	**59**	**94**	**50**	**112**	**236**	**188**	**176**	**73**	**79**	**4**	**2**	**3**
Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού και κλιματισμού	1.082	0	6	59	94	50	112	236	188	176	73	79	4	2	3

Ε. ΠΑΡΟΧΗ ΝΕΡΟΥ, ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΛΥΜΑΤΩΝ, ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡ. ΕΞΥΓΙΑΝΣΗΣ	**791**	**0**	**4**	**42**	**36**	**9**	**41**	**143**	**69**	**57**	**137**	**229**	**11**	**2**	**11**
Συλλογή, επεξεργασία και παροχή νερού	366	0	2	34	25	6	25	83	31	37	44	77	2	0	0
Επεξεργασία λυμάτων	74	0	2	4	5	2	4	15	5	5	14	17	0	1	0
Συλλογή, επεξεργασία και διάθεση αποβλήτων, ανάκτηση υλικών	351	0	0	4	6	1	12	45	33	15	79	135	9	1	11
ΣΤ. ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	**12.778**	**2**	**30**	**241**	**218**	**82**	**431**	**2.256**	**960**	**657**	**3.235**	**4.280**	**206**	**30**	**150**
Κατασκευές κτιρίων	7.277	0	18	133	83	30	158	1.313	358	190	2.030	2.674	155	24	111
Έργα πολιτικού μηχανικού	372	1	6	42	28	3	25	78	31	15	52	71	7	0	13
Εξειδικευμένες κατασκευαστικές δραστηριότητες	5.129	1	6	66	107	49	248	865	571	452	1.153	1.535	44	6	26
Ζ. ΧΟΝΔΡΙΚΟ ΚΑΙ ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ - ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΜΗΧ/ΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΟΤΟΣΥΚΛΕΤΩΝ	**19.939**	**6**	**82**	**1.257**	**938**	**301**	**2.084**	**6.497**	**1.797**	**935**	**2.945**	**2.868**	**121**	**23**	**85**
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο - επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσυκλετών	1.586	0	1	25	51	25	148	342	268	247	199	265	10	1	4
Χονδρικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο μηχανοκινήτων οχημάτων και μοτοσυκλετών	2.472	1	22	162	178	54	257	777	242	127	321	314	6	5	6
Λιανικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο μηχανοκίνητων	15.881	5	59	1.070	709	222	1.679	5.378	1.287	561	2.425	2.289	105	17	75

οχημάτων και μοτοσυκλετών															
Η. ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΚΑΙ ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗ	**5.918**	**2**	**26**	**229**	**234**	**437**	**410**	**1.499**	**500**	**339**	**979**	**1.201**	**35**	**4**	**23**
Χερσαίες μεταφορές και μεταφορές μέσω αγωγών	2.353	0	2	33	57	27	111	598	226	151	469	650	19	2	8
Πλωτές μεταφορές	1.260	0	3	33	39	372	60	162	88	107	177	206	7	1	5
Αεροπορικές μεταφορές	341	0	3	36	11	6	41	104	17	13	46	64	0	0	0
Αποθήκευση και υποστηρικτικές προς τη μεταφορά δραστηριότητες	1.514	2	17	116	102	24	144	411	125	50	252	251	9	1	10
Ταχυδρομικές και ταχυμεταφορικές δραστηριότητες	450	0	1	11	25	8	54	224	44	18	35	30	0	0	0
Θ. ΔΡΑΣΤΗΡ. ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΑΡΟΧΗΣ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΕΣΤΙΑΣΗΣ	**28.948**	**17**	**142**	**1.448**	**1.031**	**578**	**2.410**	**8.513**	**1.684**	**1.110**	**5.655**	**5.953**	**222**	**26**	**159**
Καταλύματα	17.423	11	116	928	691	418	1.443	4.858	883	685	3.323	3.818	123	22	104
Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης	11.525	6	26	520	340	160	967	3.655	801	425	2.332	2.135	99	4	55
Ι. ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ	**1.057**	**2**	**32**	**169**	**146**	**33**	**188**	**274**	**88**	**46**	**48**	**31**	**0**	**0**	**0**
Εκδοτικές δραστηριότητες	176	1	2	25	12	4	49	53	11	5	10	4	0	0	0
Παραγωγή κινηματογραφικών ταινιών, βίντεο και τηλεοπτικών προγραμμάτων, ηχογραφήσεις και μουσικές εκδόσεις	37	0	1	7	3	1	4	13	2	1	4	1	0	0	0
Δραστηριότητες προγραμματισμού και	162	0	3	30	20	4	34	34	12	10	8	7	0	0	0

ραδιοτηλεοπτικών εκπομπών															
Τηλεπικοινωνίες	474	1	10	39	84	19	62	138	55	24	24	18	0	0	0
Δραστηριότητες προγραμματισμού ηλεκτρονικών υπολογιστών, παροχής συμβουλών και συναφείς δραστηριότητες	188	0	14	67	26	5	31	30	8	4	2	1	0	0	0
Δραστηριότητες υπηρεσιών πληροφορίας	20	0	2	1	1	0	8	6	0	2	0	0	0	0	0
Κ. ΧΡΗΜ/ΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡ.	**1.642**	**2**	**84**	**408**	**244**	**22**	**204**	**523**	**57**	**15**	**49**	**32**	**0**	**0**	**2**
Δραστηριότητες χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, με εξαίρεση τις ασφαλιστικές δραστηριότητες και τα συνταξιοδοτικά ταμεία	1.270	2	81	353	200	12	143	362	31	9	44	31	0	0	2
Ασφαλιστικά, αντασφαλιστικά και συνταξιοδοτικά ταμεία, εκτός από την υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	352	0	3	48	43	10	57	157	24	6	4	0	0	0	0
Δραστηριότητες συναφείς προς τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες και τις ασφαλιστικές δραστηριότητες	20	0	0	7	1	0	4	4	2	0	1	1	0	0	0
Λ. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ	**174**	**0**	**4**	**35**	**17**	**7**	**27**	**57**	**6**	**4**	**14**	**3**	**0**	**0**	**0**
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	174	0	4	35	17	7	27	57	6	4	14	3	0	0	0

Μ. ΕΠΑΓΓ/ΚΕΣ., ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡ.	**4.290**	**17**	**221**	**1.862**	**618**	**31**	**592**	**615**	**134**	**70**	**81**	**47**	**2**	**0**	**0**
Νομικές και λογιστικές δραστηριότητες	2.201	6	83	939	333	8	327	369	69	29	33	4	1	0	0
Δραστηριότητες κεντρικών γραφείων· δραστηριότητες παροχής συμβουλών διαχείρισης	75	0	9	34	7	0	5	13	4	1	1	1	0	0	0
Αρχιτεκτονικές δραστηριότητες και δραστηριότητες μηχανικών - τεχνικές δοκιμές και αναλύσεις	1.347	6	105	710	214	11	120	87	35	20	14	25	0	0	0
Επιστημονική έρευνα και ανάπτυξη	51	0	7	32	3	0	3	3	1	1	0	1	0	0	0
Διαφήμιση και έρευνα αγοράς	136	2	5	24	12	6	40	38	2	1	4	2	0	0	0
Άλλες επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες	396	0	9	68	42	6	96	97	21	17	25	14	1	0	0
Κτηνιατρικές δραστηριότητες	84	3	3	55	7	0	1	8	2	1	4	0	0	0	0
Ν. ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤ/ΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡ.	**4.077**	**4**	**40**	**314**	**205**	**97**	**443**	**1.252**	**253**	**134**	**592**	**688**	**34**	**5**	**16**
Δραστηριότητες ενοικίασης και εκμίσθωσης	946	1	6	37	35	9	95	346	77	34	160	139	6	0	1
Δραστηριότητες απασχόλησης	12	0	0	4	0	1	2	3	1	0	1	0	0	0	0
Δραστηριότητες ταξιδιωτικών πρακτορείων, γραφείων οργανωμένων ταξιδιών και άλλων	1.642	3	28	220	137	72	285	515	93	60	145	81	2	0	1

υπηρεσιών κρατήσεων και συναφείς δραστηριότητες															
Δραστηριότητες παροχής προστασίας και έρευνας	272	0	0	5	9	2	24	105	32	11	47	36	1	0	0
Δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών σε κτίρια και εξωτερικούς χώρους	1.108	0	4	35	15	13	29	248	42	28	224	426	25	5	14
Διοικητικές δραστηριότητες γραφείου, γραμματειακή υποστήριξη και άλλες δραστηριότητες παροχής υποστήριξης προς τις επιχειρήσεις	97	0	2	13	9	0	8	35	8	1	15	6	0	0	0
Ξ. ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΑΜΥΝΑ - ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ	**11.559**	**28**	**236**	**1.851**	**1.593**	**191**	**957**	**3.776**	**1.125**	**392**	**637**	**736**	**19**	**4**	**14**
Δημόσια διοίκηση και άμυνα - υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	11.559	28	236	1.851	1.593	191	957	3.776	1.125	392	637	736	19	4	14
Ο. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	**7.293**	**120**	**684**	**5.047**	**418**	**51**	**258**	**387**	**50**	**43**	**82**	**144**	**5**	**2**	**2**
Εκπαίδευση	7.293	120	684	5.047	418	51	258	387	50	43	82	144	5	2	2
Π. ΔΡΑΣΤΗΡ. ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ	**4.785**	**42**	**157**	**1.315**	**806**	**66**	**551**	**626**	**215**	**172**	**319**	**498**	**11**	**2**	**5**
Δραστηριότητες ανθρώπινης υγείας	3.836	40	137	1.165	652	54	401	485	168	148	225	351	7	1	2
Δραστηριότητες βοήθειας κατ΄ οίκον. Δραστηριότητες παροχής στέγης και	224	1	10	24	19	3	21	45	13	8	26	52	1	1	0

φιλοξενίας (Δραστηριότητες ιδρυμάτων κοινωνικής πρόνοιας με παροχή καταλύματος)															
Δραστηριότητες κοινωνικής μέριμνας χωρίς παροχή καταλύματος	725	1	10	126	135	9	129	96	34	16	68	95	3	0	3
Ρ. ΤΕΧΝΕΣ, ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ ΚΑΙ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ	**1.468**	**5**	**19**	**220**	**74**	**40**	**172**	**460**	**115**	**60**	**164**	**133**	**5**	**1**	**0**
Δημιουργικές δραστηριότητες, τέχνες και διασκέδαση	434	0	5	78	20	17	66	119	24	17	51	37	0	0	0
Δραστηριότητες βιβλιοθηκών, αρχειοφυλακείων, μουσείων, και λοιπές πολιτιστικές δραστηριότητες	208	3	4	31	9	2	23	60	17	7	17	34	1	0	0
Τυχερά παιχνίδια και στοιχήματα	477	0	5	27	30	15	59	196	44	24	60	16	1	0	0
Αθλητικές δραστηριότητες και δραστηριότητες διασκέδασης και ψυχαγωγίας	349	2	5	84	15	6	24	85	30	12	36	46	3	1	0
Σ. ΑΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡ. ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	**2.057**	**6**	**17**	**152**	**103**	**44**	**362**	**533**	**176**	**167**	**253**	**236**	**6**	**0**	**2**
Δραστηριότητες οργανώσεων	705	6	13	129	36	30	65	221	29	8	72	93	2	0	1
Επισκευή ηλεκτρονικών υπολογιστών και ειδών ατομικής ή οικιακής χρήσης	127	0	2	5	19	4	18	25	13	9	16	16	0	0	0
Άλλες δραστηριότητες	1.225	0	2	18	48	10	279	287	134	150	165	127	4	0	1

παροχής προσωπικών υπηρεσιών															
Τ. ΔΡΑΣΤΗΡ. ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ ΩΣ ΕΡΓΟΔΟΤΩΝ - ΜΗ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡ. ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ, ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΑΓΑΘΩΝ - ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ - ΓΙΑ ΙΔΙΑ ΧΡΗΣΗ	**895**	**1**	**0**	**111**	**13**	**7**	**43**	**277**	**33**	**23**	**202**	**153**	**23**	**0**	**9**
Δραστηριότητες νοικοκυριών ως εργοδοτών οικιακού προσωπικού	895	1	0	111	13	7	43	277	33	23	202	153	23	0	9
Υ. ΔΡΑΣΤΗΡ. ΕΤΕΡΟΔΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΚΑΙ ΦΟΡΕΩΝ	**3**	**1**	**1**	**1**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Δραστηριότητες ετερόδικων οργανισμών και φορέων	3	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ

Από τον πίνακα προκύπτει ότι το μεγαλύτερο μερίδιο του πληθυσμού κατέχουν οι απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης καθώς και οι απόφοιτοι Δημοτικού και ακολουθούν οι απόφοιτοι του Τριτάξιου Γυμνασίου, ενώ έπονται οι πτυχιούχοι ΤΕΙ και ΑΕΙ.

Ως προς την ανεργία, οι τάσεις στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου υπήρξαν, κατά την πενταετία 2011-2015, σχετικά ανάλογες με αυτές της χώρας, αν και τα αντίστοιχα ποσοστά της Περιφέρειας υπολείπονται σημαντικά του εθνικού μέσου όρου, ως εξής:

Πίνακας 1.47
Μέσο ετήσιο ποσοστό ανεργίας

	2011	2012	2013	2014	2015
Νότιο Αιγαίο	15,2%	15,4%	21,3%	20,1%	14,9%
Ελλάδα	17,9%	24,4%	27,5%	26,5%	24,9%

Πηγή: EUROSTAT

Είναι ενδιαφέρον το στοιχείο ότι ενώ σε εθνικό επίπεδο η ανεργία παραμένει σε ποσοστό περίπου 25% και άνω κατά τα τρία τελευταία χρόνια, προφανώς λόγω των συνθηκών που έχει δημιουργήσει η οικονομική κρίση στην αγορά εργασίας, στη Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου τα αντίστοιχα ποσοστά εμφανίζουν μια αποκλιμάκωση, ιδιαίτερα σημαντική μάλιστα κατά το 2015. Διαχρονικά μάλιστα καταγράφεται μείωση της ανεργίας στο Νότιο Αιγαίο ιδίως κατά το δεύτερο και τρίτο τρίμηνο, λόγω εμφάνισης της εποχικής απασχόλησης που προκαλεί η μεγάλη ανάπτυξη του τουριστικού κλάδου, καθώς δημιουργεί θέσεις απασχόλησης τους θερινούς μήνες, ενώ το πρώτο και το τέταρτο τρίμηνο η ανεργία αυξάνεται σημαντικά. Η διάρθρωση της μέσης ετήσιας ανεργίας στα δυο νησιωτικά συμπλέγματα της Περιφέρειας, για τα έτη 2011 εως 2015, έχει ως εξής:

Πίνακας 1.48
Μέσο ετήσιο ποσοστό ανεργίας ανά νησιωτικό σύμπλεγμα

	2011	2012	2013	2014	2015
Δωδεκάνησα	17,1	14,9	20,4	18,3	11,2
Κυκλάδες	11,6	16,2	22,7	22,3	21,8

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Καταγράφεται μια σημαντική ανατροπή στην εξέλιξη των συγκεκριμένων μεγεθών, καθώς στις Κυκλάδες το μέσο ποσοστό ανεργίας σχεδόν διπλασιάστηκε την πενταετία 2011-2015 ενώ στα Δωδεκάνησα μειώθηκε σημαντικά, αν και κατά τη διάρκεια της ίδιας πενταετίας υπήρξαν αυξομειωτικές διακυμάνσεις.

Ως προς την εξέλιξη της ανεργίας μεταξύ ανδρών και γυναικών, επιβεβαιώνεται και στο Νότιο Αιγαίο η γενική διαπίστωση ότι οι γυναίκες είναι πιο ευπαθείς στο ζήτημα αυτό, σύμφωνα με τα ακόλουθα στοιχεία:

Πίνακας 1.49
Εξέλιξη Ανεργίας Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου κατά φυλο, 2011-2015

	Συνολική Ανεργία	**Ανδρες**	**Γυναίκες**
	%	**%**	**%**
2011	15,2	12,8	18,7
2012	15,4	11,9	20,6
2013	21,3	17,8	26,3
2014	20,1	19,2	21,2
2015	14,9	13,8	16,3

Πηγή: EUROSTAT

Τέλος πρέπει να σημειωθεί, προφανώς ως άμεση συνέπεια της οικονομικής κρίσης και της επίπτωσης της σε δραστηριότητες που αφορούν τον τριτογενή τομέα, που είναι η βασική μορφή απασχόλησης στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, ο διπλασιασμός των μακροχρόνια ανέργων (ήτοι ανέργων για περισσότερους από 12 συνεχόμενους μήνες) στο Νότιο Αιγαίο κατά την πενταετία 2011-2015, σε απόλυτους αριθμούς, σε απόλυτη αναλογία, με την αντίστοιχη εξέλιξη σε εθνικό επίπεδο, όπως προκύπτει από τα κάτωθι στοιχεία:

Πίνακας 1.50
Μακροχρόνια Άνεργοι, 2011-2015 (σε χιλ.)

	2011	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**
Ελλάδα	435,1	706,2	892,7	936,8	875,3
Νότιο Αιγαίο	5,0	6,8	12,4	13,9	10,1

Πηγή: EUROSTAT

Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου παραδοσιακά κατατάσσεται στις πλέον εύπορες Περιφέρειες της χώρας. Η εξέλιξη του ΑΕΠ της ακουλουθεί σε γενικές γραμμές την εξέλιξη του ΑΕΠ της χώρας, και μέχρι το 2008 εμφάνιζε μια διαρκή αυξητική τάση, η οποία όμως ανατράπηκε από το 2009 και μετά, λόγω της οικονομικής κρίσης. Αυτή την τάση εμφανίζουν, κατά μόνας, και τα δυο νησιωτικά συμπλέγματα της Περιφέρειας. Τα σχετικά στοιχεία του παρακάτω πίνακα είναι ιδιαιτέρως ενδεικτικά:

Πίνακας 1.51
Εξέλιξη ΑΕΠ 2000-2013 (σε εκατ. ευρώ)

'Ετη	2000	2004	2008	2009	2010	2011*	2012*	2013*
Περιφέρειες- νομοί								
Ελλάδα	141,247	193.716	241.990	237.534	226.031	207.029	191.204	180.389
Νότιο Αιγαίο	4.801	6.299	8.183	7.599	7.236	6.603	6.079	5.832
Δωδεκάνησα (Κάλυμνος, Κάρπαθος, Κως, Ρόδος)	2.819	3.498	4.523	4.150	3.920	3.618	3.471	3.217
Κυκλάδες(Άνδρος, Θήρα, Κέα, Μήλος, Μύκονος, Νάξος, Πάρος, Σύρος, Τήνος)	1.981	2.801	3.660	3.449	3.316	2.985	2180.608	2.614

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ (*προσωρινά στοιχεία)

Από τα στοιχεία αυτά προκύπτουν ορισμένα ενδιαφέροντα συμπεράσματα. Κατ' αρχάς είναι προφανές ότι διαχρονικά η συμμετοχή της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου στο εθνικό ΑΕΠ κυμαίνεται από 3,40% (2000) εως 3,23% (2013) με πολύ μικρές αυξομειώσεις κατά τη διάρκεια του διαστήματος αναφοράς (2000-2013). Σε επίπεδο νησιωτικών συμπλεγμάτων (Δωδεκάνησα και Κυκλάδες) τα δεδομένα έχουν ως εξής:

Πίνακας 1.52
Ποσοστιαία Συμμετοχή στο Α.Ε.Π. της Χώρας

	Δωδεκάνησα	Κυκλάδες	Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

2000	2,00%	1,40%	3,40%
2004	1,81%	1,44%	3,25%
2008	1,87%	1,51%	3,38%
2009	1,75%	1,45%	3,20%
2010	1,73%	1,47%	3,20%
2011*	1,75%	1,44%	3,19%
2012*	1,86%	1,32%	3,18%
2013*	1,78%	1,45%	3,23%

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. – επεξεργασία στοιχείων (*Προσωρινά Στοιχεία)

Ειδικά ως προς τη συμμετοχή των δυο νησιωτικών συμπλεγμάτων στο ΑΕΠ της Περιφέρειας, προκύπτει ότι τα Δωδεκάνησα εμφανίζουν διαχρονικά μεγαλύτερη συμμετοχή, η οποία έχει διακυμάνσεις κατά την περίοδο αναφοράς (2000-2013) ως εξής:

Πίνακας 1.53
Ποσοστιαία Συμμετοχή στο Α.Ε.Π.
της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, 2000-2013

	Δωδεκανήσου	**Νομός Κυκλάδων**
2000	58,72%	41,28%
2004	55,53%	44,47%
2008	55,27%	44,73%
2009	54,61%	45,39%
2010	54,17%	45,83%
2011*	54,79%	45,21%
2012*	57,10%	42,90%
2013*	55,16%	44,84%

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. – επεξεργασία στοιχείων (*Προσωρινά Στοιχεία)

Οι επιδόσεις αυτές οδηγούν στις κατωτέρω κατατάξεις, σε εθνικό επίπεδο, τόσο ως προς την Περιφέρεια οσο και ως προς τα νησιωτικά συμπλέγματα Κυκλάδων και Δωδεκανήσου:

Πίνακας 1.54
Κατάταξη Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου και νομών σε εθνικό επίπεδο ως προς το ΑΕΠ

'Ετη	**2000**	**2004**	**2008**	**2009**	**2010**	**2011***	**2012***	**2013***
Περιφέρειες- νομοί								
Νότιο Αιγαίο - κατάταξη ως προς τις 13 Περιφέρειες	9	9	9	9	9	9	9	9
Δωδεκάνησα (Κάλυμνος, Κάρπαθος, Κως, Ρόδος) – κατάταξη ως προς τους 51	12	12	12	12	12	12	12	12

Νομούς								
Κυκλάδες(Άνδρος, Θήρα, Κέα, Μήλος, Μύκονος, Νάξος, Πάρος, Σύρος, Τήνος) – κατάταξη ως προς τους 51 Νομούς	16	16	16	16	16	16	16	16

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. – επεξεργασία στοιχείων (*Προσωρινά Στοιχεία)

Η εικονα όμως διαφοροποιείται σημαντικά ως προς το κατά κεφαλήν Α.Ε.Π., καθώς στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, αυτό εμφανίζεται ιδιαίτερα υψηλό, ως προς τους απόλυτους αριθμούς. Πιο συγκεκριμένα, τα σχετικά μεγέθη, σε επίπεδο Περιφέρειας, έχουν ως εξής:

Πίνακας 1.55
Κατά Κεφαλή Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν, σε επίπεδο Περιφέρειας
(σε ευρώ)

'Ετη	**2000**	**2004**	**2008**	**2009**	**2010**	**2011***	**2012***	**2013***
Περιφέρειες- νομοί								
Ελλάδα	13.071	17.683	21.845	21,386	20.324	18.643	17.311	16.451
Νότιο Αιγαίο	15.557	19.666	24.747	22.872	21.709	19.748	18.163	17.422
Δωδεκάνησα (Κάλυμνος, Κάρπαθος, Κως, Ρόδος)	14.673	17.560	21.943	20.098	18.981	17.476	16.739	15.512
Κυκλάδες (Άνδρος, Θήρα, Κέα, Μήλος, Μύκονος, Νάξος, Πάρος, Σύρος, Τήνος)	17.017	23.129	29.388	27.428	26.153	23.442	20.481	20.532

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. – επεξεργασία στοιχείων (*Προσωρινά Στοιχεία)

Είναι προφανές ότι η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου έχει, ως σύνολο, πολύ μεγαλύτερο κατά κεφαλή ΑΕΠ από τον εθνικό μέσο όρο, κατατασσόμενη δεύτερη σε εθνικό επίπεδο μετά την Περιφέρειας Αττικής, ενώ και τα δυο νησιωτικά συμπλέγματα που την συναποτελούν εμφανίζουν ιδιαίτερα υψηλές επιδόσεις, που τα κατατάσσουν στις περιοχές με το υψηλότερο κατά κεφαλήν ΑΕΠ, σε εθνικό επίπεδο, και με τις Κυκλάδες να προηγούνται αυτή την φορά, και μάλιστα σε διαχρονικό επίπεδο, όπως καταγράφεται στον επόμενο πίνακα:

Πίνακας 1.56
Κατάταξη Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου και νομών σε εθνικό επίπεδο ως προς το κατά κεφαλήν ΑΕΠ

'Ετη	2000	2004	2008	2009	2010	2011*	2012*	2013*
Περιφέρειες- νομοί								
Νότιο Αιγαίο - κατάταξη ως προς τις 13 Περιφέρειες	2	2	2	2	2	2	2	2
Δωδεκάνησα (Κάλυμνος, Κάρπαθος, Κως, Ρόδος) – κατάταξη ως προς τους 51 Νομούς	13	13	13	13	13	13	13	13
Κυκλάδες (Άνδρος, Θήρα, Κέα, Μήλος, Μύκονος, Νάξος, Πάρος, Σύρος, Τήνος) – κατάταξη ως προς τους 51 Νομούς	5	5	5	5	5	5	5	5

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. – επεξεργασία στοιχείων (*Προσωρινά Στοιχεία)

Από τα στοιχεία αυτά συμπεραίνεται πως η υψηλή επίδοση του Νοτίου Αιγαίου ως προς το κατά κεφαλήν ΑΕΠ οφείλεται στο ότι σε ορισμένα νησιά, που αποτελούν ιδιαίτερα δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς, δημιουργείται, λόγω ακριβώς της αυξημένης τουριστικής δραστηριότητας, αυξημένο κατά κεφαλήν εισόδημα ενώ υπάρχουν νησιά που έχουν εξαιρετικά χαμηλές επιδόσεις σε κατά κεφαλήν ΑΕΠ, καθώς δεν αποτελούν βασικές τουριστικές επιλογές.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται η κατανομή της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας (Α.Π.Α.), καθώς και η κατανομή αυτής κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας. Τα στοιχεία επιβεβαιώνουν τη σπουδαιότητα του τριτογενή τομέα παραγωγής για την οικονομία της Περιφέρειας, με ιδιαίτερα σημαντική τη συμβολή των κλάδων του τομέα του Τουρισμού, τόσο σε επίπεδο νομών όσο και Περιφέρειας. Μικρότερη Α.Π.Α. παράγουν κλάδοι του δευτερογενή τομέα, όπως ο κλάδος των Κατασκευών, ενώ έπονται οι κλάδοι που εντάσσονται στον πρωτογενή τομέα. Όσον αφορά την εξέλιξη της συμμετοχής των κλάδων στην Α.Π.Α. των νομών και της Περιφέρειας, ο πρωτογενής τομέας φθίνει σταδιακά, τόσο σε επίπεδο Νομών, όσο και Περιφέρειας, ακολουθώντας και την αντίστοιχη πορεία στο σύνολο Χώρας. Στη δε κατανομή των επιδόσεων μεταξύ Δωδεκανήσων και Κυκλάδων, ενώ αρχικά υπήρξε σαφής υπεροχή των Δωδεκανήσων, με την πάροδο του χρόνου επήλθε μια εξισορρόπηση των επιδόσεων μεταξύ τους.

Πίνακας 1.57
Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία κατά περιφέρεια, νομό και κλάδο (σε εκατ. ευρώ)

	Δωδεκάνησα			Κυκλάδες			Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου			Ελλάδα		
	2000	**2008**	**2013***	**2000**	**2008**	**2013***	**2000**	**2008**	**2013***	**2000**	**2008**	**2013***
ΓΕΩΡΓΙΑ, ΔΑΣΟΚΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΛΙΕΙΑ	82	84	73	65	84	71	147	168	143	7.677	6.793	5.964
ΟΡΥΧΕΙΑ ΚΑΙ ΛΑΤΟΜΕΙΑ – ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ - ΠΑΡΟΧΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΥ ΡΕΥΜΑΤΟΣ, ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ, ΑΤΜΟΥ ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΤΙΣΜΟΥ	104	160	130	134	143	98	238	302	228	15.992	23.687	19.186
ΠΑΡΟΧΗ ΝΕΡΟΥ, ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΛΥΜΑΤΩΝ, ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΕΞΥΓΙΑΝΣΗΣ	49	100	66	4	22	24	53	122	90	1.649	3.412	2.245
ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	216	234	95	152	112	132	368	346	227	8.840	10.719	4.757
ΧΟΝΔΡΙΚΟ ΚΑΙ ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ – ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΜΗΧΑΝΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΟΤΟΣΥΚΛΕΤΩΝ	415	499	240	210	303	179	624	802	420	20.563	27.502	16.632
ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΚΑΙ ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗ	204	426	206	473	987	345	678	1.412	551	8,454	17.619	10.882
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΑΡΟΧΗΣ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΕΣΤΙΑΣΗΣ	69-	956	826	256	613	615	946	1.569	1.441	5.778	11.797	9.524
ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ	37	59	32	19	29	17	56	88	49	4.922	8.061	5.132
ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	58	86	88	33	53	57	91	138	145	5.782	9.396	7.707
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ	156	327	365	167	348	405	323	675	770	13.932	28.303	29.902

ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ												
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	34	59	48	24	38	29	58	97	77	3.820	8.112	5.757
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	29	67	33	14	33	17	43	100	51	2.251	5.537	2.438
ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΑΜΥΝΑ - ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ	189	377	324	91	160	122	280	537	446	10.184	19.156	16.046
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	97	226	137	48	131	69	146	357	206	5.705	11.971	9.705
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ	81	197	106	41	78	40	121	275	145	5.703	12.841	7.417
ΤΕΧΝΕΣ, ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ ΚΑΙ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ - ΑΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ - ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ ΩΣ ΕΡΓΟΔΟΤΩΝ - ΜΗ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ, ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΑΓΑΘΩΝ - ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ - ΓΙΑ ΙΔΙΑ ΧΡΗΣΗ	78	140	84	39	100	99	117	240	183	4.930	8.835	6.690
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΕΤΕΡΟΔΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΚΑΙ ΦΟΡΕΩΝ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ (*Προσωρινά στοιχεία)

Ο κλάδος της Μεταποίησης και των συναφών δραστηριοτήτων Βιομηχανίας, συμπεριλαμβανομένης και της ενέργειας, όντας ένας σημαντικός κλάδος για την οικονομία της Περιφέρειας, σημείωσε σαφείς αυξητικές επιδόσεις, τόσο σε επίπεδο Περιφέρειας όσο και στα νησιωτικά συμπλέγματα, αλλά κατά τη χρονική περίοδο της οικονομικής κρίσης, ήτοι μετά το 2008, εμφανίζει μια σαφή κάμψη. Για αυτό το λόγο άλλωστε παρέμεινε σε χαμηλά επίπεδα συγκρινόμενος με τις αντίστοιχες εθνικές επιδόσεις, παρότι και αυτές επηρεάστηκαν σαφώς από την οικονομική κρίση.

Ειδική αναφορά πρέπει να γίνει στον κλάδο των Κατασκευών, ο οποίος στις Κυκλάδες εμφανίζει μια μείωση ελεγχόμενη, αλλά στα Δωδεκάνησα η σχετική επίδοση κατακρημνίστηκε περίπου κατά 60% (από το 2008 εως το 2013), συμπαρασύροντας και τις σχετικές επιδόσεις συνολικά της Περιφέρειας στον κλάδο αυτό.

Βέβαια, το σημαντικότερο ρόλο για την οικονομία της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, διαδραματίζει ο Κλάδος του εμπορίου (χονδρικού και λιανικού), των επισκευών οχημάτων και ειδών οικιακής χρήσης, των ξενοδοχείων και εστιατορίων, των μεταφορών και επικοινωνιών, με συμμετοχή κατά πολύ μεγαλύτερη από την αντίστοιχη της χώρας ως προς την κατανομή της Α.Π.Α.. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι κλάδοι αυτοί μαζί – αθροιστικά – ξεπερνούν σε συμμετοχή, κατά μέσο όρο, το 50% της Α.Π.Α, για όλη την περίοδο αναφοράς, στα Δωδεκάνησα, και κυμαίνονται πολύ κοντά στο 50% στις Κυκλάδες, αποτυπώνοντας το «προφίλ» της οικονομίας της Περιφέρειας, η οποία συγκεντρώνεται στις υπηρεσίες του Τριτογενή Τομέα και ιδιαίτερα σε κλάδους με αναφορές στον τουρισμό, παραμένοντας μια τουριστική περιφέρεια.

Αξιοσημείωτο στοιχείο αποτελεί η επίδοση των κλάδων της χρηματοπιστωτικής δραστηριότητας, της διαχείρισης ακίνητης περιουσίας, και των λοιπών επιχ/τικών δραστηριοτήτων**,** με σημαντικά ποσοστά συμμετοχής στην Α.Π.Α., καταδεικνύοντας τη σημασία τους για την οικονομία της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου. Βέβαια οι επιδόσεις αυτές υπολείπονται σημαντικά όμως από τις αντίστοιχες σε επίπεδο χώρας.

Ως προς τους κλάδους των υπολοίπων Υπηρεσιών, καταλαμβάνουν ένα σημαντικό ποσοστό για την οικονομία της Περιφέρειας, αλλά όμως ακολουθούν τις γενικές τάσεις που κατεγράφησαν σε εθνικό επίπεδο, ήτοι σημαντική μείωση μετά την έναρξη της κρίσης το 2008.

Σε γενικές γραμμές, είναι σαφές ότι, ως προς την αναπτυξιακή εξέλιξη και το επίπεδο ανάπτυξης των δύο χωρικών ενοτήτων της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, και οι οι δύο κατατάσσονται σε θέσεις αρκετά υψηλές, ενώ το κατά κεφαλήν ΑΕΠ και των δυο ξεπερνούσε τον εθνικό μέσο, τουλάχιστον μέχρι τα πρώτα χρόνια της οικονομικής κρίσης. Αυτή η επίδοση οφείλεται σε ορισμένους τουριστικούς πόλους ανάπτυξης και δεν είναι ισόρροπη χωρικά και κλαδικά, γεγονός που πρέπει να ληφθεί υπόψη στον αναπτυξιακό σχεδιασμό. Συγκριτικά, οι Κυκλάδες εμφανίζουν μεγαλύτερη δυναμική, ειδικά στις κατά κεφαλήν επιδόσεις, και μειώνουν την απόσταση που συνολικά έχουν από τα Δωδεκάνησα που διατηρούνται ψηλότερα από τις Κυκλάδες ως προς στο μέσο επίπεδο ανάπτυξης της χώρας, έχοντας πάντα μεγαλύτερη βαρύτητα, σε σχέση με τις Κυκλάδες, στη σύνθεση του ΑΕΠ του Νομού.

Τεχνική Υποδομή

Ύδρευση

Τα νησιά του Νοτίου Αιγαίου θεωρούνται από τις περιοχές της χώρας που αντιμετωπίζουν το μεγαλύτερο πρόβλημα ποιότητας και επάρκειας νερού, λόγω της υπερβολικής κατανάλωσης του, η οποία οφείλεται στην αυξημένη χρήση του στην αγροτική δραστηριότητα και στην τουριστική δραστηριότητα, ενώ παράλληλα υπάρχουν περιορισμένα αποθέματα σε νερό. Από σχετικές μελέτες των αρμοδίων Υπουργείων (Αγροτικής Ανάπτυξης, Περιβάλλοντος, κλπ), έχουν υπολογισθεί ότι οι συνολικές ανάγκες σε νερό της Περιφέρειας Νοτίου είναι 68,75 εκ. κυβικά μέτρα ανά έτος (12μηνη χρήση), ως προς την αγροτική δραστηριότητα, τα οποία διπλασιάζονται (περίπου 130 εκατ. κμ/έτος) εάν σε αυτά προστεθούν άλλες ανάγκες της Περιφέρειας για ύδρευση

(τουρισμός, βιομηχανική χρήση, οικοδομική δραστηριότητα, κλπ.). Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου είναι μια από τις περιφέρειες με τις μεγαλύτερες ανάγκες ύδρευσης, όπως φαίνεται στο χάρτη:

Χάρτης 1.3
Ανάγκες σε νερό ανά περιφέρεια και νομό

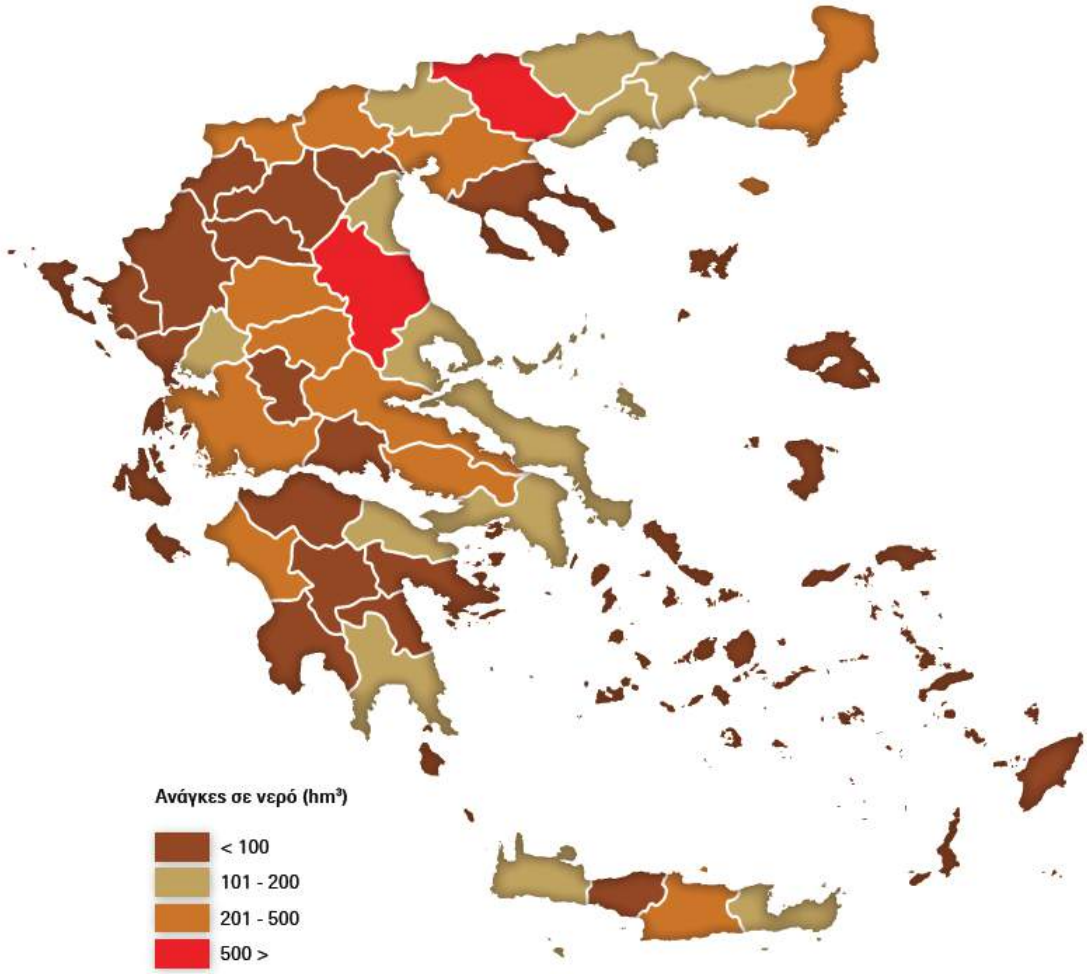

Πηγή: Εθνικό πρόγραμμα διαχείρισης και προστασίας των υδατικών πόρων. (ΥΠΕΧΩΔΕ, ΕΜΠ 2008)

Το πρόβλημα που δημιουργεί η διαρκώς επιδεινούμενη κατάσταση των αναγκών ύδρευσης γίνεται ακόμη πιο σαφές, όταν συνυπολογιστεί η διαθεσιμότητα νερού στις Περιφέρειες της χώρας, όπως αυτή αποτυπώνεται στο ακόλουθο χάρτη, και η οποία στο

Νότιο βρίσκεται σε ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα, μαζί με τη δυσκολία ανάκτησης ισορροπίας:

Χάρτης 1.4
Διαθεσιμότητα νερού ανά περιφέρεια και νομό

Αυτές οι συνθήκες, σε συνδυασμό με την αιολική διάβρωση που προκαλούν οι ισχυροί άνεμοι στην περιοχή του Νοτίου Αιγαίου, δημιουργούν κρίσιμες προοπτικές ερημοποίησης των νησιών, τα οποία εντάσονται στην κατηγορία των περιοχών με αυξημένο κίνδυνο ερημοποίησης όπως καταγράφεται στον ακόλουθο χάρτη:

Χάρτης 1.5
Επίπεδα κινδύνου ερημοποίησης στην Ελλάδα

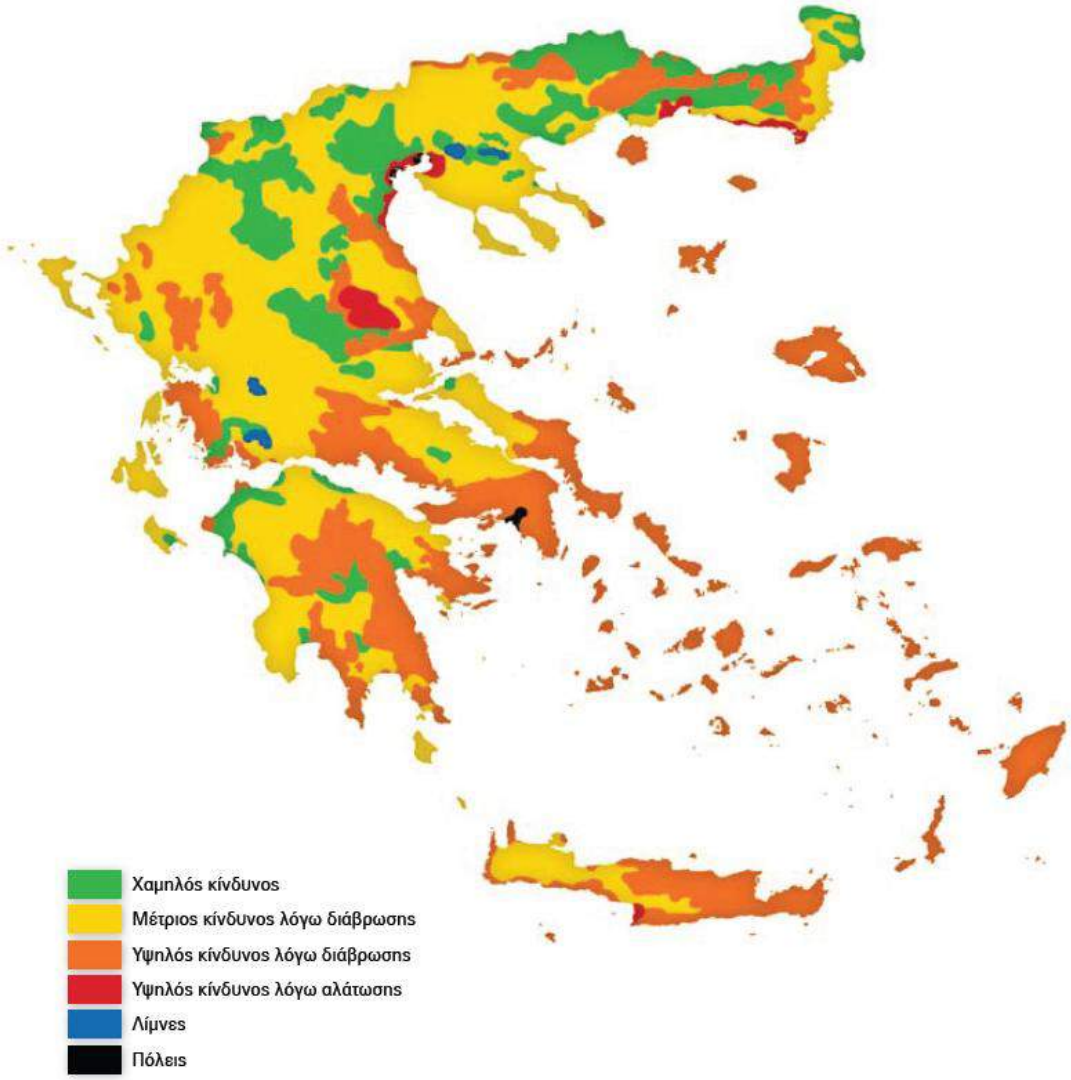

Πηγή: Εθνική Επιτροπή κατά της Ερημοποίησης

Τέλος σημαντικό είναι το πρόβλημα της υφαλμύρωσης, το οποίο αποτελεί κοινό χαρακτηριστικό όλων των παραλιακών περιοχών και προκαλείται από την υπεράντληση – συνήθως λόγω αγροτικής δραστηριότητας – των υπογείων νερών των περιοχών αυτών. Σε πολλά νησιά (π.χ. Ρόδος, Κως, Πάρος, Θήρα, Μήλος, Σύρος, Νάξος, κλπ)

παρατηρείται σημαντική υποβάθμιση του υδροφόρου ορίζοντα λόγω της διείσδυσης της θάλασσας. Οι ζώνες υφαλμύρωσης σε εθνικό επίπεδο, καταγράφονται στον ακόλουθο χάρτη:

Χάρτης 1.6
Ζώνες υφαλμύρωσης

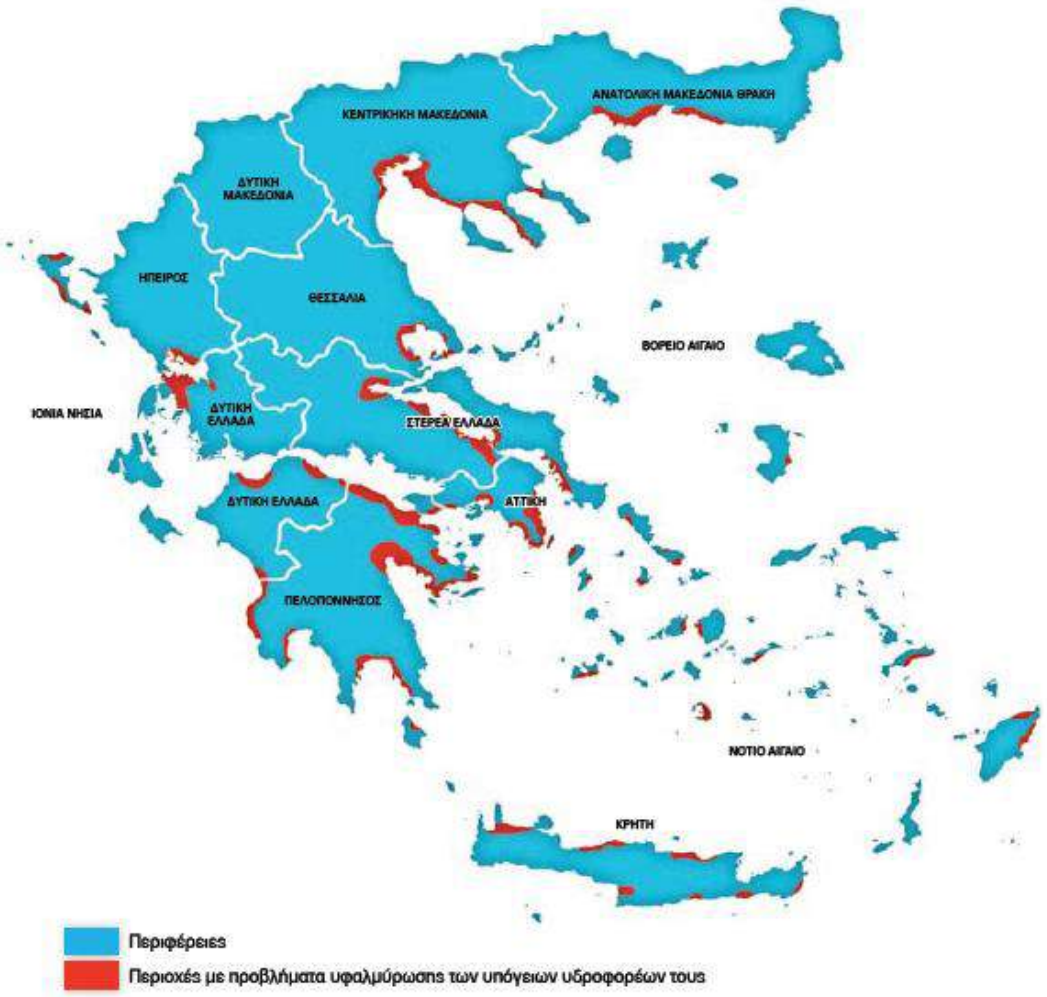

Πηγή: http://europa.eu.int/scadplus/leg/el/lvb/160023.htm

Οι ανάγκες ύδρευσης στο Νότιο Αιγαίο καλύπτονται σήμερα, εν μέρει, από τις εξής πηγές:

- Γεωτρήσεις εκμετάλλευσης του υπόγειου δυναμικού.
- Πηγές αποστράγγισης των υπογείων υδροφορέων.

- Λιμνοδεξαμενές και φράγματα.
- Εγκαταστάσεις αφαλάτωσης.
- Μεταφορά νερού με υδροφόρες.
- Αποθήκευση νερού σε ιδιωτικές βροχοδεξαμενές

Η ελλειμματικότητα σε υδατικούς πόρους, που παρουσιάζει η πλειονότητα των νησιών, καθιστά αδύνατη την κάλυψη των υδρευτικών και αρδευτικών αναγκών μόνο από γεωτρήσεις ή/και χρήση των πηγών αποστράγγισης των υπογείων υδροφορέων. Η εντατική εκμετάλλευση του υπογείου δυναμικού άλλωστε, συνοδεύεται από σοβαρούς κινδύνους υποβάθμισης της ποιότητας των υδάτων, ένα φαινόμενο συχνά μη αναστρέψιμο. Αρνητικές επιπτώσεις στην επάρκεια κυρίως της ύδρευσης των οικισμών, έχουν οι απώλειες από τα πεπαλαιωμένα δίκτυα ύδρευσης, σημαντικό μέρος των οποίων ανακατασκευάζεται ή ανακαινίζεται στο πλαίσιο των περιφερειακών προγραμμάτων. Ο πολυνησιακός χαρακτήρας όμως της Περιφέρειας, καθιστά προβληματική τη χωρική κατανομή των έργων, με αποτέλεσμα σε πολλά νησιά (Αγαθονήσι, Ανάφη, Αντίπαρος, Αρκιοί, Δονούσα, Ηρακλειά κ.ά.) να μην είναι εφικτή η κάλυψη των αναγκών από ανάλογες υποδομές. Για το λόγο αυτό, οι δράσεις για την αντιμετώπιση του προβλήματος ύδρευσης στη Περιφέρεια, θα πρέπει να εστιάζουν στα νησιά εκείνα που προβλέπεται να εμφανίσουν αρνητικό ισοζύγιο διαθέσιμου νερού- ζήτησης για ύδρευση και άρδευση.

Κατά τις δυο τελευταίες προγραμματικές περιόδους, 2000-2006 και 2007-2013, έχει υλοποιηθεί ένας μεγάλος αριθμός έργων, με συγχρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ελλάδα, για την αντιμετώπιση των προβλημάτων ύδρευσης που καταγράφονται στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου. Τα έργα αυτά έχουν ως εξής:

Πίνακας 1.58α
Έργα Ύδρευσης στο Νότιο Αιγαίο (2000-2006)

Έργο	Νομός	Νησί	Προϋπολογισμός	Κατάσταση
Επέκταση - Αντικατάσταση Δικτύου Ύδρευσης Καλύμνου	ΔΩΔ	Κάλυμνος	287.187	Το έργο ολοκληρώθηκε
Έργα Διαχείρισης Φράγματος Φανερωμένης Νάξου - Ά Φάση	ΚΥΚ	Νάξος	1.879.327	Το έργο ολοκληρώθηκε
Αντικατάσταση και Επέκταση Εσωτερικού Δικτύου Ύδρευσης Δήμου Ποσειδωνίας	ΚΥΚ	Σύρος	417.012	Το έργο ολοκληρώθηκε

Ολοκλήρωση - Συμπλήρωση Δικτύων Ύδρευσης Δ. Αφάντου	ΔΩΔ	Ρόδος	733.096	Το έργο ολοκληρώθηκε
Ύδρευση Δονούσας	ΚΥΚ	Δονούσα	655.970	Το έργο ολοκληρώθηκε.
Ύδρευση Κατταβιάς Δ. Νότιας Ρόδου	ΔΩΔ	Ρόδος	565.342	Το έργο ολοκληρώθηκε.
Αντικατάσταση Εσωτερικού Δικτύου Ύδρευσης Κρεμαστής και Κατασκευή Νέας Δεξαμενής	ΔΩΔ	Ρόδος	775.622	Το έργο ολοκληρώθηκε.
Αποχέτευση - Ύδρευση Περιοχής Χώρας Αμοργού	ΚΥΚ	Αμοργός	2.100.387	Το έργο ολοκληρώθηκε.

Πηγή: Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Ε.Π. Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

Πίνακας 1.58β
Έργα Ύδρευσης στο Νότιο Αιγαίο (2007-2013)

Έργο	**Νομός**	**Νησί**	**Προϋπολογισμός**	**Κατάσταση**
Κατασκευή δύο δεξαμενών στα Κατάπολα Αμοργού	ΚΥΚ	Αμοργός	670.254	Το φυσικό αντικείμενο ολοκληρώθηκε.
Κατασκευή δικτύου μεταφοράς νερού και δεξαμενών στις θέσεις Προφήτης Ηλίας και Ανεμούριο Λειψών	ΔΩΔ	Λειψοί	629.669	Το φυσικό αντικείμενο ολοκληρώθηκε.
Προμήθεια 21 αυτόνομων συστημάτων παραγωγής και διάθεσης πόσιμου νερού στην Κάλυμνο	ΔΩΔ	Κάλυμνος	416.324	Το φυσικό αντικείμενο ολοκληρώθηκε.
Προμήθεια και εγκατάσταση μονάδων παραγωγής και διάθεσης πόσιμου νερού στα μικρά νησιά της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου	ΠΕΡ	ΠΕΡ	608.768	Το φυσικό αντικείμενο ολοκληρώθηκε.
Προμήθεια μονάδας αφαλάτωσης Κουφονησίου και κατασκευή συνοδών έργων	ΚΥΚ	Κουφονήσι	744.147	Η μονάδα εγκαταστάθηκε και λειτουργεί. Το φυσικό αντικείμενο ολοκληρώθηκε. Εκκρεμεί προμήθεια Η/Ζ
Προμήθεια αυτόνομων συστημάτων επεξεργασίας νερού στο Δ. Τήνου	ΚΥΚ	Τήνος	432.170	Εγκρίθηκε το πρωτόκολλο οριστικής παραλαβής του εξοπλισμού.
Κατασκευή αγωγού μεταφοράς νερού από Κατάπολα στη Χώρα Αμοργού	ΚΥΚ	Αμοργός	454.000	Το φυσικό αντικείμενο ολοκληρώθηκε.
Κατασκευή εσωτερικών δικτύων ύδρευσης Σορωνής Δ. Ρόδου	ΔΩΔ	Ρόδος	314.136	Το φυσικό αντικείμενο ολοκληρώθηκε.

Εξωτερικό δίκτυο ύδρευσης οικισμού Πύργου και μονάδα αφαλάτωσης οικισμού Ακρωτηρίου Θήρας	ΚΥΚ	Θήρα	746.469	Το φυσικό αντικείμενο ολοκληρώθηκε.
Εγκατάσταση μονάδας αφαλάτωσης Δήμου Λέρου	ΔΩΔ	Λέρος	1.881.570	Το φυσικό αντικείμενου ολοκληρώθηκε. Στάδιο δοκιμαστικής λειτουργίας.
Βελτίωση και επέκταση δικτύου ύδρευσης Ιουλίδας Κέας	ΚΥΚ	Κέα	1.596.857	Στάδιο υλοποίησης με καθυστέρηση.
Μονάδα αφαλάτωσης Χάλκης	ΔΩΔ	Χάλκη	1.032.182	Το φυσικό αντικείμενο του ολοκληρώθηκε. Υπάρχουν παρατηρήσεις από την επιτροπή παραλαβής προς τον ανάδοχο.
Προμήθεια μονάδων παραγωγής πόσιμου νερού Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου	ΠΕΡ	ΠΕΡ	436.218	Το έργο ολοκληρώθηκε.
Μονάδα αφαλάτωσης στο Μέριχα Κύθνου	ΚΥΚ	Κύθνος	1.025.621	Το φυσικό αντικείμενο ολοκληρώθηκε.
Αφαλάτωση Αντιπάρου	ΚΥΚ	Αντίπαρος	835.281	Το φυσικό αντικείμενο ολοκληρώθηκε.
Επέκταση αγωγού τροφοδότησης Λιμένα Ρόδου μέχρι το νέο λιμάνι και τη Μαρίνα Ρόδου	ΔΩΔ	Ρόδος	448.497	Το φυσικό αντικείμενο του έργου ολοκληρώθηκε.
Αγωγός μεταφοράς νερού στη Λάρδο Ρόδου και εξοπλισμός ποιοτικού ελέγχου νερού	ΔΩΔ	Ρόδος	328.665	Το φυσικό αντικείμενο για τον αγωγό ολοκληρώθηκε. Παραδόθηκε ο εξοπλισμός εργαστηρίου. Εκκρεμεί η παράδοση πλυντηρίου και κλίβανου επώασης.
Προμήθεια μονάδας αφαλάτωσης στο Δήμο Τήνου	ΚΥΚ	Τήνος	429.200	Το φυσικό αντικείμενο ολοκληρώθηκε.
Βελτίωση και επέκταση συστήματος ύδρευσης Βάρης και Μέγα Γυαλού Σύρου	ΚΥΚ	Σύρος	1.200.965	Το φυσικό αντικείμενο ολοκληρώθηκε.
Προμήθεια αυτόνομων συστημάτων παραγωγής και διάθεσης πόσιμου νερού Δ. Λέρου	ΔΩΔ	Λέρος	377.000	Το φυσικό αντικείμενο ολοκληρώθηκε.

Πηγή: Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Ε.Π. Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

Διαχείριση Υγρών - Στερεών Αποβλήτων

Το ισχύον θεσμικό πλαίσιο για τη διαχείριση αποβλήτων περιλαμβάνει σε αδρές γραμμές τα εξής:

Με βάση τις διατάξεις του άρθρου 186 παρ. ΙΙ στοιχ. ΣΤ. (Έργων - Χωροταξίας – Περιβάλλοντος), αρ. 29, του Ν. 3852/2010 (ΦΕΚ Α' 87/2010), όπως τροποποιήθηκε και ισχύει, στις αρμοδιότητες των Περιφερειών ανήκει: *«Η έγκριση και ο έλεγχος της πορείας υλοποίησης του περιφερειακού σχεδιασμού διαχείρισης των αποβλήτων (ΠΕ.Σ.Δ.Α.), στο πλαίσιο του αντίστοιχου εθνικού σχεδιασμού διαχείρισης των αποβλήτων».*

Με την υπ' αριθμ. Οικ. 51373/4684/2015 Κοινή Απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης και Περιβάλλοντος και Ενέργειας), κυρώθηκε το *«Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων (ΕΣΔΑ) και το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Πρόληψης Δημιουργίας Αποβλήτων»* (ΦΕΚ Β' 2706/15.12.2015).

Οι αρμόδιοι φορείς της πρωτοβάθμιας αυτοδιοίκησης για την εξειδίκευση και την υλοποίηση των Περιφερειακών Σχεδίων Διαχείρισης των Αποβλήτων (ΠΕ.Σ.Δ.Α.) είναι οι Φορείς Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΦΟ.Δ.Σ.Α.), οι οποίοι λειτουργούν, κατά βάση, με τις διατάξεις του Ν. 4071/2012 (ΦΕΚ Α' 85/212), αλλά και με μεταγενέστερες τροποποιήσεις του. Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 13 παρ. 1 του Ν. 4071/2012, εντός των διοικητικών ορίων κάθε Περιφέρειας, πλην της Αττικής, ορίστηκε ότι με απόφαση του Γενικού Γραμματέα της Αποκεντρωμένης Διοίκησης, συνιστάται περιφερειακός σύνδεσμος ΦΟΔΣΑ, ως Ν.Π.Δ.Δ., στον οποίο μετέχουν υποχρεωτικά όλοι οι δήμοι των ενοτήτων της Περιφέρειας. Στο σύνδεσμο που δημιουργείται συγχωνεύονται υποχρεωτικά, οι σύνδεσμοι που έχουν συσταθεί ως ΦΟΔΣΑ ή ανώνυμες εταιρείες ή άλλες επιχειρήσεις και νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου των Ο.Τ.Α. κατά κλάδο ή τομέα που ασκούν αρμοδιότητες ΦΟΔΣΑ. Στον ανωτέρω σύνδεσμο περιέρχεται υποχρεωτικά η διαχείριση των εγκαταστάσεων προσωρινής αποθήκευσης, μεταφόρτωσης, επεξεργασίας και διάθεσης στερεών αποβλήτων δήμων που ασκούν αρμοδιότητες ΦΟΔΣΑ. Σκοπός του περιφερειακού συνδέσμου ΦΟΔΣΑ είναι η

ολοκληρωμένη διαχείριση των στερεών αποβλήτων, σύμφωνα με το Περιφερειακό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ), και ειδικότερα η εξειδίκευση και η υλοποίηση των στόχων και των δράσεων αυτού για την προσωρινή αποθήκευση, μεταφόρτωση, θαλάσσια μεταφορά ΑΣΑ, επεξεργασία, ανάκτηση και διάθεση των στερεών αποβλήτων της χωρικής τους αρμοδιότητας, σύμφωνα και με την Κ.Υ.Α. 2527/2009. (ΦΕΚ Β' 83/2009). Κατά δε το άρθρο 13 παρ. 2 του Ν. 4071/2012, στις Περιφέρειες που λειτουργούν ΦΟΔΣΑ με τη μορφή Ανώνυμης Εταιρείας και οι αρμοδιότητές τους, βάσει του καταστατικού τους, ασκούνται στα διοικητικά όρια ολόκληρης της Περιφέρειας, η λειτουργία τους συνεχίζεται με την ίδια νομική μορφή, ως περιφερειακοί ΦΟΔΣΑ, με τις αρμοδιότητες των Περιφερειακών Συνδέσμων. Σε διαφορετική περίπτωση με απόφαση των 2/3 των δήμων της οικείας περιφέρειας, που λαμβάνεται μέσα σε ένα (1) μήνα από τη δημοσίευση του παρόντος, αντί της ανώνυμης εταιρείας, δημιουργείται περιφερειακός σύνδεσμος ΦΟΔΣΑ, κατ' εφαρμογή των διατάξεων της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου. Περαιτέρω, σύμφωνα με το άρθρο 14 του Ν. 4071/2012, στις Περιφέρειες Ιονίων Νήσων και Βορείου και Νοτίου Αιγαίου, εντός ενός (1) μηνός από τη δημοσίευση του νόμου, με απόφαση του Γενικού Γραμματέα της Αποκεντρωμένης Διοίκησης, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, συνιστάται, σε κάθε μια από αυτές, σύνδεσμος, ως Φορέας Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων, στον οποίο μετέχουν υποχρεωτικά οι δήμοι όλων των διαχειριστικών ενοτήτων της περιφέρειας, με την επωνυμία που περιέχει τις λέξεις «ΦΟΔΣΑ Νήσων» ακολουθούμενες από το όνομα της οικείας περιφέρειας. ‘Εδρα τους ορίζεται η έδρα της οικείας περιφέρειας. Η χρονική διάρκεια λειτουργίας του ΦΟΔΣΑ νήσων ορίζεται σε (30) τριάντα έτη και μπορεί να παρατείνεται με απόφαση του Γενικού Γραμματέα της Αποκεντρωμένης Διοίκησης μετά από γνώμη του διοικητικού του συμβουλίου. Ο ΦΟΔΣΑ νήσων είναι αρμόδιος για την ολοκληρωμένη διαχείριση των στερεών αποβλήτων του συνόλου των δήμων της περιφέρειας, σύμφωνα με τις προβλέψεις του ΠΕΣΔΑ. Ειδικότερα εξειδικεύει και υλοποιεί τους στόχους και τις δράσεις αυτού για τα εν γένει θέματα διανησιωτικής πολιτικής διαχείρισης στερεών αποβλήτων και θαλάσσιας μεταφοράς ΑΣΑ, εκπονεί το επιχειρησιακό σχέδιο δράσης, καθορίζει την τιμολογιακή πολιτική των υπηρεσιών που παρέχονται σε διαδημοτικό επίπεδο και λαμβάνει όλα τα αναγκαία μέτρα για τη σωστή λειτουργία όλων των εγκαταστάσεων διαχείρισης στερεών αποβλήτων της περιφέρειάς

του. Οι δήμοι των περιφερειών Ιονίων Νήσων και Βορείου και Νοτίου Αιγαίου, ή οι υφιστάμενοι σύνδεσμοι, επιχειρήσεις και άλλα νομικά πρόσωπα των Ο.Τ.Α. που ασκούν αρμοδιότητες ΦΟΔΣΑ, είναι πλέον αρμόδιοι μόνο για τη διαχείριση των εγκαταστάσεων στερεών αποβλήτων που λειτουργούν στα διοικητικά τους όρια, σύμφωνα με το ΠΕΣΔΑ της περιφέρειάς τους και για όσα θέματα, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία περί φορέων διαχείρισης στερεών αποβλήτων δεν ανήκουν στην αρμοδιότητα του ΦΟΔΣΑ νήσων. Το προβλεπόμενο στο εδάφιο α' της παρ. 1 του άρθρου 16 του Ν. 4071/2012 διάστημα έξι (6) μηνών υποχρεωτικής συγχώνευσης στους Περιφερειακούς Συνδέσμους Φορέων Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΦΟΔΣΑ) του άρθρου 13 του ανωτέρω νόμου, για συνδέσμους που έχουν συσταθεί ως ΦΟΔΣΑ ή ανώνυμες εταιρίες ή άλλες επιχειρήσεις και νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου των ΟΤΑ κατά κλάδο ή τομέα που ασκούν αρμοδιότητες ΦΟΔΣΑ παρατάθηκε έως 31.12.2013, με το άρθρο 6 της υπ' αρ. 31.12.2012 πράξης νομοθετικού περιεχομένου (ΦΕΚ Α' 256/31.12.2012). Επίσης, σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 77 του ν. 4257/2014 (ΦΕΚ Α'93/14.4.2014) το προβλεπόμενο, διάστημα συγχώνευσης των υφιστάμενων Φο.Δ.Σ.Α. στους Περιφερειακούς Συνδέσμους Φο.Δ.Σ.Α. του άρθρου 13 του ανωτέρου νόμου, παρατάθηκε εκ νέου έως 31.12.2015 και τέλος, με μεταγενέστερη νομοθετική ρύθμιση μέχρι 31.5.2016. Ειδικά για την Αττική, με το άρθρο 211 του Ν. 3852/2010, προβλέπεται, η, με Υπουργική Απόφαση, σύσταση ειδικού διαβαθμιδικού συνδέσμου, ως ΝΠΔΔ, με έδρα την Αθήνα, στον οποίο μετέχουν η μητροπολιτική περιφέρεια Αττικής και υποχρεωτικά όλοι οι δήμοι του Νομού Αττικής. Σκοπός του συνδέσμου είναι, μεταξύ άλλων, η προσωρινή αποθήκευση, η επεξεργασία, η αξιοποίηση και η διάθεση των στερεών αποβλήτων, καθώς και η αποκατάσταση υφιστάμενων χώρων εναπόθεσης (ΧΑΔΑ) εντός της χωρικής αρμοδιότητας της Περιφέρειας Αττικής.

Επισημαίνεται ότι στο Νότιο Αιγαίο, το ισχύον ΠΕΣΔΑ χρονολογείται από το 2008 (Απόφ. Οικ.8214/24-4-2008 ΓΓ Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου). Έκτοτε όμως έχουν προκύψει μια σειρά από νέες θεσμικές ρυθμίσεις (όπως η Οδηγία 2008/98/ΕΚ για τα απόβλητα, ο ν. 4042/2012 που ενσωματώνει την Οδηγία αυτή στο εθνικό δίκαιο, ο ν. 3852/2010 για την αναδιάρθρωση της τοπικής αυτοδιοίκησης -Πρόγραμμα

«Καλλικράτης», το εγκριθέν ΕΣΔΑ) που επιβάλλουν την αναθεώρησή του ΠΕΣΔΑ , έτσι ώστε να ανταποκρίνεται στα νέα θεσμικά και επιχειρησιακά δεδομένα.

Σύμφωνα με τον ν. 4042/2012, το ΠΕΣΔΑ αποτελεί ένα ολοκληρωμένο σχέδιο διαχείρισης των αποβλήτων που παράγονται στην Περιφέρεια, προσδιορίζει τις γενικές κατευθύνσεις για τη διαχείρισή τους, που θα πρέπει να είναι σε συμφωνία με τις κατευθύνσεις του Εθνικού Σχεδιασμού Διαχείρισης Αποβλήτων και του Εθνικού Σχεδίου για την Πρόληψη δημιουργίας Αποβλήτων και υποδεικνύει τα κατάλληλα μέτρα που προωθούν ιεραρχικά και συνδυασμένα: την πρόληψη, την επαναχρησιμοποίηση, την ανακύκλωση, άλλου είδους ανάκτηση (όπως ανάκτηση ενέργειας) και την ασφαλή τελική διάθεση σε επίπεδο Περιφέρειας.

Ως προς τη διαδικασία για την έγκριση αναθεώρησης του ΠΕΣΔΑ, εφαρμόζονται οι διατάξεις του ν. 4342/2015. Προβλέπεται διαδικασία διαβούλευσης με γνωμοδοτήσεις από την Περιφερειακή Επιτροπή Διαβούλευσης (εγινε στις 20.4.2016), τις αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης, του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, τις Διευθύνσεις ΠΕΧΩΣ της Περιφέρεια, οι οποίες και τελικά θα εισηγηθούν προς το Περιφερειακό Συμβούλιο την έγκρισή του, εφόσον θα έχει εγκριθεί και η Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΣΔΑ. Μετά την ολοκλήρωση αυτής της διαδικασίας το ΠΕΣΔΑ θα κυρωθεί με Κοινή Απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης και Περιβάλλοντος και Ενέργειας.

Σημειώνεται ότι η διαδικασία αναθεώρησης του ΠΕΣΔΑ πρέπει να ολοκληρωθεί καθώς αποτελεί μια από τις θεματικές εκ των προτέρων αιρεσιμότητες[6] για το Σύμφωνο Εταιρικής Σχέσης (ΣΕΣ) και τα Επιχειρησιακά Προγράμματα της προγραμματικής

[6] Οι αιρεσιμότητες είναι μια καινοτομία των Κανονισμών που διέπουν την Πολιτική Συνοχής της ΕΕ για την περίοδο 2014-2020. Πρόκειται για συγκεκριμένους και επακριβώς προκαθορισμένους κρίσιμους παράγοντες, οι οποίοι είναι αναγκαίες προϋποθέσεις για την αποτελεσματική και αποδοτική υλοποίηση των τιθέμενων ειδικών στόχων επενδυτικής προτεραιότητας, σε εθνικό επίπεδο ή επίπεδο ΕΕ, και έχουν άμεση και πραγματική σχέση με την υλοποίηση αυτή. Ουσιαστικά είναι το αναγκαίο ρυθμιστικό πλαίσιο που διαμορφώνει την αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων που προορίζονται για χρηματοδότηση από τα Διαρθρωτικά Ταμεία της ΕΕ. Τυχόν μη έγκαιρη ικανοποίηση αυτών των αιρεσιμοτήτων συνεπάγεται την αναστολή πληρωμών για τις αντίστοιχες προτεραιότητες εκ μέρους της ΕΕ.

περιόδου 2014-2020. Στην προκειμένη περίπτωση η αναθεώρηση του ΠΕΣΔΑ είναι μια από τις αιρεσιμότητες για την υλοποίηση του ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου 2014-2020 (πρόκειται για την αιρεσιμότητα 6.2. του ΣΕΣ - ανάπτυξη σχεδίων διαχείρισης αποβλήτων σύμφωνα με την Οδηγία 2008/98/ΕΚ - η οποία εξειδικεύεται με κριτήρια επίτευξης και ειδικότερα το κριτήριο 6.2.2. – ύπαρξη σχεδίων διαχείρισης αποβλήτων σύμφωνα με το άρθρο 28 της Οδηγίας 2008/98/ΕΚ). Χωρίς την έγκρισή της αναθεώρησης δεν είναι δυνατή η ένταξη έργων διαχείρισης αποβλήτων ούτε στο ΠΕΠ, αλλά ούτε και στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη, για έργα που προγραμματίζεται να γίνουν στη Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου.

Στο πλαίσιο υλοποίησης του υφιστάμενου (έγκριση 2008) σχεδιασμού διαχείρισης αποβλήτων, οι Μονάδες Επεξεργασίας Λυμάτων, που λειτουργούν στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου καλύπτουν το 84% των αναγκών σύμφωνα με τις Κοινοτικές Οδηγίες. Κατωτέρω παρουσιάζονται οι υφιστάμενες σχετικές υποδομές:

Πίνακας 1.59
Υφιστάμενες Υποδομές Επεργασίας Λυμάτων στο Νότιο Αιγαίο

	Νησί	Αριθμός ΕΕΛ	Θέση ΕΕΛ	Οικισμοί που Εξυπηρετούντια από Υφιστάμενες ΕΕΛ	Μόνιμος Πληθυσμός / Δυναμικότητα ΕΕΛ
1	Αμοργός	1	Κατάπολα (Κάτω Ακρωτήρι)	ΤΚ Αμοργού, ΤΚ Καταπόλων	1.004
2	Άνδρος	1	Κόρθι (Αγ. Φανούριος)	Δ.Ε. Κορθίου	1.886
3	Αντίπαρος	1	Αντίπαρος (Σιφνέικος Γυαλός)	Αντίπαρος (Χώρα)	1.102
4	Δονούσα	1	Δονούσα	Δ.Ε. Δονούσας	167
5	Θήρα	5	Φηρά	ΔΚ Θήρας	1.857
			Αγ. Γεώργιος	ΔΚ Εμπορείου	3.085
			Καμάρι (Αεροδρόμιο)	ΔΚ Μεσαριάς	2.092
			Καρτεράδος	ΔΚ Καρτεράδος	1.293

			Οία	ΤΚ Οίας	1.226
6	Θηρασιά	1	Θηρασιά (Αγριλιά - Ποτάμος)	Δ.Κ. Θηρασιάς	319
7	Ίος	1	Αλμυρός	Δήμος Ιητών	2.084
8	Κίμωλος	1	Κίμωλος	Δήμος Κιμώλου	901
9	Κουφονήσι	1	Κουφονήσι	Δ.Κ. Κουφονησίων	412
10	Μύκονος	1	Μύκονος (Αλογομάντρα)	Δ.Κ. Μυκονίων	12.429
11	Νάξος	4	Χώρα (Λιβάδι)	Δ.Κ. Νάξου	7.374
			Απόλλωνας	Τ.Κ. Απόλλωνας	132
			Δαμαριώνας	Τ.Κ. Δαμαριώνα	496
			Εγγαρές	Τ.Κ. Γαλήνης & Τ.Κ. Εγγαρών	448
12	Πάρος	3	Νάουσα	Δ.Κ. Νάουσας	3.124
			Παροικιά	Δ.Κ. Πάρου	6.058
			Μάρπησσα	Τ.Κ. Μάρπησσας	1.019
13	Σέριφος	1	Λιβάδι	Δήμος Σερίφου	1.420
14	Σίφνος	3	Καμάρες (Λιμάνι)	Καμάρες	242
			Κάστρο	Κάστρο	118
			Πλατύς Γιαλός	Πλατύς Γιαλός	193
15	Σύρος	2	Ερμούπολη (Λαζαρέτα)	Δ.Κ. Ερμούπολης	11.407
			Κίνι	Κίνι	539
16	Τήνος	1	Πάνορμος	Τ.Κ. Πανόρμου	499
Σύνολο ΕΕΛ Κυκλάδων		**28**			

Α/Α	**Νησί**	**Αριθμός ΕΕΛ**	**Θέση ΕΕΛ**	**Οικισμοί που Εξυπηρετούντια από Υφιστάμενες ΕΕΛ**	**Μόνιμος Πληθυσμός / Δυναμικότητα ΕΕΛ**
1	Αστυπάλαια	1	Αστυπάλαια (Πούντα Α)	Δήμος Αστυπάλαιας	1.270
2	Κάλυμνος	1	Κάλυμνος	Δήμος Καλυμνίων	16.073
3	Κως	2	Πόλη Κω	Δ.Κ. Κω	25.311
			Καρδάμαινα	Δ.Κ. Καρδαμαίνας & Δ.Κ. Αντιμάχειας	7.632
4	Λειψοί	1	Λειψοί	Λειψοί	790

5	Λέρος	1	Παντέλι (Άσπρη Πούντα)	Δήμος Λέρου (Αγία Μαρίνα, Άλιντα & Λακκί)	5.179
6	Πάτμος	1	Σκάλα *	Δήμος Πάτμου	3.477
7	Ρόδος	8	Κρεμαστή	Δ.Κ. Κρεαμστής, Δ.Κ. Παραδεισίου, & Δ.Κ. Παστίδας	11.980
			Κάμειρος (Σορωνή)	Δ.Κ. Σορωνής, Τ.Κ. Καλαβάρδα, Τ.Κ. Φανών	2.957
			Λίνδος	Δ.Κ. Λίνδου	3.710
			Πόλη Ρόδου (Βόδι)	Δ.Κ. Ρόδου & Δ.Κ. Καλυθιών	65.343
			Έμπωνα	Δ.Κ. Έμπωνα	1.232
			Μαριτσά	Δ.Κ. Μαριτσών	1.802
			Δαματριάς	Τ.Κ. Δαματριάς	643
			Θεολόγου	Τ.Κ. Θεολόγου	1.045
Σύνολο ΕΕΛ Δωδεκανήσου		**15**			

** Το έργο εκσυγχρονισμού - βελτίωσης της ΕΕΛ Πάτμου έχει συμβασιοποιηθεί και είναι σε στάδιο εκπόνησης της μελέτης εφαρμογής.*

Πηγή: Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Ε.Π. Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

Παράλληλα έχουν ολοκληρωθεί, ή υλοποιούνται, με χρηματοδότηση από την ΕΕ και την Ελλάδα, σειρά έργων που αφορούν τη διαχείριση υγρών αποβλήτων, τα οποία καταγράφονται ως εξής:

Πίνακας 1.60α
Έργα Αποχέτευσης στο Νότιο Αιγαίο (2000-2006)

Έργο	Νομός	Νησί	Προϋπολογισμός	Κατάσταση
Αποχέτευση Λυμάτων Οικισμών Π. Λιβάδι - Λογαρά Δ.Δ. Μάρπησσας Δήμου Πάρου	ΚΥΚ	Πάρος	1.333.831	Το έργο ολοκληρώθηκε
Αγωγός Μεταφοράς Λυμάτων Παστίδας Δ. Πεταλούδων ν. Ρόδου	ΔΩΔ	Ρόδος	413.563	Το έργο ολοκληρώθηκε
Ολοκλήρωση Εγκαταστάσεων Βιολογικού Καθαρισμού Δήμου Λέρου	ΔΩΔ	Λέρος	4.882.462	Το έργο ολοκληρώθηκε.
Δίκτυα Αποχέτευσης Ομβρίων-Ακαθάρτων Δήμου	ΔΩΔ	Ρόδος	2.539.982	Το έργο ολοκληρώθηκε.

Ρόδου				
Δίκτυο Αποχέτευσης Ακαθάρτων Οικισμού Καλυθιών ν. Ρόδου	ΔΩΔ	Ρόδος	1.146.987	Το έργο ολοκληρώθηκε.
Ολοκλήρωση Αποχετευτικού Δικτύου Λυμάτων Δ.Δ. Έμπωνα Δήμου Αταβύρου	ΔΩΔ	Ρόδος	713.017	Το έργο ολοκληρώθηκε.
Κ.Α.Α. & Κύριοι Συλλεκτήρες Αγωγοί Δήμου Ιαλυσού - Β' Φάση	ΔΩΔ	Ρόδος	5.219.427	Το έργο ολοκληρώθηκε.
Αγωγός Μεταφοράς Λυμάτων από Αρχάγγελο στις Ε.Ε.Λ. Δ. Ρόδου - Α' Φάση	ΔΩΔ	Ρόδος	4.127.884	Το έργο ολοκληρώθηκε
Αποχέτευση Καταπόλων Δ. Αμοργού	ΚΥΚ	Αμοργός	1.677.955	Το έργο ολοκληρώθηκε
Αποχέτευση Ακαθάρτων Κοιν. Πανόρμου	ΚΥΚ	Τήνος	277.696	Το έργο ολοκληρώθηκε
Επέκταση Δικτύου Αποχέτευσης Κρεμαστής και ΒΙΟ.ΚΑ. Δ. Πεταλούδων	ΔΩΔ	Ρόδος	2.845.821	Το έργο ολοκληρώθηκε.
Δίκτυο Αποχέτευσης και Εγκατάσταση Επεξεργασίας και Διάθεσης Λυμάτων Οικισμού Πλατύ Γιαλού Δήμου Σίφνου	ΚΥΚ	Σίφνος	1.356.730	Το έργο ολοκληρώθηκε.
Ε.Ε.Λ. Καταπόλων Αμοργού	ΚΥΚ	Αμοργός	2.339.702	Το έργο ολοκληρώθηκε
Εσωτερικό Δίκτυο Αποχέτευσης Ακαθάρτων Οικισμού Πύργου Καλίστης Θήρας	ΚΥΚ	Θήρα	1.007.191	Το έργο ολοκληρώθηκε.
Αποχέτευση - Ε.Ε.Λ. Κορθίου Άνδρου	ΚΥΚ	Άνδρος	2.776.293	Το έργο ολοκληρώθηκε
Αποχέτευση - Ύδρευση Περιοχής Χώρας Αμοργού	ΚΥΚ	Αμοργός	2.100.387	Το έργο ολοκληρώθηκε.
Κ.Α.Α. & Συλλεκτήρες Αγωγοί Δήμου Ιαλυσού - Γ΄Φάση	ΔΩΔ	Ρόδος	1.477.356	Το έργο ολοκληρώθηκε.
Αποχέτευση και εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων Δήμου Καμείρου	ΔΩΔ	Ρόδος	7.574.979	Το έργο ολοκληρώθηκε.
Δίκτυα αποχέτευσης ομβρίων - ακαθάρτων περιοχής Αγ. Ιωάννη Δήμου Ρόδου	ΔΩΔ	Ρόδος	748.274	Το έργο ολοκληρώθηκε.
Εγκατάσταση επεξεργασίας και διάθεσης λυμάτων Δ.Δ. Καρδάμαινας Δήμου Ηρακλειδών	ΔΩΔ	Κως	6.779.108	Στάδιο δοκιμαστικής λειτουργίας.
Διευθέτηση αγωγών ομβρίων	ΔΩΔ	Ρόδος	607.598	Το έργο

και αντικατάσταση υποθαλασσιου αγωγού ακαθάρτων στην περιοχή Μαρίνας Ρόδου				ολοκληρώθηκε.
Αναβάθμιση Εγκαταστάσεων Βιολογικού Καθαρισμού Κω	ΔΩΔ	Κως	679.402	Το έργο ολοκληρώθηκε.

Πηγή: Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Ε.Π. Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

Πίνακας 1.60β
Έργα Αποχέτευσης στο Νότιο Αιγαίο (2007-2013)

Έργο	Νομός	Νησί	Προϋπολογισμός	Κατάσταση
Αποχέτευση και ΕΕΛ Αντιπάρου	ΚΥΚ	Αντίπαρος	5.260.000	Ολοκληρώθηκε και λειτουργεί.
Εγκατάσταση επεξεργασίας και έργα διάθεσης λυμάτων Δονούσας	ΚΥΚ	Δονούσα	2.350.000	Στάδιο δοκιμαστικής λειτουργίας.
Δίκτυα αποχέτευσης και ΕΕΛ Θηρασιάς	ΚΥΚ	Θηρασιά	2.780.000	Στάδιο δοκιμαστικής λειτουργίας.
Β΄ Φάση Εγκαταστάσεις Βιολογικού Καθαρισμού Δήμου Μυκόνου	ΚΥΚ	Μύκονος	3.600.000	Έργο "γέφυρα" ΠΠ 2000-2006.
Κατασκευή Δικτύου Αποχέτευσης Οικισμού Περίσσας Δήμου Θήρας	ΚΥΚ	Θήρα	2.900.000	Ολοκληρώθηκε και λειτουργεί.
Ολοκλήρωση Εσωτερικού Δικτύου Αποχέτευσης Οικισμού Ημεροβιγλίου Θήρας	ΚΥΚ	Θήρα	1.380.000	Ολοκληρώθηκε και λειτουργεί.
Εξωτερικό δίκτυο ύδρευσης αποχέτευσης του οικισμού Φοινικιάς της Οίας	ΚΥΚ	Θήρα	849.000	Ολοκληρώθηκε και λειτουργεί.
Ολοκλήρωση δικτύου αποχέτευσης οικισμού Εμπορείου Θήρας	ΚΥΚ	Θήρα	627.000	Ολοκληρώθηκε και λειτουργεί.
Κατασκευή κεντρικού αποχετευτικού αγωγού ακαθάρτων Οικισμού Στενιών Δ. Άνδρου	ΚΥΚ	Άνδρος	699.000	Ολοκληρώθηκε και λειτουργεί.
Δίκτυα αποχέτευσης παραλιακών οικισμών και εξωτερικά δίκτυα αποχέτευσης Δ.Δ. Δήμου Νάξου και Μικρών Κυκλάδων	ΚΥΚ	Νάξος	3.900.000	Στάδιο υλοποίησης.

Συλλογή και μεταφορά Λυμάτων Βάρης και Μέγα Γυαλού Βάρης προς την ΕΕΛ Ερμούπολης (Φάση Μελέτης)	ΚΥΚ	Σύρος	180.000	Αφορά εκπόνηση μελετών.
Εκσυγχρονισμός και βελτίωση υφιστάμενης ΕΕΛ Λίνδου Ρόδου	ΔΩΔ	Ρόδος	804.000	Ολοκληρώθηκε.
Αύξηση δυναμικότητας ΕΕΛ Ρόδου / Αγωγός μεταφοράς λυμάτων Αρχαγγέλου - Αφάντου και αγωγοί αποχέτευσης Κολυμπίων	ΔΩΔ	Ρόδος	480.000	Αφορά εκπόνηση μελετών.
Επέκταση υφιστάμενου δικτύου αποχέτευσης στον οικισμό Λειβάδια ν. Αστυπάλαιας	ΔΩΔ	Αστυπάλαια	336.000	Ολοκληρώθηκε και λειτουργεί.
Διαχείριση αστικών λυμάτων Αντιμάχειας - Κεφάλου νήσου Κω	ΔΩΔ	Κως	556.000	Αφορά εκπόνηση μελετών.
Εγκατάσταση επεξεργασίας και διάθεσης λυμάτων Δ.Δ. Καρδάμαινας Δήμου Ηρακλειδών Κω	ΔΩΔ	Κως	4.660.000	Έργο "γέφυρα" ΠΠ 2000-2006

Πηγή: Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Ε.Π. Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

Για την προγραμματική περίοδο 2014-2020 έχουν προγραμματιστεί τα κάτωθι έργα:

Πίνακας 1.61
Έργα Αποχέτευσης στο Νότιο Αιγαίο (2014-2020)

Συνεχιζόμενα και Μεταφερόμενα Έργα από την περίοδο 2007-2013				
Έργο	**Νομός**	**Νησί**	**Προϋπολογισμός***	**Κατάσταση**
Εγκαταστάσεις Επεξεργασίας και Διάθεσης λυμάτων Δικαίου Κω	ΔΩΔ	Κως	20.540.000 (π/υ 3.024.899)	Το έργο των ΕΕΛ είναι σε στάδιο υλοποίησης με ημερομηνία περαίωσης έως 31-3-2017 (συμπεριλ. 12 μηνών δοκιμαστικής λειτουργίας). Τα δίκτυα αποχέτευσης είναι σε στάδιο ολοκλήρωσης
ΕΕΛ Πηγαδίων Καρπάθου	ΔΩΔ	Κάρπαθος	8.000.000 (π/υ 2.767.737)	Το έργο της ΕΕΛ είναι σε στάδιο υλοποίησης με προθεσμία υλοποίησης έως 30-6-2017 (συμπεριλαμβάνεται 10-μηνη περίοδος δοκιμαστικής λειτουργίας). Το έργο των δικτύων αποχέτευσης είναι σε στάδιο υλοποίησης με προθεσμία υλοποίησης έως 30-6-2016.
Εγκατάσταση Επεξεργασίας Λυμάτων και έργα Διάθεσης	ΚΥΚ	Τήνος	4.500.000 (π/υ 5.889.478)	Το υποέργο των ΕΕΛ και του Υποθαλάσσιου Αγωγού και

πόλης Τήνου				συμβασιοποίηθηκε στις 9-3-2016 με προθεσμία περαίωσης έως 8-11-2018 (συμπεριλ. 6-μηνη δοκιμαστική λειτουργία). Το έργο των Δικτύων Αποχέτευσης είναι σε στάδιο υλοποίησης με προθεσμία περαίωσης έως 30-6-2016.
Δίκτυο Αποχέτευσης Σκάλας Πάτμου	ΔΩΔ	Πάτμος	7.360.000 (π/υ 5.250.000)	Η σύμβαση για την ΕΕΛ υπογράφτηκε 23/5/2014 και είναι σε στάδιο υλοποίησης με σημαντική καθυστέρηση και συμβατική ημερομηνία περαίωσης έως 31-12-2016. Η σύμβαση για τα δίκτυα αποχέτευσης υπογράφηκε 10/9/2015 και είναι σε στάδιο υλοποίησης με ημερομηνία περαίωσης έως 10-3-2017.
Κατασκευή εγκατάστασης επεξεργασίας και διάθεσης λυμάτων και αγωγών μεταφοράς Χώρας Άνδρου	ΚΥΚ	Άνδρος	5.500.000 (π/υ 2.108.925)	Το έργο των ΕΕΛ και του Αγωγού διάθεσης Λυμάτων είναι σε στάδιο υλοποίησης με προθεσμία περαίωσης έως 30-6-2016. Το έργο των Αγωγών μεταφοράς και αντλιοστάσιων ακαθάρτων ολοκληρωθήκε
Δίκτυο αποχέτευσης ακαθάρτων Καρδάμαινας Δ.Ε. Ηρακλειδών Δήμου Κω	ΔΩΔ	Κως	(π//υ 3.900.000)	
Εγκατάσταση Επεξεργασίας και διάθεσης Λυμάτων Χάλκης	ΔΩΔ	Χάλκη	(π/υ 1.665.000)	Υπάρχουν έτοιμες μελέτες. Αναμένεται η ένταξη του στο ΕΣΠΑ 2014-2020. (*Μεταφερόμενο Έργο*)
*Συνολικός προϋπολογισμός (θα επιμεριστεί στην ΠΠ 2007-2013 και στην ΠΠ 2014-2020 - εντός παρένθεσης το κόστος που μέχρι στιγμής έχει εκτιμηθεί οτι θα βαρύνει την ΠΠ 2014-2020)				
Νέα Έργα				
Έργο	**Νομός**	**Νησί**	**Προϋπολογισμός**	**Κατάσταση**
Διαχείριση αστικών λυμάτων Αντιμάχειας - Κεφάλου νήσου Κω	ΔΩΔ	Κως	18.000.000	Έχει παραδοθεί η προμελέτη ΕΕΛ Κεφάλου και έχει εκδοθεί η Απόφαση για Μελέτη-Κατασκευή. Η Οριστική Μελέτη των δικτύων έχει ολοκληρωθεί και εγκριθεί (χωρίς την κατασκευή ιδιωτικών συνδέσεων). Έχουν εκπονηθεί και εγκριθεί τα τεύχη δημοπράτησης. Έχουν εκδοθεί οι Π.Ο.
Δίκτυο Αποχέτευσης και ΕΕΛ Απολλωνίας και Αρτεμώνα Σίφνου	ΚΥΚ	Σίφνος	8.250.000	Η προμελέτη ΕΕΛ έχει ολοκληρωθεί και θεωρηθεί από την ΔΤΕ Κυκλάδων. Αναμένεται η έγκριση της προμελέτης των Δικτύων Αποχέτευσης και εν συνεχεία η εκπόνηση, υποβολή και έγκριση της Οριστικής Μελέτης. Εκδόθηκε η ΑΕΠΟ. Έχει υποβληθεί αίτημα για την λήψη Απόφασης για

				κατασκευή της ΕΕΛ με το σύστημα Μελέτη-Κατασκευή.
Δίκτυα αποχέτευσης και ΕΕΛ Λάρδου ν. Ρόδου	ΔΩΔ	Ρόδος	5.700.000	Υπάρχει εγκεκριμένη οριστική μελέτη,η οποία είναι σε στάδιο επικαιροποίησης. Η προμελέτη της ΕΕΛ είναι επίσης σε στάδιο επικαιροποίησης. Σε στάδιο ανάθεσης νέας ΜΠΕ για την έκδοση ΑΕΠΟ.
Δίκτυα Αποχέτευσης Βάρης και Μέγα Γιαλού Βάρης και αναβάθμιση ΕΕΛ Σύρου	ΚΥΚ	Σύρος	10.500.000	Οι υποστηρικτικές μελέτες έχουν ολοκληρωθεί και εγκριθεί. Επίσης σε στάδιο ολοκλήρωσης/ελέγχου και έγκρισης είναι και οι Οριστικές Μελέτες για το σύνολο των έργων.
Αποχέτευση και ΕΕΛ Αδάμαντα Μήλου	ΚΥΚ	Μήλος	7.000.000	Οι μελέτες (προμελέτη ΕΕΛ και οριστική μελέτη Δικτύων Αποχέτευσης) είναι υπό εκπόνηση. Η ΜΠΕ είναι σε στάδιο επικαιροποίησης ώστε να επανυποβληθεί εκ νέου στην ΠΕ.ΧΩ. για την έκδοση ΑΕΠΟ.
Δίκτυο Αποχέτευσης και ΕΕΛ ν. Σύμης	ΔΩΔ	Σύμη	6.000.000	Έχει ολοκληρωθεί η Οριστική Μελέτη για τα Δίκτυα Αποχέτευσης καθώς και η Προμελέτη για την ΕΕΛ. Έχει εκδοθεί η ΑΕΠΟ. Στάδιο έναρξης εκπόνησης των τευχών δημοπράτησης για τα υποέργα κατασκευής των ΔΑ και της ΕΕΛ.
Δίκτυα Αποχέτευσης και ΕΕΛ Άνω Μεράς Μυκόνου	ΚΥΚ	Μύκονος	7.500.000	Υπάρχουν μελέτες (Προμελέτη ΕΕΛ & Οριστική Μελέτη ΔΑ) οι οποίες θα πρέπει να επικαιροποιηθούν κατόπιν επίλυσης της χωροθέτησης ΕΕΛ και του ιδιοκτησιακού. Εκκρεμεί η απόκτηση της γης (απαλλοτρίωση έκτασης ΕΕΛ) και η περιβαλλοντική αδειοδότηση (στάδιο εκπόνησης νέας ΜΠΕ).
Έργα διαχείρισης λυμάτων Αρχαγγέλου, Αφάντου, Κολυμπιών Δήμου Ρόδου	ΔΩΔ	Ρόδος	32.370.000	Η προμελέτη για την αναβάθμιση της ΕΕΛ έχει ολοκληρωθεί και εγκριθεί .Η κατασκευή του αγωγού μεταφοράς λυμάτων Αρχαγγέλου - Αφάντου είναι σε στάδιο ολοκλήρωσης της επικαιροποίησης της μελέτης. Η μελέτη για τα δίκτυα Κολυμπιών (ΚΑΑ) έχει ολοκληρωθεί και εγκριθεί. Αναμένεται η έκδοση περιβαλλοντικών όρων και εν συνεχεία η εκπόνηση τευχών δημοπράτησης. Επανεξετάζεται ο σχεδιασμός.

Πηγή: Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Ε.Π. Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

Η διαχείριση των απορριμμάτων (αστικών αποβλήτων-σκουπιδιών) και η μέθοδος διάθεσής τους, αποτελεί ένα βασικό ελλειμματικό χαρακτηριστικό που γίνεται

περισσότερο αντιληπτό στις νησιωτικές περιοχές και τις εποχές μεγάλης συγκέντρωσης τουριστών, καθώς δεν ικανοποιεί τα σύγχρονα πρότυπα για τη δημόσια υγιεινή και για την προστασία του περιβάλλοντος. Αφενός υπάρχουν σημαντικές ελλείψεις Χώρων Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων στο σύνολο σχεδόν των νησιών. Από την άλλη, η απόρριψη αποβλήτων σε ανοιχτές χωματερές, που βρίσκονται σε περιοχές μη αποδεκτές γεωμορφολογικά και περιβαλλοντικά (συνήθως κοιλάδες και ρέματα), αποτελεί τον κανόνα όσον αφορά στη διαχείριση απορριμμάτων. Τα σκουπίδια συχνά καίγονται ανεξέλεγκτα, με αποτέλεσμα την παραγωγή δυσάρεστων οσμών και επικίνδυνων για την ανθρώπινη υγεία αέριων ρύπων, ενώ τα υπολείμματα καταλήγουν στους υδάτινους αποδέκτες (υπόγειοι υδροφορείς και παράκτια νερά). Τα υγρά απόβλητα των οικισμών, με δεδομένη την έλλειψη κατάλληλων υποδομών (αποχετευτικών δικτύων και μονάδων επεξεργασίας λυμάτων) καταλήγουν ανεπεξέργαστα στη θάλασσα ή σε άλλους υδάτινους αποδέκτες (π.χ. ρέματα). Το πρόβλημα γίνεται ακόμη εντονότερο κατά τη τουριστική περίοδο, όπου ο εξυπηρετούμενος πληθυσμός υπερδιπλασιάζεται με αποτέλεσμα την αύξηση των εκροών λυμάτων συχνά πέρα από τη φέρουσα ικανότητα των αποδεκτών και τη δημιουργία τοπικής ρύπανσης.

Σημειώνεται ότι ήδη από τον Οκτώβριο 2005, το Δικαστήριο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΔΕΚ) καταδίκασε την Ελληνική Δημοκρατία για μη συμμόρφωση με τις οδηγίες που αφορούν τη διαχείριση στερεών αποβλήτων και συγκεκριμένα για τη λειτουργία 1.125 Χώρων Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Αποβλήτων (ΧΑΔΑ). Τότε δόθηκε στην Ελλάδα προθεσμία για την αποκατάστασή τους έως το τέλος του 2008. Τον Απρίλιο του 2009 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κίνησε προδικαστική διαδικασία για επιβολή χρηματικών κυρώσεων και τον Ιούνιο του 2013 ανακοινώθηκε η εκ νέου παραπομπή της χώρας λόγω μη συμμόρφωσης με την απόφαση του 2005. Τότε, είχαν απομείνει 396 ΧΑΔΑ, εκ των οποίων οι 90 ενεργοί και οι 306 ανενεργοί, αλλά μη αποκατεστημένοι. Τον Ιούνιο του 2014, οπότε εκδικάστηκε η υπόθεση, είχαν ήδη αποκατασταθεί πλήρως άλλοι 103 ΧΑΔΑ με αποτέλεσμα να παραμένουν σε λειτουργία 70 ανεξέλεγκτοι ΧΑΔΑ και 223 να είναι ανενεργοί, αλλά να απομένει η αποκατάστασή τους. Για τη μη αντιμετώπιση του προβλήματος διαχείρισης των απορριμμάτων επιβλήθηκε στη χώρα μας χρηματική ποινή ύψους 14.500.000 ευρώ κάθε εξάμηνο, αρχής γενομένης από τις 2 Δεκεμβρίου 2014.

Σύμφωνα με τη δικαστική απόφαση, υπάρχει δυνατότητα μείωσης του προστίμου κατά 80.000 ευρώ για κάθε ΧΑΔΑ που κλείνει οριστικά και κατά 40.000 για τις κλειστές αλλά μη αποκατεστημένες χωματερές. Με νομοθετική ρύθμιση προβλέφθηκε ότι οι πόροι αυτοί, όταν καταβάλλονται από την Ελλάδα, θα αφαιρούνται από του Κοινούς Αυτοτελείς Πόρους που διατίθενται στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης, που φέρουν την ευθύνη διαχείρισης του θέματος σε τοπικό επίπεδο. Η συνεχής προσπάθεια της τοπικής αυτοδιοίκησης για τη σταδιακή εξάλειψη των χώρων ανεξέλεγκτης απόρριψης σκουπιδιών, έχει σαν αποτέλεσμα τη συνεχή μείωση του αριθμού τους. Στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου είχαν καταγραφεί συνολικά 89 προϋφιστάμενοι Χώροι Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Αποβλήτων (ΧΑΔΑ). Από αυτούς, οι 58 έχουν αποκατασταθεί, οι 16 είναι ανενεργοί και έχουν μπει σε διαδικασία αποκατάστασης και οι 15 είναι ενεργοί, αλλά έχουν ενταχθεί σε χρηματοδοτικό πρόγραμμα προκειμένου να ωριμάσουν και να αποκατασταθούν Ενδεικτικά αναφέρονται τα κάτωθι σχετικά έργα αποκατάστασης ΧΑΔΑ που συγχρηματοδοτήθηκαν από την ΕΕ και την Ελλάδα για την περίοδο 2000-2006:

Πίνακας 1.62
Έργα Αποκατάστασης ΧΑΔΑ στο Νότιο Αιγαίο 2000-2006

Έργο	Νομός	Νησί	Προϋπολογισμός	Κατάσταση
Αποκατάσταση ΧΑΔΑ στη θέση Αγ. Θεόδωροι Δ. Κύθνου	ΚΥΚ	Κύθνος	309.697	Το έργο ολοκληρώθηκε.
Αποκατάσταση ΧΑΔΑ Δ. Καμείρου	ΔΩΔ	Ρόδος	214.319	Το έργο ολοκληρώθηκε.
Αποκατάσταση ΧΑΔΑ Ασφενδιού Δ. Δικαίου ν. Κω	ΔΩΔ	Κως	390.074	Το έργο ολοκληρώθηκε.
Αποκατάσταση ΧΑΔΑ στη θέση Β. Πούντα Αστυπάλαιας	ΔΩΔ	Αστυπάλαια	579.702	Το έργο ολοκληρώθηκε.
Αποκατάσταση ΧΑΔΑ Δ. Αμοργού	ΚΥΚ	Αμοργός	584.419	Το έργο ολοκληρώθηκε.
Κατασκευή ΧΥΤΑ Δ. Καρπάθου	ΔΩΔ	Κάρπαθος	2.685.262	Το έργο ολοκληρώθηκε.

Πηγή: Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Ε.Π. Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

Ως προς τις εν εξελίξει παρεμβάσεις για τη μείωση των ΧΑΔΑ στο Νότιο Αιγαίο, ο συνολικός προϋπολογισμός τους ανέρχεται σε 7.614.626,51 ευρώ και έχουν ως εξής:

Πίνακας 1.63
Εξελισσόμενα έργα Αποκατάστασης ΧΑΔΑ στο Νότιο Αιγαίο

ΝΟΜΟΣ	ΔΗΜΟΣ	Τοπωνύμιο	Κατάσταση (Μάρτιος 2016)	Χρηματοδότηση	Κόστος Αποκατάστασης (εθνικό ΠΔΕ)	Χρονοδιάγραμμα	Στάδιο
ΔΩΔ	Καλύμνιων	ΓΙΑΝΝΟΧΩΡΑΦΟ	ΕΝΕΡΓΟΣ	ΠΔΕ	130.000,00	Δεκ-17	Δημοσίευση διακήρυξης
ΔΩΔ	Λέρου	ΤΣΙΓΚΟΥΝΑΣ	ΕΝΕΡΓΟΣ	ΠΔΕ	345.580,00		Υπογραφή σύμβασης - εκκρεμεί υλοποίηση μεταβατικής λύσης
ΔΩΔ	Νισύρου	ΛΙΝΟΥΡΑ	ΑΝΕΝΕΡΓΟΣ	ΠΔΕ	38.000,00	Ιουλ-16	Υλοποίηση
ΔΩΔ	Πάτμου	Λάκκος	ΕΝΕΡΓΟΣ	ΠΔΕ	80.712,81	Οκτ-16	Έναρξη εργασιών
ΔΩΔ	Σύμης	ΓΛΙΦΩΝΙΕΣ	ΑΝΕΝΕΡΓΟΣ	ΠΔΕ	250.000,00	Δεκ-16	Εκπόνηση μελετών
ΚΥΚ	Άνδρου	ΠΟΥΝΤΑ ΑΚΡ. ΣΤΡΟΦΙΛΑ	ΑΝΕΝΕΡΓΟΣ	ΠΔΕ	656.049,36	Οκτ-16	Έναρξη εργασιών
ΚΥΚ	Τήνου	ΤΣΙΚΝΙΑΣ	ΑΝΕΝΕΡΓΟΣ	ΠΔΕ	200.100,00	Νοε-16	Υπογραφή σύμβασης
ΚΥΚ	Ιητών	ΑΛΜΥΡΟΣ	ΕΝΕΡΓΟΣ	ΠΔΕ	800.000,00	Μαρ-17	
ΚΥΚ	Μήλου	ΜΠΡΑΤΩΝΙ	ΕΝΕΡΓΟΣ	ΠΔΕ	272.600,00	Δεκ-16	Δημ/ση αποκ/σης & δημ/ση μεταβατικής λύσης
ΚΥΚ	Σίφνου	ΒΟΡΙΝΗ	ΕΝΕΡΓΟΣ	ΠΔΕ	100.000,00	Ιουν-17	Υποβολή ΤΜΠΑ
ΚΥΚ	Τήνου	ΦΑΝΕΡΩΜΕΝΗ	ΑΝΕΝΕΡΓΟΣ	ΠΔΕ	52.505,22	Σεπ-16	Υπογραφή σύμβασης
ΚΥΚ	Τήνου	ΜΑΡΜΑΡΙΕΣ ΚΟΚΚΙΝΑ	ΑΝΕΝΕΡΓΟΣ	ΠΔΕ	360.143,81	Δεκ-16	Διάλυση εργολαβίας & νέα δημοπράτηση
ΚΥΚ	Σικίνου	ΤΣΙΓΚΟΥΡΑ	ΕΝΕΡΓΟΣ	ΠΔΕ	65.000,00		Έκδοση άδειας

							αποκ/σης
ΚΥΚ	Θήρας	ΑΛΩΝΑΚΙ	ΕΝΕΡΓΟΣ	ΠΔΕ	850.000,00	Δεκ-17	Εκπόνηση μελετών
ΚΥΚ	Κέας	ΟΤΖΙΑΣ- Χάλαρα	ΕΝΕΡΓΟΣ	ΠΔΕ	276.972,58	Δεκ-17	Η αποκ/ση εξαρτάται από την έναρξη λειτουργίας του ΧΥΤΑ
ΚΥΚ	Μυκόνου	ΦΤΕΛΙΑ-ΣΚΥΛΑΜΠΕΛΑ	ΑΝΕΝΕΡΓΟΣ	ΠΔΕ	882.167,52	Απρ-17	Έναρξη εργασιών
ΚΥΚ	Πάρου	ΚΑΜΙΝΑΚΙ	ΑΝΕΝΕΡΓΟΣ	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	0,00	Μαρ-17	Εκπόνηση μελετών - Απόκτηση γης (απαλ/ση)
ΚΥΚ	Αντιπάρου	ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΗΛΙΑΣ	ΑΝΕΝΕΡΓΟΣ	ΠΔΕ	12.651,91	Σεπ-16	Ανάθεση έργου
ΚΥΚ	Φολεγάνδρου	ΧΙΛΙΟΜΟΔΟΥ	ΑΝΕΝΕΡΓΟΣ	ΠΔΕ	415.280,00	Μαρ-17	Εκπόνηση οριστικής μελέτης
ΚΥΚ	Σερίφου	ΠΑΧΥ	ΑΝΕΝΕΡΓΟΣ	ΠΔΕ	180.000,00	Δεκ-16	Εκπόνηση οριστικής μελέτης
ΔΩΔ	Ρόδου	ΦΩΤΗ - ΛΕΙΒΑΔΙ	ΑΝΕΝΕΡΓΟΣ	ΠΔΕ	203.186,33	Δεκ-16	Έναρξη εργασιών
ΔΩΔ	Μεγίστης	ΓΥΑΛΟΥΣ ΡΥΑΛΙ	ΑΝΕΝΕΡΓΟΣ	ΠΔΕ	90.676,97	Νοε-16	Υπογραφή σύμβασης
ΚΥΚ	Νάξου και Μικρών Κυκλάδων	ΜΠΑΜΠΑΚΙΕΣ Α'	ΑΝΕΝΕΡΓΟΣ	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	3.000,00	Νοε-16	Πιστοποίηση αποκ/σης (εκκρεμεί περίφραξη)
ΚΥΚ	Νάξου και Μικρών Κυκλάδων	ΤΙΜΙΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ	ΕΝΕΡΓΟΣ	ΠΔΕ	1.350.000,00	Νοε-16	Υλοποίηση

Πηγή: Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Ε.Π. Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

Παράλληλα στα πλαίσια του υφιστάμενου ΠΕΣΔΑ (έγκριση 2008) οι απαραίτητες, βασικές υποδομές για τη διαχείριση στερεών αποβλήτων έχουν εκτιμηθεί ως εξής (υφιστάμενες, υλοποίηση και υπολειπόμενες):

Πίνακας 1.64
Υλοποίηση βασικών υποδομών ΠΕΣΔΑ Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

ΧΩΡΟΙ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΤΑΦΗΣ (ΧΥΤΑ/ΧΥΤΥ)			ΣΤΑΘΜΟΙ ΜΕΤΑΦΟΡΤΩΣΗΣ (ΣΜΑ)			ΜΟΝΑΔΕΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ (ΜΕΑ)[7]			ΚΕΝΤΡΑ ΔΙΑΛΟΓΗΣ ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΙΜΩΝ ΥΛΙΚΩΝ (ΚΔΑΥ)		
Υφιστάμενοι	Υπό υλοποίηση (νέοι και επεκτάσεις)	Υπολειπόμενοι σύμφωνα με ΠΕΣΔΑ	Υφιστάμενοι	Υπό υλοποίηση	Υπολειπόμενοι σύμφωνα με ΠΕΣΔΑ	Υφιστάμενες	Υπό υλοποίηση	Υπολειπόμενες σύμφωνα με ΠΕΣΔΑ	Υφιστάμενα	Υπό υλοποίηση	Υπολειπόμενα σύμφωνα με ΠΕΣΔΑ
18	**8**[8]	**11**[9]	**7**	**6**	**2**[10]	**0**	**15**	**3**	**0**	**1**	**0**

Πηγή: Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Ε.Π. Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

Με βάση το ισχύον ΠΕΣΔΑ έχουν κατασκευαστεί ή προγραμματιστεί οι εξής υποδομές:

Πίνακας 1.65
Κατασκευασμένα και προγραμματισμένα έργα
Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων από ΠΕΣΔΑ

Α/Α	Τίτλος Έργου	Φορέας Λειτουργίας	Παρατηρήσεις
Κατασκευασμένα έργα			
1	ΧΥΤΑ Β. Ρόδου	Δ. Ρόδου	Υλοποιήθηκε επέκταση πρόσφατα στο πλαίσιο του ΕΠ ΠΕΡΑΑ 20072013.
2	ΧΥΤΑ Κω	Δ. Κω	Υλοποιείται επέκταση στο πλαίσιο του ΕΠ ΠΕΡΑΑ 2007-2013 (βλ. παρακάτω)
3	ΧΥΤΑ Σύμης	Δ. Σύμης	
4	ΧΥΤΑ Τήλου	Δ. Τήλου	Υλοποιήθηκε επέκταση πρόσφατα στο πλαίσιο του ΕΠ ΠΕΡΑΑ 2007-2013.
5	ΧΥΤΑ Λειψών	Δ. Λειψών	
6	ΧΥΤΑ Αγαθονησίου	Εγνατία Οδός ΑΕ	Υλοποιήθηκε επέκταση πρόσφατα στο πλαίσιο του ΕΠ ΠΕΡΑΑ 2007-2013.

[7] Αφορά σε μονάδες επεξεργασίας & κομποστοποίησης
[8] Περιλαμβάνεται η επέκταση των λειτουργούντων Κω και Καρπάθου
[9] Περιλαμβάνονται οι τέσσερις (4) μικροί ΧΥΤ στις Μικρές Κυκλάδες που πιθανότατα δεν θα υλοποιηθούν.
[10] Αφορά το ΣΜΑΑ Δ. Ρόδου & το ΣΜΑ Ψερίμου

7	ΧΥΤΑ Νισύρου	Δ. Νισύρου	Στάδιο δοκιμαστικής λειτουργίας από αρχές έτους
8	ΧΥΤΑ Μεγίστης	Δ. Μεγίστης	
9	ΧΥΤΑ Καρπάθου	Δ. Καρπάθου	Υλοποιείται επέκταση στο πλαίσιο του ΕΠ ΠΕΡΑΑ 2007-2013 (βλ. παρακάτω)
10	ΧΥΤΑ Αστυπάλαιας	Δ. Αστυπάλαιας	
11	ΧΥΤΑ Σύρου	ΦΟΣΔΑ Σύρου	
12	ΧΥΤΑ Πάρου - Αντιπάρου	ΦΟΔΣΑ Πάρου - Αντιπάρου	
13	ΧΥΤΑ Μυκόνου	Δ. Μυκόνου	
14	ΧΥΤΑ Κύθνου	Δ. Κύθνου	
15	ΧΥΤΑ Σερίφου	Δ. Σερίφου	
16	ΧΥΤΑ Φολεγάνδρου	Δ. Φολεγάνδρου	
17	ΧΥΤΑ Κιμώλου	Δ. Κιμώλου	Σχεδιάζεται επέκταση - αναβάθμιση
18	ΧΥΤΑ Αμοργού	Δ. Αμοργού	
19	ΧΥΤΑ Ίου	Δ. Ίου	Στάδιο λήψης άδειας λειτουργίας
20	ΧΥΤΑ Ανάφης	Δ. Ανάφης	
21	ΣΜΑΥ Σύρου	ΦΟΣΔΑ Σύρου	Υλοποιήθηκε πρόσφατα στο πλαίσιο του ΕΠ ΠΕΡΑΑ 2007-2013.
Α/Α	**Τίτλος Έργου**	**Φορέας Υλοποίησης**	**Παρατηρήσεις**
Έργα υπό υλοποίηση			
1	Επέκταση ΧΥΤΑ ν. Κω	Δ. Κω	Στάδιο υλοποίησης. Διακοπή εργασιών λόγω εμφάνισης κατολισθητικών φαινομένων
2	ΧΥΤΑ Νότιας Ρόδου	Εγνατία Οδός ΑΕ	Στάδιο υλοποίησης
3	ΧΥΤΑ Νάξου	Εγνατία Οδός ΑΕ	Στάδιο υλοποίησης
4	ΧΥΤΑ Κέας	Εγνατία Οδός ΑΕ	Στάδιο υλοποίησης. Στάδιο καθορισμού τιμής μονάδας για τις απαλλοτρίωσεις της οδού πρόσβασης.
5	Ολοκλήρωση 2ου κυττάρου ΧΥΤ Καρπάθου	Δ. Καρπάθου	Στάδιο έναρξης εργασιών.
6	ΧΥΤΑ Πάτμου	Δ. Πάτμου	Τελικό στάδιο υλοποίησης εργασιών.
7	ΧΥΤΑ Σίφνου	Εγνατία Οδός ΑΕ	Στάδιο υλοποίησης με προβλήματα.
8	ΚΔΑΥ Ρόδου	Δ. Ρόδου	
Α/Α	**Τίτλος Έργου**	**Φορέας Υλοποίησης**	**Παρατηρήσεις**
Προγραμματιζόμενα έργα από ΠΕΣΔΑ			
1	ΧΥΤ Μήλου	Δ. Μήλου	Απεντάχθηκε από ΕΣΠΑ 2007-2013
2	ΧΥΤ Καλύμνου	Δ. Καλύμνου	Διακοπή εργασιών. Το έργο ήταν ενταγμένο στο ΠΕΠ - Γ' ΚΠΣ. Ο Δήμος καταβάλει προσπάθειες για διευθέτηση του ιδιοκτησιακού προβλήματος που έχει ενσκύψει (απαλλοτριώσεις). Στάδιο ανανέωσης ΑΕΠΟ. Η Μονάδα επεξεργασίας θα ωριμάσει σε παρακείμενο γήπεδο.

3	ΧΥΤ Τήνου	Δ. Τήνου	Ακύρωση ΑΕΠΟ. Ενέργειες από Δήμο για επανέκδοσή της.
4	ΧΥΤ Άνδρου	Δ. Άνδρου	Στάδιο διαβούλευσης ΜΠΕ για έκδοση ΑΕΠΟ.
5	ΧΥΤ Θήρας	Δ. Θήρας	Υπάρχει απόφαση χωροθέτησης ΟΕΔΑ. Υλοποιούνται δράσεις που αφορούν στην επεξεργασία απορριμμάτων (στάδιο επανυποβολής ΤΔ για προέγκριση). Έχει συνταχθεί master plan. Πρέπει να ανατεθεί ΜΠΕ για την ΟΕΔΑ συνολικά. Υπάρχουν εκκρεμότητες με την απόκτηση των απαραίτητων εδαφικών εκτάσεων.
6	ΧΥΤ Λέρου	Δ. Λέρου	Υπάρχει ΑΕΠΟ
7	Επέκταση ΧΥΤΑ Σύρου	Δ. Σύρου	
8	Επέκταση ΧΥΤ Ρόδου	Δ. Ρόδου	Αφορά συνολικό κόστος για τη Ρόδο
9	Επέκταση ΧΥΤΑ Πάρου	Δ. Πάρου	
10	ΧΥΤ Κάσου	Δ. Κάσου	Στάδιο εκπόνησης μελετών
11	ΧΥΤ Χάλκης	Δ. Χάλκης	
12	ΧΥΤ Σικίνου ή ΣΜΑ Σικίνου	Δ. Σικίνου	Υπάρχει ΑΕΠΟ - Εκκρεμεί σύνταξη οριστικής μελέτης
13	Επέκταση ΧΥΤ Κιμώλου	Δ. Κιμώλου	Στάδιο έκδοσης ΑΕΠΟ
14	ΜΕΑ Ρόδου	Δ. Ρόδου	
15	ΜΕΑ Κω	Δ. Κω	
16	ΜΕΑ Σύρου	Δ. Σύρου	
17	ΜΕΑ Νάξου	Δ. Νάξου & Μ. Κυκλάδων	
18	ΣΜΑ Αντιπάρου	ΦΟΔΣΑ Πάρου - Αντιπάρου	
19	ΣΜΑ Άνδρου	Δ. Άνδρου	
20	ΣΜΑ Κω	Δ. Κώ	
21	ΣΜΑ Ρόδου	Δ. Ρόδου	
22	ΣΜΑΥ	Δήμοι ΠΝΑ	Πλήν των Δήμων Ανάφης, Θήρας, Μυκόνου, Πάρου Σύρου, Λειψών, Χάλκης & Ρόδου
23	Συλλογή ΑΥ / Συμμείκτων	Δήμοι ΠΝΑ	
24	Συλλογή βιοαποβλήτων	Δήμοι ΠΝΑ	
25	Πράσινα σημεία	Δήμοι ΠΝΑ	
26	Οικιακή κομποστοποίηση	Δήμοι ΠΝΑ	
27	Επεξεργασία προδιαλεγμένου οργανικού	Δήμοι ΠΝΑ	
28	Μεταβατική διαχείριση ΑΣΑ	Δήμοι ΠΝΑ	

Πηγή: Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Ε.Π. Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

Με βάση τα ανωτέρω προκύπτουν τα εξής:

Στα Δωδεκάνησα σήμερα υπάρχουν εννέα (9) κατασκευασμένοι Χώροι Υγειονομικής Ταφής (ΧΥΤ) που εξυπηρετούν περίπου το 88% του πληθυσμού της περιοχής. Αυτό το διάστημα στα Δωδεκάνησα κατασκευάζονται τρείς (3) ακόμη νέοι ΧΥΤ, άλλοι δύο (2) επεκτείνονται, ενώ σχεδιάζονται και ωριμάζουν τρείς (3) ακόμα σε ισάριθμα νησιά (Λέρος, Κάλυμνος & Κάσος). Με την ολοκλήρωση του σχεδιασμού που υπάρχει θα εξυπηρετείται από σύγχρονους ΧΥΤ σε 15 νησιά το σύνολο των κατοίκων της περιοχής .

Στις Κυκλάδες έχουν ήδη κατασκευαστεί εννέα (9) ΧΥΤ, οι οποίοι καλύπτουν το 46% περίπου του πληθυσμού της περιοχής, ενώ υλοποιούνται τρείς (3) ακόμη. Επίσης σχεδιάζεται και ωριμάζει η κατασκευή τεσσάρων (4) νέων ΧΥΤ (Άνδρος, Τήνος, Θήρα & Σίκινος). Ακόμα, έχουν υλοποιηθεί και λειτουργούν τέσσερις (4) Σταθμοί Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων (ΣΜΑ) και δύο (2) δεματοποιητές για την προσωρινή αποθήκευση απορριμμάτων, που εξυπηρετούν ισάριθμα νησιά. Με την ολοκλήρωση του σχεδιασμού θα εξυπηρετείται το σύνολο των κατοίκων των Κυκλάδων σε 23 νησιά.

Κατά τη Προγραμματική Περίοδο 2014-2020 προγραμματίζονται έργα συνολικού προϋπολογισμού 105 εκ. € περίπου και περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων:

- Κατασκευή ΧΥΤ
- Μονάδες επεξεργασίας απορριμμάτων για την αναβάθμιση των ΧΥΤ σε ΧΥΤΥ
- Δημιουργία πράσινων σημείων

Αναλυτικότερα, στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται τα προγραμματισμένα έργα, τα οποία πάντως ενδέχεται να τροποποιηθούν με βάση το υπό αναθεώρηση ΠΕΣΔΑ Νοτίου Αιγαίου:

Πίνακας 1.66
Προγραμματιζόμενα έργα διαχείρισης Απορριμμάτων και Στερεών Αποβλήτων (2014-2020)

Α/Α	Νησί	Έργα – Δράσεις	Π/Υ έργου (εκατ. ευρώ)
1.	Ρόδος	- ΧΥΤΑ Νότιας Ρόδου - ΚΔΑΥ Ρόδου	28.920.000

Α/Α	Νησί	Έργα – Δράσεις	Π/Υ έργου (εκατ. ευρώ)
		- Σταθμός Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων & Αδρανών Δυτικής Ρόδου - ΧΥΤ & Μονάδα επεξεργασίας αδρανών Ρόδου - Μονάδα Επεξεργασίας Αποβλήτων Ρόδου	
2.	Κως	- Επέκταση ΧΥΤΑ ν. Κω - Μονάδα Επεξεργασίας Αποβλήτων Κω	8.000.000
3.	Κάλυμνος	- Μικρή μονάδα επεξεργασίας απορριμμάτων και ΧΥΤ Καλύμνου	4.200.000
4.	Ψέριμος	- Σταθμός Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων Ψερίμου	350.000
5.	Λέρος	- Μικρή μονάδα επεξεργασίας απορριμμάτων και ΧΥΤ Λέρου	4.000.000
6.	Κάρπαθος	- Μικρή μονάδα επεξεργασίας απορριμμάτων Καρπάθου	700.000
7.	Κάσος	- ΧΥΤ Κάσου	2.000.000
8.	Χάλκη	- ΧΥΤ Χάλκης	1.000.000
9.	Αστυπάλαια	- Μικρή μονάδα επεξεργασίας απορριμμάτων Αστυπάλαιας	550.000
10.	Πάτμου	- Μικρή μονάδα επεξεργασίας απορριμμάτων Πάτμου	560.000
11.	Σύμης	- Μικρή μονάδα επεξεργασίας απορριμμάτων Σύμης	600.000
12.	Σύρος	- Μικρή μονάδα επεξεργασίας απορριμμάτων Σύρου	1.100.000
13.	Νάξος	- ΧΥΤΑ Νάξου - Μικρή μονάδα επεξεργασίας απορριμμάτων Νάξου	3.200.000
14.	Πάρος	- Προμήθεια εξοπλισμού ΧΥΤΑ Πάρου – Αντιπάρου - Μικρή μονάδα επεξεργασίας απορριμμάτων Πάρου	1.450.000
15.	Άνδρος	- Μικρή μονάδα επεξεργασίας απορριμμάτων και ΧΥΤ Άνδρου	7.860.000
16.	Τήνος	- Μικρή μονάδα επεξεργασίας απορριμμάτων και ΧΥΤ Τήνου	6.000.000
17.	Μύκονος	- Μικρή μονάδα επεξεργασίας απορριμμάτων Μυκόνου	970.000
18.	Θήρα	- Μικρή μονάδα επεξεργασίας απορριμμάτων και ΧΥΤ Θήρας	8.500.000
19.	Μήλος	- ΧΥΤ Μήλου & μικρή μονάδα επεξεργασίας απορριμμάτων	5.500.000
20.	Κέα	- ΧΥΤ Κέας & μικρή μονάδα επεξεργασίας απορριμμάτων	4.900.000
21.	Σίφνος	- Μικρή μονάδα επεξεργασίας απορριμμάτων Σίφνου	600.000
22.	Αμοργός	- Μικρή μονάδα επεξεργασίας απορριμμάτων	450.000

Α/Α	Νησί	Έργα – Δράσεις	Π/Υ έργου (εκατ. ευρώ)
		Αμοργού	
23.	Σίκινος	- ΧΥΤΑ Σικίνου	1.000.000
24.	Νότιο Αιγαίο	- Προώθηση οικιακής κομποστοποίησης	500.000
25.	Νότιο Αιγαίο	- Ανάπτυξη Συστημάτων συλλογής βιοαποβλήτων	600.000
26.	Νότιο Αιγαίο	- Δημιουργία Δημοτικών Μονάδων επεξεργασίας (κομποστοποίησης) βιοαποβλήτων	1.700.000
27.	Νότιο Αιγαίο	- Δράσεις υποστήριξης ΦοΔΣΑ και ευαισθητοποίησης κοινού	850.000
28.	Νότιο Αιγαίο	- Δημιουργία "Πράσινων Σημείων" και Δικτύωσή τους	2.000.000
29.	Νότιο Αιγαίο	- Δημιουργία μονάδων επεξεργασίας ιλύος από εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων	5.000.000
30.	Νότιο Αιγαίο	- Αποκατάσταση ρυπασμένων χώρων Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου	1.500.000
		Σύνολο	**104.560.000**

Πηγή: Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Ε.Π. Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

Δίκτυα – Μέσα Μεταφορών

Η γεωγραφική ιδιομορφία του ελληνικού νησιωτικού χώρου δεν συναντάται σε κανένα άλλο Κράτος Μέλος της Ε.Ε. Η ιδιομορφία αυτή δημιουργεί απαιτήσεις για την ανάπτυξη ενός ιδιαίτερα σύνθετου συστήματος μεταφορών. Ειδικότερα, η γεωγραφική θέση του Νοτίου Αιγαίου ως προς την Χώρα και οι ανάγκες ενδοπεριφερειακών και διαπεριφερειακών συνδέσεων καθιστούν θεμελιώδη τον ρόλο των υποδομών στον τομέα των μεταφορών και κυρίως των θαλάσσιων και των αεροπορικών μεταφορών.

Η σχέση μεταξύ θαλάσσιας και αεροπορικής διασύνδεσης των νησιών είναι ανταγωνιστική για ένα σχετικά μικρό τμήμα του μεταφορικού έργου προς και από νησιά, αλλά συμπληρωματική για το μεγαλύτερο. Συγκεκριμένα, η σχέση αυτή έχει αναπτυχθεί ως εξής:[11]

- Η αεροπορική και η ακτοπλοϊκή συγκοινωνία λειτουργούν σήμερα εν μέρει σαν *εναλλακτικά* μέσα για ένα τμήμα των διακινούμενων κατοίκων και επισκεπτών, όπως

[11] Βλ. Μ. Χριστοφάκης, (2007) Μεταφορές και περιφερειακή ανάπτυξη - Η πολιτική υποδομών μεταφορών, Εκδ. Διόνικος.

είναι οι μόνιμοι κάτοικοι των νησιών, οι επισκέπτες για επιχειρηματικούς και άλλους παρόμοιους λόγους, οι μεμονωμένοι τουρίστες που επισκέπτονται τα νησιά κ. ά.

- Όμως, ως επί το πλείστον οι δύο αυτές μορφές συγκοινωνίας λειτουργούν *συμπληρωματικά*, εξυπηρετώντας σε μεγάλο βαθμό διακεκριμένα τμήματα της συνολικής μεταφορικής ζήτησης. Ειδικότερα:

Χρήση αεροπορικής συγκοινωνίας

- Εποχικοί επισκέπτες και παραθεριστές του οργανωμένου τουρισμού σε διεθνές επίπεδο, με απ' ευθείας προέλευση και προορισμό (μέσω πτήσεων charter) τις χώρες προέλευσης των επισκεπτών (και σε πολύ μικρότερο βαθμό, ημεδαποί τουρίστες της κατηγορίας αυτής). Η κατηγορία αυτή αποτελεί ιδιαίτερα μεγάλο τμήμα της συνολικής αεροπορικής κίνησης.
- Μόνιμοι κάτοικοι και μη-τουρίστες επισκέπτες στα νησιά, κατά κανόνα μικρής διάρκειας παραμονής και χωρίς οχήματα (π.χ. επισκέπτες για επιχειρηματικούς λόγους, για συμμετοχή σε κάποιο συνέδριο ή σε κάποια άλλη εκδήλωση κ.λπ.).
- Ορισμένα εμπορεύματα, που λόγω της φύσης τους (ευπαθή προϊόντα, υψηλής αξίας, ευαίσθητα ως προς το χρόνο και τις συνθήκες μεταφοράς, υψηλής ασφάλειας), απαιτούν συνήθως υψηλή ταχύτητα και ασφάλεια μετακίνησης (όπως φάρμακα, ορισμένα ήδη νωπών οπωροκηπευτικών, ταχυδρομικές αποστολές κ.ά.).

Χρήση ακτοπλοϊκής συγκοινωνίας

- Οχήματα, οδηγοί και επιβάτες που τα συνοδεύουν. Όπως είναι γνωστό, το πλοίο είναι το μοναδικό μέσο διακίνησης των οχημάτων από και προς τα νησιά και κατ' επέκταση των οδηγών και λοιπών επιβατών που τα συνοδεύουν.
- Εμπορεύματα μεγάλου όγκου και βάρους (που δεν μπορούν να μεταφερθούν με αεροπλάνο) και προϊόντα απαραίτητα για την επιβίωση των κατοίκων και την εξυπηρέτηση επισκεπτών και τουριστών (καταναλωτικά προϊόντα, πρώτες ύλες και ενδιάμεσα προϊόντα για την παραγωγή, καύσιμα κ.ά.).
- Εξαγώγιμα προϊόντα των νησιών, προς τη λοιπή χώρα και το εξωτερικό.
- Τμήμα τουριστών επισκεπτών, κατά κανόνα ημεδαποί και αλλοδαποί μεμονωμένοι τουρίστες με τελευταία προέλευση νησιωτικές περιοχές της Ελλάδας. Η πλειονότητα των τελευταίων έρχεται σε ένα κεντρικό αεροδρόμιο της

ηπειρωτικής συνήθως χώρας, που έχει απευθείας σύνδεση με τη χώρα τους (π.χ. «Ελ. Βενιζέλος Αθηνών», «Μακεδονία» Θεσσαλονίκης) και με τη χρήση ακτοπλοϊκής συγκοινωνίας φθάνουν στο νησί του προορισμού τους (και στην επιστροφή βέβαια αναχωρούν με τον ίδιο τρόπο από εκεί).

- Ενδονησιωτικές μεταφορές, που πραγματοποιούνται σχεδόν καθ' ολοκληρίαν με πλοία, με ελάχιστες εξαιρέσεις κατά την τουριστική περίοδο και μεταξύ των μεγάλων νησιών, που γίνονται και αεροπορικώς.

Αεροπορικές Μεταφορές

Η σημασία του συστήματος των αεροπορικών μεταφορών στην Περιφέρεια του Νοτίου Αιγαίου είναι πρωταρχική, λόγω του νησιωτικού χαρακτήρα της Περιφέρειας, της απόστασης από τα κέντρα της χώρας, της ειδικής αναπτυξιακής εξάρτησης από τον τουρισμό και της ανάγκης αντιμετώπισης της οικονομικής και κοινωνικής απομόνωσης της Περιφέρειας.

- Αεροδρόμια

Στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου λειτουργούν δεκατέσσερα αεροδρόμια, εκ των οποίων οκτώ βρίσκονται στα Δωδεκάνησα και έξι στις Κυκλάδες. Η λειτουργία τους γίνεται βάσει του Προεδρικού Διατάγματος 158/2002 (ΦΕΚ Α 137/13-06-2002) Στον ακόλουθο Πίνακα παρουσιάζονται τα αεροδρόμια της Περιφέρειας.

Πίνακας 1.67
Αεροδρόμια Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

Α/Α	Ονομασία Αεροδρομίου	Πολιτική Χρήση	Στρατιωτική Χρήση	Διαστάσεις Διαδρόμου
1	Αερολιμένας Ρόδου «Διαγόρας»	Διεθνής Αερολιμένας	ΟΧΙ	3.306 x 45 m
2	Αερολιμένας Κω «Ιπποκράτης»	Διεθνής Αερολιμένας	ΟΧΙ	2.400 x 45 m
3	Αερολιμένας Μυκόνου	Κρατικός Αερολιμένας / Νομοθετημένο σημείο εισόδου – εξόδου	ΟΧΙ	1.900 x 30 m
4	Αερολιμένας Θήρας	Κρατικός Αερολιμένας / Νομοθετημένο σημείο	ΝΑΙ	2.152 x 30 m

		εισόδου – εξόδου		
5	Αερολιμένας Πάρου «Παντελαίειο α/δ»	Κρατικός Αερολιμένας / Περιστασιακά Οριζόμενο (Μη νομοθετημένο) σημείο εισόδου – εξόδου	ΟΧΙ	710 x 25 m
6	Αερολιμένας Νάξου	Κρατικός Αερολιμένας / Περιστασιακά Οριζόμενο (Μη νομοθετημένο) σημείο εισόδου – εξόδου	ΟΧΙ	900 x 30 m
7	Αερολιμένας Μήλου	Κρατικός Αερολιμένας / Περιστασιακά Οριζόμενο (Μη νομοθετημένο) σημείο εισόδου – εξόδου	ΟΧΙ	800 x 25 m
8	Αερολιμένας Καρπάθου	Κρατικός Αερολιμένας / Περιστασιακά Οριζόμενο (Μη νομοθετημένο) σημείο εισόδου – εξόδου	ΝΑΙ	2.399 x 30 m
9	Αερολιμένας Σύρου «Δ.Βικέλας»	Κρατικός Αερολιμένας / Αμιγώς εσωτερικού	ΟΧΙ	1.080 x 30 m
10	Αερολιμένας Λέρου	Δημοτικός Αερολιμένας / Αμιγώς εσωτερικού	ΟΧΙ	1.015 x 30 m
11	Αερολιμένας Καλύμνου	Κρατικός Αερολιμένας / Αμιγώς εσωτερικού	ΟΧΙ	1.100 x 30 m
12	Αερολιμένας Αστυπάλαιας	Κρατικός Αερολιμένας / Αμιγώς εσωτερικού	ΟΧΙ	980 x 30 m
13	Αερολιμένας Κάσου	Δημοτικός Αερολιμένας / Αμιγώς εσωτερικού	ΟΧΙ	1.108 x 30 m
14	Αερολιμένας Καστελόριζου (Μεγίστης)	Δημοτικός Αερολιμένας / Αμιγώς εσωτερικού	ΟΧΙ	799 x 25 m

Πηγή: Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας

Από τα στοιχεία του Πίνακα φαίνεται ότι στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου υπάρχουν δυο διεθνή αεροδρόμια, της Ρόδου και της Κω, καθώς και δυο αεροδρόμια με νομοθετημένα σημεία εισόδου και εξόδου, της Μυκόνου και της Θήρας. Τα τελευταία δέχονται τόσο πτήσεις εσωτερικού, όσο και εξωτερικού και μπορούν να αποτελέσουν σημεία εισόδου και εξόδου από τη χώρα, καθώς παρέχουν υπηρεσίες τελωνείου. Επίσης, υπάρχουν τέσσερα με περιστασιακά οριζόμενα (μη νομοθετημένα) σημεία εισόδου και εξόδου, της Πάρου, της Μήλου, της Νάξου και της Καρπάθου. Τα αεροδρόμια αυτά είναι αεροδρόμια εσωτερικού τα οποία μπορούν να δεχτούν ναυλωμένες πτήσεις εξωτερικού (charter) ύστερα από ενημέρωση. Τα υπόλοιπα έξι αεροδρόμια της Περιφέρειας χαρακτηρίζονται ως αμιγώς εσωτερικού και εξυπηρετούν μόνο πτήσεις εσωτερικού. Από το σύνολο των αεροδρομίων της Περιφέρειας μόνο δυο, της Θήρας και της Καρπάθου,

έχουν και στρατιωτική χρήση πέραν της πολιτικής. Επίσης, πρέπει να αναφερθεί ότι το μήκος του διαδρόμου παίζει σημαντικό ρόλο στον τύπο των αεροσκαφών που μπορούν να επιχειρήσουν από το κάθε αεροδρόμιο. Το γεγονός αυτό από μόνο του αποτελεί περιορισμό για τα αεροδρόμια αυτά στο να δεχτούν πτήσεις εξωτερικού.

Οι αερολιμένες του Νοτίου Αιγαίου δεν αντιμετωπίζουν σημαντικά προβλήματα λειτουργίας από χαμηλή νέφωση, αυξημένη ομίχλη, χιονοπτώσεις και παγετό καθ' όλη την διάρκεια του έτους. Τέτοιου είδους φαινόμενα μπορούν να αναστείλουν την λειτουργία των αεροδρομίων και συναντιόνται συχνά σε χώρες της Κεντρικής Ευρώπης, όχι όμως στην Ελλάδα πόσο μάλλον στο Νότιο Αιγαίο, που χαρακτηρίζεται γενικά από χαμηλή βροχόπτωση, αλλά από δυνατούς ανέμους. Οι άνεμοι αυτοί μπορεί να δημιουργήσουν προβλήματα κατά τη διάρκεια προσέγγισης των αεροσκαφών στα νησιά, με αποτέλεσμα την ακύρωση πτήσεων κατά τη διάρκεια του χειμώνα.

Η κύρια αεροπορική εξυπηρέτηση του Νοτίου Αιγαίου διαρθρώνεται ως εξής:

1. Εθνικές Αερομεταφορές:
   i. κυρίως το αεροδρόμιο «Ελευθέριος Βενιζέλος» (Αθήνα) από την Olympic Air, την Aegean Airlines, την Ryanair και τη Sky Express.
   ii. το αεροδρόμιο «Μακεδονία» (Θεσσαλονίκη) από την Olympic Air, την Aegean Airlines, την ASTRA Airlines, και την Ellinair
   iii. το αεροδρόμιο «Ν. Καζαντζάκης» (Ηράκλειο Κρήτης) από την Aegean Airlines και τις από τις Αιγιακές Αερογραμμές, και τη Sky Express.

2. Διεθνείς Αεροπορικές μεταφορές, με βάση διάφορα αεροδρόμια του εξωτερικού με πτήσεις charter. Πολλές από τις αεροπορικές εταιρίες charter την περίοδο του καλοκαιριού έχουν τόσο πυκνή, τακτή και περιοδική εξυπηρέτηση με τα νησιά περισσότερο και από τις αεροπορικές τακτικές γραμμές.

Στον ακόλουθο Πίνακα παρουσιάζεται η κίνηση, σε επιβάτες και εμπορεύματα, των αεροδρομίων της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου στα οποία εκτελούνται πτήσεις εσωτερικού και εξωτερικού, για την εικοσαετία 1995-2015:

Πίνακας 1.68
Κίνηση Επιβατών και Εμπορευμάτων, εσωτερικού και εξωτερικού
Αεροδρόμια Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, 1995-2015

Α/Δ	Έτη	Κίνηση Αερ/φη Εσωτ.	Κίνηση Αερ/φη Εξωτ.	Κίνηση Επιβατών Εσωτ.		Κίνηση Επιβατών Εξωτ.		Κίνηση Εμπορ. Εσωτ. (εκατ. τον.)		Κίνηση Εμπορ. Εξωτ. (εκατ. τον.)	
				Αφίξ.	Αναχ.	Αφίξ.	Αναχ.	Αφίξ.	Ανάχ.	Αφίξ.	Αναχ.
ΡΟΔΟΥ	1995	6.813	13.160	209.455	210.246	960.586	964.336	2.676	270	4	0
	2000	12.571	17.071	356.883	363.677	1.339.139	1.347.351	2.578	241	3	28
	2005	13.026	15.418	370.263	380.213	1.215.771	1.241.267	1.864	179	0	0
	2010	12.628	18.930	364.260	372.306	1.421.955	1.428.051	1.935	287	8	0
	2015	9.975	24.459	392.224	400.801	1.888.181	1.897.817	771	137	5	0
ΚΩΣ	1995	1.913	6.443	70.528	70.755	505.998	509.150	957	262	0	0
	2000	3.036	8.209	108.894	108.982	678.663	681.617	1.028	54	0	14
	2005	5.095	7.353	124.263	130.814	601.732	605.966	807	87	0	0
	2010	5.254	9.618	113.168	117.889	695.937	700.246	769	64	0	0
	2015	4.155	12.863	97.411	103.589	970.662	972.198	334	30	1	0
ΜΥΚΟΝΟΥ	1995	3.932	1.265	74.022	79.395	50.256	47.864	228	13	0	0
	2000	4.604	2.085	83.700	87.707	99.132	93.740	283	10	0	0
	2005	4.497	1.967	87.342	90.856	97.226	94.262	110	14	0	0
	2010	4.101	2.041	100.219	113.633	111.136	107.467	75	7	0	0
	2015	4.963	5.165	153.963	168.938	275.812	277.344	87	20	0	0
ΘΗΡΑΣ	1995	4.060	2.455	91.425	97.036	128.498	129.480	359	7	0	0
	2000	5.901	3.243	146.885	155.187	184.681	188.747	383	13	0	0
	2005	4.566	2.866	126.006	143.365	169.419	172.494	40	2	0	0
	2010	4.819	3.095	161.553	193.319	181.746	185.537	171	4	0	0
	2015	6.637	5.939	361.525	409.668	356.443	368.254	109	6	0	0
ΚΑΡΠΑΘΟΣ	1995	2.538	569	16.466	16.777	31.457	31.761	33	15	0	0
	2000	1.895	587	16.585	17.107	37.605	35.557	22	13	0	0
	2005	3.183	923	28.983	29.258	57.671	56.564	62	8	0	0
	2010	2.650	732	29.363	30.709	50.005	50.096	40	7	0	0
	2015	2.909	1.253	32.281	33.007	78.866	78.651	85	16	0	0
ΝΑΞΟΥ	1995	1.371	112	8.589	9.100	1.710	1.726	8	11	0	0
	2000	877	142	13.470	13.952	2.528	2.540	7	0	0	0
	2005	759	111	11.593	12.473	3.285	3.165	1	0	0	0
	2010	761	39	10.112	11.507	766	726	0	0	0	0
	2015	1.346	72	19.474	21.516	1.462	1.499	0	0	0	0

Πηγή: Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας

Είναι πρόδηλο από τα στοιχεία του παραπάνω πίνακα ότι το αεροδρόμιο της Ρόδου είναι αυτό με τη μεγαλύτερη κίνηση επιβατών τόσο σε επίπεδο εσωτερικού, όσο και σε επίπεδο εξωτερικού, και παράλληλα λειτουργεί και ως σημαντικός σταθμός μετακομιδής εμπορευμάτων σε επίπεδο εσωτερικού. Ακολουθεί το αεροδρόμιο της Κω, αλλά η διαφορά μεταξύ των δυο αυτών αεροδρομίων σε επίπεδο μεγεθών κίνησης είναι πολύ μεγάλη, με το αεροδρόμιο της Κω να εμφανίζει κίνηση επιβάτων και εμπορευμάτων που ανέρχεται μόλις στο 51% ως προς τους επιβάτες και στο 40% ως προς τα εμπορεύματα των αντιστοίχων κινήσεων του αεροδρομίου της Ρόδου (μεγέθη 2015). Ακολουθούν δυο αεροδρόμια από τις Κυκλάδες, αυτά της Θήρας και της Μυκόνου, τα οποία εμφανίζουν επιδόσεις κίνησης σε επιβάτες και εμπορεύματα, πολύ χαμηλότερες από αυτές του αεροδρομίου της Κω. Τη μικρότερη κίνηση σε αυτή την κατηγορία των αεροδρομίων παρουσιάζει το αεροδρόμιο της Νάξου, το οποίο μάλιστα έχει πολύ χαμηλό αριθμό επιβατών σε πτήσεις εξωτερικού (δεν ξεπέρασαν τα 3.000 άτομα το 2015). Βασική αιτία αυτής της επίδοσης της Νάξου είναι ότι το αεροδρόμιο του Νάξου δεν μπορεί να εξυπηρετήσει αεροσκάφη με μεγάλο αριθμό επιβατών και η όποια κίνηση εξωτερικού παρατηρείται τους καλοκαιρινούς μήνες με την άφιξη ολιγάριθμων ναυλωμένων πτήσεων. Από την κατάταξη αυτή, γίνεται φανερή η υπεροχή της Ρόδου και της Κω ως προορισμών τουριστών από το εξωτερικό σε σχέση με τα υπόλοιπα νησιά της Περιφέρειας.

Πάντως πρέπει να καταγραφεί μια σημαντική κατά τα τελευταία χρόνια (και αλματώδης για το 2015) αύξηση της επιβατικής κίνησης σε όλα τα αεροδρόμια του Νοτίου Αιγαίου που εξυπηρετούν πτήσεις εσωτερικού και εξωτερικού, κάτι που οφείλεται κατά πολύ στην έναρξη και επέκταση πτήσεων από εταιρείες χαμηλού κόστους (π.χ. Ryanair, Easyjet κ.α.) προς τα νησιά του Νοτίου Αιγαίου.

Όσον αφορά στα αεροδρόμια της Περιφέρειας στα οποία εκτελούνται μόνο πτήσεις εσωτερικού, τα στοιχεία κίνησης έχουν ως εξής, για την εικοσαετία 1995-2015:

Πίνακας 1.69
Κίνηση Επιβατών και Εμπορευμάτων, εσωτερικού
Αεροδρόμια Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, 1995-2015

Α/Δ	Έτη	Κίνηση Αερ/φη	Αριθμός Επιβατών		Εμπορ. (σε τον.)		Α/Δ	Έτη	Κίνηση Αερ/φη	Αριθμός Επιβατών		Εμπορ. (σε τον.)	
			Αφίξ.	Αναχ.	Αφίξ.	Αναχ.				Αφίξ.	Αναχ.	Αφίξ.	Αναχ.
ΚΑΣΟΣ	1995	935	2.140	2.129	5	3	ΠΑΡΟΥ	1995	3.463	22.960	24.654	23	3
	2000	816	1.577	1.658	3	0		2000	2.946	20.175	22.417	10	1
	2005	915	3.037	3.300	3	0		2005	1.558	18.903	14.684	0	0
	2010	1.034	2.252	2.632	14	1		2010	1.800	20.532	13.672	0	0
	2015	1.112	2.069	2.387	12	1		2015	2.266	27.218	15.964	1	0
ΚΑΣΤΕΛΟΡΙΖΟΥ-ΜΕΓΙΣΤΗΣ	1995	380	1.883	1.923	5	3	ΣΥΡΟΥ	1995	1.637	12.377	14.355	24	1
	2000	400	2.779	2.887	3	0		2000	2.114	20.110	19.273	74	12
	2005	470	4.244	3.999	3	0		2005	548	4.758	5.621	2	1
	2010	452	4.081	3.736	3	0		2010	679	6.796	7.179	5	0
	2015	498	3.846	4.173	2	0		2015	646	5.996	8.688	17	0
ΛΕΡΟΥ	1995	652	4.984	4.800	7	1	ΚΑΛΥΜΝΟΥ*	1995	0	0	0	0	0
	2000	868	7.830	7.992	4	0		2000	0	0	0	0	0
	2005	1.082	12.180	12.109	25	0		2005	0	0	0	0	0
	2010	1.428	13.380	15.690	20	2		2010	854	10.107	11.460	30	2
	2015	1.502	14.159	14.738	31	5		2015	1.304	11.557	13.018	15	1
ΜΗΛΟΥ	1995	1.316	9.256	9.723	35	5	ΑΣΤΥΠΑΛΑΙΑΣ	1995	340	1.597	1.851	1	0
	2000	723	5.222	5.484	9	0		2000	501	4.786	5.276	9	0
	2005	766	10.340	8.853	43	0		2005	668	6.510	6.792	0	2
	2010	1.350	18.049	13.875	57	2		2010	740	6.636	6.973	0	0
	2015	1.656	24.531	26.058	43	2		2015	786	6.854	7.241	0	0

Πηγή: Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας - *το αεροδρόμιο της Καλύμνου εγκαινιάστηκε και λειτούργησε πρώτη φορά το 2006.

Από τα στοιχεία αυτά φαίνεται ότι η Μήλος έχει ξεπεράσει (τουλάχιστον για το 2015) την Πάρο που παραδοσιακά εμφάνιζε τη μεγαλύτερη κίνηση επιβατών. Βέβαια είναι πολύ πιθανό ότι η κατάταξη αυτή θα αλλάξει με την ενεργοποίηση του νέου αεροδρομίου της Πάρου (2016), το οποίο διαθέτει αεροδιάδρομο μήκους 2 χλμ, και θα μπορεί να εξυπηρετεί αεροσκάφη μεγαλύτερης χωρητικότητας σε επιβάτες και εμπορεύματα. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η κίνηση του αεροδρομίου της Καλύμνου, το οποίο αν και ξεκίνησε τη λειτουργία του μόλις το 2006 εμφανίζει κίνηση που σταθερά ξεπερνά τα 20.000 άτομα, και μάλιστα αυτή η «μετατόπιση» επιβατικής κίνησης δεν επηρέασε τα δύο πλησιέστερα αεροδρόμια που μέχρι το 2006 εξυπηρετούσαν τη Κάλυμνο, ήτοι το

αεροδρόμιο της Κω (βλ. ανωτέρω) και το αεροδρόμιο της Λέρου το οποίο εμφανίζει μια σταθερή κίνηση περί τους 28.000 επιβάτες. Αξιοσημείωτη είναι η επίδοση του αεροδρομίου της Σύρου, που παρουσιάζει πολύ μεγάλη πτώση επιβατών κατά τη δεκαετία 2000-2010 (μάλιστα το 2009 εμφάνισε τη μικρότερη επιβατική κίνηση συγκριτικά με όλα τα αεροδρόμια της Περιφέρειας), το 2009 παρά το γεγονός ότι η Σύρος είναι η πρωτεύουσα της Περιφέρειας. Σημαντικό λόγο στη μείωση αυτή αποτέλεσε η μικρή απόσταση της Σύρου από την Αθήνα (83 ναυτικά μίλια), σε σχέση με τα υπόλοιπα νησιά που διαθέτουν αεροδρόμιο και σε συνδυασμό με αυτό, η ένταξη ταχυπλόων στις θαλάσσιες μεταφορές προς τα νησιά της Περιφέρειας και ιδιαίτερα των Κυκλάδων, που είχαν ως αποτέλεσμα τη πολύ σημαντική μείωση του χρόνου μετάβασης στο νησί αυτό (ορισμένες περιπτώσεις σε 2 ώρες και 30 λεπτά). Πάντως η δοκιμαστική ενεργοποίηση αεροπορικής σύνδεσης της Σύρου με τη Θεσσαλονίκη (2016) εκτιμάται ότι θα αυξήσει σημαντικά την επιβατική κίνηση αεροδρομίου αυτού. Σημειωτέον, τέλος, ότι και σε αυτή την κατηγορία των αεροδρομίων (δηλ αυτών που εξυπηρετούν μόνο πτήσεις εσωτερικού) σημειώνεται μια σημαντική αύξηση τα τελευταία χρόνια, η οποία το 2015 είναι πιο έντονη.

Όσον αφορά τις αεροπορικές συνδέσεις του εσωτερικού, όλα τα αεροδρόμια της Περιφέρειας συνδέονται απευθείας με την Αθήνα είτε με κανονικές πτήσεις, είτε με πτήσεις στα πλαίσια υποχρέωσης παροχής δημόσιας υπηρεσίας (καθεστώς άγονης γραμμής). Εξαίρεση αποτελούν τα αεροδρόμια της Μεγίστης και της Κάσου, τα οποία δεν έχουν απευθείας σύνδεση με την Αθήνα και συνδέονται μέσω Ρόδου. Οι προβλεπόμενες γραμμές για τις οποίες έχει επιβληθεί υποχρέωση παροχής δημόσιας υπηρεσίας (2016) για την περιοχή του Νότιου Αιγαίου είναι οι εξής

Πίνακας 1.70

ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΣΤΙΣ ΟΠΟΙΕΣ ΕΧΟΥΝ ΕΠΙΒΛΗΘΕΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ – Νότιο Αιγαίο
Αθήνα – Αστυπάλαια
Αθήνα – Κάλυμνος
Αθήνα – Κάρπαθος
Αθήνα – Λέρος
Αθήνα – Μήλος
Αθήνα – Νάξος

Αθήνα- Πάρος Αθήνα – Σύρος Λήμνος –Μυτιλήνη –Χίος – Σάμος –Ρόδος Ρόδος – Κάρπαθος – Κάσος – Σητεία Ρόδος – Καστελόριζο Ρόδος - Κως – Κάλυμνος - Λέρος - Αστυπάλαια

Πηγή: Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας

Από τα παραπάνω φαίνεται ότι η Ρόδος αποτελεί έναν μικρό (τοπικό) κόμβο αεροπορικών μεταφορών μεταξύ των νησιών της Περιφέρειας.

Παρά τις προσπάθειες για την κάλυψη των αναγκών της Περιφέρειας, μέσω των άγονων γραμμών, ως προς την αεροπορική σύνδεση των νησιών μεταξύ τους, υπάρχει έλλειψη συνδέσεων μεταξύ του νομού Δωδεκανήσου με το νομό Κυκλάδων. Το γεγονός αυτό δημιουργεί μεγάλα **προβλήματα στην ενδοπεριφερειακή συγκοινωνία**. Τα προβλήματα αυτά δε αφορούν μόνο τις ανάγκες για τη μετακίνηση των τουριστών, αλλά και τις μετακινήσεις των μόνιμων κατοίκων, εργαζομένων, επιχειρηματιών, δημόσιων λειτουργών κ.α, καθώς για παράδειγμα μια αεροπορική μετακίνηση μετ' επιστροφής από τη Σύρο (που είναι η έδρα της Περιφέρειας) στη Ρόδο (που είναι η μεγαλύτερη πόλη της Περιφέρειας), θα πρέπει να γίνει μέσω Αθήνας. Με τον τρόπο αυτό, ένα ταξίδι διάρκειας τριών τετάρτων για κάθε σκέλος μπορεί να φτάσει ως και δυο μέρες σε διάρκεια, λαμβάνοντας υπόψιν και τις ανταποκρίσεις των πτήσεων.

Η αναζήτηση λύσης στο ανωτέρω πρόβλημα οδήγησε στην πρωτοβουλία αξιοποίησης της υδάτινης επιφάνειας στο Νότιο Αιγαίο ως πεδίου στήριξης αεροπορικών μεταφορών. Η δημιουργία ενός δικτύου υδατοδρομίων που θα καλύπτει με την χρήση υδροπλάνων συγκοινωνιακές ανάγκες τόσο σε ενδοπεριφερειακό επίπεδο, αλλά και σε διαπεριφερειακό επίπεδο αλλά, μεσο-μακροπρόθεσμα, και σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, έχει αποτελέσει βασική επιλογή στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου από το 2015. Η μέχρι τότε εμπειρία ανάπτυξης αναλόγων δικτύων στην Ελλάδα υπήρξε πολύ περιορισμένη καθώς μόλις κατά το διάστημα μεταξύ των ετών 2007 – 2008 επιχειρήθηκε η ανάπτυξη δικτύου υδροπλάνων με βάση το λιμάνι του Λαυρίου και προορισμό νησιά των Κυκλάδων, χωρίς επιτυχία. Πλέον, με βάση τις ρυθμίσεις των διατάξεων των άρθρών 32

εως 57 του ν. 4146/2013 περί δυνατότητας ίδρυσης, λειτουργίας και εκμετάλλευσης αεροδρομίων επί υδατίνων επιφανειών (υδατοδρομίων), έχει δημιουργηθεί ένα θεσμικό πλαίσιο, το οποίο αξιοποιεί η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου ώστε να αυξήσει τα διαθέσιμα συγκοινωνιακά μέσα από και προς τα νησιά, αλλά και μεταξύ αυτών. Στο πλαίσιο αυτό, και με βάση τις δυνατότητες που παρέχει και η νομοθεσία για την τοπική αυτοδιοίκηση, εντός του 2015 εγκρίθηκε από το Περιφερειακό Συμβούλιο η σύναψη συνολικά 23 Προγραμματικών Συμβάσεων (13 για τα Δωδεκάνησα – Ρόδο, Καστελόριζο, Χάλκη, Τήλο, Σύμη, Κάρπαθο, Κάσο, Κάλυμνο, Αστυπάλαια, Λέρος, Λειψοί, Κω, Νίσυρο – και 10 για τις Κυκλάδες –Σύρο, Άνδρο, Νάξο, Αμοργό, Πάρο, Μήλο, Σίκινο, Κέα, Κύθνο, Θήρα) μεταξύ της Περιφέρειας και των οικείων (και κατά νόμο αρμοδίων για τη χρήση των λιμενικών χώρων) Δημοτικών Λιμενικών Ταμείων για τη «Μελέτη, Κατασκευή και Άδεια Ίδρυσης και Λειτουργίας Υδατοδρομίου». Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου συνεργάζεται με τις αρμόδιες αρχές (Υπουργείο Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων, Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας, Υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας, Γενικό Επιτελείο Ναυτικού, Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας κλπ) για να εξασφαλίσει όλες τις απαραίτητες άδειες και σύμφωνες γνώμες που προβλέπει το ιδιαίτερα απαιτητικό και σύνθετο νομικό πλαίσιο, ώστε αφενός να συμπεριληφθούν στους προς υποβολή φακέλους αδειοδότησης των υδατοδρομίων και αφετέρου να υπάρχει η νομική δυνατότητα (υπό μορφή αδειοδότησης) για τη διενέργεια των τεχνικών παρεμβάσεων για τη διαμόρφωση των χώρων εγκατάστασης και λειτουργίας των υδατοδρομίων (εγκρίσεις περιβαλλοντικών όρων, τύπος κατασκευών, κλπ). Παράλληλα υπάρχει συνεργασία και με τις δυο εταιρείες που δραστηριοποιούνται στον ελληνικό χώρο σε αυτό τον τομέα («Ελληνικά Υδαταδρόμια Α.Ε.» και «Ελληνικά Υδροπλάνα Α.Ε.»), οι οποίες με την ιδιότητα του τεχνικού συμβούλου υποστηρίζουν την Περιφέρεια στη συγκρότηση των φακέλων αδειοδότησης. Σύμφωνα με τα μέχρι στιγμής στοιχεία, το μέσο κόστος αδειοδότησης και εγκατάστασης κάθε υδατοδρομίου κυμαίνεται στις 150.000 ευρώ, όπως προβλέπεται στις οικείες προγραμματικές συμβάσεις.

- Ελικοδρόμια

Παράλληλα με την ανάπτυξη των αεροδρομίων σημαντικό μέρος στις αερομεταφορές της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου εξυπηρετούν και τα ελικοδρόμια. Αυτή τη στιγμή λειτουργούν στην Ελλάδα 67 ελικοδρόμια, αδειοδοτημένα από την Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας. Από αυτά, τα 49 είναι δημοσίου συμφέροντος (44 Δημοτικά και 5 Νοσοκομείων) και έχουν σκοπό την κάλυψη αναγκών απομακρυσμένων περιοχών της χώρας (μεταφορά ασθενών, κ.λπ.), τη συγκράτηση του πληθυσμού τους καθώς και την ανάπτυξη των πλουτοπαραγωγικών πηγών και του τουρισμού των εν λόγω περιοχών. Τα υπόλοιπα 18 ελικοδρόμια ανήκουν σε ιδιώτες. Ως προς τη γεωγραφική τους κατανομή, 41 από αυτά βρίσκονται στο νησιωτικό σύμπλεγμα του Αιγαίου Αρχιπελάγους, 4 στην περιοχή του Ιονίου Πελάγους και 22 στην ηπειρωτική χώρα, κυρίως κατά μήκος των βορείων συνόρων της χώρας.

Σύμφωνα με στοιχεία της Διεύθυνσης Ελικοδρομίων της Υπηρεσίας Πολιτικής Αεροπορίας, στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου λειτουργούν είκοσι οκτώ (28) ελικοδρόμια (27 δημοτικά ελικόδρόμια και 1 ελικοδρόμιο νοσοκομείου-στη Ρόδο), εκ των οποίων δεκαοκτώ (18) βρίσκονται στις Κυκλάδες και δέκα (10) στα Δωδεκάνησα. Ο κύριος σκοπός της κατασκευής και της λειτουργίας τους, βάσει του Π.Δ. 19/2009 (ΦΕΚ 35 Α'/03-03-2009), είναι η κάλυψη των ειδικών αναγκών υποβαθμισμένων περιοχών (π.χ. για μεταφορά ασθενών), ενώ βασικός σκοπός είναι η συγκράτηση πληθυσμού καθώς και η ανάπτυξη των πλουτοπαραγωγικών πηγών και του τουρισμού στην εν λόγω περιοχή. Στον ακόλουθο Πίνακα παρουσιάζονται τα ελικοδρόμια της Περιφέρειας και η Ημερομηνία Αδειοδότησης τους κατά Νομό.

Πίνακας 1.71
Ελικοδρόμια Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

Α/Α	Ελικοδρόμια / Νησί	Ημερομηνία Αδειοδότησης	Α/Α	Ελικοδρόμια / Νησί	Ημερομηνία Αδειοδότησης
Κυκλάδες			**Δωδεκάνησα**		
1	Άνδρος (Κάβο Στάρα)	02 / 2001	1	Γενικό Νομαρχιακό Νοσοκομείο Ρόδου	03 / 2002
2	Κέα	01 / 2001	2	Αρκοί	08 / 2009
3	Αγ. Φωκάς Τήνου	08 / 2001	3	Όλυμπος Καρπάθου	11 / 2000
4	Κύθνος	02 / 2001	4	Χάλκη	12 / 2000

5	Σέριφος	12 / 2000	5	Τήλος	12 / 2000
6	Σίφνος	11 / 2000	6	Νίσυρος	11 / 2000
7	Κίμωλος	12 / 2000	7	Λειψοί	02 / 2001
8	Φολέγανδρος	08 / 2002	8	Σύμη	12 / 2000
9	Σίκινος	12 / 2000	9	Πάτμος	12 / 2001
10	Ίος	01 / 2010	10	Αγαθονήσι	12 / 2000
11	Κουφονήσια	11 / 2000			
12	Αμοργός	12 / 2000			
13	Θηρασιά	03 / 2002			
14	Ανάφη	11 / 2000			
15	Αντίπαρος	10 / 2010			
16	Δονούσα	09 / 2006			
17	Ηρακλειά	09 / 2008			
18	Σχοινούσα	01 / 2009			
Σύνολο Ελικοδρομίων Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου: 28					

Πηγή: Δ/νση Ελικοδρομίων – Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας.

Από τα στοιχεία του Πίνακα προκύπτει ότι τα ελικοδρόμια της Περιφέρειας έχουν κατασκευαστεί σε νησιά που δεν έχουν αεροδρόμιο, εκτός από την Ρόδο και την Κάρπαθο που διαθέτουν τόσο αεροδρόμιο, όσο και ελικοδρόμιο. Πρέπει να αναφερθεί, ότι στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου λειτουργούν επίσης τρία ιδιωτικά ελικοδρόμια, εκ των οποίων το ένα στη Μήλο, για τις ανάγκες τις εταιρείας Α.Ε.Ε. Αργυρομεταλευμάτων και Βαρυτίνης και δυο στην Μύκονο, για τις ανάγκες των ξενοδοχειακών μονάδων που τα κατασκεύασαν. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι σε περιπτώσεις εκτάκτων αναγκών, θεομηνιών και διακομιδής επιβατών, τα ελικοδρόμια αυτά μπορούν να χρησιμοποιηθούν χωρίς την άδεια του ιδιοκτήτη.

Τα δημοτικά ελικοδρόμια που βρίσκονται στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου είναι φτιαγμένα για να εξυπηρετούν πτήσεις ελικοπτέρων ως 18μ.[12]. Το δάπεδο τους με την ζώνη ασφαλείας αποτελείται από ένα τετράγωνο δάπεδο διαστάσεων 36x36 μέτρων ή από κυκλικό δάπεδο διαμέτρου 36 μέτρων. Πρέπει να αναφερθεί ότι τα ελικοδρόμια της Χάλκης και του Αγαθονησίου είναι τα μόνα της Περιφέρειας με δάπεδο διαστάσεων 60x60 μέτρων. Όλα τα ελικοδρόμια ανεξαιρέτως είναι εξοπλισμένα υπέρ του αναγκαίου,

[12] Τα ελικόπτερα (Super Puma) που χρησιμοποιούνται από την Πολεμική Αεροπορία για τις διακομιδές ασθενών ανήκουν στην κατηγορία αυτή.

άλλα λόγω έλλειψης τεχνογνωσίας του προσωπικού δεν χρησιμοποιούνται όλα τα συστήματα.

Η χρηματοδότηση της κατασκευής των δημοτικών ελικοδρομίων προήλθε από τρεις φορείς, ως επί το πλείστον από το πρόγραμμα INTERREG, καθώς επίσης το Υπουργείο Αιγαίου και την Υπηρεσία Έργων της Πολιτικής Αεροπορίας (ΥΠ.Ε.Π.Α.). Η επιλογή του χώρου κατασκευής του ελικοδρομίου και η έρευνα για την καταλληλότητα αυτού γίνεται από την Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας και την ΥΠ.Ε.Π.Α.. Έπειτα δίνονται οι προδιαγραφές κατασκευής από την Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας, οι οποίες βασίζονται στους Διεθνείς κανονισμούς του ICAO[13] (International Civil Aviation Organization). Η μελέτη και η εποπτεία της κατασκευής των ελικοδρομίων γίνονταν κυρίως από τις Νομαρχίες και σε ορισμένες περιπτώσεις από την ΥΠ.Ε.Π.Α.. Αφού ολοκληρωθεί η κατασκευή τους γίνεται ο τελικός έλεγχος από την Υ.Π.Α. με σκοπό την έγκριση της αδειοδότησης τους. Μετά την αδειοδότηση τα ελικοδρόμια περνάνε στην ιδιοκτησία των Δήμων, οι οποίοι είναι υπεύθυνοι για τη συντήρηση και τη λειτουργία τους. Η εποπτεία όμως παραμένει στην Υ.Π.Α., η οποία τα επιθεωρεί ανά δυο χρόνια και έχει το δικαίωμα αφαίρεσης της άδεια λειτουργίας τους, σε περίπτωση που δεν τηρούνται οι προϋποθέσεις ορθής συντήρησης και λειτουργίας τους.

Όσον αφορά την χρήση των ελικοδρομίων, ο μεγαλύτερος όγκος των κινήσεων προορίζεται για τη διακομιδή ασθενών με φορέα υλοποίησης τους την Πολεμική Αεροπορία. Για ιστορικούς λόγους αναφέρεται ότι ο αρχικός φορέας υλοποίησης των αεροδιακομιδών ήταν το Πολεμικό Ναυτικό. Έπειτα η λειτουργία αυτή ανατέθηκε σε ιδιωτική εταιρεία, αλλά λόγω τριών καταγεγραμμένων ατυχημάτων πέρασε στην Πολεμική Αεροπορία. Πέραν της προαναφερθείσας χρίσης, αρκετές είναι και οι κινήσεις με ιδιωτικά ελικόπτερα για τουρισμό. Το ελικοδρόμιο της Πάτμου είναι αυτό με την μεγαλύτερη κίνηση, βάσει στοιχείων της Υ.Π.Α., για τουριστικούς λόγους.

[13] International Civil Aviation Organization, International Standards and Recommended Practices – Aerodromes – Volume II Heliports – Third Edition, July 2009.

Τα κυριότερα προβλήματα που έχουν παρουσιαστεί είναι η έλλειψη τεχνογνωσίας για συντήρηση μηχανημάτων από τους υπευθύνους των Δήμων, καθώς συχνά παρατηρείται το φαινόμενο της ανάθεσης της λειτουργίας τους σε δημοτικούς υπαλλήλους που δεν είναι επαρκώς καταρτισμένοι, καθώς και η έλλειψη συντονισμού μεταξύ Υ.Π.Α. και Δήμων. Στον ακόλουθο Πίνακα παρουσιάζονται τα καταγεγραμμένα προβλήματα των ελικοδρομίων της Περιφέρειας.

Πίνακας 1.72
Καταγεγραμμένα προβλήματα σε ελικοδρόμια της Περιφέρειας

Α/Α	Ελικοδρόμια	Αναφορά Προβλήματος
1	Θηρασιάς	- Δεν έχει ανεμούριο - Χρήση μόνο κατά την διάρκεια της ημέρας λόγω έλλειψης φωτοσήμανσης
2	Πάτμος	- Δεν λειτουργεί η πυρασφάλεια
3	Χάλκη	- Δεν λειτουργεί η πυρασφάλεια
4	Τήλος	- Δεν λειτουργεί η πυρασφάλεια
5	Σύμη	- Δεν λειτουργεί η πυρασφάλεια
6	Σίκινος	- Δεν φωτοσημάινεται το ανεμούριο (κινήσεις χωρίς βοήθεια κατά τη διάρκεια της νύχτας)
7	Όλυμπος Καρπάθου	- Προσέγγιση μόνο από τη μία πλευρά κατά τη διάρκεια της νύχτας

Πηγή: Δ/νση Ελικοδρομίων – Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας.

Θαλάσσιες Μεταφορές

Ο αριθμός των κύριων λιμανιών της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου ανέρχεται σε 43, η επιβατική κίνηση των οποίων αντιπροσωπεύει το 20% και πλέον της συνολικής επιβατικής κίνησης της Χώρας.

Υπάρχουν διάφορες κατηγορίες νησιών ανάλογα με την ακτοπλοϊκή εξυπηρέτηση, τα οποία μπορούν να ομαδοποιηθούν ως εξής:

Α. Μεγάλα νησιά με ικανοποιητική – τακτική σύνδεση με τον Πειραιά

Β. Μικρά νησιά με οριακή – εποχούμενη εξυπηρέτηση (ελάχιστη σύνδεση με τον Πειραιά, εξυπηρετούνται κυρίως με ανταποκρίσεις).

Γ. Μικρά νησιά της λεγόμενης άγονης γραμμής με ελάχιστη εξυπηρέτηση (εξυπηρετούνται κυρίως με ανταποκρίσεις).

Η ανωτέρω κατάταξη, κυρίως σε ότι αφορά τη Β και Γ ομάδα δεν είναι στατική, αλλά αλλάζει ανάλογα με τα ακτοπλοϊκά δεδομένα, τα διαθέσιμα πλοία, τις πολιτικές πιέσεις, την χρονική περίοδο κ.λπ.

Οι λιμενικές και οι θαλάσσιες δραστηριότητες της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου αστυνομεύονται από τις παρακάτω λιμενικές υπηρεσίες:

Κεντρικά Λιμεναρχεία

1) Ρόδος

Λιμεναρχεία

1) Άνδρος (Κάστρο)
2) Κάλυμνος
3) Κως
4) Λέρος
5) Σύρος
6) Μήλος (Αδάμαντας)
7) Νάξος

Υπολιμεναρχεία

1) Ίος
2) Κάρπαθος (Πηγάδια)
3) Μύκονος
4) Πάρος
5) Πάτμος
6) Τήνος

Λιμενικοί Σταθμοί

1) Αμοργός
2) Αστυπάλαια
3) Γαύριο (Άνδρος)
4) Κάσος
5) Κέα
6) Κίμωλος
7) Κύθνος
8) Λίνδος (Ρόδος)
9) Μεγίστη
10) Νίσυρος
11) Σίκινος
12) Σύμη
13) Τήλος
14) Χάλκη

Η διοίκηση και διαχείριση των λιμένων γίνεται από τα ακόλουθα Δημοτικά Λιμενικά Ταμεία:

Πίνακας 1.73
Δημοτικά Λιμενικά Ταμεία Νοτίου Αιγαίου

Α/Α	Δημοτικό Λιμενικό Ταμείο	Νησιά που υπάγονται στα Δ.Λ.Τ.
1	Κω	Αστυπάλαια, Κως, Νίσυρος, Τήλος
2	Νότιας Δωδεκανήσου	Ρόδος, Μεγίστη, Σύμη, Χάλκη, Κάσος, Κάρπαθος
3	Πάτμου	Πάτμος, Λέρος, Λειψοί, Αγαθονήσι
4	Καλυμνίων	Κάλυμνος
5	Σύρου	Σύρος, Κύθνος, Κέα, Σέριφος
6	Θήρας	Θήρα
7	Μήλου	Μήλος, Κίμωλος
8	Ίου	Ίος, Σίκινος, Ανάφη
9	Μυκόνου	Μύκονος
10	Πάρου	Πάρος, Αντίπαρος
11	Σίφνου	Σίφνος
12	Νάξου	Αμοργός, Νάξος, Σχοινούσα, Δονούσα, Ηρακλειά, Κουφονήσια

Πηγή: Δήμοι της Περιφέρειας

Στον ακόλουθο Πίνακα παρουσιάζονται τα σαράντα τρία λιμάνια της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου που εξυπηρετούνται από τακτικά ακτοπλοϊκά δρομολόγια, τόσο από τα λιμάνια της Αθήνας, όσο και από τοπικά δρομολόγια μεταξύ των νησιών.

Πίνακας 1.74
Λιμάνια Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

Α/Α	Λιμένες	Α/Α	Λιμένες
1	Αγαθονήσι	23	Κως
2	Αντίπαρος	24	Λειψοί
3	Αμοργός - Αιγιάλη	25	Λέρος - Λακκί
4	Αμοργός - Κατάπολα	26	Λέρος - Αγία Μαρίνα
5	Ανάφη	27	Μήλος
6	Γαύριο – (Άνδρος)	28	Μύκονος
7	Αρκοί	29	Νάξος
8	Αστυπάλαια	30	Νίσυρος

9	Δονούσα	31	Πάρος
10	Ηρακλειά	32	Πάτμος
11	Θήρα	33	Ρόδος
12	Θηρασσιά	34	Σέριφος
13	Ίος	35	Σίκινος
14	Κάλυμνος	36	Σίφνος
15	Κάρπαθος (Διαφάνι)	37	Σύμη
16	Κάρπαθος (Πηγάδια)	38	Σύρος
17	Κάσος	39	Σχοινούσα
18	Καστελόριζο	40	Τήλος
19	Κέα	41	Τήνος
20	Κίμωλος	42	Φολέγανδρος
21	Κουφονήσι	43	Χάλκη
22	Κύθνος		

Πηγή: Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

Όπως όπως καταγράφεται στο Τεύχος Ι της Αξιολόγησης, Αναθεώρησης και Εξειδίκευσης του Περιφερειακού Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειεας Νοτίου Αιγαίου που εκπονείται υπό την εποπτεία του Υπουργείου Περιβάλλοντος (στοιχεία Μαρτίου 2014), στα νησιά του Νοτίου Αιγαίου υπάρχουν τα ακόλουθα τελωνεια και τελωνειακά γραφεία, παρέχοντας έτσι στα οικεία λιμάνια τη δυνατότητα να να εξυπηρετήσουν κινήσεις εξωτερικού:

ΠΕ Θήρας: Τελωνείο Θήρας

ΠΕ Καλύμνου: Τελωνεία Καλύμνου, Λέρου και Πάτμου

ΠΕ Καρπάθου: Τελωνείο Καρπάθου

ΠΕ Κω: Τελωνείο Κω, Τοπικό Τελωνειακό Γραφείο Νισύρου

ΠΕ Μήλου: Τελωνείο Μήλου

ΠΕ Μυκόνου: Τελωνείο Μυκόνου

ΠΕ Νάξου: Τελωνείο Νάξου

ΠΕ Πάρου: Τελωνείο Πάρου

ΠΕ Ρόδου: Τελωνείο Ρόδου, Τελωνείο Σύμης, Τοπικό Τελωνειακό Γραφείο Μεγίστης

ΠΕ Τήνου: Τελωνείο Τήνου

Η ΠΕ Άνδρου και η ΠΕ Κέας-Κυθνου δεν έχουν Τελωνείο ή Τοπικό Τελωνειακό Γραφείο. Τα τελευταία χρόνια, λόγω συρρίκνωσης των υπηρεσιών της Δημόσιας

Διοίκησης, ανέστειλαν τη λειτουργία τους το Τελωνείο Γαυρίου Άνδρου και τα Τοπικά Τελωνειακά Γραφεία Ιου, Φολεγάνδρου, Αστυπάλαιας, Λειψών, Κάσου, Κέας, Κύθνου, Καρδάμαινας, Σερίφου, Σίφνου, Κιμώλου, Χάλκης και Τήλου.

Στη συνέχεια σε μια προσπάθεια να αποτυπωθούν οι ακτοπλοϊκές συνδέσεις στο Νότιο Αιγαίο γίνεται καταγραφή των αφίξεων ανά νησί από τα τρία λιμάνια της Αττικής (Πειραιάς, Ραφήνα, Λαύριο), που εξυπηρετούν το Νότιο Αιγαίο με τακτικά δρομολόγια κατά την περίοδο τουριστικής αιχμής (Θερινοί Μήνες). Αντίστοιχα καταγράφηκαν και τα δρομολόγια προς τα νησιά των Κυκλάδων από τη Σύρο και των νησιών της Δωδεκανήσου από την Ρόδο, για την ίδια περίοδο.

Οι εβδομαδιαίες αφίξεις των πλοίων που αναχωρούν από το λιμάνι του Πειραιά για τα νησιά του Νοτίου Αιγαίου, είναι οι ακόλουθες:

Πίνακας 1.75
Εβδομαδιαίες Αφίξεις από Πειραιά ανά νησί Νοτίου Αιγαίου[14]

ΝΗΣΙ	ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΠΌ ΠΕΙΡΑΙΑ ΑΝΑ ΝΗΣΙ	ΝΗΣΙ	ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΠΌ ΠΕΙΡΑΙΑ ΑΝΑ ΝΗΣΙ
ΣΥΡΟΣ	**22(2015)**	ΠΑΤΜΟΣ	**5**
ΠΑΡΟΣ	**38**	ΛΕΡΟΣ	**5**
ΝΑΞΟΣ	**36(2016)**	ΑΣΤΥΠΑΛΑΙΑ	**5**
ΜΥΚΟΝΟΣ	**33**	ΔΟΝΟΥΣΑ	**4**
ΜΗΛΟΣ	**33**	ΚΑΣΟΣ	**3**
ΘΗΡΑ	**33**	ΚΑΡΠΑΘΟΣ	**3**
ΣΙΦΝΟΣ	**31**	ΣΙΚΙΝΟΣ	**3**
ΣΕΡΙΦΟΣ	**32(2015)**	ΑΝΑΦΗ	**3**
ΤΗΝΟΣ	**27**	ΗΡΑΚΛΕΙΑ	**3**
ΑΜΟΡΓΟΣ	**14**	ΣΧΟΙΝΟΥΣΑ	**3**
ΡΟΔΟΣ	**14**	ΧΑΛΚΗ	**2**
ΦΟΛΕΓΑΝΔΡΟΣ	**13**	ΚΑΛΥΜΝΟΣ	**2**
ΙΟΣ	**11**	ΣΥΜΗ	**2**
ΚΩΣ	**10(2016)**	ΝΙΣΥΡΟΣ	**2**

[14] Η πλειονότητα των στοιχείων του εν λόγω Πίνακα αφορά τον προηγούμενο Στρατηγικό Σχεδιασμό (2011) καθώς δεν παρασχέθηκαν στοιχεία επικαιροποίησης από τα οικεία Λιμενικά Ταμεία. Όπου τα στοιχεία είναι νεώτερα, αυτό καταγράφεται.

ΚΟΥΦΟΝΗΣΙ	**10**	ΤΗΛΟΣ	**2**
ΚΥΘΝΟΣ	**4(2015)**	ΜΕΓΙΣΤΗ / ΚΑΣΤΕΛΟΡΙΖΟ	**2**
ΚΙΜΩΛΟΣ	**9**	ΛΕΙΨΟΙ	**1**

Πηγή: Λιμενικά Ταμεία Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

Πρέπει να αναφερθεί ότι το Αγαθονήσι, οι Αρκιοί, η Θηρασιά και η Αντίπαρος δεν έχουν απευθείας σύνδεση με τον Πειραιά, ούτε και με κάποιο άλλο λιμάνι της Αττικής. Επίσης, το λιμάνι του Πειραιά είναι το μόνο που εξυπηρετεί ακτοπλοϊκές γραμμές προς τα Δωδεκάνησα, καθώς τα λιμάνια της Ραφήνας και του Λαυρίου εξυπηρετούν μόνο νησιά των Κυκλάδων. Τέλος, πρέπει να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι τα πλοία που δρομολογούνται προς τα Δωδεκάνησα είναι μεγαλύτερης χωρητικότητας και ως προς τους επιβάτες και ως προς τα οχήματα, σε σύγκριση με αυτά που δρομολογούνται αποκλειστικά προς τις Κυκλάδες.

Οι εβδομαδιαίες αφίξεις των πλοίων που αναχωρούν από το λιμάνι της Ραφήνας για τα νησιά του Νοτίου Αιγαίου, είναι οι ακόλουθες:

Πίνακας 1.76
Εβδομαδιαίες Αφίξεις από Ραφήνα ανά νησί Νοτίου Αιγαίου

ΝΗΣΙ	ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΠΌ ΡΑΦΗΝΑ ΑΝΑ ΝΗΣΙ
ΤΗΝΟΣ	**44(2016)**
ΜΥΚΟΝΟΣ	**50(2016)**
ΑΝΔΡΟΣ	**28(2016)**
ΠΑΡΟΣ	**21(2016)**
ΝΑΞΟΣ	**20(2016)**
ΘΗΡΑ	**14(2016)**
ΙΟΣ	**20(2016)**
ΣΥΡΟΣ	**3 (2015)**

Πηγή: Λιμενικά Ταμεία Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

Από τα στοιχεία του παραπάνω Πίνακα παρατηρείται ότι από τη Ραφήνα αναχωρούν πλοία προς οκτώ νησιά του Νοτίου Αιγαίου και συγκεκριμένα μόνο των Κυκλάδων, όπως έχει ήδη αναφερθεί.

Οι εβδομαδιαίες αφίξεις των πλοίων που αναχωρούν από το λιμάνι του Λαυρίου για τα νησιά του Νοτίου Αιγαίου, είναι οι ακόλουθες:

Πίνακας 1.77
Εβδομαδιαίες Αφίξεις από Λαύριο ανά νησί Νοτίου Αιγαίου

ΝΗΣΙ	ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΠΌ ΛΑΥΡΙΟ ΑΝΑ ΝΗΣΙ
ΚΕΑ	**21(2016)**
ΚΥΘΝΟΣ	**11(2016)**
ΣΥΡΟΣ	**2(2016)**
ΤΗΝΟΣ	**1(2016)**
ΑΝΔΡΟΣ	**2(2016)**
ΠΑΡΟΣ	**1(2016)**
ΝΑΞΟΣ	**1(2016)**
ΙΟΣ	**1(2016)**
ΣΙΚΙΝΟΣ	**1(2016)**
ΦΟΛΕΓΑΝΔΡΟΣ	**1(2016)**
ΚΙΜΩΛΟΣ	**1(2016)**
ΜΗΛΟΣ	**1(2016)**

Πηγή: Λιμενικά Ταμεία Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

Από τα στοιχεία του παραπάνω Πίνακα φαίνεται ότι από το λιμάνι του Λαυρίου αναχωρούν πλοία προς δώδεκα νησιά του Νοτίου Αιγαίου, επίσης μόνο των Κυκλάδων.

Στον ακόλουθο Πίνακα, παρουσιάζονται οι εβδομαδιαίες αφίξεις των πλοίων που αναχωρούν από το λιμάνι της Ρόδου για τα νησιά της Δωδεκανήσου.

Πίνακας 1.78
Εβδομαδιαίες Αφίξεις από Ρόδο ανά νησί Δωδεκανήσου

ΝΗΣΙ	ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΠΌ ΡΟΔΟ ΑΝΑ ΝΗΣΙ
ΣΥΜΗ	36(2016)
ΚΩΣ	19(2016)
ΚΑΛΥΜΝΟΣ	10(2016)
ΛΕΡΟΣ	10(2016)

ΛΕΙΨΟΙ	6(2016)
ΠΑΤΜΟΣ	10(2016)
ΧΑΛΚΗ	5(2016)
ΚΑΡΠΑΘΟΣ	7(2016)
ΤΗΛΟΣ	4(2016)
ΝΙΣΥΡΟΣ	4(2016)
ΚΑΣΤΕΛΟΡΙΖΟ	3(2016)
ΑΓΑΘΟΝΗΣΙ	1(2016)

Πηγή: Λιμενικά Ταμεία Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

Πρέπει να αναφερθεί ότι οι αφίξεις του παραπάνω Πίνακα αφορούν αποκλειστικά δρομολόγια εντός των ορίων της Δωδεκανήσου και δεν έχουν ληφθεί υπόψη τα δρομολόγια που αναχωρούν από Ρόδο προς Πειραιά και έχουν ενδιάμεσες στάσεις στα υπόλοιπα νησιά της Δωδεκανήσου. Από τα στοιχεία του παραπάνω Πίνακα, φαίνεται ότι από τη Ρόδο αναχωρούν πλοία προς έντεκα νησιά της Δωδεκανήσου. Προδήλως υπάρχουν και άλλες, μικρότερης κλίμακας, συνδέσεις των νησιών της Δωδεκανήσου μεταξύ τους και με την Τουρκία.

Στον ακόλουθο Πίνακα, παρουσιάζονται οι εβδομαδιαίες αφίξεις των πλοίων που αναχωρούν από το λιμάνι της Σύρου για τα νησιά των Κυκλάδων.

Πίνακας 1.79
Εβδομαδιαίες Αφίξεις από Σύρο ανά νησί Κυκλάδων

ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΝΑ ΝΗΣΙ	ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΠΌ ΣΥΡΟ ΑΝΑ ΝΗΣΙ	ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΝΑ ΝΗΣΙ	ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΠΌ ΣΥΡΟ ΑΝΑ ΝΗΣΙ
ΠΑΡΟΣ	**6(2016)**	ΣΕΡΙΦΟΣ	**3(2016)**
ΝΑΞΟΣ	**4(2016)**	ΣΙΦΝΟΣ	**3(2016)**
ΜΥΚΟΝΟΣ	**14(2016)**	ΑΝΑΦΗ	**2(2016)**
ΚΙΜΩΛΟΣ	**4(2016)**	ΘΗΡΑ	**2(2016)**
ΜΗΛΟΣ	**4(2016)**	ΘΗΡΑΣΙΑ	**2 (2012)**
ΤΗΝΟΣ	**5(2016)**	ΑΝΔΡΟΣ	**1(2016)**
ΙΟΣ	**3(2016)**	ΑΜΟΡΓΟΣ	**1(2016)**
ΣΙΚΙΝΟΣ	**3(2016)**	ΚΟΥΦΟΝΗΣΙ	**2(2016-ΧΕΙΜ)**
ΦΟΛΕΓΑΝΔΡΟΣ	**3(2016)**	ΣΧΟΙΝΟΥΣΑ	**2(2016-ΧΕΙΜ)**
ΚΥΘΝΟΣ	**2(2016)**	ΗΡΑΚΛΕΙΑ	**2(2016-ΧΕΙΜ)**
ΚΕΑ	**2(2016)**	ΔΟΝΟΥΣΑ	**1(2016)**

Πηγή: Λιμενικά Ταμεία Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

Οι αφίξεις του παραπάνω Πίνακα αφορούν αποκλειστικά δρομολόγια εντός των ορίων των Κυκλάδων και οχι δρομολόγια που αναχωρούν από τη Σύρο προς την Αττική και έχουν ενδιάμεσες στάσεις στα υπόλοιπα νησιά των Κυκλάδων ή δρομολόγια εντός των Κυκλάδων που αναχωρούν από άλλα νησιά (π.χ. από τη Νάξο αναχωρεί καθημερινά το Ε/Γ Ο/Γ πλοίο Σκοπελίτης, που συνδέει τα νησιά των Μικρών Κυκλάδων με τα μεγαλύτερα νησιά). Από τα στοιχεία του παραπάνω Πίνακα παρατηρείται ότι από τη Σύρο αναχωρούν πλοία προς 22 νησιά των Κυκλάδων. Η συχνότητα των διανησιωτικών συνδέσεων στο εσωτερικό της Περιφερειακής Ενότητας Κυκλάδων είναι μικρότερη συγκριτικά με την αντίστοιχη της Περιφερειακής Ενότητας Δωδεκανήσου. Αυτό οφείλεται σε δυο λόγους. Ο πρώτος είναι ότι τα νησιά των Κυκλάδων εξυπηρετούνται από περισσότερες γραμμές που ξεκινούν από την Αττική και τα συνδέουν μεταξύ τους. Ο δεύτερος λόγος, που αιτιολογεί την μικρότερη συχνότητα των δρομολογίων εντός των Κυκλάδων, είναι η σχετική εγγύτητα των νησιών με την Αττική, γεγονός που καθιστά ευκολότερη την μετάβαση των κατοίκων στην πρωτεύουσα της Χώρας και μειώνει την ανάγκη αποκλειστικής εξυπηρέτησής τους (π.χ. για αγορές, υπηρεσίες υγείας κ.λπ.) από τα τοπικά κέντρα εντός των Κυκλάδων (και πρωταρχικά από τη Σύρο).

Όλο το σύστημα ακτοπλοικών συνδέσεων στο Νότιο Αιγαίο περιλαμβάνει τόσο γραμμές ελεύθερης δρομολόγησης (αυτές που θεωρούνται επικερδείς από τις ακτοπλοϊκές εταιρείες και έχουν κατατεθεί για αυτές σχετικές δηλώσεις τακτικής δρομολόγησης στις αρμόδιες υπηρεσίες), όσο και γραμμές δημόσιας υπηρεσίας (αυτές που δεν καλύπτονται από τις υποβαλλόμενες δηλώσεις τακτικής δρομολόγησης – συνήθως λόγω χαμηλής επιβατικής ζήτησης – και εντάσσονται σε καθεστώς δημόσιας υπηρεσίας, όπου το Κράτος επιδοτεί τη διενέργεια των δρομολογίων και προκηρύσσει με δημόσιο διαγωνισμό τη παροχή της σχετικής υπηρεσίας, καθορίζοντας τη συχνότητα των δρομολογίων και την ανώτατη τιμή των ναύλων – «άγονες γραμμές» ή «επιδοτούμενες γραμμές»).[15] Η σχετική κατάσταση στο Νότιο Αιγαίο έχει ως εξής (στοιχεία 2014):

[15] Βλ. Ομάδα Εργασίας για την Ακτοπλοϊα ΕΕΣΥΜ-ΣΕΕΝ-ΕΔΙΝΑΛΕ (2014), Κρίσιμες ώρες για την ακτοπλοϊα και τις συγκοινωνίες των ελληνικών νησιών – Το πρόβλημα και οι πιθανές λύσεις, Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Πειραιώς, Πειραιάς.

Πίνακας 1.80α
Δίκτυο Ακτοπλοϊκών Συνδέσεων Κυκλάδων 2014
Ελευθερη Δρομολόγηση(πράσινο) & Δημόσια Υπηρεσία(κόκκινο)

Α/Α	Λιμάνι εναρξης	Αμοργός	Ανάφη	Ίος	Αντίπαρος	Δήλος	Δονούσα	Ηρακλειά	Θήρα	Θηρασία	Ίος	Κέα	Κίμωλος	Κουφονήσι	Κύθνος	Μήλος	Μύκονος	Νάξος	Πάρος	Σέριφος	Σίκινος	Σίφνος	Σύρος	Σχοινούσα	Τήνος	Φολέγανδρος	Λιμάνι λήξης	Παρατηρήσεις
17	Λαύριο											Καρπαθία															Κέα	Εποχική
18	Λαύριο											Καρπαθία			Μέρικας												Κύθνος	1 τακτική + 1 εποχική
19	Λαύριο												Ψάθη		Μέρικας	Αδάμας				Λιβάδι		Κοιλάδες					Μήλος	Εποχική
20	Πειραιάς								Δήλος		Λιμάνι									Λιβάδι							Θήρα	Εποχική
21	Πειραιάς												Ψάθη		Μέρικας	Αδάμας											Μήλος	2 πλοία
22	Πειραιάς																	Χώρα	Παροικιά								Νάξος	Εποχική
23	Πειραιάς								Αθηνάς									Χώρα	Παροικιά								Θήρα	3 τακτικές + 2 εποχικές
24	Πειραιάς								Αθηνάς		Λιμάνι							Χώρα	Παροικιά								Θήρα	2 εποχικές
25	Πειραιάς																Τούρλας						Ερμούπολη		Τήνος		Μύκονος	1 τακτική + 3 εποχικές
26	Πειραιάς																						Ερμούπολη				Ρόδος	1 τακτική + 1 εποχική
27	Ραφήνα			Γαύριο													Τούρλας								Τήνος		Σύνδρος	4 εποχικές
28	Ραφήνα																Τούρλας		Παροικιά								Μύκονος	4 εποχικές
29	Ραφήνα										Λιμάνι																Ίος	Εποχική
30	Ηράκλειο								Αθηνάς																		Θήρα	Εποχική
31	Ηράκλειο								Αθηνάς		Λιμάνι						Τούρλας		Παροικιά								Μύκονος	Εποχική
32	Ηράκλειο								Αθηνάς								Τούρλας		Παροικιά								Μύκονος	Εποχική
33	Πειραιάς																Τούρλας										Βαθύ Σάμου	
34	Πειραιάς																						Ερμούπολη				Βαθύ Σάμου	
35	Αιγιάλη Αμοργού	Αιγιάλη																									Κίναρος	
36	Θήρα		Αγ. Νικόλαος																								Ανάφη	
37	Νάξος																	Χώρα									Αστυπάλαια	
38	Θηρασία								Αθηνάς	Ρίβα																	Φυρά Θήρας	
39	Θηρασία								Οία	Ρίβα																	Οία Θήρας	
40	Κατάπολα Αμοργού	Κατάπολα Αιγιάλη					Ζωγρός	Αγ. Γεώργιος						Κουφονήσι											Μέρικας		Ηρακλειά	Περιλαμβάνει 2 λιμάνια της Αμοργού
41	Κατάπολα Αμοργού								Αθηνάς		Λιμάνι																Ίος	Κυκλική
42	Μήλος												Ψάθη			Αδάμας											Κίμωλος	
44	Σύρος	Κατάπολα Αιγιάλη					Ζωγρός	Αγ.Γεώργιος						Ελληνίς				Ίος	Τήνος				Ερμούπολη		Μύκονος		Σύρος	1 φορές από Πάρο-Νάξο
45	Σύρος										Λιμάνι		Ψάθη			Αδάμας		Ίος	Τήνος			Λιβάδια	Ερμούπολη			Γαρμπάτσι	Μήλος	
46	Σύρος		Αγ. Νικόλαος						Αθηνάς	Ρίβα	Λιμάνι							Ίος	Τήνος				Ερμούπολη			Γαρμπάτσι	Ανάφη	
47	Σύρος												Ψάθη			Αδάμας			Τήνος	Λιβάδι		Κοιλάδες					Μήλος	
48	Σύρος			Σάρο																			Ερμούπολη		Τήνος		Σύνδρος	2 τακτικές
49	Πειραιάς		Αγ. Νικόλαος						Αθηνάς																		Ανάφη	Δεν επιδοτείται το τμήμα Πειραιάς-Θήρα
50	Πειραιάς								Αθηνάς		Λιμάνι					Αδάμας						Λιβάδια				Γαρμπάτσι	Θήρα	Δεν επιδοτείται το τμήμα Πειραιάς-Μήλος
51	Πειραιάς						Ζωγρός											Χώρα									Δονούσα	Δεν επιδοτείται το τμήμα Πειραιάς-Νάξος
52	Πειραιάς	Κατάπολα						Αγ.Γεώργιος						Ελληνίς				Χώρα	Τήνος						Μύκονος		Κατάπολα Αμοργού	2 τακτικές, δεν επιδοτείται το τμήμα Πειραιάς-Νάξος
53	Πειραιάς								Αθηνάς		Λιμάνι											Λιβάδια					Θήρα	Δεν επιδοτείται το τμήμα Πειραιάς-Θήρα
54	Πειραιάς																						Ερμούπολη				Βαθύ Σάμου	Δεν επιδοτείται το τμήμα Πειραιάς-Σάμο

Πηγή: Ομάδα Εργασίας για την Ακτοπλοία ΕΕΣΥΜ-ΣΕΕΝ-ΕΔΙΝΑΛΕ (2014)

Πίνακας 1.80β
Σχέση ελαχίστων απαιτήσεων δρομολόγησης ως προς τα υφιστάμενα εβδομαδιαία δρομολόγια (Κυκλάδες - 2014)

Νησί – Λιμένας	Απαιτούμενη Δρομολόγηση (Λιμ. σύνδεσης)			Παρατηρήσεις
	Πρωτεύουσα Νομού Κυκλάδων Ερμούπολη	Έδρα Περιφέρειας Ερμούπολη	Ηπειρωτική Ελλάδα	
Αμοργός	3 / 4*	1 / 4*	0 / 5*	5 συνδέσεις με Πάρο ΔΥ, 1 ΘΠ με Μύκολο, 1 ΘΠ μ Θήρα ΔΥ
Ανάφη	3 / 2*	1 / 2*	0 / 2*	2 συνδέσεις με Πάρο ΔΥ, 1 ΘΠ Μύκονο, 2 με Θήρ ΔΥ, 1 με Μήλο
Άνδρος	3 / 3*	1 / 3*	0 / 40	20 συνδέσεις με Μύκονο
Αντίπαρος	3 / 0	1 / 0	-	Πάνω από 200 συνδέσεις με Πάρο κυρίως ΘΠ
Δήλος	3 / 0	1 / 0	-	Έως και 35 συνδέσεις με Μύκονο κυρίως ΘΠ
Δονούσα	3 / 2*	1 / 2*	0 / 3*	3 συνδέσεις με Πάρο ΔΥ, 1 με Μύκονο ΘΠ
Ηρακλειά	3 / 3*	1 / 3*	0 / 3*	3 συνδέσεις με Πάρο ΔΥ 1 με Μύκονο ΘΠ
Θήρα	3 / 2*	1 / 2*	0 / 10*	7 συνδέσεις με Πάρο ΔΥ 1 με Μύκονο ΘΠ 2 με Μήλο ΔΥ
Θηρασιά	3 / 2*	1 / 2*	-	28 συνδέσεις με Θήρα ΔΥ
Ίος	3 / 3*	1 / 3*	0 / 15*'	4 συνδέσεις με Πάρο ΔΥ 1 με Μύκονο ΘΠ 6 με Θήρα ΔΥ, 2 με Μήλο ΔΥ 3 με Μήλο ΔΥ
Κέα	3 / 3*	1 / 3*	0 / 25	1 σύνδεση με Πάρο 1 με Μύκονο ΘΠ 4 με Κύθνο ΔΥ, 1 με Μήλο
Κίμωλος	3 / 4*	1 / 4*	0 / 3*	3 συνδέσεις με Πάρο ΔΥ 2 με Μύκονο ΘΠ 1 μς Θήρα, 3 με Μήλο ΔΥ
Κουφονήσι	3 / 3*	1 / 3*	0 / 3*	3 συνδέσεις με Πάρο ΔΥ 2 με Μύκονο ΘΠ
Κύθνος	3 / 3*	1 / 3*	0 / 13	1 σύνδεση με Πάρο 1 με Μύκονο ΘΠ 1 με Θήρα, 10 με Μήλο
Μήλος	3 / 4*	1 / 4*	0 / 12*	3 συνδέσεις με Πάρο ΔΥ 2 με Μύκονο ΘΠ
Μύκονος	3 / 6+5 ΘΔ	1 / 6+5 ΘΔ	0 / 40	7 συνδέσεις με Πάρο ΔΥ (ΘΠ) 1 με Θήρα
Νάξος	3 / 10*	1 / 10*	0 / 25*	10-20 συνδέσεις με Πάρο ΔΥ Έως 7 με Μύκονο ΘΠ 7 με Θήρα ΔΥ
Πάρος	3 / 10*	1 / 10*	0 / 25*	3 συνδέσεις με Μύκονο ΘΠ 7 με Θήρα ΔΥ
Σέριφος	3 / 3*	1 / 3*	0 / 10*	2 συνδέσεις με Πάρο ΔΥ 2 με Μύκονο ΘΠ 3 με Θήρα ΔΥ 3- 10 με Μήλο ΔΥ
Σίκινος	3 / 3*	1 / 3*	0 / 3*	3 συνδέσεις με Πάρο ΔΥ 2 με Μύκονο ΘΠ
Σίφνος	3 / 3*	1 / 3*	0 / 10	2 συνδέσεις με Πάρο ΔΥ 2 με Μύκονο ΘΠ 3 με Θήρα ΔΥ 3 με Μήλο ΔΥ
Σύρος			7 / 20	3 συνδέσεις με Πάρο ΔΥ 6 με Μύκονο ΔΥ και περισσότερα ΕΔ ΘΠ, 4 με Μή ΔΥ
Σχοινούσα	3 / 3*	1 / 3*	0 / 3*	3 συνδέσεις με Πάρο ΔΥ 1 με Μύκονο ΘΠ
Τήνος	3 / 7*	1 / 7*	0 / 30	10-30 συνδέσεις με Μύκονο ΘΠ
Φολέγανδρος	3 / 3*	1 / 3*	0 / 3*	*Σύνδεση με ΔΥ 2 συνδέσεις με Πάρο ΔΥ 1 με Μύκονο ΘΠ 3 με Θήρα, 3 με Μήλο ΔΥ

Επεξηγήσεις

Συχνότητα δρομολογίων 01/11/2012-31/10/2013
Ελεύθερης Δρομολόγησης (ΕΔ), Δημόσιας Υπηρεσίας (ΔΥ), Θερινή Περίοδος (ΘΠ), Χειμερινή Περίοδος (ΧΠ)
*Σύνδεση με ΔΥ
**Σύνδεση με ανταπόκριση

Πηγή: Ομάδα Εργασίας για την Ακτοπλοία ΕΕΣΥΜ-ΣΕΕΝ-ΕΔΙΝΑΛΕ (2014)

Πίνακας 1.80γ
Δίκτυο Ακτοπλοϊκών Συνδέσεων Δωδεκανήσων 2014
Ελευθερη Δρομολόγηση(πράσινο) & Δημόσια Υπηρεσία(κόκκινο)

Α/Α	Λιμάνι έναρξης	Αγαθονήσι	Αρκοί	Αστυπάλαια	Κάλυμνος	Κάρπαθος	Κάσος	Κίναρος	Κως	Λέβιθα	Λειψοί	Λέρος	Μαράθι	Μεγίστη	Νίσυρος	Πάτμος	Ρόδος	Σύμη	Τέλενδος	Τήλος	Φαρμακονήσι	Χάλκη	Ψέριμος	Λιμάνι λήξης	Παρατηρήσεις
55	Πειραιάς				Πάτμος				Κως								Ρόδος							Ρόδος	2 εποχικές
56	Πειραιάς								Κως								Ρόδος							Ρόδος	2 τακτικές
57	Πειραιάς								Κως			Λέρος				Σκάλα	Ρόδος							Ρόδος	1 τακτική + 1 εποχική
58	Διαφάνι Καρπάθου					Διαφάνι, Πηγάδια																		Πηγάδια Καρπάθου	Μεταξύ λιμένων της Καρπάθου
59	Κάλυμνος			Χώρα	Πάτμος																			Αστυπάλαια	
60	Κάλυμνος				Πάτμος																		Αυλάκι	Ψέριμος	
61	Κάσος					Πηγάδια	Φρυ																	Πηγάδια Καρπάθου	
62	Λέβιθα									Λέβιθα						Σκάλα								Πάτμος	
63	Λειψοί	Λιμάνι Γιουρκάς	Αρκοί								Χώρα	Λακκί									Φαρμακονήσι	Νεκρόνησος		Φαρμακονήσι	Και ενδιάμεση προσέγγιση στους Λειψούς
64	Νίσυρος								Καρδάμαινα						Μανδράκι									Καρδάμαινα Κω	
65	Νίσυρος								Κως						Μανδράκι									Κως	2 τακτικές
66	Ξηρόκαμπος ή Αγία Μαρίνα Λέρου				Μυρτιές							Ξηρόκαμπος ή Αγία Μαρίνα												Μυρτιές Καλύμνου	
67	Πάτμος		Αρκοί								Χώρα		Μαράθι			Σκάλα								Λειψοί	2 τακτικές
68	Πάτμος										Χώρα	Λακκί				Σκάλα								Λέρος	
69	Ρόδος													Καστελλόριζο			Ρόδος							Καστελλόριζο	2 τακτικές
70	Ρόδος	Λιμάνι Γιουρκάς			Πάτμος				Κως		Χώρα	Λακκί				Σκάλα	Ρόδος							Πάτμος ή Αγαθονήσι	
71	Ρόδος								Κως						Μανδράκι		Ρόδος			Λιβάδια		Νεμπορό		Κως	
72	Τήλος																Ρόδος			Λιβάδια				Ρόδος	
73	Χάλκη																Σκάλα Καμείρου					Νεμπορό		Σκάλα Καμείρου Ρόδου	
74	Κάλυμνος	Λιμάνι Γιουρκάς	Αρκοί		Πάτμος						Χώρα	Λακκί				Σκάλα								Πυθαγόρεια Σάμου	
75	Πειραιάς			Χώρα	Πάτμος				Κως						Μανδράκι		Ρόδος			Λιβάδια				Ρόδος	Δεν επιδοτείται το τμήμα Πειραιάς-Αστυπάλαια
76	Πειραιάς							Κίναρος	Κως						Μανδράκι		Ρόδος			Λιβάδια				Ρόδος	Δεν επιδοτείται το τμήμα Πειραιάς-Κάλυμνος-Κως
77	Πειραιάς			Χώρα																				Αστυπάλαια	Δεν επιδοτείται το τμήμα Πειραιάς-Πάρος-Νάξος
78	Πειραιάς				Πάτμος				Κως		Χώρα	Λακκί				Σκάλα	Ρόδος	Γιάλος						Ρόδος	Δεν επιδοτείται το τμήμα Πειραιάς-Πάτμος
79	Ηράκλειο					Πηγάδια											Ρόδος					Νεμπορό		Ρόδος	2 τακτικές
80	Αιγιάλη							Κίναρος																Κίναρος	
81	Θήρα					Πηγάδια Διαφάνι	Φρυ										Ρόδος					Νεμπορό		Ρόδος	Σύνδεση και μεταξύ λιμένων του ίδιου νησιού (Καρπάθος)
82	Νάξος			Χώρα																				Αστυπάλαια	

Πηγή: Ομάδα Εργασίας για την Ακτοπλοία ΕΕΣΥΜ-ΣΕΕΝ-ΕΔΙΝΑΛΕ (2014)

Πίνακας 1.80δ
Σχέση ελαχίστων απαιτήσεων δρομολόγησης ως προς τα υφιστάμενα εβδομαδιαία δρομολόγια (Δωδεκάνησα - 2014)

Νησί – Λιμένας	Απαιτούμενη Δρομολόγηση (Λιμ. σύνδεσης)			Παρατηρήσεις
	Πρωτεύουσα Νομού Δωδεκανήσων Ρόδος	Έδρα Περιφέρειας Ερμούπολη	Ηπειρωτική Ελλάδα	
Αγαθονήσι	3 / 1*	1 / **	-	**Σύνδεση μέσω Ρόδου Συνδέσεις ΔΥ 4 με Σάμο, 5 Κάλυμνο, 4 Πάτμο, 7 Λέρο, 1 Κώ
Αρκοί	3 /***	1 /**	-	**Σύνδεση μέσω Ρόδου *** Σύνδεση μέσω Πάτμου-Λέρου Συνδέσεις ΔΥ 4 με Σάμο, 4 Κάλυμνο, 7 Πάτμο, 6 Λέρο
Αστυπάλαια	3 / 1*	1 /**	0 / 4*	**Σύνδεση μέσω Ρόδου *** Σύνδεση μέσω Πάτμου-Λέρου Συνδέσεις ΔΥ 1 Κάλυμνο, 1 Κώ
Κάλυμνος	3 / 3*+4	1 /**	0 / 3*	**Σύνδεση μέσω Ρόδου Συνδέσεις ΔΥ 4 με Σάμο, 1 ΔΥ με Πάτμο + 4 ΕΔ, 1 ΔΥ με Λέρο +7 ΕΔ, 1 ΔΥ με Κώ +5 ΕΔ
Κάρπαθος	3 / 3*	1 /**	2*	**Σύνδεση μέσω Ρόδου
Κάσος	3 /3*	1 /**	2*	**Σύνδεση μέσω Ρόδου 7 συνδέσεις ΔΥ με Κάρπαθο
Κίναρος	0 / 3*	1 /**	-	**Σύνδεση μέσω Ρόδου 1 σύνδεση ΔΥ με Αμοργό
Κως	3 /6*	1 /**	0 / 6*	**Σύνδεση μέσω Ρόδου 3 συνδέσεις ΔΥ με Κάλυμνο + 5 ΕΔ, 4 ΔΥ με Πάτμο, 4 ΔΥ με Λέρο
Λέβιθα	***	1 /**	-	**Σύνδεση μέσω Ρόδου ***Σύνδεση μέσω Πάτμου 1 σύνδεση ΔΥ με Πάτμο
Λειψοί	3 / 1*+ 3	1 /**	0 / 1*	**Σύνδεση μέσω Ρόδου 4 συνδέσεις με Σάμο, 1 ΔΥ με Κάλυμνο + 7 ΕΔ, 1 ΔΥ με Πάτμο + 1 ΕΔ, 1 ΔΥ με Λέρο + 1 ΕΔ, 1 ΔΥ με Κώ + 3 ΕΔ
Λέρος	3 / 4* + 3	1 /**	0 / 4*	**Σύνδεση μέσω Ρόδου 4 συνδέσεις με Σάμο, 1 ΔΥ με Κάλυμνο + 1 ΕΔ, 3 ΔΥ με Πάτμο + 1 ΕΔ, 4 ΔΥ με Κώ + 3 ΕΔ
Μεγίστη	3 / 2	1 /**	2	**Σύνδεση μέσω Ρόδου
Νίσυρος	3 / 2*+ 2	1 /**	2*	**Σύνδεση μέσω Ρόδου 2 συνδέσεις ΔΥ με Κάλυμνο + 2 ΕΔ, 2 ΔΥ με Κώ + 2 ΕΔ
Πάτμος	3 / 4*+ 2	1 /**	4*	**Σύνδεση μέσω Ρόδου 4 συνδέσεις ΔΥ με Σάμο, 1 ΔΥ με Κάλυμνο + 4 ΕΔ, 4 ΔΥ με Λέρο + 1 ΕΔ, 4 ΔΥ με Κώ + 3 ΕΔ
Ρόδος		1 / 3	7 / 6*	3 συνδέσεις με Κάλυμνο ΔΥ, 3 Κάρπαθο ΔΥ, 4 Πάτμο ΔΥ, 4 Λέρο ΔΥ, 6 Κώ ΔΥ
Σύμη	3 / 2*+ 6	1 /**	2*	**Σύνδεση μέσω Ρόδου 2 συνδέσεις ΔΥ με Κάλυμνο+3 ΕΔ, 1 με ΔΥ Πάτμο +2 ΕΔ, 1 ΔΥ με Λέρο + 3 ΕΔ, 2 ΔΥ με Κώ + 3 ΕΔ
Τέλενδος	3 /****	1 /**	-	**Σύνδεση μέσω Ρόδου ****Σύνδεση μέσω Καλύμνου 1 σύνδεση με Κάλυμνο
Τήλος	3 /2*+5	1 /**	2*	**Σύνδεση μέσω Ρόδου 2 συνδέσεις ΔΥ με Κάλυμνο +2ΕΔ,
Φαρμακονήσι	3 /****	1 /**	-	**Σύνδεση μέσω Ρόδου ****Σύνδεση μέσω Λέρου 1 σύνδεση ΔΥ με Καλυμνο, 1 ΔΥ με Λέρο
Χάλκη	3 / 9*	1 /**	2*	**Σύνδεση μέσω Ρόδου 3 συνδέσεις ΔΥ με Κάρπαθο, 2 ΔΥ με Κώ
Ψέριμος	3 /****	1 /**	-	**Σύνδεση μέσω Ρόδου ****Σύνδεση μέσω Καλύμνου 5 συνδέσεις ΔΥ με Κάλυμνο

Επεξηγήσεις

Συχνότητα δρομολογίων 01/11/2012-31/10/2013
Ελεύθερης Δρομολόγησης (ΕΔ), Δημόσιας Υπηρεσίας (ΔΥ), Θερινή Περίοδος (ΘΠ), Χειμερινή Περίοδος (ΧΠ)
*Σύνδεση με ΔΥ
**Σύνδεση με ανταπόκριση

Πηγή: Ομάδα Εργασίας για την Ακτοπλοία ΕΕΣΥΜ-ΣΕΕΝ-ΕΔΙΝΑΛΕ (2014)

Ενέργεια

Για την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου η παραγωγή ενέργειας είναι απόλυτα συνυφασμένη με την ανάπτυξή της. Οι υπάρχουσες υποδομές αυτόνομων εργοστασίων παραγωγής ενέργειας καλύπτουν σήμερα με σχετική επάρκεια τις ανάγκες της Περιφέρειας, με εξαίρεση τους θερινούς μήνες οπότε και η ζήτηση αυξάνεται με γεωμετρικούς ρυθμούς.

Τα κυριότερα χαρακτηριστικά του ενεργειακού συστήματος της Περιφέρειας είναι:

- η μεγάλη εξάρτηση από εισαγόμενες πηγές ενέργειας και ιδιαίτερα από το πετρέλαιο,
- τα προβλήματα στην κάλυψη των ενεργειακών αναγκών του νησιωτικού χώρου,
- η πολλαπλάσια του κοινοτικού μέσου όρου αύξηση της ενεργειακής ζήτησης,
- η υψηλή ενεργειακή ένταση,
- η έλλειψη ισχυρών διασυνδέσεων με τα ευρωπαϊκά δίκτυα φυσικού αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας και
- η κυριαρχία του δημόσιου τομέα στις αγορές ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου.

Σήμερα, στη Περιφέρεια διακρίνονται διάφορα είδη σταθμών ηλεκτρικής ενέργειας, ανάλογα με το είδος της πρωτογενούς ενέργειας που μετατρέπεται σε ηλεκτρική, το είδος του καυσίμου και την τεχνολογία. Αυτόνομες μονάδες παραγωγής ενέργειας είναι εγκατεστημένες σε νησιά με σημαντική τουριστική δραστηριότητα, όπως Θήρα, Κως, Μύκονος, Ρόδος και Σύρος, αλλά και νησιά που αναπτύσσονται τουριστικά όπως Αμοργός, Άνδρος, Αστυπάλαια, Ίος, Κάλυμνος, Κάρπαθος, Κέα, Κύθνος, Λέρος, Μήλος, Πάρος, Πάτμος, Σέριφος, Σίφνος και Σύμη. Από τη κατηγορία των νησιών που αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα ανάπτυξης αλλά και υποδομών, μόνο ορισμένα διαθέτουν αυτόνομες μονάδες, όπως το Αγαθονήσι, οι Αρκοί, η Μεγίστη κ.ά.

Ως προς τους ατμοηλεκτρικούς σταθμούς παραγωγής, που είναι και οι πιο οικονομικές μονάδες ηλεκτρικής ενέργειας για μεγάλες ποσότητες, στη Περιφέρεια υπάρχουν αρκετές μονάδες, χρησιμοποιώντας ως καύσιμο πετρέλαιο και μαζούτ. Υδροηλεκτρική σταθμοί

παραγωγής, δεν υπάρχουν. Αντίθετα, ηλιακά πάρκα, που αποτελούν συστοιχίες ηλιακών συλλεκτών με φωτοβολταϊκά στοιχεία, λειτουργούν στην Κύθνο και στους Αρκούς (Γαύρος Κ.,2008).

Στον ακόλουθο χάρτη αποτυπώνεται η διάταξη υποδομών ΑΠΕ στα νησιά του Αιγαίου από τη ΔΕΗ Α.Ε.

Χάρτης 1.7
ΑΠΕ στα Νησιά του Αιγαίου

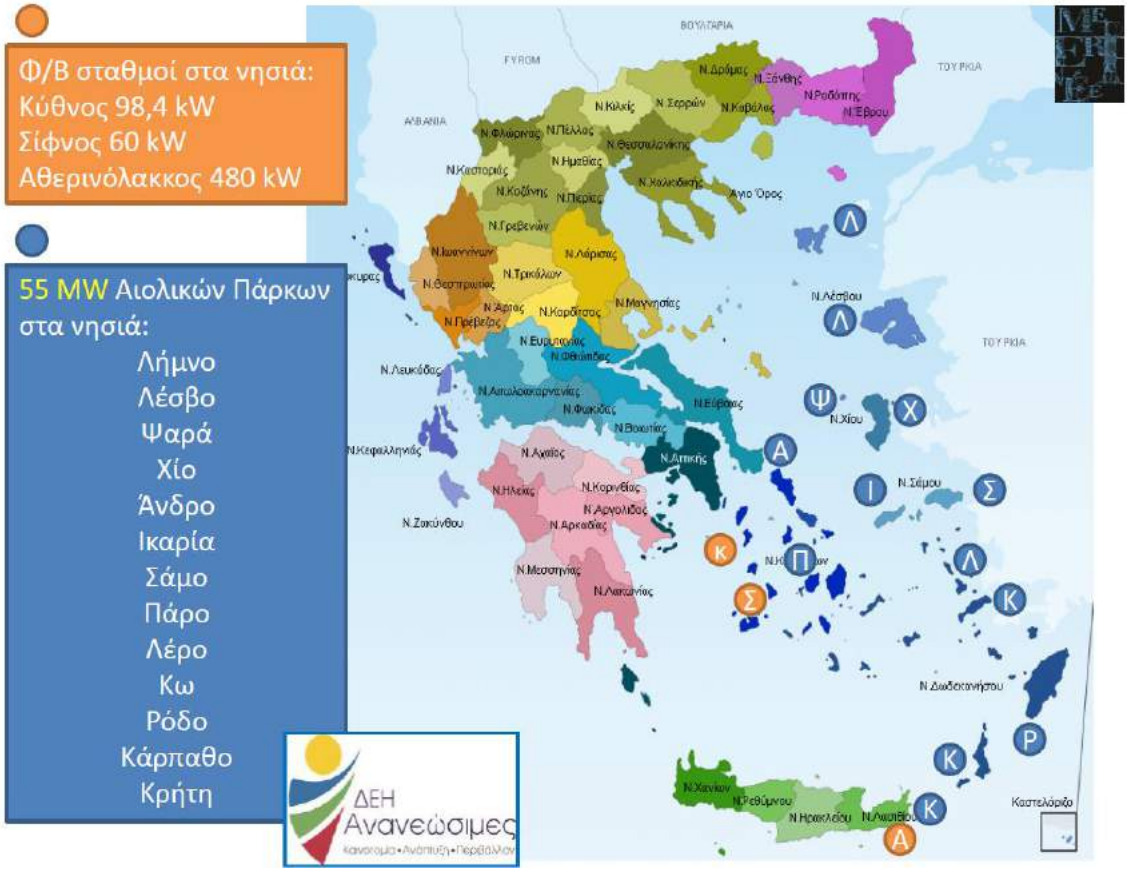

Πηγή: Δ. Κανελλόπουλος, Η αξιοποίηση του υψηλού αιολικού δυναμικού του Αιγαίου, 25.11.2013, ΔΕΗ Ανανεώσιμες Α.Ε.

Στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου η αξιοποίηση της αιολικής ενέργειας εμφανίζει σταθερά αυξητικό ρυθμό, με αξιοποίηση της ικανοποιητικής ταχύτητας του ανέμου σε διάφορες περιοχές. Η εγκατεστημένη ισχύ αιολικής ενέργειας ανά περιφέρεια στην Ελλάδα, για το 2015, αποτυπώνεται στο ακόλουθο διάγραμμα:

Διάγραμμα 1.2
Εγκατεστημένη ισχύς ανά περιοχή (σε MW)

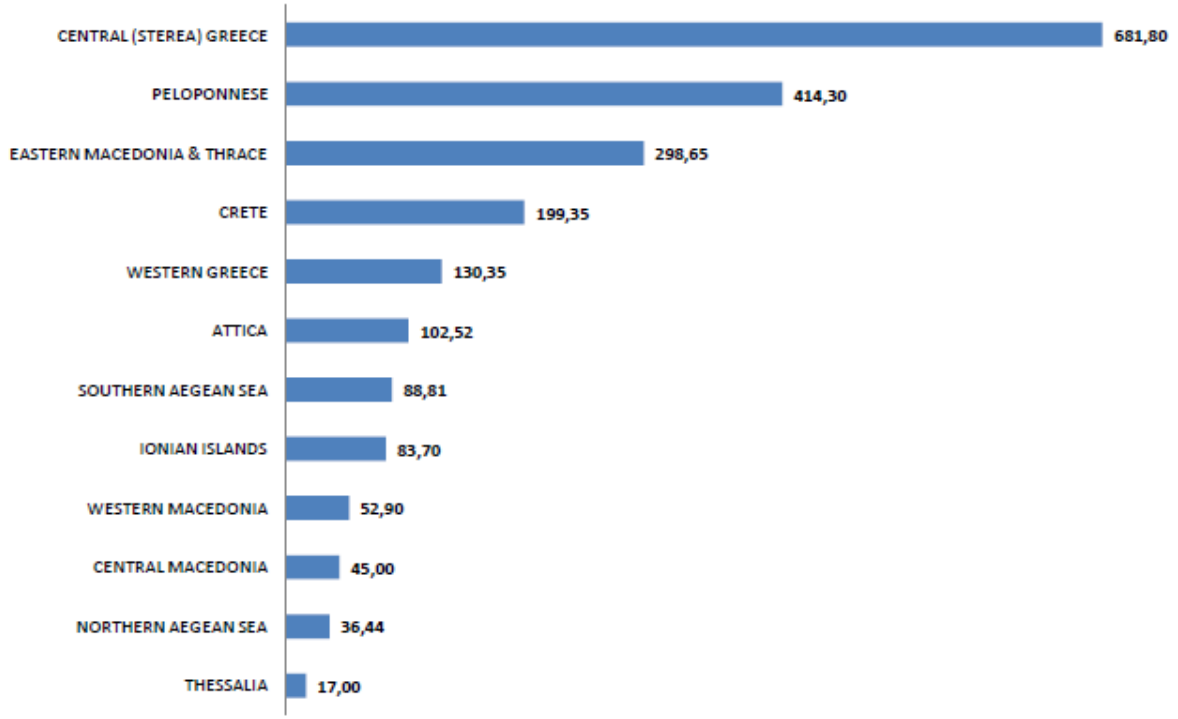

Πηγή: Ελληνική Επιστημονική Ένωση Αιολικής Ενέργειας (ΕΛΕΤΑΕΝ)

Από τα στοιχεία αυτά προκύπτει ότι το Νότιο Αιγαίο έχει σήμερα εγκατεστημένη ισχύ 88,81 MW σε αιολικά πάρκα ή το 4,13% της συνολικά εγκατεστημένης ισχύος της χώρας.

Επισημαίνεται ότι στα μη διασυνδεδεμένα νησιά του Αιγαίου, οι περιορισμοί που τίθενται από τα τοπικά δίκτυα αντιστοιχούν σε δυνατότητα απορρόφησης αιολικής ενέργειας σε ποσοστό 30% της ζήτησης αιχμής ισχύος, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη δυνατότητες αποθήκευσης μέσω υβριδικών συστημάτων.

Ενδεικτικό είναι ότι η λειτουργία ενός ΑΠ ισχύος 10 MW προσφέρει ετησίως την ηλεκτρική ενέργεια που χρειάζονται 7.250 νοικοκυριά και συμβάλλει στην εξοικονόμηση περίπου 7.000 τόνων πετρελαίου. Στους πίνακες που ακολουθούν, παρουσιάζονται τα αιολικά πάρκα της ΔΕΗ αλλά και ανεξάρτητων παραγωγών για την Περιφέρεια.

Πίνακας 1.81α
Αιολικά Πάρκα Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

ΕΤΑΙΡΕΙΑ	ΑΡ. ΜΗΤΡΩΟΥ ΑΔΕΙΩΝ ΡΑΕ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΚΔ. ΑΔ.ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	ΝΟΜΟΣ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΗΜΟΣ	ΘΕΣΗ	Ισχύς (MW)	ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΥΔΡΕΥΣΗΣ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ ΜΥΚΟΝΟΥ	ΑΔ-00028	18/6/2001	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΜΥΚΟΝΟΥ	ΜΥΚΟΝΟΥ	ΑΝΩΝΥΜΟ ΑΝΩ ΜΕΡΑΣ	0,3	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΚΥΚΛΑΔΩΝ ΕΠΕ	ΑΔ-00046	18/6/2001	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΕΞΩΜΒΟΥΡΓΟΥ	ΤΗΝΟΥ	ΑΓΙΑ ΜΑΡΙΝΑ ΝΗΣΟΥ ΤΗΝΟΥ	0,4	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΑΙΟΛΙΚΗ ΜΗΛΟΥ ΑΕ	ΑΔ-00070	16/7/2001	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΜΗΛΟΥ	ΜΗΛΟΥ	ΚΟΥΤΣΟΥΝΟΡΑΧΗ	1,2	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΑΙΟΛΙΚΗ ΣΥΡΟΥ ΑΕ	ΑΔ-00071	16/7/2001	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΑΝΩ ΣΥΡΟΥ	ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	ΣΥΡΙΓΓΑΣ	2,64	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΜΟΝΟΜΕΤΟΧΙΚΗ ΑΙΟΛΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΗΛΕΚΤΡΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΚΑΡΠΑΘΟΥ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΟΤΑ (Δ.Τ. ΑΙΟΛΙΚΗ ΚΑΡΠΑΘΟΥ Α.Ε. ΟΤΑ)	ΑΔ-00086	16/7/2001	ΔΩΔ/ΣΟΥ	ΚΑΡΠΑΘΟΥ	ΚΑΡΠΑΘΟΥ	ΑΓ. ΙΩΑΝΝΗΣ ΑΦΙΑΡΤΗΣ	0,45	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΑΙΟΛΙΚΟ ΠΑΡΚΟ ΡΟΔΟΥ ΑΕ	ΑΔ-00087	16/7/2001	ΔΩΔ/ΣΟΥ	ΑΤΤΑΒΥΡΟΥ ΡΟΔΟΥ	ΡΟΔΟΥ	ΠΙΘΑΝΙΤΗΣ	12	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΖΕΦΥΡΟΣ ΕΠΕ	ΑΔ-00102	11/9/2001	ΔΩΔ/ΣΟΥ	ΚΑΡΠΑΘΟΥ	ΚΑΡΠΑΘΟΥ	ΕΞΩ ΧΙΟΝΙ - ΚΑΟΥΡΙ	0,5	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΔΗΜΟΣ ΑΝΩ ΣΥΡΟΥ	ΑΔ-00107	11/9/2001	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΑΝΩ ΣΥΡΟΥ	ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	ΒΟΥΛΙΑΣ	0,2	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΔΕΗ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΕΣ -ΡΟΚΑΣ ΑΒΕΕ	ΑΔ-00113	11/9/2001	ΔΩΔ/ΣΟΥ	ΛΕΡΟΥ	ΛΕΡΟΥ	ΜΕΜΙΓΚΑΡΙΑ	4,2	ΑΙΟΛΙΚΑ
EUROWIND SA	ΑΔ-00191	4/12/2001	ΔΩΔ/ΣΟΥ	ΝΟΤΙΑΣ ΡΟΔΟΥ	ΡΟΔΟΥ	ΣΤΑΥΡΩΤΗ/ΒΙΓΛΑ/ΚΑΤΑΒΙΑ	17,85	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΔΕΗ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΕΣ ΑΕ	ΑΔ-00197	4/12/2001	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΠΑΡΟΥ	ΠΑΡΟΥ	ΑΝΕΦΑΝΙΔΕΣ/ΚΑΜΑΡΕΣ	3	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΔΕΗ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΕΣ ΑΕ	ΑΔ-00206	4/12/2001	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΜΥΚΟΝΟΥ	ΜΥΚΟΝΟΥ	ΤΗΓΑΝΙ	1,8	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΜΕΛΚΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΛΦΑ ΑΕ	ΑΔ-00209	5/12/2001	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΝΑΞΟΥ	ΝΑΞΟΥ ΚΑΙ ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΞΗΡΟΚΑΜΠΟΣ	1,2	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΜΕΛΚΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΛΦΑ ΑΕ	ΑΔ-00212	4/12/2001	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΙΗΤΩΝ	ΙΗΤΩΝ	ΠΕΛΕΚΑΝΙΑ ΙΟΥ	0,6	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΔΕΗ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΕΣ -ΡΟΚΑΣ ΑΒΕΕ	ΑΔ-00260	27/12/2001	ΔΩΔ/ΣΟΥ	ΗΡΑΚΛΕΙΔΩΝ	ΚΩ	ΚΡΟΤΗΡΙ ΚΕΦΑΛΟΥ ΚΩ	4,2	ΑΙΟΛΙΚΑ

ΑΙΟΛΙΚΗ ΘΗΡΑΣ ΑΕ	ΑΔ-00275	27/12/2001	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΘΗΡΑΣ	ΘΗΡΑΣ	ΚΙΜΙΝΑΣ - ΜΑΝΩΛΑΣ (ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΧΡΙΣΤΟΥ ΜΑΝΩΛΑ)	1,32	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΔΕΗ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΕΣ ΑΕ	ΑΔ-00291	24/1/2002	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΣΙΦΝΟΥ	ΣΙΦΝΟΥ	ΑΚΡΩΤΗΡΙ/ΤΡΑΓΟΥΔΙΣΤΗΣ	1,2	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΔΕΗ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΕΣ ΑΕ	ΑΔ-00292	24/1/2002	ΔΩΔ/ΣΟΥ	ΝΟΤΙΑΣ ΡΟΔΟΥ	ΡΟΔΟΥ	ΒΙΓΛΑ ΚΑΤΤΑΒΙΑΣ	4,95	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΑΕΙΦΟΡΙΚΗ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ ΑΕ	ΑΔ-00333	18/7/2002	ΔΩΔ/ΣΟΥ	ΗΡΑΚΛΕΙΔΩΝ	ΚΩ	ΚΡΑΤΗΡΙ ΝΗΣΟΥ ΚΩ	3,8	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΑΕΙΦΟΡΙΚΗ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ ΑΕ	ΑΔ-00334	18/7/2002	ΔΩΔ/ΣΟΥ	ΠΑΤΜΟΥ	ΠΑΤΜΟΥ	ΚΟΚΚΙΝΟΣ ΚΑΒΟΣ	1,2	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΑΕΙΦΟΡΙΚΗ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ ΑΕ	ΑΔ-00337	18/7/2002	ΔΩΔ/ΣΟΥ	ΚΑΣΟΥ	ΚΑΣΟΥ	ΠΟΛΙΟΝ	1,32	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΑΕΙΦΟΡΙΚΗ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ ΑΕ	ΑΔ-00344	18/7/2002	ΔΩΔ/ΣΟΥ	ΛΕΙΨΩΝ	ΛΕΙΨΩΝ	ΚΟΙΜΗΣΗ ΘΕΟΤΟΚΟΥ	1,7	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΑΕΙΦΟΡΙΚΗ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ ΑΕ	ΑΔ-00345	18/7/2002	ΔΩΔ/ΣΟΥ	ΝΟΤΙΑΣ ΡΟΔΟΥ	ΡΟΔΟΥ	ΧΑΛΑΤΑΣ	3,3	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΑΙΟΛΙΚΗ ΜΗΛΟΥ ΑΕ	ΑΔ-00352	18/7/2002	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΜΗΛΟΥ	ΜΗΛΟΥ	ΚΟΥΤΣΟΥΝΟΡΑΧΗ	0,85	ΑΙΟΛΙΚΑ
ENEL GREEN POWER HELLAS ΑΕ	ΑΔ-00358	18/7/2002	ΔΩΔ/ΣΟΥ	ΑΦΑΝΤΟΥ ΚΑΙ ΚΑΜΕΙΡΟΥ	ΡΟΔΟΥ	ΚΟΥΤΣΟΥΤΗΣ	11,05	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΑΙΟΛΙΚΟ ΠΑΡΚΟ ΝΑΞΟΥ ΑΕ	ΑΔ-00374	29/11/2002	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΔΡΥΜΑΛΙΑΣ	ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΑΜΜΟΜΑΞΗ	7,56	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ - ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΕΣ ΑΕ (HE & D RENEWABLES SA)	ΑΔ-00504	28/5/2003	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΟΡΘΙΟΥ	ΑΝΔΡΟΥ	ΦΑΝΕΡΩΜΕΝΗ	4,5	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΑΙΟΛΙΚΗ ΑΝΔΡΟΥ - ΡΑΧΗ ΞΗΡΟΚΟΜΠΙ ΑΕ	ΑΔ-00533	1/8/2003	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΟΡΘΙΟΥ	ΑΝΔΡΟΥ	ΡΑΧΗ/ΞΗΡΟΚΟΜΠΙ	15	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΚΥΚΛΑΔΩΝ ΕΠΕ	ΑΔ-00550	16/9/2003	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΕΞΩΜΒΟΥΡΓΟΥ	ΤΗΝΟΥ	ΚΑΜΠΟΣ ΠΟΛΕΜΟΥ/ΠΡΑΣΣΑ	1,8	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΔΕΗ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΕΣ ΑΕ	ΑΔ-00570	15/9/2003	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΠΑΝΟΡΜΟΥ	ΤΗΝΟΥ	ΜΑΜΑΔΟΣ	4,5	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΔΕΗ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΕΣ ΑΕ	ΑΔ-00593	6/11/2003	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΥΔΡΟΥΣΑΣ	ΑΝΔΡΟΥ	ΜΑΚΡΟΤΑΝΤΑΛΟ	11,5	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΕΝ.ΤΕ.ΚΑ ΑΙΟΛΙΚΑ ΠΑΡΚΑ Α.Ε. – ΠΥΡΑΜΙΣ Α.Τ.Ε.Ε Ο.Ε. (δ.τ. ΕΝΤΕΚΑ – ΠΥΡΑΜΙΣ ΑΙΟΛΙΚΟ ΠΑΡΚΟ ΑΝΔΡΟΥ Ο.Ε.)	ΑΔ-00609	22/12/2003	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΥΔΡΟΥΣΑΣ	ΑΝΔΡΟΥ	ΜΑΡΑΘΙΑ ΝΗΣΟΣ ΑΝΔΡΟΣ	2,7	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΑΕΙΦΟΡΙΚΗ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ ΑΕ	ΑΔ-00622	30/1/2004	ΔΩΔ/ΣΟΥ	ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	ΒΟΥΤΣΑΝΙ	1,8	ΑΙΟΛΙΚΑ

EVERWIND LTD	ΑΔ-00625	10/2/2004	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΜΥΚΟΝΟΥ	ΜΥΚΟΝΟΥ	ΜΕΡΣΙΝΗ	0,9	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΑΙΟΛΙΚΗ ΙΟΥ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΑΙΟΛΙΚΩΝ ΠΑΡΚΩΝ	ΑΔ-00627	30/1/2004	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΙΗΤΩΝ	ΙΗΤΩΝ	ΠΥΡΓΟΣ	0,6	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΕΝΤΕΚΑ ΑΙΟΛΙΚΑ ΠΑΡΚΑ ΜΥΚΟΝΟΥ Ο.Ε.	ΑΔ-00628	10/2/2004	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΜΥΚΟΝΟΥ	ΜΥΚΟΝΟΥ	ΜΑΟΥ ΛΑΓΚΑΔΑ	1,8	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΕΝΤΕΚΑ ΑΙΟΛΙΚΑ ΠΑΡΚΑ ΜΥΚΟΝΟΥ Ο.Ε.	ΑΔ-00630	10/2/2004	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΑΝΩ ΣΥΡΟΥ	ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	ΧΑΛΑΡΑ	0,6	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΑΙΟΛΙΚΗ ΜΗΛΟΥ ΑΕ	ΑΔ-00635	30/1/2004	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΜΗΛΟΥ	ΜΗΛΟΥ	ΚΟΥΤΣΟΥΝΟΡΡΑΧΗ	0,6	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΣ ΑΙΟΛΙΚΗ ΑΕ	ΑΔ-00640	10/2/2004	ΔΩΔ/ΣΟΥ	ΔΙΚΑΙΟΥ	ΚΩ	ΚΟΥΒΑΣ	3,6	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΑΙΟΛΙΚΗ ΟΛΥΜΠΟΥ ΕΥΒΟΙΑΣ ΑΕ	ΑΔ-00642	10/2/2004	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΑΝΩ ΣΥΡΟΥ	ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	ΜΑΥΡΟΡΓΙΟΣ	2,4	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΕΝΕΡΚΑ ΑΕ	ΑΔ-00657	10/2/2004	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΜΥΚΟΝΟΥ	ΜΥΚΟΝΟΥ	ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΗΛΙΑΣ	1,2	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΑΜΟΡΓΟΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΕΠΕ	ΑΔ-00730	24/9/2004	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΑΜΟΡΓΟΥ	ΑΜΟΡΓΟΥ	ΚΑΤΩ ΜΕΡΙΑ	0,5	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΥΔΡΕΥΣΗΣ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ ΚΩ	ΑΔ-00756	21/7/2004	ΔΩΔ/ΣΟΥ	ΚΩ	ΚΩ	ΑΓ. ΜΑΡΙΝΑ	1,8	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΖΕΦΥΡΟΣ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΕΣ ΠΗΓΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΕΠΕ	ΑΔ-00771	25/1/2005	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΕΑΣ	ΚΕΑΣ	ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ	1,6	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΚΩΝ/ΝΟΣ & ΝΙΚΗΤΑΣ ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΑΒΕΤΕ	ΑΔ-00772	7/1/2005	ΔΩΔ/ΣΟΥ	ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ	ΡΟΔΟΥ	ΕΝΤΟΣ ΤΗΣ ΜΟΝΑΔΑΣ ΚΕΡΑΜΟΥΡΓΙΑΣ Κ & Ν ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΑΒΕΤΕ ΠΟΥ ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ ΣΤΟ 13ο ΧΛΜ. ΡΟΔΟΥ - ΛΙΝΔΟΥ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΦΑΛΗΡΑΚΙ ΝΗΣΟΥ ΡΟΔΟΥ	0,075	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΑΙΟΛΙΚΗ ΣΥΡΟΥ ΑΕ	ΑΔ-00794	8/3/2005	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΣΥΡΟΥ	ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	ΣΥΡΙΓΓΑΣ	1,2	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΑΙΟΛΙΚΗ ΚΥΚΛΑΔΩΝ ΑΕ	ΑΔ-00802	8/6/2005	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΕΑΣ	ΚΕΑΣ	ΠΑΟΥΡΑΣ	2,4	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΥΔΡΕΥΣΗΣ & ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ ΣΥΜΗΣ (Δ.Ε.Υ.Α Σ) ΝΟΜΟΥ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΑΔ-00843	30/6/2005	ΔΩΔ/ΣΟΥ	ΣΥΜΗΣ	ΣΥΜΗΣ	ΕΞΩ ΒΟΥΝΟΣ	0,33	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΑΙΟΛΙΚΗ ΛΕΙΨΩΝ ΟΕ	ΑΔ-00863	20/7/2005	ΔΩΔ/ΣΟΥ	ΛΕΙΨΩΝ	ΛΕΙΨΩΝ	ΣΚΑΦΗ	0,6	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΑΙΟΛΙΚΟ ΠΑΡΚΟ ΚΕΑΣ Ε.Π.Ε	ΑΔ-01010	31/10/2006	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΕΑΣ	ΚΕΑΣ	ΠΑΟΥΡΑΣ	3,4	ΑΙΟΛΙΚΑ
GREEK WIND POWER AE	ΑΔ-01036	30/3/2007	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΟΡΘΙΟΥ	ΑΝΔΡΟΥ	ΦΡΑΓΚΑΚΙ	15	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΔΕΗ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΕΣ ΑΕ	ΑΔ-01134	27/10/2008	ΔΩΔ/ΣΟΥ	ΚΑΡΠΑΘΟΥ	ΚΑΡΠΑΘΟΥ	ΑΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ	0,275	ΑΙΟΛΙΚΑ

ΔΕΗ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΕΣ ΑΕ	ΑΔ-01144	27/10/2008	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΥΘΝΟΥ	ΚΥΘΝΟΥ	ΧΩΡΑ	0,165	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΔΕΗ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΕΣ ΑΕ	ΑΔ-01145	27/10/2008	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΥΘΝΟΥ	ΚΥΘΝΟΥ	ΚΟΥΚΟΥΒΑΓΙΑ	0,5	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΔΕΗ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΕΣ ΑΕ	ΑΔ-01146	27/10/2008	ΔΩΔ/ΣΟΥ	ΚΑΡΠΑΘΟΥ	ΚΑΡΠΑΘΟΥ	ΟΘΟΥΣ	0,175	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΔΕΗ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΕΣ ΑΕ	ΑΔ-01149	27/10/2008	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΥΔΡΟΥΣΑΣ ΑΝΔΡΟΥ	ΑΝΔΡΟΥ	ΚΑΛΥΒΑΡΙ	1,575	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΑΙΟΛΙΚΟ ΠΑΡΚΟ ΚΙΛΙΖΑ Α.Ε.	ΑΔ-01687	22/9/2010	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΥΔΡΟΥΣΑΣ	ΑΝΔΡΟΥ	ΚΙΛΙΖΑ	23	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΑΙΟΛΙΚΟ ΠΑΡΚΟ ΛΟΥΚΟ Α.Ε.	ΑΔ-01688	22/9/2010	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΥΔΡΟΥΣΑΣ	ΑΝΔΡΟΥ	ΛΟΥΚΟ	25,3	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΑΙΟΛΙΚΟ ΠΑΡΚΟ ΜΠΑΜΠΟ ΒΙΓΛΙΕΣ Α.Ε.	ΑΔ-01689	22/9/2010	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΥΔΡΟΥΣΑΣ	ΑΝΔΡΟΥ	ΜΠΑΜΠΟ-ΒΙΓΛΙΕΣ	32,2	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΑΙΟΛΙΚΟ ΠΑΡΚΟ ΛΕΥΚΙΒΑΡΙ Α.Ε.	ΑΔ-01690	22/9/2010	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΥΔΡΟΥΣΑΣ	ΑΝΔΡΟΥ	ΛΕΥΚΙΒΑΡΙ	32,2	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΑΙΟΛΙΚΟ ΠΑΡΚΟ ΑΓΙΟΣ ΟΝΟΥΦΡΙΟΣ Α.Ε.	ΑΔ-01691	22/9/2010	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΥΔΡΟΥΣΑΣ	ΑΝΔΡΟΥ	ΑΓΙΟΣ ΟΝΟΥΦΡΙΟΣ	6,9	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΑΙΟΛΙΚΟ ΠΑΡΚΟ ΦΩΛΙΑ ΑΕ	ΑΔ-01692	22/9/2010	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΠΑΝΟΡΜΟΥ	ΤΗΝΟΥ	ΚΟΡΑΚΟΥ ΦΩΛΙΑ - ΠΕΤΑΛΑ	23	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΑΙΟΛΙΚΟ ΠΑΡΚΟ ΓΚΟΡΑΚΙ ΑΕ	ΑΔ-01693	22/9/2010	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΑΝΔΡΟΥ	ΑΝΔΡΟΥ	ΚΟΥΒΑΡΑ	36	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΑΙΟΛΙΚΟ ΠΑΡΚΟ ΓΚΑΓΚΑΡΗ ΑΕ	ΑΔ-01694	22/9/2010	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΕΞΩΜΒΟΥΡΓΟΥ	ΤΗΝΟΥ	ΓΚΑΓΚΑΡΗ - ΚΑΡΑΜΠΙΝΙΑ-ΑΝΩΓΕΙΑ-ΜΕΣΟΒΟΥΝΙ	24	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΑΙΟΛΙΚΟ ΠΑΡΚΟ ΔΙΣΤΟΜΟΣ ΑΕ	ΑΔ-01695	22/9/2010	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΔΡΥΜΑΛΙΑΣ	ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΑΒΑΛΛΑΡΗ - ΣΤΡΩΤΗ	36	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΑΙΟΛΙΚΟ ΠΑΡΚΟ ΚΑΦΟΥΤΣΙ ΑΕ	ΑΔ-01696	22/9/2010	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΥΔΡΟΥΣΑΣ	ΑΝΔΡΟΥ	ΤΣΟΥΚΑ - ΓΚΑΡΔΙ - ΑΜΑΡΑΝΤΟΣ - ΠΗΓΕΣ - ΛΕΥΚΑ	36	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΑΙΟΛΙΚΟ ΠΑΡΚΟ ΣΚΟΥΜΠΙ ΑΕ	ΑΔ-01697	22/9/2010	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΥΔΡΟΥΣΑΣ	ΑΝΔΡΟΥ	ΣΚΟΥΜΠΙ - ΦΡΟΥΣΑΙΟΙ - ΒΡΑΧΑΚΙ- ΚΟΡΥΦΗ	29,9	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΑΙΟΛΙΚΟ ΠΑΡΚΟ ΓΟΥΡΛΕΣ ΑΕ	ΑΔ-01698	22/9/2010	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΠΑΡΟΥ	ΠΑΡΟΥ	ΚΟΡΑΚΑΣ - ΚΑΝΤΝΕΛΙΑ-ΣΜΥΡΙΓΛΙ- ΑΓΡΙΟΛΟΥΚΑ	36	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΑΙΟΛΙΚΟ ΠΑΡΚΟ ΣΤΡΟΥΜΠΟΥΛΑΣ ΑΕ	ΑΔ-01699	22/9/2010	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΠΑΡΟΥ	ΠΑΡΟΥ	ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΗΛΙΑΣ - ΠΕΡΙΣΤΕΡΙ	36	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΑΙΟΛΙΚΟ ΠΑΡΚΟ ΠΕΤΑΛΟ ΑΕ	ΑΔ-01700	22/9/2010	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΑΝΔΡΟΥ	ΑΝΔΡΟΥ	ΠΕΤΑΛΟ- ΒΑΣΙΛΙΚΟ-ΒΙΓΛΑ- ΒΟΡΕΙΝΗ ΣΠΗΛΙΑ	36	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΑΙΟΛΙΚΟ ΠΑΡΚΟ ΜΠΟΛΙΜΠΑΣ ΑΕ	ΑΔ-01701	22/9/2010	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΔΡΥΜΑΛΙΑΣ	ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙ-ΦΑΝΕΡΩΜΕΝΗ	32,2	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΑΙΟΛΙΚΗ ΑΤΤΙΚΗΣ Α.Ε.	ΑΔ-01702	22/9/2010	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΥΔΡΟΥΣΑΣ	ΑΝΔΡΟΥ	ΣΚΟΠΙΑ/ΑΓ. ΣΥΜΕΩΝ/ΜΕΓΑΛΗ	30	ΑΙΟΛΙΚΑ

						ΠΕΤΡΑ		
ΑΙΟΛΙΚΟ ΠΑΡΚΟ ΒΟΥΡΛΑΣ ΑΕ	ΑΔ-01703	22/9/2010	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΝΑΞΟΥ	ΝΑΞΟΥ ΚΑΙ ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΞΥΛΟΚΑΣΤΡΟ- ΡΑΧΗ-ΚΟΡΑΚΙΟ- ΤΣΟΥΝΤΑ	36	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΣΤΕΦΑΣ Ι. & ΣΙΑ ΕΕ	ΑΔ-01783	29/9/2010	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΕΑΣ	ΚΕΑΣ	ΑΓΙΟΣ ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ	2,4	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΚΥΚΛΑΔΙΚΑ ΜΕΛΤΕΜΙΑ Α.Ε.	ΑΔ-02698	25/7/2011	ΔΩΔ/ΣΟΥ	ΝΙΣΥΡΟΥ	ΝΙΣΥΡΟΥ	ΝΗΣΟΥΣ/ΝΗΣΙΔΕΣ ΚΑΝΔΕΛΙΟΥΣΣΑ, ΠΕΡΓΟΥΣΣΑ, ΠΑΧΕΙΑ	60	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΚΥΚΛΑΔΙΚΑ ΜΕΛΤΕΜΙΑ Α.Ε.	ΑΔ-02699	25/7/2011	ΔΩΔ/ΣΟΥ	ΚΑΛΥΜΝΟΥ	ΑΣΤΥΠΑΛΑΙΑΣ ΛΕΡΟΥ	ΝΗΣΟΥΣ ΟΦΙΔΟΥΣΣΑ ΚΑΙ ΠΟΝΤΙΚΟΥΣΣΑ ΛΕΒΙΘΑ, ΚΙΝΑΡΟΣ, ΓΛΑΡΟΣ, ΛΙΑΔΗ ΚΑΙ ΠΛΑΚΑ	282	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΚΥΚΛΑΔΙΚΑ ΜΕΛΤΕΜΙΑ Α.Ε.	ΑΔ-02700	25/7/2011	ΚΥΚΛΑΔΩΝ ΔΩΔ/ΣΟΥ	ΑΣΤΥΠΑΛΑΙΑΣ ΑΝΑΦΗΣ	ΑΣΤΥΠΑΛΙΑ ΑΝΑΦΗΣ	ΝΗΣΟΙ ΠΑΧΕΙΑ ΚΑΙ ΜΑΚΡΑ ΣΟΦΡΑΝΑ, ΑΔΕΛΦΟΙ (ΜΕΓΑΛΟΣ ΑΔΕΛΦΟΣ,ΜΙΚΡΟΣ ΑΔΕΛΦΟΣ, ΣΟΚΑΣ), ΣΥΡΝΑ, ΤΡΙΑ ΝΗΣΙΑ (ΠΛΑΚΙΔΑ, ΣΤΕΦΑΝΑ, ΜΕΣΟΝΗΣΙ), ΚΟΥΤΣΟΜΥΤΗΣ, ΚΟΥΝΟΥΠΟΙ	240	ΑΙΟΛΙΚΑ
TARNARA AIOLOS AE	ΑΔ-02837	19/9/2011	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΑΜΟΡΓΟΥ, ΑΝΑΦΗΣ, ΑΣΤΥΠΑΛΑΙΑΣ	ΑΜΟΡΓΟΥ, ΑΝΑΦΗΣ, ΑΣΤΥΠΑΛΑΙΑΣ, ΙΗΤΩΝ	Βίγλες- Χλωροβούνια- Πρ. Ηλίας» της νήσου Αμοργού «Βίγλα- Βαγιά- Τουμπάρια» της νήσου Ανάφης, του Δήμου Ανάφης «Πέρβολες- Πρ. Ηλίας- Μαυροβουνια- Κούκκος- Βίγλα- Βάρδια- Κουτέλα- Αθυμαδόρι- Εγειλή» της νήσου Αστυπάλαιας «Τρυπητή- Κεφαλά- Κώστιζα- Πούντα Πλακών- Μεγ. Βουνί- Παλιόκαστρο- Αγ. Ειρήνη- Πρ. Ηλίας- Βιγλάρι- Αγ Βαρβάρα Ράχη- Βουνί» της νήσου Ίου	317,4	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΝΗΣΙΩΤΙΚΟΣ ΑΝΕΜΟΣ ΑΕ	ΑΔ-03222	16/5/2012	ΔΩΔ/ΣΟΥ	ΗΡΑΚΛΕΙΔΩΝ,	ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ,	Διαπόρι-Κουκούλα-Πατέλα»,	348	ΑΙΟΛΙΚΑ

				ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ, ΛΕΡΟΥ	ΛΕΡΟΥ, ΚΩ	«Βίγλια», «Λαγκουνάρα» και «Κουκούλα-Αδραμίτσας-Σταυρός» της νήσου Καλύμνου, «Λακανίκι» και «Βασιλική» της νήσου Ψερίμου, «Λιμνίωνας-Σφακιά- Πάτελα», «Βαλκάνια», «Θυμιανός», «Βίγλες-Αγρέλια» και «Λιμνί» της νήσου Κω, θέσεις «Φούρνος» και «Σκουμπάρδος» της νήσου Λέρου		
ΑΙΟΛΙΚΗ ΟΛΥΜΠΟΥ ΕΥΒΟΙΑΣ ΑΕ	ΑΔ-03285	26/7/2012	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΑΝΩ ΣΥΡΟΥ	ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΗΛΙΑΣ-ΣΚΟΤΩΜΕΝΟΣ- ΞΕΡΗ ΣΥΚΙΑ	50	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΑΙΟΛΙΚΗ ΟΛΥΜΠΟΥ ΕΥΒΟΙΑΣ ΑΕ	ΑΔ-03286	26/7/2012	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΑΝΩ ΣΥΡΟΥ	ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	ΧΗΝΟΠΟΔΙ ΓΥΑΡΟΥ	6	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟ ΚΕΝΤΡΟ Α.Π.Ε ΚΥΚΛΑΔΩΝ Α.Ε	ΑΔ-03287	26/7/2012	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΑΝΩ ΣΥΡΟΥ	ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	ΨΗΛΗ ΡΑΧΗ ΓΥΑΡΟΥ	39	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟ ΚΕΝΤΡΟ Α.Π.Ε ΚΥΚΛΑΔΩΝ Α.Ε	ΑΔ-03288	26/7/2012	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΑΝΩ ΣΥΡΟΥ	ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	ΑΣΠΑΛΑΝΘΡΩΠΟ ΓΥΑΡΟΥ	18	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟ ΚΕΝΤΡΟ Α.Π.Ε ΚΥΚΛΑΔΩΝ Α.Ε	ΑΔ-03289	26/7/2012	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΑΝΩ ΣΥΡΟΥ	ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	ΓΥΑΡΟΣ	12	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟ ΚΕΝΤΡΟ Α.Π.Ε ΚΥΚΛΑΔΩΝ Α.Ε	ΑΔ-03290	26/7/2012	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΑΝΩ ΣΥΡΟΥ	ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	ΓΥΑΡΟΣ	42	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟ ΚΕΝΤΡΟ Α.Π.Ε ΚΥΚΛΑΔΩΝ Α.Ε	ΑΔ-03291	26/7/2012	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΑΝΩ ΣΥΡΟΥ	ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	ΓΥΑΡΟΣ	36	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΑΙΟΛΟΣ ΚΡΗΤΗΣ ΑΕ	ΑΔ-03306	5/12/2012	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΥΘΝΟΥ	ΚΕΑΣ – ΚΥΘΝΟΥ	ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΗΛΙΑΣ - ΛΑΡΝΙ - ΑΓΙΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ - ΚΑΣΤΕΛΛΑ - ΣΤΥΦΟ – ΖΑΜΠΕΤΑ	50	ΑΙΟΛΙΚΑ
ΠΕΤΑΛΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ & ΣΙΑ ΟΕ	ΑΔ-03319	10/4/2013	ΔΩΔ/ΣΟΥ	ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	ΛΑΓΚΟΥΝΑΡΑ - ΧΩΡΙΖΙ – ΣΤΗΜΕΝΙΑ	2,5	ΒΙΟΜΑΖΑ

Πηγή: Αποκεντρωμένη Διοίκηση Αιγαίου, 2016

Πίνακας 1.81β
Υβριδικοί Σταθμοί ΑΠΕ Νοτίου Αιγαίου

ΕΤΑΙΡΕΙΑ	ΑΡ. ΜΗΤΡΩΟΥ ΑΔΕΙΩΝ ΡΑΕ	ΗΜ/ΝΙΑ ΕΚΔ. ΑΔ.ΠΑΡ/ΓΗΣ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΗΜΟΣ	ΘΕΣΗ	Ισχύς ΑΠΕ (MW)	ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ	Εγγυημένη Ισχύς (MW)	ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ
ΑΙΟΛΙΚΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΛΑΚΩΝΙΑΣ Α.Ε.	ΑΔ-03017	12/12/2011	ΑΤΑΒΥΡΟΥ, ΝΟΤΙΑΣ ΡΟΔΟΥ	ΡΟΔΟΥ	ΒΟΥΝΙ, ΞΕΛΟΡΙΜΙ, ΠΕΛΕΚΑΝΟΣ, ΜΑΥΡΟ ΒΟΥΝΟ, ΒΟΥΚΟΛΙΕΣ	20,40	ΑΙΟΛΙΚΑ	15	ΥΔΡΟΣΤΡΟΒΙΛΟΙ
ΑΙΟΛΙΚΗ ΛΙΡΑ Α.Ε.	ΑΔ-03018	12/12/2011	ΑΤΑΒΥΡΟΥ, ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΥ, ΚΑΜΕΙΡΟΥ & ΝΟΤΙΑΣ ΡΟΔΟΥ	ΡΟΔΟΥ	ΧΟΧΛΑΚΟΝΟΣ, ΠΑΛΑΙΟΛΑΣΤΡΟ, ΘΑΛΑΣΣΙΕΣ	11,90	ΑΙΟΛΙΚΑ	9	ΥΔΡΟΣΤΡΟΒΙΛΟΙ
ARGOLIDA AIOLOS Α.Ε.	ΑΔ-03019	12/12/2011	ΛΙΝΔΙΩΝ & ΝΟΤΙΑΣ ΡΟΔΟΥ	ΡΟΔΟΥ	ΞΕΡΑ ΞΥΛΑ-ΣΤΑΥΡΟΣ, ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΧΩΡΑΦΙ, ΑΙΜΝΙΟ	16,15	ΑΙΟΛΙΚΑ	12	ΥΔΡΟΣΤΡΟΒΙΛΟΙ
EUNICE LABORATORIES ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ (Δ.Τ. EUNILAB Α.Ε.)	ΑΔ-03540	13/5/2016	ΤΗΛΟΥ	ΤΗΛΟΥ	ΑΓΙΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ –ΠΑΧΥ	0,96	ΑΙΟΛΙΚΑ - ΦΩΤΟΒΟΛΤΑΙΚΑ	0,4	ΣΥΣΣΩΡΕΥΤΕΣ

Πηγή: Αποκεντρωμένη Διοίκηση Αιγαίου, 2016

Η ύπαρξη των αιολικών πάρκων παραγωγής ενέργειας για την ανάπτυξη της περιοχής του Νοτίου Αιγαίου είναι μεγάλης σημασίας. Υπολογίζεται ότι η αναμενόμενη αύξηση των επενδύσεων σε αιολικά πάρκα, θα έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας στην Περιφέρεια, καθώς και την αύξηση του συνολικού όγκου των επενδύσεων Όμως θα πρέπει να τονιστεί και η δυσκολία αξιοποίησης εναλλακτικών μορφών ενέργειας, λόγω της γεωγραφικής ασυνέχειας και των αυξημένων απαιτούμενων πόρων σε σύγκριση με τις ωφέλειες. Στο πλαίσιο αυτό έχει εκπονηθεί από την ΔΕΗ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΕΣ Α.Ε. ένα στρατηγικό πλάνο ανάπτυξης ενός δικτύου αιολικών πάρκων για το Νότιο Αιγαίο με συνολική εγκατεστημένη ισχύ 1047 MW, όπως φαίνεται στον ακόλουθο χάρτη:

Χάρτης 1.8

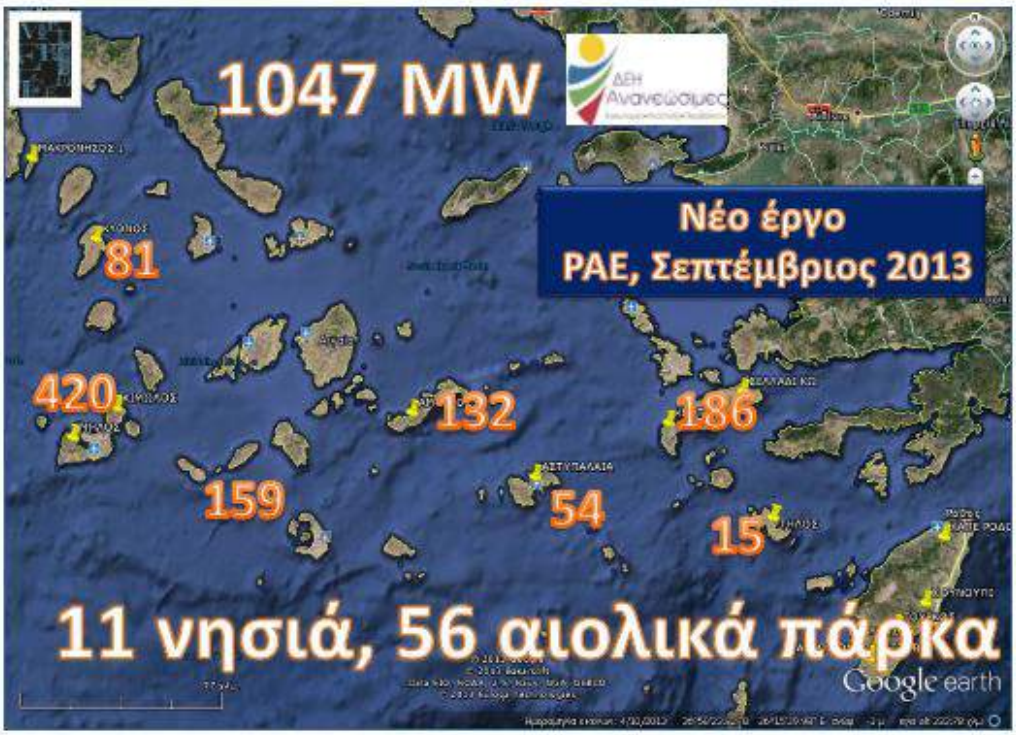

Πηγή: Δ. Κανελλόπουλος, Η αξιοποίηση του υψηλού αιολικού δυναμικού του Αιγαίου, 25.11.2013, ΔΕΗ Ανανεώσιμες Α.Ε.

Πάντως τέτοια εγχειρήματα δεν τυγχάνουν υποδοχής/αποδοχής άνευ όρων καθώς σε πολλές τοπικές κοινωνίες εκφράζονται επιφυλάξεις για την εγκατάσταση αιολικών πάρκων που έχουν επιπτώσεις στα ευαίσθητα οικοσυστήματα της περιοχής του Νοτίου

Αιγαίου (όπως π.χ. στην Πάρο, όπου οι τοπικές αρχές έχουν προσφύγει ενώπιον του Συμβουλίου Επικρατείας κατά των σχετικών Υπουργικών Αποφάσεων περί έγκρισης περιβαλλοντικών όρων εγκατάστασης αιολικών πάρκων), ειδικά ως προς την τοποθέτηση Βιομηχανικών Αιολικών Πάρκων, ενώ έχουν συγκροτηθεί και σχετικές επιτροπές για την παρακολούθηση του θέματος σε τοπικό επίπεδο.

Τηλεπικοινωνίες και Τεχνολογίες της Πληροφορικής και Επικοινωνιών

Ως προς τα βασικά μεγέθη της τηλεπικοινωνιακής υποδομής της Περιφέρειας, οι σχετικές υποδομές κρίνονται ως ικανοποιητικές, τουλάχιστον για την εξασφάλιση κλασσικών υπηρεσιών τηλεφωνίας και υπηρεσιών δεδομένων (data) στενού εύρους (narrowband). Πέραν τούτου όμως, υπάρχουν μικρότερα νησιά ή οικισμοί που δεν έχουν επαρκή υποδομή ή δεν διαθέτουν εναλλακτικούς δρόμους τηλεπικοινωνιακής σύνδεσης, που θα προσέθεταν στην ασφάλεια και αξιοπιστία του συστήματος. Ως αποτέλεσμα αυτού είναι το υφιστάμενο τηλεπικοινωνιακό δίκτυο, κυρίως όσον αφορά τα μικρότερα νησιά, να χρειάζεται εκσυγχρονισμό και επέκταση. Επίσης, παρά την απελευθέρωση της αγοράς των τηλεπικοινωνιών, στην περιοχή δεν υπήρξαν σημαντικές επενδυτικές πρωτοβουλίες από άλλους παρόχους (εξαιρουμένης της κινητής τηλεφωνίας) και έτσι η βασική υποδομή εξακολουθεί να αναπτύσσεται από τον ΟΤΕ, ο οποίος μάλιστα μέσω εμπορικών συμφωνιών προσφέρει τεχνικές υποδομές στους πρώτους. Στο πίνακα που ακολουθεί, παρουσιάζεται το ποσοστό χρήσης σταθερών τηλεφωνικών συνδέσεων ανά εκατό κατοίκους.

Πίνακας 1.82
Ποσοστό χρήσης σταθερών τηλεφωνικών συνδέσεων ανά 100 κατοίκους ανά νομό

Νομός	Απογραφή έτους 2001	Συνδέσεις PSTN	Ποσοστό (%) Συνδέσεων ανά 100 Κατοίκους
Νομός Δωδεκανήσου	190.564	112.225	59
Νομός Κυκλάδων	111.181	92.197	83
Μ.Ο. Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου			67

Μ.Ο. Ελλάδας			51

Πηγή: Ο.Τ.Ε., Ε.Σ.Υ.Ε. – επεξεργασία στοιχείων

Όπως φαίνεται στον παραπάνω πίνακα, ο Νομός Κυκλάδων εμφανίζει ποσοστό 83% ως προς τις τηλεφωνικές συνδέσεις ανά εκατό κατοίκους, αποτελώντας και το Νομό με το μεγαλύτερο ποσοστό στη χώρα. Από την άλλη, ο Νομός Δωδεκανήσου έχει ποσοστό 59%, το οποίο βρίσκεται λίγο πάνω από το μέσο όρο της Ελλάδας (51%).

Ως προς τη χρήση κινητής τηλεφωνίας, η Περιφέρεια παρουσιάζει ποσοστό χρήσης 100%, σύμφωνα με τα αποτελέσματα έρευνας του Παρατηρητηρίου για την Κοινωνία της Πληροφορίας, έναντι του 96,7 της χώρας. Το 49,8% των χρηστών κινητού τηλεφώνου, το χρησιμοποιεί για να συνομιλεί πλέον των δύο ωρών, ποσοστό που αποτελεί και το δεύτερο μεγαλύτερο μεταξύ των περιφερειών της χώρας, μετά την Περιφέρεια Πελοποννήσου, όπως αποτυπώνεται και στο διάγραμμα που ακολουθεί.

Διάγραμμα 1.3
Χρόνος χρήσης του κινητού τηλεφώνου ανά Περιφέρεια

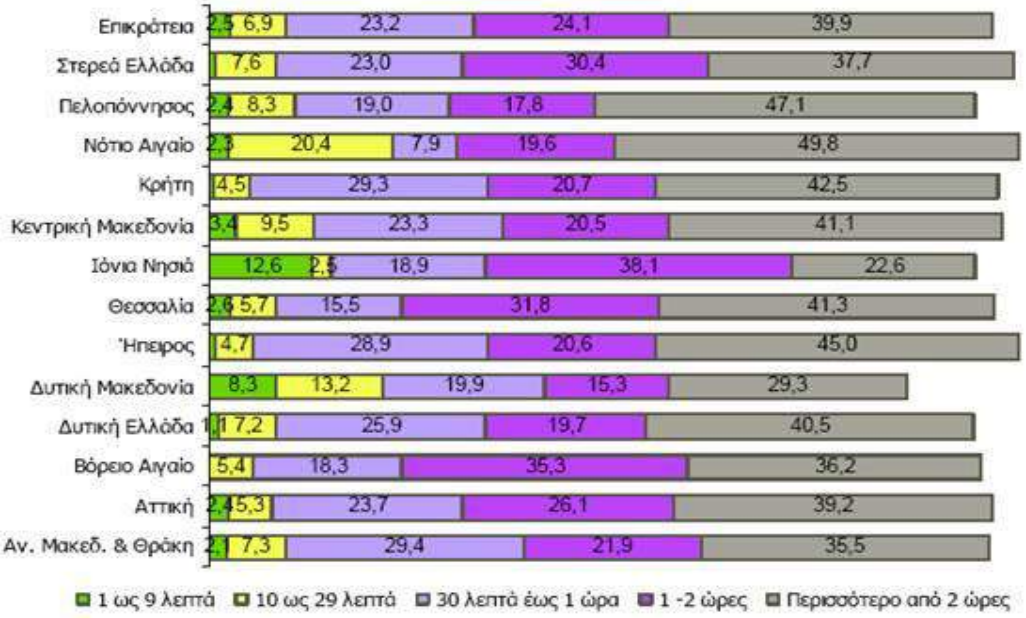

Πηγή: Ταυτότητα Χρηστών Ίντερνετ στην Ελλάδα, Παρατηρητήριο για την Κοινωνία της Πληροφορίας, 2007

Σχετικά με το ευρυζωνικό τηλεπικοινωνιακό δίκτυο (συνδέσεις ADSL), η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου παρουσιάζει ένα δυναμικό προφίλ, με ιδιαίτερα αυξημένη πρόσβαση των νοικοκυριών στο διαδίκτυο, αφού είναι η δεύτερη περιφέρεια της χώρας μετά την Αττική.

Η κατάσταση όσον αφορά τις υφιστάμενες ευρυζωνικές παροχές κρίνεται ικανοποιητική, ενώ η μη κάλυψη ορισμένων μικρών νησιών (π.χ. Μεγίστη, Κάσος, Αρκοί, Σίκινος, Δονούσα, Δήλος και Κ. Κουφονήσι) οφείλεται σε αδυναμίες της τεχνολογίας δικτύου πρόσβασης (Εκθεση Επιχειρηματικότητας Νοτίου Αιγαίου, 2007).

Σύμφωνα με πρόσφατη μελέτη του Παρατηρητηρίου για την Κοινωνία της Πληροφορίας, η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου συγκεντρώνει ποσοστά χρήσης Η/Υ και διαδικτύου 45,4% και 47,2% αντίστοιχα, αποτελώντας μάλιστα μια από τις τρεις Περιφέρειες με επίπεδα υψηλότερα των μέσων όρων της χώρας, όπως αποτυπώνεται και στο διάγραμμα που ακολουθεί.

Διάγραμμα 1.4
Χρήση Η/Υ και διαδικτύου ανά Περιφέρεια, 2008

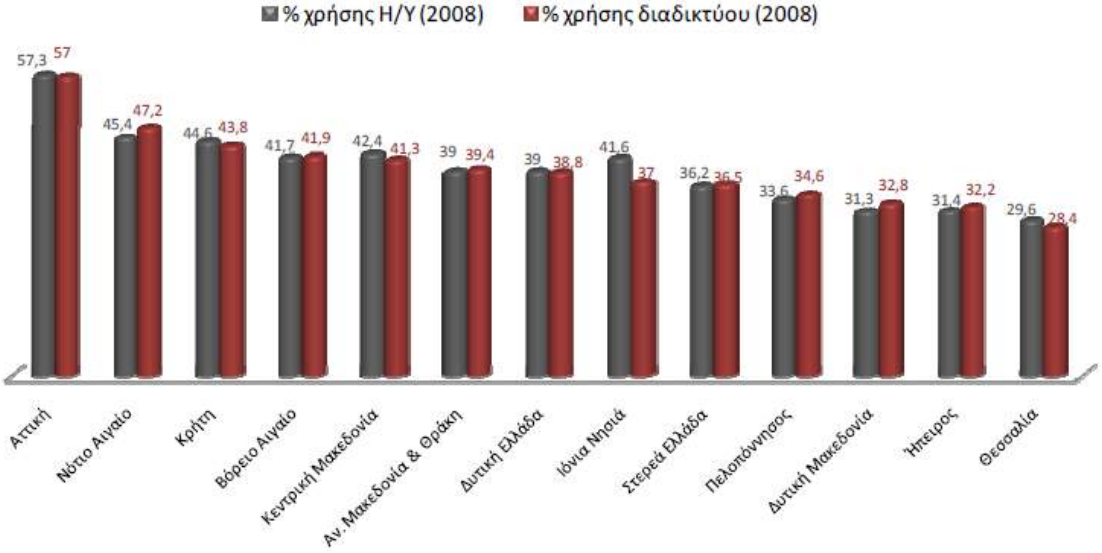

Βάση: Σύνολο δείγματος, 2008 n=5966
% χρήση Η/Υ: αναφέρεται στο ποσοστό (%) των ατόμων που χρησιμοποίησαν Η/Υ τους τρεις τελευταίους μήνες από τη διενέργεια της έρευνας
% χρήσης Διαδικτύου: αναφέρεται στο ποσοστό (%) των ατόμων που χρησιμοποιούν το διαδίκτυο, ανεξάρτητα από το αν έχουν δική τους σύνδεση ή όχι.

Πηγή: Ταυτότητα Χρηστών Ιντερνέτ στην Ελλάδα, Παρατηρητήριο για την Κοινωνία της Πληροφορίας, 2010

Σε επίπεδο νοικοκυριών, τα ποσοστά κατ' οίκον σύνδεσης στο διαδίκτυο διαμορφώνουν την ίδια σειρά κατάταξης των περιφερειών, με αυτή που αφορά στους ατομικούς χρήστες του διαδικτύου. Σε σχέση με το 2005, το 2008 το ποσοστό πρόσβασης των νοικοκυριών της περιφέρειας στο διαδίκτυο έχει σχεδόν διπλασιαστεί (από 23% σε 44,1%).

Διάγραμμα 1.5
% Συνδεδεμένων Νοικοκυριών Ανά Περιφέρεια, 2008

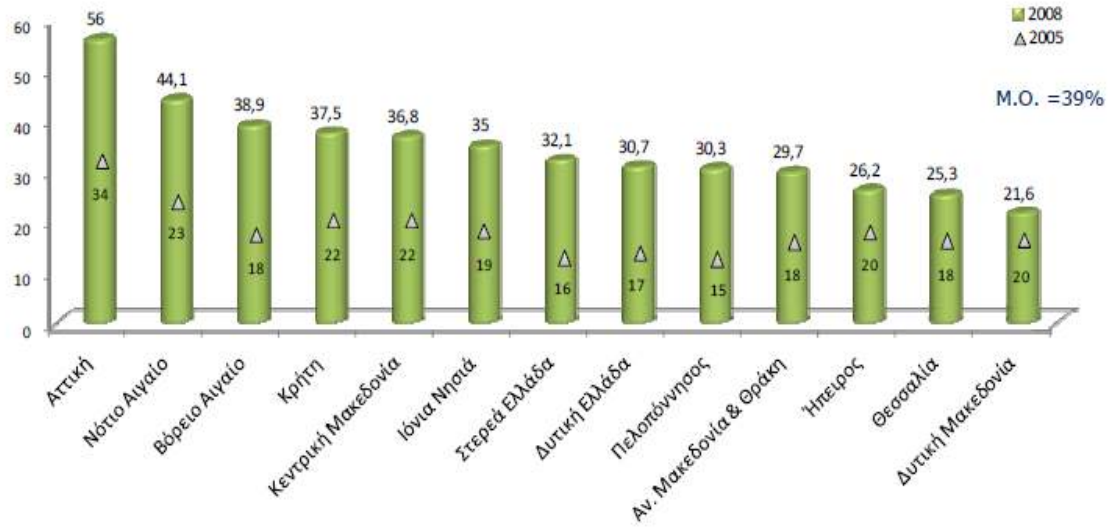

Πηγή: Ταυτότητα Χρηστών Ιντερνέτ στην Ελλάδα, Παρατηρητήριο για την Κοινωνία της Πληροφορίας, 2010

Ως προς τη χρήση Η/Υ ανά φύλο, στη Περιφέρεια, το 31% περίπου των ανδρών χρησιμοποιεί Η/Υ, έναντι του 28,8% των γυναικών, παρουσιάζοντας την πιο ισοκατανεμημένη διάρθρωση της χρήσης Η/Υ μεταξύ των δύο φύλων, στη χώρα (διάγραμμα 1.1.1.11). Ως προς τη χρήση του διαδικτύου, η διαφορά όμως μεταξύ των δύο φύλων μεγαλώνει, με το 18,4% των γυναικών να χρησιμοποιούν το διαδίκτυο, έναντι του 23,5% των ανδρών. Παρά ταύτα και στην κατηγορία αυτή, η απόκλιση μεταξύ των δύο φύλων στη χρήση του διαδικτύου είναι από τις μικρότερες στη χώρα, όπως φαίνεται από τα ακόλουθα διαγράμματα:

Διάγραμμα 1.6α
% χρήσης Η/Υ, ανά φύλο

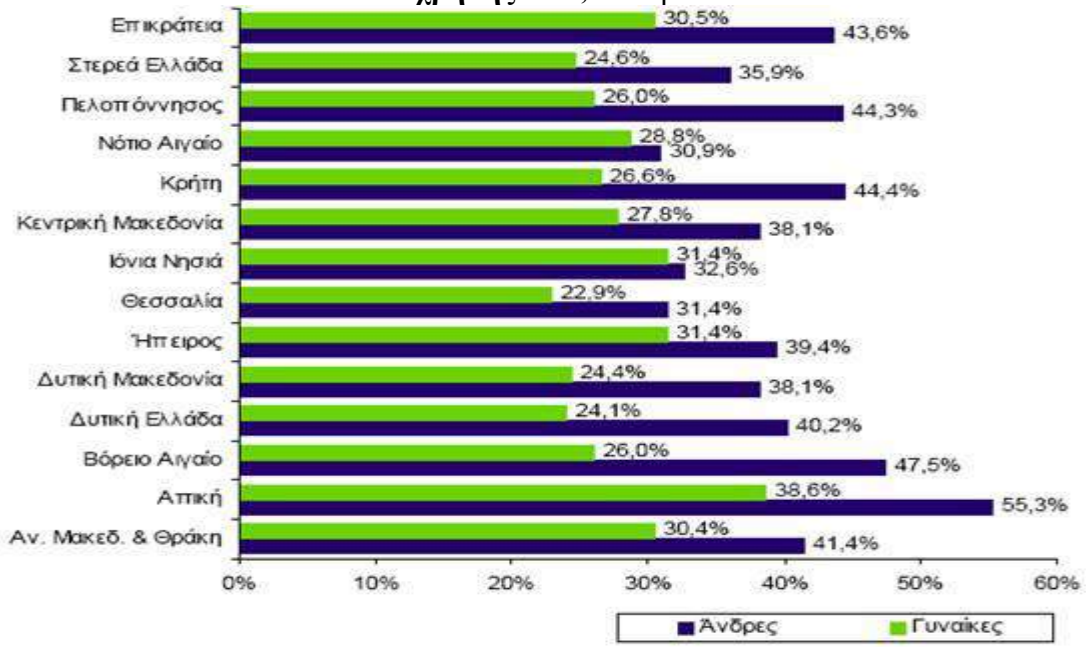

Πηγή: Ταυτότητα Χρηστών Ίντερνετ στην Ελλάδα, Παρατηρητήριο για την Κοινωνία της Πληροφορίας, 2007

Διάγραμμα 1.6β

% χρήσης διαδικτύου, ανά φύλο

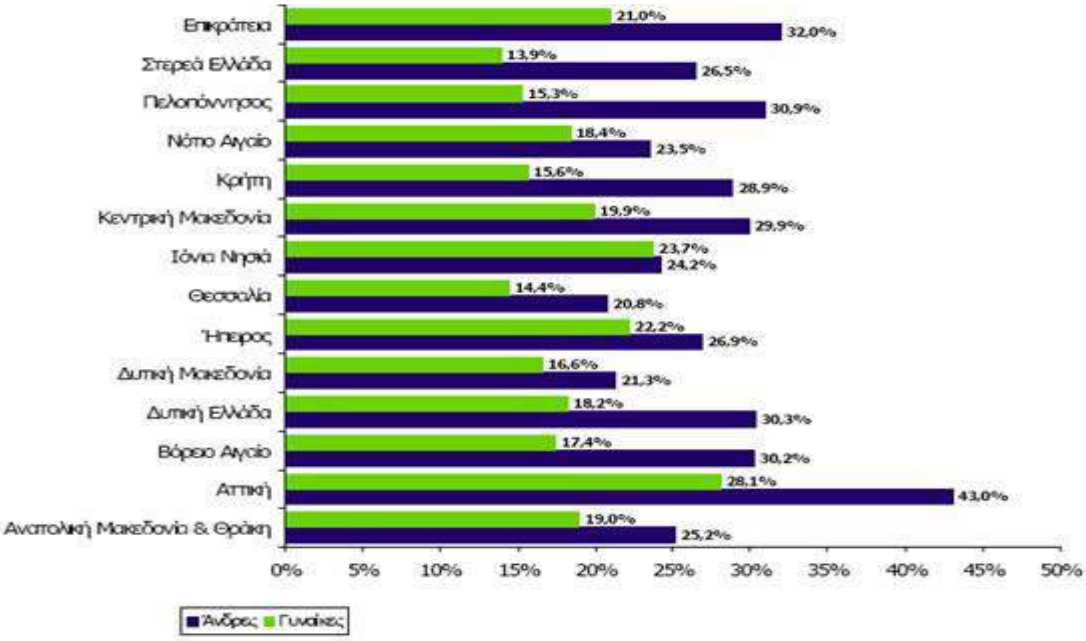

Πηγή: Ταυτότητα Χρηστών Ιντερνέτ στην Ελλάδα, Παρατηρητήριο για την Κοινωνία της Πληροφορίας, 2007

Τεχνολογία – Έρευνα και Καινοτομία

Οι δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη διαδραματίζουν ουσιαστικό ρόλο για τη μετάβαση στην οικονομία της γνώσης, την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και τη στήριξη της ανάπτυξης γενικότερα. Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου εμφανίζει χαμηλό επίπεδο δαπανών σε Έρευνα και Τεχνολογία, που κυμαίνονται σε χαμηλότερο επίπεδο σε σχέση με το μέσο όρο της χώρας, γεγονός που είναι δυνατόν να σχετίζεται και με το νησιωτικό χαρακτήρα της περιοχής. Τα σχετικά στοιχεία έχουν ως εξής:

Πίνακας 1.83
Δαπάνες Έρευνας και Ανάπτυξης στις Ελληνικές Περιφέρειες -2013

Περιφέρεια (NUTS2)	Σύνολο δαπανών Ε&Α (εκατ. €)	Τομέας εκτέλεσης Ε&Α			
		BES	GOV	HES	PNP
ΑΤΤΙΚΗ	**820,27**	388,87	208,24	210,33	12,83
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	**183,30**	30,18	52,88	97,29	2,95
ΚΡΗΤΗ	**120,68**	5,61	59,44	54,72	0,91
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	**79,72**	12,39	16,16	51,13	0,04
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	**50,27**	4,26	14,10	31,85	0,06
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	**43,21**	10,06	9,68	23,42	0,05
ΗΠΕΙΡΟΣ	**39,78**	3,43	7,71	28,34	0,30
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	**35,28**	24,69	6,58	3,96	0,05
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	**30,82**	7,52	13,07	10,03	0,20
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	**21,40**	0,39	4,38	16,57	0,06
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	**17,80**	0,99	6,51	10,11	0,19
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	**14,98**	0,22	7,89	6,26	0,61
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	**8,17**	0,09	3,49	4,59	0,00
Σύνολο[2]	**1.465,67**	**488,69**	**410,13**	**548,60**	**18,25**

Πηγή: Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης, Περιφερειακή Διάσταση των δραστηριοτήτων έντασης γνώσης στην Ελλάδα – Επισκόπηση 2015.
BES-Business Sector/Τομέας Επιχειρήσεων,
GOV-Government Sector/Κρατικός Τομέας
HES-Higher Education Sector/Τομέας Ανώτατης Εκπαίδευσης
PNR-Private Non Profit Sector/Τομέας Ιδιωτικός Μη Κερδοσκοπικός

Η εικόνα που προκύπτει από τα στοιχεία του ανωτέρω πίνακα, αποτυπώνεται διαγραμματικά, σε ποσοστά συμμετοχής των τεσσάρων τομέων στη διεξεγωγή έρευνας και ανάπτυξης ως εξής:

Διάγραμμα1.7

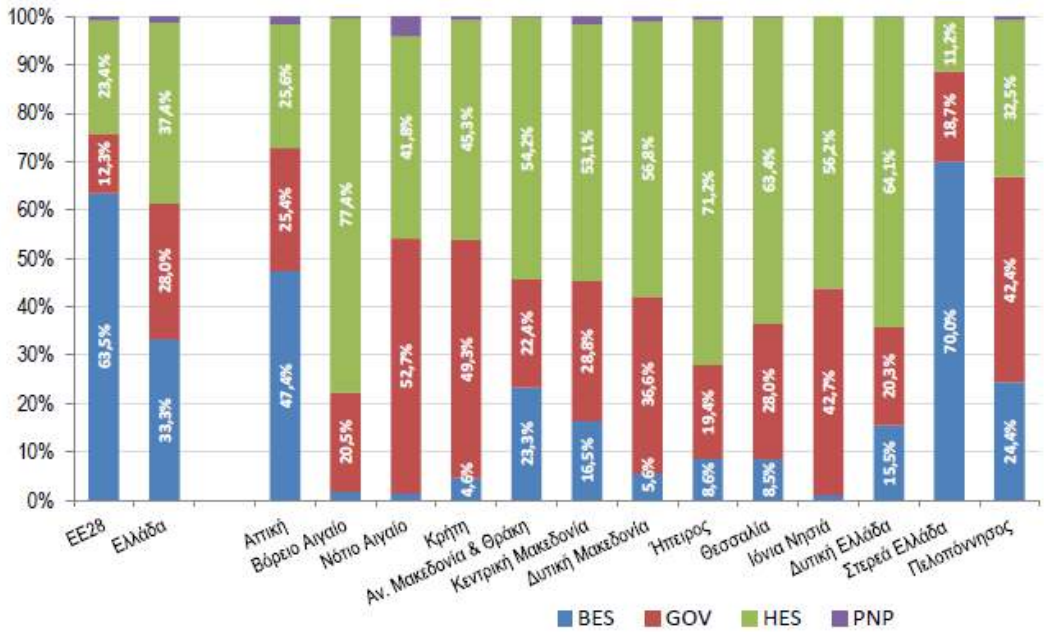

Πηγή: Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης, Περιφερειακή Διάσταση των δραστηριοτήτων έντασης γνώσης στην Ελλάδα – Επισκόπηση 2015.

Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου κατατάσσεται στην προτελευταία θέση μεταξύ των ελληνικών περιφερειών ως προς το ύψος των επενδυομένων πόρων σε έρευνα και ανάπτυξη, ενώ από τους επενδυομένους πόρους (14,98 εκατ. ευρώ) το 52,7% (7,89 εκατ. ευρώ) αξιοποιείται στον κρατικό τομέα και το 41,8% (6,26 εκατ. ευρώ) στην ανώτατη εκπαίδευση, με πολύ χαμηλά ποσοστά να απομένουν για τον ιδιωτικό τομέα, τόσο τον επιχειρηματικό όσο και τον μη κερδοσκοπικό. Δεν είναι τυχαίο ότι ποσοστό άνω το 90% της ερευνητικής δραστηριότητας στο Νότιο Αιγαίο λαμβάνει χώρα μόνο στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου και στα τοπικά ερευνητικά ιδρύματα (ιδίως το ΕΛΚΕΘΕ).

Αυτή η κατανομή της ερευνητικής/αναπτυξιακής δράσης έχει άμεση αντανάκλαση και στη χρηματοδότηση της ερευνητικής δραστηριότητας. Έτσι, στο Νότιο Αιγαίο, η βασική πηγή χρηματοδότησης, σε πολύ μεγάλο ποσοστό, είναι το κράτος (γενικότερα ο δημόσιος τομέας), με την αξιοποίηση των πόρων και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ οι ιδιωτικοί πόροι που επενδύονται στην έρευνα είναι πολύ λίγοι, όπως αποδεικνύει το ακόλουθο διάγραμμα:

Διάγραμμα 1.8
Πηγές Χρηματοδότησης Έρευνας & Αναπτυξης στις ελληνικές περιφέρειες-2013

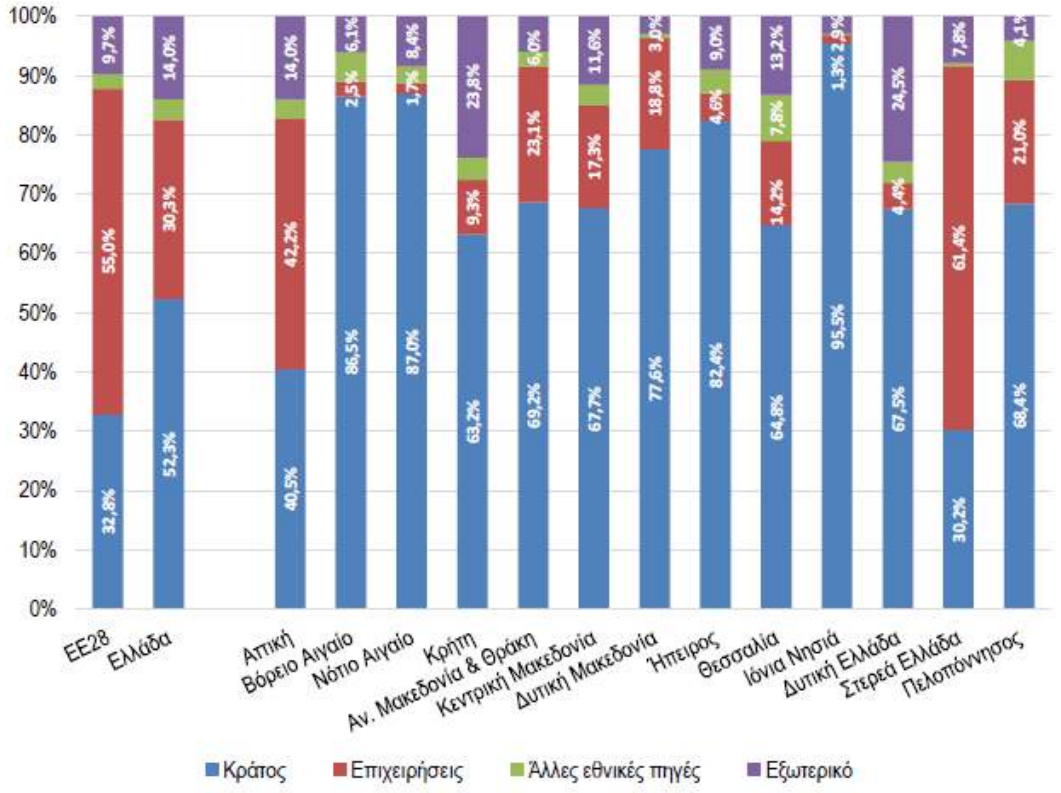

Πηγή: Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης, Περιφερειακή Διάσταση των δραστηριοτήτων έντασης γνώσης στην Ελλάδα – Επισκόπηση 2015.

Σε απόλυτους αριθμούς η κατανομή των πηγών χρηματοδότησης της έρευνας στο Νότιο Αιγαίο αποτυπώνεται στον ακόλουθο πίνακα:

Πίνακας 1.84
Δαπάνες ανά τομέας δράσης έρευνας και πηγή χρηματοδότησης - 2013

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	Τομέας εκτέλεσης Ε&Α	Σύνολο δαπανών Ε&Α	Πηγή Χρηματοδότησης					
			Κράτος		Επιχειρήσεις	Άλλες εθνικές πηγές	Εξωτερικό	
			Σύνολο	από τα οποία: ΕΣΠΑ			Σύνολο	από τα οποία: ΕΕ
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	BES & PNP	0,83	0,09	0,06	0,12	-	0,62	-
	GOV	7,89	7,71	6,02	0,04	-	0,14	0,06
	HES	6,26	5,23	1,77	0,10	0,43	0,50	0,49
	Σύνολο	14,98	13,03	7,85	0,26	0,43	1,26	0,55

Πηγή: Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης, Περιφερειακή Διάσταση των δραστηριοτήτων έντασης γνώσης στην Ελλάδα – Επισκόπηση 2015.

Είναι προφανές από τα στοιχεία αυτά ότι η ερευνητική δραστηριότητα στο Νότιο Αιγαίο έχει ως σημείο αναφοράς, τόσο ως πεδίο δράσης, όσο και ως πηγή χρηματοδότησης, τον κρατικό τομέα. Ειδική μνεία πρέπει να γίνει στο ποσοστό συμμετοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη χρηματοδότηση που ξεπερνά το 50% της συνολικής ερευνητικής δαπάνης σε απόλυτους αριθμούς.

Ενδεικτική της κυριαρχίας του κρατικού τομέα είναι η ποσοστιαία κατανομή των πηγών χρηματοδότησης, ανά τόμεα ερευνητικής δράσης, όπως αποτυπώνεται στο ακόλουθο διάγραμμα:

Διάγραμμα 1.9
Πηγές χρηματοδότησης ανα τομεα ερευνητικής δράσης – Νότιο Αιγαίο

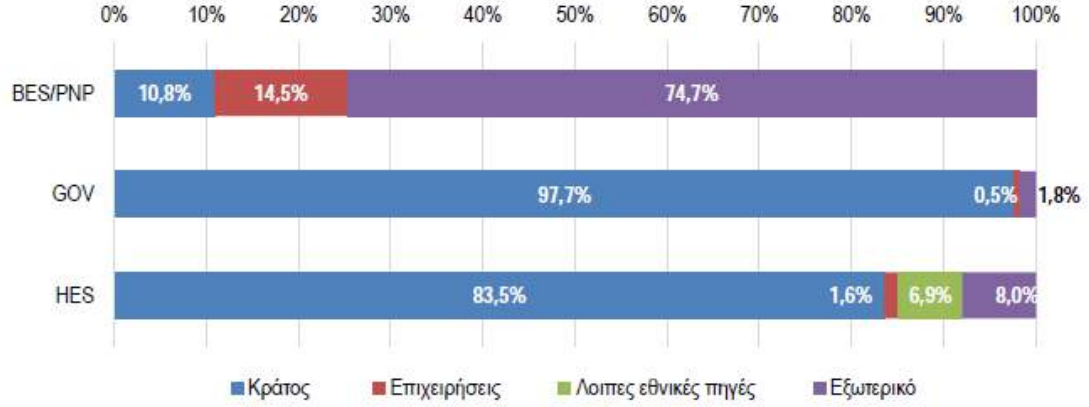

Πηγή: Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης, Περιφερειακή Διάσταση των δραστηριοτήτων έντασης γνώσης στην Ελλάδα – Επισκόπηση 2015.

Προκύπτει σαφώς ότι ο κρατικός τομέας τροφοδοτεί την έρευνα είτε αυτή αφορά τον ίδιο το κρατικό τομέα, είτε την ανώτατη εκπαίδευση (η οποία είναι δημόσια καθώς δεν επιτρέπεται ιδιωτική ανώτατη εκπαίδευση κατά το Σύνταγμα). Το ποσοστό του περίπου 75% που εμφανίζεται ως πηγή χρηματοδότησης από το εξωτερικό στην ερευνητική δράση του ιδιωτικού τομέα (επιχειρηματικού και μη κερδοσκοπικού) είναι ουσιαστικά πλασματικό, δεδομένου του πολύ μικρού μεγέθους της ερευνητικής δαπάνης που, όπως προαναλύθηκε, εμφανίζεται στον τομέα αυτό.

Ενδιαφέρουσα παράμετρο αποτελεί το αριθμητικό μέγεθος των ανθρώπινων πόρων που απασχολείται στον κλάδο της έρευνας και της τεχνολογίας στο Νότιο Αιγαίο. Πρόκειται για τον τρίτο χαμηλότερο ερευνητικό πληθυσμό μεταξύ των ελληνικών

περιφερειών. Η δε κατανομή του μεταξύ των ερευνητικών δραστηριοτήτων είναι σαφώς στην ανώτατη εκπαίδευση και στον κρατικό τομέα, όπως καταδεικνύει ο ακόλουθος πίνακας:

Πίνακας 1.85
Ερευνητικό Προσωπικό ανά τομέα ερευνητικής δραστηριότητας – Νότιο Αιγαίο

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	Τομέας εκτέλεσης Ε&Α	Προσωπικό Ε&Α					
		Αριθμός ατόμων			Ισοδύναμα πλήρους απασχόλησης (ΙΠΑ)		
		Σύνολο	Ερευνητές	Λοιπό προσωπικό	Σύνολο	Ερευνητές	Λοιπό προσωπικό
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	BES & PNP	**33**	24	9	**15,9**	12,0	3,9
	GOV	**407**	180	227	**246,0**	108,7	137,3
	HES	**784**	530	254	**257,7**	202,7	55
	Σύνολο	**1.224**	**734**	**490**	**519,6**	**323,4**	**196,3**

Πηγή: Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης, Περιφερειακή Διάσταση των δραστηριοτήτων έντασης γνώσης στην Ελλάδα – Επισκόπηση 2015.

Τα μεγέθη αυτά καθιστούν το Νότιο Αιγαίο τελευταίο μεταξύ των ελληνικών περιφερειών στην κατάταξη της απασχόλησης του ερευνητικού έμψυωου δυναμικού ως ποσοστό της συνολικής απασχόλησης στην Περιφέρεια, με ποσοστό μόλις 0,42% ενώ ο εθνικός μέσος όρος είναι 1,20% και ο μέσος όρος στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι 1,26%.

Η ύπαρξη στην Περιφέρεια του Πανεπιστημίου Αιγαίου και των ερευνητικών του μονάδων, δημιουργεί ευκαιρίες και προοπτικές για την ανάπτυξη της έρευνας και τεχνολογίας προσβάσιμης στη παραγωγική διαδικασία και τις κοινωνικές ανάγκες. Παρά τις ανωτέρω αδυναμίες, οι ακαδημαϊκές επιδόσεις του Πανεπιστημίου είναι αξιοσημείωτες.[16] Πιο συγκεκριμένα το Παν/μιο Αιγαίου είχε 470 διδακτορικές διατριβές για την περίοδο 2000-2014, 1073 δημοσιεύσεις σε επιστημονικά διεθνή περιοδικά με 3.940 αναφορές για την περίοδο 2008-2012, και με δείκτη απήχησης αυτών 3,81. Ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα είναι η διεθνής συνεργασία που εμφανίζει το Παν/μιο στην εκπόνηση των επιστημονικών δημοσιεύσεων με ένα δείκτη της τάξης του 40,7% (εθνικός μέσος 42,5%), κάτι που καταδεικνύει την εξωστρέφεια του ιδρύματος.

[16] Για μεθοδολογικούς λόγους, ως προς τις ακαδημαϊκές επιδόσεις οι Περιφέρειες Βορείου και Νοτίου Αιγαίου εμφανίζονται αθροιστικά, καθώς το Πανεπιστήμιο Αιγαίου που αποτελεί καθοριστική παράμετρο διαμόρφωσης των σχετικών δεικτών στο συγκεκριμένο γεωγραφικό χώρο διαθέτει Πανεπιστημιακές Μονάδες και στις δύο αυτές Περιφέρειες, γεγονός που καθιστά την περαιτέρω διάκριση μεταξύ τους δύσκολη.

Στον ιδιωτικό τομέα, όπως καταγράφεται στη Τελική Έκθεση της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης για την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, κατά την περίοδο 2007-2013, πέντε επιχειρήσεις της Περιφέρειας και το Πάρκο Τήλου συμμετείχαν σε έξι ερευνητικά έργα συνολικού προϋπολογισμού 994.750€ με την ιδιωτική συμμετοχή να ανέρχεται στις 340.700 € και τη δημόσια χρηματοδότηση στις 654.050€. Από αυτά το 97% διοχετεύθηκε σε επιχειρήσεις.

Τέλος, όσον αφορά τις εκροές καινοτομίας, οι πολύ περιορισμένες επενδύσεις σε έρευνα αντικατοπτρίζονται και στο επίπεδο διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας. Στη Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου δόθηκαν το 2009 μόλις 5,4 άδειες ανά εκατομμύριο κατοίκους σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Γραφείο Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας (σε απόλυτους όρους 1.7 αιτήσεις) ενώ ο εθνικός μέσος όρος ανήλθε σε 6,2 άδειες και ο μέσος όρος στην Ευρωπαϊκή Ένωση σε 109,2 άδειες.

Κοινωνική Υποδομή

Εκπαίδευση

- Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Περιφερειακής Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Νοτίου Αιγαίου και των οικείων Διευθύνσεων Κυκλάδων και Δωδεκανήσων, στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου λειτουργούν, κατά το 2016, 230 Νηπιαγωγεία (Δημόσια και Ιδιωτικά), 197 Δημοτικά Σχολεία (Δημόσια και Ιδιωτικά), 85 Γυμνάσια (Δημόσια και Ιδωτικά), 31 Λύκεια (Δημόσια και Ιδιωτικά), 25 ΕΠΑΛ, 3 ΣΕΚ, 3 ΤΕΕ και 5 ΕΕΕΕΚ., κατανεμόμενα ανά νομό ως εξής:

Πίνακας 1.86
Σχολικές Μονάδες (Δημόσιες και Ιδιωτικές)

	Νηπιαγωγεία	**Δημοτικά**	**Γυμνάσια**	**Λύκεια**	**ΕΠΑ.Λ.**	**ΣΕΚ**	**ΤΕΕ**	**ΕΕΕΕΚ**
Δωδεκάνησα	*127*	*110*	*47*	*20*	*11*	*1*	*1*	*3*
Κυκλάδες	*113*	*87*	*38*	*11*	*14*	*2*	*2*	*2*
Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου	**230**	**197**	**85**	**31**	**25**	**3**	**3**	**5**

Πηγή: Περιφ. Διεύθυνση Α'βάθμιας και Β'βάθμιας Εκπαίδευσης Κυκλάδων & Δωδεκανήσου

Για να καταστεί ακριβέστερη η ακριβής εικόνα των δυο πρώτων βαθμίδων εκπαίδευσης στο Νότιο Αιγαίο, παρατίθεται κατωτέρω, σε αναλυτικούς πίνακες, η περαιτέρω διάρθρωση των σχολικών μονάδων ανά νομό, βαθμίδα εκπαίδευσης και τύπο σχολικής μονάδας, κατά το 2016, μαζί με τον αντίστοιχο μαθητικό πληθυσμό ανά τύπο σχολικής μονάδας.. Τα στοιχεία των Κυκλάδων έχουν ως εξής:

Πίνακας 1.87α
Σχολικές μονάδες Α'βάθμιας Εκπαίδευσης Κυκλάδων

Διεύθυνση	Είδος Σχολείου	Τύπος Σχολείου	Πλήθος Σχολικών Μονάδων
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Π.Ε. ΚΥΚΛΑΔΩΝ	Δημοτικά Σχολεία	Δημοτικό Σχολείο	4
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Π.Ε. ΚΥΚΛΑΔΩΝ	Δημοτικά Σχολεία	Δημοτικό Σχολείο Ειδικής Αγωγής	3
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Π.Ε. ΚΥΚΛΑΔΩΝ	Δημοτικά Σχολεία	Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο	78
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Π.Ε. ΚΥΚΛΑΔΩΝ	Ιδιωτικά Σχολεία	Ιδιωτικό Δημοτικό Σχολείο	2
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Π.Ε. ΚΥΚΛΑΔΩΝ	Ιδιωτικά Σχολεία	Ιδιωτικό Νηπιαγωγείο	5
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Π.Ε. ΚΥΚΛΑΔΩΝ	Νηπιαγωγεία	Νηπιαγωγείο	39
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Π.Ε. ΚΥΚΛΑΔΩΝ	Νηπιαγωγεία	Νηπιαγωγείο Ειδικής Αγωγής	2
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Π.Ε. ΚΥΚΛΑΔΩΝ	Νηπιαγωγεία	Ολοήμερο Νηπιαγωγείο	66

Πηγή: Περιφ. Διεύθυνση Α'βάθμιας και Β'βάθμιας Εκπαίδευσης Κυκλάδων & Δωδεκανήσου

Πίνακας 1.87β
Σχολικές Μονάδες Β'βάθμιας Εκπαίδευσης Κυκλάδων

Διεύθυνση	Είδος Σχολείου	Τύπος Σχολείου	Πλήθος Σχολικών Μονάδων
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Δ.Ε. ΚΥΚΛΑΔΩΝ	Γυμνάσια	Εσπερινό Γυμνάσιο με Λυκειακές Τάξεις	1
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Δ.Ε. ΚΥΚΛΑΔΩΝ	Γυμνάσια	Ημερήσιο Γυμνάσιο	18
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Δ.Ε. ΚΥΚΛΑΔΩΝ	Γυμνάσια	Ημερήσιο Γυμνάσιο με Λυκειακές Τάξεις	18
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Δ.Ε. ΚΥΚΛΑΔΩΝ	Εργασστήρια Ειδικής Επαγγ. Εκπαίδευσης και Κατάρτισης	ΕΕΕΕΚ	2
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Δ.Ε. ΚΥΚΛΑΔΩΝ	Επαγγελματικά Λύκεια	Εσπερινό ΕΠΑΛ	2
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Δ.Ε. ΚΥΚΛΑΔΩΝ	Επαγγελματικά Λύκεια	Ημερήσιο ΕΠΑΛ	12
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Δ.Ε. ΚΥΚΛΑΔΩΝ	Ιδιωτικά Σχολεία	Ιδιωτικό Γυμνάσιο	1
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Δ.Ε. ΚΥΚΛΑΔΩΝ	Ιδιωτικά Σχολεία	Ιδιωτικό Λύκειο	1
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Δ.Ε. ΚΥΚΛΑΔΩΝ	Λύκεια	Ημερήσιο Γενικό Λύκειο	10
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Δ.Ε. ΚΥΚΛΑΔΩΝ	Σχολικό Εργαστηριακό Κέντρο	ΣΕΚ	2
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Δ.Ε. ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΤΕΕ	ΤΕΕ Ειδικής Αγωγής	2

Πηγή: Περιφ. Διεύθυνση Α'βάθμιας και Β'βάθμιας Εκπαίδευσης Κυκλάδων & Δωδεκανήσου

Πίνακας 1.87γ
Μαθ. Πληθυσμός Α'βάθμιας Εκπαίδευσης Κυκλάδων/τύπο σχολ. μονάδας

Διεύθυνση	Τύπος Σχολείου	Πλήθος Εγγεγραμμένων Μαθητών (ανεξαρτήτως εγγραφής σε τμήματα)			Πλήθος Ενεργών Μαθητών (ανεξαρτήτως εγγραφής σε τμήματα)		
		Αγόρια	Κορίτσια	Σύνολο	Αγόρια	Κορίτσια	Σύνολο
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Π.Ε. ΚΥΚΛΑΔΩΝ	Δημοτικό Σχολείο	84	107	191	84	107	191
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Π.Ε. ΚΥΚΛΑΔΩΝ	Δημοτικό Σχολείο Ειδικής Αγωγής	12	12	24	12	12	24
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Π.Ε. ΚΥΚΛΑΔΩΝ	Ιδιωτικό Δημοτικό Σχολείο	30	32	62	30	32	62
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Π.Ε. ΚΥΚΛΑΔΩΝ	Ιδιωτικό Νηπιαγωγείο	24	20	44	24	20	44
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Π.Ε. ΚΥΚΛΑΔΩΝ	Νηπιαγωγείο	173	175	348	173	174	347
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Π.Ε. ΚΥΚΛΑΔΩΝ	Νηπιαγωγείο Ειδικής Αγωγής	3	0	3	3	0	3
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Π.Ε. ΚΥΚΛΑΔΩΝ	Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο	4028	3906	7934	4027	3904	7931
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Π.Ε. ΚΥΚΛΑΔΩΝ	Ολοήμερο Νηπιαγωγείο	1063	904	1967	1060	901	1961
	Σύνολα	5416	5155	10571	5413	5150	10563

Πηγή: Περιφ. Διεύθυνση Α'βάθμιας και Β'βάθμιας Εκπαίδευσης Κυκλάδων & Δωδεκανήσου

Πίνακας 1.87δ
Μαθ. Πληθυσμός Β'βάθμιας Εκπαίδευσης Κυκλάδων/τύπο σχολ. μονάδας

Διεύθυνση	Τύπος Σχολείου	Πλήθος Εγγεγραμμένων Μαθητών (ανεξαρτήτως εγγραφής σε τμήματα)			Πλήθος Ενεργών Μαθητών (ανεξαρτήτως εγγραφής σε τμήματα)		
		Αγόρια	Κορίτσια	Σύνολο	Αγόρια	Κορίτσια	Σύνολο
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Δ.Ε. ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΕΕΕΕΚ	10	7	17	10	7	17
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Δ.Ε. ΚΥΚΛΑΔΩΝ	Εσπερινό Γυμνάσιο με Λυκειακές Τάξεις	24	23	47	24	23	47
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Δ.Ε. ΚΥΚΛΑΔΩΝ	Εσπερινό ΕΠΑΛ	73	28	101	73	28	101
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Δ.Ε. ΚΥΚΛΑΔΩΝ	Ημερήσιο Γενικό Λύκειο	781	1101	1882	781	1100	1881
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Δ.Ε. ΚΥΚΛΑΔΩΝ	Ημερήσιο Γυμνάσιο	1750	1547	3297	1748	1547	3295
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Δ.Ε. ΚΥΚΛΑΔΩΝ	Ημερήσιο Γυμνάσιο με Λυκειακές Τάξεις	439	461	900	439	460	899
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Δ.Ε. ΚΥΚΛΑΔΩΝ	Ημερήσιο ΕΠΑΛ	910	459	1369	906	459	1365
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Δ.Ε. ΚΥΚΛΑΔΩΝ	Ιδιωτικό Γυμνάσιο	22	18	40	22	18	40
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Δ.Ε. ΚΥΚΛΑΔΩΝ	Ιδιωτικό Λύκειο	10	15	25	10	15	25
	Σύνολα	4019	3659	7678	4013	3657	7670

Πηγή: Περιφ. Διεύθυνση Α'βάθμιας και Β'βάθμιας Εκπαίδευσης Κυκλάδων & Δωδεκανήσου

Αντίστοιχα, τα στοιχεία των Δωδεκανήσων έχουν ως εξής:

Πίνακας 1.88α
Σχολικές Μονάδες Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Δωδεκανήσου

Διεύθυνση	Είδος Σχολείου	Τύπος Σχολείου	Πλήθος Σχολικών Μονάδων
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Π.Ε. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	Δημοτικά Σχολεία	Δημοτικό Σχολείο	8
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Π.Ε. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	Δημοτικά Σχολεία	Δημοτικό Σχολείο Ειδικής Αγωγής	7
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Π.Ε. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	Δημοτικά Σχολεία	Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο	92
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Π.Ε. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	Δημοτικά Σχολεία	Ολοήμερο Πειρ. Δημοτικό Σχολείο Ειδικής Αγωγής (ενταγμένο στο Παν/μιο)	1
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Π.Ε. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	Δημοτικά Σχολεία	Ολοήμερο Πειραματικό Δημοτικό Σχολείο ενταγμένο στο Πανεπιστήμιο	2
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Π.Ε. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	Ιδιωτικά Σχολεία	Ιδιωτικό Δημοτικό Σχολείο	2
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Π.Ε. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	Ιδιωτικά Σχολεία	Ιδιωτικό Νηπιαγωγείο	7
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Π.Ε. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	Νηπιαγωγεία	Νηπιαγωγείο	57
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Π.Ε. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	Νηπιαγωγεία	Νηπιαγωγείο Ειδικής Αγωγής	3
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Π.Ε. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	Νηπιαγωγεία	Ολοήμερο Νηπιαγωγείο	60

Πηγή: Περιφ. Διεύθυνση Α’βάθμιας και Β’βάθμιας Εκπαίδευσης Κυκλάδων & Δωδεκανήσου

Πίνακας 1.88β
Σχολικές Μονάδες Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Δωδεκανήσου

Διεύθυνση	Είδος Σχολείου	Τύπος Σχολείου	Πλήθος Σχολικών Μονάδων
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Δ.Ε. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	Γυμνάσια	Εσπερινό Γυμνάσιο	1
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Δ.Ε. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	Γυμνάσια	Εσπερινό Γυμνάσιο με Λυκειακές Τάξεις	4
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Δ.Ε. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	Γυμνάσια	Ημερήσιο Γυμνάσιο	27
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Δ.Ε. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	Γυμνάσια	Ημερήσιο Γυμνάσιο με Λυκειακές Τάξεις	13
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Δ.Ε. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	Γυμνάσια	Μουσικό Γυμνάσιο με Μουσικές Λυκειακές Τάξεις	1
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Δ.Ε. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	Εργασστήρια Ειδικής Επαγγ. Εκπαίδευσης και Κατάρτισης	ΕΕΕΕΚ	3
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Δ.Ε. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	Επαγγελματικά Λύκεια	Εσπερινό ΕΠΑΛ	1
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Δ.Ε. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	Επαγγελματικά Λύκεια	Ημερήσιο ΕΠΑΛ	10
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Δ.Ε. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	Ιδιωτικά Σχολεία	Ιδιωτικό Γυμνάσιο	2
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Δ.Ε. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	Ιδιωτικά Σχολεία	Ιδιωτικό Λύκειο	2
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Δ.Ε. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	Λύκεια	Εσπερινό Γενικό Λύκειο	1
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Δ.Ε. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	Λύκεια	Ημερήσιο Γενικό Λύκειο	17
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Δ.Ε. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	Σχολικό Εργαστηριακό Κέντρο	ΣΕΚ	2
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Δ.Ε. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΤΕΕ	ΤΕΕ Ειδικής Αγωγής	1

Πηγή: Περιφ. Διεύθυνση Α’βάθμιας και Β’βάθμιας Εκπαίδευσης Κυκλάδων & Δωδεκανήσου

Πίνακας 1.88γ
Μαθ. Πληθυσμός Α'βάθμιας Εκπαίδευσης Δωδεκανήσων/τύπο σχολ. μονάδας

Διεύθυνση	Τύπος Σχολείου	Πλήθος Εγγεγραμμένων Μαθητών (ανεξαρτήτως εγγραφής σε τμήματα)			Πλήθος Ενεργών Μαθητών (ανεξαρτήτως εγγραφής σε τμήματα)		
		Αγόρια	Κορίτσια	Σύνολο	Αγόρια	Κορίτσια	Σύνολο
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Π.Ε. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	Δημοτικό Σχολείο	61	56	117	61	56	117
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Π.Ε. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	Δημοτικό Σχολείο Ειδικής Αγωγής	40	20	60	40	20	60
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Π.Ε. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	Ιδιωτικό Δημοτικό Σχολείο	186	168	354	186	168	354
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Π.Ε. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	Ιδιωτικό Νηπιαγωγείο	62	48	110	62	48	110
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Π.Ε. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	Νηπιαγωγείο	645	672	1317	644	672	1316
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Π.Ε. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	Νηπιαγωγείο Ειδικής Αγωγής	7	1	8	7	1	8
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Π.Ε. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο	6676	6384	13060	6672	6381	13053
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Π.Ε. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	Ολοήμερο Νηπιαγωγείο	984	977	1961	984	977	1961
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Π.Ε. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	Ολοήμερο Πειραματικό Δημοτικό Σχολείο Ειδικής Αγωγής (ενταγμένο στο Παν/μιο)	10	8	18	10	8	18
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Π.Ε. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	Ολοήμερο Πειραματικό Δημοτικό Σχολείο ενταγμένο στο Πανεπιστήμιο	182	133	315	182	133	315
	Σύνολα	8852	8467	17319	8848	8464	17312

Πηγή: Περιφ. Διεύθυνση Α'βάθμιας και Β'βάθμιας Εκπαίδευσης Κυκλάδων & Δωδεκανήσου

Πίνακας 1.88δ
Μαθ. Πληθυσμός Β'βάθμιας Εκπαίδευσης Δωδεκανήσων/τύπο σχολ. μονάδας

Διεύθυνση	Τύπος Σχολείου	Πλήθος Εγγεγραμμένων Μαθητών (ανεξαρτήτως εγγραφής σε τμήματα)			Πλήθος Ενεργών Μαθητών (ανεξαρτήτως εγγραφής σε τμήματα)		
		Αγόρια	Κορίτσια	Σύνολο	Αγόρια	Κορίτσια	Σύνολο
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Δ.Ε. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΕΕΕΕΚ	20	15	35	20	14	34
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Δ.Ε. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	Εσπερινό Γενικό Λύκειο	100	52	152	100	52	152
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Δ.Ε. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	Εσπερινό Γυμνάσιο	60	18	78	60	18	78
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Δ.Ε. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	Εσπερινό Γυμνάσιο με Λυκειακές Τάξεις	186	81	267	185	81	266
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Δ.Ε. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	Εσπερινό ΕΠΑΛ	152	64	216	149	61	210
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Δ.Ε. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	Ημερήσιο Γενικό Λύκειο	1753	2128	3881	1740	2119	3859
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Δ.Ε. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	Ημερήσιο Γυμνάσιο	2839	2802	5641	2831	2796	5627

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Δ.Ε. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	Ημερήσιο Γυμνάσιο με Λυκειακές Τάξεις	592	589	1181	583	588	1171
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Δ.Ε. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	Ημερήσιο ΕΠΑΛ	1209	590	1799	1207	587	1794
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Δ.Ε. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	Ιδιωτικό Γυμνάσιο	92	105	197	92	105	197
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Δ.Ε. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	Ιδιωτικό Λύκειο	146	136	282	146	136	282
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Δ.Ε. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	Μουσικό Γυμνάσιο με Μουσικές Λυκειακές Τάξεις	130	137	267	130	137	267
	Σύνολα	7277	6717	13994	7243	6694	13937

Πηγή: Περιφ. Διεύθυνση Α'βάθμιας και Β'βάθμιας Εκπαίδευσης Κυκλάδων & Δωδεκανήσου

Από τα στοιχεία αυτά προκύπτει ότι στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, ως σύνολο, υπάρχει ικανοποιητικός αριθμός σχολικών μονάδων και μια σαφής προσπάθεια κάλυψης των εκπαιδευτικών αναγκών, όχι μόνο σε επίπεδο γενικής παιδείας αλλά και σε εξειδικευμένους τόμεις όπως είναι η μουσική παιδεία και η ειδική αγωγή. Όμως εάν συνεκτιμηθεί η κατανομή των σχολικών μονάδων ανά νησί, σε συνδυασμό με τον ενεργό μαθητικό πληθυσμό ανά νησι, καταδεικνύονται οι αδυναμίες και οι δυσκολίες που παρουσιάζονται σε μια νησιωτική περιφέρεια. Τα σχετικά στοιχεία για τις Κυκλάδες και τα Δωδεκάνησα έχουν ως ακολούθως:

Πίνακας 1.89α
Σχολικές Μονάδες Α΄Βαθμιας Εκπαίδευσης Κυκλάδων ανά νησί και μαθητές

Δήμος	**Ονομασία**	**Ενεργοί Μαθητές**
ΑΜΟΡΓΟΥ	1/ΘΕΣΙΟ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΑΙΓΙΑΛΗΣ ΑΜΟΡΓΟΥ	13
ΑΜΟΡΓΟΥ	2/θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΤΑΠΟΛΩΝ ΑΜΟΡΓΟΥ	37
ΑΜΟΡΓΟΥ	2/Θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΡΚΕΣΙΝΗΣ ΑΜΟΡΓΟΥ - ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ	11
ΑΜΟΡΓΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΧΩΡΑΣ ΑΜΟΡΓΟΥ	26
ΑΜΟΡΓΟΥ	1/θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΑΤΑΠΟΛΩΝ ΑΜΟΡΓΟΥ	14
ΑΜΟΡΓΟΥ	6/Θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΙΓΙΑΛΗΣ-ΘΟΛΑΡΙΩΝ ΑΜΟΡΓΟΥ	34
ΑΜΟΡΓΟΥ	1\Θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΧΩΡΑΣ ΑΜΟΡΓΟΥ	2
ΑΜΟΡΓΟΥ	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΑΡΚΕΣΙΝΗΣ ΑΜΟΡΓΟΥ	2
		139
ΑΝΑΦΗΣ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΝΑΦΗ - ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΝΑΦΗΣ	12
ΑΝΑΦΗΣ	1/Θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΑΝΑΦΗΣ	0
		12
ΑΝΔΡΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΓΑΥΡΙΟ	89

	ΑΝΔΡΟΥ ΕΑΕΠ	
ΑΝΔΡΟΥ	10/ΘΕΣΙΟ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΝΔΡΟΥ ΧΩΡΑΣ	159
ΑΝΔΡΟΥ	6/Θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΜΕΣΑΡΙΑΣ ΑΝΔΡΟΥ	54
ΑΝΔΡΟΥ	ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΟΠΙΣΩ ΜΕΡΟΥΣ ΑΝΔΡΟΥ - ΜΟΥΣΤΑΚΕΙΟ	15
ΑΝΔΡΟΥ	1/ΘΕΣΙΟ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΜΕΣΑΡΙΑΣ ΑΝΔΡΟΥ	29
ΑΝΔΡΟΥ	6/Θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΟΡΜΟΥ ΚΟΡΘΙΟΥ ΑΝΔΡΟΥ	60
ΑΝΔΡΟΥ	2/θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΜΠΑΤΣΙΟΥ ΑΝΔΡΟΥ	35
ΑΝΔΡΟΥ	2/θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΓΑΥΡΙΟΥ ΑΝΔΡΟΥ	35
ΑΝΔΡΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΑΝΔΡΟΥ ΧΩΡΑΣ	73
ΑΝΔΡΟΥ	2/θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΟΡΜΟΥ ΚΟΡΘΙΟΥ ΑΝΔΡΟΥ	25
ΑΝΔΡΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΜΠΑΤΣΙΟΥ ΑΝΔΡΟΥ - ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Ι. ΓΟΥΛΑΝΔΡΗΣ	128
		702
ΑΝΤΙΠΑΡΟΥ	1/Θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΑΝΤΙΠΑΡΟΥ	25
ΑΝΤΙΠΑΡΟΥ	6/Θ. ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΝΤΙΠΑΡΟΥ	87
		112
ΘΗΡΑΣ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΓΩΝΙΑΣ ΘΗΡΑΣ	206
ΘΗΡΑΣ	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΠΥΡΓΟΥ ΘΗΡΑΣ	23
ΘΗΡΑΣ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΜΕΣΑΡΙΑΣ-ΒΟΘΩΝΑ ΘΗΡΑΣ	278
ΘΗΡΑΣ	1/Θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΜΕΓΑΛΟΧΩΡΙΟΥ ΘΗΡΑΣ	14
ΘΗΡΑΣ	2/Θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΘΗΡΑΣ	48
ΘΗΡΑΣ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΡΤΕΡΑΔΟΣ ΘΗΡΑΣ	148
ΘΗΡΑΣ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΕΜΠΟΡΕΙΟΥ ΘΗΡΑΣ Ε.Α.Ε.Π	307
ΘΗΡΑΣ	2 ΘΕΣΙΟ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΑΡΤΕΡΑΔΟΥ ΘΗΡΑΣ	37
ΘΗΡΑΣ	6/Θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΟΙΑΣ ΘΗΡΑΣ	120
ΘΗΡΑΣ	2ο 1/θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΕΜΠΟΡΕΙΟΥ ΘΗΡΑΣ	15
ΘΗΡΑΣ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΑΚΡΩΤΗΡΙΟΥ ΘΗΡΑΣ	5
ΘΗΡΑΣ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΘΗΡΑΣΙΑΣ	8
ΘΗΡΑΣ	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΒΟΥΡΒΟΥΛΟΥ ΘΗΡΑΣ	13
ΘΗΡΑΣ	1ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΦΗΡΩΝ ΘΗΡΑΣ	43
ΘΗΡΑΣ	1/Θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΜΕΣΑΡΙΑΣ ΘΗΡΑΣ	44
ΘΗΡΑΣ	12/Θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΦΗΡΩΝ ΘΗΡΑΣ - ΡΕΝΑΣ ΚΑΙ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΝΟΜΙΚΟΥ	320
ΘΗΡΑΣ	3ο 2/θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΦΗΡΩΝ ΘΗΡΑΣ	14

ΘΗΡΑΣ	2/θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΚΡΩΤΗΡΙΟΥ ΘΗΡΑΣ	30
ΘΗΡΑΣ	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΒΟΘΩΝΑΣ ΘΗΡΑΣ	19
ΘΗΡΑΣ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΟΙΑΣ ΘΗΡΑΣ	24
ΘΗΡΑΣ	1ο 2/Θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΕΜΠΟΡΕΙΟΥ ΘΗΡΑΣ	48
ΘΗΡΑΣ	3ο 1/Θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΕΜΠΟΡΕΙΟΥ ΘΗΡΑΣ	19
ΘΗΡΑΣ	7/Θ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΠΥΡΓΟΥ-ΜΕΓΑΛΟΧΩΡΙΟΥ ΘΗΡΑΣ	161
ΘΗΡΑΣ	1/θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΘΗΡΑΣΙΑΣ	2
ΘΗΡΑΣ	2/Θ ΕΙΔΙΚΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΦΗΡΑ ΘΗΡΑΣ - ΕΙΔΙΚΟ ΔΗΜ. ΣΧ. ΘΗΡΑΣ	7
ΘΗΡΑΣ	2ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΘΗΡΑΣ	17
ΘΗΡΑΣ	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΗΜΕΡΟΒΙΓΛΙΟΥ ΘΗΡΑΣ	14
ΘΗΡΑΣ	1ο ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΘΗΡΑ - ΛΑΛΙΤΣΕΣ	0
		1984
ΙΗΤΩΝ	6/Θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΙΟΥ	110
ΙΗΤΩΝ	2/Θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΙΟΥ	44
		154
ΚΕΑΣ	6/Θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΙΟΥΛΙΔΑΣ ΚΕΑΣ	57
ΚΕΑΣ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΟΡΗΣΣΙΑΣ ΚΕΑΣ	78
ΚΕΑΣ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΚΕΑΣ	6
ΚΕΑΣ	2/ ΘΕΣΙΟ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΟΡΗΣΣΙΑΣ ΚΕΑΣ	33
ΚΕΑΣ	2/θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΙΟΥΛΙΔΑΣ ΚΕΑΣ	22
ΚΕΑΣ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΚΕΑΣ	12
		208
ΚΙΜΩΛΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΙΜΩΛΟΥ	12
ΚΙΜΩΛΟΥ	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΙΜΩΛΟΥ	9
		21
ΚΥΘΝΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΧΩΡΑΣ ΚΥΘΝΟΥ	6
ΚΥΘΝΟΥ	1/Θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΔΡΥΟΠΙΔΑΣ ΚΥΘΝΟΥ	19
ΚΥΘΝΟΥ	7/θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΥΘΝΟΥ	72
		97
ΜΗΛΟΥ	10/Θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΜΗΛΟΥ	203
ΜΗΛΟΥ	1/Θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΤΡΥΠΗΤΗΣ ΜΗΛΟΥ	8
ΜΗΛΟΥ	1/Θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΠΛΑΚΑΣ ΜΗΛΟΥ	18
ΜΗΛΟΥ	2/Θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΑΔΑΜΑΝΤΑ ΜΗΛΟΥ	25
ΜΗΛΟΥ	6/Θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΔΑΜΑΝΤΑ ΜΗΛΟΥ	128
ΜΗΛΟΥ	1/Θ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΠΟΛΛΩΝΙΩΝ ΜΗΛΟΥ	15
ΜΗΛΟΥ	1/Θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΠΟΛΛΩΝΙΩΝ ΜΗΛΟΥ	5
ΜΗΛΟΥ	2/Θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΤΡΙΟΒΑΣΑΛΩΝ ΜΗΛΟΥ	36
		438

ΜΥΚΟΝΟΥ	2/Θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΜΑΡΑΘΙΟΥ ΜΥΚΟΝΟΥ	45
ΜΥΚΟΝΟΥ	12/Θ 1ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΧΩΡΑΣ ΜΥΚΟΝΟΥ	306
ΜΥΚΟΝΟΥ	2ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΜΥΚΟΝΟΥ	343
ΜΥΚΟΝΟΥ	1ο 2/ΘΕΣΙΟ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΧΩΡΑΣ ΜΥΚΟΝΟΥ	43
ΜΥΚΟΝΟΥ	10/Θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΝΩ ΜΕΡΑΣ ΜΥΚΟΝΟΥ	207
ΜΥΚΟΝΟΥ	2ο 2/Θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΜΥΚΟΝΟΥ	41
ΜΥΚΟΝΟΥ	2/Θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΑΝΩ ΜΕΡΑΣ ΜΥΚΟΝΟΥ	38
ΜΥΚΟΝΟΥ	ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΜΑΡΑΘΙ ΜΥΚΟΝΟΣ - ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΑΙΔΕΙΑ	62
ΜΥΚΟΝΟΥ	ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ - "ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΑΙΔΕΙΑ"	27
ΜΥΚΟΝΟΥ	3ο 2/ΘΕΣΙΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΜΥΚΟΝΟΥ	22
		1134
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	1/Θ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΟΡΩΝΟΥ ΝΑΞΟΥ	4
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΟΡΩΝΟΥ ΝΑΞΟΥ	0
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΜΕΛΑΝΩΝ ΝΑΞΟΥ	13
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	1ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΧΩΡΑΣ ΝΑΞΟΥ	58
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	2/Θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΑΓΙΟΥ ΑΡΣΕΝΙΟΥ ΝΑΞΟΥ	19
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	4/Θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΠΕΙΡΑΝΘΟΥ ΝΑΞΟΥ	38
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	2/θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΔΟΝΟΥΣΑΣ	14
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΓΑΛΑΝΑΔΟΥ ΝΑΞΟΥ	9
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΧΑΛΚΕΙΟΥ ΝΑΞΟΥ	2
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	1/Θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΟΡΩΝΙΔΑΣ ΝΑΞΟΥ	4
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	3/ΘΕΣΙΟ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΙΝΙΔΑΡΟΥ ΝΑΞΟΥ	24
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	2/ ΘΕΣΙΟ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΣΧΟΙΝΟΥΣΑΣ	4
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	4/Θέσιο Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο Βίβλου Νάξου	55
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΜΟΝΗΣ ΝΑΞΟΥ	21
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΜΕΛΑΝΩΝ ΝΑΞΟΥ	28
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	1/Θ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ	4
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	3ο 12/θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΧΩΡΑΣ ΝΑΞΟΥ	314

ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	7/θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΦΙΛΩΤΙΟΥ ΝΑΞΟΥ - ΔΕΜΕΝΕΟΠΟΥΛΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	126
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	6/Θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΓΙΟΥ ΑΡΣΕΝΙΟΥ ΝΑΞΟΥ	75
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	1/Θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΟΡΩΝΙΔΑΣ ΝΑΞΟΥ	10
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	1/Θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΔΑΜΑΡΙΩΝΑ ΝΑΞΟΥ	5
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	2/Θ 2ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΧΩΡΑΣ ΝΑΞΟΥ	37
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	3ο 2/Θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΧΩΡΑΣ ΝΑΞΟΥ	37
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΕΙΔΙΚΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΝΑΞΟΣ	7
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	1ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΧΩΡΑΣ ΝΑΞΟΥ	143
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	3/θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΔΑΜΑΡΙΩΝΑ ΝΑΞΟΥ	25
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΠΟΛΛΩΝΑΣ ΝΑΞΟΥ	2
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΧΑΛΚΙ ΝΑΞΟΥ - ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΧΑΛΚΕΙΟΥ ΝΑΞΟΥ	17
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΓΛΙΝΑΔΟΥ ΝΑΞΟΥ	19
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	1/Θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΜΟΝΗΣ ΝΑΞΟΥ	1
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΑΠΟΛΛΩΝΑ ΝΑΞΟΥ	0
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	1/Θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΔΟΝΟΥΣΑΣ	2
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	1/Θ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΔΑΝΑΚΟΥ ΝΑΞΟΥ - ΒΑΣΙΛΑΙΟΝ Δ. Σ. ΔΑΝΑΚΟΥ	2
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΑΠΕΙΡΑΝΘΟΥ ΝΑΞΟΥ	12
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	1/Θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΣΧΟΙΝΟΥΣΑΣ	5
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΠΟΤΑΜΙΑΣ ΝΑΞΟΥ	4
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΧΕΙΜΑΡΡΟΣ ΝΑΞΟΥ	9
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΣΑΓΚΡΙ ΝΑΞΟΥ - ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΣΑΓΚΡΙΟΥ	12
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΓΛΙΝΑΔΟΥ ΝΑΞΟΥ	45
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	2/Θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΟΥΦΟΝΗΣΙΩΝ	19
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	2ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΧΩΡΑΣ ΝΑΞΟΥ	207
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΟΥΦΟΝΗΣΙΩΝ	10
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	2/ΘΕΣΙΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΦΙΛΩΤΙΟΥ ΝΑΞΟΥ	30

ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	1/ΘΕΣΙΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΒΙΒΛΟΥ ΝΑΞΟΥ	17
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	1/Θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΙΝΙΔΑΡΟΥ ΝΑΞΟΥ	8
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	1/ΘΕΣΙΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΣΑΓΚΡΙΟΥ ΝΑΞΟΥ	5
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	4ο 2/Θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΧΩΡΑΣ ΝΑΞΟΥ	39
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	5ο ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΧΩΡΑΣ ΝΑΞΟΥ	8
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	2/Θ 6ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΝΑΞΟΥ	38
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	7ο 2/Θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΧΩΡΑΣ ΝΑΞΟΥ	39
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	1/Θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ	2
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	4ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΝΑΞΟΣ	130
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΕΙΔΙΚΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΝΑΞΟΥ	1
		1759
ΠΑΡΟΥ	8/Θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΡΧΙΛΟΧΟΥ-ΜΑΡΠΗΣΣΑΣ ΠΑΡΟΥ	169
ΠΑΡΟΥ	1/Θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΜΑΡΜΑΡΩΝ ΠΑΡΟΥ	3
ΠΑΡΟΥ	1/ΘΕΣΙΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΩΣΤΟΥ ΠΑΡΟΥ	8
ΠΑΡΟΥ	12/Θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΝΑΟΥΣΑΣ ΠΑΡΟΥ	248
ΠΑΡΟΥ	2/ΘΕΣΙΟ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΑΓΚΑΙΡΙΑΣ ΠΑΡΟΥ	29
ΠΑΡΟΥ	1/θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΔΡΥΟΥ ΠΑΡΟΥ	8
ΠΑΡΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΓΚΑΙΡΙΑΣ ΠΑΡΟΥ	101
ΠΑΡΟΥ	1ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΠΑΡΟΙΚΙΑΣ ΠΑΡΟΥ	35
ΠΑΡΟΥ	1ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΠΑΡΟΙΚΙΑΣ ΠΑΡΟΥ	236
ΠΑΡΟΥ	2ο 2\ θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΠΑΡΟΙΚΙΑΣ ΠΑΡΟΥ	20
ΠΑΡΟΥ	1/θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ ΠΑΡΟΥ	12
ΠΑΡΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΝΑΟΥΣΑΣ ΠΑΡΟΥ	66
ΠΑΡΟΥ	2ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΠΑΡΟΙΚΙΑΣ ΠΑΡΟΥ	197
ΠΑΡΟΥ	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΛΕΥΚΩΝ ΠΑΡΟΥ	8
ΠΑΡΟΥ	1/Θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΜΑΡΠΗΣΣΑΣ ΠΑΡΟΥ	19
ΠΑΡΟΥ	6/θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΛΕΥΚΩΝ-ΚΩΣΤΟΥ ΠΑΡΟΥ	71
ΠΑΡΟΥ	4ο 1/Θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΠΑΡΟΙΚΙΑΣ ΠΑΡΟΥ	19
ΠΑΡΟΥ	3ο 1/Θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΠΑΡΟΙΚΙΑΣ ΠΑΡΟΥ	24
		1273
ΣΕΡΙΦΟΥ	1/Θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΣΕΡΙΦΟΥ	18

ΣΕΡΙΦΟΥ	6/Θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΣΕΡΙΦΟΥ	47
		65
ΣΙΚΙΝΟΥ	1/Θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΣΙΚΙΝΟΥ	3
ΣΙΚΙΝΟΥ	2/Θ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΣΙΚΙΝΟΥ	9
		12
ΣΙΦΝΟΥ	2/Θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΑΡΤΕΜΩΝΑ ΣΙΦΝΟΥ	25
ΣΙΦΝΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΣΙΦΝΟΥ	187
ΣΙΦΝΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΑΠΟΛΛΩΝΙΑΣ ΣΙΦΝΟΥ	29
		241
ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	2ο 6/ΘΕΣΙΟ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ ΣΥΡΟΥ	108
ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΜΑΝΝΑ ΣΥΡΟΥ	23
ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΑΝΩ ΣΥΡΟΥ	26
ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΠΟΣΕΙΔΩΝΙΑΣ ΣΥΡΟΥ	32
ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	1ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ ΣΥΡΟΥ	137
ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	5ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ ΣΥΡΟΥ	121
ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	4ο 12/ΘΕΣΙΟ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ ΣΥΡΟΥ	172
ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΠΟΣΕΙΔΩΝΙΑΣ ΣΥΡΟΥ	201
ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΒΑΡΗΣ ΜΑΝΝΑ ΣΥΡΟΥ	147
ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	1/θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΒΑΡΗΣ ΣΥΡΟΥ	29
ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	5ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ ΣΥΡΟΥ	36
ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	6/Θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΝΩ ΣΥΡΟΥ	104
ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	6ο 6/Θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	110
ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	4/Θ ΕΙΔΙΚΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ ΣΥΡΟΥ	10
ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	4ο 1/θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ ΣΥΡΟΥ	18
ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	2/θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΦΟΙΝΙΚΑ ΣΥΡΟΥ	31
ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	6ο 2/Θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ ΣΥΡΟΥ	54
ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	3ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ ΣΥΡΟΥ	71
ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	3ο 2/Θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ ΣΥΡΟΥ	23
ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	2ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ ΣΥΡΟΥ	31
ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	1ο 2/θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ ΣΥΡΟΥ	35

ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΕΡΜΟΥΠΟΛΗ - ΣΥΡΟΣ - Ο ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	0
ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	ΕΙΔΙΚΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ ΣΥΡΟΥ	2
ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΣΥΡΟΣ - Ο ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	0
ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΣΥΡΟΥ - ΣΤΗΝ ΠΑΛΑΜΗ ΤΟΥ ΘΕΟΥ	17
		1538
ΤΗΝΟΥ	1ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΤΗΝΟΥ	34
ΤΗΝΟΥ	2ο 2/Θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΤΗΝΟΥ	31
ΤΗΝΟΥ	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΠΥΡΓΟΥ ΤΗΝΟΥ	7
ΤΗΝΟΥ	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΕΞΩΜΒΟΥΡΓΟΥ ΤΗΝΟΥ	9
ΤΗΝΟΥ	1/Θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΣΤΕΝΗΣ ΤΗΝΟΥ	11
ΤΗΝΟΥ	3ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΤΗΝΟΥ	33
ΤΗΝΟΥ	6/Θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΕΞΩΜΒΟΥΡΓΟΥ- ΤΗΝΟΥ	38
ΤΗΝΟΥ	1ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΤΗΝΟΣ	142
ΤΗΝΟΥ	2ο 6/θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΤΗΝΟΥ	145
ΤΗΝΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΠΥΡΓΟΥ ΤΗΝΟΥ	17
ΤΗΝΟΥ	3ο 6/θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΤΗΝΟΥ	131
		598
ΦΟΛΕΓΑΝΔΡΟΥ	1/Θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΑΝΩ ΜΕΡΑΣ ΦΟΛΕΓΑΝΔΡΟΥ	14
ΦΟΛΕΓΑΝΔΡΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΧΩΡΑΣ ΦΟΛΕΓΑΝΔΡΟΥ	31
		45

Πηγή: Περιφ. Διεύθυνση Α'βάθμιας και Β'βάθμιας Εκπαίδευσης Κυκλάδων & Δωδεκανήσου

Πίνακας 1.89β
Σχολικές Μονάδες Β'βάθμιας Εκπαίδευσης Κυκλάδων ανά νησί και μαθητές

Δήμος	Ονομασία	Ενεργοί Μαθητές
ΑΜΟΡΓΟΥ	ΕΠΑ.Λ ΑΜΟΡΓΟΥ	27
ΑΜΟΡΓΟΥ	ΓΥΜΝΑΣΙΟ με Λ.Τ. ΑΜΟΡΓΟΥ	91
		118
ΑΝΑΦΗΣ	ΓΥΜΝ¶ΣΙΟ ΜΕ Λ.Τ. ΑΝΑΦΗΣ	**17**
ΑΝΔΡΟΥ	ΕΠΑ.Λ. ΑΝΔΡΟΥ	73
ΑΝΔΡΟΥ	ΓΥΜΝΑΣΙΟ με Λ.Τ. ΚΟΡΘΙΟΥ	73
ΑΝΔΡΟΥ	ΓΕ.Λ. ΑΝΔΡΟΥ	57
ΑΝΔΡΟΥ	ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΜΕ Λ.Τ. ΓΑΥΡΙΟΥ	131
ΑΝΔΡΟΥ	ΕΜΠΕΙΡΙΚΕΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΑΝΔΡΟΥ	115
		449
ΑΝΤΙΠΑΡΟΥ	ΓΥΜΝΑΣΙΟ Λ.Τ. ΑΝΤΙΠΑΡΟΥ	**45**
ΘΗΡΑΣ	ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΜΕΣΑΡΙΑΣ	216
ΘΗΡΑΣ	ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΕΠΑ.Λ. ΘΗΡΑΣ	321
ΘΗΡΑΣ	ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΘΗΡΑΣ	277
ΘΗΡΑΣ	ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΕΜΠΟΡΕΙΟΥ	163
ΘΗΡΑΣ	ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΘΗΡΑΣ	308
ΘΗΡΑΣ	Γυμνάσιο με Λ.Τ. Θηρασιάς	14
ΘΗΡΑΣ	ΕΣΠΕΡΙΝΟ ΕΠΑ.Λ. ΘΗΡΑΣ	51
		1350

ΙΗΤΩΝ	ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΙΟΥ	20
ΙΗΤΩΝ	ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΜΕ Λ.Τ. ΙΟΥ	88
		108
ΚΕΑΣ	ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΚΕΑΣ	28
ΚΕΑΣ	ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΜΕ Λ.Τ. ΚΕΑΣ	113
		141
ΚΙΜΩΛΟΥ	ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΜΕ Λ.Τ. ΚΙΜΩΛΟΥ	**24**
ΚΥΘΝΟΥ	ΓΥΜΝΑΣΙΟ με Λ.Τ. ΚΥΘΝΟΥ	**58**
ΜΗΛΟΥ	ΕΠΑ.Λ. ΜΗΛΟΥ	71
ΜΗΛΟΥ	ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΜΗΛΟΥ	141
ΜΗΛΟΥ	ΓΕ.Λ. ΜΗΛΟΥ	84
		296
ΜΥΚΟΝΟΥ	ΕΠΑ.Λ. ΜΥΚΟΝΟΥ	93
ΜΥΚΟΝΟΥ	ΓΕ.Λ. ΜΥΚΟΝΟΥ	239
ΜΥΚΟΝΟΥ	ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΜΥΚΟΝΟΥ	379
ΜΥΚΟΝΟΥ	ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΑΙΔΕΙΑ - ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ	39
ΜΥΚΟΝΟΥ	ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΑΙΔΕΙΑ - ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ	25
		775
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΒΙΒΛΟΥ	63
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	Γυμνάσιο με Λ.Τ. Ηρακλειάς	10
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΤΕΕ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΝΑΞΟΣ - Α ΒΑΘΜΙΔΑΣ ΦΙΛΟΤΙΟΥ ΝΑΞΟΥ	0
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΕΕΕΕΚ ΝΑΞΟΣ	12
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	2955010 - ΓΕ.Λ. ΝΑΞΟΥ	351
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΤΡΑΓΑΙΑΣ	107
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΓΥΜΝΑΣΙΟ με Λ.Τ. ΣΧΟΙΝΟΥΣΑΣ	8
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΓΥΜΝΑΣΙΟ με Λ.Τ. ΚΟΥΦΟΝΗΣΙΩΝ	18
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΤΡΑΓΑΙΑΣ	161
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΜΕ Λ.Τ. ΔΟΝΟΥΣΑΣ	8
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	1ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΝΑΞΟΥ	217
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΣΚΑΔΟΥ	12
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	1ο ΕΠΑ.Λ ΝΑΞΟΥ	192
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	2ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΝΑΞΟΥ	226
ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΕΚ ΝΑΞΟΥ	0
		1385
ΠΑΡΟΥ	ΕΠΑ.Λ. ΠΑΡΟΥ	172
ΠΑΡΟΥ	ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΑΡΧΙΛΟΧΟΥ ΠΑΡΟΥ	87
ΠΑΡΟΥ	ΓΕ.Λ. ΝΑΟΥΣΑΣ	125
ΠΑΡΟΥ	ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΝΑΟΥΣΑΣ ΠΑΡΟΥ	106

ΠΑΡΟΥ	ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΠΑΡΟΥ	218
ΠΑΡΟΥ	ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΠΑΡΟΥ	284
		992
ΣΕΡΙΦΟΥ	ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΜΕ Τ. Λ. ΣΕΡΙΦΟΥ	**33**
ΣΙΚΙΝΟΥ	ΓΥΜΝΑΣΙΟ με Λ.Τ. ΣΙΚΙΝΟΥ	**5**
ΣΙΦΝΟΥ	ΕΠΑ.Λ. ΣΙΦΝΟΥ	31
ΣΙΦΝΟΥ	ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΣΙΦΝΟΥ ΜΕ Λ.Τ.	143
		174
ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΕΠΑΛ ΣΥΡΟΥ - ΕΠΑΛ ΣΥΡΟΥ	252
ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΕ.Λ. ΣΥΡΟΥ	305
ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΣΥΡΟΥ	0
ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	2ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΣΥΡΟΥ	204
ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	1ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΣΥΡΟΥ	189
ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	3ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΣΥΡΟΥ	187
ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	ΕΕΕΕΚ ΣΥΡΟΥ	5
ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	ΕΣΠΕΡΙΝΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ Τ.Λ. ΣΥΡΟΥ	47
ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	ΤΕΕ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ Α΄ ΒΑΘΜΙΔΑΣ ΣΥΡΟΥ	0
ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	ΕΣΠΕΡΙΝΟ ΕΠΑΛ ΣΥΡΟΥ - ΣΧΟΛΗ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΝΑΥΤΙΚΟΥ	50
		1239
ΤΗΝΟΥ	ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΤΗΝΟΥ	117
ΤΗΝΟΥ	ΕΠΑ.Λ. ΤΗΝΟΥ	84
ΤΗΝΟΥ	ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΤΗΝΟΥ	237
		438
ΦΟΛΕΓΑΝΔΡΟΥ	ΓΥΜΝΑΣΙΟ με Λ.Τ. ΦΟΛΕΓΑΝΔΡΟΥ	**20**

Πηγή: Περιφ. Διεύθυνση Α'βάθμιας και Β'βάθμιας Εκπαίδευσης Κυκλάδων & Δωδεκανήσου

Πίνακας 1.89γ
Σχολικές Μονάδες Α'βάθμιας Εκπαίδευσης Δωδεκανήσων ανά νησί και μαθητές

Δήμος	Ονομασία	Ενεργοί Μαθητές
ΑΓΑΘΟΝΗΣΙΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΓΑΘΟΝΗΣΙΟΥ	7
ΑΓΑΘΟΝΗΣΙΟΥ	ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΣΙΑΝΝΩΝ ΡΟΔΟΥ	0
ΑΓΑΘΟΝΗΣΙΟΥ	1/Θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΑΓΑΘΟΝΗΣΙΟΥ	0
		7
ΑΣΤΥΠΑΛΑΙΑΣ	2/Θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΑΣΤΥΠΑΛΑΙΑΣ	29
ΑΣΤΥΠΑΛΑΙΑΣ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΣΤΥΠΑΛΑΙΑΣ	69
		98
ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	6ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΛΥΜΝΟΣ - ΜΑΝΙΑΕΙΟ	155
ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	3ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΛΥΜΝΟΥ	114
ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΤΕΛΕΝΔΟΥ	3
ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	2ο ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΧΩΡΑΣ ΚΑΛΥΜΝΟΥ	71

ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	1ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΧΩΡΑΣ ΚΑΛΥΜΝΟΥ	30
ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΑΡΓΟΥΣ ΚΑΛΥΜΝΟΥ	7
ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΒΑΘΕΟΣ ΚΑΛΥΜΝΟΥ	12
ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΠΑΝΟΡΜΟΥ ΚΑΛΥΜΝΟΥ	53
ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	1ο2/Θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΠΟΛΕΩΣ ΚΑΛΥΜΝΟΥ	16
ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	3ο ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΧΩΡΑΣ ΚΑΛΥΜΝΟΥ	13
ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	2ο ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΠΟΛΕΩΣ ΚΑΛΥΜΝΟΥ	42
ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	2ο ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΧΩΡΑΣ ΚΑΛΥΜΝΟΥ	22
ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	3ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΠΟΛΕΩΣ ΚΑΛΥΜΝΟΥ	44
ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	4ο ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΠΟΛΕΩΣ ΚΑΛΥΜΝΟΥ	30
ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	5ο ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΠΟΛΕΩΣ ΚΑΛΥΜΝΟΥ	35
ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	6ο ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΠΟΛΕΩΣ ΚΑΛΥΜΝΟΥ	12
ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	7ο ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΠΟΛΕΩΣ ΚΑΛΥΜΝΟΥ	38
ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	3/ΘΕΣΙΟ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΡΓΟΥΣ ΚΑΛΥΜΝΟΥ	33
ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΠΑΝΟΡΜΟΥ - ΟΛΟΗΜΕΡΟ	135
ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΒΑΘΕΟΣ ΚΑΛΥΜΝΟΥ	23
ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	2ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΠΟΛΕΩΣ ΚΑΛΥΜΝΟΥ	199
ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	5ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΛΥΜΝΟΥ	152
ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	1ο 12/ΘΕΣΙΟ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΧΩΡΑΣ ΚΑΛΥΜΝΟΥ	180
ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	1ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΠΟΛΕΩΣ ΚΑΛΥΜΝΟΥ - ΠΡΩΤΟ ΔΩΔΕΚΑΘΕΣΙΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΠΟΛΕΩΣ ΚΑΛΥΜΝΟΥ	178
ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	1ο 4/Θ ΕΙΔΙΚΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΛΥΜΝΟΣ	9
ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	ΕΙΔΙΚΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΑΛΥΜΝΟΥ	2
ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	8ο ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΠΟΛΕΩΣ ΚΑΛΥΜΝΟΥ	11
		1619
ΚΑΡΠΑΘΟΥ	ΜΟΝΟΘΕΣΙΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΟΘΟΥΣ ΚΑΡΠΑΘΟΥ	3
ΚΑΡΠΑΘΟΥ	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΑΠΕΡΙ ΚΑΡΠΑΘΟΥ	5
ΚΑΡΠΑΘΟΥ	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΔΙΑΦΑΝΙ ΚΑΡΠΑΘΟΥ	2
ΚΑΡΠΑΘΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΔΙΑΦΑΝΙ ΚΑΡΠΑΘΟΥ	11
ΚΑΡΠΑΘΟΥ	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΑΡΚΑΣΑ ΚΑΡΠΑΘΟΥ	6
ΚΑΡΠΑΘΟΥ	1ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΡΠΑΘΟΣ - ΠΟΤΙΔΑΙΟΝ	133
ΚΑΡΠΑΘΟΥ	2ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΡΠΑΘΟΣ - ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΠΗΓΑΔΙΩΝ ΚΑΡΠΑΘΟΥ	142
ΚΑΡΠΑΘΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΠΕΡΙ ΚΑΡΠΑΘΟΥ	38
ΚΑΡΠΑΘΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΡΚΑΣΑ ΚΑΡΠΑΘΟΥ	20
ΚΑΡΠΑΘΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΜΕΣΟΧΩΡΙ ΚΑΡΠΑΘΟΥ	0
ΚΑΡΠΑΘΟΥ	1ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΑΡΠΑΘΟΣ	36
ΚΑΡΠΑΘΟΥ	2ο ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΑΡΠΑΘΟΣ	33
ΚΑΡΠΑΘΟΥ	ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΠΗΓΑΔΙΑ ΚΑΡΠΑΘΟΥ - ΦΩΤΕΙΝΗ ΖΩΗ	0

ΚΑΡΠΑΘΟΥ	ΕΙΔΙΚΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΡΠΑΘΟΥ	4
		433
ΚΑΣΟΥ	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΦΡΥ ΚΑΣΟΥ - ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΦΡΥ ΚΑΣΟΥ	7
ΚΑΣΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΣΟΥ	49
ΚΑΣΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΑΓΙΑ ΜΑΡΙΝΑ ΚΑΣΟΥ	9
		65
ΚΩ	2ο ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΕΦΑΛΟΣ ΚΩ	14
ΚΩ	1ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΠΥΛΙ ΚΩ	44
ΚΩ	1ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΩ	53
ΚΩ	2ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΩ	51
ΚΩ	7ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΩ	161
ΚΩ	6ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΩ	210
ΚΩ	3ο ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΩ	39
ΚΩ	5ο ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΩ	20
ΚΩ	6ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΩ	40
ΚΩ	7ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΩ	40
ΚΩ	1ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΖΗΠΑΡΙ ΚΩΣ	46
ΚΩ	2ο ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΖΗΠΑΡΙ ΚΩ	30
ΚΩ	1ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΑΝΤΙΜΑΧΕΙΑ ΚΩ	35
ΚΩ	2ο ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΑΡΔΑΜΑΙΝΑ ΚΩ	25
ΚΩ	5ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΩ	125
ΚΩ	1ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΑΡΔΑΜΑΙΝΑ ΚΩ	39
ΚΩ	2ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΩ	337
ΚΩ	4ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΩ	324
ΚΩ	1ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΕΦΑΛΟΣ ΚΩ	50
ΚΩ	1ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΩ	325
ΚΩ	3ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΩ	142
ΚΩ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΖΗΠΑΡΙΟΥ ΚΩ	360
ΚΩ	1ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΠΥΛΙ ΚΩ - ΠΕΛΗΤΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ	219
ΚΩ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΡΔΑΜΑΙΝΑ ΚΩ	165
ΚΩ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΝΤΙΜΑΧΕΙΑ ΚΩ - ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΝΤΙΜΑΧΕΙΑΣ	181
ΚΩ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΕΦΑΛΟΥ ΚΩ	164
ΚΩ	4ο ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΩ	51
ΚΩ	2ο ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΑΝΤΙΜΑΧΕΙΑ	25
ΚΩ	8ο ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΩ	0
ΚΩ	2ο ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΠΥΛΙ ΚΩ	11
ΚΩ	1ο 2/Θ ΕΙΔΙΚΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΩ	8
ΚΩ	ΕΙΔΙΚΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΩ	0
		3334
ΛΕΙΨΩΝ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΛΕΙΨΩΝ - ΝΙΚΗΦΟΡΕΙΟ	14
ΛΕΙΨΩΝ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΛΕΙΨΩΝ - ΕΞΑΘΕΣΙΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ	38
		52
ΛΕΡΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΛΙΝΤΩΝ ΛΕΡΟΥ	110
ΛΕΡΟΥ	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΞΗΡΟΚΑΜΠΟΥ ΛΕΡΟΥ	9
ΛΕΡΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΑΛΙΝΤΩΝ ΛΕΡΟΥ	33

ΛΕΡΟΥ	1ο 2/Θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΛΑΚΚΙΟΥ ΛΕΡΟΥ	49
ΛΕΡΟΥ	1ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΑΓΙΑΣ ΜΑΡΙΝΑΣ ΛΕΡΟΥ	38
ΛΕΡΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΞΗΡΟΚΑΜΠΟΥ ΛΕΡΟΥ	35
ΛΕΡΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΓ. ΜΑΡΙΝΑΣ ΛΕΡΟΥ - ΝΙΚΟΛΑΪΔΕΙΟ-ΜΑΛΑΧΙΕΙΟ	164
ΛΕΡΟΥ	2ο ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΛΑΚΚΙΟΥ ΛΕΡΟΥ	22
ΛΕΡΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΛΑΚΚΙΟΥ ΛΕΡΟΥ	193
ΛΕΡΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΠΑΝΤΕΛΙ ΛΕΡΟΥ	20
		673
ΜΕΓΙΣΤΗΣ	ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΜΕΓΙΣΤΗΣ ΚΑΣΤΕΛΛΟΡΙΖΟ	18
ΜΕΓΙΣΤΗΣ	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΜΕΓΙΣΤΗ ΚΑΣΤΕΛΛΟΡΙΖΟ - ΣΑΝΤΡΑΠΕΙΑ ΑΣΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ	7
		25
ΝΙΣΥΡΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΜΑΝΔΡΑΚΙ ΝΙΣΥΡΟΥ	59
ΝΙΣΥΡΟΥ	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΜΑΝΔΡΑΚΙΟΥ ΝΙΣΥΡΟΣ	16
		75
ΠΑΤΜΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΜΠΟΥ ΠΑΤΜΟΥ - ΓΡΥΛΛΕΙΟΝ ΔΣ ΚΑΜΠΟΥ	29
ΠΑΤΜΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΣΚΑΛΑΣ ΠΑΤΜΟΥ	135
ΠΑΤΜΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΧΩΡΑ ΠΑΤΜΟΥ	38
ΠΑΤΜΟΥ	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΑΜΠΟΣ ΠΑΤΜΟΥ - ΜΟΝΟΘΕΣΙΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΑΜΠΟΥ ΠΑΤΜΟΥ	11
ΠΑΤΜΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΣΚΑΛΑΣ ΠΑΤΜΟΥ	52
ΠΑΤΜΟΥ	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΧΩΡΑΣ ΠΑΤΜΟΥ	12
ΠΑΤΜΟΥ	ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΡΚΙΩΝ	2
		279
ΡΟΔΟΥ	3ο ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΑΦΑΝΤΟΥ ΡΟΔΟΥ	18
ΡΟΔΟΥ	3ο ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΡΟΔΟΣ	34
ΡΟΔΟΥ	11ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΡΟΔΟΥ	111
ΡΟΔΟΥ	8ο ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΡΟΔΟΣ - ΟΡΦΕΑΣ	13
ΡΟΔΟΥ	1ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΡΟΔΟΣ - ΖΕΦΥΡΟΣ	220
ΡΟΔΟΥ	16ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΡΟΔΟΣ - ΑΝΔΡΕΑ ΜΟΣΧΟΒΗ	232
ΡΟΔΟΥ	3ο 12/θ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΡΟΔΟΥ	252
ΡΟΔΟΥ	16ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΡΟΔΟΣ	47
ΡΟΔΟΥ	ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΣΑΛΑΚΟΣ ΡΟΔΟΥ	18
ΡΟΔΟΥ	17ο ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΡΟΔΟΣ	45
ΡΟΔΟΥ	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΛΑΡΔΟΣ ΡΟΔΟΥ	49
ΡΟΔΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΔΙΜΥΛΙΑΣ ΡΟΔΟΥ	35
ΡΟΔΟΥ	ΕΙΔΙΚΟ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΡΟΔΟΣ (ΕΝΤΑΓΜΕΝΟ ΣΤΟ ΠΑΝ. ΑΙΓΑΙΟΥ)	18
ΡΟΔΟΥ	2ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΡΟΔΟΥ	276
ΡΟΔΟΥ	14ο ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΡΟΔΟΣ	45
ΡΟΔΟΥ	12ο ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΡΟΔΟΣ	16

ΡΟΔΟΥ	10ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΡΟΔΟΣ	48
ΡΟΔΟΥ	15ο Ολοήμερο Νηπιαγωγείο Ρόδου	47
ΡΟΔΟΥ	2ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΣ ΡΟΔΟΥ	29
ΡΟΔΟΥ	18ο ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΡΟΔΟΣ	25
ΡΟΔΟΥ	21ο ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΡΟΔΟΣ	33
ΡΟΔΟΥ	19ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΡΟΔΟΣ - ΑΓΙΟΙ ΑΠΟΣΤΟΛΟΙ	33
ΡΟΔΟΥ	10ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΡΟΔΟΣ ΠΑΛΙΑ ΠΟΛΗ	39
ΡΟΔΟΥ	17ο 10/ΘΕΣΙΟ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΡΟΔΟΣ	131
ΡΟΔΟΥ	7ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΡΟΔΟΣ - ΑΜΑΡΑΝΤΕΙΟΣ ΣΧΟΛΗ	141
ΡΟΔΟΥ	20ο ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΡΟΔΟΣ	47
ΡΟΔΟΥ	7ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΡΟΔΟΣ	40
ΡΟΔΟΥ	1ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΡΟΔΟΣ	32
ΡΟΔΟΥ	2ο ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΡΟΔΟΣ - ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΕΙΟ	26
ΡΟΔΟΥ	22ο ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΡΟΔΟΣ	69
ΡΟΔΟΥ	4ο ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΡΟΔΟΣ	10
ΡΟΔΟΥ	5ο ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΡΟΔΟΣ - ΒΕΝΕΤΟΚΛΕΙΟ	13
ΡΟΔΟΥ	6ο ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΡΟΔΟΣ - ΒΕΝΕΤΟΚΛΕΙΟ	29
ΡΟΔΟΥ	6ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΡΟΔΟΣ	213
ΡΟΔΟΥ	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΣΓΟΥΡΟΥ ΡΟΔΟΥ - ΣΓΟΥΡΟΥ	42
ΡΟΔΟΥ	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΘΕΟΛΟΓΟΣ ΡΟΔΟΥ - ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΘΕΟΛΟΓΟΥ	9
ΡΟΔΟΥ	11ο ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΡΟΔΟΣ	7
ΡΟΔΟΥ	ΕΙΔΙΚΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΡΟΔΟΥ - ΚΩΦΩΝ ΒΑΡΗΚΟΩΝ	2
ΡΟΔΟΥ	14ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΡΟΔΟΣ - ΑΣΤΙΚΗ	96
ΡΟΔΟΥ	5ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΡΟΔΟΣ - ΒΕΝΕΤΟΚΛΕΙΟ	222
ΡΟΔΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΨΙΝΘΟΣ ΡΟΔΟΥ - ΣΙΒΥΝΘΕΙΟ Δ.ΣΧΟΛΕΙΟ ΨΙΝΘΟΥ	26
ΡΟΔΟΥ	1ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΛΑΡΔΟΣ ΡΟΔΟΥ - ΔΗΜ.ΣΧ.ΛΑΡΔΟΥ	183
ΡΟΔΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΡΗΤΗΝΙΑ ΡΟΔΟΥ	14
ΡΟΔΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΔΑΜΑΤΡΙΑ ΡΟΔΟΥ	29
ΡΟΔΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΜΑΡΙΤΣΑ	120
ΡΟΔΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΕΜΠΩΝΑ ΡΟΔΟΥ	21
ΡΟΔΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΦΑΝΕΣ - ΑΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ	24
ΡΟΔΟΥ	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΨΙΝΘΟΣ	15
ΡΟΔΟΥ	1ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΣΓΟΥΡΟΥ - ΡΟΔΟΣ	186
ΡΟΔΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ 4/Θ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΦΑΝΕΣ ΡΟΔΟΥ - ΦΑΝΑΙΟ	55
ΡΟΔΟΥ	1/Θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΑΠΟΛΛΩΝΩΝ ΡΟΔΟΥ	3
ΡΟΔΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΓΕΝΝΑΔΙ ΡΟΔΟΥ	146

ΡΟΔΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΜΑΣΑΡΗ ΡΟΔΟΥ ΕΑΕΠ	127
ΡΟΔΟΥ	2ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΑΛΥΘΙΕΣ ΡΟΔΟΥ	37
ΡΟΔΟΥ	2ο ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΙΑΛΥΣΟΣ - ΠΕΡΔΙΚΑΚΕΙΟ	65
ΡΟΔΟΥ	1ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΙΑΛΥΣΟΣ	50
ΡΟΔΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΣΟΡΩΝΗ ΡΟΔΟΥ	24
ΡΟΔΟΥ	4/ΘΕΣΙΟ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΠΥΛΩΝΑ ΡΟΔΟΥ	49
ΡΟΔΟΥ	3ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΦΑΝΤΟΥ ΡΟΔΟΥ	154
ΡΟΔΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΛΙΝΔΟΣ ΡΟΔΟΥ	72
ΡΟΔΟΥ	1ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΠΑΡΑΔΕΙΣΙ ΡΟΔΟΥ	50
ΡΟΔΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΑΛΑΒΑΡΔΑ ΡΟΔΟΥ	5
ΡΟΔΟΥ	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΑΡΧΙΠΟΛΗ ΡΟΔΟΥ	4
ΡΟΔΟΥ	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΜΑΡΙΤΣΩΝ	49
ΡΟΔΟΥ	3ο ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΣ ΡΟΔΟΥ - ΑΓΙΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ	31
ΡΟΔΟΥ	8ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΡΟΔΟΣ	138
ΡΟΔΟΥ	3ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΙΑΛΥΣΟΣ ΡΟΔΟΥ - ΓΙΑΛΟΥΣΕΙΟ	256
ΡΟΔΟΥ	1ο ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΑΦΑΝΤΟΥ ΡΟΔΟΥ	39
ΡΟΔΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΜΑΛΩΝΑΣ-ΡΟΔΟΥ	31
ΡΟΔΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΠΑΡΑΔΕΙΣΙΟΥ ΡΟΔΟΥ	182
ΡΟΔΟΥ	1ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΡΕΜΑΣΤΗΣ ΡΟΔΟΥ	410
ΡΟΔΟΥ	1ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΛΥΘΙΩΝ ΡΟΔΟΥ - ΚΑΛΛΙΜΑΘΕΙΟ	213
ΡΟΔΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΛΑΒΑΡΔΑ ΡΟΔΟΥ	29
ΡΟΔΟΥ	ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΡΗΤΙΚΩΝ ΡΟΔΟΥ	0
ΡΟΔΟΥ	12ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΡΟΔΟΥ	266
ΡΟΔΟΥ	15ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΡΟΔΟΣ	361
ΡΟΔΟΥ	18ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΡΟΔΟΣ - ΦΙΛΗΜΩΝΑΣ ΓΙΑΜΑΛΗΣ	222
ΡΟΔΟΥ	9ο ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΡΟΔΟΣ - ΒΕΝΕΤΟΚΛΕΙΟ	25
ΡΟΔΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΟΣΚΙΝΟΥ ΡΟΔΟΣ	223
ΡΟΔΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΠΟΛΛΩΝΑ ΡΟΔΟΥ	48
ΡΟΔΟΥ	1ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΣ	152
ΡΟΔΟΥ	2ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΣ ΡΟΔΟΥ	219
ΡΟΔΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΡΧΙΠΟΛΗ ΡΟΔΟΥ	24
ΡΟΔΟΥ	2ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΦΑΝΤΟΥ ΡΟΔΟΥ	150
ΡΟΔΟΥ	1ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΦΑΝΤΟΥ ΡΟΔΟΥ	149
ΡΟΔΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΕΜΠΩΝΑΣ ΡΟΔΟΥ	65

ΡΟΔΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΘΕΟΛΟΓΟΣ ΡΟΔΟΥ	33
ΡΟΔΟΥ	1ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΙΑΛΥΣΟΣ ΡΟΔΟΥ	297
ΡΟΔΟΥ	2ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΙΑΛΥΣΟΥ	247
ΡΟΔΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΡΗΤΗΝΙΑΣ ΡΟΔΟΥ - ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΡΗΤΗΝΙΑΣ	6
ΡΟΔΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΣΟΡΩΝΗΣ	116
ΡΟΔΟΥ	1ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΣ ΡΟΔΟΥ - ΠΡΩΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΥ	34
ΡΟΔΟΥ	2ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΑΦΑΝΤΟΥ ΡΟΔΟΣ	44
ΡΟΔΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ	34
ΡΟΔΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΔΑΜΑΤΡΙΑ ΡΟΔΟΥ	10
ΡΟΔΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΕΛΕΟΥΣΑΣ	10
ΡΟΔΟΥ	3ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΙΑΛΥΣΟΣ - ΓΙΑΛΛΟΥΣΕΙΟ	41
ΡΟΔΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΑΛΑΘΟΣ ΡΟΔΟΥ	21
ΡΟΔΟΥ	1ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΑΛΥΘΙΕΣ - ΣΤΕΦΑΝΕΙΟ-ΠΕΡΙΒΛΕΠΤΟ	36
ΡΟΔΟΥ	3ο ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΑΛΥΘΙΕΣ ΡΟΔΟΥ	39
ΡΟΔΟΥ	1ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΟΣΚΙΝΟΥ ΡΟΔΟΣ - ΠΡΩΤΟ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΟΣΚΙΝΟΥ	36
ΡΟΔΟΥ	2ο ,2/Θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΟΣΚΙΝΟΥ ΡΟΔΟΣ - ΔΕΥΤΕΡΟ ΔΙΘΕΣΙΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΟΣΚΙΝΟΥ	37
ΡΟΔΟΥ	1ο ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΡΕΜΑΣΤΗ ΡΟΔΟΥ	48
ΡΟΔΟΥ	2ο ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΡΕΜΑΣΤΗ ΡΟΔΟΥ	25
ΡΟΔΟΥ	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΛΙΝΔΟΣ ΡΟΔΟΥ	26
ΡΟΔΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΜΑΛΩΝΑ ΡΟΔΟΥ	12
ΡΟΔΟΥ	ΔΙΘΕΣΙΟ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΜΑΣΑΡΩΝ ΡΟΔΟΥ	32
ΡΟΔΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΠΑΣΤΙΔΑ ΡΟΔΟΥ	58
ΡΟΔΟΥ	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΣΑΛΑΚΟΥ ΡΟΔΟΥ	11
ΡΟΔΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΠΑΣΤΙΔΑΣ	276
ΡΟΔΟΥ	2ο ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΠΟΛΕΩΣ ΡΟΔΟΥ (ΕΝΤΑΓΜΕΝΟ ΣΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ)	165
ΡΟΔΟΥ	1ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΡΟΔΟΥ(ΕΝΤΑΓΜΕΝΟ ΣΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ) ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΡΟΔΙΟΣ	150
ΡΟΔΟΥ	13ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΠΟΛΕΩΣ ΡΟΔΟΥ	264
ΡΟΔΟΥ	1ο ΕΙΔΙΚΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΡΟΔΟΣ	33
ΡΟΔΟΥ	ΕΙΔΙΚΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΡΟΔΟΥ	6
ΡΟΔΟΥ	2ο ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΡΕΜΑΣΤΗ ΡΟΔΟΥ	0
ΡΟΔΟΥ	ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΡΟΔΟΣ - ΡΟΔΙΩΝ ΠΑΙΔΕΙΑ	218
ΡΟΔΟΥ	ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΡΟΔΟΣ - ΡΟΔΙΩΝ ΠΑΙΔΕΙΑ	32
ΡΟΔΟΥ	ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΡΟΔΟΣ - ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ ΡΟΔΟΥ ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ	136
ΡΟΔΟΥ	ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΡΟΔΟΣ - ΠΙΝΟΚΙΟ	3
ΡΟΔΟΥ	ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΡΟΔΟΣ - ΠΑΛΑΤΑΚΙ	0
ΡΟΔΟΥ	ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΡΟΔΟΣ - ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ	41
ΡΟΔΟΥ	ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΙΑΛΥΣΟΣ - ΠΑΙΖΩ ΚΑΙ	8

	ΜΑΘΑΙΝΩ	
ΡΟΔΟΥ	ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ - ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ ΡΟΔΟΥ ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ	26
ΡΟΔΟΥ	2ο ΕΙΔΙΚΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΡΟΔΟΣ	0
ΡΟΔΟΥ	2ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΛΥΘΙΩΝ	126
ΡΟΔΟΥ	ΕΙΔΙΚΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΛΙΝΔΟΥ	4
		10294
ΣΥΜΗΣ	2ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΣΥΜΗΣ	94
ΣΥΜΗΣ	1ο ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΣΥΜΗΣ	21
ΣΥΜΗΣ	2ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΣΥΜΗΣ	25
ΣΥΜΗΣ	1ο ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΣΥΜΗΣ	107
		247
ΤΗΛΟΥ	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΜΕΓΑΛΟ ΧΩΡΙΟ ΤΗΛΟΣ	5
ΤΗΛΟΥ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΤΗΛΟΣ	24
		29
ΧΑΛΚΗΣ	ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΧΑΛΚΗ	22
ΧΑΛΚΗΣ	1/Θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΧΑΛΚΗΣ	10
		32

Πηγή: Περιφ. Διεύθυνση Α'βάθμιας και Β'βάθμιας Εκπαίδευσης Κυκλάδων & Δωδεκανήσου

Πίνακας 1.89δ
Σχολικές Μονάδες Β'βάθμιας Εκπαίδευσης Δωδεκανήσων ανά νησί και μαθητές

Δήμος	Ονομασία	Ενεργοί Μαθητές
ΑΓΑΘΟΝΗΣΙΟΥ	ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ Λ.Τ. ΑΓΑΘΟΝΗΣΙΟΥ	**4**
ΑΣΤΥΠΑΛΑΙΑΣ	ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΑΣΤΥΠΑΛΑΙΑΣ	**53**
ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	3ο ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΑΛΥΜΝΟΣ	194
ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	2ο ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΚΑΛΥΜΝΟΥ	116
ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	1ο ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΚΑΛΥΜΝΟΥ - ΝΙΚΗΦΟΡΕΙΟ	197
ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	2ο ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΑΛΥΜΝΟΥ	186
ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	ΕΣΠΕΡΙΝΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ - ΛΥΚΕΙΑΚΕΣ ΤΑΞΕΙΣ ΚΑΛΥΜΝΟΥ	53
ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	1ο ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΕΠΑΛ ΚΑΛΥΜΝΟΥ - ΕΠΑΛ ΚΑΛΥΜΝΟΥ	317
ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	1ο ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΑΛΥΜΝΟΥ - ΝΙΚΗΦΟΡΕΙΟ	274
ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	ΕΕΕΕΚ ΚΑΛΥΜΝΟΣ - ΕΕΕΕΚ ΚΑΛΥΜΝΟΥ	14
		1351
ΚΑΡΠΑΘΟΥ	ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΑΠΕΡΙΟΥ ΚΑΡΠΑΘΟΥ	18
ΚΑΡΠΑΘΟΥ	ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΑΠΕΡΙΟΥ	105
ΚΑΡΠΑΘΟΥ	ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΠΗΓΑΔΙΩΝ ΚΑΡΠΑΘΟΥ	142
ΚΑΡΠΑΘΟΥ	ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ Λ.Τ. ΟΛΥΜΠΟΥ ΚΑΡΠΑΘΟΥ	12
ΚΑΡΠΑΘΟΥ	1ο ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΕΠΑΛ ΚΑΡΠΑΘΟΥ	55
		332
ΚΑΣΟΥ	ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΑΣΟΥ - ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΑΙ Λ.Τ. ΚΑΣΟΥ	**56**
ΚΩ	1ο ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΚΩ - ΙΠΠΟΚΡΑΤΕΙΟ	282
ΚΩ	ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΑΝΤΙΜΑΧΕΙΑΣ ΚΩ	215

ΚΩ	2ο ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΚΩ - "ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΕΛΥΤΗΣ"	251
ΚΩ	ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΑΝΤΙΜΑΧΕΙΑΣ	151
ΚΩ	ΕΣΠΕΡΙΝΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ Λ.Τ. ΚΩ	90
ΚΩ	1ο ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΩ - ΙΠΠΟΚΡΑΤΕΙΟ	406
ΚΩ	ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΕΦΑΛΟΥ	81
ΚΩ	ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ & ΛΥΚΕΙΑΚΕΣ ΤΑΞΕΙΣ ΖΗΠΑΡΙΟΥ	421
ΚΩ	2ο ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΩΣ - ΙΠΠΟΚΡΑΤΕΙΟ	268
ΚΩ	1ο ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΕΠΑΛ ΚΩ	231
		2396
ΛΕΙΨΩΝ	ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΛΕΙΨΩΝ - ΓΥΜΝΑΣΙΟ Λ.Τ ΛΕΙΨΩΝ	**54**
ΛΕΡΟΥ	1ο ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΕΠΑΛ ΛΕΡΟΥ	142
ΛΕΡΟΥ	ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΛΕΡΟΥ - ΜΠΟΥΛΑΦΕΝΤΕΙΟ	118
ΛΕΡΟΥ	1ο ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΛΕΡΟΥ - ΜΠΕΛΛΕΝΕΙΟ	138
ΛΕΡΟΥ	2ο ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΛΕΡΟΥ	103
ΛΕΡΟΥ	ΕΣΠΕΡΙΝΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΛΕΡΟΥ	28
		529
ΜΕΓΙΣΤΗΣ	ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΜΕ ΛΥΚΕΙΑΚΕΣ ΤΑΞΕΙΣ ΚΑΣΤΕΛΛΟΡΙΖΟΥ (ΜΕΓΙΣΤΗΣ)	**20**
ΝΙΣΥΡΟΥ	ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΝΙΣΥΡΟΣ	**52**
ΠΑΤΜΟΥ	ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΠΑΤΜΟΥ - ΓΕΝΝΕΙΟ	51
ΠΑΤΜΟΥ	ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΠΑΤΜΟΣ - ΓΕΝΝΕΙΟ	83
ΠΑΤΜΟΥ	1ο ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΕΠΑΛ ΠΑΤΜΟΥ	27
		161
ΡΟΔΟΥ	ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΥ	283
ΡΟΔΟΥ	ΕΣΠΕΡΙΝΟ ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΡΟΔΟΥ - ΒΕΝΕΤΟΚΛΕΙΟ	152
ΡΟΔΟΥ	ΕΕΕΕΚ ΡΟΔΟΣ - ΕΕΕΕΚ ΡΟΔΟΥ	20
ΡΟΔΟΥ	ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΕΠΑΛ ΠΑΡΑΔΕΙΣΙΟΥ ΡΟΔΟΥ - ΕΠΑ.Λ ΠΑΡΑΔΕΙΣΙΟΥ	130
ΡΟΔΟΥ	ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΙΑΛΥΣΟΥ ΡΟΔΟΥ	204
ΡΟΔΟΥ	2ο ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΕΠΑΛ ΡΟΔΟΥ	241
ΡΟΔΟΥ	ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΑΦΑΝΤΟΥ ΡΟΔΟΥ	222
ΡΟΔΟΥ	ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΚΡΕΜΑΣΤΗΣ ΡΟΔΟΥ - ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΚΡΕΜΑΣΤΗΣ	298
ΡΟΔΟΥ	2ο ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΡΟΔΟΥ	249
ΡΟΔΟΥ	ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΣΟΡΩΝΗΣ ΡΟΔΟΥ	109
ΡΟΔΟΥ	3ο ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΡΟΔΟΥ	398
ΡΟΔΟΥ	1ο ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΡΟΔΟΥ - ΒΕΝΕΤΟΚΛΕΙΟ	371
ΡΟΔΟΥ	2ο ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΡΟΔΟΥ	147
ΡΟΔΟΥ	ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ ΡΟΔΟΥ	233
ΡΟΔΟΥ	4ο ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΡΟΔΟΥ - ΚΑΖΟΥΛΛΕΙΟ	322
ΡΟΔΟΥ	ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΣΟΡΩΝΗΣ ΡΟΔΟΥ	147
ΡΟΔΟΥ	ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΥ	200
ΡΟΔΟΥ	6ο ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΡΟΔΟΥ	284
ΡΟΔΟΥ	ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΠΑΡΑΔΕΙΣΙΟΥ ΡΟΔΟΥ	96
ΡΟΔΟΥ	ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΡΕΜΑΣΤΗΣ ΡΟΔΟΥ	341
ΡΟΔΟΥ	ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΑΦΑΝΤΟΥ ΡΟΔΟΥ	214
ΡΟΔΟΥ	ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΑΛΥΘΙΩΝ ΡΟΔΟΥ	219

ΡΟΔΟΥ	1ο ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΕΠΑΛ ΡΟΔΟΥ	507
ΡΟΔΟΥ	ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΜΑΣΑΡΩΝ ΡΟΔΟΥ	119
ΡΟΔΟΥ	ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΙΑΛΥΣΟΥ «ΚΑΛΛΙΠΑΤΕΙΡΑ» - ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΙΑΛΥΣΟΥ ΡΟΔΟΥ	305
ΡΟΔΟΥ	2ο Ε.Κ ΡΟΔΟΥ	0
ΡΟΔΟΥ	5ο ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΡΟΔΟΥ - ΚΑΖΟΥΛΛΕΙΟ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟ	300
ΡΟΔΟΥ	ΕΣΠΕΡΙΝΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΡΟΔΟΥ - ΒΕΝΕΤΟΚΛΕΙΟ	78
ΡΟΔΟΥ	ΕΣΠΕΡΙΝΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΥ	94
ΡΟΔΟΥ	3ο ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΡΟΔΟΥ - ΒΕΝΕΤΟΚΛΕΙΟ	330
ΡΟΔΟΥ	1ο ΕΚ ΡΟΔΟΥ	0
ΡΟΔΟΥ	7ο ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΡΟΔΟΥ	271
ΡΟΔΟΥ	1ο ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΡΟΔΟΥ	292
ΡΟΔΟΥ	1ο ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΕΜΠΩΝΑ - ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΕΜΠΩΝΑΣ	79
ΡΟΔΟΥ	4ο ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΡΟΔΟΥ	403
ΡΟΔΟΥ	ΜΟΥΣΙΚΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΡΟΔΟΥ - ΜΟΥΣΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΡΟΔΟΥ	267
ΡΟΔΟΥ	ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΕΠΑΛ ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΥ	106
ΡΟΔΟΥ	1ο ΕΣΠΕΡΙΝΟ ΕΠΑΛ ΡΟΔΟΥ	210
ΡΟΔΟΥ	ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΩΝ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ "ΡΟΔΙΩΝ ΠΑΙΔΕΙΑ"	118
ΡΟΔΟΥ	ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΩΝ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ "ΡΟΔΙΩΝ ΠΑΙΔΕΙΑ"	132
ΡΟΔΟΥ	ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ - ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ ΡΟΔΟΥ ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ	79
ΡΟΔΟΥ	ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΛΥΚΕΙΟ - ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ ΡΟΔΟΥ ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ	150
ΡΟΔΟΥ	ΤΕΕ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ Α΄ ΒΑΘΜΙΔΑΣ ΡΟΔΟΥ	0
		8720
ΣΥΜΗΣ	1ο ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΕΠΑΛ ΣΥΜΗΣ - ΕΠΑΛ ΣΥΜΗΣ	36
ΣΥΜΗΣ	ΠΑΝΟΡΜΙΤΕΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΑΙ ΛΥΚΕΙΑΚΕΣ ΤΑΞΕΙΣ ΣΥΜΗΣ	136
		172
ΤΗΛΟΥ	ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ - ΛΥΚΕΙΑΚΕΣ ΤΑΞΕΙΣ ΤΗΛΟΥ	**21**
ΧΑΛΚΗΣ	ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΧΑΛΚΗΣ - ΓΥΜΝΑΣΙΟ Λ.Τ	**22**

Πηγή: Περιφ. Διεύθυνση Α'βάθμιας και Β'βάθμιας Εκπαίδευσης Κυκλάδων & Δωδεκανήσου

Με βάση τα στοιχεία αυτά προκύπτει ότι η μεγαλύτερη συγκέντρωση υποδομών και μαθητικού πληθυσμού και για τις δύο βαθμίδες εκπαίδευσης καταγράφεται για τα Δωδεκάνησα στη Ρόδο, στη Κω και στην Κάλυμνο και για τις Κυκλάδες στη Νάξο, τη Σύρο και τη Θήρα. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να υπάρχει έμφαση στην εξασφάλιση υποδομών σε τέτοιες περιοχές, και να τίθενται σε δεύτερη μοίρα οι ανάγκες όλων των υπολοίπων νησιών, διαιωνίζοντας έτσι την τάση αρκετοί μαθητές να μεταφέρονται σε περιοχές που διαθέτουν εκπαιδευτικές υποδομές και κατά συνέπεια πολλές οικογένειες αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τον τόπο που ζουν. Αυτό είναι ένα φαινόμενο που χαρακτηρίζει μεν το μεγαλύτερο μέρος της ελληνικής επαρχίας αλλά

όταν λαμβάνει χώρα σε νησιωτικό χώρο, που συνεπάγεται αλλαγή νησιού ως τόπο διαμονής ή και κατοικίας, τότε καθίσταται ιδιαίτερα δύσκολη επιλογή που μάλιστα δεν έχει πολλές προοπτικές ανατροπής, ήτοι επανόδου μετά το πέρας της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

- Τριτοβάθμια εκπαίδευση

Σε επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου «φιλοξενεί» ακαδημαϊκές μονάδες του Πανεπιστημίου Αιγαίου τόσο στις Κυκλάδες όσο και στα Δωδεκάνησα

Πιο συγκεκριμένα, στις Κυκλάδες, στη Σύρο ιδρύθηκε και λειτουργεί από το Σεπτέμβριο του 2000 το Τμήμα Μηχανικών Σχεδίασης Προϊόντων και Συστημάτων. Το Τμήμα στεγάζεται στο κτίριο του πρώην 1ου Γυμνασίου Ερμούπολης που παραχωρήθηκε στο Πανεπιστήμιο από το Δήμο Ερμούπολης. Το Τμήμα δημιουργήθηκε στα πλαίσια της γενικότερης πολιτικής του Πανεπιστημίου Αιγαίου για επέκταση σε κάθε σημαντικό χώρο του Αρχιπελάγους. Το επιστημονικό αντικείμενο του Τμήματος είναι η ολοκληρωμένη σχεδίαση σύγχρονων και αναδυόμενων προϊόντων, συστημάτων και υπηρεσιών, ακολουθώντας τις νέες προσεγγίσεις στον διεπιστημονικό χώρο της σχεδίασης, συνδυάζοντας δημιουργικά γνώσεις και μεθοδολογίες από ένα ευρύ φάσμα των επιστημών, αναγνωρίζοντας τον ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα της Σχεδίασης καθώς και τον ρόλο των τεχνών σε αυτήν, και δίνοντας σημαντική έμφαση στη χρήση νέων τεχνολογιών. Στο πλαίσιο αυτό το Τμήμα προσφέρει ένα πενταετές πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών (ΠΠΣ) που οδηγεί στην απονομή Διπλώματος Μηχανικού Σχεδίασης Προϊόντων και Συστημάτων, καθώς και Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΠΜΣ), τα οποία έχουν ως εξής:

- ΠΜΣ «Σχεδίαση Διαδραστικών και Βιομηχανικών Προϊόντων και Συστημάτων»: ιδρύθηκε και λειτουργεί από το ακαδημαϊκό έτος 2003 – 2004 και για το έτος 2016-2017 βρίσκεται σε αναστολή.
- ΠΜΣ «Ολιστικά Εναλλακτικά Θεραπευτικά Συστήματα – Κλασσική Ομοιοπαθητική»: ιδρύθηκε και λειτούργησε από το ακαδημαϊκό έτος 2007 –

2008 έως το ακαδημαϊκό έτος 2012-2012, και έκτοτε η λειτουργία του έχει ανασταλεί

- ΠΜΣ ««Ολοκληρωμένη Σχεδίαση Καινοτόμων Προϊόντων»: πρόκειται για νέο πρόγραμμα που θα λειτουργήσει από το ακαδημαϊκό έτος 2016-2017.

Επίσης το Τμήμα προσφέρει δυνατότητες εκπόνησης διδακτορικής έρευνας που οδηγεί σε απονομή Διδακτορικού Διπλώματος σε θέματα σχεδίασης προϊόντων, συστημάτων και υπηρεσιών.

Επιπλέον αυτών των βασικών ακαδημαϊκών δραστηριοτήτων, στο Τμήμα λειτουργούν ή έχουν λειτουργήσει τα παρακάτω θερινά σχολεία:

- Technology inspired ventures in the creative and cultural industries (CREA 2016)
- Βιομηχανικός Σχεδιασμός Προϊόντων και Ανάπτυξη Ιδέας (PRODECT 2015)
- Extended Arts (XARTS 2015, XARTS 2013)
- Προηγμένες Τεχνολογίες στη Σχεδίαση, Ανάλυση και Κατασκευή Προϊόντων (ACADEM 2014, ACADEM 2013).
- Emerging Theories, Methodologies and Applications in the area of Design: Sustainability & Service Design (SuSeDe 2014, SuSeDe 2013)

Στο Τμήμα υπηρετούν 14 μέλη Διδακτικού Ερευνητικού Προσωπικού (ΔΕΠ), 15 διδάσκοντες επί συμβάσει, 3 μέλη Ειδικού Εκπαιδευτικού Προσωπικού (ΕΕΠ), 1 μελος Εργαστηριακού Διδακτικού Προσωπικού (ΕΔΙΠ), 1 μέλος Ειδικού Τεχνικού και Εργαστηριακού Προσωπικού (ΕΤΕΠ) και 13 μέλη Διοικητικού Προσωπικού.

Κατά το ακαδημαϊκό έτος 2014-2015 στη Σύρο υπήρχαν 677 εγγεγραμμένοι προπτυχιακοί φοιτητές και 40 εγγεγραμμένοι μεταπτυχιακοί φοιτητές.

Στα Δωδεκάνησα, η εκεί εβρισκόμενη ακαδημαϊκή μονάδα του Πανεπιστημίου Αιγαίου είναι η Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών, η οποία περιλαμβάνει τρία Τμήματα:

- το Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης
- το Τμήμα Επιστημών της Προσχολικής Αγωγής και του Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού

- το Τμήμα Μεσογειακών Σπουδών.

Η Σχολή στεγάζεται σε δύο μεγάλα διώροφα κτίρια (πρώην Σχολή Χωροφυλακής και πρώην Καζάρμα Ρεγγίνα) που φιλοξενούν τις αίθουσες διδασκαλίας, τα εργαστήρια, τη βιβλιοθήκη και γραφεία των διδασκόντων, ενώ ενοικιάζεται ένα νέο κτίριο για την πλήρη κάλυψη των λειτουργικών αναγκών της Σχολής.

Το Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης **(Π.Τ.Δ.Ε.)** με τη σημερινή μορφή του ιδρύθηκε το 1984 μαζί με το Πανεπιστήμιο Αιγαίου και αποτελεί συνέχεια της Παιδαγωγικής Ακαδημίας της Ρόδου που βρισκόταν σε λειτουργία από το 1947. Το επιστημονικό αντικείμενο του Τμήματος είναι η διαδικασία προσέγγισης και εξέτασης ζητημάτων που αφορούν την έννοια και τις αρχές της Παιδαγωγικής Επιστήμης, τόσο σε θεωρητικό, όσο και σε πρακτικό – εφαρμοσμένο επίπεδο με κυριαρχο στόχο το σχεδιασμό, την ανάπτυξη και εφαρμογή σύγχρονων θεωριών μάθησης και τη δημιουργία εκπαιδευτικών με υψηλό επίπεδο γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων, ώστε να είναι αποτελεσματικοί στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Στο πλαίσιο αυτό το Τμήμα προσφέρει ένα τετρααετές πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών (ΠΠΣ) που οδηγεί στην απονομή Πτυχίου Παιδαγωγού Δημοτικής Εκπαίδευσης, καθώς και Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΠΜΣ), τα οποία έχουν ως εξής:

- ΠΜΣ «Επιστήμες της Αγωγής-Εκπαίδευση με χρήση Νέων τεχνολογιών» που ιδρύθηκε και λειτουργεί από το ακαδημαϊκό έτος 2004-2005
- Διαπανεπιστημιακό-Διατμηματικό ΠΜΣ **"**Πολιτική Ανώτατης Εκπαίδευσης: Θεωρία και Πράξη**"** ιδρύθηκε και λειτουργεί από το ακαδημαϊκό έτος 2015-2016, και υλοποιείται με τη συνεργασία τριών τμημάτων: (ΠΤΔΕ Πανεπιστημίου Πατρών, ΠΤΔΕ Πανεπιστημίου Αιγαίου και Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής Πανεπιστημίου Πελοποννήσου.

Επίσης το Τμήμα προσφέρει δυνατότητες εκπόνησης διδακτορικής έρευνας που οδηγεί σε απονομή Διδακτορικού Διπλώματος σε θεματικές συναφείς με το επιστημονικό αντικείμενο του Τμήματος.

Επιπλέον αυτών των βασικών ακαδημαϊκών δραστηριοτήτων, στο τμήμα λειτούργησαν τα παρακάτω θερινά σχολεία:

- Τρισδιάστατα γραφικά-Εφαρμογές Εικονικής Πραγματικότητας για εκπαιδευτική χρήση - SSVR (ssvr2015) (μόνο στα αγγλικά)
- Designing Educational Games Summer School 2015 (degss2015) (μόνο στα αγγλικά)
- Digital Storytelling Summer School (disss2015) (μόνο στα αγγλικά)
- Τρισδιάστατα γραφικά-Εφαρμογές Εικονικής Πραγματικότητας για εκπαιδευτική χρήση – SSVR2013

Τέλος στο Τμήμα εντάσσεται το Διδασκαλείο Δημοτικής Εκπαίδευσης, που ιδρύθηκε και λειτουργεί από το ακαδημαϊκό έτος 2001-2002, και φέρει το όνομα «Αλέξανδρος Δελμούζος». Το Διδασκαλείο έχει έδρα του την πόλη της Ρόδου. Στεγάζεται στο κτίριο στο οποίο στεγαζόταν παλαιότερα η Παιδαγωγική Ακαδημία Ρόδου (Πλατεία Ι. Ζίγδη) και σκοπός του είναι η μετεκπαίδευση και εξειδίκευση του εκπαιδευτικού προσωπικού της δημοτικής εκπαίδευσης. Με τη λήξη του ακαδημαϊκού έτους 2011-2012 το Διδασκαλείο (όπως και όλα τα Διδασκαλεία της χώρας) έπαυσε τη λειτουργία του με απόφαση του Υπουργείου Παιδείας**.**

Στο Τμήμα υπηρετούν 22 μέλη Διδακτικού Ερευνητικού Προσωπικού (ΔΕΠ), 2 διδάσκοντες επί συμβάσει, 1 μέλος Ειδικού Εκπαιδευτικού Προσωπικού (ΕΕΠ), 1 μελος Εργαστηριακού Διδακτικού Προσωπικού (ΕΔΙΠ), 2 μέλη Ειδικού Τεχνικού και Εργαστηριακού Προσωπικού (ΕΤΕΠ) και 3 μέλη Διοικητικού Προσωπικού.

Το Τμήμα Επιστημών της Προσχολικής Αγωγής και του Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού (Τ.Ε.Π.Α.Ε.Σ.) ιδρύθηκε το 1987 και έχει ως επιστημονικό αντικείμενο την επιστημονική, τεχνολογική και επαγγελματική κατάρτιση των φοιτητών/τριών σε υψηλό επίπεδο, ώστε να γίνουν ικανοι/ές να σχεδιάζουν, να υλοποιούν και να αξιολογούν εκπαιδευτικές δράσεις, υπηρεσίες και προϊόντα για την προσχολική ηλικία αλλά και για άλλους ειδικούς πληθυσμούς, εμπλουτίζοντας την εκπαίδευση με συστηματική γνώση, εμπειρίες, κοινωνική ευαισθησία και προοπτική. Στο πλαίσιο αυτό το Τμήμα προσφέρει ένα τετραετές πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών (ΠΠΣ) που οδηγεί στην απονομή Πτυχίου Προσχολικής Αγωγής και Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού, και καθώς και Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΠΜΣ), τα οποία έχουν ως εξής:

- ΠΜΣ «Παιδικό Βιβλίο και Παιδαγωγικό Υλικό» που ιδρύθηκε και λειτουργησε αρχικά ως Διατμηματικό ΠΜΣπουδών με τον ίδιο τίτλο από το ακαδημαϊκό έτος 1998 – 1999
- Π.Μ.Σ. «Περιβαλλοντική Εκπαίδευση» που ιδρύθηκε και λειτουργησε από το ακαδημαϊκό έτος 2004-2005
- Π.Μ.Σ. «Νέες Μορφές Εκπαίδευσης και Μάθησης» που ιδρύθηκε και λειτουργησε από το ακαδημαϊκό έτος 2014-2015
- Π.Μ.Σ. «Μοντέλα Σχεδιασμού και Ανάπτυξης Εκπαιδευτικών Μονάδων» που ιδρύθηκε και λειτουργησε από το ακαδημαϊκό έτος 2004-2005
- Π.Μ.Σ. «Διδακτική Θετικών Επιστημών και Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στην Εκπαίδευση: Διεπιστημονική Προσέγγιση» που ιδρύθηκε και λειτουργησε από το ακαδημαϊκό έτος 2014-2015
- Π.Μ.Σ. «Φύλο και Νέα Εκπαιδευτικά και Εργασιακά Περιβάλλοντα στην Κοινωνία της Πληροφορίας» που ιδρύθηκε και λειτουργησε από το ακαδημαϊκό έτος 2004-2005 αλλά έχει ανασταλεί η λειτουργία του από το ακαδημαϊκό έτος 2014-2015.

Επίσης το Τμήμα προσφέρει δυνατότητες εκπόνησης διδακτορικής έρευνας που οδηγεί σε απονομή Διδακτορικού Διπλώματος σε θεματικές συναφείς με το επιστημονικό αντικείμενο του Τμήματος.

Στο Τμήμα εντάσσεται το Διδασκαλείο Νηπιαγωγών, που ιδρύθηκε και λειτουργεί από το ακαδημαϊκό έτος 2001-2002, και φέρει το όνομα «Κωνσταντίνος Καραθεοδωρή». Το Διδασκαλείο έχει έδρα του την πόλη της Ρόδου. Στεγάζεται στο κτίριο στο οποίο στεγαζόταν παλαιότερα η Παιδαγωγική Ακαδημία Ρόδου (Πλατεία Ι. Ζίγδη) και σκοπός του είναι η μετεκπαίδευση και εξειδίκευση του εκπαιδευτικού προσωπικού της προσχολικής αγωγής. Με τη λήξη του ακαδημαϊκού έτους 2011-12 το Διδασκαλείο (όπως και όλα τα Διδασκαλεία της χώρας) έπαυσε τη λειτουργία του με απόφαση του Υπουργείου Παιδείας.

Στο Τμήμα υπηρετούν 23 μέλη Διδακτικού Ερευνητικού Προσωπικού (ΔΕΠ), 2 διδάσκοντες επί συμβάσει, 3 μέλη Ειδικού Τεχνικού και Εργαστηριακού Προσωπικού (ΕΤΕΠ), 1 αποσπασμένος εκπαιδευτικός, και 3 μέλη Διοικητικού Προσωπικού.

Το Τμήμα Μεσογειακών Σπουδών ιδρύθηκε το 1997 και έχει ως επιστημονικό αντικείμενο την καλλιέργεια και προαγωγή της γνώσης για τη γλώσσα, την αρχαία και νεότερη ιστορία, τον αρχαίο πολιτισμό, τις οικονομικές και πολιτικές δομές των χωρών της Μεσογείου, με έμφαση στη νότια και νοτιοανατολική Μεσόγειο. Στο πλαίσιο αυτό το Τμήμα προσφέρει ένα τετρααετές πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών (ΠΠΣ) που οδηγεί στην απονομή Πτυχίου με ειδίκευση στην Αρχαιολογία, ή στην Γλωσσολογία της Νοτιοανατολικής Μεσογείου ή στις Διεθνείς Σχέσεις και Οργανισμούς, και καθώς και Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΠΜΣ), τα οποία έχουν ως εξής:

- ΠΜΣ «Αρχαιολογία Ανατολικής Μεσογείου Από Την Προϊστορική Εποχή Έως Την Ύστερη Αρχαιότητα: Ελλάδα, Αίγυπτος, Εγγύς Ανατολή»
- ΠΜΣ «Γλωσσολογία Νοτιοανατολικής Μεσογείου» που ιδρύθηκε και λειτουργησε από το ακαδημαϊκό έτος 2014-2015
- ΠΜΣ «Διακυβέρνηση, Ανάπτυξη και Ασφάλεια στη Μεσόγειο» που ιδρύθηκε και λειτουργησε από το ακαδημαϊκό έτος 2014-2015 αντικαθιστώντας το ΠΜΣ «Πολιτικές, Οικονομικές και Διεθνείς Σχέσεις στη Μεσόγειο» που είχε ιδρυθεί και λειτουργούσε από το ακαδημαϊκό έτος 2004-2005.
- ΠΜΣ «Εφαρμοσμένες Αρχαιολογικές Επιστήμες» που ιδρύθηκε και λειτουργησε από το ακαδημαϊκό έτος 2015-2016
- ΠΜΣ «Το Θέατρο ως Κοινωνικός και Πολιτικός Θεσμός στη Μεσόγειο κατά την Αρχαιότητα» που ιδρύθηκε και λειτουργησε από το ακαδημαϊκό έτος 2015-2016.

Επίσης το Τμήμα προσφέρει δυνατότητες εκπόνησης διδακτορικής έρευνας που οδηγεί σε απονομή Διδακτορικού Διπλώματος σε θεματικές συναφείς με το επιστημονικό αντικείμενο του Τμήματος.

Επιπλέον αυτών των βασικών ακαδημαϊκών δραστηριοτήτων, στο τμήμα λειτούργησαν και λειτουργούν τα παρακάτω θερινα σχολεία:

- ΨΗΦΙΑΚΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ & ΠΕΔΙΟ ΣΤΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ, ΜΟΥΣΕΙΑ & ΜΥΚΗΝΑΙΚΗ ΘΕΣΗ ΚΑΣΤΡΟΥΛΙ (digarch2016) (μόνο στα αγγλικά)
- Ψηφιακές Τεχνολογίες στην Πολιτισμική Κληρονομιά και στον Τουρισμό (digarch2015) (μόνο στα αγγλικά)

- Designing Educational Games Summer School (2014)

Στο Τμήμα υπηρετούν 21 μέλη Διδακτικού Ερευνητικού Προσωπικού (ΔΕΠ), 2 μέλη Ειδικού Εκπαιδευτικού Προσωπικού (ΕΕΠ), 2 μέλη Ειδικού Τεχνικού και Εργαστηριακού Προσωπικού (ΕΤΕΠ), και 3 μέλη Διοικητικού Προσωπικού.

Κατά το ακαδημαϊκό έτος 2014-2015 στη Ρόδο, και για τα τρια Τμήματα της Σχολής Ανθρωπιστικών Επιστημών υπήρχαν 3.420 εγγεγραμμένοι προπτυχιακοί φοιτητές και 667 εγγεγραμμένοι μεταπτυχιακοί φοιτητές.

Εκτός από τις πανεπιστημιακές μονάδες, στην Ρόδο λειτουργεί και η Ανωτέρα Σχολή Τουριστικής Εκπαίδευσης του Οργανισμού Τουριστικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης, η οποία λειτουργεί από το 1956, θέτοντας τα θεμέλια της τουριστικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα και στελεχώνοντας με τους αποφοίτους της τις ξενοδοχειακές επιχειρήσεις της χώρας, και συμβάλλει δυναμικά στην ανάπτυξη του ελληνικού τουρισμού.

Υγεία – Πρόνοια

Η κάλυψη της περίθαλψης των κατοίκων των νησιών και η επίλυση του προβλήματος πρόσβασης σε οργανωμένα νοσοκομεία, είναι δύο από τα σημαντικότερα προβλήματα που πλήττουν το Νομό Κυκλάδων και το Νομό Δωδεκανήσων. Στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου λειτουργούν έξι Γενικά Νοσοκομεία, τέσσερα εκ των οποίων βρίσκονται στα Δωδεκάνησα (Κάλυμνος, Κως, Λέρος και Ρόδος) και δυο βρίσκονται στις Κυκλάδες (Σύρος και Νάξος). Οι υποδομές υγείας συνολικά στο Νότιο Αιγαίο καταγράφονται ως εξής:

Πίνακας 1.90
Γενικά Νοσοκομεία Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

Νησί	Ονομασία Νοσοκομείου
Σύνολο Νοσοκομείων Νομού Δωδεκανήσου: 4	
Κάλυμνος	Γενικό Νοσοκομείο – Κέντρο Υγείας Καλύμνου Βουβάλειο
Κως	Γενικό Νοσοκομείο – Κέντρο Υγείας Κω

Λέρος	Κρατικό Θεραπευτήριο – Κέντρο Υγείας Λέρου
Ρόδος	Γενικό Νοσοκομείο Ρόδου Α. Παπανδρέου
Σύνολο Νοσοκομείων Νομού Κυκλάδων: 2	
Σύρος	Γενικό Νοσοκομείο Σύρου Βαρδάκειο και Πρωϊο
Νάξος	Γενικό Νοσοκομείο – Κέντρο Υγείας Νάξου
Σύνολο Νοσοκομείων Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου: 6	

Πηγή : 2η Υγειονομική Περιφέρεια Πειραιώς και Αιγαίου

Εξ αυτών το Γενικό Νοσοκομείο - Κέντρο Υγείας Καλύμνου «Το Βουβάλειο» (85 ανεπτυγμένες κλίνες) έχει αναπτύξει τον Παθολογικό Τομέα και τον Χειρουργικό Τομέα. Στον Εργαστηριακό Τομέα λειτουργούν Μικροβιολογικό και Ακτινολογικό-Ακτινοδιαγνωστικό εργαστήριο. Το Νοσοκομείο κτιριακά και οργανικά συμπεριλαμβάνει και τα Ιατρεία του ως Κέντρου Υγείας. Επίσης λειτουργεί Θάλαμος Υπερβαρικής Οξυγονοθεραπείας πολύ σημαντικός για αντιμετώπιση της νόσου των Δυτών, που σχετίζεται άμεσα με την Κάλυμνο λόγω της αυξημένης ανάπτυξης που παρατηρείται στο νησί στον τομέα της σπογγαλιείας.

Όσον αφορά το Γενικό Νοσοκομείο - Κέντρο Υγείας Κω «Ιπποκράτης» (ανεπτυγμένες 68 κλίνες) έχει αναπτύξει τον Παθολογικό Τομέα και τον Χειρουργικό Τομέα. Στον Εργαστηριακό Τομέα λειτουργούν Αιματολογικό, Βιοχημικό, Μικροβιολογικό και Ακτινολογικό- Ακτινοδιαγνωστικό εργαστήριο. Το Νοσοκομείο κτιριακά και οργανικά συμπεριλαμβάνει και τα Ιατρεία του ως Κέντρου Υγείας.

Το Κρατικό Θεραπευτήριο Λέρου αναπτύσσει υπηρεσίες Γενικού Νοσοκομείου και υπηρεσίες Ψυχιατρείου, ενώ σ' αυτό ανήκουν το Κέντρο Υγείας Πάτμου, το Πολυδύναμο Περιφερειακό Ιατρείο Λειψών και το Περιφερειακό Ιατρείο Αγαθονησίου. Το Κρατικό Θεραπευτήριο - Κέντρο Υγείας Λέρου έχει αναπτύξει τον Παθολογικό Τομέα τον Χειρουργικό Τομέα και τον Ψυχιατρικό Τομέα. Στον Εργαστηριακό Τομέα λειτουργούν Μικροβιολογικό και Ακτινοδιαγνωστικό εργαστήριο. Το Νοσοκομείο κτιριακά και οργανικά συμπεριλαμβάνει και τα Ιατρεία του ως Κέντρου Υγείας.

Το Γενικό Νοσοκομείο Ρόδου «Ανδρέας Παπανδρέου» (360 ανεπτυγμένες κλίνες) μεταφέρθηκε, το 2000, σε υπερσύγχρονο, νέο κτήριο και από τότε αναπτύσσεται συνεχώς, αυξάνοντας τις κλινικές του και τον ιατροτεχνολογικό του εξοπλισμό. Σήμερα το νοσοκομείο έχει εντάξει στο ΕΣΠΑ νέο τεχνολογικό εξοπλισμό, όπως ο γραμμικός επιταχυντής, ο στεφανιογράφος, ο αξονικός τομογράφος και ο ψηφιακός μαστογράφος, ενισχύοντας την εμβέλεια της παροχής των ιατρικών του υπηρεσιών, όχι μόνο στη Δωδεκάνησο, αλλά και σε ολόκληρο το Νότιο Αιγαίο, καθώς είναι το μεγαλύτερο νοσηλευτικό ίδρυμα της περιφέρειας. Επίσης διαθέτει Μονάδα Εντατικής Θεραπείας και Μονάδα Εμφραγμάτων.

Στο Γενικό Νοσοκομείο-Κέντρο Υγείας Νάξου (20 ανεπτυγμένες κλίνες) το 2007, ύστερα από δωρεά, επεκτάθηκε η κτιριακή του υποδομή του, φτάνοντας να καλύπτει συνολική επιφάνεια 3230 τ.μ.. Στο Γενικό Νοσοκομείο-Κέντρο Υγείας Νάξου υπάγεται το Κέντρο Υγείας Αμοργού και 14 Πολυδύναμα Περιφερειακά Ιατρεία (ΠΠΙ) και Περιφερειακά Ιατρεία (ΠΙ) των γύρω μικρών νησιών (Αμοργός, Κουφονήσια, Δονούσα, Σχοινούσα και Ηρακλειά), γνωστά και ως Μικρές Κυκλάδες και καλύπτουν τις ανάγκες του τοπικού πληθυσμού στο νησί και των προαναφερθέντων γύρω νησιών.

Τέλος, το Γενικό Νοσοκομείο Σύρου «Βαρδάδειο και Πρώιο» (104 ανεπτυγμένες κλίνες) καλύπτει σχεδόν το σύνολο των παθολογικών και χειρουργικών ειδικοτήτων. Τα εργαστήρια είναι εξοπλισμένα με σύγχρονα μηχανήματα και επιστημονικό εξοπλισμό. Διαθέτει τμήμα Τεχνητού Νεφρού με 10 κλίνες το οποίο καλύπτει τις ανάγκες των κατοίκων του νησιού και των Κυκλάδων αλλά και τους επισκέπτες, κυρίως κατά τη θερινή περίοδο. Η ραγδαία ανάπτυξη παροχής υπηρεσιών υγείας και φροντίδας του Νοσοκομείου την τελευταία 15ετία, δημιούργησε σωρευτικά προβλήματα σε πολλαπλά επίπεδα ως προς την αναμενόμενη ζήτηση υπηρεσιών υγείας και περίθαλψης και καταβάλλεται συστηματική προσπάθεια για ορθολογική διαχείριση των πόρων, με κύριο στόχο τη διασφάλιση της ποιότητας των παρεχομένων υπηρεσιών υγείας προς τους πολίτες της, συγκρατώντας παράλληλα τα κόστη.

Οι υποδομές υγείας ανά δήμο στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου έχουν ως εξής:

Πίνακας 1.91
Μονάδες Υγείας ανά Δήμο – Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

	Νοσοκομεία	Κέντρα Υγείας	Π.Ι. Πολυδύναμα	Περιφερειακά Ιατρεία	Π.Ι. Εξεταστήρια	Π.Ι. Άγονα	Π.Ι. Φυλακών	Π.Ι. Αεροδρομίου
Κυκλάδες								
Άνδρου	0	1	0	4	0	0	0	0
Ανάφης	0	0	1	0	0	0	0	0
Θήρας	0	1	0	4	0	0	0	0
Ιητών	0	1	0	1	0	0	0	0
Σίκινου	0	0	1	0	0	0	0	0
Φολεγάνδρου	0	0	1	1	0	0	0	0
Κέας	0	0	1	0	0	0	0	0
Κύθνου	0	0	1	1	0	0	0	0
Κιμώλου	0	0	1	0	0	0	0	0
Μήλου	0	1	0	1	0	0	0	0
Σερίφου	0	0	0	1	0	0	0	0
Σίφνου	0	0	0	1	0	0	0	0
Μυκόνου	0	1	0	1	0	0	0	0
Αμοργού	0	1	1	2	0	0	0	0
Νάξου και Μικρών Κυκλάδων	1	0	5	5	0	0	0	0
Αντιπάρου	0	0	1	0	0	0	0	0
Πάρου	0	1	0	3	7	0	0	0
Σύρου- Ερμούπολης	1	0	0	1	0	0	0	0
Τήνου	0	1	1	2	0	0	0	0
Σύνολο	**2**	**8**	**14**	**28**	**7**	**0**	**0**	**0**
Δωδεκάνησα								
Αγαθονησίου	0	0	1	0	0	0	0	0
Αστυπάλαιας	0	0	1	0	0	0	0	0
Καλυμνίων	1	0	0	2	0	0	0	0
Λειψών	0	0	1	0	0	0	0	0
Λέρου	1	0	0	0	1	0	0	0
Πάτμου	0	1	0	0	0	0	0	0
Καρπάθου	0	1	0	2	6	2	0	1
Κάσου	0	0	1	0	0	0	0	0
Κω	1	1	0	5	0	0	1	1
Νισύρου	0	0	1	0	0	0	0	0
Μεγίστης	0	0	1	0	0	0	0	0
Ρόδου	1	2	1	17	0	1	0	1
Σύμης	0	0	1	0	0	0	0	0
Τήλου	0	0	1	0	0	0	0	0
Χάλκης	0	0	1	0	0	0	0	0
Σύνολο	**4**	**5**	**10**	**26**	**7**	**3**	**1**	**3**
Γενικό Σύνολο	**6**	**13**	**24**	**54**	**14**	**3**	**1**	**3**

Πηγή: Υπ. Περ.Ε.Κ.Α.– Αξιολόγηση, Αναθεώρηση και Εξειδίκευση ΠΠΧΣΑΑ-ΠΝΑ, 2014

Μια προσπάθεια αποτύπωσης της πλήρους διάρθρωσης αυτών των υποδομών υγείας περιλαμβάνεται στους κατωτέρω πίνακες, συμπεριλαμβανομένου του υπηρετούντος προσωπικού και των κενών θέσεων:

Πίνακας 1.92α
Δομές Υγείας και Προσωπικό (Ιατρικό και Διοικητικό) Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

			ΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΟΙ			ΕΙΔΙΚΕΥΟΜΕΝΟΙ			ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ			
ΝΟΜΟΣ	**ΝΗΣΙ**	**ΔΟΜΕΣ ΥΓΕΙΑΣ**	**ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΕΣ ΟΡΓΑΝΙΚΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ**	**ΥΠΗΡΕΤΟΥΝΤΕΣ ΣΕ ΟΡΓΑΝΙΚΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ**	**ΚΕΝΕΣ ΘΕΣΕΙΣ**	**ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΕΣ ΟΡΓΑΝΙΚΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ**	**ΥΠΗΡΕΤΟΥΝΤΕΣ ΣΕ ΟΡΓΑΝΙΚΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ**	**ΚΕΝΕΣ ΘΕΣΕΙΣ**	**ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΕΣ ΟΡΓΑΝΙΚΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ**	**ΥΠΗΡΕΤΟΥΝΤΕΣ ΣΕ ΟΡΓΑΝΙΚΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ**	**ΚΕΝΕΣ ΘΕΣΕΙΣ**	**ΘΕΣΕΙΣ ΙΔΑΧ/ΠΡΟΣΩΠΟΠΑΓΕΙΣ**
ΔΩΔ	ΡΟΔΟΣ	Γ. Ν. Ρόδου "ΑΝΡΕΑΣ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ"	148	78	71	60	23	37	127	97	30	31
ΔΩΔ	ΡΟΔΟΣ	ΚΥ Αρχαγγέλου	10	5	5				7	2	5	
ΔΩΔ	ΡΟΔΟΣ	Π.Ι. Μαλώνας	1	1	0							
ΔΩΔ	ΡΟΔΟΣ	Π.Ι. Μασσάρων	1	1	0							
ΔΩΔ	ΡΟΔΟΣ	Π.Ι. Λάρδου	1	1	0							
ΔΩΔ	ΡΟΔΟΣ	Π.Π.Ι. Λίνδου	1	1	0							
ΔΩΔ	ΡΟΔΟΣ	Π.Π.Ι. Γενναδίου	1	1	0							
ΔΩΔ	ΡΟΔΟΣ	Π.Ι. Αφάντου	2	2	0							
ΔΩΔ	ΡΟΔΟΣ	Π.Ι. Καλυθιών	1	1	0							
ΔΩΔ	ΡΟΔΟΣ	Π.Ι. Κοσκινού	1	1	0							
ΔΩΔ	ΡΟΔΟΣ	ΚΥ Έμπωνας	22	6	16				15	3	12	
ΔΩΔ	ΡΟΔΟΣ	Π.Ι. Ιαλυσού Α	1	1	0							
ΔΩΔ	ΡΟΔΟΣ	Π.Ι. Ιαλυσού Β	1	1	0							
ΔΩΔ	ΡΟΔΟΣ	Π.Ι. Κρμαστής Α	1	1	0							
ΔΩΔ	ΡΟΔΟΣ	Π.Ι. Κρεμαστής Β	1	1	0							
ΔΩΔ	ΡΟΔΟΣ	ΕΠΙ Αεροδρομίου	1	1	0							
ΔΩΔ	ΡΟΔΟΣ	Π.Ι. Παραδεισίου	1	1	0							
ΔΩΔ	ΡΟΔΟΣ	Π.Ι. Σορωνής	1	1	0							
ΔΩΔ	ΡΟΔΟΣ	Π.Ι. Θεολόγου	1	1	0							

ΔΩΔ	ΡΟΔΟΣ	Π.Ι. Σαλάκου										
ΔΩΔ	ΡΟΔΟΣ	Π.Ι. Απολλώνων	1	0	1							
ΔΩΔ	ΡΟΔΟΣ	Π.Ι. Αγίου Ισιδώρου	1	1	0							
ΔΩΔ	ΡΟΔΟΣ	ΠΠΙ Σύμης	5	3	2							
ΔΩΔ	ΡΟΔΟΣ	ΠΠΙ Χάλκης	4	1	3							
ΔΩΔ	ΡΟΔΟΣ	ΠΠΙ Μεγίστης	4	3	1							
ΔΩΔ	ΡΟΔΟΣ	ΠΠΙ Τήλου	4	1	3							
ΔΩΔ	ΚΩΣ	Γ.Ν.-Κ.Υ ΚΩ	42	23	19	5	0	5	49	35	14	
ΔΩΔ	ΚΩΣ	Π.Π.Ι.ΝΙΣΥΡΟΥ	1	1	0							
ΔΩΔ	ΚΩΣ	Π.Ι.ΚΑΡΔΑΜΑΙΝΑΣ ΚΩ	1	1	0							
ΔΩΔ	ΚΩΣ	Π.Ι.ΑΝΤΙΜΑΧΕΙΑΣ ΚΩ	1	1	0							
ΔΩΔ	ΚΑΛΥΜΝΟΣ	Γ. Ν.-Κ.Υ. ΚΑΛΥΜΝΟΥ "ΤΟ ΒΟΥΒΑΛΕΙΟ"	30	24	6	4	0	4	44	28	16	
ΔΩΔ	ΚΑΛΥΜΝΟΣ	Π.Ι. ΒΑΘΕΩΣ	1	1	0							
ΔΩΔ	ΚΑΛΥΜΝΟΣ	Π.Ι. ΠΑΝΟΡΜΟΥ	1	1	0							
ΔΩΔ	ΑΣΤΥΠΑΛΑΙΑ	ΠΠ.Ι. ΑΣΤΥΠΑΛΑΙΑΣ	6	1	5							
ΔΩΔ	ΛΕΡΟΣ	ΚΘ.-ΓΝ.-ΚΥ-ΛΕΡΟΥ	72	19	53	10	9	1	262	106	156	53
ΔΩΔ	ΠΑΤΜΟΣ	Κ.Υ ΠΑΤΜΟΥ	10	6	4				15	7	8	
ΔΩΔ	ΛΕΙΨΟΙ	Π.Π.Ι. ΛΕΙΨΩΝ	3	1	2				1	0	1	
ΔΩΔ	ΑΓΑΘΟΝΗΣΙ	Π.Ι. ΑΓΑΘΟΝΗΣΙΟΥ	1	0	1							
ΔΩΔ	ΚΑΡΠΑΘΟΣ	Κ.Υ. ΚΑΡΠΑΘΟΥ	14	8	6				11	7	4	
ΔΩΔ	ΚΑΣΟΣ	Π.Π.Ι ΚΑΣΟΥ	1	1	0							
ΔΩΔ	ΚΑΡΠΑΘΟΣ	Π.Π.Ι. ΟΛΥΜΠΟΥ	2	0	2				2	0	2	3

ΔΩΔ	ΚΑΡΠΑΘΟΣ	Π.Ι. ΑΠΕΡΙΟΥ	1	1	0							
ΚΥΚ	ΣΥΡΟΣ	Γ. Ν. ΣΥΡΟΥ "ΒΑΡΔΑΚΕΙΟ & ΠΡΩΪΟ"	61	32	29	18	10	8	56	35	21	10
ΚΥΚ	ΑΝΔΡΟΣ	Κ.Υ. ΑΝΔΡΟΥ	12	5	7				14	10	4	
ΚΥΚ	ΘΗΡΑ	Κ.Υ. ΘΗΡΑΣ	21	12	9				13	7	6	
ΚΥΚ	ΘΗΡΑ	Π.Ι. ΕΜΠΟΡΕΙΟΥ	2	1	1							
ΚΥΚ	ΘΗΡΑ	Π.Ι. ΠΥΡΓΟΥ	2	1	1							
ΚΥΚ	ΘΗΡΑΣΙΑ	ΠΠ.Ι. ΘΗΡΑΣΙΑΣ	4	3	1							
ΚΥΚ	ΑΝΑΦΗ	ΠΠ.Ι. ΑΝΑΦΗΣ	2	1	1							
ΚΥΚ	ΣΙΚΙΝΟΣ	ΠΠ.Ι. ΣΙΚΙΝΟΥ	2	0	2							
ΚΥΚ	ΦΟΛΕΓΑΝΔΡΟΣ	ΠΠ.Ι. ΦΟΛΕΓΑΝΔΡΟΥ	3	2	1							
ΚΥΚ	ΙΟΣ	Κ.Υ. ΙΟΥ	6	2	4				12	5	7	
ΚΥΚ	ΜΗΛΟΣ	Κ.Υ. ΜΗΛΟΥ	19	6	13				15	12	3	
ΚΥΚ	ΜΗΛΟΣ	Π.Ι. ΑΔΑΜΑΝΤΑ	1	1	0							
ΚΥΚ	ΚΙΜΩΛΟΣ	ΠΠ.Ι. ΚΙΜΩΛΟΥ	2	1	1				1	1	0	
ΚΥΚ	ΜΥΚΟΝΟΣ	Κ.Υ. ΜΥΚΟΝΟΥ	14	10	4				10	5	5	
ΚΥΚ	ΜΥΚΟΝΟΣ	Π.Ι. ΑΝΩ ΜΕΡΑΣ	1	1	0							
ΚΥΚ	ΜΥΚΟΝΟΣ	Ε.Π.Ι. ΚΡΑΤ.ΑΕΡΟΛΙΜ	1	1	0							
ΚΥΚ	ΝΑΞΟΣ	Γ.Ν-Κ.Υ ΝΑΞΟΥ	19	11	8	0	0	0	17	9	8	
ΚΥΚ	ΝΑΞΟΣ	ΠΠ.Ι. ΦΙΛΩΤΙΟΥ	1	0	1							
ΚΥΚ	ΝΑΞΟΣ	ΠΠ.Ι. ΚΟΡΩΝΟΥ	1	0	1							
ΚΥΚ	ΑΜΟΡΓΟΣ	Κ Υ ΑΜΟΡΓΟΥ	12	1	11				15	1	14	
ΚΥΚ	ΑΜΟΡΓΟΣ	Π.Ι. ΑΡΣΕΚΙΝΗΣ	1	1	0							
ΚΥΚ	ΑΜΟΡΓΟΣ	ΠΠ.Ι. ΑΙΓΙΑΛΗΣ ΑΜΟΡΓΟΥ	2	1	1							

ΚΥΚ	ΑΜΟΡΓΟΣ	Π.Ι. ΚΑΤΑΠΟΛΩΝ	1	0	1							
ΚΥΚ	ΣΧΟΙΝΟΥΣΑ	ΠΠ.Ι. ΣΧΟΙΝΟΥΣΑΣ	1	1	0							
ΚΥΚ	ΗΡΑΚΛΕΙΑ	ΠΠ.Ι. ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ	1	0	1							
ΚΥΚ	ΔΟΝΟΥΣΑ	ΠΠ.Ι. ΔΟΝΟΥΣΑΣ	1	0	1							
ΚΥΚ	ΚΟΥΦΟΝΗΣΙΑ	ΠΠ.Ι. ΚΟΥΦΟΝΗΣΙΩΝ	1	0	1							
ΚΥΚ	ΠΑΡΟΣ	Κ.Υ ΠΑΡΟΥ	15	5	10							
ΚΥΚ	ΤΗΝΟΣ	Κ.Υ.ΤΗΝΟΥ	17	10	7				18	10	8	
ΚΥΚ	ΤΗΝΟΣ	Π.Ι.ΠΥΡΓΟΥ	2	2	0							
ΚΥΚ	ΤΗΝΟΣ	Π.Ι.ΚΩΜΗΣ	1	1	0							
ΚΥΚ	ΤΗΝΟΣ	Π.Ι.ΣΤΕΝΗΣ	1	1	0							
ΣΥΝΟΛΑ			633	317	317	97	42	55	704	380	324	97

Πηγή: 2η Υγειονομική Περιφέρεια Πειραιώς και Αιγαίου (Δεν παρασχέθηκαν στοιχεία για Κέα και Κύθνο)

Πίνακας 1.92β

Δομές Υγείας και Προσωπικό (Νοσηλευτικό και Παραϊατρικό) Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

			ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΟ				ΠΑΡΑΙΑΤΡΙΚΟ			
ΝΟΜΟΣ	**ΝΗΣΙ**	**ΔΟΜΕΣ ΥΓΕΙΑΣ**	**ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΕΣ ΟΡΓΑΝΙΚΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ**	**ΥΠΗΡΕΤΟΥΝΤΕΣ ΣΕ ΟΡΓΑΝΙΚΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ**	**ΚΕΝΕΣ ΘΕΣΕΙΣ**	**ΘΕΣΕΙΣ ΙΔΑΧ/ΠΡΟΣΩ ΠΟΠΑΓΕΙΣ**	**ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΕΣ ΟΡΓΑΝΙΚΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ**	**ΥΠΗΡΕΤΟΥΝΤΕΣ ΣΕ ΟΡΓΑΝΙΚΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ**	**ΚΕΝΕΣ ΘΕΣΕΙΣ**	**ΘΕΣΕΙΣ ΙΔΑΧ/ΠΡΟΣΩ ΠΟΠΑΓΕΙΣ**
ΔΩΔ	ΡΟΔΟΣ	Γ. Ν. Ρόδου "ΑΝΡΕΑΣ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ"	576	250	326	6	93	46	47	6
ΔΩΔ	ΡΟΔΟΣ	ΚΥ Αρχαγγέλου	19	8	11		1	1	0	
ΔΩΔ	ΡΟΔΟΣ	Π.Ι. Μαλώνας								
ΔΩΔ	ΡΟΔΟΣ	Π.Ι. Μασσάρων								
ΔΩΔ	ΡΟΔΟΣ	Π.Ι. Λάρδου								

ΔΩΔ	ΡΟΔΟΣ	Π.Π.Ι. Λίνδου								
ΔΩΔ	ΡΟΔΟΣ	Π.Π.Ι. Γενναδίου								
ΔΩΔ	ΡΟΔΟΣ	Π.Ι. Αφάντου								
ΔΩΔ	ΡΟΔΟΣ	Π.Ι. Καλυθιών								
ΔΩΔ	ΡΟΔΟΣ	Π.Ι. Κοσκινού								
ΔΩΔ	ΡΟΔΟΣ	ΚΥ Έμπωνας	12	6	6		4	0	4	
ΔΩΔ	ΡΟΔΟΣ	Π.Ι. Ιαλυσού Α								
ΔΩΔ	ΡΟΔΟΣ	Π.Ι. Ιαλυσού Β								
ΔΩΔ	ΡΟΔΟΣ	Π.Ι. Κρμαστής Α								
ΔΩΔ	ΡΟΔΟΣ	Π.Ι. Κρεμαστής Β								
ΔΩΔ	ΡΟΔΟΣ	ΕΠΙ Αεροδρομίου								
ΔΩΔ	ΡΟΔΟΣ	Π.Ι. Παραδεισίου								
ΔΩΔ	ΡΟΔΟΣ	Π.Ι. Σορωνής								
ΔΩΔ	ΡΟΔΟΣ	Π.Ι. Θεολόγου								
ΔΩΔ	ΡΟΔΟΣ	Π.Ι. Σαλάκου								
ΔΩΔ	ΡΟΔΟΣ	Π.Ι. Απολλώνων								
ΔΩΔ	ΡΟΔΟΣ	Π.Ι. Αγίου Ισιδώρου								
ΔΩΔ	ΡΟΔΟΣ	ΠΠΙ Σύμης	2	1	1		2	1	1	
ΔΩΔ	ΡΟΔΟΣ	ΠΠΙ Χάλκης	1	1	0					
ΔΩΔ	ΡΟΔΟΣ	ΠΠΙ Μεγίστης	4	1	3					
ΔΩΔ	ΡΟΔΟΣ	ΠΠΙ Τήλου	4	2	2					
ΔΩΔ	ΚΩΣ	Γ.Ν.-Κ.Υ ΚΩ	88	60	28		29	15	14	
ΔΩΔ	ΚΩΣ	Π.Π.Ι.ΝΙΣΥΡΟΥ	2	2	0					
ΔΩΔ	ΚΩΣ	Π.Ι.ΚΑΡΔΑΜΑΙΝΑΣ ΚΩ								
ΔΩΔ	ΚΩΣ	Π.Ι.ΑΝΤΙΜΑΧΕΙΑΣ ΚΩ								

ΔΩΔ	ΚΑΛΥΜΝΟΣ	Γ. Ν.-Κ.Υ. ΚΑΛΥΜΝΟΥ "ΤΟ ΒΟΥΒΑΛΕΙΟ"	80	64	16		22	8	14	
ΔΩΔ	ΚΑΛΥΜΝΟΣ	Π.Ι. ΒΑΘΕΩΣ								
ΔΩΔ	ΚΑΛΥΜΝΟΣ	Π.Ι. ΠΑΝΟΡΜΟΥ								
ΔΩΔ	ΑΣΤΥΠΑΛΑΙΑ	ΠΠ.Ι. ΑΣΤΥΠΑΛΑΙΑΣ	6	5	1					
ΔΩΔ	ΛΕΡΟΣ	ΚΘ.-ΓΝ.-ΚΥ-ΛΕΡΟΥ	395	166	229	55	76	22	54	10
ΔΩΔ	ΠΑΤΜΟΣ	Κ.Υ ΠΑΤΜΟΥ	11	9	2		5	3	2	
ΔΩΔ	ΛΕΙΨΟΙ	Π.Π.Ι. ΛΕΙΨΩΝ	2	2	0		1	0	10	
ΔΩΔ	ΑΓΑΘΟΝΗΣΙ	Π.Ι. ΑΓΑΘΟΝΗΣΙΟΥ	1	1	0					
ΔΩΔ	ΚΑΡΠΑΘΟΣ	Κ.Υ. ΚΑΡΠΑΘΟΥ	10	6	4		5	2	3	
ΔΩΔ	ΚΑΣΟΣ	Π.Π.Ι ΚΑΣΟΥ	3	3	0					
ΔΩΔ	ΚΑΡΠΑΘΟΣ	Π.Π.Ι. ΟΛΥΜΠΟΥ	0	3						
ΔΩΔ	ΚΑΡΠΑΘΟΣ	Π.Ι. ΑΠΕΡΙΟΥ								
ΚΥΚ	ΣΥΡΟΣ	Γ. Ν. ΣΥΡΟΥ "ΒΑΡΔΑΚΕΙΟ & ΠΡΩΪΟ"	144	97	47	2	41	24	17	2
ΚΥΚ	ΑΝΔΡΟΣ	Κ.Υ. ΑΝΔΡΟΥ	10	8	2		4	2	2	
ΚΥΚ	ΘΗΡΑ	Κ.Υ. ΘΗΡΑΣ	13	13	0		8	5	3	
ΚΥΚ	ΘΗΡΑ	Π.Ι. ΕΜΠΟΡΕΙΟΥ								
ΚΥΚ	ΘΗΡΑ	Π.Ι. ΠΥΡΓΟΥ								
ΚΥΚ	ΘΗΡΑΣΙΑ	ΠΠ.Ι. ΘΗΡΑΣΙΑΣ	1	1	0					
ΚΥΚ	ΑΝΑΦΗ	ΠΠ.Ι. ΑΝΑΦΗΣ	1	0	1					
ΚΥΚ	ΣΙΚΙΝΟΣ	ΠΠ.Ι. ΣΙΚΙΝΟΥ	1	1	0					
ΚΥΚ	ΦΟΛΕΓΑΝΔΡΟΣ	ΠΠ.Ι. ΦΟΛΕΓΑΝΔΡΟΥ	1	1	0					
ΚΥΚ	ΙΟΣ	Κ.Υ. ΙΟΥ	10	6	4		3	1	2	

ΚΥΚ	ΜΗΛΟΣ	Κ.Υ. ΜΗΛΟΥ	10	8	2		5	4	1	
ΚΥΚ	ΜΗΛΟΣ	Π.Ι. ΑΔΑΜΑΝΤΑ								
ΚΥΚ	ΚΙΜΒΛΟΣ	ΠΠ.Ι. ΚΙΜΩΛΟΥ	1	1	0					
ΚΥΚ	ΜΥΚΟΝΟΣ	Κ.Υ. ΜΥΚΟΝΟΥ	7	5	3		4	1	3	
ΚΥΚ	ΜΥΚΟΝΟΣ	Π.Ι. ΑΝΩ ΜΕΡΑΣ								
ΚΥΚ	ΜΥΚΟΝΟΣ	Ε.Π.Ι. ΚΡΑΤ.ΑΕΡΟΛΙΜ								
ΚΥΚ	ΝΑΞΟΣ	Γ.Ν-Κ.Υ ΝΑΞΟΥ	34	26	8		14	8	6	
ΚΥΚ	ΝΑΞΟΣ	ΠΠ.Ι. ΦΙΛΩΤΙΟΥ	1	1	0					
ΚΥΚ	ΝΑΞΟΣ	ΠΠ.Ι. ΚΟΡΩΝΟΥ	1	1	0					
ΚΥΚ	ΑΜΟΡΓΟΣ	Κ Υ ΑΜΟΡΓΟΥ	10	8	2		4	0	4	
ΚΥΚ	ΑΜΟΡΓΟΣ	Π.Ι. ΑΡΣΕΚΙΝΗΣ								
ΚΥΚ	ΑΜΟΡΓΟΣ	ΠΠ.Ι. ΑΙΓΙΑΛΗΣ ΑΜΟΡΓΟΥ	1	1	0					
ΚΥΚ	ΑΜΟΡΓΟΣ	Π.Ι. ΚΑΤΑΠΟΛΩΝ								
ΚΥΚ	ΣΧΟΙΝΟΥΣΑ	ΠΠ.Ι. ΣΧΟΙΝΟΥΣΑΣ	1	0	1					
ΚΥΚ	ΗΡΑΚΛΕΙΑ	ΠΠ.Ι. ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ	1	0	1					
ΚΥΚ	ΔΟΝΟΥΣΑ	ΠΠ.Ι. ΔΟΝΟΥΣΑΣ	1	1	0					
ΚΥΚ	ΚΟΥΦΟΝΗΣΙΑ	ΠΠ.Ι. ΚΟΥΦΟΝΗΣΙΩΝ	1	1	0					
ΚΥΚ	ΠΑΡΟΣ	Κ.Υ ΠΑΡΟΥ								
ΚΥΚ	ΤΗΝΟΣ	Κ.Υ.ΤΗΝΟΥ	9	9	0		4	2	2	
ΚΥΚ	ΤΗΝΟΣ	Π.Ι.ΠΥΡΓΟΥ								
ΚΥΚ	ΤΗΝΟΣ	Π.Ι.ΚΩΜΗΣ								
ΚΥΚ	ΤΗΝΟΣ	Π.Ι.ΣΤΕΝΗΣ								
ΣΥΝΟΛΑ			1475	779	700	63	325	145	189	18

Πηγή: 2η Υγειονομική Περιφέρεια Πειραιώς και Αιγαίου (Δεν παρασχέθηκαν στοιχεία για Κέα και Κύθνο)

Από τα ανωτέρω στοιχεία είναι προφανής η προσπάθεια ώστε το κενό που αφήνει η έλλειψη περισσότερων Γενικών Νοσοκομείων στην Περιφέρεια να καλύπτεται από τα Κέντρα Υγείας, τα Πολυδύναμα και τα Περιφερειακά Ιατρεία που λειτουργούν σε διάφορα νησιά. Παράλληλα οι κενές θέσεις εμφανίζουν τα εξής συνολικά ποσοστα: για το ιατρικό προσωπικό 63,3% (ειδικευθέντες) και 56,7% (ειδικευόμενοι), για το διοικητικό προσωπικό 25,5%, για το νοσηλευτικό προσωπικό 47,46% και τέλος για το παραϊατρικό προσωπικό 58,15%.. Δεδομένου ότι το καλοκαίρι, η Περιφέρεια Νοτίου Αιαγίου, ως μία από τις ποιο τουριστικές περιοχές της χώρας, αποκτά πληθυσμό σχεδόν τριπλάσιο από το μόνιμο, ειδικως σε κάποια νησιά, είναι πρόδηλο ότι δημιουργείται επιπλέον ανάγκη για ιατρικό και μη ιατρικό προσωπικό. Έχει εκτιμηθεί ότι περίπου το 1/3 των ατόμων που θα επιλέξουν ένα νησί ως προορισμό των διακοπών τους θα χρειαστούν τη βοήθεια μιας ιατρικής μονάδας εξαιτίας ενός επιπόλαιου ή σοβαρότερου τραυματισμού ή ασθένειας. Ακόμη και η δυνατότητα μεταφοράς από ένα νησί σε κάποια υποδομή υγείας (Γενικό Νοσοκομείο) δεν αποτελεί λύση. Καταγράφονται αυξημένες μεταφορές ασθενών από τα νησιά προς τα νοσοκομεία του κέντρου, αλλά το κόστος μετακίνησης είναι ιδιαίτερα αυξημένο, εάν λάβουμε υπόψη ότι κάθε μέσο κόστος για κάθε αεροδιακομιδή σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία του 2010 ανέρχεται σε 14.397 ευρώ/ώρα πτήσης.

Αυτές οι συνθήκες οδηγούν στο συμπέρασμα ότι τα νησιά του Αιγαίου αποτελούν έναν από τους δημοφιλέστερους προορισμούς για τους Έλληνες και ξένους τουρίστες, αλλά οι ιατρικές υποδομές των νησιών δεν τυγχάνουν της ίδιας προτίμησης από ιατρικό και μη προσωπικό, με αποτέλεσμα τις διαπιστωθείσες σοβαρές ελλείψεις.

Στην προσπάθεια ανατροπής αυτής της κατάστασης, η οποία δημιουργεί ένα δικαιολογημένο έντονο αίσθημα ανασφάλειας στους μόνιμους κατοίκους, ενώ ελλοχεύει ο κίνδυνος αυτό το αίσθημα, σταδιακά, να καλλιεργηθεί και στους τουρίστες, με αποτέλεσμα να μην επιλέγουν τα νησιά του Νοτίου Αιγαίου, ως προορισμούς τους, η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου πρωτοπόρησε σε εθνικό επίπεδο και με επανειλημμένες αποφάσεις του Περιφερειακού Συμβουλίου (Μάρτιος 2015, Μάιος 2015 και Ιούλιος 2016) αποφάσισε την αξιοποίηση της δυνατότητας που παρέχει το νομικό πλαίσιο (άρθρο 20 του Ν. 4213/2013 και άρθρο 43 του Ν. 4368/2016). Έτσι η Περιφέρεια παρέχει προς συνολικά 85 ιατρούς υπηρεσίας υπαίθρου (αγροτικούς) και

επικουρικούς ιατρούς, οι οποίοι διορίζονται μέσω των διαδικασιών που υλοποιεί το Υπουργείο Υγείας, οικονομική υποστήριξη ύψους 450 ευρώ το μήνα ανά ιατρό, για κάλυψη αναγκών σίτισης και στέγασης, ως κίνητρο για να επιλέξουν να έρθουν στις μονάδες υγείας των νησιών και ιδίως στα Κέντρα Υγείας και στα Πολυδύναμα Περιφερειακά Ιατρεία των μικρών και απομακρυσμένων/δυσπρόσιτων νησιών. Ήδη 19 ιατροί υπηρεσίας υπαίθρου (αγροτικοί) είναι δικαιούχοι αυτής της οικονομικής υποστήριξης και 39 επικουρικοί ιατροί γίνονται δικαιούχοι άμεσα, μόλις ανακοινωθούν από το Υπουργείο (στοιχεία Ιουλίου 2016). Παράλληλα η πρόβλεψη για την παροχή αυτής της οικονομικής στήριξης θα υπάρχει και για μελλοντικές διαδικασίες διορισμού ιατρών που θα κάνει το Υπουργείο Υγείας για θέσεις ιατρών υπηρεσίας υπαίθρου (αγροτικών) και επικουρικών ιατρών στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου. Οι πόροι για αυτή την οικονομική υποστήριξη προέρχονται από ίδιους πόρους της Περιφέρειας.

Αθλητισμός

Οι υποδομές όσον αφορά τις αθλητικές εγκαταστάσεις στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ελλιπείς. Σύμφωνα με στοιχεία της Γενικής Γραμματείας Αθλητισμού, αθλητικές εγκαταστάσεις, όπως γήπεδα, κολυμβητήρια, κλειστά γυμναστήρια κλπ, έχουν μόνο τα κεντρικά νησιά. Αντίθετα, στα περισσότερα νησιά της Περιφέρειας, οι αθλητικές εγκαταστάσεις περιορίζονται σε γήπεδα ποδοσφαίρου 5x5 και γυμναστήρια.

Πιο συγκεκριμένα στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου υπάρχει μόνο μια αθλητική εγκατάσταση που χαρακτηρίζεται επισήμως ως «εθνική». Πρόκειται για το Εθνικό Αθλητικό Κέντρο Νεότητας Σίφνου (στην Απολλωνία – ανοικτός χώρος με γήπεδα μπάσκετ, βόλευ, χαντμπολ και αίθουσα πολλαπλών χρήσεων) το οποίο τελεί υπό την εποπτεία της Γενικής Γραμματείας Αθλητισμού. Οι υπόλοιπες αθλητικές εγκαταστάσεις χαρακτηρίζονται ως «δημοτικές» και τελούν υπό την εποπτεία των Πρωτοβάθμιων Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Δήμων). Οι εγκαταστάσεις αυτές παρατίθενται στον ακόλουθο πίνακα:

Πίνακας 1.93
Δημοτικές Αθλητικές Εγκαταστάσεις Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

Τίτλος Εγκατάστασης	Νομός	Δήμος	Δημοτικό Διαμέρισμα	Περιγραφή Εγκατάστασης
ΚΥΚΛΑΔΕΣ				
ΑΘΛΗΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ «ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΒΙΚΕΛΑΣ» ΕΡΜΟΥΠΟΛΕΩΣ ΣΥΡΟΥ – ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΥΚ	ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	ΕΡΜΟΥΠΟΛΕΩΣ	- ΔΥΟ ΚΛΕΙΣΤΑ ΓΥΜΝΑΣΤΗΡΙΑ - ΑΝΟΙΚΤΟ ΚΟΛΥΜΒΗΤΗΡΙΟ - ΓΗΠΕΔΟ ΜΠΑΣΚΕΤ - ΓΗΠΕΔΟ ΧΑΝΤΜΠΟΛ - ΤΕΣΣΕΡΑ ΓΗΠΕΔΑ ΤΕΝΝΙΣ - ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 6Χ6
ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΤΑΔΙΟ ΠΕΥΚΑΚΙΩΝ ΕΡΜΟΥΠΟΛΕΩΣ, ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΥΚ	ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	ΕΡΜΟΥΠΟΛΕΩΣ	- ΣΤΑΔΙΟ - ΓΗΠΕΔΟ ΜΠΑΣΚΕΤ
ΓΗΠΕΔΑ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ ΕΡΜΟΥΠΟΛΕΩΣ ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΥΚ	ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	ΕΡΜΟΥΠΟΛΕΩΣ	- ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ - ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 5Χ5
ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΒΑΡΗΣ ΣΥΡΟΥ – ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΥΚ	ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	ΒΑΡΗΣ	-ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ - ΓΗΠΕΔΟ ΒΟΛΕΪ (ΥΠΟ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ)
ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ ΑΝΩ ΣΥΡΟΥ, ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΥΚ	ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	ΑΝΩ ΣΥΡΟΥ	- ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ
ΓΗΠΕΔΟ ΜΠΑΣΚΕΤ ΠΑΓΟΥ ΣΥΡΟΥ – ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΥΚ	ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	ΠΑΓΟΥ	- ΓΗΠΕΔΟ ΜΠΑΣΚΕΤ
ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 5Χ5 ΜΟΝΗΣ ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΥΚ	ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΜΟΝΗΣ	- ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 5Χ5
ΑΘΛΗΤΙΚΟ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ ΧΩΡΑΣ ΝΑΞΟΥ, ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΥΚ	ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΝΑΞΟΥ	- ΚΛΕΙΣΤΟ ΓΥΜΝΑΣΤΗΡΙΟ ΤΥΠΟΥ Τ11Β - ΣΤΑΔΙΟ (ΥΠΟ ΑΝΑΚΑΤΑΣΚΕΥΗ) - ΓΗΠΕΔΟ ΜΠΑΣΚΕΤ - ΓΗΠΕΔΟ ΒΟΛΕΙ
ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΤΑΔΙΟ ΦΙΛΩΤΙΟΥ ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΥΚ	ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΦΙΛΟΤΙΟΥ	- ΣΤΑΔΙΟ (ΥΠΟ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ)
ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΣΑΓΚΡΙΟΥ ΝΑΞΟΥ &	ΚΥΚ	ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΣΑΓΚΡΙΟΥ	-ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ - ΓΗΠΕΔΟ ΜΠΑΣΚΕΤ

ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ				
ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ ΑΠΕΡΑΘΟΥ ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΥΚ	ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΑΠΕΡΑΘΟΥ	- ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ
ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ ΧΑΛΚΕΙΟΥ ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΥΚ	ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΧΑΛΚΕΙΟΥ	- ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ
ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ ΚΟΡΩΝΙΔΟΣ ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΥΚ	ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΟΡΩΝΙΔΟΣ	- ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ
ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΡΣΕΝΙΟΥ ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΥΚ	ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΑΓΙΟΥ ΑΡΣΕΝΙΟΥ	- ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ
ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 5Χ5 ΚΟΥΦΟΝΗΣΙΩΝ ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΥΚ	ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΟΥΦΟΝΗΣΙΩΝ	- ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 5Χ5
ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 5Χ5 ΔΟΝΟΥΣΗΣ ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΥΚ	ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΔΟΝΟΥΣΗΣ	- ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 5Χ5
ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΤΑΔΙΟ ΠΑΡΟΙΚΙΑΣ ΠΑΡΟΥ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΥΚ	ΠΑΡΟΥ	ΠΑΡΟΥ	-ΣΤΑΔΙΟ
ΑΘΛΗΤΙΚΟ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ ΜΑΡΠΗΣΣΗΣ ΠΑΡΟΥ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΥΚ	ΠΑΡΟΥ	ΜΑΡΠΗΣΣΗΣ	- ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 5Χ5 - ΓΗΠΕΔΟ ΜΠΑΣΚΕΤ
ΑΘΛΗΤΙΚΟ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ ΑΛΥΚΗΣ ΑΓΚΑΙΡΙΑΣ ΠΑΡΟΥ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΥΚ	ΠΑΡΟΥ	ΑΓΚΑΙΡΙΑΣ	- ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 5Χ5 - ΓΗΠΕΔΟ ΜΠΑΣΚΕΤ - ΓΗΠΕΔΟ ΤΕΝΝΙΣ
ΓΗΠΕΔΟ ΜΠΑΣΚΕΤ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ ΜΑΡΠΗΣΣΗΣ ΠΑΡΟΥ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΥΚ	ΠΑΡΟΥ	ΜΑΡΠΗΣΣΗΣ	- ΓΗΠΕΔΟ ΜΠΑΣΚΕΤ
ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 5Χ5 ΑΣΠΡΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΠΑΡΟΥ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΥΚ	ΠΑΡΟΥ	ΛΕΥΚΩΝ	- ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 5Χ5
ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 7Χ7 ΝΑΟΥΣΗΣ ΠΑΡΟΥ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΥΚ	ΠΑΡΟΥ	ΝΑΟΥΣΗΣ	- ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 7Χ7
ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ	ΚΥΚ	ΠΑΡΟΥ	ΑΡΧΙΛΟΧΟΥ	- ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ

ΜΑΡΜΑΡΩΝ ΑΡΧΙΛΟΧΟΥ ΠΑΡΟΥ ΚΥΚΛΑΔΩΝ				
ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 5Χ5 ΑΝΑΦΗΣ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΥΚ	ΑΝΑΦΗΣ	ΑΝΑΦΗΣ	-ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 5Χ5
ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 5Χ5 ΚΑΠΠΑΡΙΑΣ ΑΝΔΡΟΥ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΥΚ	ΑΝΔΡΟΥ	ΚΑΠΠΑΡΙΑΣ	- ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 5Χ5
ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ ΟΡΜΟΥ ΚΟΡΘΙΟΥ ΑΝΔΡΟΥ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΥΚ	ΑΝΔΡΟΥ	ΟΡΜΟΥ ΚΟΡΘΙΟΥ	- ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ
ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ ΜΠΑΤΣΙΟΥ ΑΝΔΡΟΥ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΥΚ	ΑΝΔΡΟΥ	ΜΠΑΤΣΙΟΥ	- ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ
ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΤΑΔΙΟ ΧΩΡΑΣ ΑΝΔΡΟΥ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΥΚ	ΑΝΔΡΟΥ	ΑΝΔΡΟΥ	- ΣΤΑΔΙΟ - ΓΗΠΕΔΟ ΜΠΑΣΚΕΤ - ΓΗΠΕΔΟ ΒΟΛΕΪ
ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΚΑΤΑΠΟΛΩΝ ΑΜΟΡΓΟΥ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΥΚ	ΑΜΟΡΓΟΥ	ΚΑΤΑΠΟΛΩΝ(ΑΜΟΡΓΟΥ)	- ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ - ΓΗΠΕΔΟ ΜΠΑΣΚΕΤ-ΒΟΛΕΪ
ΓΗΠΕΔΟ ΜΠΑΣΚΕΤ-ΒΟΛΕΙ ΑΡΚΕΣΙΝΗΣ ΑΜΟΡΓΟΥ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΥΚ	ΑΜΟΡΓΟΥ	ΑΡΚΕΣΙΝΗΣ	-ΓΗΠΕΔΟ ΜΠΑΣΚΕΤ-ΒΟΛΕΪ
ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΧΩΡΑΣ ΑΜΟΡΓΟΥ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΥΚ	ΑΜΟΡΓΟΥ	ΑΜΟΡΓΟΥ	- ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 5Χ5 - ΓΗΠΕΔΟ ΜΠΑΣΚΕΤ-ΒΟΛΕΪ
ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΑΙΓΙΑΛΗΣ ΑΜΟΡΓΟΥ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΥΚ	ΑΜΟΡΓΟΥ	ΑΙΓΙΑΛΗΣ	- ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 5Χ5 - ΓΗΠΕΔΟ ΜΠΑΣΚΕΤ-ΒΟΛΕΪ
ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 5Χ5 ΘΗΡΑΣΙΑΣ ΘΗΡΑΣ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΥΚ	ΘΗΡΑΣ	ΘΗΡΑΣΙΑΣ	- ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 5Χ5
ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΙΗΤΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΥΚ	ΙΗΤΩΝ	ΙΗΤΩΝ	-ΔΥΟ ΓΗΠΕΔΑ ΜΠΑΣΚΕΤ - ΓΗΠΕΔΟ ΒΟΛΕΪ
ΑΘΛΗΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΙΗΤΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΥΚ	ΙΗΤΩΝ	ΙΗΤΩΝ	-ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ - ΓΗΠΕΔΟ 5Χ5
ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 5Χ5 ΚΙΜΩΛΟΥ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΥΚ	ΚΙΜΩΛΟΥ	ΚΙΜΩΛΟΥ	- ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 5Χ5
ΑΘΛΗΤΙΚΟ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ	ΚΥΚ	ΚΥΘΝΟΥ	ΚΥΘΝΟΥ	- ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 5Χ5 - ΓΗΠΕΔΟ ΜΠΑΣΚΕΤ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΑΝΕΣΗΣ ΚΥΘΝΟΥ ΚΥΚΛΑΔΩΝ				
ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 5Χ5 ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΡΔΕΡΗΣ ΚΥΘΝΟΥ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΥΚ	ΚΥΘΝΟΥ	ΔΡΥΟΠΙΔΟΣ	-ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 5Χ5
ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΤΑΔΙΟ ΠΛΑΚΑΣ ΜΗΛΟΥ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΥΚ	ΜΗΛΟΥ	ΜΗΛΟΥ	- ΣΤΑΔΙΟ - ΓΗΠΕΔΟ ΜΠΑΣΚΕΤ - ΓΗΠΕΔΟ ΒΟΛΕΪ - ΑΙΘΟΥΣΑ ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗΣ
ΓΗΠΕΔΟ ΜΠΑΣΚΕΤ ΛΙΒΑΔΙΟΥ ΣΕΡΙΦΟΥ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΥΚ	ΣΕΡΙΦΟΥ	ΣΕΡΙΦΟΥ	- ΓΗΠΕΔΟ ΜΠΑΣΚΕΤ
ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΛΕΙΒΑΔΕΡΩΝ ΣΕΡΙΦΟΥ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΥΚ	ΣΕΡΙΦΟΥ	ΣΕΡΙΦΟΥ	ΤΟ ΕΡΓΟ ΕΙΝΑΙ ΗΜΙΤΕΛΕΣ ΚΑΙ ΔΕΝ ΓΙΝΕΤΑΙ ΧΡΗΣΗ.
ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 5Χ5 ΣΙΚΙΝΟΥ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΥΚ	ΣΙΚΙΝΟΥ	ΣΙΚΙΝΟΥ	- ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 5Χ5
ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΝΟΥ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΥΚ	ΤΗΝΟΥ	ΤΗΝΟΥ	- ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ - ΓΗΠΕΔΟ ΜΠΑΣΚΕΤ - ΓΗΠΕΔΟ ΒΟΛΕΪ
ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΦΟΛΕΓΑΝΔΡΟΥ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΥΚ	ΦΟΛΕΓΑΝΔΡΟΥ	ΦΟΛΕΓΑΝΔΡΟΥ	-ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ - ΓΗΠΕΔΟ ΜΠΑΣΚΕΤ -ΓΗΠΕΔΟ ΒΟΛΕΙ
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ				
ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 5Χ5 ΑΡΧΙΠΟΛΕΩΣ ΡΟΔΟΥ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΔΩΔ	ΡΟΔΟΥ	ΑΡΧΙΠΟΛΕΩΣ	- ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 5Χ5
ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ ΑΡΧΙΠΟΛΕΩΣ ΡΟΔΟΥ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΔΩΔ	ΡΟΔΟΥ	ΑΡΧΙΠΟΛΕΩΣ	- ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ
ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ ΑΦΑΝΤΟΥ ΡΟΔΟΥ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΔΩΔ	ΡΟΔΟΥ	ΑΦΑΝΤΟΥ	- ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ
ΣΚΟΠΕΥΤΗΡΙΟ ΑΦΑΝΤΟΥ ΡΟΔΟΥ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΔΩΔ	ΡΟΔΟΥ	ΑΦΑΝΤΟΥ	- ΣΚΟΠΕΥΤΗΡΙΟ
ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΑΦΑΝΤΟΥ ΡΟΔΟΥ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΔΩΔ	ΡΟΔΟΥ	ΑΦΑΝΤΟΥ	- ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 5Χ5 - ΔΥΟ ΓΗΠΕΔΑ ΤΕΝΝΙΣ
ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΑΓΙΟΥ ΝΕΚΤΑΡΙΟΥ ΚΩ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΔΩΔ	ΚΩ	ΚΩ	- ΓΗΠΕΔΟ ΜΠΑΣΚΕΤ - ΓΗΠΕΔΟ ΒΟΛΕΪ

ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΠΑΣΣΑΝΙΚΟΛΑΚΗ ΚΩ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΔΩΔ	ΚΩ	ΚΩ	-ΓΗΠΕΔΟ ΜΠΑΣΚΕΤ -ΓΗΠΕΔΟ ΒΟΛΕΙ
ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΠΛΑΤΑΝΙΟΥ ΚΩ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΔΩΔ	ΚΩ	ΚΩ	-ΓΗΠΕΔΟ ΜΠΑΣΚΕΤ -ΓΗΠΕΔΟ ΒΟΛΕΪ
ΑΘΛΗΤΙΚΟ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ ΑΝΤΑΓΟΡΑΣ ΚΩ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΔΩΔ	ΚΩ	ΚΩ	- ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ - ΚΛΕΙΣΤΟ ΓΥΜΝΑΣΤΗΡΙΟ
ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΤΑΔΙΟ ΦΙΛΙΝΟΣ ΚΩ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΔΩΔ	ΚΩ	ΚΩ	- ΣΤΑΔΙΟ
ΓΗΠΕΔΟ ΜΠΑΣΚΕΤ ΚΑΡΔΑΜΑΙΝΗΣ ΚΩ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΔΩΔ	ΚΩ	ΚΑΡΔΑΜΑΙΝΗΣ	- ΓΗΠΕΔΟ ΜΠΑΣΚΕΤ
ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 5Χ5 ΚΑΡΔΑΜΑΙΝΗΣ ΚΩ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΔΩΔ	ΚΩ	ΚΑΡΔΑΜΑΙΝΗΣ	- ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 5Χ5
ΝΕΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΤΑΔΙΟ ΑΝΤΑΓΟΡΑΣ ΚΩ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΔΩΔ	ΚΩ	ΚΩ	-ΣΤΑΔΙΟ -ΑΙΘΟΥΣΕΣ ΑΡΣΗΣ ΒΑΡΩΝ -ΑΙΘΟΥΣΑ ΑΕΡΟΒΙΚΗΣ ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗΣ -ΑΙΘΟΥΣΑ ΠΟΛΛΑΠΛΩΝ ΧΡΗΣΕΩΝ
ΓΗΠΕΔΟ ΜΠΑΣΚΕΤ ΠΕΡΙΠΑΤΟΥ ΠΥΛΙΟΥ ΚΩ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΔΩΔ	ΚΩ	ΠΥΛΙΟΥ	- ΓΗΠΕΔΟ ΜΠΑΣΚΕΤ
ΓΗΠΕΔΑ ΜΠΑΣΚΕΤ ΖΙΠΑΡΙΟΥ ΚΩ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΔΩΔ	ΚΩ	ΑΣΦΕΝΔΙΟΥ	- ΔΥΟ ΓΗΠΕΔΑ ΜΠΑΣΚΕΤ
ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ ΖΙΠΑΡΙΟΥ ΚΩ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΔΩΔ	ΚΩ	ΑΣΦΕΝΔΙΟΥ	- ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ
ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ ΠΥΛΙΟΥ ΚΩ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΔΩΔ	ΚΩ	ΠΥΛΙΟΥ	- ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ
ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΑΝΤΙΜΑΧΕΙΑΣ ΚΩ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΔΩΔ	ΚΩ	ΑΝΤΙΜΑΧΕΙΑΣ	- ΓΗΠΕΔΟ ΜΠΑΣΚΕΤ - ΓΗΠΕΔΟ ΒΟΛΕΪ
ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ ΚΑΡΔΑΜΑΙΝΗΣ ΚΩ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΔΩΔ	ΚΩ	ΚΑΡΔΑΜΑΙΝΗΣ	- ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ
ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΤΑΔΙΟ ΑΝΤΙΜΑΧΕΙΑΣ ΚΩ	ΔΩΔ	ΚΩ	ΑΝΤΙΜΑΧΕΙΑΣ	- ΣΤΑΔΙΟ - ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 5Χ5

ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ				
ΓΗΠΕΔΟ ΜΠΑΣΚΕΤ ΑΣΤΥΠΑΛΑΙΑΣ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΔΩΔ	ΑΣΤΥΠΑΛΑΙΑΣ	ΑΣΤΥΠΑΛΑΙΑΣ	- ΓΗΠΕΔΟ ΜΠΑΣΚΕΤ
ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΤΑΔΙΟ ΑΣΤΥΠΑΛΑΙΑΣ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΔΩΔ	ΑΣΤΥΠΑΛΑΙΑΣ	ΑΣΤΥΠΑΛΑΙΑΣ	- ΣΤΑΔΙΟ
ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 5Χ5 ΑΣΤΥΠΑΛΑΙΑΣ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΔΩΔ	ΑΣΤΥΠΑΛΑΙΑΣ	ΑΣΤΥΠΑΛΑΙΑΣ	- ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 5Χ5
ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ «ΘΕΟΦΙΛΟΣ ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ» ΒΑΘΥ ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΔΩΔ	ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	-ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ
ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 5Χ5 ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΔΩΔ	ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	- ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 5Χ5
ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΤΑΔΙΟ ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΔΩΔ	ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	-ΣΤΑΔΙΟ -ΚΛΕΙΣΤΟ ΓΥΜΝΣΤΗΡΙΟ - ΚΟΛΥΜΒΗΤΗΡΙΟ -ΓΗΠΕΔΟ ΜΠΑΣΚΕΤ-ΒΟΛΕΪ-ΤΕΝΝΙΣ
ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΛΑΚΚΙΟΥ ΛΕΡΟΥ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΔΩΔ	ΛΕΡΟΥ	ΛΕΡΟΥ	- ΚΛΕΙΣΤΟ ΓΥΜΝΑΣΤΗΡΙΟ - ΓΗΠΕΔΟ ΜΠΑΣΚΕΤ
ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΑΓΙΑΣ ΜΑΡΙΝΑΣ ΛΕΡΟΥ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΔΩΔ	ΛΕΡΟΥ	ΛΕΡΟΥ	- ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 5Χ5 - ΓΗΠΕΔΟ ΒΟΛΕΪ
ΔΗΜΟΤΙΚΟΣ ΣΤΙΒΟΣ ΑΓΙΑΣ ΜΑΡΙΝΑΣ ΛΕΡΟΥ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΔΩΔ	ΛΕΡΟΥ	ΛΕΡΟΥ	-ΣΤΙΒΟΣ
ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 5Χ5 ΑΓΙΑΣ ΜΑΡΙΝΑΣ ΛΕΡΟΥ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΔΩΔ	ΛΕΡΟΥ	ΛΕΡΟΥ	- ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 5Χ5
ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ ΛΕΡΟΥ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΔΩΔ	ΛΕΡΟΥ	ΛΕΡΟΥ	- ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ
ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΤΑΔΙΟ ΝΙΚΟΥ ΞΕΝΟΥ ΛΕΡΟΥ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΔΩΔ	ΛΕΡΟΥ	ΛΕΡΟΥ	- ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ
ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΤΑΔΙΟ ΞΗΡΟΚΑΜΠΟΥ ΛΕΡΟΥ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΔΩΔ	ΛΕΡΟΥ	ΛΕΡΟΥ	- ΣΤΑΔΙΟ
ΓΗΠΕΔΟ	ΔΩΔ	ΝΙΣΥΡΟΥ	ΜΑΝΔΡΑΚΙΟΥ	- ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ

ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ ΜΑΝΔΡΑΚΙΟΥ ΝΙΣΥΡΟΥ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ				
ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 5Χ5 ΠΑΛΩΝ ΕΜΠΟΡΕΙΟΥ ΝΙΣΥΡΟΥ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΔΩΔ	ΝΙΣΥΡΟΥ	ΕΜΠΟΡΕΙΟΥ	- ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 5Χ5
ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΣΥΜΗΣ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΔΩΔ	ΣΥΜΗΣ	ΣΥΜΗΣ	-ΚΛΕΙΣΤΟ ΓΥΜΝΑΣΤΗΡΙΟ (ΥΠΟ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ) -ΣΤΑΔΙΟ - ΓΗΠΕΔΟ ΜΠΑΣΚΕΤ -ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 5Χ5
ΑΘΛΗΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ «ΑΝΔΡΕΑΣ Γ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ» ΜΕΓΑΛΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΤΗΛΟΥ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΔΩΔ	ΤΗΛΟΥ	ΜΕΓΑΛΟΥ ΧΩΡΙΟΥ	- ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ - ΓΗΠΕΔΟ ΜΠΑΣΚΕΤ (ΥΠΟ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ)
ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 5Χ5 ΣΠΟΩΝ ΚΑΡΠΑΘΟΥ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΔΩΔ	ΚΑΡΠΑΘΟΥ	ΟΛΥΜΠΟΥ	- ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 5Χ5
ΑΘΛΗΤΙΚΟ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ ΑΠΕΡΙΟΥ ΚΑΡΠΑΘΟΥ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΔΩΔ	ΚΑΡΠΑΘΟΥ	ΑΠΕΡΙΟΥ	- ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ - ΓΗΠΕΔΟ ΜΠΑΣΚΕΤ -ΒΟΛΕΪ - ΓΥΜΝΑΣΤΗΡΙΟ
ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 5Χ5 ΑΡΚΑΣΑΣ ΚΑΡΠΑΘΟΥ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΔΩΔ	ΚΑΡΠΑΘΟΥ	ΑΡΚΑΣΑΣ	- ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 5Χ5
ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 5Χ5 ΠΗΓΑΔΙΩΝ ΚΑΡΠΑΘΟΥ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΔΩΔ	ΚΑΡΠΑΘΟΥ	ΚΑΡΠΑΘΟΥ	- ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 5Χ5
ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ ΑΡΚΑΣΑΣ ΚΑΡΠΑΘΟΥ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΔΩΔ	ΚΑΡΠΑΘΟΥ	ΑΡΚΑΣΑΣ	- ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ
ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΒΩΛΑΔΑΣ ΚΑΡΠΑΘΟΥ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΔΩΔ	ΚΑΡΠΑΘΟΥ	ΒΩΛΑΔΑΣ	- ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ - ΓΗΠΕΔΟ ΜΠΑΣΚΕΤ
ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ ΠΥΛΩΝ ΚΑΡΠΑΘΟΥ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΔΩΔ	ΚΑΡΠΑΘΟΥ	ΠΥΛΩΝ	- ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ
ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 7Χ7 ΚΑΡΠΑΘΟΥ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΔΩΔ	ΚΑΡΠΑΘΟΥ	ΚΑΡΠΑΘΟΥ	- ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 7Χ7

ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ ΠΗΓΑΔΙΩΝ ΚΑΡΠΑΘΟΥ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΔΩΔ	ΚΑΡΠΑΘΟΥ	ΚΑΡΠΑΘΟΥ	- ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ
ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 5Χ5 ΟΘΟΥΣ ΚΑΡΠΑΘΟΥ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΔΩΔ	ΚΑΡΠΑΘΟΥ	ΟΘΟΥΣ	- ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 5Χ5
ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 5Χ5 ΣΠΟΩΝ ΚΑΡΠΑΘΟΥ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΔΩΔ	ΚΑΡΠΑΘΟΥ	ΣΠΟΩΝ	- ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 5Χ5
ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΤΑΔΙΟ ΑΠΕΡΙΟΥ ΚΑΡΠΑΘΟΥ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΔΩΔ	ΚΑΡΠΑΘΟΥ	ΑΠΕΡΙΟΥ	- ΣΤΑΔΙΟ - BASKETBALL (ΥΠΟΤΥΠΩΔΕΣ)
ΓΗΠΕΔΟΥ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 7Χ7 ΜΕΝΕΤΩΝ ΚΑΡΠΑΘΟΥ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΔΩΔ	ΚΑΡΠΑΘΟΥ	ΜΕΝΕΤΩΝ	- ΓΗΠΕΔΟΥ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 7Χ7
ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΚΑΣΟΥ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΔΩΔ	ΚΑΣΟΥ	ΚΑΣΟΥ	- ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 5Χ5 - ΤΕΣΣΕΡΑ ΓΗΠΕΔΑ ΜΠΑΣΚΕΤ
ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 5Χ5 ΧΑΛΚΗΣ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΔΩΔ	ΧΑΛΚΗΣ	ΧΑΛΚΗΣ	- ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ 5Χ5

Πηγή: Γενική Γραμματεία Αθλητισμού

Στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου πέραν των κλασσικών μορφών αθλητισμού υπάρχουν πολλές δυνατότητες εναλλακτικών μορφών αθλητισμού, οι οποίες μπορούν να συνδυαστούν με το αντίστοιχο είδος τουρισμού. Τέτοιες μορφές αθλητισμού είναι οι καταδύσεις, η αναρρίχηση, η πεζοπορία και ο θαλάσσιος αθλητισμός, οι οποίες έχουν καταγράψει ιδιαίτερα άνθηση τα τελευταία χρόνια και συνεχίζουν να αναπτύσσονται. Γενικά, Η αθλητική δραστηριότητα έχει οργανωθεί σε σημαντικό βαθμό στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, με την ύπαρξη μεγάλου αριθμού αθλητικών σωματείων, όπως φαίνεται στους ακόλουθους πίνακες:

Πίνακας 1.94α
Χωρική κατανομή των σωματείων ανά αθλητική δραστηριότητα – Κυκλάδες (2016)

Αθλ. Δραστηριότητα ανά νησί	**Σύρος**	**Θήρα**	**Τήνος**	**Μύκονος**	**Πάρος**	**Νάξος**	**Αμοργός**	**Άνδρος**	**Μήλος**	**Ίος**	**Κέα**	**ΣΥΝΟΛΟ**
Ποδόσφαιρο	4	5	2	2	4	4		2	1	1		**25**
Καλαθοσφαίριση	2	1	2	2		2		1			1	**11**
Πετοσφαίριση	2	1				2						**5**
Αντισφαίριση	1					1						**2**
Επιτραπέζια Αντισφαίριση												
Στίβος	1	1				3		1	1		1	**8**
Άρση Βαρών												
Τρίαθλο						1						**1**
Υδατοσφαίριση	1											**1**
Ιστιοπλοΐα	1		1	1	1			2	1		1	**8**
Κανόε Καγιάκ												
Κωπηλασία												
Κολύμβηση	1							1			1	**3**
Τεχνική - Συγχρονισμένη Κολύμβηση												
Ποδηλασία						1						**1**
Τζούντο												
Καράτε	1											**1**
Πυγμαχία						1						**1**
Ταε Κβον Ντο	1	3				1						**5**
Κικ Μπόξινγκ												
Ιππασία	1											**1**
Μηχανοκίνητος Αθλητισμός	1											**1**
Γκολφ												
Σκάκι	1					1	1					**3**
Μπριτζ												
Μπιλιάρδο												
Μπόουλινγκ												

Καταδύσεις												
Σκοποβολή				1		1						**2**
Υποβρήχια Δραστηριότητα	1											**1**
Αεροαθλητισμό	1											**1**
Κουνγκ Φου	1										1	**2**
Τοξοβολία	1											**1**
ΣΥΝΟΛΟ	**22**	**11**	**5**	**6**	**5**	**18**	**1**	**7**	**3**	**1**	**5**	**84**

Πηγή:Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

Πίνακας 1.94β

Χωρική κατανομή των σωματείων ανά αθλητική δραστηριότητα – Δωδεκάνησα (2016)

Αθλητική Δραστηριότητα ανά νησί	**Ρόδος**	**Κώς**	**Κάλυμνος**	**Λέρος**	**Κάρπαθος**	**Λειψοί**	**Σύμη**	**Πάτμος**	**Νίσυρος**	**Τήλος**	**Χάλκη**	**Σύνολο**
Ποδόσφαιρο	52	12	2	1	1	1	1	1	1	1	1	**74**
Καλαθοσφαίριση	11	5	2		1			1				**20**
Πετοσφαίριση	7	1	1									**9**
Αντισφαίριση	3											**3**
Επιτραπέζια Αντισφαίριση	1											**1**
Στίβος	6	2	2	1	1		1	1				**14**
Άρση Βαρών												
Τρίαθλο	1											**1**
Υδατοσφαίριση	2											**2**
Ιστιοπλοϊα	2	1					1					**4**
Κανόε Καγιάκ	1											**1**
Κωπηλασία	1											**1**
Κολύμβηση	3											**3**
Τεχνική Συγρονισμένη Κολύμβηση												
Ποδηλασία	6	1										**7**
Τζούντο	2		1									**3**
Τοξοβολία	3											**3**
Ράγκμπυ	1											**1**
ΣΥΝΟΛΟ	**102**	**22**	**8**	**2**	**3**	**1**	**3**	**3**	**1**	**1**	**1**	**147**

Πηγή:Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

Από τα στοιχεία αυτά προκύπτει ότι στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου δραστηριοποιούνται συνολικά 231 αθλητικά σωματεία. Τα περισσότερα από αυτά βρίσκονται στην Ρόδο (102) και ακολουθούν με μεγάλη υστέρηση στον συνολικό αριθμό αθλητικών σωματείων η Κως και η Σύρος με 22 αθλητικά σωματεία το κάθε νησί. Το άθλημα με τα περισσότερα σωματεία (99) είναι το ποδόσφαιρο και ακολουθούν η καλαθοσφαίριση με 31 σωματεία, ο στίβος με 22 σωματεία και η πετοσφαίριση με 14 σωματεία.

Πολιτισμός

Το Νότιο Αιγαίο διαθέτει και στα Δωδεκάνησα και στις Κυκλάδες ένα σημαντικό αριθμό πολιτιστικών πόρων όλων των ειδών και εποχών. Με δεδομένες τις ιδιαιτερότητες της ιστορίας του κάθε ενός από τα δύο νησιωτικά συμπλέγματα, οι πόροι αυτοί κατηγοριοποιούνται αντίστοιχα ως εξής:

Δωδεκάνησα:

- *Παλαιοντολογικά ευρήματα.* Ειδική κατηγορία που δημιουργήθηκε για να συμπεριληφθούν τα εξαιρετικά σημαντικά ευρήματα στο Σπήλαιο Χαρκαδιό (απολιθώματα νάνων – ελεφάντων) και τα παλαιοβοτανικά ευρήματα στη Ρόδο.
- *Αρχαιολογικοί χώροι και μνημεία.* Στην κατηγορία αυτή συμπεριλαμβάνονται αρχαιολογικοί χώροι και μνημεία από τους προϊστορικούς και ιστορικούς χρόνους μέχρι και τη ρωμαϊκή εποχή. Ιδιαίτερη αναφορά πρέπει να γίνει για τα δύο μνημεία ***Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς***, ενταγμένα στον σχετικό κατάλογο της UNESCO: πρόκειται για τη Μεσαιωνική πόλη της Ρόδου και για τη Μονή του Αγίου Ιωάννου Θεολόγου στην Πάτμο.
- *Παλαιοχριστιανικά μνημεία.* Η κατηγορία αυτή, αν και εξειδικευμένη, κρίθηκε απαραίτητο να συμπεριληφθεί καθώς η Παλαιοχριστιανική εποχή ή περίοδος της Ύστερης Αρχαιότητας (κυρίως $5^{ος}$ και $6^{ος}$ αι.) υπήρξε περίοδος μεγάλης ακμής για τα Δωδεκάνησα. Το γεγονός αυτό εξηγεί την παρουσία εντυπωσιακά μεγάλου αριθμού παλαιοχριστιανικών εκκλησιών (βασιλικές) και άλλων μνημείων στα περισσότερα νησιά.
- *Μεσαιωνικά μνημεία (Βυζαντινά και της περιόδου της Ιπποτοκρατίας).* Η περίοδος της Ιπποτοκρατίας (1306-1522) υπήρξε ιδιαίτερα σημαντική για τα Δωδεκάνησα.

Στην κατηγορία αυτή, εκτός από τα Ιπποτικά κάστρα και τα άλλα μνημεία της εποχής, που βρίσκονται σε όλα σχεδόν τα νησιά, περιλαμβάνονται και ορισμένα προγενέστερα μνημεία της Βυζαντινής εποχής, όπως και μεγάλος αριθμός μεταβυζαντινών μονών και εκκλησιών.

- *Παραδοσιακοί οικισμοί – κτήρια της Ιταλοκρατίας*. Η κατηγορία αυτή συμπεριλαμβάνει δύο υποκατηγορίες: α) παραδοσιακούς οικισμούς με παλαιότερα αγροτικά ή/και νεότερα νεοκλασικά στοιχεία στα κτίσματά τους, και β) κτήρια (κατά κύριο λόγο δημόσιου χαρακτήρα) χτισμένα με το χαρακτηριστικό αρχιτεκτονικό στυλ της περιόδου της Ιταλοκρατίας.
- *Θρησκευτικά προσκυνήματα*. Στην κατηγορία αυτή συμπεριλήφθηκαν θρησκευτικά προσκυνήματα που έχουν υπερτοπικό ή και πανελλήνιο χαρακτήρα.
- *Μουσεία – Συλλογές*. Περιλαμβάνονται δημόσια, δημοτικά και ιδιωτικά Μουσεία και Συλλογές (αρχαιολογικά, ιστορικά, λαογραφικά, εκκλησιαστικά κ.ά.)
- *Εκδηλώσεις – Φεστιβάλ*. Συμπεριλαμβάνονται περιοδικές εκδηλώσεις υπερτοπικής κυρίως εμβέλειας που διοργανώνονται από φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης, τοπικούς συλλόγους κ.λπ.
- *Φυσικά μνημεία*. Ειδική για τη Νίσυρο κατηγορία, καθώς το Ηφαίστειο της Νισύρου αποτέλεσε καθοριστικό παράγοντα για τη διαμόρφωση και την ιστορική εξέλιξη του νησιού.

Κυκλάδες:

- *Αρχαιολογικοί χώροι και μνημεία*. Στην κατηγορία αυτή συμπεριλαμβάνονται αρχαιολογικοί χώροι και μνημεία από τους προϊστορικούς και ιστορικούς χρόνους μέχρι και τη ρωμαϊκή εποχή. Ανάμεσά τους και ο περίφημος αρχαιολογικός χώρος της Δήλου, που συγκαταλέγεται στον Κατάλογο Μνημείων της Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO.
- *Βυζαντινά και Μεταβυζαντινά μνημεία και της περιόδου της Λατινοκρατίας*. Εκτός από τα πολυάριθμα και αξιόλογα βυζαντινά μνημεία στην κατηγορία αυτή υπάγονται και τα κατάλοιπα της Λατινοκρατίας ή Ενετοκρατίας, κυρίως κάστρα.
- *Παραδοσιακοί οικισμοί – νεοκλασικά κτήρια.* Η κατηγορία αυτή συμπεριλαμβάνει δύο υποκατηγορίες: α) παραδοσιακούς οικισμούς με την χαρακτηριστική κυκλαδίτικη αρχιτεκτονική σε διάφορες παραλλαγές, και β) κτήρια (δημόσια και ιδιωτικά) του νεοκλασικού ρυθμού.

- *Μουσεία – Συλλογές*. Περιλαμβάνονται δημόσια, δημοτικά και ιδιωτικά Μουσεία και Συλλογές (αρχαιολογικά, ιστορικά, λαογραφικά, εκκλησιαστικά κ.ά.) καθώς και ορισμένα Πολιτιστικά Κέντρα με αξιόλογη δραστηριότητα.
- *Θρησκευτικά προσκυνήματα*. Στην κατηγορία αυτή συμπεριλήφθηκαν θρησκευτικά προσκυνήματα που έχουν υπερτοπικό ή και πανελλήνιο χαρακτήρα.
- *Εκδηλώσεις – Φεστιβάλ*. Συμπεριλαμβάνονται περιοδικές εκδηλώσεις υπερτοπικής εμβέλειας που διοργανώνονται από φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης, τοπικούς συλλόγους κ.λπ.

Τα μέσα ανάδειξης των πολιτιστικών πόρων μπορεί να διακριθούν σε δύο κατηγορίες: τα παραδοσιακά και τα καινοτόμα (βλ. ΙΠΑ, Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης της ΠΝΑ 2011-2020, τεύχος ΙΙΙ, κεφάλαιο 8.4). Τα *παραδοσιακά* μέσα ανάδειξης των πολιτιστικών πόρων περιλαμβάνουν επεμβάσεις στα μνημεία και τους χώρους (έργα συντήρησης, αναστήλωσης κ.λπ.), διαμόρφωση περιβάλλοντος χώρου, κατασκευή ή βελτίωση των οδών προσπέλασης, συλλογή και έκθεση υλικού σε μουσεία, έκδοση ενημερωτικών φυλλαδίων, οδηγών, CDRom κ.λπ., τα περισσότερα από τα οποία είναι στην αποκλειστική ευθύνη του Υπουργείου Πολιτισμού (μέσω των αρμόδιων Εφορειών). Τα μέσα αυτά είναι βασικά και απαραίτητα πρωτίστως για την προστασία και την ανάδειξη των πολιτιστικών πόρων και κατόπιν για την ανάπτυξη και διατήρηση του πολιτιστικού τουρισμού. Σήμερα όμως, παράλληλα με τα παραδοσιακά αυτά μέσα, χρησιμοποιούνται και *καινοτόμα* μέσα αξιοποίησης των πολιτιστικών μνημείων και χώρων που κάνουν ευρεία χρήση των σύγχρονων τεχνολογιών (πολυμέσα, διαδίκτυο, εικονική πραγματικότητα). Οι εφαρμογές των σύγχρονων τεχνολογιών σε πολιτιστικούς χώρους έχουν σαφή πλεονεκτήματα: μεταδίδουν τις ιστορικές, αρχαιολογικές κ.λπ. πληροφορίες με τρόπο εύληπτο και ευχάριστο, εμπλέκουν ενεργά τους επισκέπτες κρατώντας ζωντανό το ενδιαφέρον τους και προσελκύουν ομάδες κοινού που δεν ανήκουν στους παραδοσιακούς επισκέπτες μουσείων και αρχαιολογικών χώρων. Η ευρεία χρήση του διαδικτύου για την αποτελεσματική προβολή των αρχαιολογικών χώρων και των μνημείων αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό και άλλων μορφών αξιοποίησης των πολιτιστικών πόρων, ιδιαίτερα όταν αυτοί είναι οργανωμένοι με βάση καινοτόμα μοντέλα. Τα μοντέλα αυτά μπορεί να έχουν τη μορφή θεματικών πάρκων, θεματικών πολιτιστικών διαδρομών, εκδηλώσεων μεγάλης κλίμακας κ.λπ. Με βάση αυτή τη προσέγγιση

υπάρχουν τρεις βασικές κατευθύνσεις ενεργειών που μπορούν να αξιοποιηθούν για την ανάδειξη των πολιτιστικών πόρων του Νοτίου Αιγαίου: α) Προβολή των πολιτιστικών πόρων με χρήση των νέων τεχνολογιών (Κέντρα Ενημέρωσης Επισκεπτών, Κέντρα Εικονικής Αναπαράστασης, Καινοτομικά Μουσεία, Θεματικά Πάρκα), β) Δημιουργία Πολιτιστικών Δικτύων (Θεματικές Πολιτιστικές Διαδρομές, Δίκτυα Μουσείων), γ) Ενίσχυση δράσεων σύγχρονης πολιτιστικής δημιουργίας (Εκδηλώσεις Μεγάλης Κλίμακας).

Κύριες Δημόσιες Υπηρεσίες

Στην ενότητα αυτή γίνεται μια προσπάθεια συγκέντρωσης των βασικότερων Δημόσιων Υπηρεσιών που διαθέτουν αποκεντρωμένες μονάδες στο Νότιο Αιγαίο.

Βασική υποχρέωση που είχε αναλάβει η Ελλάδα στα πλαίσια των Μνημονίων Στήριξης της Ελληνικής Οικονομίας ήταν η λειτουργία 120 Δημοσίων Οικονομικών Υπηρεσιών (Δ.Ο.Υ.) σε εθνικό επίπεδο, εντός του 2013, έναντι 290 Δ.Ο.Υ. που λειτουργούσαν το 2011. Αυτό υλοποιήθηκε σταδιακά από τον Οκτώβριο 2012. Στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου η επίπτωση ήταν οι λειτουργούσες Δ.Ο.Υ., από 14 που ήταν το 2011 να μειωθούν σε 7 το 2016, ως ακολούθως:

- Δ.Ο.Υ. Ρόδου (η Δ.Ο.Υ. αυτή έχει την καθ'ύλην και κατά τόπον αρμοδιότητα και της τέως Δ.Ο.Υ. Καρπάθου)
- Δ.Ο.Υ. Κω (η Δ.Ο.Υ. αυτή έχει την καθ'ύλην και κατά τόπον αρμοδιότητα και των τέως Δ.Ο.Υ. Λέρου και Καλύμνου)
- Δ.Ο.Υ. Μυκόνου
- Δ.Ο.Υ. Σύρου (η Δ.Ο.Υ. αυτή έχει την καθ'ύλην και κατά τόπον αρμοδιότητα και της τέως Δ.Ο.Υ. Τήνου)
- Δ.Ο.Υ. Πάρου
- Δ.Ο.Υ. Νάξου
- Δ.Ο.Υ. Θήρας

Από τις υπόλοιπες προϋπάρχουσες Δ.Ο.Υ., οι αρμοδιότητες της Δ.Ο.Υ. Μήλου μεταφέρθηκαν στη Δ.Ο.Υ. Γ' Πειραιά, οι αρμοδιότητες της Δ.Ο.Υ. Κέας

μεταφέρθηκαν στη Δ.Ο.Υ. Κορωπίου Αττικής, και οι αρμοδιότητες της Δ.Ο.Υ Άνδρου μεταφέρθηκαν στη Δ.Ο.Υ. Παλλήνης Αττικής.

Σε κάθε περιοχή στην οποία αναστέλλεται η λειτουργία της Δ.Ο.Υ., ιδρύεται Γραφείο Εξυπηρέτησης Φορολογουμένων, που λειτουργεί ως Φορολογικό ΚΕΠ, στεγάζεται σε κτίρια των ΟΤΑ της περιοχής, και σε αυτό μπορούν οι φορολογούμενοι να διεκπεραιώνουν κάθε εργασία για οποία προσέρχονταν στις καταργηθείσες Δ.Ο.Υ..

Όσον αφορά το Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας, αυτό περιλαμβάνει την Επιθεώρηση Εργασιακών Σχέσεων την Επιθεώρηση Ασφάλειας και Υγείας στην Εργασία. Ως προς την Επιθεώρηση Εργασιακών Σχέσεων υπάρχει η Περιφερειακή Διεύθυνση Επιθεωρησης Εργασιακών Σχέσεων Πειραιώς, Δυτ. Αττικης & Νοτίου Αιγαιου, που εδρεύει στον Πειραιά και είναι αρμόδια και για την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου. Σε αυτήν υπάγονται τα εξής Τμήματα:

- Τμήμα Επιθεώρησης Εργασιακών Σχέσεων Σύρου-Μήλου (έδρα Ερμούπολη)
- Τμήμα Νάξου (έδρα Χώρα Νάξου)
- Τμήμα Θήρας (έδρα Μεσσαριά)
- Τμήμα Άνδρου (έδρα Χώρα Άνδρου)
- Τμήμα Ρόδου (έδρα Ρόδος)
- Τμήμα Κω-Καλύμνου (έδρα Κως)

Ως προς την Επιθεώρηση Ασφάλειας και Υγείας στην Εργασία, υπάρχει η Περιφερειακή Διεύθυνση Επιθεώρησης Ασφάλειας και Υγείας στην Εργασία Πειραιώς – Δυτικής Αττικής – Αιγαίου, που εδρεύει στον Πειραιά και είναι αρμόδια και για την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου. Σε αυτήν υπάγονται τα εξής Τμήματα:

- Τμήμα Επιθεώρησης Ασφάλειας και Υγείας στην Εργασία Σύρου (έδρα Ερμούπολη)
- Τμήμα Άνδρου (έδρα Χώρα Άνδρου).

Όσον αφορά τον τομέα της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, στο Νότιο Αιγαίο λειτουργεί η Περιφερειακή Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Νοτίου Αιγαίου, η οποία υπάγεται στο Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων και εδρεύει στην Ερμούπολη (Σύρος). Στο

ακόλουθο Διάγραμμα παρουσιάζεται η διάρθρωση των σχετικών υπηρεσιών που υπάγονται σε αυτήν:

Διάγραμμα 1.10

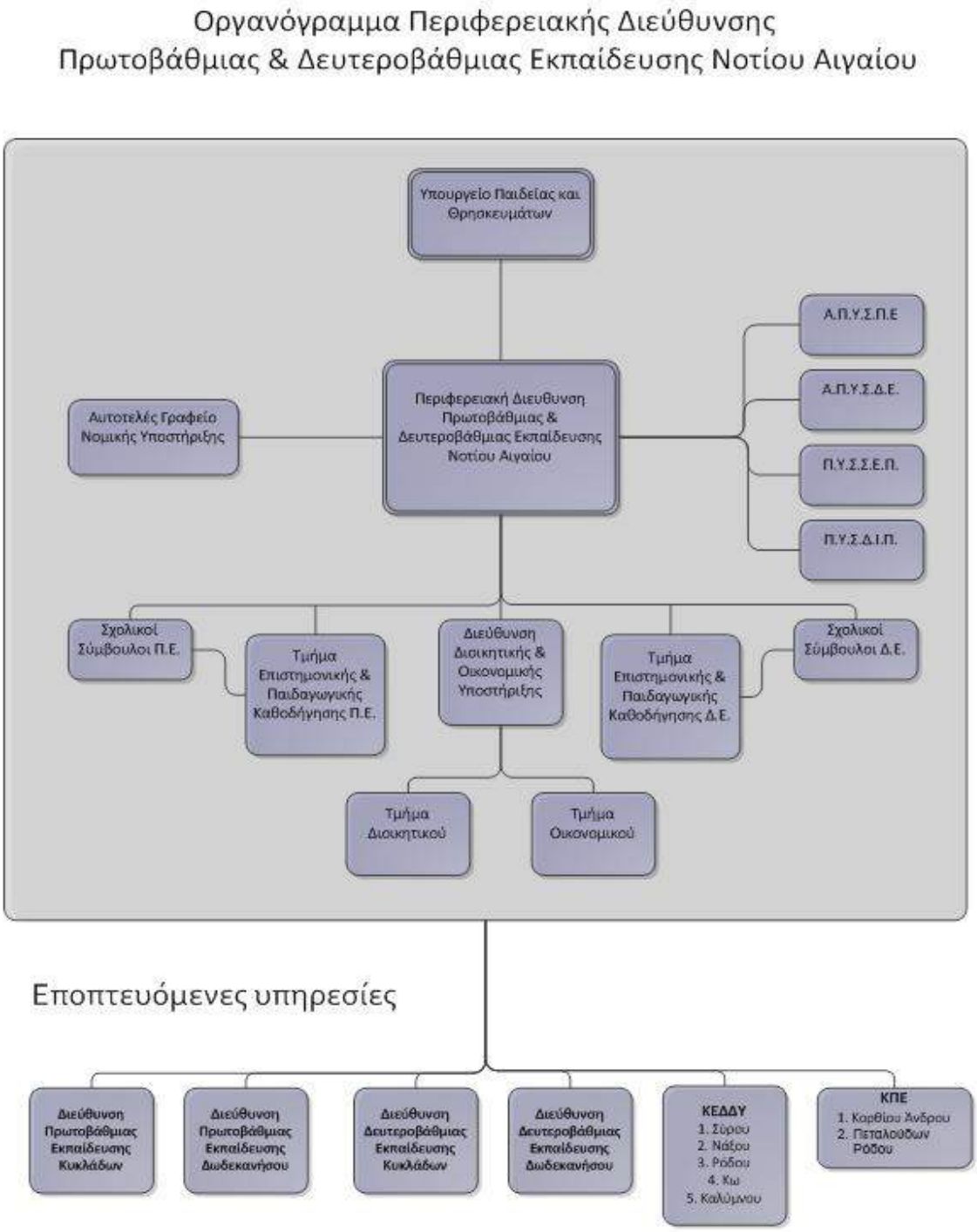

Πηγή: Περιφερειακή Διεύθυνση Α'βάθμιας και Β'βάθμιας Εκπαίδευσης Νοτίου Αιγαίου
ΚΕ.Δ.Δ.Υ.: Κέντρο Διάγνωσης Διαφοροδιάγνωσης και Υποστήριξης
Κ.Π.Ε.: Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης
Α.Π.Υ.Σ.Π.Ε.: Ανώτατο Περιφερειακό Υπηρεσιακό Συμβούλιο Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης
Α.Π.Υ.Σ.Δ.Ε.: Ανώτατο Περιφερειακό Υπηρεσιακό Συμβούλιο Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης
Π.Υ.Σ.Ε.Ε.Π.: Περιφερειακό Υπηρεσιακό Συμβούλιο Ειδικού Εκπαιδευτικού Προσωπικού
Π.Υ.Σ.Δι.Π.: Περιφερειακό Υπηρεσιακό συμβούλιο Διοικητικού Προσωπικού

1.1.1.2 Οργανωτικά Χαρακτηριστικά και τα Οικονομικά της Περιφέρειας, ως Οργανισμού

Οργανωτική Δομή της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

Το πρώτο θεσμικό κείμενο οργάνωσης της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, μετά τον ν. 3852/2010, ήταν το Π.Δ. 130/2010 με τίτλο «Οργανισμός Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου», που ίσχυσε από την 1.1.2011. Η διάρθρωση που είχε προβλεφθεί και αποτυπωθεί σε αυτό το κείμενο είχε πολλές ατέλειες. Το ίδιο το περιεχόμενο του Οργανισμού διαμορφώθηκε μέσα σε ασφυκτικές χρονικές προθεσμίες, από τις υπηρεσίες του Υπουργείου Εσωτερικών, με βάση ένα πρότυπο που χρησιμοποιήθηκε πανελληνίως, εν είδη «οδηγού», για τους Οργανισμούς όλων των Περιφερειών που διαμορφώθηκαν με βάση τον ν. 3852/2010. Ως εκ τούτου διαπιστώθηκε γρήγορα ότι πολλές από τις επιλογές που είχαν γίνει για τη ρύθμιση των θεμάτων οργάνωσης της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου περιείχαν πληθώρα σφαλμάτων, παραλείψεων και επικαλύψεων. Ενδεικτικό είναι ότι ο νησιωτικός χαρακτήρας της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου ελήφθη υπόψιν κατά τη σύνταξη του πρώτου Οργανισμού μόνο όσον αφορά στον καθορισμό της έδρας των έξι Γενικών Διευθύνσεων της Περιφέρειας, για τις οποίες ορίστηκε ότι τρεις θα εδρεύουν στη Σύρο και τρεις στη Ρόδο. Δεν υπήρξε καμια περαιτέρω πρόνοια για την κάλυψη των αναγκών του νησιωτικού χώρου μέσω της διάρθρωσης του Οργανισμού.

Με αυτό ως δεδομένο, ήδη από το 2013 είχε αρχίσει η διαδικασία τροποποίησης του Οργανισμού της Περιφέρειας. Υπήρξε εκτεταμένη διαβούλευση για το θέμα αυτό, και κατατέθηκαν πολλές προτάσεις προτάσεις και υποδείξεις από τις Γενικές Διευθύνσεις της Περιφέρειας και τις υπ' αυτές υπηρεσίες, από αιρετά και συλλογικά όργανα, από τους φορείς εκπροσώπησης των υπαλλήλων της Περιφέρειας, με στόχο την εύρυθμη λειτουργία των υπηρεσιών, την ορθολογική διαχείριση του ανθρώπινου δυναμικού και κυρίως την ανάπτυξη των δυνατοτήτων που ο νόμος δίνει στην περιφέρεια ως βασικό όργανο σχεδιασμού, προγραμματισμού και υλοποίησης της αναπτυξιακής πολιτικής σε περιφερειακό επίπεδο. Η σχετική διαδικασία ολοκληρώθηκε με την υπ' αρ. 175/2013 απόφαση του Περιφερειακού Συμβουλίου Νοτίου Αιγαίου (14η

συνεδρίαση της 19-10-2013) με την οποία εγκρίθηκε η τροποποίηση του Οργανισμού της Περιφέρειας. Η απόφαση αυτή εστάλη προς έλεγχο στο Υπουργείο Εσωτερικών προς έγκριση και δημοσίευση στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης, κατά το άρθρο 241 του ν. 3852/2010. Σημειωτέον ότι κατά την παρ. 6 του εν λόγω άρθρου δεν επιτρέπεται τροποποίηση του Οργανισμού δεν επιτρέπεται κατά το τελευταίο εξάμηνο της θητείας των αιρετών της περιφέρειας, η οποία έληγε στις 31.8.2014. Μέχρι και την εκπνοή της προθεσμίας για τη δημοσίευση, το ΥΠΕΣ δεν είχε προχωρήσει στην έγκριση και αποστολή στο ΦΕΚ του Οργανισμού. Εν τω μεταξύ με το άρθρο 5 Ακολούθως με το άρθρο 5 του ν.4257/2014 που τροποποίησε το άρθρο 241 του ν.3852/2010 προβλέφθηκε ότι η τροποποίηση του Οργανισμού της Περιφέρειας εγκρίνεται πλέον από τον Γενικό Γραμματέα της Αποκεντρωμένης Διοίκησης. Με δεδομένο ότι κατά τις εκλογές του 2014 άλλαξε η Περιφερειακή Αρχή, η Αποκεντρωμένη Διοίκηση Αιγαίου, ως αρμόδια πλέον αρχή έγκρισης τροποποίησης, ζήτησε, μετά την εγκατάσταση της νέας Περιφερειακής Αρχής (1.9.2014), να επανέλθει στο Περιφερειακό Συμβούλιο το θέμα της τροποποίησης του Οργανισμού, ώστε να επιβεβαιωθούν ή να τροποποιηθούν οι επιλογές που είχαν γίνει και να επικαιροποιηθεί το εγκριθέν σχέδιο με βάση τη βούληση της νέας Περιφερειακής Αρχής και της νέας σύνθεσης του Περιφερειακού Συμβουλίου αλλα και νεώτερες νομοθετικές εξελίξεις που είχαν λάβει χώρα στο μεσοδιάστημα από την προηγούμενη έγκριση από το Περιφερειακό Συμβούλιο.

Η Εκτελεστική Επιτροπή της Περιφέρειας επικαιροποίησε, με την υπ' αρ. 3/2014 απόφαση της, το σχέδιο του Οργανισμού, το οποίο τελικά συζητήθηκε και εγκρίθηκε, με ορισμένες αλλαγές που προέκυψαν κατά τη συζήτηση αυτή, από το Περιφερειακό Συμβούλιο Νοτίου Αιγαίου με την υπ' αρ. 130/2014 απόφαση του (12^{η} συνεδρίαση της 10-10-2014).

Η απόφαση αυτή εστάλη στην Αποκεντρωμένη Διοίκηση Αιγαίου προς έγκριση και δημοσίευση στο ΦΕΚ. Μετά από πολύμηνη διαδικασία ελέγχου και μελέτης (που περιλάμβανε και συμμετοχή του Υπουργείου Εσωτερικών), η Αποκεντρωμένη Διοίκηση Αιγαίου, με την υπ' αρ. 49947/22.7.2015 απόφαση του ασκούντος καθήκοντα Γενικού Γραμματέα Αποκεντρωμένης Διοίκησης ενέκρινε την τροποίηση του Οργανισμού της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου. Με βάση αυτόν το νέο Οργανισμό, τα διοικητικά χαρακτηριστικά της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου έχουν ως εξής:

Οι διοικητικές υπηρεσίες της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, στους Νομούς Κυκλάδων και Δωδεκανήσων, έχουν διαρθρωθεί κατά πλήρη αντιστοίχηση μεταξύ τους. Η επιλογή αυτή έγινε με βασικό σκοπό την καλύτερη λειτουργία των υπηρεσιών και τη δυνατότητα επίλυσης ζητημάτων επι τόπου, ήτοι στην περιοχή στην οποία προκύπτουν, και όχι την παραπομπή τους στην έδρα μιας διεύθυνσης η οποία θα είναι αποξενωμένη από την επιτόπια πραγματικότητα, εντός της οποία έχει προκύψει το προς επίλυση ζήτημα. Η νησιωτική φύση της Περιφέρειας, με τις δυσκολίες άμεσης συγκοινωνίας και επικοινωνίας που υπάρχουν μεταξύ των νησιών, και τις συνθήκες απομόνωσης που ενίοτε δημιουργούνται, κρίθηκε ότι επέβαλε αυτή την επιλογή ως προς την οργάνωση των διοικητικών υπηρεσιών της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου. Χωρίς να παραγνωρίζεται αυτή η παράμετρος, είναι σαφής η δημιουργία ενός τεράστιου διοικητικού μηχανισμού, που το υπηρετούν προσωπικό δεν επαρκεί για να επανδρώσει σε ποσοτικούς όρους, κάτι που αναπόδραστα έχει επίπτωση και στην ποιοτική διάσταση της απόδοσης των υπηρεσιών της Περιφέρειας. Το δε κόστος λειτουργίας αυτού του μηχανισμού είναι αυξημένο σε σχέση με την προηγούμενη διάρθρωση του Π.Δ.130/2010 καθώς δημιουργούνται περισσότερες θέσεις ευθύνης που συνεπάγονται τα αντίστοιχα επιδόματα, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία.

Ένα βασικό σημείο της φιλοσοφίας/λογικής της οργάνωσης των υπηρεσιών της Περιφέρειας, το οποίο έχει αποτυπωθεί στη κατανομή των αρμοδιοτήτων μεταξύ των διοικητικών μονάδων, ιδίως σε σχέση με τις μονάδες που βρίσκονται στα νησιά και όχι στις έδρες των δυο Περιφερειακών Ενοτήτων, είναι ότι οι Διευθύνσεις, οι οποίες έχουν την ίδια έδρα με τη Γενική Διεύθυνση στην οποία υπάγονται, έχουν **επιτελική αρμοδιότητα** σε όλη την Περιφέρεια (δηλαδή εκδίδουν οδηγίες κοινές για όλες τις Περιφερειακές υπηρεσίες, συγκεντρώνουν στοιχεία για όλη την Περιφέρεια με την συνδρομή και των λοιπών αντίστοιχων υπηρεσιών, ενημερώνουν για τις αποφάσεις που λαμβάνουν τα θεσμικά όργανα της Περιφέρειας αναφορικά με τις δράσεις της καθ' ύλην αρμοδιότητας τους, κλπ) και **εκτελεστική αρμοδιότητα** στις Περιφερειακές Ενότητες (Επαρχεία) του αντίστοιχου Νομού.

Κατά τον ισχύοντα Οργανισμό της Περιφέρειας οι υπηρεσίες της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου διαρθρώνονται σε κεντρικό και περιφερειακό επίπεδο. Οι περιφερειακές

υπηρεσίες οργανώνονται στο πλαίσιο της οικείας περιφερειακής ενότητας και υπάγονται σε οργανική μονάδα της κεντρικής υπηρεσίας.

Η Κεντρική Υπηρεσία της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου διαρθρώνεται ως εξής:

- Γραφείο Περιφερειάρχη
- Γραφεία Αντιπεριφερειαρχών
- Γενική Διεύθυνση Εσωτερικής Λειτουργίας (με έδρα τη Σύρο)
- Γενική Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού, Περιβάλλοντος και Υποδομών (με έδρα τη Σύρο)
- Γενική Διεύθυνση Περιφερειακής Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής Νοτίου Αιγαίου (με έδρα τη Ρόδο)
- Γενική Διεύθυνση Ανάπτυξης (με έδρα τη Ρόδο)
- Γενική Διεύθυνση Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας (με έδρα τη Ρόδο)
- Γενική Διεύθυνση Μεταφορών και Επικοινωνιών (με έδρα τη Σύρο)

Παράλληλα υπάρχουν αυτοτελείς διοικητικές μονάδες που δεν υπάγονται σε κάποια Γενική Διεύθυνση αλλά στον Περιφερειάρχη, ως εξής:

- Αυτοτελής Διεύθυνση Νομικών Υπηρεσιών
- Αυτοτελές Τμήμα Εσωτερικού Ελέγχου
- Αυτοτελής Διεύθυνση Πολιτικής Προστασίας
- Αυτοτελή Τμήματα ΠΑΜ-ΠΣΕΑ Κυκλάδων και Δωδεκανήσου
- Αυτοτελή Γραφεία Τύπου, Δημοσίων και Διεθνών Σχέσεων Κυκλάδων και Δωδεκανήσου
- Αυτοτελές Γραφείο Τεχνικού Ασφάλειας

<u>Γραφεία Περιφερειάρχη και Αντιπεριφερειαρχών</u>

Το Γραφείο του Περιφερειάρχη και τα Γραφεία των Αντιπεριφερειαρχών συγκεντρώνουν τα αναγκαία στοιχεία για την ενημέρωση των οργάνων αυτών κατά την εκπλήρωση των καθηκόντων τους, επιμελούνται για την αλληλογραφία τους και οργανώνουν την επικοινωνία αυτών με τις υπηρεσίες και το κοινό.

<u>Γενική Διεύθυνση Εσωτερικής Λειτουργίας</u>

Η Γενική Διεύθυνση Εσωτερικής Λειτουργίας είναι αρμόδια για το συντονισμό και την παρακολούθηση της λειτουργίας όλων των οργανικών μονάδων που υπάγονται σ' αυτή, την εξασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας τους και την αντιμετώπιση των προβλημάτων και των υποθέσεων αρμοδιότητάς τους. Συγκροτείται από τις εξής οργανικές μονάδες:

- Διεύθυνση Διοίκησης Κυκλάδων με έδρα τη Σύρο με επιτελική αρμοδιότητα σε όλη την Περιφέρεια και εκτελεστική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων
- Διεύθυνση Διοίκησης Δωδεκανήσου με έδρα τη Ρόδο και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου
- Διεύθυνση Οικονομικού Κυκλάδων με έδρα τη Σύρο με επιτελική αρμοδιότητα σε όλη την Περιφέρεια και εκτελεστική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων.
- Διεύθυνση Οικονομικού Δωδεκανήσου με έδρα τη Ρόδο και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου
- Διεύθυνση Διαφάνειας και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης Κυκλάδων με έδρα τη Σύρο με επιτελική αρμοδιότητα σε όλη την Περιφέρεια και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων
- Διεύθυνση Διαφάνειας και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης Δωδεκανήσου με έδρα τη Ρόδο και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου

<u>Διεύθυνση Διοίκησης Κυκλάδων</u>

Οι αρμοδιότητες της Διεύθυνσης Διοίκησης Κυκλάδων ανάγονται ιδίως στη διοικητική υποστήριξη των υπηρεσιών των Περιφερειακών Ενοτήτων Κυκλάδων, στη συνδρομή των οργάνων των υπηρεσιών αυτών για την εκπλήρωση των στόχων τους και της αποστολής τους, στο σχεδιασμό και το συντονισμό δράσεων για το σύνολο των υπηρεσιών της Περιφέρειας με στόχο την καλύτερη εξυπηρέτηση του πολίτη, στην επεξεργασία στοιχείων για την εκτίμηση των αναγκών των υπηρεσιών σε προσωπικό, στη διαχείριση όλων των θεμάτων διοίκησης προσωπικού, καθώς και στα θέματα σχετικά με τη διενέργεια των εκλογών και τέλος στην εύρυθμη λειτουργία των συλλογικών οργάνων της Περιφέρειας. Η Διεύθυνση Διοίκησης Κυκλάδων απαρτίζεται από τα ακόλουθα τμήματα:

- Τμήμα Προσωπικού με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων
- Τμήμα Συλλογικών Οργάνων με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα σε όλη την Περιφέρεια.
- Τμήμα Μελέτης και Τεκμηρίωσης Διοικητικών Διαδικασιών με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα σε όλη την Περιφέρεια.
- Τμήμα Γραμματείας με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Σύρου.
- Τμήμα Διοικητικής Υποστήριξης και Οικονομικού Άνδρου με έδρα τη Χώρα και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Άνδρου.
- Τμήμα Διοικητικής Υποστήριξης και Οικονομικού Θήρας με έδρα τα Φηρά και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Θήρας.
- Τμήμα Διοικητικής Υποστήριξης και Οικονομικού Κέας − Κύθνου με έδρα την Ιουλίδα και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Κέας − Κύθνου.
- Τμήμα Διοικητικής Υποστήριξης και Οικονομικού Μήλου με έδρα τη Μήλο και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Μήλου.
- Τμήμα Διοικητικής Υποστήριξης και Οικονομικού Μυκόνου με έδρα τη Μύκονο και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Μυκόνου.
- Τμήμα Διοικητικής Υποστήριξης και Οικονομικού Νάξου με έδρα τη Χώρα και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Νάξου.
- Τμήμα Διοικητικής Υποστήριξης και Οικονομικού Πάρου με έδρα την Παροικιά και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Πάρου.
- Τμήμα Διοικητικής Υποστήριξης και Οικονομικού Τήνου με έδρα τη Χώρα και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Τήνου.
- Γραφείο Εκλογών με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα σε όλες τις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων

Διεύθυνση Διοίκησης Δωδεκανήσου

Οι αρμοδιότητες της Διεύθυνσης Διοίκησης Δωδεκανήσου ανάγονται ιδίως στη διοικητική υποστήριξη των υπηρεσιών των Περιφερειακών Ενοτήτων Δωδεκανήσου, στη συνδρομή των οργάνων των υπηρεσιών αυτών για την εκπλήρωση των στόχων τους και της αποστολής τους, στην επεξεργασία στοιχείων για την εκτίμηση των

αναγκών των υπηρεσιών σε προσωπικό, στη διαχείριση όλων των θεμάτων διοίκησης προσωπικού, καθώς και στα θέματα σχετικά με τη διενέργεια των εκλογών και τέλος στην εύρυθμη λειτουργία των συλλογικών οργάνων της Περιφέρειας. Η Διεύθυνση Διοίκησης Δωδεκανήσου απαρτίζεται από τα ακόλουθα τμήματα:

- Τμήμα Προσωπικού με έδρα τη Ρόδο και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου .
- Τμήμα Συλλογικών Οργάνων με έδρα τη Ρόδο και τοπική αρμοδιότητα σε όλη την Περιφέρεια.
- Τμήμα Γραμματείας με έδρα τη Ρόδο και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Ρόδου.
- Τμήμα Διοικητικής Υποστήριξης και Οικονομικού Καλύμνου, με έδρα την Πόθια και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Καλύμνου.
- Τμήμα Διοικητικής Υποστήριξης και Οικονομικού Καρπάθου, με έδρα την Κάρπαθο και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Καρπάθου.
- Τμήμα Διοικητικής Υποστήριξης και Οικονομικού Κω, με έδρα την Κω και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Κω.
- Γραφείο Εκλογών

Διεύθυνση Οικονομικού Κυκλάδων

Στις αρμοδιότητες της Διεύθυνσης Οικονομικού Κυκλάδων, ανάγονται ιδίως η συγκέντρωση και επεξεργασία των αναγκαίων στοιχείων, για την κατάρτιση, τροποποίηση και παρακολούθηση εκτέλεσης του προϋπολογισμού της Περιφέρειας, του απολογισμού και κάθε οικονομικής κατάστασης, την αξιοποίηση όλων των δυνατοτήτων δημιουργίας και απόκτησης εσόδων, την πληρωμή κάθε είδους δαπάνης και τη λογιστική και ταμειακή διαχείριση, την εκκαθάριση της μισθοδοσίας και των πάσης φύσεως αποδοχών του προσωπικού των Περιφερειακών Ενοτήτων Κυκλάδων και της αντιμισθίας των αιρετών εκπροσώπων, την κατάρτιση και εκτέλεση του προγράμματος προμηθειών των Περιφερειακών Ενοτήτων Κυκλάδων και την τήρηση των απαιτούμενων αρχείων, βιβλίων και στοιχείων. Επίσης, έχει ως αρμοδιότητα την καταγραφή, αξιοποίηση και προστασία της περιουσίας των Περιφερειακών Ενοτήτων Κυκλάδων. Τη Διεύθυνση Οικονομικού Κυκλάδων απαρτίζουν τα εξής Τμήματα:

- Τμήμα Προϋπολογισμού και Λογιστικής Διαχείρισης με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα σε όλη την Περιφέρεια.
- Τμήμα Ταμειακής Υπηρεσίας με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων .
- Τμήμα Προσόδων και Περιουσίας με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων.
- Τμήμα Προμηθειών με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων.
- Τμήμα Μισθοδοσίας με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων.

Διεύθυνση Οικονομικού Δωδεκανήσου

Στις αρμοδιότητες της Διεύθυνσης Οικονομικού Δωδεκανήσου, ανάγονται ιδίως η συγκέντρωση και επεξεργασία των αναγκαίων στοιχείων, για την κατάρτιση, τροποποίηση και παρακολούθηση εκτέλεσης του προϋπολογισμού της Περιφέρειας, του απολογισμού και κάθε οικονομικής κατάστασης σε συνεργασία με τη Δ/νση Οικονομικού της έδρας, την αξιοποίηση όλων των δυνατοτήτων δημιουργίας και απόκτησης εσόδων, την πληρωμή κάθε είδους δαπάνης και τη λογιστική και ταμειακή διαχείριση, την εκκαθάριση της μισθοδοσίας και των πάσης φύσεως αποδοχών του προσωπικού των Περιφερειακών Ενοτήτων Δωδεκανήσου, την κατάρτιση και εκτέλεση του προγράμματος προμηθειών των Περιφερειακών Ενοτήτων Δωδεκανήσου και την τήρηση των απαιτούμενων αρχείων, βιβλίων και στοιχείων. Επίσης, έχει ως αρμοδιότητα την καταγραφή, αξιοποίηση και προστασία της περιουσίας των Περιφερειακών Ενοτήτων Δωδεκανήσου. Τη Διεύθυνση Οικονομικού Δωδεκανήσου απαρτίζουν τα εξής Τμήματα:

- Τμήμα Προϋπολογισμού και Λογιστικής Διαχείρισης με έδρα τη Ρόδο και τοπική αρμοδιότητα σε όλη την Περιφέρεια.
- Τμήμα Ταμειακής Υπηρεσίας με έδρα τη Ρόδο και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου .
- Τμήμα Προσόδων και Περιουσίας με έδρα τη Ρόδο και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου.
- Τμήμα Προμηθειών με έδρα τη Ρόδο και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου.

- Τμήμα Μισθοδοσίας με έδρα τη Ρόδο και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου.

Διεύθυνση Διαφάνειας και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης Κυκλάδων

Οι αρμοδιότητες της Διεύθυνσης Διαφάνειας και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης Κυκλάδων ανάγονται ιδίως στην εξασφάλιση της διαφάνειας των πράξεων των περιφερειακών οργάνων, στο σχεδιασμό, την ανάπτυξη και υποστήριξη της εύρυθμης και αποδοτικής λειτουργίας των συστημάτων πληροφορικής και επικοινωνιών του φορέα και των περιφερειακών υπηρεσιών του, τη διασφάλιση της τεχνικής και οργανωτικής διαλειτουργικότητας των συστημάτων της Περιφέρειας με αντίστοιχα συστήματα εθνικής εμβέλειας κεντρικών φορέων της Διοίκησης και τη βέλτιστη αξιοποίηση των διαθέσιμων οικονομικών πόρων για την ανάπτυξη και βελτίωση των υποδομών πληροφορικής και επικοινωνιών της Περιφέρειας, καθώς και των περιφερειακών υπηρεσιών της σε συνεργασία με τη Διεύθυνση Διαφάνειας και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης Δωδεκανήσου. Τη Διεύθυνση Διαφάνειας και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης Κυκλάδων απαρτίζουν τα εξής τμήματα:

- Τμήμα Σχεδιασμού Ηλεκτρονικών Υπηρεσιών με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων.
- Τμήμα Διαφάνειας με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων.
- Τμήμα Υποστήριξης Ηλεκτρονικών Συστημάτων με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων.
- Γραφείο Πληροφορικής Άνδρου με έδρα τη Χώρα και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Άνδρου.
- Γραφείο Πληροφορικής Θήρας με έδρα τα Φηρά και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Θήρας.
- Γραφείο Πληροφορικής Κέας-Κύθνου με έδρα την Ιουλίδα και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Κέας-Κύθνου.
- Γραφείο Πληροφορικής Μήλου με έδρα τη Μήλο και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Μήλου.
- Γραφείο Πληροφορικής Μυκόνου με έδρα τη Μύκονο και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Μυκόνου.

- Γραφείο Πληροφορικής Νάξου με έδρα τη Χώρα και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Νάξου.
- Γραφείο Πληροφορικής Πάρου με έδρα την Παροικιά και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Πάρου.
- Γραφείο Πληροφορικής Τήνου με έδρα τη Χώρα και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Τήνου.

Διεύθυνση Διαφάνειας και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης Δωδεκανήσου

Οι αρμοδιότητες της Διεύθυνσης Διαφάνειας και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης Δωδεκανήσου ανάγονται ιδίως στην εξασφάλιση της διαφάνειας των πράξεων των περιφερειακών οργάνων, στο σχεδιασμό, την ανάπτυξη και υποστήριξη της εύρυθμης και αποδοτικής λειτουργίας των συστημάτων πληροφορικής και επικοινωνιών του φορέα και των περιφερειακών υπηρεσιών του, τη διασφάλιση της τεχνικής και οργανωτικής διαλειτουργικότητας των συστημάτων της Περιφέρειας με αντίστοιχα συστήματα εθνικής εμβέλειας κεντρικών φορέων της Διοίκησης και τη βέλτιστη αξιοποίηση των διαθέσιμων οικονομικών πόρων για την ανάπτυξη και βελτίωση των υποδομών πληροφορικής και επικοινωνιών της Περιφέρειας, καθώς και των περιφερειακών υπηρεσιών της σε συνεργασία με τη Διεύθυνση Διαφάνειας και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης Κυκλάδων. Τη Διεύθυνση Διαφάνειας και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης Δωδεκανήσου απαρτίζουν τα εξής τμήματα:

- Τμήμα Σχεδιασμού Ηλεκτρονικών Υπηρεσιών με έδρα τη Ρόδο και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου .
- Τμήμα Διαφάνειας με έδρα τη Ρόδο και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου .
- Τμήμα Υποστήριξης Ηλεκτρονικών Συστημάτων με έδρα τη Ρόδο και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου .
- Γραφείο Πληροφορικής Καλύμνου με έδρα την Πόθια και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Καλύμνου.
- Γραφείο Πληροφορικής Καρπάθου, με έδρα την Κάρπαθο και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Καρπάθου.
- Γραφείο Πληροφορικής Κω, με έδρα την Κω και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Κω.

Γενική Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού, Περιβάλλοντος και Υποδομών

Η Γενική Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού, Περιβάλλοντος και Υποδομών είναι αρμόδια για το συντονισμό και την παρακολούθηση της λειτουργίας όλων των οργανικών μονάδων που υπάγονται σ' αυτή, την εξασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας τους για την αντιμετώπιση των προβλημάτων και των υποθέσεων αρμοδιότητάς τους. Οφείλει να βρίσκεται σε συνεχή συνεργασία με τα καθ' ύλην αρμόδια Υπουργεία για την καλύτερη αντιμετώπιση των προβλημάτων και των υποθέσεων αρμοδιότητάς τους. Η Γενική Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού, Περιβάλλοντος και Υποδομών συγκροτείται από τις εξής οργανικές μονάδες:

- Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού Κυκλάδων, με έδρα την Ερμούπολη με επιτελική αρμοδιότητα σε όλη την Περιφέρεια και εκτελεστική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων.
- Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού Δωδεκανήσου με έδρα τη Ρόδο και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου.
- Διεύθυνση Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού Κυκλάδων με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων.
- Διεύθυνση Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού Δωδεκανήσου με έδρα τη Ρόδο και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου.
- Διεύθυνση Τεχνικών Έργων Κυκλάδων με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων.
- Διεύθυνση Τεχνικών Έργων Δωδεκανήσου με έδρα τη Ρόδο και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου.

Διεύθυνση Αναπτυξιακού Σχεδιασμού Κυκλάδων

Οι αρμοδιότητες της Διεύθυνσης Αναπτυξιακού Προγραμματισμού Κυκλάδων και των Τμημάτων αυτής είναι επιτελικές για όλη την Περιφέρεια και εκτελεστικές για τις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου. Ανάγονται ιδίως στον περιφερειακό αναπτυξιακό σχεδιασμό, την προώθηση των εθνικών στρατηγικών στόχων, τον επιχειρησιακό προγραμματισμό, την παρακολούθηση και αξιολόγηση των δράσεων της περιφέρειας και την παρακολούθηση της αναπτυξιακής πορείας της περιφέρειας. Τη Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού Κυκλάδων απαρτίζουν τα εξής Τμήματα:

- Τμήμα Σχεδιασμού Περιφερειακής Πολιτικής με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα σε όλη την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου.
- Τμήμα Εφαρμογής Προγραμμάτων και Έργων με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα σε όλη την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου.
- Τμήμα Τεκμηρίωσης με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα σε όλη την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου.
- Τμήμα Κινήτρων Περιφερειακής Ανάπτυξης με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων.
- Τμήμα Γραμματείας με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Σύρου.
- Αυτοτελές Γραφείο Εξυπηρέτησης Επενδυτών με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων.

Διεύθυνση Αναπτυξιακού Σχεδιασμού Δωδεκανήσου

Οι αρμοδιότητες της Διεύθυνσης Αναπτυξιακού Προγραμματισμού Δωδεκανήσου ανάγονται ιδίως στον περιφερειακό αναπτυξιακό σχεδιασμό, την προώθηση των εθνικών στρατηγικών στόχων, τον επιχειρησιακό προγραμματισμό, την παρακολούθηση και αξιολόγηση των δράσεων της περιφέρειας και την παρακολούθηση της αναπτυξιακής πορείας της περιφέρειας σε συνεργασία με τη Δ/νση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού της έδρας. Τη Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού Δωδεκανήσου απαρτίζουν τα εξής Τμήματα:

- Τμήμα Σχεδιασμού Περιφερειακής Πολιτικής με έδρα τη Ρόδο και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου.
- Τμήμα Εφαρμογής Προγραμμάτων και Έργων με έδρα τη Ρόδο και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου .
- Τμήμα Τεκμηρίωσης με έδρα τη Ρόδο και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου.
- Τμήμα Κινήτρων Περιφερειακής Ανάπτυξης με έδρα τη Ρόδο και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου.
- Τμήμα Γραμματείας με έδρα τη Ρόδο και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Ρόδου.
- Αυτοτελές Γραφείο Εξυπηρέτησης Επενδυτών με έδρα τη Ρόδο και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου.

Διεύθυνση Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού Κυκλάδων

Οι αρμοδιότητες της Διεύθυνσης Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού Κυκλάδων ανάγονται ιδίως στον έλεγχο τήρησης των περιβαλλοντικών όρων για δραστηριότητες και έργα σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, τη λήψη μέτρων για την προστασία του περιβάλλοντος, την κατάρτιση και έγκριση του περιφερειακού σχεδιασμού διαχείρισης των στερεών αποβλήτων στο πλαίσιο του αντίστοιχου εθνικού σχεδιασμού σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία και στην εφαρμογή μέτρων, προγραμμάτων και δράσεων της περιφέρειας, καθώς και στη μέριμνα για τη μελέτη και ανάπτυξη της χωροταξικής πολιτικής και κατανομής των δραστηριοτήτων που αναπτύσσονται στο πλαίσιο της περιφέρειας.Στη Διεύθυνση Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού Κυκλάδων υπάγονται αντιστοίχως τα ακόλουθα τμήματα:

- α. Τμήμα Χωρικού Σχεδιασμού με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων
- β. Τμήμα Περιβάλλοντος με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων
- γ. Τμήμα Υδροοικονομίας με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων
- δ. Τμήμα Γραμματείας με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Σύρου.
- ε. Γραφείο Περιβάλλοντος και Υδροοικονομίας Άνδρου με έδρα την Άνδρο και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Άνδρου
- στ .Γραφείο Περιβάλλοντος και Υδροοικονομίας Θήρας με έδρα τα Φηρά και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Θήρας
- ζ. Γραφείο Περιβάλλοντος και Υδροοικονομίας Κέας-Κύθνου με έδρα την Ιουλίδα και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Κέας-Κύθνου.
- η. Γραφείο Περιβάλλοντος και Υδροοικονομίας Μήλου με έδρα τη Μήλο και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Μήλου.
- θ. Γραφείο Περιβάλλοντος και Υδροοικονομίας Μυκόνου με έδρα τη Μύκονο και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Μυκόνου
- ι. Γραφείο Περιβάλλοντος και Υδροοικονομίας Νάξου με έδρα τη Νάξο και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Νάξου.
- ια. Γραφείο Περιβάλλοντος και Υδροοικονομίας Πάρου με έδρα την Παροικιά και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Πάρου.

- ιβ. Γραφείο Περιβάλλοντος και Υδροοικονομίας Τήνου με έδρα τη Χώρα και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Τήνου.

Διευθυνση Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού Δωδεκανήσου

Οι αρμοδιότητες της Διεύθυνσης Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού Δωδεκανήσου ανάγονται ιδίως στον έλεγχο τήρησης των περιβαλλοντικών όρων για δραστηριότητες και έργα σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, τη λήψη μέτρων για την προστασία του περιβάλλοντος, την κατάρτιση και έγκριση του περιφερειακού σχεδιασμού διαχείρισης των στερεών αποβλήτων στο πλαίσιο του αντίστοιχου εθνικού σχεδιασμού σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία και στην εφαρμογή μέτρων, προγραμμάτων και δράσεων της περιφέρειας, καθώς και στη μέριμνα για τη μελέτη και ανάπτυξη της χωροταξικής πολιτικής και κατανομής των δραστηριοτήτων που αναπτύσσονται στο πλαίσιο της περιφέρειας. Στη Διεύθυνση Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού Δωδεκανήσου υπάγονται αντιστοίχως τα ακόλουθα τμήματα:

- Τμήμα Χωρικού Σχεδιασμού με έδρα τη Ρόδο και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου.
- Τμήμα Περιβάλλοντος με έδρα τη Ρόδο και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου.
- Τμήμα Υδροοικονομίας με έδρα τη Ρόδο και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου.
- Τμήμα Γραμματείας με έδρα τη Ρόδο και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Ρόδου.
- Γραφείο Περιβάλλοντος και Υδροοικονομίας Καλύμνου με έδρα την Πόθια και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Καλύμνου.
- Γραφείο Περιβάλλοντος και Υδροοικονομίας Καρπάθου με έδρα την Κάρπαθο και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Καρπάθου
- Γραφείο Περιβάλλοντος και Υδροοικονομίας Κω με έδρα την Κω και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Κω.

Διεύθυνση Τεχνικών Έργων Κυκλάδων

Η Διεύθυνση Τεχνικών Έργων Κυκλάδων έχει ως αποστολή τη μελέτη, εκτέλεση, επίβλεψη, παραλαβή και συντήρηση των τεχνικών έργων στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων. Συνεργάζεται με τα καθ' ύλην αρμόδια Υπουργεία για την

εφαρμογή της υφιστάμενης νομοθεσίας κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων της, παρέχει οδηγίες και κατευθύνσεις στα αντίστοιχα τμήματα των περιφερειακών ενοτήτων για την εκτέλεση της αποστολής τους. Στη Διεύθυνση Τεχνικών Έργων Κυκλάδων υπάγονται τα ακόλουθα τμήματα:

- Τμήμα Μελετών με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων.
- Τμήμα Εκτέλεσης Έργων με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων.
- Τμήμα Εργαστηρίων και Ποιοτικού Ελέγχου με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων.
- Τμήμα Γραμματείας με έδρα την Ερμούπολη.
- Τμήμα Τεχνικής Υποστήριξης μικρών Δήμων με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων.
- Τμήμα Τεχνικών Έργων Άνδρου με έδρα τη Χώρα και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Άνδρου.
- Τμήμα Τεχνικών Έργων Θήρας με έδρα τα Φηρά και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Θήρας.
- Τμήμα Τεχνικών Έργων Κέας-Κύθνου με έδρα την Ιουλίδα και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Κέας-Κύθνου.
- Τμήμα Τεχνικών Έργων Μήλου με έδρα τη Μήλο και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Μήλου.
- Τμήμα Τεχνικών Έργων Μυκόνου με έδρα τη Μύκονο και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Μυκόνου.
- Τμήμα Τεχνικών Έργων Νάξου με έδρα τη Χώρα και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Νάξου.
- Τμήμα Τεχνικών Έργων Πάρου με έδρα την Παροικιά και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Πάρου.
- Τμήμα Τεχνικών Έργων Τήνου με έδρα τη Χώρα και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Τήνου.

Διεύθυνση Τεχνικών Έργων Δωδεκανήσου

Η Διεύθυνση Τεχνικών Έργων Δωδεκανήσου έχει ως αποστολή τη μελέτη, εκτέλεση, επίβλεψη, παραλαβή και συντήρηση των τεχνικών έργων στις

Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου. Συνεργάζεται με τα καθ' ύλην αρμόδια Υπουργεία για την εφαρμογή της υφιστάμενης νομοθεσίας κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων της, παρέχει οδηγίες και κατευθύνσεις στα αντίστοιχα τμήματα των περιφερειακών ενοτήτων για την εκτέλεση της αποστολής τους. Στη Διεύθυνση Τεχνικών Έργων Δωδεκανήσου υπάγονται τα ακόλουθα τμήματα:

- Τμήμα Μελετών με έδρα τη Ρόδο και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου.
- Τμήμα Εκτέλεσης Έργων με έδρα τη Ρόδο και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου.
- Τμήμα Εργαστηρίων και Ποιοτικού Ελέγχου με έδρα τη Ρόδο και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου.
- Τμήμα Γραμματείας με έδρα τη Ρόδο
- Τμήμα Τεχνικής Υποστήριξης μικρών Δήμων με έδρα την Κω και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου.
- Τμήμα Τεχνικών Έργων Καλύμνου με έδρα την Πόθια και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Καλύμνου.
- Τμήμα Τεχνικών Έργων Καρπάθου με έδρα την Κάρπαθο και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Καρπάθου.
- Τμήμα Τεχνικών Έργων Κω με έδρα την Κω και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Κω.

Γενική Διεύθυνση Περιφερειακής Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής Νοτίου Αιγαίου

Η Γενική Διεύθυνση Περιφερειακής Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής Νοτίου Αιγαίου είναι αρμόδια για το συντονισμό και την παρακολούθηση της λειτουργίας όλων των οργανικών μονάδων που υπάγονται σ' αυτή και την εξασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας τους. Οφείλει να βρίσκεται σε συνεχή συνεργασία με το καθ' ύλην αρμόδιο Υπουργείο για την καλύτερη αντιμετώπιση των προβλημάτων και των υποθέσεων αρμοδιότητάς τους. Η Γενική Διεύθυνση Περιφερειακής Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής Νοτίου Αιγαίου συγκροτείται από τις εξής οργανικές μονάδες:

- Διεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας Δωδεκανήσου με έδρα τη Ρόδο με επιτελική αρμοδιότητα σε όλη την Περιφέρεια και εκτελεστική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου.
- Διεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας Κυκλάδων με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων.
- Διεύθυνση Αλιείας Δωδεκανήσου με έδρα τη Ρόδο με επιτελική αρμοδιότητα σε όλη την Περιφέρεια και εκτελεστική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου.
- Διεύθυνση Αλιείας Κυκλάδων με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων.
- Διεύθυνση Κτηνιατρικής Δωδεκανήσου με έδρα τη Ρόδο με επιτελική αρμοδιότητα σε όλη την Περιφέρεια και εκτελεστική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου.
- Διεύθυνση Κτηνιατρικής Κυκλάδων με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων.
- Τμήμα Γραμματειακής Υποστήριξης Υπηρεσιών της Γενικής Διεύθυνσης με έδρα τη Ρόδο για τη γραμματειακή εξυπηρέτηση της Γενικής Διεύθυνσης καθώς και όλων των Διευθύνσεων και Τμημάτων αυτής που εδρεύουν στη Ρόδο.
- Τμήμα Γραμματειακής Υποστήριξης Υπηρεσιών της Γενικής Διεύθυνσης με έδρα την Ερμούπολη για τη γραμματειακή εξυπηρέτηση της Γενικής Διεύθυνσης καθώς και όλων των Διευθύνσεων και Τμημάτων αυτής που εδρεύουν στη Σύρο.
- Τμήμα Προβολής και Προώθησης Αγροτικών Προϊόντων με έδρα τη Ρόδο και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου και με αρμοδιότητες που ανάγονται κυρίως στην προώθηση και προβολή των αγροτικών προϊόντων της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, στη συμμετοχή σε εκδηλώσεις και εκθέσεις τοπικής , εθνικής ή ευρωπαϊκής σημασίας, στην ενημέρωση υποστήριξη και προώθηση της πιστοποίησης για τα κοινοτικά συστήματα των προστατευόμενων ονομασιών παραγωγής (Π.Ο.Π.), προστατευόμενων γεωγραφικών ενδείξεων (Π.Γ.Ε.), εγγυημένων παραδοσιακών και ιδιότυπων προϊόντων (Ε.Π.Ι.Π.)., της βιολογικής

παραγωγής και της επισήμανσης, καθώς και των γραφικών συμβόλων που προβλέπονται στις σχετικές διατάξεις.

- Τμήμα Προβολής και Προώθησης Αγροτικών Προϊόντων με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων και με αρμοδιότητες που ανάγονται κυρίως στην προώθηση και προβολή των αγροτικών προϊόντων της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, στη συμμετοχή σε εκδηλώσεις και εκθέσεις τοπικής , εθνικής ή ευρωπαϊκής σημασίας, στην ενημέρωση υποστήριξη και προώθηση της πιστοποίησης για τα κοινοτικά συστήματα των προστατευόμενων ονομασιών παραγωγής (Π.Ο.Π.), προστατευόμενων γεωγραφικών ενδείξεων (Π.Γ.Ε.), εγγυημένων παραδοσιακών και ιδιότυπων προϊόντων (Ε.Π.Ι.Π.)., της βιολογικής παραγωγής και της επισήμανσης, καθώς και των γραφικών συμβόλων που προβλέπονται στις σχετικές διατάξεις .

Διεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας Δωδεκανήσου

Οι αρμοδιότητες της Διεύθυνσης Αγροτικής Οικονομίας Δωδεκανήσου και των τμημάτων αυτής είναι επιτελικές για όλη την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου και εκτελεστικές για τις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου. Ανάγονται ιδίως στην κατάρτιση ετήσιων και πολυετών περιφερειακών αναπτυξιακών προγραμμάτων για τη γεωργία, την κτηνοτροφία και την αλιεία, στην εκπόνηση και αξιολόγηση σχετικών μελετών και μέτρων πολιτικής, καθώς και στη μέριμνα για την ανάπτυξη και την ποιοτική βελτίωση της γεωργίας και της κτηνοτροφίας στον τομέα της φυτικής και της ζωικής παραγωγής αντίστοιχα, σε συνδυασμό με τη λήψη των αναγκαίων μέτρων για την ανάπτυξη και τον εκσυγχρονισμό των αγροτικών εκμεταλλεύσεων, καθώς και αρμοδιότητες τοπογραφίας, εποικισμού και αναδασμού. Ασκεί επίσης όλες τις αρμοδιότητες του τομέα αγροτικής οικονομίας στις περιφερειακές ενότητες του νομού Δωδεκανήσου. Επικοινωνεί με τις αρμόδιες υπηρεσίες των καθ' ύλην αρμόδιων Υπουργείων και εφαρμόζει τις εθνικές πολιτικές στα θέματα της αρμοδιότητάς της σύμφωνα με τις οδηγίες τους, συνεργάζεται, επικοινωνεί και παρέχει πληροφορίες στους δήμους της περιοχής της περιφέρειας για τα θέματα της αρμοδιότητάς της και παρέχει τις κατευθυντήριες οδηγίες στις περιφερειακές υπηρεσίες, που ασκούν αρμοδιότητες γεωργίας, κτηνοτροφίας και αλιείας σε επίπεδο περιφερειακής ενότητας. Στο πλαίσιο της συνεργασίας του προηγουμένου εδαφίου είναι δυνατή η πραγματοποίηση κοινών εκδηλώσεων με τους

Πρωτοβάθμιους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) ή και άλλους φορείς για την καλύτερη ενημέρωση των αγροτών και την εν γένει εξυπηρέτησή τους. Τη Διεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας Δωδεκανήσου απαρτίζουν τα εξής Τμήματα:

- Τμήμα Προγραμματισμού με έδρα τη Ρόδο με επιτελική αρμοδιότητα σε όλη την Περιφέρεια και εκτελεστική στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου
- Τμήμα Φυτικής και Ζωικής Παραγωγής με έδρα τη Ρόδο με επιτελική αρμοδιότητα σε όλη την Περιφέρεια και εκτελεστική στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου.
- Τμήμα Ποιοτικού και Φυτοϋγειονομικού Ελέγχου με έδρα τη Ρόδο με επιτελική αρμοδιότητα σε όλη την Περιφέρεια και εκτελεστική στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου.
- Τμήμα Πολιτικής Γης και διαχείρισης ακινήτων ΥΠΑΑΤ με έδρα τη Ρόδο με επιτελική αρμοδιότητα σε όλη την Περιφέρεια και εκτελεστική στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου.
- Τμήμα Αγροτικής Οικονομίας Καλύμνου, με έδρα την Πόθια και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Καλύμνου.
- Τμήμα Αγροτικής Οικονομίας Καρπάθου με έδρα την Κάρπαθο και τοπική αρμοδιότητα στη Περιφερειακή Ενότητα Καρπάθου.
- Τμήμα Αγροτικής Οικονομίας Κω με έδρα την Κω και τοπική αρμοδιότητα στη Περιφερειακή Ενότητα Κω.

<u>Διεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας Κυκλάδων</u>

Οι αρμοδιότητες της Διεύθυνσης Αγροτικής Οικονομίας Κυκλάδων ανάγονται ιδίως στη μέριμνα για την ανάπτυξη και την ποιοτική βελτίωση της γεωργίας και της κτηνοτροφίας στον τομέα της φυτικής και της ζωικής παραγωγής αντίστοιχα, σε συνδυασμό με τη λήψη των αναγκαίων μέτρων για την ανάπτυξη και τον εκσυγχρονισμό των αγροτικών εκμεταλλεύσεων, καθώς και αρμοδιότητες τοπογραφίας, εποικισμού και αναδασμού. Ασκεί επίσης όλες τις αρμοδιότητες του τομέα αγροτικής οικονομίας στις περιφερειακές ενότητες του νομού Κυκλάδων. Τη Διεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας Κυκλάδων απαρτίζουν τα εξής Τμήματα:

- Τμήμα Προγραμματισμού με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων.

- Τμήμα Φυτικής και Ζωικής Παραγωγής με έδρα την Ερμούπολη και εκτελεστική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων.
- Τμήμα Ποιοτικού και Φυτοϋγειονομικού Ελέγχου με έδρα την Ερμούπολη και εκτελεστική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων.
- Τμήμα Πολιτικής Γης και διαχείρισης ακινήτων ΥΠΑΑΤ με έδρα την Ερμούπολη και εκτελεστική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων.
- Τμήμα Αγροτικής Οικονομίας Άνδρου, με έδρα τη Χώρα και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Άνδρου.
- Τμήμα Αγροτικής Οικονομίας Θήρας, με έδρα τα Φηρά και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Θήρας.
- Τμήμα Αγροτικής Οικονομίας Κέας – Κύθνου με έδρα την Ιουλίδα και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Κέας-Κύθνου.
- Τμήμα Αγροτικής Οικονομίας Μήλου με έδρα τη Μήλο και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Μήλου.
- Τμήμα Αγροτικής Οικονομίας Μυκόνου με έδρα τη Μύκονο και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Μυκόνου.
- Τμήμα Αγροτικής Οικονομίας Νάξου με έδρα τη Χώρα και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Νάξου.
- Τμήμα Αγροτικής Οικονομίας Πάρου με έδρα την Παροικιά και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Πάρου.
- Τμήμα Αγροτικής Οικονομίας Τήνου με έδρα τη Χώρα και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Τήνου.

Διεύθυνση Αλιείας Δωδεκανήσου

Οι αρμοδιότητες της Διεύθυνσης Αλιείας Δωδεκανήσου είναι επιτελικές για όλη την Περιφέρεια και εκτελεστικές για τις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου. Ανάγονται ιδίως στη συγκέντρωση, καταγραφή, επεξεργασία στοιχείων για το αλιευτικό δυναμικό σε επίπεδο Περιφέρειας, την κατάρτιση μελετών και εφαρμογής προγραμμάτων ανάπτυξης του ιχθυοπονικού πλούτου. Τη Διεύθυνση Αλιείας Δωδεκανήσου απαρτίζουν τα εξής Τμήματα:

- Τμήμα Θαλάσσιας Αλιείας με έδρα τη Ρόδο και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου.

- Τμήμα Υδατοκαλλιεργειών και Μεταποίησης με έδρα τη Ρόδο και εκτελεστική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου.
- Τμήμα Αλιείας Καλύμνου με έδρα την Πόθια και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Καλύμνου.

Διεύθυνση Αλιείας Κυκλάδων

Οι αρμοδιότητες της Διεύθυνσης Αλιείας Κυκλάδων είναι εκτελεστικές για τις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων. Ανάγονται ιδίως στη συγκέντρωση, καταγραφή, επεξεργασία στοιχείων για το αλιευτικό δυναμικό σε επίπεδο Περιφέρειας, την κατάρτιση μελετών και εφαρμογής προγραμμάτων ανάπτυξης του ιχθυοπονικού πλούτου. Τη Διεύθυνση Αλιείας Κυκλάδων απαρτίζουν τα εξής Τμήματα:

- α. Τμήμα Θαλάσσιας Αλιείας με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων.
- β. Τμήμα Υδατοκαλλιεργειών και Μεταποίησης με έδρα την Ερμούπολη και εκτελεστική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων.
- γ. Τμήμα Αλιείας Νάξου με έδρα τη Χώρα και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Νάξου.
- δ. Τμήμα Αλιείας Πάρου με έδρα την Παροικιά και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Πάρου.

Διεύθυνση Κτηνιατρικής Δωδεκανήσου

Οι αρμοδιότητες της Διεύθυνσης Κτηνιατρικής Δωδεκανήσου και των Τμημάτων αυτής είναι επιτελικές για όλη την Περιφέρεια και εκτελεστικές για τις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου. Ανάγονται ιδίως στη μέριμνα για την προστασία του ζωικού κεφαλαίου σε όλη την Περιφέρεια, την εξασφάλιση της υγείας των ζώων, τη λήψη αποφάσεων για ασθένειες ζώων που μπορεί να έχουν επιδημικό χαρακτήρα, καθώς και τη λήψη μέτρων για την προστασία της δημόσιας υγείας. Η Διεύθυνση Κτηνιατρικής Δωδεκανήσου επικοινωνεί με τις αρμόδιες υπηρεσίες των καθ' ύλην αρμόδιων Υπουργείων, εφαρμόζει τις εθνικές και κοινοτικές πολιτικές στα θέματα της αρμοδιότητάς της σύμφωνα με τις οδηγίες τους. Η Διεύθυνση Κτηνιατρικής Δωδεκανήσου συνεργάζεται, επικοινωνεί και παρέχει πληροφορίες στους δήμους της περιφέρειας για τα θέματα της αρμοδιότητάς της και παρέχει τις κατευθυντήριες οδηγίες στις περιφερειακές υπηρεσίες, που ασχολούνται με θέματα κτηνιατρικής σε

επίπεδο περιφερειακής ενότητας. Τη Διεύθυνση Κτηνιατρικής Δωδεκανήσου απαρτίζουν τα εξής Τμήματα:

- Τμήμα Υγείας των Ζώων με έδρα τη Ρόδο με επιτελική αρμοδιότητα σε όλη την Περιφέρεια και εκτελεστική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου.
- Τμήμα Κτηνιατρικής Δημόσιας Υγείας με έδρα τη Ρόδο με επιτελική αρμοδιότητα σε όλη την Περιφέρεια και εκτελεστική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου.
- Τμήμα Κτηνιατρικής Αντίληψης Φαρμάκων Εφαρμογών με έδρα τη Ρόδο με επιτελική αρμοδιότητα σε όλη την Περιφέρεια και εκτελεστική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου.
- Τμήμα Κτηνιατρικής Καλύμνου με έδρα την Πόθια και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Καλύμνου.
- Τμήμα Κτηνιατρικής Καρπάθου με έδρα την Κάρπαθο και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Καρπάθου.
- Τμήμα Κτηνιατρικής Κω με έδρα την Κω και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Κω.

Διεύθυνση Κτηνιατρικής Κυκλάδων

Οι αρμοδιότητες της Διεύθυνσης Κτηνιατρικής Κυκλάδων ανάγονται ιδίως στη μέριμνα για την προστασία του ζωικού κεφαλαίου στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων, την εξασφάλιση της υγείας των ζώων, τη λήψη αποφάσεων για ασθένειες ζώων που μπορεί να έχουν επιδημικό χαρακτήρα, καθώς και τη λήψη μέτρων για την προστασία της δημόσιας υγείας. Η Διεύθυνση Κτηνιατρικής Κυκλάδων συνεργάζεται, επικοινωνεί και παρέχει πληροφορίες στους δήμους της περιφέρειας για τα θέματα της αρμοδιότητάς της και παρέχει τις κατευθυντήριες οδηγίες στις περιφερειακές υπηρεσίες, που ασχολούνται με θέματα κτηνιατρικής σε επίπεδο περιφερειακής ενότητας. Τη Διεύθυνση Κτηνιατρικής Κυκλάδων απαρτίζουν τα εξής Τμήματα:

- Τμήμα Υγείας των Ζώων με έδρα την Ερμούπολη και εκτελεστική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων.
- Τμήμα Κτηνιατρικής Δημόσιας Υγείας με έδρα την Ερμούπολη και εκτελεστική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων.

- Τμήμα Κτηνιατρικής Αντίληψης Φαρμάκων Εφαρμογών με έδρα την Ερμούπολη και εκτελεστική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων.
- Τμήμα Κτηνιατρικής Άνδρου με έδρα τη Χώρα και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Άνδρου.
- Τμήμα Κτηνιατρικής Θήρας με έδρα τα Φηρά και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Θήρας.
- Τμήμα Κτηνιατρικής Κέας-Κύθνου με έδρα την Ιουλίδα και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Κέας-Κύθνου.
- Τμήμα Κτηνιατρικής Μήλου με έδρα τη Μήλο και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Μήλου.
- Τμήμα Κτηνιατρικής Μυκόνου με έδρα τη Μύκονο και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Μυκόνου.
- Τμήμα Κτηνιατρικής Νάξου με έδρα τη Χώρα και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Νάξου.
- Τμήμα Κτηνιατρικής Πάρου με έδρα την Παροικιά και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Πάρου.
- Τμήμα Κτηνιατρικής Τήνου με έδρα τη Χώρα και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Τήνου.

Γενική Διεύθυνση Ανάπτυξης

Η Γενική Διεύθυνση Ανάπτυξης είναι αρμόδια για το συντονισμό και την παρακολούθηση της λειτουργίας όλων των οργανικών μονάδων που υπάγονται σ' αυτή, την εξασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας τους και την αντιμετώπιση των προβλημάτων και των υποθέσεων αρμοδιότητάς τους. Οφείλει να βρίσκεται σε συνεχή συνεργασία με τα καθ' ύλην αρμόδια Υπουργεία για την καλύτερη αντιμετώπιση των προβλημάτων και των υποθέσεων αρμοδιότητάς τους. Η Γενική Διεύθυνση Ανάπτυξης συγκροτείται από τις εξής οργανικές μονάδες:

- Διεύθυνση Ανάπτυξης Δωδεκανήσου με έδρα τη Ρόδο και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου.
- Διεύθυνση Ανάπτυξης Κυκλάδων με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων.

- Διεύθυνση Τουρισμού, Αθλητισμού, Πολιτισμού, Δια Βίου Μάθησης και Απασχόλησης Δωδεκανήσου με έδρα τη Ρόδο, με επιτελική αρμοδιότητα σε όλη την Περιφέρεια και εκτελεστική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου.
- Διεύθυνση Τουρισμού, Αθλητισμού, Πολιτισμού, Δια Βίου Μάθησης και Απασχόλησης Κυκλάδων με έδρα την Ερμούπολη, με εκτελεστική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων.
- Τμήμα Γραμματειακής Υποστήριξης της Γενικής Διεύθυνσης με έδρα τη Ρόδο για τη γραμματειακή εξυπηρέτηση της Γενικής Διεύθυνσης.

Διεύθυνση Ανάπτυξης Δωδεκανήσου

Οι αρμοδιότητες της Διεύθυνσης Ανάπτυξης Δωδεκανήσου ανάγονται ιδίως στη χορήγηση αδειών ίδρυσης και λειτουργίας βιομηχανιών και βιοτεχνιών, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία, στον καθορισμό και τον αποχαρακτηρισμό λατομικών περιοχών, σε θέματα εμπορίου και ανωνύμων εταιρειών, καθώς και στην άσκηση αρμοδιοτήτων που μεταφέρονται στην Περιφέρεια από την Κεντρική Διοίκηση. Η Διεύθυνση Ανάπτυξης Δωδεκανήσου ενημερώνει τα καθ' ύλην αρμόδια για τα θέματα αυτά Υπουργεία, για κάθε ζήτημα της αρμοδιότητά της που ανακύπτει κατά την εφαρμογή της βιομηχανικής κ.α. νομοθεσίας από τις συναρμόδιες Υπηρεσίες, με σκοπό την επίλυση των προβλημάτων και την παροχή διευκρινίσεων ή οδηγιών σε θέματα ερμηνείας της κείμενης νομοθεσίας. Παρέχει τις κατευθυντήριες οδηγίες στις περιφερειακές υπηρεσίες που ασκούν αντίστοιχες αρμοδιότητες σε επίπεδο περιφερειακής ενότητας. Τη Διεύθυνση Ανάπτυξης Δωδεκανήσου απαρτίζουν τα εξής Τμήματα:

- Τμήμα Βιομηχανίας, Ενέργειας και Φυσικών Πόρων με έδρα τη Ρόδο και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου.
- Τμήμα Εμπορίου με έδρα τη Ρόδο και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου.
    - Γραφείο Ελέγχου Αγοράς με έδρα τη Ρόδο και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου.
    - Γραφείο Ανωνύμων Εταιρειών με έδρα τη Ρόδο και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου.

- Τμήμα Επαγγέλματος με έδρα τη Ρόδο και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου.
- Τμήμα Γραμματείας με έδρα τη Ρόδο και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Ρόδου.
- Τμήμα Ανάπτυξης Καλύμνου, με έδρα την Πόθια και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Καλύμνου.
- Τμήμα Ανάπτυξης Καρπάθου, με έδρα την Κάρπαθο και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Καρπάθου.
- Τμήμα Ανάπτυξης Κω, με έδρα την Κω και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Κω.

Διεύθυνση Ανάπτυξης Κυκλάδων

Οι αρμοδιότητες της Διεύθυνσης Ανάπτυξης Κυκλάδων ανάγονται ιδίως στη χορήγηση αδειών ίδρυσης και λειτουργίας βιομηχανιών και βιοτεχνιών, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία, στον καθορισμό και τον αποχαρακτηρισμό λατομικών περιοχών, σε θέματα εμπορίου και ανωνύμων εταιρειών, καθώς και στην άσκηση αρμοδιοτήτων που μεταφέρονται στην Περιφέρεια από την Κεντρική Διοίκηση. Η Διεύθυνση Ανάπτυξης Κυκλάδων ενημερώνει τα καθ΄ ύλην αρμόδια για τα θέματα αυτά Υπουργεία, για κάθε ζήτημα της αρμοδιότητά της που ανακύπτει κατά την εφαρμογή της βιομηχανικής κ.α. νομοθεσίας από τις συναρμόδιες Υπηρεσίες, με σκοπό την επίλυση των προβλημάτων και την παροχή διευκρινίσεων ή οδηγιών σε θέματα ερμηνείας της κείμενης νομοθεσίας. Παρέχει τις κατευθυντήριες οδηγίες στις περιφερειακές υπηρεσίες που ασκούν αντίστοιχες αρμοδιότητες σε επίπεδο περιφερειακής ενότητας. Τη Διεύθυνση Ανάπτυξης Κυκλάδων απαρτίζουν τα εξής Τμήματα:

- Τμήμα Βιομηχανίας, Ενέργειας και Φυσικών Πόρων με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων.
- Τμήμα Εμπορίου με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων.
    - Γραφείο Ελέγχου Αγοράς με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων.
    - Γραφείο Ανωνύμων Εταιρειών με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων.

- Τμήμα Επαγγέλματος με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων.
- Τμήμα Γραμματείας με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Σύρου.
- Τμήμα Ανάπτυξης Άνδρου, με έδρα τη Χώρα και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Άνδρου.
- Τμήμα Ανάπτυξης Θήρας, με έδρα τα Φηρά και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Θήρας.
- Τμήμα Ανάπτυξης Κέας-Κύθνου, με έδρα την Ιουλίδα και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Κέας-Κύθνου.
- Τμήμα Ανάπτυξης Μήλου, με έδρα τη Μήλο και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Μήλου.
- Τμήμα Ανάπτυξης Μυκόνου, με έδρα τη Μύκονο και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Μυκόνου.
- Τμήμα Ανάπτυξης Νάξου, με έδρα τη Χώρα και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Νάξου.
- Τμήμα Ανάπτυξης Πάρου, με έδρα την Παροικιά και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Πάρου.
- Τμήμα Ανάπτυξης Τήνου, με έδρα τη Χώρα και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Τήνου.

Δ/νση Τουρισμού, Αθλητισμού, Πολιτισμού, Δια Βίου Μάθησης και Απασχόλησης Δωδεκανήσου

Οι αρμοδιότητες της Διεύθυνσης Τουρισμού, Αθλητισμού, Πολιτισμού, Δια Βίου Μάθησης και Απασχόλησης Δωδεκανήσου ανάγονται ιδίως σε θέματα κατάρτισης προγραμμάτων για τον τουριστικό σχεδιασμό, καθώς και για την τουριστική ανάπτυξη και προβολή της περιφέρειας, σε συνεργασία με τον Ελληνικό Οργανισμό Τουρισμού (Ε.Ο.Τ.) και τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) α΄ βαθμού της περιφέρειας, η παροχή γνωμοδότησης, κατ' άρθρο 29 παρ. 3 του ν.2545/1997 (Α΄ 254), για χαρακτηρισμό και οριοθέτηση Περιοχών Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης (Π.Ο.Τ.Α.) και η κατάρτιση, στο πλαίσιο των αναπτυξιακών προγραμμάτων, σχεδίου ανάπτυξης υποδομών για την αντιμετώπιση των συνεπειών της κλιματικής αλλαγής στον τουρισμό. Οι αρμοδιότητές της επίσης ανάγονται σε

θέματα που αφορούν την ενίσχυση και την προαγωγή του αθλητισμού και του πολιτισμού, της υποστήριξης του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος, σε θέματα της πέραν του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος διά βίου μάθησης και της σύνδεσης αυτών με την απασχόληση. Τη Διεύθυνση Τουρισμού, Αθλητισμού, Πολιτισμού, Δια Βίου Μάθησης και Απασχόλησης Δωδεκανήσου απαρτίζουν τα εξής τμήματα:

- Τμήμα Τουρισμού με έδρα τη Ρόδο και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου.
- Τμήμα Αθλητισμού και Πολιτισμού με έδρα τη Ρόδο και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου.
- Τμήμα Δια Βίου Μάθησης, Υποστήριξης της Εκπαίδευσης και Απασχόλησης με έδρα τη Ρόδο και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου.
- Γραφείο Γραμματείας με έδρα τη Ρόδο και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Ρόδου.
- Γραφείο Τουρισμού, Αθλητισμού, Δια Βίου Μάθησης και Απασχόλησης Καλύμνου, με έδρα την Πόθια και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Καλύμνου.
- Γραφείο Τουρισμού, Αθλητισμού, Δια Βίου Μάθησης και Απασχόλησης Καρπάθου, με έδρα την Κάρπαθο και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Καρπάθου.
- Γραφείο Τουρισμού, Αθλητισμού, Δια Βίου Μάθησης και Απασχόλησης Κω, με έδρα την Κω και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Κω.

<u>Δ/νση Τουρισμού, Αθλητισμού, Πολιτισμού, Δια Βίου Μάθησης και Απασχόλησης Κυκλάδων</u>

Οι αρμοδιότητες της Διεύθυνσης Τουρισμού, Αθλητισμού, Πολιτισμού, Δια Βίου Μάθησης και Απασχόλησης Κυκλάδων ανάγονται ιδίως σε θέματα κατάρτισης προγραμμάτων για τον τουριστικό σχεδιασμό, καθώς και για την τουριστική ανάπτυξη και προβολή της περιφέρειας, σε συνεργασία με τον Ελληνικό Οργανισμό Τουρισμού (Ε.Ο.Τ.) και τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) α΄ βαθμού της περιφέρειας, η παροχή γνωμοδότησης, κατ' άρθρο 29 παρ. 3 του ν.2545/1997 (Α΄ 254), για χαρακτηρισμό και οριοθέτηση Περιοχών Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης (Π.Ο.Τ.Α.) και η κατάρτιση, στο πλαίσιο των αναπτυξιακών

προγραμμάτων, σχεδίου ανάπτυξης υποδομών για την αντιμετώπιση των συνεπειών της κλιματικής αλλαγής στον τουρισμό. Οι αρμοδιότητές της επίσης ανάγονται σε θέματα που αφορούν την ενίσχυση και την προαγωγή του αθλητισμού και του πολιτισμού, της υποστήριξης του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος, σε θέματα της πέραν του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος διά βίου μάθησης και της σύνδεσης αυτών με την απασχόληση. Τη Διεύθυνση Τουρισμού, Αθλητισμού, Πολιτισμού, Δια Βίου Μάθησης και Απασχόλησης Κυκλάδων απαρτίζουν τα εξής τμήματα:

- Τμήμα Τουρισμού με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων.
- Τμήμα Αθλητισμού και Πολιτισμού με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων.
- Τμήμα Δια Βίου Μάθησης, Υποστήριξης της Εκπαίδευσης και Απασχόλησης με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων.
- Γραφείο Γραμματείας με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Σύρου
- Γραφείο Τουρισμού, Αθλητισμού, Δια Βίου Μάθησης και Απασχόλησης Άνδρου, με έδρα τη Χώρα και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Άνδρου.
- Γραφείο Τουρισμού, Αθλητισμού, Δια Βίου Μάθησης και Απασχόλησης Θήρας, με έδρα τα Φηρά και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Θήρας.
- Γραφείο Τουρισμού, Αθλητισμού, Δια Βίου Μάθησης και Απασχόλησης Κέας-Κύθνου, με έδρα την Ιουλίδα και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Κέας-Κύθνου.
- Γραφείο Τουρισμού, Αθλητισμού, Δια Βίου Μάθησης και Απασχόλησης Μήλου, με έδρα τη Μήλο και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Μήλου.
- Γραφείο Τουρισμού, Αθλητισμού, Δια Βίου Μάθησης και Απασχόλησης Μυκόνου, με έδρα τη Μύκονο και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Μυκόνου.

- Γραφείο Τουρισμού, Αθλητισμού, Δια Βίου Μάθησης και Απασχόλησης Νάξου, με έδρα τη Χώρα και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Νάξου.
- Γραφείο Τουρισμού, Αθλητισμού, Δια Βίου Μάθησης και Απασχόλησης Πάρου, με έδρα την Παροικιά και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Πάρου.
- Γραφείο Τουρισμού, Αθλητισμού, Δια Βίου Μάθησης και Απασχόλησης Τήνου, με έδρα τη Χώρα και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Τήνου.

Γενική Διεύθυνση Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας

Η Γενική Διεύθυνση Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας είναι αρμόδια για το συντονισμό και την παρακολούθηση της λειτουργίας όλων των οργανικών μονάδων που υπάγονται σ' αυτή, την εξασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας τους και την αντιμετώπιση των προβλημάτων και των υποθέσεων αρμοδιότητάς τους. Οφείλει να βρίσκεται σε συνεχή συνεργασία με το καθ' ύλην αρμόδιο Υπουργείο για την καλύτερη αντιμετώπιση των προβλημάτων και των υποθέσεων αρμοδιότητάς τους. Η Γενική Διεύθυνση Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας συγκροτείται από τις εξής οργανικές μονάδες:

- Διεύθυνση Δημόσιας Υγείας Δωδεκανήσου με έδρα τη Ρόδο, με επιτελικές αρμοδιότητες σε όλη την Περιφέρεια και εκτελεστικές αρμοδιότητες στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου.
- Διεύθυνση Δημόσιας Υγείας Κυκλάδων με έδρα την Ερμούπολη, με τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων.
- Διεύθυνση Κοινωνικής Μέριμνας Δωδεκανήσου με έδρα τη Ρόδο, με επιτελικές αρμοδιότητες σε όλη την Περιφέρεια και εκτελεστικές αρμοδιότητες στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου.
- Διεύθυνση Κοινωνικής Μέριμνας Κυκλάδων με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων.
- Τμήμα Γραμματειακής Υποστήριξης Υπηρεσιών της Γενικής Διεύθυνσης με έδρα τη Ρόδο για τη γραμματειακή εξυπηρέτηση της Γενικής Διεύθυνσης καθώς και όλων των Διευθύνσεων και Τμημάτων αυτής που εδρεύουν στη Ρόδο.

- Τμήμα Γραμματειακής Υποστήριξης Υπηρεσιών της Γενικής Διεύθυνσης με έδρα την Ερμούπολη για τη γραμματειακή εξυπηρέτηση της Γενικής Διεύθυνσης καθώς και όλων των Διευθύνσεων και Τμημάτων αυτής που εδρεύουν στη Σύρο.

Διεύθυνση Δημόσιας Υγείας Δωδεκανήσου

Οι αρμοδιότητες της Διεύθυνσης Δημόσιας Υγείας Δωδεκανήσου και των Τμημάτων αυτής είναι επιτελικές για όλη την Περιφέρεια και εκτελεστικές για τις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου. Ανάγονται δε στη διαφύλαξη και βελτίωση της υγείας και της ευεξίας του πληθυσμού, τοπικού, παγκόσμιου, μετακινούμενου και μη, μέσω πολυτομεακών συνεργασιών και πρακτικών που αποσκοπούν στη διασφάλιση και προστασία της δημόσιας υγείας και της υγιεινής του περιβάλλοντος, στην προάσπιση και προαγωγή της υγείας και της ευεξίας του ατόμου ώστε να είναι ικανό να αναπτύξει τον έλεγχο πάνω στην υγεία του και να την βελτιώσει, στον εκσυγχρονισμό, τον έλεγχο και την προστασία των επαγγελμάτων και των υπηρεσιών υγείας, με σαφή προσανατολισμό την ποιότητα ζωής ασθενών και μη, και με βάση τις ανάγκες ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού, στην προστασία και προαγωγή της υγείας με την ανάπτυξη προγραμμάτων αγωγής υγείας, πρόληψης και προαγωγής της υγείας καθώς και για την εξασφάλιση της δημόσιας υγείας με τον υγειονομικό έλεγχο. Τη Διεύθυνση Δημόσιας Υγείας Δωδεκανήσου απαρτίζουν τα εξής Τμήματα:

- Τμήμα Υπηρεσιών και Επαγγελμάτων Υγείας με έδρα τη Ρόδο και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου.
- Τμήμα Περιβαλλοντικής Υγιεινής και Υγειονομικού Ελέγχου με έδρα τη Ρόδο και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου.
- Τμήμα Πρόληψης και Προαγωγής της Υγείας και Δημόσιας Υγιεινής με έδρα τη Ρόδο και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου.
- Τμήμα Δημόσιας Υγείας Καλύμνου με έδρα την Πόθια και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Καλύμνου.
- Τμήμα Δημόσιας Υγείας Καρπάθου με έδρα την Κάρπαθο και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Καρπάθου.
- Τμήμα Δημόσιας Υγείας Κω με έδρα την Κω και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Κω.

Διεύθυνση Δημόσιας Υγείας Κυκλάδων

Οι αρμοδιότητες της Διεύθυνσης Δημόσιας Υγείας Κυκλάδων ανάγονται στη διαφύλαξη και βελτίωση της υγείας και της ευεξίας του πληθυσμού, τοπικού, παγκόσμιου, μετακινούμενου και μη, μέσω πολυτομεακών συνεργασιών και πρακτικών που αποσκοπούν στη διασφάλιση και προστασία της δημόσιας υγείας και της υγιεινής του περιβάλλοντος, στην προάσπιση και προαγωγή της υγείας και της ευεξίας του ατόμου ώστε να είναι ικανό να αναπτύξει τον έλεγχο πάνω στην υγεία του και να την βελτιώσει, στον εκσυγχρονισμό, τον έλεγχο και την προστασία των επαγγελμάτων και των υπηρεσιών υγείας, με σαφή προσανατολισμό την ποιότητα ζωής ασθενών και μη, και με βάση τις ανάγκες ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού, στην προστασία και προαγωγή της υγείας με την ανάπτυξη προγραμμάτων αγωγής υγείας, πρόληψης και προαγωγής της υγείας καθώς και για την εξασφάλιση της δημόσιας υγείας με τον υγειονομικό έλεγχο. Τη Διεύθυνση Δημόσιας Υγείας Κυκλάδων απαρτίζουν τα εξής Τμήματα:

- Τμήμα Υπηρεσιών και Επαγγελμάτων Υγείας με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων.
- Τμήμα Περιβαλλοντικής Υγιεινής και Υγειονομικού Ελέγχου με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων.
- Τμήμα Πρόληψης και Προαγωγής της Υγείας και Δημόσιας Υγιεινής με έδρα την Ερμούπόλη και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων.
- Τμήμα Δημόσιας Υγείας Άνδρου με έδρα τη Χώρα και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Άνδρου.
- Τμήμα Δημόσιας Υγείας Θήρας με έδρα τα Φηρά και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Θήρας.
- Τμήμα Δημόσιας Υγείας Κέας-Κύθνου με έδρα την Ιουλίδα και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Κέας-Κύθνου.
- Τμήμα Δημόσιας Υγείας Μήλου με έδρα τη Μήλο και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Μήλου.
- Τμήμα Δημόσιας Υγείας Μυκόνου με έδρα τη Μύκονο και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Μυκόνου.
- Τμήμα Δημόσιας Υγείας Νάξου με έδρα τη Χώρα και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Νάξου.

- Τμήμα Δημόσιας Υγείας Πάρου με έδρα την Παροικιά και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Πάρου.
- Τμήμα Δημόσιας Υγείας Τήνου με έδρα τη Χώρα και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Τήνου.

Διεύθυνση Κοινωνικής Μέριμνας Δωδεκανήσου

Οι αρμοδιότητες της Διεύθυνσης Κοινωνικής Μέριμνας Δωδεκανήσου και των Τμημάτων αυτής είναι επιτελικές για όλη την Περιφέρεια και εκτελεστικές για τις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου. Ασκεί ιδίως αρμοδιότητες προνοιακού χαρακτήρα που αφορούν την οικογένεια, το παιδί, τους ηλικιωμένους, άτομα με αναπηρίες και ευπαθείς πληθυσμιακές ομάδες, καθώς και αρμοδιότητες που ανάγονται στην κοινωνική και οικονομική στήριξη ευπαθών ομάδων του πληθυσμού καθώς και στη διεξαγωγή ερευνών για την πρόληψη και αντιμετώπιση προβλημάτων που σχετίζονται με τη λειτουργία της κοινωνίας και στις άδειες εργασίας αλλοδαπών και προσφύγων. Τη Διεύθυνση Κοινωνικής Μέριμνας Δωδεκανήσου απαρτίζουν τα ακόλουθα τμήματα:

- Τμήμα Κοινωνικής Αρωγής με έδρα τη Ρόδο και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου.
- Τμήμα Κοινωνικής Μέριμνας με έδρα τη Ρόδο και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου.
- Τμήμα Κοινωνικής Μέριμνας Καλύμνου, με έδρα την Πόθια και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Καλύμνου.
- Τμήμα Κοινωνικής Μέριμνας Καρπάθου, με έδρα την Κάρπαθο και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Καρπάθου.
- Τμήμα Κοινωνικής Μέριμνας Κω, με έδρα την Κω και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Κω.

Διεύθυνση Κοινωνικής Μέριμνας Κυκλάδων

Η Διεύθυνση Κοινωνικής Μέριμνας Κυκλάδων ασκεί ιδίως αρμοδιότητες προνοιακού χαρακτήρα που αφορούν την οικογένεια, το παιδί, τους ηλικιωμένους, άτομα με αναπηρίες και ευπαθείς πληθυσμιακές ομάδες, καθώς και αρμοδιότητες που ανάγονται στην κοινωνική και οικονομική στήριξη ευπαθών ομάδων του πληθυσμού καθώς και στη διεξαγωγή ερευνών για την πρόληψη και αντιμετώπιση προβλημάτων

που σχετίζονται με τη λειτουργία της κοινωνίας και στις άδειες εργασίας αλλοδαπών και προσφύγων. Τη Διεύθυνση Κοινωνικής Μέριμνας Κυκλάδων απαρτίζουν τα ακόλουθα τμήματα:

- Τμήμα Κοινωνικής Αρωγής με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων.
- Τμήμα Κοινωνικής Μέριμνας με έδρα την Ερμουπόλη και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων.
- Τμήμα Κοινωνικής Μέριμνας Άνδρου, με έδρα τη Χώρα και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Άνδρου.
- Τμήμα Κοινωνικής Μέριμνας Θήρας, με έδρα τα Φηρά και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Θήρας.
- Τμήμα Κοινωνικής Μέριμνας Κέας-Κύθνου, με έδρα την Ιουλίδα και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Κέας-Κύθνου.
- Τμήμα Κοινωνικής Μέριμνας Μήλου, με έδρα τη Μήλο και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Μήλου.
- Τμήμα Κοινωνικής Μέριμνας Μυκόνου με έδρα τη Μύκονο και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Μυκόνου.
- Τμήμα Κοινωνικής Μέριμνας Νάξου, με έδρα τη Χώρα και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Νάξου.
- Τμήμα Κοινωνικής Μέριμνας Πάρου, με έδρα την Παροικιά και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Πάρου.
- Τμήμα Κοινωνικής Μέριμνας Τήνου, με έδρα τη Χώρα και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Τήνου.

Γενική Διεύθυνση Μεταφορών και Επικοινωνιών

Η Γενική Διεύθυνση Μεταφορών και Επικοινωνιών είναι αρμόδια για το συντονισμό και την παρακολούθηση της λειτουργίας όλων των οργανικών μονάδων που υπάγονται σ' αυτή, την εξασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας τους και την αντιμετώπιση των προβλημάτων και των υποθέσεων αρμοδιότητάς τους. Οφείλει να βρίσκεται σε συνεχή συνεργασία με το καθ' ύλην αρμόδιο Υπουργείο για την καλύτερη αντιμετώπιση των προβλημάτων και των υποθέσεων αρμοδιότητάς τους. Η Γενική Διεύθυνση Μεταφορών και Επικοινωνιών συγκροτείται από τις εξής οργανικές μονάδες:

- Διεύθυνση Μεταφορών και Επικοινωνιών Κυκλάδων με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων
- Διεύθυνση Μεταφορών και Επικοινωνιών Δωδεκανήσου με έδρα τη Ρόδο και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου.

Διεύθυνση Μεταφορών και Επικοινωνιών Κυκλάδων

Η Διεύθυνση Μεταφορών και Επικοινωνιών Κυκλάδων ασκεί όλες τις αρμοδιότητες του τομέα Μεταφορών και Επικοινωνιών, οι οποίες έχουν ανατεθεί στις Περιφέρειες σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία. Στη Διεύθυνση Μεταφορών και Επικοινωνιών Κυκλάδων υπάγονται τα ακόλουθα τμήματα:

- Τμήμα Αδειών Κυκλοφορίας με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων.
- Τμήμα Χορήγησης Αδειών Οδήγησης με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων.
- Τεχνικό Τμήμα με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων.
- Τμήμα Κέντρου Τεχνικού Ελέγχου Οχημάτων (ΚΤΕΟ) με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων.
- Τμήμα Ακτοπλοΐας και Αερομεταφορών με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων
- Τμήμα Γραμματείας με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Σύρου.
- Τμήμα Μεταφορών και Επικοινωνιών Άνδρου με έδρα τη Χώρα και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Άνδρου
- Τμήμα Μεταφορών και Επικοινωνιών Θήρας με έδρα τα Φηρά και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Θήρας.
- Τμήμα Μεταφορών και Επικοινωνιών Κέας-Κύθνου με έδρα την Ιουλίδα και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Κέας-Κύθνου.
- Τμήμα Μεταφορών και Επικοινωνιών Μήλου με έδρα τη Μήλο και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Μήλου
- Τμήμα Μεταφορών και Επικοινωνιών Μυκόνου, με έδρα τη Μύκονο και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Μυκόνου.

- Τμήμα Μεταφορών και Επικοινωνιών Νάξου με έδρα τη Χώρα και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Νάξου
- Τμήμα Μεταφορών και Επικοινωνιών Πάρου με έδρα την Παροικιά και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Πάρου
- Τμήμα Μεταφορών και Επικοινωνιών Τήνου με έδρα τη Χώρα και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Τήνου.

Διεύθυνση Μεταφορών και Επικοινωνιών Δωδεκανήσου

Η Διεύθυνση Μεταφορών και Επικοινωνιών Δωδεκανήσου ασκεί όλες τις αρμοδιότητες του τομέα Μεταφορών και Επικοινωνιών, οι οποίες έχουν ανατεθεί στις Περιφέρειες σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία. Στη Διεύθυνση Μεταφορών και Επικοινωνιών Δωδεκανήσου υπάγονται τα ακόλουθα τμήματα:

- Τμήμα Αδειών Κυκλοφορίας με έδρα τη Ρόδο και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου.
- Τμήμα Χορήγησης Αδειών Οδήγησης με έδρα τη Ρόδο και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου.
- Τεχνικό Τμήμα με έδρα τη Ρόδο και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου.
- Τμήμα Κέντρου Τεχνικού Ελέγχου Οχημάτων (ΚΤΕΟ) με έδρα τη Ρόδο και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου. Στο Τμήμα αυτό υπάγεται και η κινητή μονάδα του δημοσίου ΚΤΕΟ που λειτουργεί και καλύπτει τις ανάγκες των νησιών των Περιφερειακών Ενοτήτων Δωδεκανήσου.
- Τμήμα Ακτοπλοΐας και Αερομεταφορών με έδρα τη Ρόδο και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου
- Τμήμα Γραμματείας με έδρα τη Ρόδο και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Ρόδου.
- Τμήμα Μεταφορών και Επικοινωνιών Καλύμνου με έδρα την Πόθια και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Καλύμνου.
- Τμήμα Μεταφορών και Επικοινωνιών Καρπάθου με έδρα την Κάρπαθο και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Καρπάθου.
- Τμήμα Μεταφορών και Επικοινωνιών Κω με έδρα την Κω και τοπική αρμοδιότητα στην Περιφερειακή Ενότητα Κω.

Αυτοτελείς Υπηρεσίες – Υπαγόμενες στον Περιφερειάρχη

Αυτοτελής Διεύθυνση Νομικών Υπηρεσιών

Η Διεύθυνση Νομικών Υπηρεσιών είναι αρμόδια για την νομική υποστήριξη της Περιφέρειας στις κάθε μορφής υποθέσεις της, δικαστικές ή εξώδικες, και για τη νομική καθοδήγηση των οργάνων και υπηρεσιών αυτής με γνωμοδοτήσεις και συμβουλές.Ειδικότερα η Διεύθυνση έχει τις εξής αρμοδιότητες: α) παράσταση ενώπιον των δικαστηρίων για τη νομική υποστήριξη της Περιφέρειας, β) διατύπωση προτάσεων επί νομικών θεμάτων σχετικά με τη λειτουργία της Περιφέρειας, γ) γνωμοδότηση επί θεμάτων που παραπέμπονται σε αυτή από τον Περιφερειάρχη, τους Αντιπεριφερειάρχες ή τους Γενικούς Διευθυντές, στο πλαίσιο των αποφασιστικών αρμοδιοτήτων τους, δ) νομική στήριξη των υπαλλήλων και των αιρετών ενώπιον των δικαστηρίων ή δικαστικών αρχών όταν διώκονται ποινικώς για αδικήματα που τους αποδίδονται κατά την άσκηση των καθηκόντων τους. Στη Διεύθυνση Νομικών Υπηρεσιών υπάγονται τα ακόλουθα Τμήματα :

- Τμήμα Νομικών Υπηρεσιών Κυκλάδων με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων.
- Τμήμα Νομικών Υπηρεσιών Δωδεκανήσου με έδρα τη Ρόδο και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου.

Αυτοτελές Τμήμα Εσωτερικού Ελέγχου

Το Αυτοτελές Τμήμα Εσωτερικού Ελέγχου είναι αρμόδιο ιδίως για τον έλεγχο της διοικητικής δράσης όλων των υπηρεσιών της Περιφέρειας, ώστε να προλαμβάνονται και να αποκαθίστανται διοικητικές και οργανωτικές δυσλειτουργίες και για τη διερεύνηση καταγγελιών πολιτών. Το Τμήμα υποχρεούται να υποβάλλει ανά τρίμηνο αναλυτική Έκθεση στον Περιφερειάρχη για κάθε οργανική μονάδα ξεχωριστά.

Αυτοτελής Διεύθυνση Πολιτικής Προστασίας

Στην Αυτοτελή Διεύθυνση Πολιτικής Προστασίας υπάγονται οι αρμοδιότητες που ασκεί η Περιφέρεια στο πλαίσιο της κείμενης νομοθεσίας και ιδίως: α) Ο συντονισμός και η επίβλεψη του έργου της πολιτικής προστασίας για την πρόληψη, ετοιμότητα, αντιμετώπιση και αποκατάσταση των καταστροφών, εντός των ορίων της

εδαφικής της περιφέρειας, β) Η ευθύνη για την εφαρμογή του ετήσιου εθνικού σχεδιασμού πολιτικής προστασίας, κατά το σκέλος που τα οικεία προγράμματα, μέτρα και δράσεις εφαρμόζονται σε επίπεδο περιφέρειας, γ) Η διατύπωση εισηγήσεων για το σχεδιασμό πολιτικής προστασίας της περιφέρειας, προκειμένου να αποτελέσουν αντικείμενο της εισήγησης για τον ετήσιο εθνικό σχεδιασμό πολιτικής προστασίας από τη Διυπουργική Επιτροπή, δ) Η υποβολή εισήγησης στον Γενικό Γραμματέα Πολιτικής Προστασίας για την έκδοση απόφασης κήρυξης κατάστασης έκτακτης ανάγκης πολιτικής προστασίας, στις περιπτώσεις τοπικών καταστροφών, ε) Η έκδοση αποφάσεων κήρυξης κατάστασης έκτακτης ανάγκης, προκειμένου για τοπικές καταστροφές μικρής έντασης, στ) Ο σχεδιασμός και η οργάνωση θεμάτων πρόληψης, ενημέρωσης και αντιμετώπισης των καταστροφών ή καταστάσεων έκτακτης ανάγκης, καθώς και η διάθεση και ο συντονισμός της δράσης του απαραίτητου δυναμικού και μέσων προς την κατεύθυνση αυτή, ζ) Ο συντονισμός όλων των υπηρεσιών της περιφέρειας, καθώς και του δημόσιου και ιδιωτικού δυναμικού και μέσων για την εξασφάλιση της ετοιμότητας, την αντιμετώπιση των καταστροφών και την αποκατάσταση των ζημιών, η) Η έκδοση απόφασης για την επίταξη προσωπικών υπηρεσιών, καθώς και κινητών και ακινήτων, σύμφωνα με τις ρυθμίσεις του άρθρου 41 του ν. 3536/2007, θ) Η συμμετοχή στην εκπόνηση προγραμμάτων αντιπυρικής προστασίας δασικών εκτάσεων, στο σχεδιασμό και στη μελέτη μεθόδων και μέσων για την πρόληψη και καταστολή τους, ι) Η συνεργασία με τους αρμόδιους φορείς για την καταστολή των δασικών πυρκαγιών, ια) Η συμμετοχή στο συντονισμό και στην αξιοποίηση των εναέριων και επίγειων μέσων, στο πλαίσιο συνεργασίας με τους αρμόδιους φορείς, για τη δασοπυρόσβεση. 2. Στην Αυτοτελή Διεύθυνση Πολιτικής Προστασίας υπάγονται τα ακόλουθα Τμήματα:

- Τμήμα Πολιτικής Προστασίας Κυκλάδων με έδρα την Ερμούπολη και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων. Σε επίπεδο Περιφερειακών Ενοτήτων λειτουργούν τα κάτωθι γραφεία τα οποία υποστηρίζουν το Τμήμα σε τοπικό επίπεδο:
    - Γραφείο Πολιτικής Προστασίας Άνδρου με έδρα τη Χώρα
    - Γραφείο Πολιτικής Προστασίας Θήρας με έδρα τα Φηρά
    - Γραφείο Πολιτικής Προστασίας Κέας-Κύθνου με έδρα την Ιουλίδα
    - Γραφείο Πολιτικής Προστασίας Μήλου με έδρα τη Μήλο
    - Γραφείο Πολιτικής Προστασίας Μυκόνου με έδρα τη Μύκονο
    - Γραφείο Πολιτικής Προστασίας Νάξου με έδρα τη Χώρα

    - Γραφείο Πολιτικής Προστασίας Πάρου με έδρα την Παροικιά
    - Γραφείο Πολιτικής Προστασίας Τήνου με έδρα την Τήνο
- Τμήμα Πολιτικής Προστασίας Δωδεκανήσου με έδρα τη Ρόδο και τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου. Σε επίπεδο Περιφερειακών Ενοτήτων λειτουργούν τα κάτωθι γραφεία τα οποία υποστηρίζουν το Τμήμα σε τοπικό επίπεδο:
    - Γραφείο Πολιτικής Προστασίας Καλύμνου με έδρα την Πόθια
    - Γραφείο Πολιτικής Προστασίας Καρπάθου με έδρα την Κάρπαθο
    - Γραφείο Πολιτικής Προστασίας Κω με έδρα την Κω.

<u>Αυτοτελές Τμήμα Παλλαϊκής Άμυνας και Πολιτικής Σχεδίασγς Εκτάκτων Αναγκών (Π.ΑΜ. – Π.Σ.Ε.Α) Κυκλάδων</u>

Το Αυτοτελές Τμήμα ΠΑΜ-ΠΣΕΑ Κυκλάδων κατά το μέρος που αφορά τη διαμόρφωση, τη λειτουργία και τις αρμοδιότητές του, διέπεται από τις κείμενες κάθε φορά ειδικές διατάξεις και έχει τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Κυκλάδων. Ειδικότερα στις αρμοδιότητες του τμήματος υπάγονται ιδίως: α) Η σχεδίαση και ο προγραμματισμός που αναφέρεται στην οργάνωση προπαρασκευή και κινητοποίηση των Πολιτικών Δυνάμεων, προς επιβίωση στον πόλεμο ή την αντιμετώπιση εκτάκτων αναγκών στην ειρήνη και συμβολή αυτών στην Εθνική Άμυνα, η οποία εξασφαλίζεται δια της Πολιτικής Κινητοποίησης και της Πολιτικής Άμυνας, β) Η εισήγηση για τις ενδεδειγμένες μεθόδους χειρισμού θεμάτων και μέτρων της πολιτικής σχεδίασης έκτακτης ανάγκης, γ) Ο συντονισμός και η κατεύθυνση των ενεργειών όλων γενικώς των υπηρεσιών της Περιφέρειας για την επίτευξη των επιταγών της σχεδίασης έκτακτης ανάγκης, δ) Η συγκρότηση μικτών επιτροπών και ομάδων εργασίας με συμμετοχή αξιωματικών των σωμάτων ασφαλείας για τη μελέτη και τον προγραμματισμό διαφόρων θεμάτων, που έχουν σχέση με την πολιτική σχεδίαση έκτακτης ανάγκης, σε περίπτωση κήρυξης πολιτικής κινητοποίησης, ε) Η έκδοση ατομικών προσκλήσεων σε περίπτωση πολιτικής επιστράτευσης. Σε επίπεδο Περιφερειακών Ενοτήτων λειτουργούν τα κάτωθι γραφεία τα οποία υποστηρίζουν το Τμήμα σε τοπικό επίπεδο:

- Γραφείο ΠΑΜ-ΠΣΕΑ Άνδρου με έδρα τη Χώρα
- Γραφείο ΠΑΜ-ΠΣΕΑ Θήρας με έδρα τα Φηρά
- ραφείο ΠΑΜ-ΠΣΕΑ Κέας-Κύθνου με έδρα την Ιουλίδα

- Γραφείο ΠΑΜ-ΠΣΕΑ Μήλου με έδρα τη Μήλο
- Γραφείο ΠΑ<Μ-ΠΣΕΑ Μυκόνου με έδρα τη Μύκονο
- Γραφείο ΠΑΜ-ΠΣΕΑ Νάξου με έδρα τη Χώρα
- Γραφείο ΠΑΜ-ΠΣΕΑ Πάρου με έδρα την Παροικιά
- Γραφείο ΠΑΜ-ΠΣΕΑ Τήνου με έδρα την Τήνο

Αυτοτελές Τμήμα Παλλαϊκής Άμυνας και Πολιτικής Σχεδίασγς Εκτάκτων Αναγκών (Π.ΑΜ. – Π.Σ.Ε.Α) Δωδεκανήσου

Το Αυτοτελές Τμήμα ΠΑΜ-ΠΣΕΑ Δωδεκανήσου κατά το μέρος που αφορά τη διαμόρφωση, τη λειτουργία και τις αρμοδιότητές του, διέπεται από τις κείμενες κάθε φορά ειδικές διατάξεις και έχει τοπική αρμοδιότητα στις Περιφερειακές Ενότητες Δωδεκανήσου. Ειδικότερα στις αρμοδιότητες του τμήματος υπάγονται ιδίως: α) Η σχεδίαση και ο προγραμματισμός που αναφέρεται στην οργάνωση προπαρασκευή και κινητοποίηση των Πολιτικών Δυνάμεων, προς επιβίωση στον πόλεμο ή την αντιμετώπιση εκτάκτων αναγκών στην ειρήνη και συμβολή αυτών στην Εθνική Άμυνα, η οποία εξασφαλίζεται δια της Πολιτικής Κινητοποίησης και της Πολιτικής Άμυνας, β) Η εισήγηση για τις ενδεδειγμένες μεθόδους χειρισμού θεμάτων και μέτρων της πολιτικής σχεδίασης έκτακτης ανάγκης, γ) Ο συντονισμός και η κατεύθυνση των ενεργειών όλων γενικώς των υπηρεσιών της Περιφέρειας για την επίτευξη των επιταγών της σχεδίασης έκτακτης ανάγκης, δ) Η συγκρότηση μικτών επιτροπών και ομάδων εργασίας με συμμετοχή αξιωματικών των σωμάτων ασφαλείας για τη μελέτη και τον προγραμματισμό διαφόρων θεμάτων, που έχουν σχέση με την πολιτική σχεδίαση έκτακτης ανάγκης, σε περίπτωση κήρυξης πολιτικής κινητοποίησης, ε) Η έκδοση ατομικών προσκλήσεων σε περίπτωση πολιτικής επιστράτευσης. Σε επίπεδο Περιφερειακών Ενοτήτων λειτουργούν τα κάτωθι γραφεία τα οποία υποστηρίζουν το Τμήμα σε τοπικό επίπεδο:

- Γραφείο ΠΑΜ-ΠΣΕΑ Καλύμνου με έδρα την Πόθια.
- Γραφείο ΠΑΜ-ΠΣΕΑ Καρπάθου με έδρα την Κάρπαθο
- Γραφείο ΠΑΜ-ΠΣΕΑ Κω με έδρα την Κω.

Αυτοτελή Γραφεία Τύπου, Δημοσίων και Διεθνών Σχέσεων Κυκλάδων και Δωδεκανήσου

Το Αυτοτελές Γραφείο Τύπου και Δημοσίων Σχέσεων Κυκλάδων με έδρα την Ερμούπολη και το Αυτοτελές Γραφείο Τύπου και Δημοσίων Σχέσεων Δωδεκανήσου

με έδρα τη Ρόδο, είναι αρμόδια ιδίως για την πληροφόρηση των μέσων ενημέρωσης που δραστηριοποιούνται στην περιφέρεια, αλλά και των μέσων ενημέρωσης εθνικής εμβέλειας. Ειδικότερα, στις αρμοδιότητες τους υπάγονται: α) Η δημοσιογραφική κάλυψη γεγονότων γενικού ενδιαφέροντος για ενημέρωση της κοινής γνώμης, β) Η ενημέρωση της Κεντρικής Διοίκησης για ειδήσεις και δημοσιεύματα ιδιαίτερης σημασίας, γ) Η μέριμνα για την επαφή του Περιφερειάρχη και των Υπηρεσιών που υπάγονται σ' αυτόν με τα μέσα ενημέρωσης, δ) Η παροχή διευκολύνσεων και πληροφοριών σε δημοσιογράφους, ε) Η τήρηση της εθιμοτυπίας, η οργάνωση και τέλεση δημοσίων εορτών και επισήμων τελετών, η διοργάνωση συνεδρίων και συναντήσεων, δεξιώσεων και λοιπών συναφών εκδηλώσεων, στ) Η μέριμνα για την οργάνωση όλων των εκδηλώσεων στις οποίες συμμετέχει η Περιφέρεια και την αποτελεσματική προβολή του έργου της

Αυτοτελές Γραφείο Τεχνικού Ασφαλείας

Αντικείμενο του Αυτοτελούς Γραφείου Τεχνικού Ασφαλείας είναι ο έλεγχος και η ασφάλεια των συνθηκών εργασίας των εργαζομένων, η υγιεινή των χώρων εργασίας όπως ορίζονται στις διατάξεις των ν. 1568/1985 και του Π.Δ. 17/1996.

Αναφορικά με το προσωπικό, σύμφωνα με τον νέο Οργανισμό της Περιφέρειας, που εξειδικεύει τις διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας προβλέπεται Προσωπικό Ειδικών Θέσεων και τακτικό προσωπικό.

Ως προς τις θέσεις Προσωπικού Ειδικών θέσεων προβλέπονται

- Μία θέση μετακλητού Εκτελεστικού Γραμματέα (αρμόδιος για θέματα συντονισμού λειτουργίας και οργάνωσης των υπηρεσιών της Περιφέρειας, για την εφαρμογή των αποφάσεων του Περιφερειακού Συμβουλίου, για τις άδειες του προσωπικού κλπ), κατά το άρθρο 242 του ν. 3852/2010
- Τέσσερις (4) θέσεις ειδικών συμβούλων ή επιστημονικών ή ειδικών συνεργατών, εκ των οποίων δυο (2) αφορούν την κάλυψη των αναγκών του Περιφερειάρχη και μία (1) αφορά την κάλυψη των αναγκών καθενός από τους Αντιπεριφερειάρχες που εκλέγονται άμεσα, κατά το άρθρι 243 του ν. 3852.2010

- Τρεις (3) θέσεις δικηγόρων με πάγια έμμισθη εντολή που θα στελεχώσουν την Αυτοτελή Διεύθυνση Νομικών Υπηρεσιών
- Μια (1) θέση Διευθυντή Γραφείου Περιφερειάρχη, που καλύπτεται ή με ειδικό σύμβουλο ή με επιστημονικό ή με ειδικό συνεργάτη Περιφερειάρχη ή με προσωπικό της οικείας Περιφέρειας ή με το προσωπικό που αποσπάται στο Γραφείο Περιφερειάρχη.

Ως προς τις θέσεις του τακτικού προσωπικού (μόνιμοι δημόσιοι υπάλληλοι και προσωπικό ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου), αυτές διακρίνονται στις εξής κατηγορίες:

- Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης (ΠΕ)
- Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (ΤΕ)
- Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (ΔΕ)
- Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης (ΥΕ)

Οι θέσεις είναι είτε οργανικές θέσεις είτε προσωποπαγείς. Οι προσωποπαγείς θέσεις καταργούνται αυτοδίκαια με την έξοδο από την υπηρεσία, με οποιονδήποτε τρόπο, των υπαλλήλων που τις κατέχουν.

Οι θέσεις του προσωπικού της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου διακρίνονται σε κατηγορίες και κλάδους ή ειδικότητες, ως εξής:

<u>Α) Μόνιμο προσωπικό (οργανικές θέσεις) – Σύνολο 730 θέσεις</u>

Κλάδος ΠΕ Ιατρών Δημόσιας Υγείας : Δύο (2) θέσεις

Κλάδος ΠΕ Ιατρών : Δυο (2) θέσεις

Κλάδος ΠΕ Φαρμακοποιών : Δυο (2) θέσεις

Κλάδος ΠΕ Γεωτεχνικών : Ογδόντα πέντε (85) θέσεις

Κλάδος ΠΕ Διοικητικού και /ή Οικονομικού : Ογδόντα (80) θέσεις

Κλάδος ΠΕ Περιφερειακής Οικονομίας : Δυο (2) θέσεις

Κλάδος ΠΕ Ιστορικών Αρχαιολόγων : Μια (1) θέση

Κλάδος ΠΕ Μηχανικών : Εκατόν είκοσι (120) θέσεις

Κλάδος ΠΕ Περιβάλλοντος : Δέκα πέντε (15) θέσεις

Κλάδος ΠΕ Πληροφορικής : Πέντε (5) θέσεις

Κλάδος ΠΕ Χημικών :Τέσσερις (4) θέσεις

Κλάδος ΠΕ Κοινωνιολόγων : Τέσσερις (4) θέσεις

Κλάδος ΠΕ Κοινωνικής Διοίκησης : Δύο (2) θέσεις

Κλάδος ΠΕ Κοινωνικής Εργασίας : Τέσσερις (4) θέσεις

Κλάδος ΠΕ Ψυχολόγων: Έξι (6) θέσεις

Κλάδος ΠΕ Νοσηλευτών: Δυο (2) θέσεις

Κλάδος ΠΕ Μάρκετινγκ και Επικοινωνίας : Δύο (2) θέσεις

Κλάδος Επικοινωνίας, Μέσων και Πολιτισμού : Μια (1) θέση

Κλάδος ΠΕ Φυσικής Αγωγής : Δύο (2) θέσεις

Κλάδος ΠΕ Καθηγητών : Δύο (2) θέσεις

Κλάδος ΠΕ Διαχείρισης Πολιτισμικού περιβάλλοντος : Δυο (2) θέσεις

Κλάδος ΤΕ Βιβλιοθηκονόμων : Μια (1) θέση

Κλάδος ΤΕ Διοίκησης Μονάδων Τοπικής Αυτοδιοίκησης : Τέσσερις (4) θέσεις

Κλάδος ΤΕ Διοικητικού-Λογιστικού : Σαράντα (40) θέσεις

Κλάδος ΤΕ Επαγγελμάτων Υγείας & Πρόνοιας : Εξήντα (60) θέσεις

Κλάδος ΤΕ Νοσηλευτών : Τέσσερις (4) θέσεις

Κλάδος ΤΕ Μηχανικών : Εξήντα πέντε (65) θέσεις

Κλάδος ΤΕ Πληροφορικής : Δώδεκα (12) θέσεις

Κλάδος ΤΕ Τεχνολόγων Γεωπονίας : Σαράντα πέντε (45) θέσεις

Κλάδος ΤΕ Τεχνολόγων Τροφίμων : Τρεις (3) θέσεις

Κλάδος ΤΕ Εμπορίας και Διαφήμισης : Δυο (2) θέσεις

Κλάδος ΔΕ Γεωτεχνικών : Μια (1) θέση

Κλάδος ΔΕ Διοικητικών – Γραμματέων : Εξήντα (60) θέσεις

Κλάδος ΔΕ Οδηγών: Δέκα (10) θέσεις.

Κλάδος ΔΕ Πληροφορικής : Είκοσι (20) θέσεις

Κλάδος ΔΕ Σπερματεγχυτών: Τέσσερις (4) θέσεις.

Κλάδος ΔΕ Τεχνικών : Δεκαπέντε (15) θέσεις.

Κλάδος ΔΕ Υγείας & Πρόνοιας: Μία (1) θέση.

Κλάδος ΔΕ Χειριστών Μηχανημάτων: Τέσσερις (4) θέσεις.

Κλάδος ΥΕ Βοηθητικό Προσωπικό: Δύο (2) θέσεις.

Κλάδος ΥΕ Επιμελητών: Οκτώ (8) θέσεις.

<u>Β) Μόνιμο προσωπικό (προσωποπαγείς θέσεις) – Σύνολο 27</u>

ΠΕ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ : 5

ΠΕ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ : 3

ΠΕ ΓΕΩΤΕΧΝΙΚΩΝ : 3

ΠΕ ΑΓΡΟΝΟΜΩΝ ΤΟΠΟΓΡΑΦΩΝ : 1

ΠΕ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ: 1

ΠΕ ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΩΝ ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ: 1

ΤΕ ΕΡΓΟΔΗΓΩΝ ΧΩΡΙΣ ΠΤΥΧΙΟ: 1

ΤΕ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ-ΛΟΓΙΣΤΙΚΟΥ : 1

ΤΕ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ: 8

ΔΕ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ : 1

ΥΕ ΕΠΙΜΕΛΗΤΩΝ: 2

Γ) Προσωπικό Ιδιωτικού Δικαίου Αορίστου Χρόνου (οργανικές θέσεις) – Σύνολο 22

Κλάδος ΠΕ Γεωτεχνικών : Μια (1) θέση

Κλάδος ΠΕ Διοικητικού – Οικονομικού : Δυο (2) θέσεις

Κλάδος ΤΕ Διοικητικού – Λογιστικού : Μία (1) θέση

Κλάδος ΤΕ Τεχνολόγων Γεωπονίας : Μια (1) θέση

Κλάδος ΔΕ Διοικητικών – Γραμματέων: Οκτώ (8) θέσεις

Κλάδος ΔΕ Τεχνικών: Μία (1) θέση

Κλάδος ΥΕ Βοηθητικό Προσωπικό : Οκτώ (8) θέσεις

Δ) Προσωπικό Ιδιωτικού Δικαίου Αορίστου Χρόνου (προσωποπαγείς θέσεις) – Σύνολο 38

ΠΕ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ: 3

ΠΕ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ : 1

ΠΕ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ: 1

ΠΕ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ: 1

ΤΕ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ-ΛΟΓΙΣΤΙΚΟΥ: 1

ΤΕ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ: 1

ΔΕ ΔΑΚΤΥΛΟΓΡΑΦΩΝ :1

ΔΕ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΝ : 11

ΔΕ ΤΕΧΝΙΚΩΝ : 4

ΔΕ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΟΔΗΓΩΝ : 3

ΔΕ ΟΔΗΓΩΝ: 1

ΔΕ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ: 2

ΥΕ ΒΟΗΘΗΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ: 5

ΥΕ ΕΠΙΜΕΛΗΤΩΝ: 1

ΥΕ ΕΡΓΑΤΩΝ: 2

Συνολικά προβλέπονται, σύμφωνα με τον Οργανισμό, οκτακόσιες είκοσι πέντε (825) θέσεις προσωπικού στην Περιφέρεια Νοτίου Αγαίου εκ των οποίων 817 θέσεις

τακτικού προσωπικού (μόνιμοι υπάλληλοι και ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου) και 8 θέσεις προσωπικού ειδικών θέσεων (συμπεριλαμβανομένης της θέσης του Εκτελεστικού Γραμματέα).

Από αυτές είναι (χρόνος αναφοράς Ιούλιος 2016) στελεχωμένες 451 θέσεις τακτικού προσωπικού (226 για τις Κυκλάδες, ήτοι 190 μόνιμοι υπάλληλοι και 36 υπάλληλοι ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου και 225 για τα Δωδεκάνησα, ήτοι 192 μόνιμοι υπάλληλοι και 33 υπάλληλοι ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου) και 6 θέσεις προσωπικού ειδικών θέσεων (δεν έχουν στελεχωθεί η θέση του Εκτελεστικού Γραμματέα και 1 θέση ειδικού συμβούλου ή επιστημονικού ή ειδικού συνεργάτη).

Φορείς – Νομικά Πρόσωπα της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

Σύμφωνα με το θεσμικό πλαίσιο που διέπει τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης Β' βαθμού (ν. 3852/2010) προβλέπονται διάφοροι τύποι φορέων, ήτοι νομικών προσώπων που μπορούν να υπάρχουν και να λειτουργούν, προερχόμενοι από την Περιφέρεια, με πόρους αυτής και σε συνεργασία με αυτή, τα οποία είναι Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου και Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου.

Ως προς τα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου (ΝΠΔΔ), αυτά που προέρχονταν από τις καταργηθείσες Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, καταργήθηκαν αυτοδίκαια, με τη σύσταση των Περιφερειών (βλ. άρθρο 201 του ν. 3852/2010 όπου ορίζονται και τα ζητήματα νομικής διαδοχής, προσωπικού και περιουσίας αυτών των νομικών προσώπων). Όπως ορίζεται στις οικείες διατάξεις, οι Περιφέρειες υπεισέρχονται αυτοδικαίως σε όλα τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των καταργούμενων νομαρχιακών νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, και επομένως δεν μπορούν, εφεξής, να συνιστούν νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου. Ειδική ρύθμιση υπάρχει για το ΝΠΔΔ «Περιφερειακό Ταμείο Ανάπτυξης» το οποίο είχε συσταθεί σε επίπεδο κάθε Περιφέρειας, πριν την θεσμοθέτηση της Περιφερειακής Αυτοδιοίκησης (βλ. άρθρα 190-193 του ν. 3852/2010). Το Περιφερειακό Ταμείο Ανάπτυξης σε κάθε Περιφέρεια είναι αρμόδιο α) για τη διαχείριση πιστώσεων του προγράμματος δημοσίων επενδύσεων (ως υπόλογος διαχειριστής) και τη διαχείριση χρηματοδοτήσεων φορέων του δημόσιου τομέα και άλλων νομικών προσώπων, χρηματοδοτήσεων προερχομένων από προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και

άλλων διεθνών οργανισμών και λοιπών φορέων του εξωτερικού, οι οποίες αφορούν τα περιφερειακά και τα ειδικά αναπτυξιακά προγράμματα της περιοχής της Περιφέρειας, β) την υποστήριξη του έργου της Εκτελεστικής Επιτροπής και της οικείας Διεύθυνσης (Αναπτυξιακού Προγραμματισμού), γ) την υποστήριξη του αναπτυξιακού σχεδιασμού ευρύτερων της περιφέρειας χωρικών αναπτυξιακών ενοτήτων, με την παροχή αναγκαίων στοιχείων, στις οικείες υπηρεσίες και την υποστήριξη των δικαιούχων κατά τη διαδικασία ιεράρχησης των έργων προς υλοποίηση, προετοιμασία και ένταξη τους στα αντίστοιχα επιχειρησιακά προγράμματα, καθώς και η υποστήριξη κατά την εκτέλεση έως και την ολοκλήρωση τους δ) την τεχνική υποστήριξη της περιφέρειας, ιδίως στον τομέα της εκπόνησης μελετών και ερευνών και εφαρμογής προγραμμάτων που αναθέτει στο Ταμείο η περιφέρεια για την αποδοτικότερη αξιοποίηση των πόρων, ε) την άσκηση της ταμειακής του διαχείρισης, στ) την επιβολή, βεβαίωση και η είσπραξη τελών, δικαιωμάτων και εισφορών υπέρ του Ταμείου, μετά από απόφαση του περιφερειακού συμβουλίου και έγκριση του Υπουργού Εσωτερικών, ζ) τη συμμετοχή σε προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η) τη σύναψη δανείων με χρηματοδοτικούς φορείς του εσωτερικού και του εξωτερικού για την εκτέλεση έργων, την παροχή υπηρεσιών και την εφαρμογή προγραμμάτων, θ) την επ' αμοιβή παροχή υπηρεσιών, διεξαγωγή ερευνών και εκπόνηση αναπτυξιακών, τεχνικοοικονομικών, οργανωτικών μελετών, καθώς και την επίβλεψη και υλοποίηση προγραμμάτων η διενέργεια των οποίων ανατίθεται στο Ταμείο, από τα Υπουργεία, από την Περιφέρεια, από την Αποκεντρωμένη Διοίκηση, από δήμους και από ΝΠΔΔ. Το Ταμείο διοικείται από εννεαμελές Διοικητικό Συμβούλιο, με πενταετή θητεία, με πρόεδρο τον Περιφερειάρχη και μέλη εκπροσώπους της περιφερειακής αρχής, της μείζονος αντιπολίτευσης της Περιφέρειας, των κοινωνικών εταίρων (οργανώσεις εργοδοτών και εργαζομένων και Επιμελητήρια) και της διοικητικής ιεραρχίας της Περιφέρειας. Ως προς τη διοικητική οργάνωση του, το Περιφερειακό Ταμείο Ανάπτυξης, καταρτίζει Κανονισμό Προσωπικού, που εγκρίνεται από την οικεία Αποκεντρωμένη Διοίκηση και στον οποίο καθορίζονται οι θέσεις του προσωπικού, οι θέσεις ειδικών επιστημόνων που μπορεί να προσλαμβάνονται με θητεία, τα προσόντα, ο τρόπος πρόσληψης του προσωπικού, το μισθολόγιο και κάθε άλλο θέμα που αφορά την υπηρεσιακή κατάσταση του προσωπικού (προς το παρόν υπάρχει κανονισμός προσωπικού εγκεκριμένος για όλα τα Περιφερειακά Ταμεία από τον Υπουργό Εσωτερικών, ο οποίος εφαρμόζεται εως σήμερα – βλ. ΥΑ 4683/1998, ΦΕΚ Β'

140/13.2.1998). Η οικονομική διαχείριση του Ταμείου γίνεται με βάση Κανονισμό Οικονομικής Διοίκησης και Διαχείρισης που εγκρίνεται από τον Υπουργό Εσωτερικών (βλ. ΥΑ 2141/1998, ΦΕΚ Β' 78, όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει). Στο Νότιο Αιγαίο το Περιφερειακό Ταμείο Ανάπτυξης είναι στελεχωμένο με υπαλλήλους αποσπασμένους από άλλους φορείς, ένα ακόμα δείγμα της υποστελέχωσης που διακρίνει τις υπηρεσίες της Περιφέρειας. Ως προς τα οικονομικά δεδομένα του, σύμφωνα με το Προϋπολογισμό του Περιφερειακού Ταμείου Ανάπτυξης Νοτίου Αιγαίου για το 2016, αυτά έχουν ως εξής:

Πίνακας 1.95
Προϋπολογισμός Περιφερειακού Ταμείου Ανάπτυξης Νοτίου Αιγαίου
ΣΚΕΛΟΣ Α' (Εσοδα-Εξοδα)

	ΣΥΝΟΛΟ ΕΣΟΔΩΝ	144.000,00
42	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΙΣ ΝΕΟΝ	
42.00	Υπόλοιπο κερδών εις ΝΕΟΝ προηγ χρησεων	370.000,00
	ΣΥΝΟΛΟ ΕΣΟΔΩΝ ΧΡΗΣΗΣ + ΑΝΑΛΗΨΗ ΑΠΟ ΚΕΡΔΗ ΠΡΟΗΓ ΧΡΗΣΕΩΝ	514.000,00
	ΣΥΝΟΛΟ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ + ΕΞΟΔΩΝ	514.000,00
	ΣΥΝΟΛΟ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ, ΕΞΟΔΩΝ + ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟΥ ΧΡΗΣΗΣ 2015	514.000,00

ΣΚΕΛΟΣ Β' (Απαιτήσεις-Πιστώσεις έργων ΠΔΕ 2016)

00	ΕΡΓΑ ΣΑΕΠ 067/2	0,00
01	ΕΡΓΑ ΣΑΕΠ 067/3	0,00
02	ΕΡΓΑ ΣΑΕΠ 067	90.000,00
06	ΕΡΓΑ ΣΑΕΠ 567	332.248,80
07	ΕΡΓΑ ΣΑΕΠ 067/8	300.000,00
08	ΕΡΓΑ ΣΑΕΠ 367/8	60.000,00
09	ΕΡΓΑ ΣΑΕΠ 767	1.328.000,00
10	ΕΡΓΑ ΣΑΕΠ 367/2	0,00
11	ΕΡΓΑ ΣΑΝΑ 028/8	0,00
12	ΕΡΓΑ ΣΑΝΑ 009/8	0,00
13	ΕΡΓΑ ΣΑ-Ε 071/8	380.000,00
15	ΕΡΓΑ ΣΑΜΠ 067	344.000,00
	ΣΥΝΟΛΑ	2.834.248,80

Πηγή: Περιφερειακό Ταμείο Ανάπτυξης Νοτίου Αιγαίου

Ως προς τα Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου, αυτά διακρίνονται στις εξής κατηγορίες:

Αναπτυξιακή Ανώνυμη Εταιρεία (άρθρα 194-195 του ν. 3852/2010): η κάθε Περιφέρεια επιτρέπεται να συστήνει μία μόνο επιχείρηση, με τη μορφή της

αναπτυξιακής ανώνυμης εταιρείας, εφόσον δε συμμετέχει σε άλλη αναπτυξιακή ανώνυμη εταιρεία στην οποία να κατέχει την πλειοψηφία του μετοχικού κεφαλαίου. Η ανωτέρω επιχείρηση έχει ως αποκλειστικό αντικείμενο:

- την επιστημονική και τεχνική υποστήριξη των περιφερειών, της Ένωσης Περιφερειών και των φορέων Τοπικής Αυτοδιοίκησης
- την προώθηση της επιχειρηματικής, οικονομικής και γενικότερα βιώσιμης ανάπτυξης της περιφέρειας, καθώς και την ανάπτυξη δραστηριοτήτων προστασίας του περιβάλλοντος
- τη συμμετοχή της σε αντίστοιχα προγράμματα ή την εφαρμογή σχετικών πολιτικών σε διαπεριφερειακό ή σε ευρύτερο γεωγραφικό χώρο.

Στο μετοχικό κεφάλαιο της αναπτυξιακής ανώνυμης εταιρείας της περιφέρειας συμμετέχουν περιφέρειες και δήμοι ή και άλλοι φορείς Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Μπορούν επίσης να συμμετέχουν φορείς του δημόσιου τομέα, συνεταιρισμοί και ενώσεις αυτών, επιστημονικοί φορείς, επιμελητήρια, φορείς συλλογικών κοινωνικών ή οικονομικών συμφερόντων, καθώς και τραπεζικά και πιστωτικά ιδρύματα, στην περίπτωση όμως αυτή, οι περιφέρειες, οι δήμοι και οι λοιποί φορείς Τοπικής Αυτοδιοίκησης κατέχουν την πλειοψηφία του μετοχικού κεφαλαίου. Η αναπτυξιακή ανώνυμη εταιρεία της περιφέρειας λειτουργεί σύμφωνα με τις διατάξεις της εμπορικής και φορολογικής νομοθεσίας και τις ειδικότερες ρυθμίσεις του άρθρου 194 του ν. 3852/2010. Στο Νότιο Αιγαίο, είχε ιδρυθεί το 1998 ως Αναπτυξιακή Εταιρεία της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Δωδεκανήσου η εταιρεία «Ενεργειακό Γραφείο Νομού Δωδεκανήσου Α.Ε.» με μετόχους τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δωδεκανήσου, τους Δήμους Ρόδου, Κω, Καλύμνου και Νισύρου και το Επιμελητήριο Δωδεκανήσου, και με μετοχικό κεφάλαιο 25,5 εκατ. δρχ. Το 2004 ο Δήμος Καλύμνου και το Επιμελητήριο Δωδεκανήσου εκχώρησαν τις μετοχές τους προς τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δωδεκανήσου. Μετά τη θέσπιση του ν. 3852/2010, λόγω αλλαγής του νομικού καθεστώτος των μετόχων, η εταιρεία αυτή μετεξελίχθηκε (2012) στην «Αναπτυξιακή Εταιρεία Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου-Ενεργειακή Ανώνυμη Εταιρεία Νοτίου Αιγαίου» με μετόχους την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου και τους Δήμους Ρόδου, Κω και Νισύρου. Βάσει του ισχύοντος (Νοέμβριος 2015) καταστατικού της εταιρίας το μετοχικό κεφάλαιο της ανέρχεται σε 367.387 ευρώ, και εδρεύει στη Ρόδο.

<u>Αμιγείς Επιχειρήσεις Καταργηθεισών Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων (άρθρο 199 του ν. 3852/2010)</u>: Οι αμιγείς επιχειρήσεις των καταργούμενων νομαρχιακών

αυτοδιοικήσεων και νομαρχιακών διαμερισμάτων λύθηκαν και τέθηκαν υπό εκκαθάριση με την έναρξη λειτουργίας των Περιφερειών, ενώ η εκπλήρωση των σκοπών τους πραγματοποιείται είτε από επιχειρήσεις στις οποίες μετέχει η περιφέρεια είτε από την ίδια την περιφέρεια, με αναδοχή αντίστοιχα των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων τους (με εξαίρεση την περίπτωση αμιγών επιχειρήσεων που υλοποιούν προγράμματα της ΕΕ και οι οποίες συνεχίζουν να λειτουργούν μέχρι τη λήξη των προγραμμάτων). Ειδικά για τα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΚΕΚ) που είχαν συσταθεί από τις καταργηθείσες νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις και έχουν πιστοποιηθεί ως τέτοια κατά την οικεία νομοθεσία, περιήλθαν αυτοδικαίως στις οικείες περιφέρειες από την έναρξη της λειτουργίας τους. Τα εν λόγω ΚΕΚ συνεχίζουν να λειτουργούν με τη μορφή σύμφωνα με την οποία ιδρύθηκαν, μέχρι να λήξει ο χρόνος που προβλέπεται στη συστατική τους πράξη, ενώ δεν προβλέπεται δυνατότητα ανανέωσης. Εάν στη συστατική τους πράξη δεν προβλέπεται συγκεκριμένος χρόνος λειτουργίας, αυτός λήγει την 31.12.2030. Τα ΚΕΚ αυτά εξακολουθούν να διέπονται από τις ιδρυτικές τους διατάξεις και τους όρους του καταστατικού τους. Στο Νότιο Αιγαίο είχε συσταθεί το 1995 εταιρεία με επωνυμία «ΚΕΚ Νομού Δωδεκανήσου Γεώργιος Γεννηματάς – Αναπτυξιακή και Εκπαιδευτική Ανώνυμη Εταιρεία» στην οποία μετείχαν η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δωδεκανήσου, ο Δήμος Ρόδου, η Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Δωδεκανήσου και η «Πρόοδος Ανώνυμη Εταιρεία», με μετοχικό κεφάλαιο 20 εκατ. δρχ. Σύμφωνα με το ισχύον (από το 2011) καταστατικό, η μετοχική σύνθεση του ΚΕΚ έχει αλλάξει λόγω αλλαγής της νομικού καθεστώτος των μετόχων , και στην εταιρεία μετέχουν η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, ο Δήμος Ρόδου, η Περιφερειακή Ένωση Δήμων Νοτίου Αιγαίου και η εταιρεία «Περιφερειακό Φυτώριο Α.Ε.», το δε μετοχικό του κεφάλαιο ανέρχεται στις 338.672,84 ευρώ και η έδρα του βρίσκεται στη Ρόδο.

<u>Λοιπές Επιχειρήσεις (άρθρο 198 του ν. 3852/2010)</u>: Οι περιφέρειες υπεισήλθαν αυτοδικαίως από την έναρξη της λειτουργίας τους, σε όλα τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των καταργούμενων νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων και νομαρχιακών διαμερισμάτων, ως προς τις επιχειρήσεις αυτών. Επίσης, οι περιφέρειες δεν επιτρέπεται να συμμετέχουν σε άλλες ανώνυμες εταιρείες, εκτός από εκείνες στις οποίες μετείχαν οι νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις και τα νομαρχιακά διαμερίσματα που καταργούνται. Επομένως οι περιφέρειες, από 1.1.2011, υπεισήλθαν κατά το ποσοστό συμμετοχής των καταργούμενων νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων και νομαρχιακών διαμερισμάτων στις αναφερόμενες ανώνυμες εταιρείες, οι οποίες συνεχίζουν να

λειτουργούν με το καθεστώς που τις διέπει. Στο Νότιο Αιγαίο τέτοιες επιχειρήσεις (όχι αμιγείς) είναι πλέον οι εξής: α) Το «Περιφερειακό Φυτώριο Νοτίου Αιγαίου Α.Ε.» με συνολικό μετοχικό κεφάλαιο 567.201,12 ευρώ, και έδρα τη Ρόδο. Το Φυτώριο διαθέτει έκταση 485 στρεμμάτων (εκ των οποίων ο Βοτανικός Κήπος καταλάμβάνει 96 στρέμματα) και δραστηριοποιείται με την ίδρυση και τη λειτουργία εδαφολογικού–φυτοπαθολογικού εργαστηρίου και εργαστηρίου φυτοϋγειονομικού ελέγχου για την αντιμετώπιση των προβλημάτων της γεωργίας και την προστασία του καταναλωτή, την έρευνα σε συστήματα εφαρμοσμένης γεωργίας (ηλιοαπολύμανση εδαφών, εφαρμογή εμβολιασμών κ.α.), την καλλιέργεια και πώληση φυτών βιολογικής-οικολογικής γεωργίας, τη παραγωγή, πώληση και γενικά εμπορία φυτών και δενδρυλλίων, τη δημιουργία λαχανόκηπων και χώρων αναψυχής για τους πολίτες, ως επίσης πεζοδρόμων και ποδηλατοδρόμων, κλπ. β) η «Αναπτυξιακή Δωδεκανήσου – Αναπτυξιακή Ανώνυμη Εταιρεία ΟΤΑ Α.Ε.», στην οποία μετέχουν η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, η Περιφερειακή Ένωση Δήμων Νοτίου Αιγαίου, οι Δήμοι Ρόδου, Καλύμνου, Κω, Σύμης, Πάτμου, Τήλου, Κάσου, Αστυπάλαιας, Καρπάθου, Λειψών, Χάλκης, Αγαθονησίου, η Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Δωδεκανήσου, το Επιμελητήριο Δωδεκανήσου, το Γεωτεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος-Παράρτημα Αιγαίου και ο Σύλλογος Προστασίας Περιβάλλοντος Νήσου Ρόδου, με συνολικό μετοχικό κεφάλαιο 383.213,66 ευρώ και έδρα τη Ρόδο, γ) η «Αναπτυξιακή Εταιρεία Κυκλάδων – Αναπτυξιακή Ανώνυμη Εταιρεία ΟΤΑ Α.Ε.», στην οποία μετέχουν η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, η Περιφερειακή Ένωση Δήμων Νοτίου Αιγαίου, οι Δήμοι Αμοργού, Θήρας, Κέας, Μήλου, Μυκόνου, Πάρου, Σύρου (Ερμούπολης), Τήνου, το Επιμελητήριο Κυκλάδων και η Εταιρεία για τη Μελέτη και τη Προστασία της Μεσογειακής Φώκιας, με συνολικό μετοχικό κεφάλαιο 285.946,65 ευρώ και έδρα την Ερμούπολη (Σύρος).

Αστικές Εταιρείες Μη Κερδοσκοπικού Χαρακτήρα (άρθρο 196 ν. 3852/2010): Οι αστικές εταιρείες μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα που είχαν συσταθεί από νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις και νομαρχιακά διαμερίσματα, περιήλθαν στις περιφέρειες. Απαγορεύεται η σύσταση αστικής εταιρείας μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα από περιφέρειες ή άλλους φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, εκτός αν αυτό προβλέπεται ρητά από ειδική νομοθετική ρύθμιση ή από το κανονιστικό πλαίσιο εθνικών ή κοινοτικών προγραμμάτων και με την προϋπόθεση ότι οι δράσεις αυτών είναι συμβατές με τις εθνικές πολιτικές και την εθνική και ευρωπαϊκή νομοθεσία, εφόσον αφορούν εδαφική συνεργασία. Επίσης δεν επιτρέπεται η επιχορήγηση τέτοιων

εταιρειών από τις Περιφέρειες, εκτός εάν ορίζει αλλιώς ειδική νομοθετική διάταξη. Οι εταιρείες αυτές δεν μπορούν να μετέχουν σε προγραμματικές συμβάσεις με Περιφέρειες, εκτός εάν οι εν λόγω συμβάσεις αφορούν προγράμματα και δράσεις κοινωνικού χαρακτήρα και προληπτικής ιατρικής ή παροχής πρωτοβάθμιας ιατρικής φροντίδας. Στο Νότιο Αιγαίο πλέον λειτουργούν, με τη συμμετοχή της Περιφέρειας, οι ακόλουθες αστικές μη κερδοσκοπικές εταιρείες: α) η Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία «Γαληνός» για την προαγωγή της υγείας και κοινωνικής φροντίδας και αλληλεγγύης στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, στην οποία μετέχουν η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου και η Αναπτυξιακή Εταιρεία Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου-Ενεργειακή Ανώνυμη Εταιρεία Νοτίου Αιγαίου, με έδρα τη Ρόδο, β) η Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία «Πολυδύναμο Κέντρο Κοινωνικής Παρέμβασης Νομού Κυκλάδων» στην οποία μετέχουν η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, ο Δήμος Ερμούπολης και ο Δήμος Μυκόνου, με έδρα την Ερμούπολη (Σύρος), γ) η Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία «Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας – Θησέας Κυκλάδων» στην οποία μετέχουν η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, η Περιφερειακή Ένωση Δήμων Νοτίου Αιγαίου, οι Δήμοι Σύρου-Ερμούπολης, Μυκόνου, Νάξου και Μικρών Κυκλάδων, Ιητών, Σερίφου, Πάρου, Θήρας, Μήλου, Τήνου, Κύθνου, Άνδρου, το Επιμελητήριο Κυκλάδων, η Ένωση Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης Βορείων Κυκλάδων, και ο Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων Δημοτικού και Νηπιαγωγείου Σερίφου, με έδρα την Ερμούπολη (Σύρος), δ) η Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία «Κέντρο Πρόληψης Ναρκωτικών Ιπποκράτης» στην οποία μετέχουν η Ιερά Μητρόπολις Κω και Νισύρου, η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, ο Δήμος Κω, ο Ιατρικός Σύλλογος Κω, ο Δικηγορικός Σύλλογος Κω, ο Φαρμακευτικός Σύλλογος Δωδεκανήσου (Φαρμακοποιοί Κω), ο Σύλλογος Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Κω-Νισύρου, και η Ένωση Γυναικών Ελλάδας-Παράρτημα Κω, με έδρα την Κω, ε) η Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία «Κέντρο Πρόληψης Δίοδος» στην οποία μετέχουν ο Δήμος Ρόδου, η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, η Περιφερειακή Ένωση Δήμων Νοτίου Αιγαίου, η Ένωση Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης Δωδεκανήσου και ο Δικηγορικός Σύλλογος Ρόδου, με έδρα τη Ρόδο.

Οικονομικά Στοιχεία Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

Τα οικονομικά στοιχεία της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, σύμφωνα με τον εγκεκριμένο προϋπολογισμό της, για το Οικονομικό Έτος 2016, έχουν, επιμεριζόμενα σε Κυκλάδες και Δωδεκάνησα ως εξής (καταγράφονται μόνο οι κωδικοί εσόδων και εξόδων που εμφάνισαν δραστηριότητα από το 2014 και μετά):

Πίνακας 1.96α
Έσοδα Κυκλάδων – Προϋπολογισμός Οικ. έτους 2016

Κωδικός αριθμός	Κατονομασία	Προβλέψεις 2016	Διαμόρφωση 2015	Απολογιστικά 2014
0000	**Επιχορηγήσεις**	**0,00**	**-393.246,43**	**1.763.241,76**
0100	Επιχορηγήσεις από τον τακτικό Κρατικό Προϋπολογισμό	0,00	-840.280,95	1.659.912,18
0200	Επιχορηγήσεις και εισφορές από ν.π.δ.δ., ν.π.ι.δ., οργανισμούς, ιδρύματα και ειδικούς λογαριασμούς εσωτερικού	0,00	447.034,52	103.329,58
1000	**Φόροι, Τέλη και Δικαιώματα υπέρ ν.π.δ.δ.**	**16.574.351,08**	**11.104.249,64**	**6.372.552,13**
1200	Έσοδα από Τέλη και Δικαιώματα	16.574.351,08	11.104.249,64	6.372.552,13
(1250)	Έσοδα από Κεντρικούς Αυτοτελείς Πόρους (από κώδικα νπδδ)	16.574.351,08	11.104.249,64	6.372.552,13
2100	**Εισφορές εργοδότη και ασφαλισμένου**			
3000	**Έσοδα από επιχειρηματική δραστηριόπιτα**	**0,00**	**0,00**	**0,00**
4000	**Προσαυξήσεις, πρόστιμα, χρηματικές ποινές και παράβολα**	**0,00**	**0,00**	**895.938,57**
4200	Πρόστιμα, χρηματικές ποινές και παράβολα	0,00	0,00	895.938,57
5000	**Λοιπά έσοδα**	**0,00**	**0,00**	**0,00**
6000	**Έκτακτα έσοδα**	**0,00**	**0,00**	**5.000,00**
6600	Λοιπά έσοδα	0,00	0,00	5.000,00
7000	**Έσοδα από δάνεια**	**0,00**	**0,00**	**0,00**
8000	**Έσοδα από παρελθόντα έτη**	**0,00**	**0,00**	**0,00**
9000	**Έσοδα από επιχορηγήσεις κ.λπ. για επενδύσεις**	**7.982.472,65**	**19.537.774,94**	**4.784.094,57**
9300-9400	Επιχορηγήσεις από τον Προϋπολογισμό Δημοσίων Επενδύσεων για επενδύσεις	7.982.472,65	19.250.852,42	4.178.815,75
9500-9600	Επιχορηγήσεις από τον Προϋπολογισμό ν.π.δ.δ., οργανισμών ή ειδικών λογαριασμών για επενδύσεις	0,00	286.922,52	286.545,00
9700	Έσοδα από δάνεια που χορηγήθηκαν για επενδύσεις	0,00	0,00	318.733,82
	ΣΥΝΟΛΟ ΕΣΟΔΩΝ	**24.556.823,73**	**30.248.778,15**	**13.820.827,03**

Πηγή: Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

Πίνακας 1.96β

Έσοδα Δωδεκανήσων – Προϋπολογισμός Οικ. έτους 2016

Κωδικός αριθμός	Κατονομασία	Προβλέψεις 2016	Διαμόρφωση 2015	Απολογιστικά 2014
0000	**Επιχορηγήσεις**	**0,00**	**3.559.763,17**	**685.113,25**
0100	Επιχορηγήσεις από τον τακτικό Κρατικό Προϋπολογισμό		3.559.763,17	685.113,25
1000	**Φόροι, Τέλη και Δικαιώματα υπέρ ν.π.δ.δ.**	**5.087.588,02**	**13.040.957,71**	**4.380.766,03**
1200	Έσοδα από Τέλη και Δικαιώματα	5.087.588,02	13.040.957,71	4.380.766,03
(1250)	Έσοδα από Κεντρικούς Αυτοτελείς Πόρους (από κώδικα νπδδ)	5.087.588,02	12.514.966,57	3.298.235,29
(1210-1240 & 1290)	Λοιπά Έσοδα από Τέλη και Δικαιώματα (από κώδικα νπδδ)		525.991,14	1.082.530,74
2100	**Εισφορές εργοδότη και ασφαλισμένου**			
3000	**Έσοδα από επιχειρηματική δραστηριόπιτα**	**910.000,00**	**16.891.695,50**	**818.962,54**
3100-3200	Έσοδα από προσφορά υπηρεσιών			2.562,17
3400	Έσοδα από εκμίσθωση κινητής ή ακίνητης περιουσίας			4.733,81
3500	Πρόσοδοι από κεφάλαια, κινητές αξίες κ.λπ. περιπτώσεις	910.000,00	16.891.695,50	811.666,56
4000	**Προσαυξήσεις, πρόστιμα, χρηματικές ποινές και παράβολα**	**0,00**	**0,00**	**0,00**
5000	**Λοιπά έσοδα**	**0,00**	**0,00**	**492.173,31**
5500	Επιστροφές χρημάτων			492.173,31
6000	**Έκτακτα έσοδα**	**0,00**	**0,00**	**19.302,64**
6400	Έσοδα από επιχειρηματική δραστηριότητα			16.907,64
6500	Προσαυξήσεις, πρόστιμα, χρηματικές ποινές και παράβολα			2.395,00
7000	**Έσοδα από δάνεια**	**0,00**	**0,00**	**0,00**
8000	**Έσοδα από παρελθόντα έτη**	**0,00**	**0,00**	**-394.601,38**
8600	Λοιπά έσοδα			-394.601,38
9000	**Έσοδα από επιχορηγήσεις κ.λπ. για επενδύσεις**	**13.750.000,00**	**32.079.137,11**	**6.097.807,94**
9300-9400	Επιχορηγήσεις από τον Προϋπολογισμό Δημοσίων Επενδύσεων για επενδύσεις	13.745.000,00	32.074.137,11	6.097.807,94
9910	Έσοδα από επιχορηγήσεις της Ε.Ε. για επενδύσεις	5.000,00	5.000,00	
	ΣΥΝΟΛΟ ΕΣΟΔΩΝ	**19.747.588,02**	**65.571.553,49**	**12.099.524,33**

Πηγή: Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

Πίνακας 1.96γ
Έξοδα Κυκλάδων – Προϋπολογισμός Οικ. έτους 2016

Κωδικός αριθμός	Κατονομασία	Προβλέψεις 2016	Διαμόρφωση 2015	Απολογιστικά 2014
0000	**Πληρωμές για υπηρεσίες**	**17.091.946,03**	**7.623.125,65**	**4.729.962,29**

0200	Αμοιβές πολιτικών υπαλλήλων (τακτικοί και Ι.Δ.Α.Χ.)	10.598.566,88	681.231,12	480.805,91
0300	Αμοιβές υπαλλήλων με σχέση εργασίας Ι.Δ. ορισμένου χρόνου & ειδικών κατηγοριών	391.333,19	328.674,96	187.983,80
0500	Πρόσθετες και παρεπόμενες παροχές	169.700,00	174.382,52	114.368,32
0700	Πληρωμές για μετακινήσεις	360.200,00	391.806,12	385.388,72
0800	Πληρωμές για λοιπές υπηρεσίες	5.572.145,96	6.047.030,93	3.561.415,54
1000	**Προμήθειες αγαθών και κεφαλαιακού εξοπλισμού**	**589.956,43**	**645.380,60**	**255.989,55**
1100	Προμήθεια ειδών εξοπλισμού υπηρεσιών, εργαστηρίων κ.λπ.	187.800,00	191.707,86	128.279,09
1200	Προμήθεια υγειονομικού, φαρμακευτικού υλικού και ειδών καθαριότητας	45.660,00	52.010,00	9.798,38
1300	Προμήθεια ειδών συντήρησης και επισκευής εγκαταστάσεων και εξοπλισμού	39.700,00	38.100,00	9.855,37
1500	Προμήθεια καυσίμων και λιπαντικών	51.646,43	53.046,43	25.579,05
1600	Διάφορες προμήθειες	68.150,00	76.450,00	12.706,37
1700	Προμήθεια κεφαλαιακού εξοπλισμού	197.000,00	234.066,31	69.771,29
2000	**Πληρωμές μεταβιβαστικές**	**336.558,32**	**464.557,82**	**320.900,93**
2700	Εισοδηματικές ενισχύσεις και λοιπές μεταβιβάσεις	336.558,32	464.557,82	320.900,93
3000	**Πληρωμές που αντικρίζονται από πραγματοποιούμενα έσοδα**	**0,00**	**2.734,20**	**7.664,12**
3100	Επιστροφές όσων εισπράχθηκαν χωρίς να οφείλονται	0,00	2.734,20	7.664,12
5000	**Δαπάνες που δεν εντάσσονται σε άλλες κατηγορίες**	**153.300,00**	**142.012,35**	**37.649,40**
5100 -5200	Διάφορες σύνθετες δαπάνες	153.300,00	142.012,35	37.649,40
6000	**Κίνηση κεφαλαίων (από Κώδικα ν.π.δ.δ.)**	**0,00**	**0,00**	**0,00**
7000	**Απαλλοτριώσεις, αγορές, ανεγέρσεις κ.λπ.**	**0,00**	**0,00**	**0,00**
9000	**Πληρωμές για Επενδύσεις (από Κώδικα ν.π.δ.δ.)**	**16.492.757,50**	**20.120.534,03**	**6.318.678,75**
9300-9400	Επενδύσεις που εκτελούνται μέσω του Προϋπολογισμού Δημοσίων Επενδύσεων	16.205.834,98	19.833.611,51	4.450.467,89
9500-9600	Επενδύσεις που εκτελούνται μέσω του Προϋπολογισμού άλλων ν.π.δ.δ. ή οργανισμών ή ειδικών λογαριασμών	286.922,52	286.922,52	
9700-9800	Επενδύσεις που εκτελούνται με τα έσοδα των Περιφερειών	0,00		1.868.210,86
	ΣΥΝΟΛΟ ΕΞΟΔΩΝ	**34.664.518,28**	**28.998.344,65**	**11.670.845,04**

Πηγή: Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

Πίνακας 1.96δ
Έξοδα Δωδεκανήσων – Προϋπολογισμός Οικ. έτους 2016

Κωδικός αριθμός	Κατονομασία	Προβλέψεις 2016	Διαμόρφωση 2015	Απολογιστικά 2014
0000	**Πληρωμές για υπηρεσίες**	**3.323.935,47**	**6.190.915,50**	**2.885.937,01**
0200	Αμοιβές πολιτικών υπαλλήλων (τακτικοί και Ι.Δ.Α.Χ.)	56.000,00	56.000,00	5.005,14
0300	Αμοιβές υπαλλήλων με σχέση εργασίας Ι.Δ. ορισμένου χρόνου & ειδικών κατηγοριών	420.000,00	632.417,72	300.395,00
0500	Πρόσθετες και παρεπόμενες παροχές	23.000,00	65.500,00	4.226,13
0700	Πληρωμές για μετακινήσεις	187.000,00	461.000,00	185.540,30
0800	Πληρωμές για λοιπές υπηρεσίες	2.637.935,47	4.975.997,78	2.390.770,44
1000	**Προμήθειες αγαθών και κεφαλαιακού εξοπλισμού**	**772.000,00**	**1.320.299,14**	**422.159,82**
1100	Προμήθεια ειδών εξοπλισμού υπηρεσιών, εργαστηρίων κ.λπ.	102.000,00	180.000,00	70.176,44
1200	Προμήθεια υγειονομικού, φαρμακευτικού υλικού και ειδών καθαριότητας	20.000,00	80.000,00	13.459,57
1300	Προμήθεια ειδών συντήρησης και επισκευής εγκαταστάσεων και εξοπλισμού	140.000,00	180.000,00	21.944,96
1400	Προμήθεια ειδών διατροφής, ιματισμού, υπόδησης, εξάρτυσης, εστίασης, κατασκήνωσης και άθλησης	60.000,00	45.000,00	1.533,31
1500	Προμήθεια καυσίμων και λιτταντικών	50.000,00	200.000,00	36.786,40
1600	Διάφορες προμήθειες	150.000,00	285.299,14	136.695,87
1700	Προμήθεια κεφαλαιακού εξοπλισμού	250.000,00	350.000,00	141.563,27
2000	**Πληρωμές μεταβιβαστικές**	**521.652,55**	**1.382.782,96**	**935.103,64**
2500	επιχορηγήσεις σε νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου		171.782,96	4.900,00
2700	Εισοδηματικές ενισχύσεις και λοιπές μεταβιβάσεις	521.652,55	1.211.000,00	930.203,64
3000	**Πληρωμές που αντικρίζονται από πραγματοποιούμενα έσοδα**	**0,00**	**15.000,00**	**14.276,02**
3100	Επιστροφές όσων εισπράχθηκαν χωρίς να οφείλονται		15.000,00	14.276,02
5000	**Δαπάνες που δεν εντάσσονται σε άλλες κατηγορίες**	**470.000,00**	**332.983,53**	**191.731,53**
5100 -5200	Διάφορες σύνθετες δαπάνες	470.000,00	332.983,53	191.731,53
6000	**Κίνηση κεφαλαίων (από Κώδικα ν.π.δ.δ.)**	**0,00**	**0,00**	**0,00**
7000	**Απαλλοτριώσεις, αγορές, ανεγέρσεις κ.λπ.**	**0,00**	**0,00**	**0,00**
9000	**Πληρωμές για Επενδύσεις (από Κώδικα ν.π.δ.δ.)**	**46.886.187,49**	**56.321.482,36**	**12.754.583,27**
9300-9400	Επενδύσεις που εκτελούνται μέσω του Προϋπολογισμού Δημοσίων Επενδύσεων	20.292.768,99	27.356.891,59	3.929.231,37
9700-9800	Επενδύσεις που εκτελούνται με τα έσοδα των Περιφερειών	26.593.418,50	28.964.590,77	8.825.351,90
	ΣΥΝΟΛΟ ΕΞΟΔΩΝ	**51.973.775,51**	**65.563.463,49**	**17.203.791,29**

Πηγή: Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

Από τα στοιχεία αυτά προκύπτει ότι η Περιφέρεια εμφανίζει ως προς τις Κυκλάδες έλλειμμα ύψους 10.107.694,55 ευρώ, και ως προς τα Δωδεκάνησα έλλειμμα ύψους 32.226.187,49 ευρώ για το 2016 (σε προϋπολογιστικά μεγέθη). Τα ελλείμματα αυτά θα καλυφθούν από ταμειακά υπόλοιπα προηγουμένων ετών καθώς αφορούν σε έργα και δαπάνες πολυετούς υποχρέωσης. Στην περίπτωση των Κυκλάδων το έλλειμμα αυτό θα καλυφθεί κατά 77% από αδιάθετα υπόλοιπα που καλύπτουν έργα του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων, κατά 11% από αδιάθετα υπόλοιπα που καλύπτουν υποχρεώσεις λειτουργικών δαπανών και κατά 12% από αδιάθετα υπόλοιπα που καλύπτουν ειδικευμένες δαπάνες ή υποχρεώσεις που επιβάλλονται από ειδικές νομοθετικές διατάξεις. Αντίθετα στα Δωδεκάνησα το έλλειμμα θα καλυφθεί σχέδον εξ ολοκλήρου (99%) από αδιάθετα υπόλοιπα που καλύπτουν έργα του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων. Αυτή η κατανομή αναδεικνύει ότι ενώ οι υποχρεώσεις των Δωδεκανήσων αφορούν μόνο έργα δημοσίων επενδύσεων, οι υποχρεώσεις των Κυκλάδων αφορούν και λειτουργικές δαπάνες, κάτι που καταδεικνύει μια βασική αδυναμία για τις Κυκλάδες να χρηματοδοτηθεί ομαλά το λειτουργικό κόστος της Περιφέρειας σε αυτή τη Περιφερειακή Ενότητα.

1.1.2 Αξιολόγηση

1.1.2.1 Πλεονεκτήματα και Μειονεκτήματα της Περιφέρειας ως προς τα κρίσιμα ζητήματα, τις ανάγκες των Δήμων και των πολιτών καθώς επίσης και την εκτιμώμενη ζήτηση για την παροχή υπηρεσιών σε επίπεδο Περιφέρειας

Η υφιστάμενη κατάσταση της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, όπως περιγράφεται αναλυτικά στα προηγούμενα κεφάλαια, καταδεικνύει τις ιδιαιτερότητες και τα ειδικά προβλήματα της συγκεκριμένης γεωγραφικής ενότητας. Στην προσπάθεια αξιοποίησης των δεδομένων της υφιστάμενης κατάστασης ως σημεία αναφοράς του στρατηγικού σχεδιασμού χρησιμοποιείται η μέθοδος της Ανάλυσης Ισχυρών και Αδύνατων Σημείων, Ευκαιριών και Απειλών (Ανάλυση SWOT).

Ανάλυση SWOT: Θεωρητική Βάση[17] και εφαρμογή στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

Η ανάλυση SWOT (Strengths – Weaknesses – Opportunities – Threats) είναι μία γενική τεχνική σχεδιασμού και οργάνωσης ενός συνεκτικού πλαισίου λήψης αποφάσεων, που μπορεί να αφορά σε ένα θεσμό, μια επιχείρηση, μια γεωγραφική περιοχή κτλ.

Στις περιπτώσεις εφαρμογής της ανάλυσης στο στρατηγικό σχεδιασμό, βασικός στόχος είναι η ολοκληρωμένη διερεύνηση των εσωτερικών πλεονεκτημάτων και αδυναμιών ενός οργανισμού, σε συνδυασμό με την ολοκληρωμένη διερεύνηση των εξωτερικών ευκαιριών και των απειλών που οφείλονται στις συνθήκες λειτουργίας του, όπως αυτές διαμορφώνονται από τις γενικότερες κρατικές πολιτικές, την αγορά, τον ανταγωνισμό, κλπ Ο απώτερος στόχος της ανάλυσης, η οποία εφαρμόζεται, συνήθως, κατά τα πρώτα στάδια του σχεδιασμού, της αξιολόγησης ή των προσπαθειών επίλυσης συγκεκριμένων προβλημάτων, είναι να αποτελέσει ένα συνεκτικό πλαίσιο λήψης αποφάσεων και ανάληψης δράσεων. Σκοπός είναι η αποτελεσματική και ταυτόχρονη ενίσχυση των στοιχείων εσωτερικού δυναμισμού του οργανισμού, και των ευκαιριών που προσφέρει το εξωτερικό περιβάλλον, με προσπάθειες εξάλειψης ή μείωσης των εσωτερικών αδυναμιών και αντιμετώπισης

[17] Τα στοιχεία για τη θεωρητική προσέγγιση της ανάλυσης SWOT προέρχονται από το έργο των Βαγιάννη, Ε., Ιωσηφίδη, Θ. και Πετανίδου Θ. (2003), Η χρήση της Ανάλυσης SWOT στο Χωρικό και Αναπτυξιακό Σχεδιασμό: η Περίπτωση του Οικοτουριστικού Σχεδιασμού στον Πολιχνίτο Λεσβου, ΤΟΠΟΣ 20-21/2003, Αθήνα, σς.119-137 και τις εκεί παραπομπές.

των απειλών, που προέρχονται από το εξωτερικό περιβάλλον. Η διάκριση εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντος είναι, λοιπόν, κρίσιμη και χαρακτηρίζει την ανάλυση SWOT στο σύνολό της.

Οι βασικές διαστάσεις της ανάλυσης παρουσιάζονται απλουστευμένα στον ακόλουθο πίνακα:

Πίνακας 1.97
Βασικές διαστάσεις της ανάλυσης SWOT

Εξωτερικό περιβάλλον	Απειλές (Threats)	Δράσεις αντιμετώπισης	Προσπάθειες αποφυγής
	Ευκαιρίες (Opportunities)	Δράσεις αξιοποίησης	Δράσεις διερεύνησης
		Πλεονεκτήματα (Strengths)	Αδυναμίες (Weaknesses)
		Εσωτερικό περιβάλλον	

Πηγή: Βαγιάννη, Ε., Ιωσηφίδης, Θ. και Πετανίδου Θ. (2003)

Τα στάδια που ακολουθεί η ανάλυση SWOT δεν αντιστοιχούν απλά στην κατάρτιση καταλόγων με πραγματικά ή υποτιθέμενα πλεονεκτήματα, αδυναμίες, ευκαιρίες ή απειλές, αλλά στην τεκμηριωμένη έρευνα για την πλήρη αιτιολόγηση των διαφορετικών κατηγοριών παραγόντων, στο διαχωρισμό των κρισίμων από τους επουσιώδεις παράγοντες, αλλά και στη δυνατότητα ανάδειξης παραγόντων και δεδομένων, τα οποία αναμένεται να παίξουν σημαντικό ρόλο (θετικό ή αρνητικό) στο άμεσο μέλλον. Η διαδικασία αυτή αποτελεί και τη βάση για την περαιτέρω ανάπτυξη της ανάλυσης, που αφορά στον ολοκληρωμένο συνδυασμό των διαφορετικών κατηγοριών παραγόντων, με στόχο την ανάληψη δράσης και την υποστήριξη αποφάσεων. Ο συνδυασμός αυτός, καθώς και το πιθανό περιεχόμενο των συνακόλουθων δράσεων, δίνονται στον ακόλουθο Πίνακα:

Πίνακας 1.98
Συναφείς δράσεις ανά συνδυασμό κατηγοριών παραγόντων της ανάλυσης SWOT

Εσωτερικά Πλεονεκτήματα – Ευκαιρίες εξωτερικού περιβάλλοντος Πλήρης εκμετάλλευση των εσωτερικών πλεονεκτημάτων για την αποτελεσματική αξιοποίηση των ευκαιριών που προσφέρει το εξωτερικό περιβάλλον.	*Εσωτερικές Αδυναμίες – Ευκαιρίες εξωτερικού περιβάλλοντος* Έμφαση στις δράσεις αντιμετώπισης των εσωτερικών αδυναμιών και ιδιαίτερα εκείνων που εμποδίζουν την πλήρη αξιοποίηση των ευκαιριών, που προσφέρει το εξωτερικό περιβάλλον.
Εσωτερικά Πλεονεκτήματα – Απειλές εξωτερικού περιβάλλοντος Έμφαση στις δράσεις που στοχεύουν στην περαιτέρω ενίσχυση και εκμετάλλευση των	*Εσωτερικές Αδυναμίες – Απειλές εξωτερικού περιβάλλοντος* Έμφαση στις δράσεις που στοχεύουν στην εξάλειψη ή στη μείωση των εσωτερικών

εσωτερικών πλεονεκτημάτων και ιδιαίτερα εκείνων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν αποτελεσματικότερα, για την αντιμετώπιση των εξωτερικών απειλών.	αδυναμιών και ιδιαίτερα εκείνων που αυξάνονται από την αρνητική επίδραση των παραγόντων των εξωτερικών απειλών.

Πηγή: Βαγιάννη, Ε., Ιωσηφίδης, Θ. και Πετανίδου Θ. (2003)

Η ανάλυση SWOT θα πρέπει σε κάθε περίπτωση να χρησιμοποιείται και να εφαρμόζεται σε περιπτώσεις που μπορεί να αποβεί ωφέλιμη, και ιδιαίτερα στις περιπτώσεις σχεδιασμού, αξιολόγησης ή επίλυσης προβλημάτων στις οποίες ουσιαστική σημασία έχει η διάκριση εξωτερικού και εσωτερικού περιβάλλοντος. Στις περιπτώσεις αυτές, η ανάλυση είναι δυνατό να αποτελέσει βάση για την οργάνωση ενός πλαισίου λήψης αποφάσεων και ανάληψης δράσης. Στο πλαίσιο αυτό, η χρήση της ανάλυσης SWOT επεκτείνεται με αυξανόμενους ρυθμούς σε τομείς και αντικείμενα έρευνας που εντάσσονται στο μη επιχειρηματικό τομέα και αφορούν σε διάφορες όψεις και διαστάσεις δημόσιων πολιτικών, δηλαδή σε τομείς εκτός του στρατηγικού σχεδιασμού, της έρευνας αγοράς και του ανταγωνισμού, της ανάπτυξης και της στρατηγικής για νέα προϊόντα, υπηρεσίες κτλ. Ένας από τους τομείς αυτούς, αφορά σε ολοκληρωμένες παρεμβάσεις και δράσεις αναπτυξιακού χαρακτήρα, σε τοπικές ή περιφερειακές οικονομίες. Σε πολλές περιπτώσεις, οι παρεμβάσεις και οι δράσεις αυτού του είδους, ιδιαίτερα εκείνες που στοχεύουν σε διαρθρωτικές και μόνιμες αλλαγές, έχουν σαφώς χωρική διάσταση (άμεση ή έμμεση), αφού γίνεται προσπάθεια αξιοποίησης του τοπικού ή περιφερειακού ενδογενούς αναπτυξιακού και κοινωνικο-οικονομικού δυναμικού, σε σχέση με το ευρύτερο περιβάλλον. Ο βασικός στόχος της εφαρμογής της ανάλυσης SWOT σε αυτές τις περιπτώσεις είναι ο αποτελεσματικός συνδυασμός των ενδογενών αναπτυξιακών χαρακτηριστικών και δυνατοτήτων, με μια σειρά από εξωτερικούς προσδιοριστικούς (ευνοϊκούς ή δυσμενείς) παράγοντες, με στόχο την επιτυχή υποστήριξη δράσεων σχεδιασμού των παρεμβάσεων σε τοπικό ή περιφερειακό επίπεδο. Ειδικότερα η ανάλυση SWOT στοχεύει:

- Στη μείωση της αβεβαιότητας σε σχέση με την εφαρμογή μιας συγκεκριμένης αναπτυξιακής πολιτικής, δράσης ή προγράμματος, σε μία γεωγραφική ενότητα με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά.
- Στον εντοπισμό των κυρίαρχων και κρίσιμων προσδιοριστικών παραγόντων (εσωτερικών και εξωτερικών), που επηρεάζουν την επιτυχία της αναπτυξιακής πολιτικής, δράσης ή προγράμματος.

- Στην τεκμηριωμένη υποστήριξη μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής σύνδεσης της αναπτυξιακής δράσης, με το ενδογενές δυναμικό της περιοχής εφαρμογής της, όπως και με το εξωτερικό περιβάλλον.

Οι ανωτέρω στόχοι εκπληρώνονται εφόσον, μέσω των στοιχείων που προκύπτουν από την ανάλυση SWOT, διερευνάται το περιβάλλον της πολιτικής παρέμβασης (προγράμματος), καταγράφονται και μελετώνται – έστω προκαταρτικά – οι πιθανές δράσεις, αναλύονται τα πλεονεκτήματα και οι αδυναμίες των φορέων αναφοράς, και εξετάζονται εις βάθος οι ευκαιρίες και οι απειλές, ιδίως όταν είναι εξωγενείς. Όλα αυτά κατατείνουν στην παράθεση κατηγοριών δράσεων που συναποτελούν την εφαρμογή της επιλεγείσας πολιτικής και την εκπλήρωση των στόχων που έχουν τεθεί.

Με χώρο αναφοράς την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, η παρουσίαση της ανάλυσης SWOT γίνεται στον κατωτέρω πίνακα, ανά κατηγορίες, που αναφέρονται στα γεωγραφικά χαρακτηριστικά, στη χωροταξία και στο περιβάλλον, στη δημόσια διοίκηση, στις μεταφορές, στον τουρισμό και πολιτισμό, στους λοιπούς τομείς οικονομικής δραστηριότητας, και στο παραγωγικό δυναμικό, συμπεριλαμβανομένων των ανθρώπινων πόρων, της καινοτομίας και των νέων τεχνολογιών (Κοινωνία της Γνώσης). Σημειώνεται ότι η ανάλυση αυτή εδράζεται στην ανάλυση που είχε γίνει το 2012, κατά την σύνταξη του αρχικού Στρατηγικού Σχεδιασμού και εμπλουτίστηκε με στοιχεία από τη συνθετική αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, που περιλαμβάνεται στην «Αξιολόγηση, αναθεώρηση και εξειδίκευση του Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου»[18] που εκπονήθηκε ως συνθετική πρόταση για το νέο χωρο-αναπτυξιακό Σχέδιο της Περιφέρειας, το οποίο προκύπτει μέσα από διαδικασία αξιολόγησης της εφαρμογής, αναθεώρησης και επικαιροποίησης του ισχύοντος θεσμοθετημένου Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης του Νότιου Αιγαίου, και το οποίο περιλαμβάνει τον συνολικό σχεδιασμό με αναπτυξιακές-οικονομικές, χωροταξικές-περιβαλλοντικές και πολεοδομικές-οικιστικές κατευθύνσεις, σε χρονικό ορίζοντα δεκαπενταετίας.

[18] Βλ. Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας & Κλιματικής Αλλαγής, Μελέτη για την «Αξιολόγηση, αναθεώρηση και εξειδίκευση του Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου», 2014.

Πίνακας 1.99
SWOT Ανάλυση Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου ανά κατηγορία

Γεωγραφικά Χαρακτηριστικά (εθνικές, ευρωπαϊκές, διεθνείς αναφορές)

Ισχυρά σημεία:	**Αδύνατα σημεία:**	**Ευκαιρίες:**	**Απειλές:**
- Γεωμορφολογική ιδιαιτερότητα/μοναδικότητα, που προκύπτει από τη πολυνησία (πολυδιάσπαση χώρου) συγκριτικά με άλλες περιοχές σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. - Σχετικά μικρές αποστάσεις μεταξύ νησιών και ενδοχώρας και σχετικά μικρές διανησιωτικές αποστάσεις, στο πλαίσιο νησιωτικών συμπλεγμάτων - Η κομβική θέση της Περιφέρειας στο θαλάσσιο χώρο της Ανατολικής Μεσογείου - Ο διττός ρόλος της Περιφέρειας, ως εξωτερικό σύνορο της χώρας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης και σημαντική πύλη εισόδου στη χώρα και την Ε.Ε. - Εγγύτητα στην Τουρκία, στη Μέση Ανατολή και στο Παρευξείνιο Τόξο	- Γεωγραφική ασυνέχεια (νησιωτικότητα) - Διπλή νησιωτικότητα – απομόνωση μικρών νησιών, μέσα στους Νομούς και στην Περιφέρεια - Απόσταση από την ηπειρωτική χώρα και τις μεγάλες αγορές της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης (απομόνωση-μεθοριακή θέση)	- Ευνοϊκή θέση της Περιφέρειας ως κέντρο στο χώρο της Ανατολικής Μεσογείου - Δυνατότητες διαπεριφερειακής και διασυνοριακής συνεργασίας με Τουρκία (ιδίως μέσω βελτίωσης ελληνοτουρκικών σχέσεων), λοιπές χώρες της Μέσης Ανατολής και του Παρευξείνιου Τόξου - Αξιοποίηση ενδεχόμενης νέας Διεύρυνσης της Ε.Ε. προς την ανατολή και τα Βαλκάνια	- Αδυναμία επίλυσης του μεταφορικού προβλήματος και της απομόνωσης - Διεύρυνση του αποκλεισμού των μικρών νησιών από τα κέντρα λήψης αποφάσεων, πληροφόρησης και παροχής υπηρεσιών - Δυσχέρειες στην ανάπτυξη συνεργασιών και επικοινωνίας - Οριστική πληθυσμιακή εγκατάλειψη και σταδιακή ερήμωση μικρών νησιών - Δυσμενείς πολιτικές συγκυρίες στην ευρύτερη περιοχή (σχέσεις με Τουρκία)

Χωροταξία και Περιβάλλον (φυσικό και ανθρωπογενές)

Ισχυρά σημεία:	**Αδύνατα σημεία:**	**Ευκαιρίες:**	**Απειλές:**
- Υψηλή ποιότητα φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος - Πλούσια χλωρίδα και πανίδα - Μεσογειακό κλίμα - Ευνοϊκό φυσικό περιβάλλον για εναλλακτικές πηγές ενέργειας (ηλιακή, αιολική ενέργεια, γεωθερμία) - Πλούσιος ορυκτός πλούτος σε ορισμένα νησιά - Ύπαρξη γεωθερμικών πεδίων - Ύπαρξη ορισμένων ισχυρών πόλων και κέντρων ανάπτυξης (διαπεριφερειακής και διακρατικής εμβέλειας)	- Ρύπανση - Ενδοπεριφερειακές ανισότητες στην κατανομή των φυσικών πόρων - Ευαισθησία νησιωτικών οικοσυστημάτων (κυρίως των μικρών νησιών) - Σοβαρές ελλείψεις υδάτινων πόρων, ενέργειας και κοινωνικών εξυπηρετήσεων, κυρίως στα μικρά νησιά και στις απομονωμένες περιοχές - Σημαντικό κόστος εντοπισμού και αντιμετώπισης περιβαλλοντικών κινδύνων - Αδυναμία ελέγχου εφαρμογής περιβαλλοντικών όρων και περιορισμών στη δόμηση και στις διάφορες δραστηριότητες, εξ αιτίας της έλλειψης καθορισμού χρήσεων γης - Ανεπάρκεια συστημάτων διάθεσης-διαχείρισης στερεών αποβλήτων και απορριμμάτων - Αδυναμία ανάπτυξης συνεκτικών οικιστικών δικτύων (πόλοι και κέντρα ανάπτυξης) και διάχυσης των θετικών αναπτυξιακών επιδράσεων, εξ αιτίας της χωρικής ασυνέχειας - Χωρική υπερσυγκέντρωση της τουριστικής δραστηριότητας - Μη ορθολογική διαχείριση δασικού πλούτου – υποβάθμιση καμένων δασικών εκτάσεων - Μη αξιοποίηση υφιστάμενων ενεργειακών πόρων (ιδίως ΑΠΕ)	- Χρήση νέων μεθόδων διαχείρισης υδάτινων πόρων - Χρήση τεχνολογίας αφαλάτωσης για παραγωγή πόσιμου ύδατος - Χρήση νέων τεχνολογιών αποτροπής κινδύνων π.χ τηλεπισκόπηση, παρατηρητήρια - Διεύρυνση της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας - Εφαρμογή θεσμικού πλαισίου χρήσεων γης - Υιοθέτηση ενός επιστημονικά ολοκληρωμένου χωροταξικού σχεδιασμού, με όρους αειφορίας, ως προϋπόθεση για την ορθολογική ανάπτυξη των δραστηριοτήτων μεταξύ των οποίων και ο τουρισμός. - Δυνατότητες διακρατικής συνεργασίας με μεσογειακές χώρες σε τομείς έρευνας και περιβάλλοντος - Προγράμματα περιβαλλοντικής ενημέρωσης-ευαισθητοποίησης - Ενίσχυση του διεθνούς ρόλου των πόλων και κέντρων ανάπτυξης - Ένταξη σε δυναμικά δίκτυα αστικών κέντρων - Δημιουργία ουσιαστικών αναπτυξιακών μικροπεριφερειών προγραμματισμού σε επίπεδο νησιωτικών συμπλεγμάτων - Πράσινη Ανάπτυξη - Μπλέ Ανάπτυξη	- Εξάντληση υδροφόρου ορίζοντα - υφαλμύρωση και κλιματολογικές αλλαγές (απερήμωση, άνοδος στάθμης θαλασσών-ξηρασία) - Εξάντληση αποθεμάτων φυσικών πόρων - Υπεραλιεία, υπερβόσκηση και παράνομη λατόμευση - Περιβαλλοντικές απειλές (σεισμοί – κατολισθήσεις - Πυρκαγιές - πλημμύρες - διάβρωση εδάφους) - Καθυστέρηση επίλυσης χωροταξικών ζητημάτων (Κτηματολόγιο, Ειδικά Χωροταξικά Πλαίσια κλπ.) - Ενίσχυση της πόλωσης και της απομύζησης πόρων (πληθυσμού, εργατικού δυναμικού, κεφαλαίων, πρώτων υλών) από τα μικρότερα νησιά – πληθυσμιακή συρρίκνωση, εγκατάλειψη και σταδιακή ερήμωση μικρών νησιών - Ενίσχυση της ανισορροπίας και των ανισοτήτων στο εσωτερικό των μεγάλων νησιών (π.χ. Ρόδος)

Δημόσια Διοίκηση και Αναπτυξιακός Σχεδιασμός

Ισχυρά σημεία:	**Αδύνατα σημεία:**	**Ευκαιρίες:**	**Απειλές:**
- Διοικητική αναδιάρθρωση των ΟΤΑ - δημιουργία ισχυρών Δήμων και θεσμοθέτηση των Περιφερειακών Αυτοδιοικήσεων - Ικανοποιητική κάλυψη σε διοικητικές υποδομές - Ύπαρξη πιστοποιημένων φορέων για κατάρτιση – μετεκπαίδευση εργαζομένων - Έμπειρο στελεχιακό δυναμικό στην Περιφερειακή Διοίκηση	- Σημαντική υποστελέχωση υπηρεσιών - Δυσλειτουργίες διοικητικών μηχανισμών (αδειοδοτήσεων, ελέγχου κλπ.) - Ελλείψεις σε σύγχρονο τεχνολογικό εξοπλισμό - Χαμηλός βαθμός αποκέντρωσης - Μείωση πόρων την περίοδο 2014-2020 - Επικαλύψεις αρμοδιοτήτων - Νησιωτικός χώρος – πολυδιάσπαση - δυσχέρεια μετακινήσεων υπαλλήλων και συνεχούς συνεργασίας φορέων - Απουσία αναπτυξιακών μικροπεριφερειών προγραμματισμού, βάσει στοιχείων ομοιογένειας. - Χαμηλό ποσοστό χρήσης τηλεματικών υπηρεσιών	- Αξιοποίηση του νέου πλαισίου διοίκησης του «Καλλικράτη» - Θεσμικές αλλαγές – αποκέντρωση αρμοδιοτήτων - Αναδιοργάνωση και ενδυνάμωση υπηρεσιών ΟΤΑ α και β βαθμού - Διεύρυνση εφαρμογών νέων τεχνολογιών και μεθόδων διοίκησης - Αξιοποίηση των δυνατοτήτων και των εργαλείων του αναπτυξιακού σχεδιασμού (ΠΕΠ, νέο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας)	- Ευρύτερη κοινωνικό-οικονομική κρίση - Οριζόντια συγχώνευση-κατάργηση υπηρεσιών χωρίς έλεγχο επιπτώσεων στα νησιά - Αδυναμίες στενής συνεργασίας μεταξύ αρμόδιων φορέων (Αποκεντρωμένη Περιφερειακή Διοίκηση Αιγαίου, Περιφέρεια Ν. Αιγαίου, Δήμοι, Υπουργεία, ΔΕΚΟ) - Δυσχέρεια προσαρμογής σε νέες μεθόδους διοίκησης και χρήσης νέων τεχνολογιών - Αδυναμία προσαρμογής και αξιοποίησης του νέου θεσμικού πλαισίου διοίκησης - Έλλειψη πόρων για την ουσιαστική ανασυγκρότηση της αυτοδιοίκησης - Αδυναμία ορθολογικού σχεδιασμού, λόγω συγκέντρωσης δημοτικών υπηρεσιών, κυρίως σε μεγάλες γεωγραφικές ενότητες – νησιά, ενίσχυση διοικητικής συγκέντρωσης στους μεγάλους πόλους.

Μεταφορές

Ισχυρά σημεία:	**Αδύνατα σημεία:**	**Ευκαιρίες:**	**Απειλές:**
- Σημαντικός αριθμός λιμένων, αεροδρομίων, ελικοδρομίων - Βελτιωμένες μεταφορικές υποδομές σε πολλά νησιά - Σημαντική θέση ως προς τους Θαλάσσιους Διαδρόμους Μεταφορών των Διευρωπαϊκών Δικτύων - Σχετικά μικρές αποστάσεις μεταξύ νησιών και ενδοχώρας (για Κυκλάδες) και σχετικά μικρές διανησιωτικές αποστάσεις - Παραδοσιακά εξωστρεφής φιλοσοφία που χρήζει μεταφορικής υποδομής και υποστήριξης	- Προβληματικές θαλάσσιες συγκοινωνίες - «Διπλή» Νησιωτικότητα – ανεπάρκεια ακτοπλοϊκών και αεροπορικών συνδέσεων και απομόνωση μικρών νησιών - Υψηλό κόστος μεταφορών και χαμηλό επίπεδο εξυπηρέτησης σε πολλά νησιά - Απουσία συνδυασμένων μεταφορών - Έλλειψη οργάνωσης και εξοπλισμού χερσαίας ζώνης λιμένων - Αδυναμία ανάπτυξης συνεκτικών οικιστικών δικτύων (πόλοι ανάπτυξης) και διάχυσης των θετικών αναπτυξιακών επιδράσεων, εξ αιτίας της ασυνέχειας του χώρου - Προβλήματα κυκλοφορίας – ρύπανσης - στάθμευσης στα αστικά κέντρα - Προβληματικό οδικό δίκτυο σε πολλά νησιά (ανεπαρκή τεχνικά και λειτουργικά στοιχεία όπως πλάτος, οδόστρωμα, σήμανση, κλπ)	- Αναθεώρηση θεσμικού πλαισίου ακτοπλοϊκών συγκοινωνιών - Αναδιοργάνωση συστήματος μεταφορικών συνδέσεων - Αξιοποίηση των συνδυασμένων μεταφορών - Αξιοποίηση Θαλάσσιων Διαδρόμων των Διευρωπαϊκών Δικτύων Μεταφορών - Δημιουργία ισχυρών κόμβων – λιμένων διεθνούς εμβέλειας στο Αιγαίο - Βελτίωση υφιστάμενου οδικού δικτύου - Δημιουργία και ανάπτυξη δικτύου υδατοδρομίων - Προσέλκυση αεροπορικών εταιριών για δημιουργία συνδέσεων με νησιά	- Ευρύτερη οικονομική κρίση - Μειωμένος ανταγωνισμός στις αεροπορικές συνδέσεις – αύξηση τιμών (ιδίως στις πτήσεις εσωτερικού) - Κατάργηση δυνατότητας επιδοτούμενων αεροπορικών συνδέσεων - Περαιτέρω απομόνωση μικρών νησιών, λόγω ανεπαρκών ακτοπλοϊκών συνδέσεων

Τουρισμός – Πολιτισμός

Ισχυρά σημεία:	**Αδύνατα σημεία:**	**Ευκαιρίες:**	**Απειλές:**
- Παγκόσμια αναγνωρισιμότητα ως τουριστικός προορισμός - Καθοριστική συμβολή του τουρισμού στην οικονομική ανάπτυξη της Περιφέρειας. - Ιδιαίτεροι τουριστικοί πόροι – εναλλακτικές μορφές τουρισμού - Ύπαρξη σημαντικών πολιτιστικών πόρων εθνικής και διεθνούς εμβέλειας (αρχαιολογικοί χώροι, μουσεία, μνημεία και στοιχεία αστικής και αγροτικής πολιτιστικής κληρονομιάς) - Χαρακτηριστική Παραδοσιακή Αρχιτεκτονικη - Επαρκής και υψηλής ποιότητας ξενοδοχειακή υποδομή στα μεγάλα νησιά - Λειτουργία Σχολών Τουριστικής Εκπαίδευσης	- Δυσμενές φορολογικό περιβάλλον/κατάργηση ειδικού καθεστώτος συντελεστών ΦΠΑ - Χωρική υπερσυγκέντρωση της τουριστικής κίνησης και δραστηριότητας - Εποχικότητα τουρισμού (και εποχική ανεργία) - Επικράτηση του μαζικού τουρισμού και περιορισμένη ανάπτυξη άλλων (ιδίως εναλλακτικών) μορφών τουρισμού - Περιορισμένη αξιοποίηση των πολιτιστικών πόρων και των καινοτομικών δράσεων προβολής και ανάδειξής τους - Ανεπαρκής διασύνδεση τουρισμού με λοιπούς τομείς της οικονομίας (πρωτογενής τομέας, μεταποίηση) - Έλλειψη υψηλής ποιότητας ξενοδοχειακών υπηρεσιών σε μικρότερα νησιά - Ανεπαρκής διείσδυση ΤΠΕ στον τουριστικό και πολιτιστικό τομέα - Μη ικανοποιητική απόδοση Σχολών Τουριστικής Εκπαίδευσης - Αρνητική εικόνα ορισμένων νησιών λόγω προσφυγικών ροών	- Σημαντικές προοπτικές για την ανάπτυξη τουριστικής υποδομής μικρής κλίμακας σε μη κορεσμένες περιοχές - Προσέλκυση επενδύσεων σε υποδομές ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού που εμφανίζουν διεθνή ζήτηση (συνεδριακός, πολιτιστικός, θαλάσσιος κλπ) - Λειτουργία Οργανισμού Διαχείρισης Προορισμού και επανασχεδιασμός τουριστικού μάρκετινγκ - Επενδύσεις παραθεριστικής κατοικίας - Παρακολούθηση της τοπικής τουριστικής οικονομίας μέσα από τη λειτουργία Δορυφορικού Τουριστικού Λογαριασμού. - Δημιουργία προγραμμάτων σπουδών (μεταπτυχιακών, διαπανεπιστημιακής και διακρατικής συνεργασίας κ.λπ.) και ερευνητικών κέντρων, στο πλαίσιο του Πανεπιστημίου Αιγαίου που σχετίζονται με θέματα τουριστικής πολιτικής και ειδίκευσης σε επιμέρους ομάδες δραστηριοτήτων (πολιτιστικός τουρισμός κ.ά.) - Αναβάθμιση των Σχολών Τουριστικής Εκπαίδευσης - Έμφαση σε εκδηλώσεις σύγχρονου πολιτισμού σε όλη τη διάρκεια του χρόνου με θεματικά φεστιβάλ, events, κ.ά. - Αξιοποίηση της γενικότερης τάσης ανόδου του ελληνικού τουρισμού	- Ανταγωνιστικοί τουριστικοί προορισμοί στην Ευρώπη και τη Μεσόγειο – Συναλλαγματική σχέση ευρώ με δολάριο - Επέκταση της οικονομικής κρίσης και σε άλλες ανεπτυγμένες χώρες – πελάτες της εγχώριας τουριστικής αγοράς - Επικράτηση μοντέλου «All Inclusive» - Κορεσμός σε μερικούς προορισμούς λόγω εποχικότητας και υπέρβασης της φέρουσας ικανότητας - Περαιτέρω επιβάρυνση τουριστικά κορεσμένων περιοχών και επέκταση τάσεων κορεσμού και σε άλλες περιοχές - Ελλιπής συντονισμός ΕΟΤ & ΟΤΑ με ενδεχόμενο την ανεπαρκή τουριστική προβολή ορισμένων νησιών - Εγκατάλειψη παραδοσιακών κλάδων, τεχνών, δρώμενων, γαστρονομικών συνηθειών κλπ. - Διατάραξη / αλλοίωση του ιστορικού-παραδοσιακού μοντέλου συνύπαρξης οικιστικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος. - Μονοκαλλιέργεια του τουρισμού και απουσία σημαντικής διαφοροποίησης της τοπικής οικονομίας.

Λοιπές Παραγωγικές – Οικονομικές Δραστηριότητες

Ισχυρά Σημεία:	**Αδύνατα Σημεία:**	**Ευκαιρίες:**	**Απειλές:**
- Γεωργικά και κτηνοτροφικά προϊόντα υψηλής ποιότητας και σπανιότητας - Μεγάλη ποικιλία παραγόμενων τοπικών μεταποιημένων αγροτικών προϊόντων - Επώνυμα τοπικά αγροτικά προϊόντα - «Καλάθι Νοτίου Αιγαίου» - Αλιεύματα υψηλής ποιότητας με αναγνώριση στις αγορές τόσο του εσωτερικού όσο και του εξωτερικού	- Δυσμενές φορολογικό περιβάλλον/κατάργηση ειδικού καθεστώτος συντελεστών ΦΠΑ - Μειωμένη ανταγωνιστικότητα του ιδιωτικού τομέα (λόγω του υψηλού μεταφορικού κόστους) - Χαμηλή γονιμότητα γεωργικής γης - Ανεπάρκεια γεωργικής παραγωγής να καλύψει τη ζήτηση (ανάγκη για εισαγωγές) - Χαμηλό επίπεδο τεχνολογικού εξοπλισμού - Αδύναμες μεταποιητικές μονάδες - Μικρές επιχειρήσεις με στόχευση την τοπική αγορά - Μικρό ποσοστό αρδευόμενων εκτάσεων - Ισχνός δευτερογενής τομέας και έλλειψη σύνδεσης με τον πρωτογενή τομέα και τον τουρισμό - Μεγάλος κατακερματισμός της γης - Συρρίκνωση πρωτογενούς τομέα και αδυναμία παραγωγικής διαφοροποίησης του τομέα - Αργός ρυθμός εκσυγχρονισμού του αλιευτικού στόλου - Πλημμελής έλεγχος των αλιευτικών μεθόδων - Μικρή τοπική αγορά με μικρομεσαίες επιχειρήσεις μικρού μεγέθους- Αδυναμία εκμετάλλευσης οικονομιών κλίμακας και αξιοποίησης προγραμμάτων για την εφαρμογή επενδυτικών σχεδίων	- Σημαντικός αριθμός χρηματοδοτικών εργαλείων - Προώθηση παραγωγής και διάθεσης προϊόντων Ονομασίας Προέλευσης & Ολοκληρωμένης Διαχείρισης. - Ευρωπαϊκές πολιτικές ευαισθητοποίησης για την προστασία και αποκατάσταση των αλιευτικών πεδίων. - Αξιοποίηση των υποδομών και της τεχνογνωσίας των ναυπηγείων της Σύρου και άλλων μικρότερων προς την κατεύθυνση συντήρησης σκαφών αναψυχής - Προώθηση καινοτόμων μορφών συμπληρωματικής «παραδοσιακής»-«βιολογικής» αγροτικής δραστηριότητας - Ανάληψη συνδυασμένων δράσεων, οι οποίες στοχεύουν στη δημιουργία ροπής σε όλους τους παραγωγικούς τομείς.	- Απώλεια πόρων από αδυναμία ανταπόκρισης των τελικών δικαιούχων όχι μόνο στο επίπεδο της υλοποίησης αλλά και της ζήτησης. - Μείωση των αλιευμάτων (ποσότητες και είδη) ως επακόλουθο αρνητικών πρακτικών - Φθίνουσα ναυπηγοεπισκευαστική δραστηριότητα (με έμφαση στην παραδοσιακή ναυπηγική) - Τριτογενοποίηση της οικονομίας & συρρίκνωση του πρωτογενούς τομέα

Παραγωγικό δυναμικό και Κοινωνία της Γνώσης

Ισχυρά σημεία:	**Αδύνατα σημεία:**	**Ευκαιρίες:**	**Απειλές:**
- Πληθυσμιακή αύξηση τα τελευταία χρόνια και ευνοϊκή σύνθεση του πληθυσμού (μεγάλο ποσοστό παιδικού πληθυσμού και πληθυσμού εργάσιμης ηλικίας) - Υψηλό ποσοστό οικονομικά ενεργών ατόμων και απασχολουμένων - Τάση επιχειρηματικότητας του γηγενούς δυναμικού - Εγγύτητα στην αγορά της Τουρκίας - Ιστορική παράδοση στην εξωστρέφεια - Λειτουργία ακαδημαϊκών και ερευνητικών μονάδων στο πλαίσιο του Πανεπιστημίου Αιγαίου και της ΑΣΤΕΡ - Διαθέσιμο επιστημονικό και επιχειρηματικό δυναμικό - Δυνατότητα προσέλκυσης ξένων επιχειρήσεων (καινοτομίας, νέας και υψηλής τεχνολογίας, υπηρεσιών), λόγω των κλιματολογικών συνθηκών και του φυσικού περιβάλλοντος - Υψηλή αίσθηση κοινωνικής αλληλεγγύης	- Σημαντική χωρική ανισοκατανομή ανθρωπίνων πόρων με ενδοπεριφερειακές διαφοροποιήσεις ως προς τα πληθυσμιακά μεγέθη, τη σύνθεση και το δυναμισμό - Ισχυρή διαφοροποίηση οικονομικής ανάπτυξης μεταξύ των νησιών και συνακόλουθα υπεροχή τριτογενούς τομέα (λόγω τουρισμού) ως προς την απασχόληση - Έλλειψη καταρτισμένου και εξειδικευμένου απασχολούμενου προσωπικού σε ορισμένους τομείς - Διακυμάνσεις της ανεργίας και αύξηση τα τελευταία χρόνια - Χαμηλή εκμετάλλευση των δυνατοτήτων της πληροφορικής & επικοινωνιών και ελλιπής πληροφόρηση - Έλλειψη κινήτρων και θεσμικού πλαισίου για συνεργασίες και δικτυώσεις (clustering) - Ελλείψεις σε κοινωνικές υποδομές - Υποστελέχωση μονάδων υγείας και πρόνοιας	- Αξιοποίηση των μέσων και ευκαιριών που παρέχονται από τις νέες τεχνολογίες της επικοινωνίας - Αξιοποίηση νέων επενδυτικών κινήτρων - Αξιοποίηση της ζήτησης προϊόντων ονομασίας προέλευσης και βιολογικής καλλιέργειας - Εφαρμογές πληροφορικής (Εξοικείωση στη χρήση τηλεκατάρτισης, τηλεεκπαίδευσης και τηλεεργασίας) - Κίνητρα για την προσέλκυση γυναικών στην αγορά εργασίας (ιδίως σε τομείς κοινωνικής οικονομίας) - Κοινωνική ενσωμάτωση μεταναστών - Αξιοποίηση των δυνατοτήτων του Πανεπιστημίου Αιγαίου, για τη σύνδεση της έρευνας με την παραγωγή - Αξιοποίηση διαθεσίμων πόρων για έρευνα και τεχνολογία - Ενεργοποίηση ΠΣΕΚ - Αξιοποίηση νέων επιστημόνων και προσωπικοτήτων της περιοχής - Αξιοποίηση της ΑΣΤΕΡ με εξειδικευμένα εκπαιδευτικά προγράμματα - Αξιοποίηση κινήτρων για προσέλκυση ιατρικού προσωπικού	- Η γενικότερη οικονομική κρίση - Περαιτέρω αύξηση της ανεργίας - Οικονομικά προβλήματα λόγω μονοειδίκευσης και ενδεχόμενης κρίσης στον τουριστικό κλάδο - Ανταγωνισμός ξένων αγορών, με χαμηλό κόστος παραγωγής - Περαιτέρω καθυστέρηση στην εφαρμογή χωροταξικών ρυθμίσεων - Αδυναμία περαιτέρω ανάπτυξης και παραγωγικής αξιοποίησης ερευνητικών – εκπαιδευτικών υποδομών - Παράτυπη μετανάστευση και παράνομη απασχόληση. - Αυξημένος δείκτης γήρανσης - Εγκατάλειψη νησιών από παραγωγικές ηλικίες.

Εναλλακτικοί Δείκτες Επίδοσης Περιφερειών

Εκτός από το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν, ως μέγεθος μέτρησης της αναπτυξιακής δυναμικής των περιοχικών ενοτήτων όπως είναι οι Περιφέρειες, έχουν προταθεί και άλλες μεθοδολογίες με δείκτες διαφορετικού περιεχομένου. Οι πλέον χαρακτηριστικές είναι οι Δείκτες Περιφερειακής Ανταγωνιστικότητας (Regional Competitiveness Index) που έχουν αναπτυχθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και οι Δείκτες Ευημερίας του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας & Ανάπτυξης.

Δείκτες Περιφερειακής Ανταγωνιστικότητας

Οι Δείκτες Περιφερειακής Ανταγωνιστικότητας αποτελούν ένα μοντέλο μέτρησης αναπτυξιακών επιδόσεων που επεκτείνει την παραδοσιακή ανάλυση της ανταγωνιστικότητας από την αμιγώς οικονομική της διάσταση προς την ενσωμάτωση κοινωνικών μεγεθών και στοιχείων. Το μοντέλο αυτό εδράζεται στην αντίληψη ότι η ευημερία δεν μετράται μόνο με βάση το ΑΕΠ αλλά με μια σειρά άλλων κριτηρίων όπως π.χ. η υγεία ή η ανάπτυξη ανθρώπινου κεφαλαίου. Σε αυτό το πλαίσιο, ως περιφερειακή ανταγωνιστικότητα ορίζεται ως η δυνατότητα μιας περιοχής να προσφέρει ένα ελκυστικό και βιώσιμο περιβάλλον για επιχειρήσεις και κατοίκους ώστε να ζήσουν και να εργαστούν.

Το σύστημα αυτό έχει αναπτυχθεί με εδαφικό πεδίο αναφοράς τις Περιφέρειες επιπέδου NUTS II.[19] Πρόκειται για μια σταθμισμένη μέτρηση πολλών διαστάσεων (ή πυλώνων) που ποσοτικοποιούνται απο ομάδες στατιστικών δεικτών. Η μεθοδολογία

[19] Για στατιστικούς λόγους, η EUROSTAT, έχει ορίσει διάφορα επίπεδα περιφερειοποίησης του ευρωπαϊκού χώρου, στα οποία συμπεριλαμβάνει όλα τα κράτη-μέλη. Η ισχύουσα από το 1988 ονοματολογία των «Εδαφικών στατιστικών μμονάδων», όπως αποκαλείται επίσημα, τα *Nomenclature of Territorial Units for Statistics* (NUTS), όπως είναι ευρύτερα γνωστά, υποδιαιρεί την οικονομική επικράτεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε τέσσερα κυρίως επίπεδα (NUTS 0-III). Με NUTS 0 ορίζεται το κράτος, NUTS I ορίζονται ευρύτερα γεωγραφικά διαμερίσματα, NUTS II ορίζονται οι περιφέρειες, και NUTS III ορίζονται μικρότερες χωρικές ενότητες, όπως οι (παλαιοί) νομοί της Ελλάδος. Υπάρχει και μεγαλύτερο επίπεδο χωρικής ανάλυσης, το επίπεδο NUTS IV, σε τοπικό επίπεδο, αλλά καθορίζεται μόνο ορισμένες χώρες όπως Φινλανδία, Ελλάδα, Ιρλανδία, Λουξεμβούργο, Πορτογαλία και Ηνωμένο Βασίλειο. Το επίπεδο NUTS V εστιάζει σε επίπεδο δήμων/κοινοτήτων ή ισοδύναμά τους.

αυτή εξετάζει έντεκα διαστάσεις, οι οποίες υποδιαιρούνται σε τρεις υπο-ομάδες, το σύνολο των οποίων αποδίδει το συνολικό δείκτη ανταγωνιστικότητας μιας Περιφέρειας, ως ακολούθως:

Δείκτης Περιφερειακής Ανταγωνιστικότητας
Ι. Βασικοί Δείκτες
Α) Θεσμοί
Β) Μακροοικονομική Σταθερότητα
Γ) Υποδομές
Δ) Υγεία
Ε) Βασική Εκπαίδευση
ΙΙ. Δείκτες Επάρκειας
ΣΤ) Ανώτατη Εκπαίδευση
Ζ) Επάρκεια Αγοράς Εργασίας
Η) Μέγεθος Αγοράς
ΙΙΙ. Δείκτες Καινοτομίας
Θ) Τεχνολογική Ετοιμότητα
Ι) Επιχειρηματική Φιλοσοφία
Κ) Καινοτομία

Πηγή: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Regional_competitiveness_statistics, διαθέσιμο στις 30.8.2016

Οι υπο-ομάδες ανταγωνιστικότητας έχουν μια εσωτερική αλληλοσύνδεση: μια Περιφέρεια με καλές επιδόσεις στους Δείκτες Καινοτομίας εκτιμάται ότι θα έχει καλές επιδόσεις και στους Δείκτες Επάρκειας και στους Βασικούς Δείκτες, καθώς η επίδοση σε κάθε υπο-ομάδα έχει επίπτωση στην αύξηση των επιπέδων ανταγωνιστικότητας. Οι δείκτες αυτοί έχουν το εξής περιεχόμενο:

- Οι Θεσμοί θεωρούνται σημαντικα στοιχεία για την οικονομική ανάπτυξη εφόσον διασφαλίζουν την παροχή δημοσίων αγαθών, αντιμετωπίζουν τις ανεπάρκειες της αγοράς, βελτίωνουν την επάρκεια, ρυθμίζουν το συναλλακτικό κόστος και υποστηρίσουν τη διαφάνεια, προωθούν την επιχειρηματικότητα και διευκολύνουν τη λειτουργία της αγοράς εργασίας.
- Η Μακροοικονομική Σταθερότητα είναι αναγκαία για την διατήρηση της εμπιστοσύνης στη λειτουργία της αγοράς, τόσο για τους καταναλωτές όσο και για

τους παραγωγούς και διαθέτες αγαθών και υπηρεσιών, έτσι ωστε να δημιουργθούν συνθήκες προσέλκυσης επενδύσεων μακράς πνοής.

- Οι Υποδομές παρέχουν το πλαίσιο μεγιστοποίησης της τοπικής οικονομικής δυναμικής και βελτιστοποίησης της αξιοποίησης των τοπικών πόρων, ενώ επιτελούν κομβικό ρόλο στη χωροθέτηση της οικονομικής δραστηριότητας.
- Η καλή Υγεία του ανθρώπινου δυναμικού είναι σημαντικός συντελεστής της άυξησης της συμμετοχής στην αγορά εργασίας και της παραγωγικότητας, και οδηγεί σε αυξημένη διάρκεια του εργασικού βίου, και σε χαμηλότερο κόστος υγειονομικής περίθαλψης και κοινωνικών παροχών.
- Η ποιότητα της Βασικής Εκπαίδευσης είναι κομβικής σημασίας για το επίπεδο των βασικών δεξιοτήτων και ικανοτήτων που απαιτούνται στο χώρο εργασίας. Η σχέση μεταξύ ποιότητας σχολικής εκπαίδευσης και οικονομικής ανάπτυξης ειναι απολύτως ανάλογη και καταδεικνύει την ανάγκη σωστής διαχείρισης του ανθρώπινου κεφαλαίου σε περιφερειακό επίπεδο.
- Η Ανώτατη Εκπαίδευση, η επαγγελματική κατάρτιση και η δια βίου μάθηση είναι κρίσιμοι παράγοντες για οικονομίες που εδράζονται στη γνώση, όχι μόνο ως προς τη δημιουργία νέας γνώσης αλλά και την ταχεία προσαρμογή σε τεχνολογικές αλλαγές και εξελίξεις.
- Η Επάρκεια της Αγοράς Εργασίας είναι ένα στοιχείο συνολικότερης κατανομής των πόρων μιας Περιφέρειας, καθώς οι δείκτες απασχόλησης και ανεργίας παρέχουν σαφή στοιχεία για τη δραστηριότητα στην τοπική οικονομία ενώ η μακροχρόνια ανεργία καταδεικνύει την ύπαρξη διαρθρωτικών προβλημάτων.
- Το Μέγεθος της Αγοράς δείχνει την ικανότητα των επιχειρήσεων να αναπτυξουν οικονομίες κλίμακος και να τις αξιοποιήσουν, και αποτελεί σημαντικό κίνητρο (ή αντικίνητρο) επιχειρηματικότητας και καινοτομίας.
- Η Τεχνολογική Ετοιμότητα μετράει το επίπεδο χρήσης της τεχνολογίας από τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις. Η διείσδυση των νέων τεχνολογιών έχει διευκολύνει νέες εργασιακές πρακτικές, με στόχο την αύξηση της παραγωγικότητ6ας και την επιτάχυνση των εμπορικών διεργασιών.
- Η Επιχειρηματική Φιλοσοφία καταδεικνύει το βαθμό της επιχειρηματικής παραγωγικότητας και την δυνατότητα τους να ανταποκριθούν στον ανταγωνισμό. Περιλαμβάνει και τα μεγέθη των αμέσων ξένων επενδύσεων που ενισχύουν την τοπική οικονομική δυνατότητα.

- Η Καινοτομία σε προϊόντα και διαδικασίες είναι πάντα ένα ανταγωνιστικό πλεονέκτημα για ανεπτυγμένες περιοχές/οικονομίες.

Οι επιδόσεις των ελληνικών περιφερειών σε αυτούς τους δείκτες σύμφωνα με την πιο πρόσφατη (2013) διαθέσιμη μέτρηση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, έχουν ως εξής:

Πίνακας 1.100
Οι δέκα πιο ανταγωνιστικές και οι δέκα λιγότερο ανταγωνιστικές Περιφέρειες της ΕΕ

Top 10	Region (NUTS code)	RCI 2013	Bottom 10	Region (NUTS code)	RCI 2013
1	Utrecht (NL31)	100,0	**257**	Peloponnisos (EL25)	5,1
2	London area (UKH2, UKH3, UKI1 and UKI2) ([2])	94,2	**258**	Sud-Vest Oltenia (RO41)	4,2
3	Berkshire, Buckinghamshire and Oxfordshire (UKJ1)	93,5	**259**	Centru (RO12)	4,2
4	Stockholm (SE11)	92,7	**260**	Anatoliki Makedonia, Thraki (EL11)	3,9
5	Surrey, East and West Sussex (UKJ2)	90,7	**261**	Notio Aigaio (EL42)	3,7
6	Amsterdam area (NL23 and NL32)	90,1	**262**	Dytiki Makedonia (EL13)	2,8
7	Darmstadt (DE71)	89,2	**263**	Yugoiztochen (BG34)	2,7
8	Île de France (FR10)	89,1	**264**	Sterea Ellada (EL24)	2,2
9	Hovedstaden (DK01)	88,8	**265**	Sud-Est (RO22)	0,1
10	Zuid-Holland (NL33)	87,6	**266**	Severozapaden (BG31)	0,0

Πηγή: European Commission (Joint Research Centre and Directorate-General for Regional and Urban Policy) - RCI 2013

Από τον πίνακα αυτό προκύπτει ότι η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, επί συνόλου 266 Περιφερειών σε επίπεδο Ε.Ε., κατατάσσεται, ως προς την ανταγωνιστικότητα της στην 261η θέση, ήτοι μόλις πέντε θέσεις πριν το τέλος, κάτι που καταδεικνύει ότι η μέτρηση της αναπτυξιακής της δυναμικής μόνο μέ βάση το κατά κεφαλήν ΑΕΠ, αποδίδει μια εσφαλμένη εικόνα για την κατάσταση της οικονομίας και της κοινωνίας σε αυτή την Περιφέρεια. Αναφορικά με τις τρεις υπο-ομάδες δεικτών, η κατάταξη των ελληνικών Περιφερειών έχει ως εξής:

Πίνακας 1.101

Υπο-Ομάδα Βασικών Δεικτών			
Κωδ. NUTS	**Περιφέρεια**	**Συνολική Επίδοση Δείκτων Υπο-Ομάδας**	**Κατηγορία Περιφέρειας Ε.Ε.[20]**
EL11	Ανατολ.Μακεδονία - Θράκη	-1,44	1

[20] Η Ε.Ε. ταξινομεί, ως προς τους δείκτες ανταγωνιστικότητας, τις περιφέρειες σε έξι κατηγορίες, όπου η υπ' αρ. 1 είναι η κατηγορία με τις χειρότερες επιδόσεις και η υπ' αρ. 6 είναι η κατηγορία με τις καλύτερες επιδόσεις.

EL12	Κεντρική Μακεδονία	-1,26	1
EL13	Δυτική Μακεδονία	-1,29	1
EL14	Θεσσαλία	-1,32	1
EL21	Ηπειρος	-1,25	1
EL22	Ιόνια Νησιά	-1,22	1
EL23	Δυτική Ελλάδα	-1,34	1
EL24	Στερεά Ελλάδα	-1,26	1
EL25	Πελοπόννησος	-1,35	1
EL30	Αττική	-0,99	2
EL41	Βόρειο Αιγαίο	-1,25	1
EL42	Νότιο Αιγαίο	-1,30	1
EL43	Κρήτη	-1,25	1
Υπο-Ομάδα Δεικτών Επάρκειας			
Κωδ. NUTS	**Περιφέρεια**	**Συνολική Επίδοση Δείκτων Υπο-Ομάδας**	**Κατηγορία Περιφέρειας Ε.Ε.**
EL11	Ανατολ. Μακεδονία - Θράκη	-1,36	1
EL12	Κεντρική Μακεδονία	-1,07	1
EL13	Δυτική Μακεδονία	-1,48	1
EL14	Θεσσαλία	-1,29	1
EL21	Ηπειρος	-1,31	1
EL22	Ιόνια Νησιά	-1,37	1
EL23	Δυτική Ελλάδα	-1,37	1
EL24	Στερεά Ελλάδα	-1,46	1
EL25	Πελοπόννησος	-1,31	1
EL30	Αττική	-0,23	3
EL41	Βόρειο Αιγαίο	-1,32	1
EL42	Νότιο Αιγαίο	-1,42	1
EL43	Κρήτη	-1,23	1
Υπο-Ομάδα Δεικτών Καινοτομίας			
Κωδ. NUTS	**Περιφέρεια**	**Συνολική Επίδοση Δείκτων Υπο-Ομάδας**	**Κατηγορία Περιφέρειας Ε.Ε.**
EL11	Ανατολ. Μακεδονία - Θράκη	-1.29	1
EL12	Κεντρική Μακεδονία	-0,98	2
EL13	Δυτική Μακεδονία	-1,38	1
EL14	Θεσσαλία	-1,16	1
EL21	Ηπειρος	-1,15	1
EL22	Ιόνια Νησιά	-1,28	1
EL23	Δυτική Ελλάδα	-1,13	1
EL24	Στερεά Ελλάδα	-1,52	1
EL25	Πελοπόννησος	-1,37	1
EL30	Αττική	-0,17	3
EL41	Βόρειο Αιγαίο	-1,16	1
EL42	Νότιο Αιγαίο	-1,35	1
EL43	Κρήτη	-1,07	1

Πηγή: European Commission (Joint Research Centre and Directorate-General for Regional and Urban Policy) - RCI 2013

Από τα ανωτέρω στοιχεία προκύπτει οτι η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου κατάσσεται και στις τρεις υπο-ομάδες δεικτών στην υπ' αρ. 1 κατηγορία, ήτοι την πλέον χαμηλή σε επίπεδο Ε.Ε.. Ως προς την πρώτη υπο-ομάδα η επίδοση της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου την φέρνει στην 10η θέση μεταξύ των ελληνικών περιφερειών, στην δεύτερη

υπο-ομάδα η επίδοση της την φέρνει στην 11η θέση και στην τρίτη υπο-ομάδα η επίδοση της την φέρνει στην 10η θέση, κατατάξεις οι οποίες βρίσκονται σε πλήρη αναντιστοιχία με την κατάταξη της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, όταν δείκτης μέτρησης είναι μόνο το κατα κεφαλήν ΑΕΠ.

Δείκτες Ευημερίας του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας & Ανάπτυξης

Μια άλλη καινοτόμος μέθοδος ανάλυσης στατιστικών δεδομένων έχει αναπτυχθεί από τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης, η οποία έχει σημείο αναφοράς δείκτες σε θεματικούς τομείς που συναποτελούν βάσιμες (αν και όχι αποκλειστικές) ενδείξεις του επιπέδου ευημερίας περιοχών και ανθρώπων. Η αλλαγή αυτή από την αποκλειστική χρήση του ΑΕΠ ως δείκτη σε ένα σύστημα δεικτών ευημερίας που εστιάζουν στα αποτελέσματα της ανθρώπινης δράσης διευρύνει και διευκολύνει την ανάλυση των περιφερειακών διαφορών, ιδίως σε ενδοκρατικό επίπεδο. Η κατανομή αγαθών και ωφελειών της οικονομικής ανάπτυξης ανά περιφέρεια είναι πολύ σημαντικό εργαλείο στην προσπάθεια στρατηγικής χάραξης πολιτικών για την διασφάλιση ισότητας ευκαιριών για πρόσβαση στην απασχόληση, στην εκπαίδευση και την υγεία σε όλες τις περιφέρειες. Σε περιφερειακό επίπεδο, η ευημερία μετράται με σημεία αναφοράς έντεκα (11) θεματικές που καλύπτουν τις υλικές συνθήκες διαβίωσης (εισόδημα, απασχόληση, στέγαση), την ποιότητα ζωής (υγεία, εκπαίδευση, ασφάλεια, ποιότητα φυσικού περιβάλλοντος, συμμετοχή στα κοινά, πρόσβαση σε υπηρεσίες) και την υποκειμενικά αντιλαμβανόμενη ευημερία (αίσθηση κοινότητας, ικανοποίηση ζωής). (OECD, Regions at a glance, 2016). Η επιλογή και ανάλυση αυτών των θεματικών έχει ως εξής:

- Εισόδημα: Πρόκειται για απαραίτητο συστατικό της ατομικής ευημερίας, καθώς επιτρέπει στα άτομα να ικανοποιούν τις βασικές ανάγκες τους και να υλοποιούν στόχους που αξιολογούν ως σημαντικούς για τη ζωή τους. Παράλληλα συνδέεται με την ικανοποίηση από τη ζωή, το εκλαμβανόμενο κοινωνικό επίπεδο και τις κοινωνικές επαφές και διασυνδέσεις. Ο χρησιμοποιούμενος δείκτης είναι το κατά κεφαλήν διαθέσιμο εισόδημα ιδιωτικών νοικοκυριών, αποτιμώμενο σε αγοραστική δύναμη (με βάση τιμές του 2010), με τον συνυπολογισμό όλων των εσόδων (ιδιωτικά και μεταβιβαστικές πληρωμές από το κράτος, εκτός από παροχές σε είδος) και την

αφαίρεση πληρωμών όπως φόρος εισοδήματος, άλλοι φόροι περιουσίας, τακτικές πληρωμές σε μετρητά όπως ενοίκιο, και κοινωνικές εισφορές.

- Απασχόληση: Η απασχόληση αποτελεί μια ακόμη διάσταση ευημερίας που μπορεί να έχει πολύ μεγάλη επίδραση στις υλικές συνθήκες διαβίωσης των ατόμων. Η ενεργός απασχόληση βοηθάει τα άτομα να διατηρούν και να αναπτύσσουν τις δεξιότητες τους και επηρεάζει άλλες διαστάσεις ευημερίας όπως την υγεία, τις κοινωνικές επαφές και την ικανοποίηση από η ζωή. Η άνιση πρόσβαση στην απασχόληση οδηγεί σε σημαντικές διαπεριφερειακές ανισότητες. Οι χρησιμοποιούμενοι δείκτες είναι οι επίσημοι στατιστικοί δείκτες απασχόλησης και ανεργίας.
- Υγεία: Υπάρχουν περιφερειακές διαφορές σε θέματα υγείας που οφείλονται σε διαφορές στην πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας. Οι χρησιμοποιούμενοι δείκτες είναι το προσδόκιμο ζωής (σε χρόνια) ανά νεογέννητο και η ηλικιακά προσαρμοζόμενη θνησιμότητα με βάση τα ποσοστά θανάτων μιας περιφέρειας επί του συνολικού πληθυσμού.
- Εκπαίδευση: Η εκπαίδευση συμβάλλει σημαντικά στην απόκτηση δεξιοτήτων, την απασχόληση, την υγεία και τη συμμετοχή στα κοινά. Επηρεάζει την παραγωγικότητα και έχει συνδεθεί στατιστικά με τη μείωση εγκληματικότητας σε περιοχές. Το εκπαιδευμένο ανθρώπινο δυναμικό αποτελεί σημαντικό παράγοντα ανταγωνιστικότητας των περιφερειών, προσελκύοντας και επενδυτές ως δυνητικούς εργοδότες. Η διαφοροποίηση στο επίπεδο εκπαίδευσης μεταξύ περιφερειών συνεπάγεται ανάλογη διαφοροποίηση σε εργασιακή παραγωγικότητα και αποδοχές. Ο χρησιμοποιούμενος δείκτης είναι το ποσοστό του εργατικού δυναμικού που έχει ολοκληρώσει την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, όπως αυτή ορίζεται διεθνώς (ISCED επίπεδο 3).
- Περιβάλλον: Η ποιότητα του περιβάλλοντος επηρεάζει την ευημερία της παρούσας αλλά και των μελλοντικών γενεών. Προς το παρόν χρησιμοποιείται ως δείκτης το ποσοστό του πληθυσμού που εκτίθεται σε μολυσμένο αέρα (όπως αυτός καταγράφεται δορυφορικά), αλλά και άλλες πτυχές θα έπρεπε να συμπεριλαμβάνονται όπως το νερό ή τα απόβλητα ανά περιφέρεια.
- Ασφάλεια: Η προσωπική ασφάλεια ορίζεται ως η έκταση της αίσθησης των ατόμων για ασφάλεια και αποφυγή προσωπικής βλάβης ή εγκλήματος. Παρά

το γεγονός ότι η εγκληματικότητα αφορά άμεσα τα θύματα της, ασκεί σημαντική επίδραση και στα άτομα που διαβιούν στην περιοχή όπου αναπτύσσεται. Ο χρησιμοποιούμενος δείκτης είναι αυτός του ποσοστού ανθρωποκτονιών ανά 100.000 κατοίκους, οι οποίες έχουν καταγραφεί ή/και αναφερθεί στις αστυνομικές αρχές.

- Συμμετοχή στα κοινά: Οι συνθήκες διακυβέρνησης και το σχετικό θεσμικό πλαίσιο επηρεάζουν την ευημερία, δεδομένου ότι πολλές από τις δημόσιες πολιτικές που αφορούν την καθημερινότητα των ατόμων διαμορφώνονται και αποφασίζονται σε τοπικό επίπεδο. Ο χρησιμοποιούμενος δείκτης είναι το ποσοστό συμμετοχής των ψηφοφόρων σε εκλογές (με σημείο αναφοράς τις πιο πρόσφατες εκλογές), καθώς αποτελεί σαφή ένδειξη της εμπιστοσύνης του κοινού προς στη τοπική, περιφερειακή ή εθνική αρχή και προς την αξία της συμμετοχής των πολιτών στην πολιτική διαδικασία.
- Πρόσβαση σε υπηρεσίες: Η προσβασιμότητα σε υπηρεσίες είναι κομβικής σημασίας για την ευημερία των ατόμων, καθώς αφορά το πώς αποκτούν ότι χρειάζονται για την κάλυψη των αναγκών και των επιθυμιών τους. Η μέτρηση στην προσβασιμότητα σε υπηρεσίες αναδεικνύει στοιχεία που αφορούν τη δυνατότητα χρήσης βασικών ή εξελιγμένων υπηρεσιών, την εκπαίδευση και τη δυνατότητα χρήσης νέων τεχνολογιών, τη πρόσβαση σε υπηρεσίες μεταφορών, ύδρευσης και ευρύτερου υγειονομικού χαρακτήρα κλπ. Ο χρησιμοποιούμενος δείκτης είναι το ποσοστό των νοικοκυριών με πρόσβαση σε ευρυζωνική σύνδεση διαδικτύου.
- Στέγαση: Για την αξιολόγηση της ευημερίας, η ύπαρξη κατάλληλου χώρου καταφυγής (στέγαση) μαζί με τη σίτιση και το νερό συνιστούν τον πυρήνα των βασικών ανθρώπινων αναγκών. Επίσης η στέγαση επηρεάζει (και ενίοτε εκφράζει) την εισοδηματική δυνατότητα ενός νοικοκυριού. Συνδέεται με θέματα υγείας, και ικανοποίησης από τη ζωή. Ο χρησιμοποιούμενος δείκτης είναι ο αριθμός των δωματίων ανά άτομο σε ένα σπίτι, κάτι που φυσικά αφήνει ανεξέταστες άλλες πτυχές όπως τις τιμές στέγασης και ακινήτων, το συνολικό κόστος ζωής σε μια περιοχή, κλπ.
- Αίσθηση Κοινότητας: Οι καλές διαπροσωπικές σχέσεις, τα κοινωνικά δίκτυα υποστήριξης, και γενική η εμπιστοσύνη στον συνάνθρωπο και η αλληλεγγύη αποτελούν σημαντικά στοιχεία της ατομικής ευημερίας και της κοινωνικής

συνοχής. Εκφράζουν συμπληρωματικές διαστάσεις υλικών και πολιτισμικών στοιχείων και επηρεάζουν την απόδοση των θεσμών και την ποιότητα των κοινωνικών συναναστροφών. Ο δείκτης που χρησιμοποιείται αφορά στην αντίληψη των ατόμων σχετικά με τη διαθεσιμότητα συγγενών ή άλλων να τους συνδράμουν σε περίπτωση ανάγκης.

- Ικανοποίηση ζωής: Η υποκειμενική θεώρηση της ευημερίας εκφράζει το πώς οι άνθρωποι αντιλαμβάνονται και αξιολογούν τις ζωές τους. Αφορά τόσο τη ζωή ως σύνολο όσο και ως συγκεκριμένους τομείς (π.χ. ανάπαυση), τα συναισθήματα τους, την αίσθηση του νοήματος της ζωής. Ως δείκτης χρησιμοποιείται μια μέτρηση αξιολόγησης που κάνει κάθε άτομο για τη ζωή του και διάφορες πτυχές αυτής, σε κλίμακα 1-10.

Τα στοιχεία αυτά συνοψίζονται στον κάτωθι πίνακα:

Πίνακας 1.102
Δείκτες Ευημερίας ΟΟΣΑ

Κατηγορίες	**Θεματικές**	**Δείκτες**
Υλικές Συνθήκες	Εισόδημα	Κατά κεφαλήν Εισόδημα νοικοκυρών (ως αγοραστική δύναμη)
	Απασχόληση	Δείκτης Απασχόλησης και Ανεργίας
	Στέγαση	Σχέση αριθμού δωματίων ανά άτομο
Ποιότητα Ζωής	Υγεία	Προσδόκιμο ζωής και ποσοστό θνησιμότητας ανά ηλικία (ανά 1.000 άτομα)
	Εκπαίδευση	Ποσοστό εργατικού δυναμικού που ολοκλήρωσε τουλάχιστον ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση
	Περιβάλλον	Μέση έκθεση σε μολυσμένο αέρα
	Ασφάλεια	Ποσοστό ανθρωποκτονιών ανά 100.000 άτομα
	Συμμετοχή στα κοινά	Ποσοστό συμμετοχής ψηφοφόρων σε εκλογές
	Πρόσβαση σε υπηρεσίες	Ποσοστό νοικοκυριών με πρόσβαση σε ευρυζωνικές συνδέσεις διαδικτύου
Υποκειμενική Ευημερία	Αίσθηση Κοινότητας	Ποσοστό ατόμων με συγγενείς ή άλλα πρόσωπα που συνδράμουν σε περίπτωση ανάγκης
	Ικανοποίηση ζωής	Μέση αυτοαξιολόγηση από τη ζωή σε κλίμακα 1-10

Πηγή: OECD Regional Well-Being – A user's guide, https://www.oecdregionalwellbeing.org/ στις 10.7.2016

Η εφαρμογή αυτών των δεικτών στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου και γενικά στις ελληνικές περιφέρειες, και η συγκριτική επίδοση μεταξύ τους αποτυπώνονται στον ακόλουθο πίνακα και στο ακόλουθο διάγραμμα, ως εξής:

Πίνακας 1.103
Δείκτες Ευημερίας ΟΟΣΑ στις ελληνικές Περιφέρειες (2016)

Περιφέρεια	Εκπαίδευση	Απασχόληση	Εισόδημα	Ασφάλεια	Υγεία	Περιβάλλον	Συμμετοχή στα κοινά	Πρόσβαση σε υπηρεσίες	Στέγαση	Αίσθηση Κοινότητας	Ικανοποίηση από ζωή
	Score [0-10]	Score [0-10]	Score [0-10]	Score [0-10]	Score [0-10]	Score [0-10]	Score [0-10]	Score [0-10]	Score [0-10]	Score [0-10]	Score [0-10]
Ανατολική Μακεδονία-Θράκη	3,6	0,5	1,5	6,7	6,0	1,7	3,9	4,9	3,3	1,2	3,0
Κεντρική Μακεδονία	6,3	0,0	1,6	6,7	7,5	2,7	4,1	4,9	3,3	4,1	0,4
Δυτική Μακεδονία	5,0	0,0	1,6	6,7	7,6	4,5	5,0	4,9	3,3	3,5	0,0
Θεσσαλία	5,7	0,5	1,4	6,7	8,0	3,3	3,5	4,9	3,3	3,9	0,7
Ήπειρος	5,5	0,4	1,9	4,3	9,1	2,2	5,0	5,4	3,3	3,6	0,0
Ιόνια Νησιά	5,0	1,7	1,4	4,3	7,8	3,7	1,8	5,4	3,3	5,5	0,0
Δυτική Ελλάδα	5,1	0,0	1,3	4,3	7,0	4,6	5,4	5,4	3,3	5,4	3,0
Στερεά Ελλάδα	5,0	0,3	2,0	4,3	8,5	2,7	2,2	5,4	3,3	2,4	0,0
Πελοπόννησος	5,0	0,8	1,7	4,3	8,3	4,7	4,0	5,4	3,3	3,5	3,0
Αττική	8,3	0,7	3,0	4,5	7,1	5,5	4,9	6,5	3,3	3,2	0,4
Βόρειο Αιγαίο	6,1	0,9	1,5	4,5	8,6	5,0	3,9	6,1	3,9	0,0	3,3
Νότιο Αιγαίο	5,6	2,1	1,8	4,5	8,6	3,9	3,9	6,1	3,3	7,1	1,5
Κρήτη	5,1	0,6	1,7	4,5	8,6	4,5	4,8	6,1	3,3	5,6	3,0

Πηγή: https://www.oecdregionalwellbeing.org/ στις 10.7.2016

Διάγραμμα 1.11
Συγκριτική Επίδοση ελληνικών Περιφερειών στους Δείκτες Ευημερίας ΟΟΣΑ (2016)

Πηγή: https://www.oecdregionalwellbeing.org/ στις 10.7.2016

Όπως προκύπτει από τα ανωτέρω στοιχεία, η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου έχει, σε πανελλήνιο επίπεδο, την καλύτερη επίδοση στους θεματικούς τομείς της αίσθησης κοινότητας και της απασχόλησης.

Αυτό σημαίνει ότι, κατ' αρχάς, ο νησιωτικός πληθυσμός στο Νότιο Αιγαίο εμφανίζει μια αρκετά δυνατή αίσθηση αλληλεγγύης και αλληλοϋποστήριξης, η οποία μάλιστα εκφράζεται τόσο εσωστρεφώς, δηλαδή μεταξύ των κατοίκων των νησιών της περιοχής, όσο και εξωστρεφώς, δηλαδή προς τρίτους οι οποίοι έρχονται στα νησιά με βραχυπρόθεσμη ή μεσοπρόθεσμη προοπτική. Ειδικά το τελευταίο στοιχείο κατέστη πολύ εμφανές με την υποδοχή και τη μεταχείριση που οι νησιώτες επεφύλαξαν στις εκατοντάδες χιλιάδες προσφύγων που κατέφυγαν στα νησιά του Νότιου Αιγαίου ιδίως το 2015, στο πλαίσιο των μεταναστευτικών ροών λόγω της εμπόλεμης κατάστασης στη Μέση Ανατολή. Η αίσθηση κοινωνικής συνοχής είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένη, τόσο ως νοοτροπία (τρόπος ζωής), όσο και ως στόχος δραστηριότητας, ακόμη και σε καθημερινό επίπεδο, όπως αποδεικνύεται από τις πρωτοβουλίες που αναλαμβάνονται. Η πλέον χαρακτηριστική, η οποία υλοποιείται υπό την άμεση εποπτεία και ευθύνη της Περιφέρειας είναι το Κοινωνικό Παντοπωλείο, το οποίο σε μηνιαία βάση διανέμει, στα πλαίσια οργανωμένης διαδικασίας, τρόφιμα σε δικαιούχους (κατά κανόνα απόρους) οι οποίοι έχουν εγγραφεί σε ειδικό μητρώο που τηρείται τόσο στις Κυκλάδες όσο και στα Δωδεκάνησα, και ειδικά για το 2015 υπήρξε επιπλέον διανομή οπωροκηπευτικών προς τους δικαιούχους του Παντοπωλείου, σε Κυκλάδες και Δωδεκάνησα, στο πλαίσιο του προγράμματος επισιτιστικής και βασικής υλικής συνδρομής του Ταμείου Ευρωπαϊκής Βοήθειας για τους απόρους (ΤΕΒΑ/ FEAD).

Ως προς την απασχόληση, ήδη από τα στοιχεία που είχαν καταγραφεί ανωτέρω, προέκυπτε η δυναμική που εμφανίζει η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου στον τομέα αυτό, ιδίως λόγω της αυξημένης ζήτησης εργασίας στον κλάδο του Τουρισμού. Όμως, από τους δείκτες του ΟΟΣΑ προκύπτει επίσης ότι η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, αν και είναι πρώτη πανελληνίως στα θέματα απασχόλησης, εντάσσεται στο 20% των περιφερειών των κρατών μελών ΟΟΣΑ συνολικά με τις χειρότερες επιδόσεις σε θέματα απασχόλησης, κάτι που δείχνει ότι συνολικά η Ελλάδα έχει σοβαρότατο πρόβλημα στα θέματα απασχόλησης, καθώς η ανεργία που καταγράφεται σε εθνικό

και περιφερειακό επίπεδο έχει αρχίσει να εδραιώνει χαρακτηριστικά διαρθρωτικής ανεργίας (δηλαδή υπάρχουν θέσεις εργασίας αλλά δεν υπάρχει εργατικό δυναμικό με τις κατάλληλες γνώσεις και δεξιότητες για τις καλύψει) και μάλιστα εμφανίζει σαφείς τάσεις να καταστεί μακροχρόνια, ήτοι χρονικής διάρκειας άνω των 12 μηνών κατά άτομο, ιδίως στις ηλιακές ομάδες των νέων.

Αναφορικά με τις άλλες θεματικές, η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου εμφανίζει τις εξής επιδόσεις, σε πανελλήνια κλίμακα: Στα θέματα εκπαίδευσης είναι πέμπτη (5η), κινούμενη στο μέσο όρο των επιδόσεων των ελληνικών περιφερειών, κάτι που δείχνει ότι υπάρχουν σαφή περιθώρια βελτίωσης, τόσο ως προς την οργάνωση όσο και ως προς τη λειτουργία του εκπαιδευτικού συστήματος στο Νότιο Αιγαίο. Ως προς το εισόδημα, παρά τις στατιστικά υψηλές επιδόσεις που έχουν προαναφερθεί, ειδικά ως προς το κατά κεφαλήν εισόδημα της Περιφέρειας, η επίδοση της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου τελικά δεν απέχει πολύ από το μέσο όρο των επιδόσεων των υπολοίπων ελληνικών περιφερειών, κατατάσσοντας την στην τέταρτη (4η) θέση πανελληνίως. Αυτό συμβαίνει γιατί εδώ δεν υπολογίζεται απλώς το ύψος του εισοδήματος, αλλά λαμβάνεται υπόψιν η αγοραστική του δύναμη, ήτοι συνυπολογίζεται το κόστος ζωής με βάση στοιχεία πληθωρισμού και τιμαρίθμου, και αναδεικνύεται η δυνατότητα χρήσης του στις συνθήκες αγοράς που έχουν διαμορφωθεί στην Περιφέρεια. Η ασφάλεια είναι ένα θέμα που δείχνει να έχει τύχει προσοχής στο Νότιο Αιγαίο, και η Περιφέρεια καταγράφει επίδοση που αριθμητικά είναι δεύτερη (2η) πανελληνίως ως προς το μέγεθος. Όμως πρέπει να σημειωθεί εδώ ότι η γενική εικόνα για το θέμα της ασφάλειας είναι ιδιαίτερη καθώς υπάρχουν ομαδοποιήσεις περιφερειών, οι οποίες κατατάσσονται σε τρεις ομάδες. Η πρώτη περιλαμβάνει ομάδες με υψηλή επίδοση ασφάλειας, η δεύτερη εκφράζει το μέσο όρο (στην οποία εντάσσεται και το Νότιο Αιγαίο), και η τρίτη περιλαμβάνει τις περιφέρειες που εμφανίζουν τις περισσότερες εγκληματικές συμπεριφορές. Στα θέματα υγείας, το Νότιο Αιγαίο εμφανίζει πολύ υψηλή επίδοση, κατατασσόμενο στη δεύτερη (2η) θέση, μαζί με το Βόρειο Αιγαίο και την Κρήτη, αμέσως μετά την Περιφέρεια Ηπείρου (η οποία μάλιστα εμφανίζεται να είναι μέσα στο 20% των περιφερειών των κρατών μελών του ΟΟΣΑ με τις καλύτερες επιδόσεις σε αυτό τον τομέα). Η επίδοση αυτή προφανώς αιτιολογείται από την μεγάλη προσπάθεια που καταβάλλει το υπηρετούν προσωπικό (ιατρικό, παραϊατρικό, νοσηλευτικό) στα νησιά του Νοτίου Αιγαίου, παρά τις προαναλυθείσες σημαντικές ελλείψεις που καταγράφονται. Ως προς το περιβάλλον, η επιβάρυνση του είναι

σημαντική στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, κατατάσσοντας την στην έβδομη (7η) θέση πανελληνίως, κάτι που δείχνει την ανάγκη ανάληψης πρωτοβουλιών και λήψης μέτρων για την καλύτερη προστασία του περιβάλλοντος στην περιοχή. Η συμμετοχή στα κοινά δεν φαίνεται να αποτελεί μια από τις ιδιαίτερες επιλογές στάσης ζωής των κατοίκων του Νοτίου Αιγαίου, καθώς η σχετική επίδοση κυμαίνεται περί τον μέσο όρο των ελληνικών περιφερειών, κατατάσσοντας το στην έβδομη (7η) θέση. Πρέπει στο σημείο αυτό να επισημανθεί ότι η νησιωτική φύση της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου δεν προσφέρεται για ευκολία πρόσβασης κατά την διενέργεια εκλογικών αναμετρήσεων, δεδομένου ότι πολλοί εγγεγραμμένοι ψηφοφόροι έχουν την διαμονή τους σε άλλες περιοχές, εκτός Περιφέρειας, και έτσι αρκετά συχνά δεν συμμετέχουν στην εκλογική διαδικασία. Η πρόσβαση σε υπηρεσίες, ιδίως μέσω διακτύου, εμφανίζεται να βρίσκεται σε πολύ καλά επίπεδα στο Νότιο Αιγαίο, με την Περιφέρεια να κατατάσσεται, μαζί με το Βόρειο Αιγαίο και την Κρήτη, δεύτερη (2η) σε πανελλήνιο επίπεδο, καθώς η νησιωτική φύση της έχει καταστήσει υποχρεωτική επιλογή τη διαδικτυακή σύνδεση της με άλλες περιοχές, και ιδίως με τα περιφερειακά και διοικητικά κέντρα της χώρας, ώστε να υπάρχει εξυπηρέτηση των κατοίκων. Επίσης καλή είναι η κατάταξη του Νοτίου Αιγαίου και ως προς τα θέματα στέγασης, καθώς και σε αυτό το τομέα εμφανίζει επίδοση που αριθμητικά είναι δεύτερη (2η) σε πανελλήνιο επίπεδο, αλλά όμως πρέπει να επισημανθεί ότι με εξαίρεση το Βόρειο Αιγαίο, όλες οι άλλες περιφέρειες της χώρας εμφανίζουν την ίδια επίδοση, κάτι που καταδεικνύει ότι το θέμα της στέγασης αντιμετωπίζεται ικανοποιητικά σε εθνικό επίπεδο. Τέλος, η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου κατατάσσεται έβδομη (7η) σε θέματα ικανοποίησης από τη ζωή, κάτι που δείχνει ότι οι κάτοικοι των νησιών δεν έχουν ιδιαίτερα θετική εικόνα για τον τρόπο ζωής τους και τις πτυχές αυτής, είτε γιατί η νησιωτικότητα δεν αποτελεί παράμετρο στις δημόσιες πολιτικές που εφαρμόζονται με αποτέλεσμα να αντιμετωπίζονται και να καλούνται να λειτουργήσουν ως κάτοικοι ηπειρωτικών περιοχών, χωρίς να λαμβάνονται υπόψιν τα αντικειμενικά εμπόδια που θέτει η γεωγραφική μορφολογία του Νοτίου Αιγαίου, είτε γιατί γενικότερα οι απαιτήσεις της ζωής τους (τόσο ως προς το κόστος αυτής, όσο και ως προς την ανάγκη περισσότερης απασχόλησης) έχουν αυξηθεί έτσι ώστε να μειώνεται ο χρόνος ανάπαυσης, ειδικά μάλιστα όταν η απασχόληση έχει εποχιακό χαρακτήρα, όπως π.χ. ο τουρισμός σε αρκετά νησιά, με αποτέλεσμα την υπεραπασχόληση σε ορισμένους μήνες και την πλήρη αδράνεια κατά τους υπόλοιπους.

1.1.2.2 Τα κρίσιμα ζητήματα ανάπτυξης, τα οποία είναι σκόπιμο να αντιμετωπιστούν από την Περιφέρεια κατά την επόμενη μεσοπρόθεσμη περίοδο, ιεραρχημένα κατά σειρά προτεραιότητας

Οι αναλύσεις του νησιωτικού χώρου πρέπει να εστιάζονται στις προϋποθέσεις που επηρεάζουν την εγκατάσταση ανθρώπων και δραστηριοτήτων, καθώς η ανάπτυξή του εξαρτάται πρωταρχικά από την ύπαρξη ή μη δυναμικής οικονομικής δραστηριότητας και ανθρώπινου δυναμικού, και όχι από το μέγεθος, την απόσταση από το κέντρο και το βαθμό απομόνωσης. Μία στρατηγική βιώσιμης νησιωτικής ανάπτυξης θα πρέπει, επομένως, να θέσει ως στόχο τη βελτίωση της ελκυστικότητας των νησιών, τόσο για τη διατήρηση των κατοίκων και των οικονομικών δραστηριοτήτων, όσο και για την προσέλκυση νέων.[21]

Προαπαιτούμενο κάθε προσπάθειας στρατηγικού σχεδιασμού σε νησιωτικές περιοχές είναι ο εννοιολογική τους προσδιορισμός. Βασικό στοιχείο αυτού είναι ο όρος «νησί» και η λατινική εκδοχή του είναι ο όρος «insula» (που σημαίνει απομόνωση), ενώ η σύγχρονη γλωσσική του απόδοση στην ιταλική γλώσσα είναι ο όρος «isola», με το συναφές ρήμα isolare (που σημαίνει απομονώνω). Είναι σαφές ότι η έννοια του όρου «νησί» συσχετίζεται με έννοιες όπως διάκριση, οριοθέτηση, περιορισμός, κλπ. Έτσι η πιο απλή εννοιολογική αποτύπωση του όρου «νησί», με όρους πολιτικής γεωγραφίας, είναι «κάθε τμήμα γης που δεν έχει χερσαία σύνορα».[22] Συναφώς, ως νησιωτική περιφέρεια ορίζεται «η γεωγραφική περιοχή που περιλαμβάνει ομάδα νησιών ή ένα μεγάλο νησί και τα χαρακτηριστικά της, κυρίως κοινωνικό-οικονομικά, τη διαφοροποιούν από τις υπόλοιπες ηπειρωτικές περιφέρειες».[23]

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, στην προσπάθεια της να αναπτύξει μια ολοκληρωμένη περιφερειακή πολιτική, έχει εκπονήσει[24] ένα βασικό οδηγό για τις περιοχές των

---

[21] Βλ. Σπιλάνης Γ., 2003, 'Αναπτυξιακές προοπτικές και απασχόληση στον Ελληνικό νησιωτικό χώρο', στο Ευθυμιόπουλος Η., Μοδινός Μ. (επιμ) '*Οι δρόμοι της αειφορίας. Περιβάλλον, εργασία, επιχειρηματικότητα*' Ελληνικά Γράμματα – ΔΙΠΕ

[22] Βλ. Παπαδασκαλόπουλος Αθ., Μέργος Γ., Χριστοφάκης Μ. (2005), 'Αναπτυξιακή Στρατηγική για το Νησιωτικό Χώρο', *Επιστημονικές Μελέτες προς τιμήν του Καθηγητού Ν. Κόνσολα*, Τμήμα Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης Παντείου Πανεπιστημίου, ΠΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου 2007-2013 (2007), Αθήνα.

[23] Βλ. Σοφούλης, Μ. (1990), *Για ένα κοινοτικό πρόγραμμα ανάπτυξης των νησιών*, Εκτελεστική Περίληψη, Μ υτιλήνη: Πανεπιστήμιο Αιγαίου – Τμήμα Περιβάλλοντος.

[24] Βλ. Ph. Monfort, Territories with specific geographical features, Working Paper no 2/2009, European Commission

κρατών μελών της που έχουν ειδικά γεωγραφικά χαρακτηριστικά. Δεδομένης της έλλειψης ενός κοινά αποδεκτού ορισμού για αυτές τις περιοχές, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, έχει επιλεγεί η προσέγγιση της αναγνώρισης/καταγραφής τους με βάση γνήσιες γεωγραφικές ιδιαιτερότητες, και έτσι έχουν καταγραφεί πέντε κατηγορίες: συνοριακές περιοχές, ορεινές περιοχές, νησιωτικές περιοχές, αραιοκατοικημένες περιοχές, απομακρυσμένες περιοχές.

Οι νησιωτικές περιοχές (island regions) ορίζονται με δυο εναλλακτικά κριτήρια: είτε ως περιοχές στις οποίες το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού κατοικεί σε νησιά (πληθυσμιακό κριτήριο) είτε ως περιοχές που η γεωγραφική έκταση καλύπτεται κατά το μεγαλύτερο μέρος από νησιά (γεωγραφικό κριτήριο). Ως νησί ορίζεται μια περιοχή με τα εξής χαρακτηριστικά (σωρευτικά): α) έκταση τουλάχιστον ένα τετραγωνικό χιλιόμετρο, β) απόσταση περισσότερο από ένα χιλιόμετρο από την ηπειρωτική χώρα, γ) μόνιμο πληθυσμό τουλάχιστον πενήντα κατοίκους, δ) ανυπαρξία κάποιας σταθερής σύνδεσης (π.χ. γέφυρα, τούνελ) με την ηπειρωτική χώρα. Παλαιότερα υπήρχε και ένα πέμπτο στοιχείο, η ανυπαρξία πρωτεύουσας κράτους σε αυτή την περιοχή και αυτό το στοιχείο χρησιμοποιήθηκε για να μην θεωρούνται νησιά η Μεγάλη Βρετανία και η Ιρλανδία, στο πλαίσιο της ΕΕ των 15 κρατών-μελών, αλλά πλέον, στην ΕΕ των 28 κρατών-μελών, γινόταν δεκτό ότι θεωρούνται νησιά για τις ανάγκες της Περιφερειακής Πολιτικής της ΕΕ δύο άλλα κράτη-νησιά, η Μάλτα και η Κύπρος, οπότε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην 5η Έκθεση Συνοχής (2010) εξορθολόγησε και εναρμόνισε τον ορισμό, καταργώντας το πέμπτο στοιχείο.[25] Στα πλαίσια της ΕΕ καταγράφονται τρεις διαφορετικοί τύποι νησιωτικών περιοχών: μια περιοχή που είναι η ίδια ένα ολόκληρο νησί, μια περιοχή που είναι μέρος ενός νησιού, και μια περιοχή που περιλαμβάνει πολλά νησιά (αρχιπέλαγος). Το Νότιο Αιγαίο ανήκει στην τρίτη κατηγορία.

[25] Ο ορισμός αυτός εδράζεται στον ορισμό που είχε υιοθετητεί στα πλαίσια της Επιτροπής Νήσων της CRPM, κατά τον οποίο ως νησί ορίζεται «κάθε τμήμα γης με έκταση τουλάχιστον ένα τετρ. χλμ, το οποίο: α) απέχει τουλάχιστον ένα χλμ. από την ξηρά, ενώ δεν έχει σταθερή σύνδεση μ' αυτήν,β) έχει δημιουργηθεί με φυσικό τρόπο,γ) είναι μικρότερο από ήπειρο, δ)έχει ένα μόνιμο πληθυσμό στατιστικά σημαντικό και συνεπώς στηρίζει κατοικία και οικονομικές δραστηριότητες,ε) δεν περιλαμβάνει πρωτεύουσα κράτους». Βλ. Eurisles (2002), AU LARGE DE L'EUROPE, La construction européenne et la problématique des îles, Paris: Commission des îles de la CRPM.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο έχει καταγραφεί μια κατάσταση για τις νησιωτικές περιοχές εν γένει, η οποία δεν απέχει πολύ από τα χαρακτηριστικά που έχουν διαγνωστεί για το Νότιο Αιγαίο, με βάση την ανωτέρω περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης. Έτσι εμφανίζεται μια υποχώρηση του πρωτογενούς τομέα υπέρ του τριτογενούς τομέα, σε επίπεδο αναπτυξιακής δυναμικής και μεριδίου απασχόλησης του εργατικού δυναμικού, και μάλιστα σε μεγαλύτερα ποσοστά από ότι ο μέσος όρος στην ΕΕ, αντανακλώντας έτσι τη σημασία του κλάδου του τουρισμού για τις νησιωτικές περιοχές. Αυτή η μονοδιάστατη αναπτυξιακή δραστηριότητα, σε συνδυασμό με την καταγραφόμενη ανεπάρκεια σε βασικά είδη (π.χ. πόσιμο νερό, ενέργεια, πρώτες ύλες, χώρο και αρόσιμη γη), και την οικολογική ευπάθεια του περιβάλλοντος, καθιστούν ευάλωτη την οικονομία των νησιωτικών περιοχών. Η αναπτυξιακή τους δυναμική περιορίζεται από το μικρό μέγεθος των τοπικών αγορών και την δυσκολία (και ενίοτε αδυναμία) πρόσβασης των νησιωτών σε μεγαλύτερες αγορές της ηπειρωτικής χώρας. Αυτές οι αδυναμίες αντισταθμίζονται από πλουτοπαραγωγικά στοιχεία όπως μεγάλοι αλιευτικοί πόροι, ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, τουριστικές δραστηριότητες, έντονη πολιτιστική ταυτότητα και κληρονομιά. Η πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες (π.χ. υγεία, παιδεία) είναι δυσκολότερη στις νησιωτικές περιοχές από ότι είναι στις υπόλοιπες ενώ και οι μεταφορές είναι πιο δύσκολες, είτε σε επίπεδο ακτοπλοΐας είτε σε επίπεδο αερομεταφορών. Αυτές οι δυσκολίες κωδικοποιούνται σε τρεις βασικούς συντελεστές που συνθέτουν τα βασικά ζητήματα της νησιωτικότητας:[26]

- *Η Περιφερειακότητα και η μεγάλη απόσταση από τους Ηπειρωτικούς Πόλους Ανάπτυξης* (Συνεπάγονται υψηλά κόστη λειτουργίας για τις επιχειρήσεις, για τα νοικοκυριά και για το κράτος. Το κόστος αυτό: α) Μετράται σε χρόνο καθώς η μεταφορά γίνεται μόνο με μεταφορικά μέσα δημόσιας χρήσης και εξαρτάται από το είδος του μεταφορικού μέσου, από την πυκνότητα των δρομολογίων και από την απόσταση, β) Μετράται σε χρήμα, καθόσον το αυξημένο μεταφορικό κόστος που συνεπάγονται, μεταξύ άλλων, η μετακίνηση στη θάλασσα, η μεταφόρτωση και η χρήση πολλαπλών μεταφορικών μέσων, η μονοπωλιακή θέση των μεταφορικών εταιρειών και των τοπικών εμπόρων (εξαιτίας της έλλειψης ανταγωνισμού), η διατήρηση υψηλών αποθεμάτων από τις επιχειρήσεις, η αδυναμία δημιουργίας οικονομιών κλίμακας (εξαιτίας της μικρής και κατακερματισμένης αγοράς), συντελούν στην αύξηση των τιμών

[26] Βλ. Σπιλάνης, Ι., Ακριβοπούλου, Ι., Γάκης, Κ., Μιχαηλίδης, Γ., Νιάρχος, Α. (2011): «Ο Καλλικράτης στα Νησιά», Εκδόσεις Ελληνική Εταιρία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης

των παρεχόμενων αγαθών και υπηρεσιών, γ) Αφορά την απόκτηση υποδομών και λειτουργίας βασικών δημόσιων υπηρεσιών σε κάθε νησί ξεχωριστά εξαιτίας των αρνητικών οικονομιών κλίμακας που συνεπάγεται ο μικρός αριθμός κατοίκων, ανά νησί, εφόσον οι βασικές υπηρεσίες διοίκησης, εκπαίδευσης και υγείας, αλλά και δίκτυα ενέργειας,μεταφορών, επικοινωνιών, ύδρευσης, αποχέτευσης έχουν υψηλό κόστος κατασκευής και λειτουργίας, δ) Απορρέει από την έλλειψη επιλογών εξαιτίας της έλλειψης υποδομών και υπηρεσιών που είναι απαραίτητες για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη των νησιών, όπως πχ. δημόσιας διοίκησης, εκπαίδευσης και κατάρτισης, υγείας, τραπεζικών και άλλων χρηματοπιστωτικών εργασιών, απονομής δικαιοσύνης, ενίσχυσης επενδυτικών πρωτοβουλιών, πολιτισμού,συντήρησης και επισκευής εξοπλισμού, ε) Οφείλεται στη δυσκολία για την απόκτηση ενημέρωσης και εξειδικευμένης πληροφόρησης, που αφορά τόσο τις επιχειρήσεις στην προσπάθειά τους για εξέλιξη, καινοτομία και ανταγωνιστικότητα, όσο και τους κατοίκους των νησιών και ειδικότερα στην επαγγελματική τους κατάσταση και εξέλιξη, στην εκπαίδευσή τους, στην ενημέρωσή τους σε θέματα που τους αφορούν ή τους ενδιαφέρουν κλπ.)

- *Το μικρό φυσικό και παραγωγικό μέγεθος* (τόσο ως προς την έκταση, όσο και προς τον πληθυσμό, καθώς αφενός ο μικρός πληθυσμός συνεπάγεται μικρή αγορά και επομένως μικρή τοπική ζήτηση για αγαθά και υπηρεσίες, ενώ παράλληλα καθιστά αδύνατη τη δημιουργία οικονομιών κλίμακας και συγκέντρωσης – απαραίτητα στοιχεία για τη μείωση του κόστους για επιχειρήσεις και νοικοκυριά, και αφετέρου η μικρή έκταση συνεπάγεται περιορισμό στους φυσικούς πόρους και έλλειψη ενδοχώρας, γεγονός που καθιστά εύθραυστη την περιβαλλοντική ισορροπία και αναγκαία την περιβαλλοντική διαχείριση).
- *Η φυσική νησιωτικότητα και οι περιορισμένοι πόροι* (συνθέτουν ένα ιδιαίτερο αλλά εύθραυστο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον, αποτέλεσμα της διαχρονικής επίδρασης των ανθρώπων και της φύσης).

Πριν αναλυθούν οι δυσμενείς επιπτώσεις που προκαλούν στις νησιωτικές περιοχές αυτά τα χαρακτηριστικά, πρέπει να επισημανθεί ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στην 6η Έκθεση Συνοχής (2014), αμφισβήτησε το ότι γεωγραφικά χαρακτηριστικά όπως η

νησιωτικότητα, με τις αδυναμίες που αυτά συνεπάγονται, αποτελούν επαρκή αιτιολογική βάση για ειδική χρηματοδότηση, καθώς αυτές οι αδυναμίες αποτελούν ταυτόχρονα και κίνητρα ανάπτυξης, και για αυτό το λόγο τα χρηματοδοτικά εργαλεία εστιάζουν σε ανθρωπογενείς δράσεις ανάπτυξης παρά σε δράσεις απομείωσης επιπτώσεων φυσικών μειονεξιών των περιοχών.

Σε κάθε περίπτωση πάντως και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στην ίδια Έκθεση, αναγνωρίζει την ανάγκη διαμόρφωσης μιας ολοκληρωμένης πολιτικής για τις περιοχές με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, όπως οι νησιωτικές. Αυτή η πολιτική πρέπει να λαμβάνει υπόψιν τρεις κατηγορίες παραγόντων που αποτελούν συνολικά βασικά αίτια υστέρησης της αναπτυξιακής δυναμικής αυτών των περιοχών. Πρώτον, η ύπαρξη φυσικών εμποδίων που απορρέουν από τη νησιωτική φύση των περιοχών αυτών δημιουργούν ιδιαίτερα απαιτητικές και δύσκολες συνθήκες όχι μόνο για την επιχειρηματικότητα ως βασικό πυρήνα της πραγματικής οικονομίας αλλά και για την απλή καθημερινή διαβίωση των νησιωτών. Δεύτερον, οι ανθρωπογενείς παρεμβάσεις που συνίστανται συνήθως σε πολιτικές επιλογές και οικονομικές ενέργειες σε ευρωπαϊκό, εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, τόσο στην δημόσια όσο και στην ιδιωτική σφαίρα, διαμορφώνουν ένα πολύ ασφυκτικό περιβάλλον για τη ζωή στα νησιά, καθώς δημιουργούνται επιβαρύνσεις που πλήττουν το παρόν και υποθηκεύουν το μέλλον των νησιωτικών περιοχών. Τρίτον, οι εξελίξεις στο διεθνές οικονομικό και όχι μόνο περιβάλλον και την ευρύτερη επιχειρηματική δραστηριότητα, έχουν δραματική επίπτωση στην προσπάθεια των νησιωτών να αυξήσουν το διαθέσιμο εισόδημα τους και να βελτιώσουν το επίπεδο διαβίωσης τους. Αυτές οι τρεις κατηγορίες επιδρούν πολλαπλασιαστικά στα ανωτέρω βασικά χαρακτηριστικά της νησιωτικότητας, και έτσι δημιουργούνται δυσμενείς επιπτώσεις, τόσο στην συνολική ανάπτυξη των νησιών, όσο και στην ανάπτυξη των επιμέρους κλάδων της οικονομίας τους, ως ακολούθως:

- Περιορισμένη φυσική πρόσβαση και προβλήματα στις μεταφορές
- Προβλήματα πρόσβασης σε υπηρεσίες (Υγεία, Εκπαίδευση, Δημόσιες Υπηρεσίες)
- Απουσία Εξωτερικών Οικονομιών[27]
- Εποχικότητα Ζήτησης και Απασχόλησης

[27] Πρόκειται για εξωγενείς παράγοντες που επηρεάζουν (θετικά=οικονομίες, αρνητικά=αντιοικονομίες ή επιβαρύνσεις) το κόστος μιας δραστηριότητας (π.χ. παραγωγή μιας επιχείρησης).

- Περιορισμένο Εξειδικευμένο Ανθρώπινο Δυναμικό
- Δυσμενείς δημογραφικές προοπτικές
- Περιβαλλοντικά Προβλήματα
- Ειδικά Προβλήματα εστιασμένα στο Νότιο Αιγαίο

Είναι πρόδηλο ότι η αρνητική εξέλιξη των οικονομικών και δημογραφικών μεγεθών, που συνεχίζεται στη πλειοψηφία των νησιών μειώνει την ελκυστικότητα τους ως τόπους ανάπτυξης οικονομικής δραστηριότητας, με αποτέλεσμα όχι μόνο την μη προσέλκυση νέων δραστηριοτήτων αλλά και την απώλεια ήδη υφισταμένων. Όπως εντοπίστηκε από τα ανωτέρω στοιχεία και θα αναλυθεί κατωτέρω, στην πλειοψηφία των νησιών, η γεωργία χαρακτηρίστηκε από μείωση των χρησιμοποιούμενων εδαφών και των παραγόμενων προϊόντων, η κτηνοτροφία βοοειδών έχει περιοριστεί σημαντικά, ενώ εκείνη των αιγοπροβάτων εξακολουθεί να είναι σημαντική, κυρίως εξ αιτίας των ευρωπαϊκών επιδοτήσεων, ενώ η μεταποίηση και ιδιαίτερα οι εξαγωγικές δραστηριότητές της είτε συρρικνώθηκαν, είτε παρουσιάζουν προβλήματα (βυρσοδεψία, υφαντουργία, σαπωνοποιία) πλην εξαιρέσεων (ποτοποιία). Ο τουρισμός μπόρεσε, μόνο εν μέρει, να αντισταθμίσει τις απώλειες από τους άλλους τομείς. Όμως και το μοντέλο του μαζικού τουρισμού φαίνεται να φτάνει στα όριά του, παρουσιάζοντας προβλήματα σε οικονομικό, κοινωνικό και περιβαλλοντικό επίπεδο. Τέλος, η εξόρυξη ορυκτών, η αλιεία και πρόσφατα η ιχθυοκαλλιέργεια αποτέλεσαν, ή αποτελούν για μικρό αριθμό νησιών, σταθεροποιητικό παράγοντα. Συνάκολουθα και η παραμονή ή η εγκατάστασή πλυθυσμού σε τέτοιες περιοχές εξαρτάται κύρια από το εάν μπορούν να έχουν απασχόληση που να καλύπτει τις ανάγκες, τις προσδοκίες ή τα προσόντα τους, και από το εάν οι υπηρεσίες στους τομείς, υγείας, παιδείας, πολιτισμού κλπ βρίσκονται σε τέτοιο επίπεδο ώστε να εξασφαλίζεται η επιθυμητή ποιότητα ζωής. Η δε εποχικότητα της τουριστικής δραστηριότητας επιτρέπει σε πολλούς απασχολούμενους σ’ αυτήν να μην παραμένουν στα νησιά εκτός τουριστικής περιόδου. Η απροθυμία εγκατάστασης στα νησιά, παρά τα αυξημένα οικονομικά κίνητρα που είχαν υπάρξει κατά καιρούς, αποδεικνύει ότι υπάρχουν αντιλήψεις που έχουν ταυτίσει τα νησιά με την απομόνωση, την αδυναμία πρόσβασης στην πληροφόρηση, στην ψυχαγωγία. Η παρατήρηση της διαχρονικής εξέλιξης των στρατηγικών και των ειδικών στόχων και μέτρων των ΠΕΠ των νησιωτικών περιφερειών καταδεικνύει τη δυσκολία καθορισμού σαφών στόχων. Το γεγονός ότι

πολλοί από τους στόχους επαναλαμβάνονται από την περίοδο εφαρμογής των ΜΟΠ μέχρι σήμερα, δείχνει την αδυναμία προώθησης των κατάλληλων δράσεων που θα αντιμετώπιζαν ουσιαστικά το πρόβλημα. Έτσι, παρά τη δημιουργία πολλών έργων υποδομής και την κάλυψη μέρους των αναγκών, δε φαίνεται να διαφοροποιείται η κατάσταση: τα τουριστικά αναπτυγμένα νησιά συνεχίζουν την πορεία τους, έστω με προβλήματα, ενώ στα υπόλοιπα τα αναπτυξιακά εμπόδια παραμένουν σχεδόν αναλλοίωτα.[28]

Αυτές οι επιπτώσεις αποτελούν τους άξονες διερεύνησης των διαστάσεων των αναπτυξιακών ζητημάτων του Νοτίου Αιγαίου, οι οποίες διαστάσεις αφορούν τους βασικούς περιορισμούς και τις δυνατότητες στην ανάπτυξη των τριών τομέων της παραγωγής στο Νότιο Αιγαίο.

Πρωτογενής Τομέας

Γεωργία – Κτηνοτροφία

Όπως προκύπτει και από την αποτύπωση της υφιστάμενης κατάσταση, η γεωργία και η κτηνοτροφία έχουν σημαντική θέση στην τοπική οικονομία των νησιών, τόσο στα τουριστικώς ανεπτυγμένα νησιά, όσο (και κυρίως) στα μικρά νησιά.

Οι διαπιστωμένες επιπτώσεις της νησιωτικότητας στην ανάπτυξη της γεωργίας αποτυπώνονται ως εξής:

- Στενότητα, πολυτεμαχισμός του κλήρου και μεγάλος αριθμός σε μέγεθος εκμεταλλεύσεων, το άγονο έδαφος,
- Αυξημένο κόστος μεταφοράς ενδιάμεσων εισροών και τελικού προϊόντος,
- Αυξημένο κόστος παραγωγής,
- Έλλειψη υδάτινων πόρων
- Προβλήματα στις αγροτικές υποδομές,
- Υφαλμύρωση των εδαφών,

[28] Βλ. Σπιλάνης Ι., Βαγιάννη Ε., Βακουφάρης Χ., Κονδύλη Ι., (2005), Βιώσιμη ανάπτυξη νησιωτικού χώρου, στο Γ. Ι. Τσάλτας (επιμ.), Αειφορεία και Περιβάλλον – Ο νησιωτικός χώρος στον 21^{ο} αιώνα, Εκδ. Ι. Σιδέρης, Αθήνα, σελ. 105-117.

- Γήρανση του Πληθυσμού, ιδίως στα μικρά νησιά και στις ορεινές περιοχές,
- Αυξημένος ανταγωνισμός από φθηνότερα εισαγόμενα προϊόντα,
- Πίεση του τουρισμού στις γεωργικές χρήσεις και εκμεταλλεύσεις,
- Απουσία σύγχρονων μονάδων επεξεργασίας και διαχείρισης γεωργικών προϊόντων,
- Κατακερματισμός των Συνεταιριστικών Οργανώσεων,
- Απουσία δραστηριοτήτων εφοδιαστικής αλυσίδας (logistics) για τα γεωργικά προϊόντα.

Οι Αναπτυξιακές Δυνατότητες που υφίστανται και οι Στρατηγικοί Αναπτυξιακοί Στόχοι που μπορούν να τεθούν στον τομέα της γεωργίας του Νοτίου Αιγαίου είναι οι ακόλουθοι:

- Ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και ανταγωνιστικότητας των γεωργικών εκμεταλλεύσεων μέσω της προώθησης της οργάνωσης παραγωγών (clustering-συνεργατικότητα) της προώθησης των Τοπικών Συμφώνων Ποιότητας και της Συμβολαιακής Γεωργίας[29].
- Ανάπτυξη και προώθηση της οργανωμένης εμπορίας αγροτικών προϊόντων (οργάνωση αγορών, Δημοπρατήρια, εκθετήρια-πρατήρια σε πύλες εισόδου, δημιουργία τοπικών αγορών παραγωγών)
- Ανάπτυξη – Προώθηση Τοπικών Προϊόντων και Προϊόντων Ονομασίας Προέλευσης,

[29] Η συμβολαιακή γεωργία (contract farming ή contractual agriculture) αποτελεί μια από τις σημαντικότερες τάσεις της σύγχρονης αγροτικής παραγωγής σε παγκόσμιο επίπεδο. Προέκυψε ως απάντηση σε δύο μεγάλες προκλήσεις: πρώτον, την ανάγκη των παραγωγών να διασφαλίζουν ένα εγγυημένο εισόδημα και δεύτερον, την επιθυμία των αγροτικών βιομηχανιών να έχουν εγγυημένη πρόσβαση σε προϊόντα διασφαλισμένης ποιότητας και ποσότητας. Συνίσταται στη συμφωνία παραγωγής αγροτικών προϊόντων δεδομένης ποσότητας και ποιότητας από τον ένα συμβαλλόμενο (μεμονωμένοι αγρότες ή αγροτικοί συνεταιρισμοί) και την πώληση αυτών σε μια προκαθορισμένη τιμή στον έτερο συμβαλλόμενο (κρατικοί φορείς ή ιδιωτικοί οργανισμοί και επιχειρήσεις). Ο θεσμός της συμβολαιακής γεωργίας μπορεί να επιφέρει σημαντικά πλεονεκτήματα και για τις δύο πλευρές. Για τον παραγωγό διασφαλίζεται: η απορρόφηση των παραγόμενων προϊόντων, η τιμή πώλησης τους, ο χρόνος πληρωμής, πιστώσεις για την αγορά των απαραίτητων εφοδίων και καυσίμων, δυνατότητα για σχετικά μακροχρόνιο σχεδιασμό. Για τον αγοραστή διασφαλίζεται: πρόσβαση σε προϊόντα πιστοποιημένης ποιότητας, δυνατότητα ενός σωστότερου προγραμματισμού της παραγωγής, δυνατότητα επιπρόσθετης ρευστότητας όταν στην σύμβαση παρεμβάλλεται και ενδιάμεσος χρηματοδοτικός φορέας (π.χ. τράπεζα). Σύμφωνα με έρευνα του τμήματος Γεωπονίας του ΑΠΘ (2014) περίπου το 13,7% των ελλήνων γεωργών έχει υιοθετήσει τη συμβολαιακή γεωργία ενώ το 24,8% των ελλήνων γεωργών ενδιαφέρεται να προβεί σε κάποια μορφή συμβολαιακής γεωργίας.

- Ανάπτυξη – Προώθηση ποιοτικών προϊόντων που παράγονται με φιλικές προς το περιβάλλον παραγωγικές διαδικασίες (πχ. βιολογικά προϊόντα ή προϊόντα ολοκληρωμένης διαχείρισης),
- Σύνδεση Αγροτικής Παραγωγής με την Τουριστική Δραστηριότητα,
- Σύνδεση δράσεων Ανάπτυξης – Προώθησης Τοπικών Προϊόντων και Προϊόντων Ονομασίας Προέλευσης με την Πολιτιστική Δραστηριότητα
- Άμβλυνση των προβλημάτων που προκύπτουν από τη νησιωτικότητα με προώθηση ειδικών αναπτυξιακών δράσεων και προγραμμάτων για τα μικρά νησιά
- Θεσμοθέτηση παρεκκλίσεων και ειδικών κριτηρίων για το Νότιο Αιγαίο ως προς την ένταξη του σε χρηματοδοτικά προγράμματα
- Στήριξη και ενίσχυση της απασχόλησης στην Γεωργία,
- Δημιουργία ενός ευνοϊκού περιβάλλοντος άσκησης της γεωργίας που να συνδυάζει τη γνώση, την εκπαίδευση και την κατάρτιση, την πρόσβαση στην πληροφορία, αλλά και την πρόσβαση στην αγορά
- Σύνδεση της γεωργίας με την Καινοτομία και την Τεχνολογία, (Χρήση ΑΠΕ, εναλλακτικές μορφές καλλιέργειας, νέα αγροτικά προιόντα για μεταποίηση),
- Δημιουργία Δραστηριοτήτων Εφοδιαστικής Αλυσίδας,
- Καθιέρωση του Μεταφορικού Ισοδύναμου στον Αιγαιακό Χώρο.
- Ολοκλήρωση της πολιτικής ανακατανομής της γης,
- Καθορισμός χρήσεων γης – Προστασία γεωργικής γης από πιέσεις από τις υπόλοιπες δραστηριότητες,
- Ενίσχυση δράσεων υποστήριξης της χωρικής συνοχής για άρση των μειονεκτημάτων της νησιωτικότητας (Προώθηση Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου – Προσέγγιση LEADER).

Η κτηνοτροφία στο Νότιο Αιγαίο ειδικότερα παρουσιάζει υψηλότερα ποσοστά συμμετοχής στα εθνικά μεγέθη σε σχέση με την γεωργία και αρκετά κτηνοτροφικά προϊόντα καλύπτουν υψηλό ποσοστό της τοπικής ζήτησης.

Οι περιορισμοί στην ανάπτυξη της κτηνοτροφίας λόγω των επιπτώσεων της νησιωτικότητας, πέραν αυτών που αφορούν την γεωργία και το σύνολο του πρωτογενή τομέα, είναι οι ακόλουθοι:

- Έλλειψη επαρκών οργανωμένων βοσκοτόπων και σφαγιοτεχνικών υποδομών,
- Πλημμελής αξιοποίηση κτηνοτροφικών προϊόντων όπως για παράδειγμα στη συλλογή και εμπορία γάλακτος,
- Προβλήματα από την υπερβόσκηση,
- Μείωση της παραγωγής και των καλλιεργειών ζωοτροφών λόγω ανταγωνιστικότερων εκμεταλλεύσεων,
- Μείωση των μονάδων της βοοτροφίας σε λιγότερες και μεγαλύτερου μεγέθους μονάδες.

Προκειμένου να διευκολυνθεί η ανάπτυξη της κτηνοτροφίας στο Νότιο Αιγαίο, πέραν των παρεμβάσεων που καταγράφηκαν για τη γεωργία, απαιτείται:

- Ειδική στήριξη κτηνοτροφικών μονάδων λόγω αδυναμίας εντατικοποίησης της παραγωγής,
- Εκσυγχρονισμός των υφιστάμενων μονάδων εκτροφής, σφαγής, τυποποίησης και μεταποίησης κτηνοτροφικών προϊόντων.

Αλιεία- Υδατοκαλλιέργειες

Το Νότιο Αιγαίο έχει σημαντικές δυνατότητες ανάπτυξης τόσο στην Αλιεία όσο και στις Υδατοκαλλιέργειες. Τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι δύο κλάδοι στο Νότιο Αιγαίο προέρχονται α) από το νησιωτικό χαρακτήρα του και β) από δομικά προβλήματα των κλάδων. Προβλήματα που προέρχονται από την νησιωτικότητα είναι:

- Έλλειψη οριοθετημένων αλιευτικών πεδίων,
- Εποχικότητα στη ζήτηση προϊόντων της αλιείας και κατ' επέκταση στην απασχόληση και στην οικονομική δραστηριότητα,
- Χαμηλό επίπεδο τεχνικών γνώσεων και μεγάλη ηλικία αλιέων, ιδίως στα μικρά νησιά
- Μεγάλες αποστάσεις από την Αθήνα και μεταξύ των νησιών και αυξημένο κόστος μεταφοράς,
- Ένταση των προβλημάτων της παράνομης αλιείας και έλλειψη επαρκούς ελέγχου,
- Σημαντικά προβλήματα στην ψυκτική εφοδιαστική αλυσίδα,

- Η πλειονότητα του αλιευτικού στόλου περιλαμβάνει μικρά, παλαιά και χαμηλής ιπποδύναμης σκάφη,
- Ανεπαρκείς υποδομές ελλιμενισμού και εξυπηρέτησης μεγάλων σκαφών.
- Έλλειψη κέντρων επισκευής και διαχείμασης σκαφών.

Ο βασικός και πιο κρίσιμος παράγοντας για την ανάπτυξη της συλλεκτικής αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας είναι η προστασία του περιβάλλοντος και των αλιευτικών αποθεμάτων. Σε αυτό το πλαίσιο οι βασικότερες προτάσεις για τον κλάδο αφορούν σε:

- Δημιουργία υποδομών και υπηρεσιών που α) να ελέγχουν και προστατεύουν το θαλάσσιο οικοσύστημα και ενισχύουν τη συνετή αλίευση με τη χρήση σύγχρονων τεχνολογικών εργαλείων ελέγχου (δορυφορικά στοιχεία εντοπισμού αλιευτικών σκαφών κ.ά.) και β) να προστατεύουν από τη ρύπανση με άμεση επέμβαση,
- Αύξηση ελέγχου της αλιευτικής αλίευσης από τις Λιμενικές Αρχές,
- Ποντισμό νέων τεχνητών υφάλων μικρών διαστάσεων
- Ενίσχυση της υδατοκαλλιέργειας με προώθηση εγκατάστασης μονάδων υδατοκαλλιέργειας, κατ' εφαρμογή του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Υδατοκαλλιέργειες, στο πλαίσιο της Εγκυκλίου 31760/23.6.2016 του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας.
- Έρευνα και υιοθέτηση καινοτομιών στον κλάδο της Ιχθυοκαλλιέργειας (νέα εμπορικά είδη, μονάδες εντατικής υδατοκαλλιέργειας στην ανοικτή θάλασσα, καινοτομίες στην τροφή, στα εμβόλια, στο γενετικό υλικό, βιοτεχνολογική αξιοποίηση των προϊόντων, παραγωγή βιολογικών και φαρμακευτικών προϊόντων κ.τ.λ.).

Δευτερογενής Τομέας

Ο Δευτερογενής Τομέας χαρακτηρίζεται από την λειτουργία σημαντικού αριθμού μικρομεσαίων κυρίως επιχειρήσεων που συμβάλλει στην ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας και στην στήριξη άλλων βασικών τομέων όπως ο τουρισμός, οι κατασκευές και ο πρωτογενής τομέας.

Οι επιπτώσεις της νησιωτικότητας στην ανάπτυξη της μεταποίησης του Νοτίου Αιγαίου είναι οι ακόλουθες:

- Κατακερματισμένη Αγορά και απουσία Εξωτερικών Οικονομιών. Πέραν της μικρής αγοράς προϊόντων και εργασίας, υπάρχει έλλειψη συμπληρωματικών δραστηριοτήτων, αυξημένο κόστος και χρόνος προμηθειών και συντήρησης, προβλήματα στην πρόσβαση σε συμβουλευτικές υπηρεσίες κ.τ.λ.
- Αυξημένο κόστος μεταφοράς και αυξημένο κόστος παραγωγής σε συνάρτηση με τα μικρά μεγέθη παραγγελιών.
- Έλλειψη καταρτισμένου ανθρώπινου δυναμικού (σε συνάρτηση με την μικρή και κατακερματισμένη αγορά εργασίας).
- Προβλήματα Ανταγωνιστικότητας. Αυξημένος ανταγωνισμός από τον Τουριστικό Τομέα. Επίσης το μικρό μέγεθος του Πρωτογενή Τομέα δεν στηρίζει μεγάλης κλίμακας μεταποιητικές δραστηριότητες.
- Έλλειψη Οργανωμένων Χώρων Υποδοχής και Συνεργασίας Μεταποιητικών Δραστηριοτήτων (ΒΙΟΠΑ, ΒΕΠΕ, Πάρκα Επιχειρήσεων κ.τ.λ.).

Οι βασικές προτάσεις που μπορούν να διατυπωθούν για την ανάπτυξη της μεταποίησης στο δεδομένο νησιωτικό περιβάλλον είναι:

- Η δημιουργία Οργανωμένων Χώρων Υποδοχής βιοτεχνικών και βιομηχανικών δραστηριοτήτων (ΒΕΠΕ, ΒΙΟΠΑ, Επιχειρηματικά Πάρκα) όπως προβλέπεται και από το Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο του Τουρισμού για το Νότιο Αιγαίο.
- Η Προώθηση της Έρευνας της Τεχνολογίας και τις Καινοτομίας (Δημιουργία Ειδικού Cluster, λειτουργία Επιστημονικού Πάρκου κ.τ.λ.). Η Δράση αυτή προβλέπεται και από το Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για τη Βιομηχανία.
- Η Ενίσχυση του κλάδου Τροφίμων και Ποτών σε σύνδεση με τον τουρισμό και τον πρωτογενή τομέα (Δημιουργία Cluster και προώθηση Logistics Management). Προώθηση σε Προϊόντα Π.Ο.Π.
- Ενίσχυση Δραστηριοτήτων σχετικών με τη διαχείριση & επεξεργασία απορριμμάτων (Πράσινες Τεχνολογίες).
- Ενίσχυση του Ναυπηγοεπισκευαστικού Κλάδου (και στον Τομέα των μικρών σκαφών).

- Μεταποίηση Τυποποίηση Αγροτικών Προϊόντων

Σημαντικό πολιτικό εργαλείο, που έχει αναπτυχθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο και μπορεί να συμβάλλει αποφασιστικά στην υποστήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ) σε περιφερειακό επίπεδο είναι η «Πράξη για τις μικρές επιχειρήσεις» (Small Business Act) που εγκρίθηκε τον Ιούνιο 2008. Αφορά, σε επίπεδο ΕΕ, όλες τις επιχειρήσεις που είναι οικονομικά ανεξάρτητες και απασχολούν λιγότερους από 250 υπαλλήλους, με ετήσιο κύκλο εργασιών που δεν υπερβαίνει τα 50 εκατ. ευρώ ή/και ισολογισμό μικρότερο των 43 εκατ. ευρώ. Πρόκειται για περίπου 23 εκατ. ΜΜΕ, που αντιπροσωπεύουν το 99,8% του συνόλου των επιχειρήσεων στην ΕΕ και κατέχουν το 67,1% του συνόλου των θέσεων εργασίας στον ιδιωτικό τομέα. Εννέα στις δέκα ΜΜΕ είναι πραγματικά πολύ μικρές επιχειρήσεις με λιγότερους από 10 εργαζομένους. Ως εκ τούτου, οι βασικοί πυλώνες της ευρωπαϊκής οικονομίας είναι επιχειρήσεις που απασχολούν κατά μέσο όρο δύο άτομα. Οι ΜΜΕ αποτελούν τη βασική κινητήρια δύναμη για την οικονομική ανάπτυξη, την καινοτομία, την απασχόληση και την κοινωνική ένταξη στις περιφέρειες. Αυτές επωφελούνται με τη σειρά τους από τον δυναμικό τομέα των ΜΜΕ, μεταξύ άλλων, με μεγαλύτερη οικονομική δυναμική, περισσότερες θέσεις εργασίας και με ένα θετικό περιβάλλον, το οποίο τονώνει την επιχειρηματικότητα μέσω προτύπων. Οι ΜΜΕ, λόγω των δεσμών τους με την περιφέρεια, παραμένουν στην ίδια τοποθεσία και συμμετέχουν στην περιφέρεια σε πολλούς κοινωνικούς τομείς. Ως εκ τούτου, είναι σκόπιμο για τις περιφέρειες να εφιστούν ιδιαίτερη προσοχή στην ανάπτυξη των περιφερειακών μεσαίων, μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων και να εφαρμόζουν μια πολιτική για την οικονομία και τις ΜΜΕ που προσανατολίζεται στα δυνατά σημεία, στα δεδομένα της κάθε περιφέρειας, καθώς και στις οικονομικές, τεχνολογικές και δημογραφικές διαδικασίες αλλαγής. Δεδομένου ότι η ανάπτυξη μιας περιφέρειας τα τελευταία χρόνια καθορίζεται κυρίως από την ανάπτυξη του εσωτερικού της δυναμικού και εν συνεχεία από τη (μετ)εγκατάσταση σε αυτή νέων μεταποιητικών μονάδων, η συντήρηση και η ανάπτυξη των επιχειρήσεων που υπάρχουν ήδη στην περιφέρεια και η προώθηση νεοσύστατων επιχειρήσεων καθώς και η ενίσχυση της επιχειρηματικής διαδοχής αποκτούν ολοένα και μεγαλύτερη σημασία, και στο μέλλον θα πρέπει να αποτελούν το επίκεντρο των περιφερειακών δραστηριοτήτων.

Είναι γεγονός ότι η οικονομική κρίση έπληξε καίρια την οικονομική δυνατότητα των ΜΜΕ σε πανευρωπαϊκό επίπεδο. Σε αποτίμηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την περίοδο 2008-2014 διαπιστώθηκε ότι υπάρχουν ουσιαστικά τρεις κατηγορίες κρατών μελών της ΕΕ, ως προς την προστιθέμενη αξία και την δυνατότητα απασχόλησης που παρέχουν οι ΜΜΕ στην εθνική οικονομία: οι χώρες που έχουν ανακάμψει πλήρως, οι χώρες που έχουν ανακάμψει μερικώς και οι χώρες που δεν έχουν ανακάμψει ακόμη. Στον κατωτέρω χάρτη αποτυπώνεται η σχετική ταξινόμηση:

Χάρτης 1.9
Κατηγορίες κρατών μελών της ΕΕ ως προς την οικονομική ανάκαμψη των ΜΜΕ:

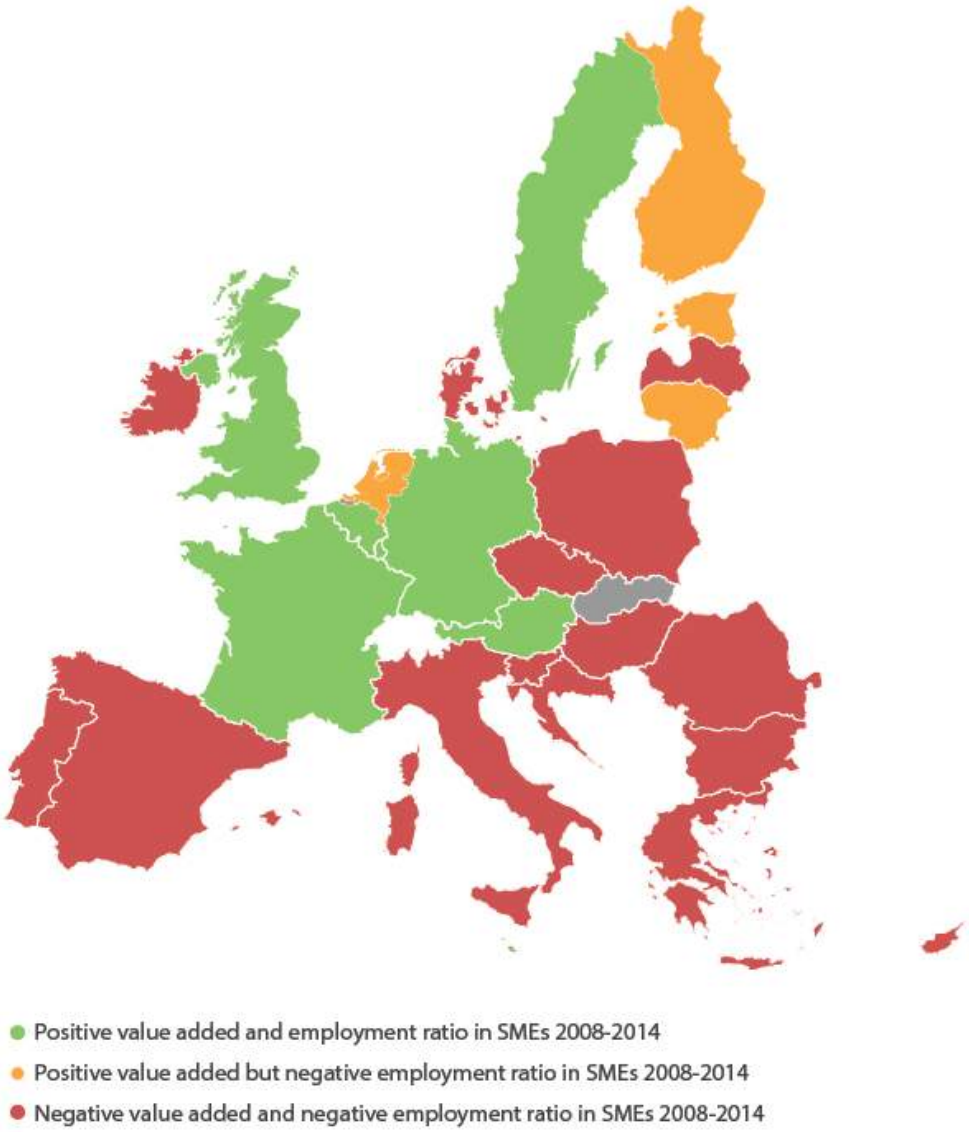

Πηγή: European Commission, Ref. Ares(2016)1791252-15.4.2016

Είναι προφανές ότι η Ελλάδα, συνολικά ως χώρα, και κατ' επέκταση το Νότιο Αιγαίο, δεν έχουν ακόμη ανακάμψει από το σοκ της οικονομικής κρίσης, με αποτέλεσμα η προστιθέμενη αξία και η δυναμική δημιουργίας απασχόλησης των ΜΜΕ να μην καταγράφονται.

Η ανατροπή αυτού του δεδομένου μπορεί να ξεκινήσει με μια προσέγγιση από κάτω προς τα πάνω («bottom-up»), με τις περιφέρειες να έχουν πρωταγωνιστικό ρόλο. Οι περιφέρειες μπορούν, ανεξάρτητα από μια κεντρική ή περισσότερο αποκεντρωμένη κρατική δομή, να δραστηριοποιούνται όταν δεν υφίσταται εθνική νομοθεσία και οι περιφέρειες έχουν τη δυνατότητα/αρμοδιότητα εκ του νόμου να δραστηριοποιηθούν. Οι περιφέρειες έχουν ιδιαίτερες δυνατότητες να δημιουργήσουν ένα φιλικό προς τις επιχειρήσεις περιβάλλον, υλοποιώντας την αρχή «Προτεραιότητα στις μικρές επιχειρήσεις» σε όλες τις συναφείς κανονιστικές ρυθμίσεις τους και διοικητικές αποφάσεις τους. Η δημιουργία ενός περιβάλλοντος για το επιχειρηματικό πνεύμα, στο οποίο οι επιχειρηματίες και οι οικογενειακές επιχειρήσεις θα μπορούν να ευδοκιμήσουν και το οποίο θα αφυπνίσει το ενδιαφέρον των νέων για την αυτοαπασχόληση, είναι ένας από τους σημαντικούς στόχους σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Επίσης η δημιουργία ισότιμων επικοινωνιακών δομών και ο τακτικός διάλογος μεταξύ της περιφερειακής διοίκησης και των επιχειρήσεων ή των εκπροσώπων τους είναι σημαντική βάση για όλες τις δραστηριότητες, και μπορεί να πραγματωθεί με τη στήριξη λειτουργικών δικτύων και ανεπτυγμένων επιτόπιων δομών. Είναι δε αδιαμφισβήτητο ότι οι περιφέρειες έχουν δυνατότητες δράσης κυρίως με τη μείωση του διοικητικού φόρτου για τις ΜΜΕ, είτε με ενιαία κέντρα εξυπηρέτησης για τη στήριξη των επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών σχετικά με την υποβολή αιτήσεων στις αρχές και την απόκτηση εγκρίσεων, είτε με κέντρα εξυπηρέτησης τα οποία μπορούν να καθοδηγούν τις ΜΜΕ μέσα στο νομοθετικό λαβύρινθο, ιδίως για τους κανόνες τους οποίους θεωρούν δυσανάλογους ή θεωρούν ότι αποτελούν εμπόδιο στις δραστηριότητές τους. Σε αυτά τα πλαίσια η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου μπορεί να διεκδικήσει και να υποστηρίξει την αποκέντρωση των αρμοδιοτήτων και των πόρων σε περιφερειακό επίπεδο για να δοθεί η δυνατότητα οι αποφάσεις να λαμβάνονται από θεσμούς εγγύτερους στους εν δυνάμει επενδυτές που επηρεάζονται από αυτές και που σε τοπικό επίπεδο είναι εύκολα αναγνωρίσιμοι σαν «τοπικό αναπτυξιακό δυναμικό» και την απλούστευση των γραφειοκρατικών διαδικασιών και τη θέσπιση ενός νέου νομικού και διοικητικού πλαισίου που να ευνοεί την επιχειρηματικότητα.

Αναφορικά με τη χρηματοδότηση και την οικονομική στήριξη εν γένει των ΜΜΕ, οι περιφερειακές και τοπικές αρχές είναι σημαντικές αναθέτουσες αρχές. Ως εκ τούτου, έχουν άμεσες και ποικίλες δυνατότητες να διεξάγουν φιλικές προς τις ΜΜΕ προσκλήσεις υποβολής προσφορών, διευκολύνοντας τη συμμετοχή των ΜΜΕ στις σχετικές διαγωνιστικές διαδικασίες (π.χ. αξιοποιώντας τις έννομες δυνατότητες τμηματοποίησης των δημοσίων συμβάσεων ώστε να επιτρέψουν ακόμη και στις μικρές επιχειρήσεις να υποβάλουν προσφορά). Όσο για τη δύσκολη πρόσβαση των ΜΜΕ σε χρηματοδότηση, οι περιφέρειες, ως αρμόδιες αρχές σχεδιασμού και εφαρμογής επιχειρησιακών προγραμμάτων που συγχρηματοδοτούνται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία της ΕΕ, έχουν πολλές δυνατότητες να εστιάσουν στην προώθηση της στήριξης των περιφερειακών ΜΜΕ με επιχορηγήσεις για επενδύσεις στην παραγωγή ή την αποδοτικότητα ενέργειας και πόρων, στη διεθνοποίηση και στην κατάρτιση, καθώς και αξιοποίηση των προγραμμάτων της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων. Σε αυτό το πλαίσιο, θα μπορούσε π.χ. η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου να διεκδικήσει τεκμηριωμένα καίριο ρόλο στο σχεδιασμό και συντονισμό της χρηματοδοτικής πολιτικής και δράσης της Διαχειριστικής Αρχής της Περιφέρειας για τις ΜΜΕ από την Περιφέρεια και τις τοπικές δομές. Στόχος θα είναι η ενίσχυση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων που αξιοποιούν τα συγκριτικά πλεονεκτήματα και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κάθε περιοχής, τους παραδοσιακούς τομείς, τους πολιτιστικούς και περιβαλλοντικούς πόρους, τα τοπικά προϊόντα κ.λ.π., ιδίως με την παραγωγή καινοτόμων προϊόντων και αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών.

Μια πιο θεσμικού χαρακτήρα πρωτοβουλία που πολιτικά προωθείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι ο ορισμός του λεγομένου «Απεσταλμένου για τις ΜΜΕ» τόσο σε εθνικό επίπεδο, όσο και σε περιφερειακό επίπεδο. Οι περιφέρειες θα πρέπει να δημιουργήσουν τη θέση ενός «Περιφερειακού απεσταλμένου για τις ΜΜΕ», συμπληρωματικά με τους εθνικούς απεσταλμένους, ο οποίος θα κατέχει ισχυρή θέση εντός των αρχών, ενώ θα στηρίζει και θα παρακολουθεί την υλοποίηση των περιφερειακών σχεδίων εφαρμογής. Δεν είναι απαραίτητη η εδραίωση νέων δομών στις περιφέρειες για την εν λόγω θέση. Η χρήση των υφιστάμενων δομών ενισχύει τη νομιμότητα του απεσταλμένου και τη δυνατότητά του να ενεργεί κατά την έννοια των ΜΜΕ καθώς και να επηρεάζει θετικά τις ενέργειες της διοίκησης. Με τη συνδρομή του απεσταλμένου για τις ΜΜΕ μπορούν να προσδιοριστούν καλύτερα τα

συμφέροντα και οι ανάγκες των ΜΜΕ. Έτσι, οι πληροφορίες μπορούν να προωθηθούν νωρίτερα στις αρμόδιες υπηρεσίες, οι οποίες στη συνέχεια θα είναι σε θέση να λάβουν κατάλληλα και αποτελεσματικά μέτρα. Ο απεσταλμένος για τις ΜΜΕ πρέπει να επιστήσει ιδιαίτερη προσοχή στη στήριξη της βιοτεχνίας, των μικρών επιχειρήσεων καθώς και των μεμονωμένων επιχειρηματιών. Με δεδομένο το θεσμικό πλαίσιο και την οργανωτική δομή των Περιφερειών στην Ελλάδα, κατά το ν. 3852/2010, τη λειτουργία αυτή μπορεί να την επιτελεί ο Συμπαραστάτης του Πολίτη και της Επιχείρησης, ένας θεσμός που ήδη έχει στελεχωθεί και λειτουργεί στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου.

Τριτογενής Τομέας

Ο Τριτογενής Τομέας έχει καταγραφεί ως ο σημαντικότερος τομέας της Οικονομίας του Νοτίου Αιγαίου. Πέραν του Τουρισμού που λειτουργεί ως Προωθητική Δραστηριότητα της συνολικής οικονομίας αναπτύσσονται και κλάδοι όπως διαχείριση ακίνητης περιουσίας, υπηρεσίες εκμίσθωσης, εμπόριο, υπηρεσίες προς επιχειρήσεις. Αυτό έχει ως συνέπεια την ανάπτυξη μιας ισχυρής επιχειρηματικής τάξης που μπορεί να συμβάλλει στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη του συνολικού τριτογενή τομέα.

Στο σημείο αυτό, πριν εξεταστούν συγκεκριμένοι κλάδοι του τριτογενούς τομέα, είναι σκόπιμο να εξεταστεί το ζήτημα του ειδικού καθεστώτος των συντελεστών Φόρου Προστιθέμενης Αξίας (ΦΠΑ) που προέκυψε πρόσφατα στο Νότιο Αιγαίο. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με το εφαρμοζόμενο σύστημα συντελεστών ΦΠΑ στην Ε.Ε, όπως αυτό ρυθμίζεται με την Οδηγία 2006/112/ΕΚ, παρέχεται η (περιορισμένη και ελεγχόμενη) δυνατότητα στα Κράτη-Μέλη να εφαρμόζουν μειωμένο συντελεστή ΦΠΑ για ορισμένα προϊόντα/υπηρεσίες ή σε ορισμένες περιοχές. Η Ελλάδα είχε κάνει χρήση των δυνατοτήτων αυτών και με βάση το άρθρο 120 της προαναφερόμενης Οδηγίας, εφήρμόζε περαιτέρω μειωμένους συντελεστές στα νησιά του Αιγαίου, κατά 30%, σε σχέση με συντελεστές που εφαρμόζονται σε ηπειρωτική Ελλάδα. Αυτό το ειδικό καθεστώς αναφορικά με τους μειωμένους συντελεστές στο Αιγαίο είχε παραχωρηθεί στην Ελλάδα, παλιότερα, με τη Συνθήκη προσχώρησης στην ΕΟΚ το 1981, μετά από συνεχείς διαπραγματεύσεις με στόχο την ενίσχυση της

ανάπτυξης στην ανωτέρω περιοχή καθώς και την μείωση των επιπτώσεων στην αύξηση των τιμών που θα επήρχετο στην ανωτέρω περιοχή από την εισαγωγή του ΦΠΑ. Η εν λόγω αναγκαιότητα είχε αναγνωρισθεί και από την Επιτροπή λόγω της ιδιαιτερότητας της προαναφερόμενης γεωγραφικής περιοχής και των οικονομικών επιπτώσεων του ΦΠΑ (παρόμοιες διευκολύνσεις είχαν δοθεί κατά τις διαπραγματεύσεις εισδοχής στην τότε ΕΟΚ και σε άλλα Κ-Μ, π.χ στην Πορτογαλία για τη νήσο Μαδέρα, στο Ην. Βασίλειο ο μηδενικός συντελεστής για παιδικά ρούχα και τρόφιμα, στην Ισπανία για τα Κανάρια Νησιά μηδενικός συντελεστής, στη Γαλλία για την Κορσική μειωμένοι συντελεστές, στην Ιταλία για τη λίμνη Λουγκάνο μηδενικός συντελεστής, κλπ). Η δυνατότητα αυτή διατηρήθηκε και κατά την επίσημη εισαγωγή του καθεστώτος ΦΠΑ στην Ελλάδα (έτος 1987), και επεκτάθηκε με βάση την αρχική νομική βάση της Συνθήκης, μετά την εφαρμογή της Ενιαίας Αγοράς στην Ε.Ε το έτος 1992 και την εφαρμογή της Οδηγίας 92/77/ΕΟΚ, ενώ ενσωματώθηκε στην προαναφερθείσα Οδηγία ΦΠΑ (Οδηγία 2006/112/ΕΚ) η οποία κωδικοποίησε όλη τη σχετική νομοθεσία περί ΦΠΑ.

Μετά από επανειλημμένες εισηγήσεις εκ μέρους του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (βλ. εκθέσεις του ΔΝΤ για την Ελλάδα το 2011 και το 2012) όπου προτεινόταν η κατάργηση των μειωμένων συντελεστών Φ.Π.Α. για τα νησιά του Αιγαίου, με το σκεπτικό ότι το «προνομιακό» αυτό καθεστώς που απολαμβάνουν τα νησιά του Αιγαίου δημιουργεί κίνητρο για «φορολογικό αρμπιτράζ» και αποτελεί «φαινόμενο ασυνήθιστης κατάχρησης», που δεν παράγει ένα καλά στοχευμένο όφελος, οπότε και κρίνεται σκόπιμη η κατάργησή του, με στόχο τη διεύρυνση της φορολογικής βάσης και κατ' επέκταση της αύξησης των φορολογικών εσόδων. Η Ελληνική Πολιτεία υιοθέτησε τελικό αυτό το σκεπτικό, και με τον ν. 4334/2015, ο οποίος περιέχει τις επείγουσες ρυθμίσεις για τη διαπραγμάτευση και σύναψη συμφωνίας με τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Στήριξης, πέραν των άλλων φορολογικών μέτρων, καταργήθηκε σταδιακά το ειδικό καθεστώς ΦΠΑ που ίσχυε για τα νησιά του Αιγαίου. Ειδικότερα οι εφαρμοζόμενοι μειωμένοι κατά 30% συντελεστές καταργούνται από 1.10.2015 στα αναπτυγμένα τουριστικά νησιά με το υψηλότερο κατά κεφαλήν εισόδημα, από 1.6.2016 στα λιγότερο αναπτυγμένα νησιά και από 1.1.2017 και στα πλέον απομακρυσμένα νησιά, υπό την αίρεση της αναθεώρησης αυτής της επιλογής εάν τα έσοδα από την φοροδιαφυγή, θα είναι μεγαλύτερα από τα προϋπολογισθέντα και με τη δέσμευση της θέσπισης μέτρων για την «αποζημίωση»

των κατοίκων των νησιών που έχουν περισσότερη ανάγκη. Τα εκτιμώμενα έσοδα από αυτή την πολιτική επιλογή είχαν υπολογιστεί σε 130 εκατ. ευρώ. Σημειώνεται πάντως ότι το ΔΝΤ είχε ήδη τελικά διαπιστώσει ότι οι αυξήσεις του ΦΠΑ γενικότερα δεν είχαν αυξήσει τα κρατικά έσοδα (βλ. Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, *Ελλάς – Διασφάλιση εσόδων και ενθάρρυνση της Ανάπτυξης*, Οκτώβριος 2012). Με βάση μελέτες του Ινστιτούτου Οικονομικών και Φορολογικών Μελετών (2013) και του Εμπορικού Συλλόγου Ρόδου και της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου (2015) οι επιπτώσεις από την κατάργηση των μειωμένων συντελεστών στα νησιά του Αιγαίου, σε επίπεδο τοπικών οικονομιών και κατά συνέπεια και στην οικονομία της χώρας αναμένεται να είναι αρνητικές, διότι αυξάνεται το κόστος διαβίωσης των κατοίκων (η μέση αύξηση εκτιμάται περίπου σε 4,5% και οι αυξήσεις στις τιμές των προϊόντων και υπηρεσιών, σε συνδυασμό με τις μετατάξεις προϊόντων και υπηρεσιών από τον χαμηλό στον υψηλό συντελεστή ΦΠΑ, εκτιμώνται από 3,76% έως και 12,84%), οι τοπικές οικονομίες υφίστανται ακόμη μεγαλύτερη ύφεση από αυτή που καταγράφεται στην υπόλοιπη χώρα και φυσικά, ως κατεξοχήν τουριστικοί προορισμοί για την πλειοψηφία αυτών, πλήττεται καίρια η ανταγωνιστικότητα τους τη στιγμή που το ζητούμενο είναι η αύξηση της. Επιπρόσθετα, σημειώνεται ότι μέχρι σήμερα κανένα κράτος-μέλος δεν έχει απεμπολήσει δικαίωμα ευνοϊκών ρυθμίσεων στον τομέα του ΦΠΑ, τα οποία έχουν χορηγηθεί μέσω των Συνθηκών προσχώρησης. Εκτιμάται δε ότι νομικά θα είναι πολύ δύσκολο η Ελληνική Πολιτεία να επαναφέρει τους ειδικά μειωμένους συντελεστές σε μεταγενέστερη φάση όταν κριθεί σκόπιμο από οικονομικής άποψης. Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου έχει προσφύγει κατά της επιλογής αυτής ενώπιον του Συμβουλίου Επικρατείας, ζητώντας την ακύρωση των σχετικών υπουργικών αποφάσεων.

Τουρισμός

Ο κλάδος του τουρισμού, παρά την κεντρική θέση του στην οικονομία του Νοτίου Αιγαίου, δεν έχει «ασυλία» από τις επιπτώσεις της νησιωτικότητας. Έτσι τα βασικά προβλήματα που αντιμετωπίζει είναι τα ακόλουθα:

- Τα προβλήματα στις θαλάσσιες μεταφορές (συχνότητα δρομολογίων, ταχύτητα, κόστος μεταφορών, εποχική διαφοροποίηση) επηρεάζουν άμεσα την τουριστική κίνηση. Σημαντικό πρόβλημα είναι επίσης η έλλειψη

κατάλληλων λιμενικών εγκαταστάσεων και των παρεχομένων υπηρεσιών που είναι προαπαιτούμενα για την ανάπτυξη του τουρισμού κρουαζιέρας, την εξυπηρέτηση σκαφών αναψυχής κ.λπ. Επιπρόσθετο πρόβλημα αποτελούν και οι ελλείψεις στις χερσαίες (εσωτερικές) μεταφορές και το ελλιπές οδικό δίκτυο. Σε ορισμένα νησιά αρνητικό παράγοντα για την ανάπτυξη του τουρισμού αποτελούν επίσης η έλλειψη επαρκών υποδομών για αεροπορικές μεταφορές.

- Τα προβλήματα πρόσβασης στις δημόσιες υπηρεσίες αφορούν τόσο την τουριστική επιχειρηματικότητα (ξενοδοχεία, χώροι εστίασης, τουριστικά γραφεία κ.ά.), που εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τη διευθέτηση θεμάτων αδειοδότησης, λογιστικής παρακολούθησης, επιδοτήσεων ή συμμετοχής σε χρηματοδοτικά προγράμματα, κ.λπ., όσο και τους ίδιους τους επισκέπτες όταν χρειάζεται να καταφύγουν σε δημόσιες υπηρεσίες για κάποιο έκτακτο θέμα που μπορεί να προκύψει.
- Οι ελλείψεις στην υγειονομική περίθαλψη για την αντιμετώπιση έκτακτων περιστατικών καθώς και η απουσία γιατρών ειδικότητας αφορά σε μεγάλο βαθμό τον τουρισμό και τις ειδικές μορφές του. Το πρόβλημα εντείνεται ιδιαίτερα στα μικρά νησιά.
- Η ελλιπής πρόσβαση σε εκπαιδευτικές δομές που σχετίζονται με τον τουρισμό (σχολή τουριστικών επαγγελμάτων, σχολή ξεναγών) ή σε ειδικά σεμινάρια περιορίζεται λόγω της νησιωτικότητας.
- Το μικρό μέγεθος πολλών νησιών περιορίζει τις δυνατότητες ανάπτυξης εξωτερικών οικονομιών δεδομένου ότι δεν διαθέτουν ικανό μέγεθος αγοράς και ομοειδών επιχειρήσεων, καθώς και τις κατάλληλες διευκολύνσεις και εξυπηρετήσεις κατά περίπτωση. Έτσι, αυξάνεται το κόστος και ο χρόνος αντιμετώπισης προβλημάτων που προκύπτουν σχετικών με την τουριστική δραστηριότητα.
- Η μεγάλη εξάρτηση της τοπικής οικονομίας από την τουριστική δραστηριότητα, η οποία περιορίζεται κυρίως στους θερινούς μήνες, δημιουργεί έντονο πρόβλημα εποχικότητας στην απασχόληση. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση της ανεργίας και τη μείωση του πληθυσμού τους χειμερινούς μήνες.

- Εξειδικευμένο προσωπικό στα τουριστικά επαγγέλματα υπάρχει στα μεγαλύτερα νησιά, ενώ στα μικρότερα είναι εμφανής η έλλειψη σε συγκεκριμένες ειδικότητες (ξενοδοχοϋπάλληλοι, σεφ, ειδικοί στο μάρκετινγκ, κ.ά.) και κυρίως σε εκείνες που συνδέονται με το σχεδιασμό και την υλοποίηση δράσεων για ειδικές μορφές τουρισμού (οδηγοί βουνού, ναυαγοσώστες, εκπαιδευτές καταδύσεων κ.λπ.).
- Τις δύο τελευταίες δεκαετίες παρατηρείται σταθεροποίηση ή και μικρή αύξηση του πληθυσμού. Προβλήματα όμως προκαλεί η εποχιακή μείωση του πληθυσμού το χειμώνα. Η επιχειρηματικότητα και η απασχόληση στον τουρισμό επηρεάζεται σημαντικά αφού το σχετικά μικρό εξειδικευμένο εργατικό προσωπικό δυσκολεύει την αναπτυξιακή διαδικασία.
- Η αύξηση των αρμοδιοτήτων των τοπικών φορέων εξουσίας και η αποκέντρωση της διαδικασίας λήψης αποφάσεων σε σχέση με την διαχείριση κρίσεων στον τουριστικό τομέα διευκολύνει την ανάπτυξη του τουρισμού, μόνο όμως όταν συνοδεύεται από έμψυχο δυναμικό και οικονομικούς πόρους.
- Ο τουρισμός έχει συχνά δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον αλλά και ο ίδιος επηρεάζεται αρνητικά σε μεγάλο βαθμό από τα περιβαλλοντικά προβλήματα, τόσο του φυσικού περιβάλλοντος, όπως η κλιματική αλλαγή, η απερήμωση, η θαλάσσια ρύπανση, κ.ά., όσο και του δομημένου περιβάλλοντος, όπως η αλλοίωση των παραδοσιακών οικισμών, η άναρχη δόμηση κ.ά. Ιδιαίτερο πρόβλημα αποτελεί σε ορισμένα νησιά η υπερβολική τουριστική ανάπτυξη σε σχέση με τη «φέρουσα ικανότητα» του φυσικού περιβάλλοντος και των διαθέσιμων υποδομών. Οι προκαλούμενες περιβαλλοντικές πιέσεις έχουν μακροχρόνιες δυσμενείς επιπτώσεις. Ένα ακόμη περιβαλλοντικό πρόβλημα αποτελεί η δυσκολία αντιμετώπισης κινδύνων από φυσικές καταστροφές (π.χ. πυρκαγιές) που είναι συνήθως μεγαλύτερος στα νησιά λόγω μικρής διαθέσιμης πυροσβεστικής δύναμης.
- Η έλλειψη υδάτινων πόρων και πόσιμου νερού αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά προβλήματα στο νησιωτικό χώρο που έχει άμεση επίπτωση στον τουρισμό. Επίσης πολλά νησιά αντιμετωπίζουν πρόβλημα ενεργειακής επάρκειας.

Στον τουριστικό τομέα τα μειονεκτήματα τα οποία προκαλεί η νησιωτικότητα μπορούν να αντιμετωπιστούν με στοχευμένες δράσεις που θα έχουν ως σκοπό:

- Την ειδική προβολή με στόχο την προσέλκυση τουριστών όλο το χρόνο, η οποία θα πραγματοποιηθεί μέσω της εστίασης σε ειδικές ομάδες-αγορές (niche markets) όπως π.χ. οι φυσιολάτρες, οι αναρριχητές, κ.ά.
- Τη μεγιστοποίηση της χρήσης εφαρμογών e-tourism και των εργαλείων κοινωνικής δικτύωσης
- Την καλύτερη συνεργασία των εμπλεκόμενων φορέων με τη δημιουργία ΣΔΙΤ, την εκμετάλλευση νέων εργαλείων χρηματοδότησης (π.χ. το πλαίσιο fast track), την ανταλλαγή απόψεων κ.ά.
- Την ενίσχυση τουριστικών επιχειρήσεων με αναπτυξιακά κίνητρα.
- Την ορθολογική διαχείριση του θέματος της τουριστικής κατοικίας.
- Τον ανασχεδιασμό του συστήματος μεταφορών και την αναθεώρηση του συστήματος τιμολόγησης των μεταφορικών υπηρεσιών (θαλάσσιων, αεροπορικών, ενδονησιωτικών, κ.λπ.)
- Την καθιέρωση μέτρων για την ενίσχυση του τουρισμού κρουαζιέρας και ιστιοπλοΐας/yachting.
- Την αποτελεσματική προστασία του περιβάλλοντος (φυσικού και δομημένου) και των τοπίων ιδιαίτερου κάλλους.
- Την έγκαιρη αντιμετώπιση των φυσικών καταστροφών και απειλών.
- Την αναβάθμιση της τουριστικής εκπαίδευσης και την βελτίωση της τουριστικής κατάρτισης.
- Την ανάδειξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού που βασίζονται στην φυσιολατρία και τον πολιτισμό.
- Την ενίσχυση της προβολής των προϊόντων ΠΟΠ και των εστιατορίων για την ενίσχυση του γαστρονομικού τουρισμού.
- Την ενίσχυση του τουρισμού MICE με έμφαση στα επιστημονικά συνέδρια και στα θερινά σχολεία.
- Τη αναδιοργάνωση των υπηρεσιών υγείας με στόχο την ανάπτυξη ιατρικού τουρισμού.

Πολιτισμός

Ο πολιτιστικός τομέας, όντας άρρηκτα συνδεδεμένος με τον Τουρισμό, υφίσταται και αυτός τις επιπτώσεις της νησιωτικότητας, ως εξής:

- Η προσβασιμότητα στα αξιοθέατα και τις εκδηλώσεις εξαρτάται από τα οδικά δίκτυα πρόσβασης και τις μεταφορές. Οι ελλείψεις που παρουσιάζονται σε αυτά σε αρκετά νησιά επηρεάζουν αρνητικά την πολιτιστική ανάπτυξη και τον πολιτιστικό τουρισμό. Ειδικότερα όσον αφορά τις μεγάλης κλίμακας πολιτιστικές εκδηλώσεις (φεστιβάλ, συναυλίες) η έλλειψη συντονισμού των μεταφορών για την εξυπηρέτηση αυξημένου αριθμού επισκεπτών είναι εμφανής.
- Τα προβλήματα πρόσβασης στις δημόσιες υπηρεσίες που επηρεάζουν τον τομέα του πολιτισμού συνδέονται κυρίως με την αδειοδότηση σχετικά με θέματα αρχαιοτήτων ή παραδοσιακών οικισμών για την επίλυση των οποίων επιβάλλεται μετακίνηση στη Ρόδο ή στην Αθήνα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων Κυκλάδων της οποίας η έδρα βρίσκεται στην Αθήνα και όχι στις Κυκλάδες!!! Επίσης τα προγράμματα των μουσείων και των άλλων πολιτιστικών οργανισμών που απαιτούν συντονισμό και συνεργασία με άλλες δημόσιες υπηρεσίες, οι οποίες απουσιάζουν από πολλά νησιά, συναντούν δυσκολίες στην πραγματοποίησή τους.
- Ελλείψεις στον τομέα της καλλιτεχνικής εκπαίδευσης, της κατάρτισης ξεναγών και στελεχών εξειδικευμένων στη διοίκηση πολιτιστικών οργανισμών και στην οργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων έχουν αρνητική επίδραση στην τοπική πολιτιστική ανάπτυξη.
- Στον τομέα πολιτιστικής ανάπτυξης και δημιουργίας παρουσιάζονται προβλήματα λόγω έλλειψης εξειδικευμένων υπηρεσιών στον τομέα αυτό. Το μικρό μέγεθος των νησιών δεν διευκολύνει την εγκατάσταση σε αυτά υπηρεσιών καλλιτεχνικής εκπαίδευσης, αιθουσών τέχνης κ.λπ.
- Η επισκεψιμότητα σε χώρους πολιτιστικού ενδιαφέροντος και η συμμετοχή σε πολιτιστικές εκδηλώσεις παρουσιάζουν έντονα φαινόμενα εποχικότητας, τα οποία συνδέονται άμεσα με το απασχολούμενο προσωπικό στον τομέα του πολιτισμού. Επιπλέον, οι πολιτιστικοί πόροι δεν αξιοποιούνται κατά τους χειμερινούς μήνες, αλλά υπολειτουργούν ή και διακόπτεται εντελώς η λειτουργία τους.
- Η έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού για τη στελέχωση των φορέων καλλιτεχνικής εκπαίδευσης (ωδεία, μουσικές σχολές, σχολές χορού, θεατρικά

εργαστήρια) και των άλλων πολιτιστικών οργανισμών, καθώς και για την παρουσίαση των αρχαιολογικών και ιστορικών χώρων και μουσείων και την οργάνωση ειδικών εκδηλώσεων αποτελεί ανασχετικό παράγοντα για την τοπική πολιτιστική ανάπτυξη.

- Η έλλειψη νεανικού πληθυσμού σε ορισμένα μικρά κυρίως νησιά περιορίζει την ανάπτυξη της πολιτιστικής δημιουργίας και δραστηριότητας.
- Στον πολιτιστικό τομέα η αποκέντρωση αποφάσεων (σε θέματα αδειοδότησης, κ.λπ.) εμποδίζεται λόγω της απόστασης των νησιών από τα κέντρα λήψης αποφάσεων.
- Η ελλιπής προστασία του δομημένου περιβάλλοντος των παραδοσιακών οικισμών, των τοπίων φυσικού κάλλους και των περιοχών NATURA 2000 επηρεάζουν αρνητικά το πολιτιστικό απόθεμα των νησιών και συντελούν στην αλλοίωση της ιδιαίτερης φυσιογνωμίας και πολιτιστικής τους ταυτότητας.

Στον πολιτιστικό τομέα τα μειονεκτήματα τα οποία προκαλεί η νησιωτικότητα μπορούν να αντιμετωπιστούν με στοχευμένες δράσεις που θα έχουν ως σκοπό:

- Την αποτελεσματικότερη προώθηση της ταυτότητας κάθε νησιού σύμφωνα με τα διαφορετικά πολιτισμικά και αναπτυξιακά χαρακτηριστικά του (με βάση διαφορετικές «ταχύτητες τουριστικής ανάπτυξης»)
- Τη χρήση καινοτόμων μέσων ανάδειξης των πολιτιστικών πόρων (δημιουργία καινοτομικών μουσείων ή εφαρμογών και θεματικών πάρκων)
- Την ενίσχυση της σύγχρονης πολιτιστικής δημιουργίας με την ίδρυση ή τη βελτίωση των σχολών καλλιτεχνικής εκπαίδευσης.
- Την ανάδειξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού που βασίζονται στην φυσιολατρία και τον πολιτισμό.
- Τη βελτίωση της δικτύωσης μεταξύ των νησιών για την ανάδειξη των πολιτιστικών πόρων και δράσεών τους (πολιτιστικές διαδρομές, δίκτυο εκδηλώσεων μεγάλης κλίμακας, δίκτυο μουσείων).

Μεταφορές

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, η νησιωτικότητα και βάσει αυτής, η γεωγραφική ιδιομορφία του ελληνικού νησιωτικού χώρου, δημιουργεί απαιτήσεις για την ανάπτυξη ενός ιδιαίτερα σύνθετου και καλά οργανωμένου συστήματος μεταφορών.

Οι απαιτήσεις αυτές είναι μεγαλύτερες στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, που διαθέτει το μεγαλύτερο αριθμό, διασπορά και ποικιλία νησιών της Ελλάδας. Κατ' επέκταση, η ένταση της νησιωτικότητας είναι ιδιαίτερα μεγάλη στην περιφέρεια αυτή, αφού αναφέρεται στη συνδυασμένη επίπτωση των τριών θεμελιωδών παραγόντων της (απομόνωση, απόσταση, μέγεθος), γεγονός που εκφράζεται με το φαινόμενο της «*διπλής νησιωτικότητας*», όπου η απομόνωση αναφέρεται ακόμα και μέσα στον ίδιο το νησιωτικό χώρο, εξαιτίας του μικρού (σε έκταση και πληθυσμό) μεγέθους των νησιών, της δυσκολίας ενδο-νησιωτικής επικοινωνίας και της απόστασης όχι μόνο από την ηπειρωτική χώρα, αλλά και από τα μεγαλύτερα νησιά της περιφέρειας. Για τους λόγους αυτούς άλλωστε, υπάρχει και μεγάλος αριθμός άγονων γραμμών, τον οποίο συμπληρώνουν οι λοιπές ακτοπλοϊκές και εναέριες συνδέσεις, με τα γνωστά προβλήματα και τις δυσχέρειες πρόσβασης και διασύνδεσης. Οι σχετικές αποστάσεις καταγράφονται στον ακολουθο πίνακα:

Πίνακας 1.104
Ακτοπλοϊκές αποστάσεις νησιών Δωδεκανήσου και Κυκλάδων από τα αντίστοιχα κέντρα της Ρόδου και της Σύρου

ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ		**ΚΥΚΛΑΔΕΣ**	
Νησί	**Απόσταση από τη Ρόδο** (σε ναυτικά μίλια[30])	**Νησί**	**Απόσταση από τη Σύρο** (σε ναυτικά μίλια)
Ρόδος	-	**Σύρος**	-
Σύμη	26	**Τήνος**	12
Χάλκη	32	**Μύκονος**	19
Τήλος	41	**Πάρος**	26
Νίσυρος	54	**Αντίπαρος**	27
Κως	64	**Άνδρος**	30
Μεγίστη	72	**Νάξος**	30
Κάλυμνος	80	**Σέριφος**	37
Κάρπαθος	83	**Κύθνος**	40
Κάσος	95	**Σίφνος**	41
Αστυπάλαια	96	**Δονούσα**	43
Λέρος	98	**Ηρακλειά**	44
Λειψοί	102	**Σχοινούσα**	45
Αγαθονήσι	104	**Κουφονήσια**	48

[30] Ένα ναυτικό μίλι ισούται με 1,852 χιλιόμετρα.

Πάτμος	111	**Κίμωλος**	49
		Κέα	50
		Ίος	55
		Σίκινος	55
		Φολέγανδρος	57
		Μήλος	63
		Αμοργός	67
		Θηρασιά	72
		Θήρα	73
		Ανάφη	79

Πηγή: Λιμεναρχεία Ρόδου και Σύρου.

Τα προβλήματα αυτά επιτείνονται περαιτέρω από την υφιστάμενη οργάνωση του συστήματος ακτοπλοϊκών μεταφορών και συγκεκριμένα από τη γραμμική («πολική εν σειρά») μορφή που αυτό ακολουθεί, αφού μεγαλώνει σημαντικά τις ακτοπλοϊκές αποστάσεις για πολλά νησιά, που δεν έχουν απ' ευθείας σύνδεση με την ηπειρωτική χώρα ή με τα μεγαλύτερα νησιά της περιοχής. Οι αδυναμίες αυτές θα μπορούσαν να αντιμετωπισθούν σε μεγάλο βαθμό από τη μετατροπή του υπάρχοντος συστήματος των απευθείας ακτοπλοϊκών συνδέσεων από τον Πειραιά προς τα νησιά στο σύστημα του «κορμού και των ανταποκρίσεων», δηλαδή σε ένα σύστημα ακτινωτό (hub and spoke) με περισσότερες άμεσες συνδέσεις, λύση που μέχρι τώρα παραμένει ανεφάρμοστη.

Τα βασικά στοιχεία της αγοράς των νησιωτικών μεταφορών έχουν ως εξής:

- Λειτουργία Ολιγοπωλιακών ή και Μονοπωλιακών Μεταφορικών Συστημάτων τόσο στις εναέριες, όσο και στις θαλάσσιες μεταφορές.
- Μεγάλος αριθμός εμπλεκομένων φορέων, τόσο σε επίπεδο σχεδιασμού όσο και σε επίπεδο κατασκευής, λειτουργίας, συντήρησης, εκμετάλλευσης, ελέγχου κ.ο.κ. (Υπουργεία, ΟΤΑ, ναυτιλιακές και αεροπορικές εταιρίες κ.λπ.). Η πολυαρμοδιότητα και η έλλειψη ολοκληρωμένης αντιμετώπισης του θέματος των μεταφορών, έχει ως αποτέλεσμα τη μειωμένη απόδοση του συστήματος των μεταφορών και τη χαμηλή λειτουργικότητά του.
- Έλλειψη αποκλειστικών εμπορευματικών μεταφορών καταναλωτικών προϊόντων από και προς τα νησιά, είτε αεροπορικώς είτε δια θαλάσσης. Οι λίγες αμιγώς εμπορευματικές μεταφορές αφορούν κυρίως μεταφορές ορυκτών-μεταλλευμάτων από ορισμένα νησιά (π.χ. Μήλος, Νίσυρος) και τη μεταφορά νερού και καυσίμων με μικρά εμπορικά πλοία (motorships) σε μια σειρά νησιών.

- Μεγάλη εποχικότητα στο μεταφορικό έργο και υψηλό κόστος μεταφοράς, με σημαντικές επιπτώσεις στη βιωσιμότητα των μεταφορικών εταιριών, στο κόστος συντήρησης των υποδομών, στο βαθμό εξυπηρέτησης των χρηστών (π.χ. μεγάλες πληρότητες στις περιόδους αιχμής, έλλειψη εισιτηρίων, θέσεων και καμπινών) κ.ά.
- Απουσία «συμπληρωματικότητας», που αναφέρεται στην έλλειψη τόσο της απαιτούμενης «διατροπικότητας» (ενσωμάτωση τουλάχιστον δύο διαφορετικών τρόπων σε μία αλυσίδα μεταφοράς μονάδας), όσο και της «διαλειτουργικότητας» (δυνατότητα ενός συστήματος να συνδέεται και να λειτουργεί με άλλα συστήματα, χωρίς περιορισμούς στην πρόσβασή τους ή φραγμούς στη χρήση τους) των μέσων και των υπηρεσιών μεταφοράς, με αποτέλεσμα την επιβάρυνση με επιπλέον κόστος, την απώλεια χρόνου, την αποθάρρυνση των χρηστών κ.ά. Ειδικότερα:
  - Στην περίπτωση που ένας επιβάτης θέλει να πάει σε ένα νησί με ανταπόκριση μέσων (συνδυασμός εναέριας και θαλάσσιας μεταφοράς) και μετακινηθεί αεροπορικώς στο νησί-βάση, οπότε υφίσταται κατά κανόνα υψηλότερο κόστος σε σχέση με την αντίστοιχη ακτοπλοϊκή μεταφορά, οφείλει ταυτοχρόνως να ενημερωθεί μόνος του για τα δρομολόγια των πλοίων προς τον τελικό του προορισμό, αλλά και ταυτόχρονα να υπολογίσει ένα χρόνο ασφαλείας μεταξύ του χρόνου προσγείωσης στο αεροδρόμιο και του χρόνου απόπλου από τον λιμένα. Για την ελαχιστοποίηση του χρόνου το πιθανότερο είναι να απαιτηθεί η χρήση ταξί για τη μεταφορά από το αεροδρόμιο στο λιμένα (επιπλέον κόστος), αλλά και μια σειρά άλλων εξόδων (καφέδες, εστίαση κ.α.) στον λιμένα. Στην περίπτωση που για κάποιον λόγο (π.χ. καθυστέρηση πτήσης κ.α.) δεν επιτευχθεί η ανταπόκριση, ο επιβάτης θα αναγκαστεί να καταλύσει σε ξενοδοχείο ώστε να επιβιβαστεί στο επόμενο ακτοπλοϊκό δρομολόγιο.
  - Αντίστοιχες δυσλειτουργίες παρατηρούνται και όταν ο επιβάτης μεταβαίνει στο νησί - βάση για ανταπόκριση με πλοίο, δεδομένου και του γραμμικού συστήματος ανάπτυξης των ακτοπλοϊκών δρομολογίων. Στην συγκεκριμένη περίπτωση ο επιβάτης αναγκάζεται να σπαταλήσει αρκετό χρόνο σε αναμονές στους λιμένες και σε διαπλεύσεις.
  - Σημαντικές αδυναμίες στη συμπληρωματικότητα των μέσων παρατηρούνται επίσης και στα Αστικού Τύπου Μέσα Μεταφοράς, όπως συχνά συμβαίνει με

τα λεωφορεία που μεταφέρουν τους επιβάτες στην ενδοχώρα του νησιού ή με τα παρατηρούμενα προβλήματα που δημιουργούνται από τα ταξί στις αποβιβάσεις.

Ως προς τις υποδομές, εξαιτίας της φυσιογνωμίας του νησιωτικού χώρου και κατ' επέκταση, του δυσανάλογα μεγάλου, σε σχέση με το μέγεθος των νησιών, αριθμού υποδομών μεταφορών, παρατηρούνται αρκετά προβλήματα. Οι υποδομές θαλασσίων μεταφορών σε αρκετά νησιά παρουσιάζουν ελλείψεις (μικρή χωρητικότητα, περιορισμένοι και χαμηλού ύψους προβλήτες, μικροί λιμενοβραχίονες, ανάγκη βυθοκόρυσης κ.α.). Οι βασικές αερολιμενικές υποδομές (αίθουσες επιβίβασης–αποβίβασης, αεροδιάδρομοι, δάπεδα στάθμευσης αεροσκαφών, ραδιοτηλεοπτικές υποδομές) των κύριων αεροδρομίων της περιφέρειας είναι σχετικά επαρκείς. Ωστόσο, κάποιοι από τους μικρότερους αερολιμένες βρίσκονται στα «όρια» της αεροπορικής αγοράς εξαιτίας της διεθνούς τάσης ναύλωσης μεγαλύτερων σκαφών σε μικρότερες περιφερειακές αγορές. Σε κάποια αεροδρόμια δημιουργούνται ανάγκες επέκτασης του αεροδιαδρόμου και των λοιπών εγκαταστάσεων. Έλλειψη υπάρχει και εδώ στις ενδοπεριφερειακές συνδέσεις, αφού οι συνδέσεις του νομού Δωδεκανήσου με το νομό Κυκλάδων είναι σπάνιες. Το γεγονός αυτό δημιουργεί μεγάλα προβλήματα στην ενδοπεριφερειακή επικοινωνία, στη συνοχή και ενίσχυση του τοπικού παραγωγικού συστήματος, στην ομαλή εξυπηρέτηση των χρηστών από τις παρεχόμενες κοινωνικές υπηρεσίες κ.λπ. Είναι αυτονόητο βέβαια, ότι τα προβλήματα αυτά δεν αφορούν μόνο τις σχετικές ανάγκες των τουριστών, αλλά και των μόνιμων κατοίκων, εργαζομένων, επιχειρηματιών, δημόσιων λειτουργών κ.α.

Στο πλαίσιο των ανωτέρω διαπιστώσεων και της γενικότερης τάσης, αλλά και διαπιστωμένης ανάγκης, για την αναμόρφωση του συστήματος μεταφορών στο νησιωτικό χώρο, θα πρέπει να σκιαγραφηθεί το πλαίσιο πάνω στο οποίο θα διαμορφωθεί η νέα στρατηγική για τις μεταφορές στο νησιωτικό χώρο. Η στρατηγική αυτή βέβαια έχει εθνική διάσταση, στην οποία όμως θα πρέπει να προσαρμοσθεί ο αντίστοιχος σχεδιασμός της περιφέρειας.

Σε εθνικό επίπεδο, η εκπόνηση ενός Εθνικού Σχεδίου Ανάπτυξης Μεταφορών δεν μπορεί παρά να έχει ένα μακροπρόθεσμο χαρακτήρα. Και αυτό γιατί πρέπει να αποτυπώνει την βάση διαμόρφωσης ενός μακροπρόθεσμου αναπτυξιακού οράματος,

και να διερευνήσει τις βασικές εθνικές επιλογές και προτεραιότητες στον τομέα των μεταφορών, με μακροπρόθεσμο χρονικό ορίζοντα. Για το λόγο αυτό, ο ισχύων σχεδιασμός που έχει γίνει στον τομέα των Μεταφορών, ξεκίνησε με σημείο χρονικής αναφοράς την προγραμματική περίοδο 2007-2013 και επικαιροποιήθηκε με νέα δεδομένα για την προγραμματική περίοδο 2014-2020. Η αρχική εκδοχή του σχεδιασμού αυτού αποτυπώθηκε στο «Σχέδιο Ανάπτυξης Μεταφορών Περιόδου 2007-2013 και Εικοσαετίας» που εκπόνησε το Υπουργείο Μεταφορών το 2006. Σε αυτό το σχεδιασμό, ως βασικοί στόχοι και κατευθύνσεις του Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου Ανάπτυξης των Μεταφορών, είχαν τεθεί τα εξής: ο βασικός στόχος για την Πολιτική Μεταφορών είναι η ολοκλήρωση της ανάπτυξης του εθνικού συστήματος μεταφορών, με εξασφάλιση υψηλής ποιότητας υπηρεσιών μετακίνησης, μικρού χρόνου και κόστους μεταφοράς για τις μετακινήσεις προσώπων και προϊόντων. Η υλοποίηση του βασικού αυτού στόχου θα πρέπει να συμβαδίζει με την ανάγκη για συνεχή εναρμόνιση με την Ευρωπαϊκή Πολιτική Μεταφορών και των ενεργειών που αυτή προβλέπει. Δεύτερος στόχος είναι η ανάδειξη της χώρας σε κύρια πύλη της Ν.Α. Ευρώπης και κόμβο μεταφορών της Ανατολικής Μεσογείου. Για να γίνει αυτό θα επιδιωχθεί κατά προτεραιότητα: α) η προώθηση έργων και ενεργειών για ουσιαστική ένταξη της χώρας στο συγκοινωνιακό διάδρομο συνδυασμένων μεταφορών κατά μήκος του βόρειου τόξου της Μεσογείου, β) η αξιοποίηση της γεωγραφικής θέσης της χώρας για ανάπτυξη υπηρεσιών Μεταφορών «κομβικού σημείου» που θα αξιοποιεί τις θαλάσσιες διαδρομές κατά μήκος της Μεσογείου και τις συνδέσεις με τη Μαύρη Θάλασσα και την Αδριατική, γ) η ανάπτυξη της δυνατότητας «δίκην χερσαίας» πρόσβασης (δηλαδή με αξιοποίηση συνδυασμένων μεταφορών και των εννοιών των «θαλάσσιων διαδρόμων») της Ηπειρωτικής Ελλάδας στις κύριες πύλες επικοινωνίας της με την Ε.Ε., Ιταλία / Δ. Ευρώπη. Ένας τρίτος στόχος είναι η υλοποίηση (μέσα σε εύλογο χρόνο) μιας ριζικής διοικητικής και οργανωτικής αναδιάρθρωσης του συστήματος σχεδιασμού, ελέγχου, και παρακολούθησης των Μεταφορικών υπηρεσιών στη χώρα. Οι στόχοι αυτοί υλοποιούνται με δράσεις ανάπτυξης και βελτίωσης των Διευρωπαϊκών Δικτύων Μεταφορών, ανάπτυξης και βελτίωσης των εθνικών δικτύων μεταφορών και ανάπτυξης και βελτίωσης των περιφερειακών δικτύων μεταφορών (ιδιαίτερα των διασυνδέσεων με εθνικά δίκτυα).

Η αναφορά του εθνικού σχεδιασμού στην Ευρωπαϊκή Πολιτική Μεταφορών και ιδίως στα Διευρωπαϊκά Δίκτυα Μεταφορών, καθιστά απαραίτητη την αποτύπωση των

σχετικών πολιτικών επιλογών που έχουν γίνει σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης. Δύο είναι τα κύρια «μέσα» εφαρμογής της Πολιτικής Μεταφορών της ΕΕ για την επίτευξη των παραπάνω στρατηγικών στόχων. Τα Διευρωπαϊκά Δίκτυα Μεταφορών και οι Πανευρωπαϊκοί Διάδρομοι. Μέσω της υλοποίησης των Διευρωπαϊκών Δικτύων Μεταφορών, η Πολιτική Μεταφορών συμβάλλει ουσιαστικά στην Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή της Ένωσης. Επιπλέον, η ανάγκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης για επέκταση των αγορών και αύξηση της κερδοφορίας της, στο πλαίσιο του διεθνούς ανταγωνισμού, σε συνδυασμό με τη γενικότερη αναδιάρθρωση που επήλθε στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και των Βαλκανίων, συμπεριλαμβάνει τη βελτίωση και αναδιάρθρωση των υποδομών. Στο πλαίσιο αυτό, μέσω της κατασκευής των Πανευρωπαϊκών Αξόνων Μεταφορών γίνεται προσπάθεια διασύνδεσης των χωρών αυτών με τα δίκτυα υποδομών της ΕΕ, στην προοπτική διεύρυνσης και ολοκλήρωσης του ευρωπαϊκού οικονομικού χώρου. Οι επιλογές αυτές αποτυπώνονται παραστατικά στους ακόλουθους χάρτες (επιλέγονται χάρτες με αναφορά στην περιφέρεια του Νοτίου Αιγαίου):

Χάρτης 1.10α
Διευρωπαϊκά Δίκτυα στην Περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης

Πηγή: Υπουργείο Μεταφορών, 2006

Χάρτης 1.10β
Διευρωπαϊκά Δίκτυα στην Περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου

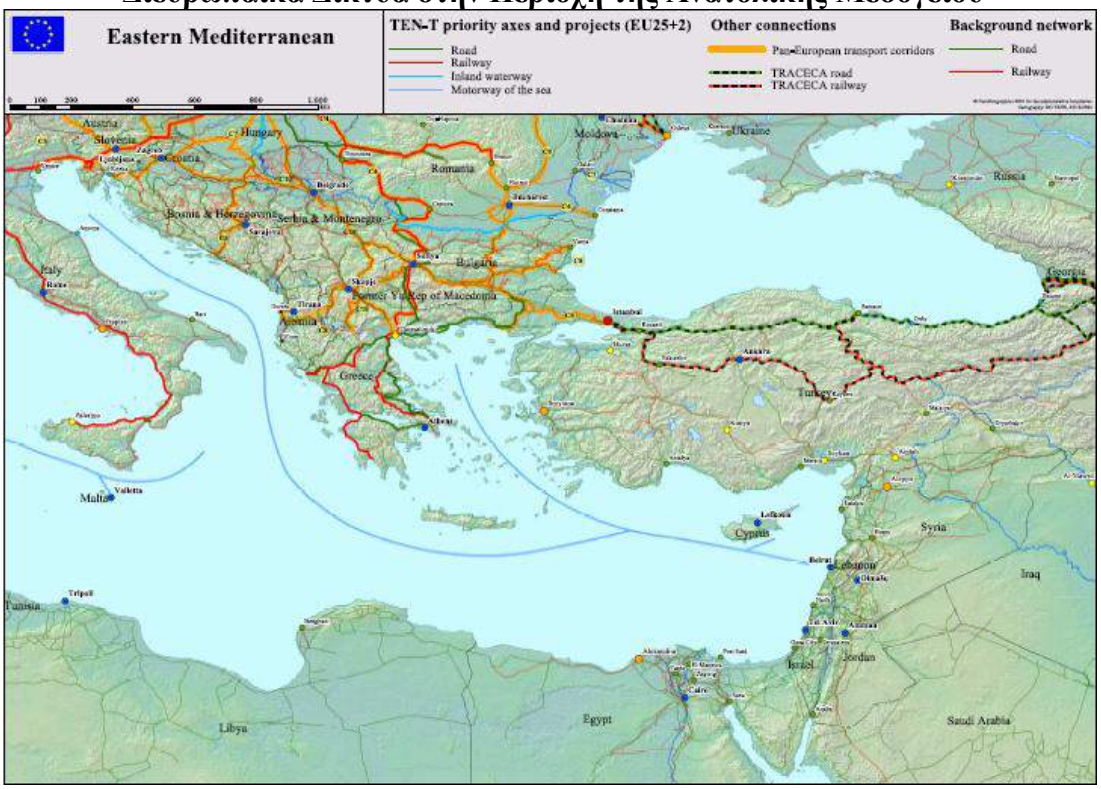

Πηγή: Υπουργείο Μεταφορών 2006

Είναι προφανές από τους χάρτες αυτούς ότι ο ρόλος των ελληνικών λιμένων για την ανάπτυξη των Διευρωπαϊκών Δικτύων Μεταφορών είναι ιδιαίτερα σημαντικός. Τρεις άξονες αυτών των δικτύων έχουν ως απόληξη Ελληνικούς λιμένες, και συγκεκριμένα λιμένες που ανήκουν στο Βόρειο λιμενικό υποσύστημα. Ο άξονας IV συνδέει τη Βορειοδυτική με τη Νοτιοανατολική Ευρώπη, ξεκινά από τη Γερμανία και ένα μέρος του καταλήγει στην Ελλάδα, στο λιμένα της Θεσσαλονίκης. Ο άξονας X είναι ο δεύτερος άξονας που καταλήγει στο λιμένα Θεσσαλονίκης και ξεκινά από την Αυστρία. Ο άξονας αυτός έχει τέσσερις διακλαδώσεις, μία εκ των οποίων συνδέει τις πόλεις Βελέζ – Μπίτολα – Φλώρινα – Κοζάνη και Ηγουμενίτσα. Ο τρίτος άξονας που καταλήγει σε Ελληνικό λιμένα είναι ο άξονας IX που ξεκινά από την Φιλανδία και καταλήγει στον λιμένα Αλεξανδρούπολης. Σε διάφορα σημεία του ο κύριος άξονας διακλαδώνεται και καταλήγει και σε λιμένες της Μαύρης Θάλασσας (Οδησσός) και της Βαλτικής. Παράλληλα, προωθείται το έργο «Θαλάσσιες Λεωφόροι», το οποίο οριοθετεί τέσσερις λεωφόρους: α) Τη θαλάσσια λεωφόρο της Βαλτικής, β) τη θαλάσσια λεωφόρο της Δυτικής Ευρώπης, γ) τη θαλάσσια λεωφόρο της Νότιο-Ανατολικής Ευρώπης, που αφορά τη σύνδεση του Ιονίου Πελάγους και της

Αδριατικής θάλασσας με την Ανατολική Μεσόγειο, ώστε να περιλαμβάνεται και η Κύπρος, και δ) τη θαλάσσια λεωφόρο της Νότιο-Δυτικής Ευρώπης (σύνδεση Νότιας Ισπανίας, Νότιας Γαλλίας, Νότιας Ιταλίας και Μάλτα). Προφανές ελληνικό ενδιαφέρον παρουσιάζει η ανάπτυξη της θαλάσσιας λεωφόρου της Νότιο-Ανατολικής Ευρώπης αλλά και αυτή της Νότιο-Δυτικής Ευρώπης, καθώς προβλέπεται η σύνδεση της με τη Θαλάσσια Λεωφόρο της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και με τη Μαύρη Θάλασσα. Στο πλαίσιο αυτό, η προβλεπόμενη χρηματοδότηση ανάπτυξης λιμενικών υποδομών που θα εξυπηρετούν αυτά τα δίκτυα μεταφορών (τα οποία έχουν σχεδιαστεί να υλοποιηθούν σε ευρωπαϊκό επίπεδο εως το 2020) αποτελεί ιδιαίτερα θετική προοπτική για τις νησιωτικές περιοχές της Ελλάδας.

Στην προοπτική αυτή συνηγορούν και οι δυνατότητες που προδιαγράφουν για την Ελλάδα οι Πανευρωπαϊκοί Διάδρομοι, η αντίληψη των οποίων διαμορφώθηκε σε άμεση σχέση με την πολιτική των Διευρωπαϊκών Δικτύων, στο πλαίσιο της διαμόρφωσης ενός ολοκληρωμένου Πανευρωπαϊκού Συστήματος Μεταφορών, που θα επεκτείνει τη σύνδεση με την Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, τα Βαλκάνια και τη Μεσόγειο. Σε σχέση με τους Πανευρωπαϊκούς Διαδρόμους Μεταφορών, η Βαλκανική Χερσόνησος εξελίσσεται σε σημαντικό σταυροδρόμι σύνδεσης της Δυτικής με την Ανατολική και της Νότιας με τη Βόρεια Ευρώπη, αφού από τους 10 Διαδρόμους, οι 5 διασχίζουν τη Βαλκανική. Ως προς τις Ζώνες Πανευρωπαϊκού Ενδιαφέροντος είναι προφανές ότι το ελληνικό ενδιαφέρον καλύπτει τις τρεις τελευταίες περιοχές: Περιοχή Μαύρης Θάλασσας, Λεκάνη της Μεσογείου, Αδριατική Θάλασσα και Ιόνιο Πέλαγος. Επιπλέον, λόγω της κρίσιμης γεωστρατηγικής της θέσης, εξίσου σημαντικό ρόλο παίζει η Ελλάδα στην περαιτέρω προσπάθεια σύνδεσης Ευρώπης – Ασίας. Η αξιοποίηση των Ζωνών αυτών και των σχετικών συνδέσεων, σε συνδυασμό με τη συμμετοχή της Ελλάδας στις Θαλάσσιες Λεωφόρους και στους λοιπούς βέβαια άξονες, είναι καίριας σημασίας για τη μελλοντική εξέλιξή της. Ο ελληνικός νησιωτικός χώρος, και κυρίως τα ανατολικά περιμετρικά νησιωτικά συμπλέγματα, αποτελούν τους βασικούς αποδέκτες αυτής της προοπτικής.

Ο σχεδιασμός αυτός έχει πλέον εμπεδωθεί και αποτελεί τη βασική πολιτική επιλογή, η οποία διατηρείται και στο πλαίσιο του Συμφώνου Εταιρικής Σχέσης 2014-2020. Ειδικότερα, στο Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης – ΕΣΠΑ 2014-2020, ορίζεται ως ένας από τους Θεματικούς Στόχους η Προώθηση των βιώσιμων

μεταφορών και ή άρση των εμποδίων σε βασικές υποδομές δικτύων. Σε αυτό το πλαίσιο γίνονται παρεμβάσεις βελτίωσης υποδομής και λειτουργικότητας σε λιμάνια του βασικού Διευρωπαϊκού Δικτύου Μεταφορών (Πειραιάς - Ικόνιο, Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Ηγουμενίτσα) και του ανεπτυγμένου/αναλυτικού Διευρωπαϊκού Δικτύου Μεταφορών (π.χ. Καβάλα, Βόλος, Λαύριο, Ραφήνα, Μύκονος, Ρόδος, Μυτιλήνη, Πυθαγόρειο, Κέρκυρα, Σούδα, Καλαμάτα), καθώς και σε λοιπά λιμάνια (π.χ. Αλεξανδρούπολη, Ναύπλιο, Χάλκη, Μεστά Χίου και άλλα περιφερειακού και νησιωτικού χαρακτήρα). Κύριοι στόχοι των παρεμβάσεων είναι κυρίως η αύξηση της δυναμικότητας διακίνησης επιβατών και εμπορευμάτων, η αναδιάρθρωση και η αναβάθμιση της ακτοπλοΐας, η περιφερειακή ανάπτυξη και η ενίσχυση της τουριστικής ανάπτυξης. Επίσης δεν υπάρχει δυνατότητα πλήρους διασφάλισης όλων των ενδεικνυόμενων διασυνδέσεων (σιδηροδρομικών και οδικών) επιλεγμένων ηπειρωτικών λιμένων με τις χερσαίες πτυχές του Διευρωπαϊκού Δικτύου Μεταφορών. Για την καλύτερη απεικόνιση του άξονα παρεμβάσεων ο ακόλουθος χάρτης απεικονίζει το βασικό διάδρομο του Διευρωπαϊκού Δικτύου Μεταφορών που διατρέχει την Ελλάδα:

Χάρτης 1.11

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή-Διευρωπαϊκό Δίκτυο Μεταφορών/Συνδέσεις για Ελλάδα

Παράλληλα η αλλαγή του θεσμικού πλαισίου για την ανάπτυξη της κρουαζιέρας που κατήργησε την αποκλειστική χρήση χρησιμοποίηση των ελληνικών λιμένων κυρίως ως ενδιάμεσων σταθμών για τα κρουαζιερόπλοια, και επιτρέπει τη δυνατότητα λειτουργίας home-porting, σε συνδυασμό με την συνεχώς αυξανόμενη ζήτηση και των παραδοσιακών υπηρεσιών κρουαζιέρας, αποτελεί βασικό κίνητρο για τις αντίστοιχες επενδύσεις σε υποδομές και ανωδομές.

Σε σχέση με την ασφάλεια ναυσιπλοΐας γίνονται εστιασμένες παρεμβάσεις που καλύπτουν την εγκατάσταση συστήματος ελέγχου της θαλάσσιας κυκλοφορίας (VTMIS) στη θαλάσσια περιοχή Σαρωνικού, Ελευσίνας, Ν. Ευβοϊκού, Πατραϊκού και τμήματος του Ιονίου πελάγους, την υλοποίηση σταθμών πρόληψης/καταπολέμησης της θαλάσσιας ρύπανσης, την προμήθεια αεροσκαφών και πυροσβεστικών σκαφών έρευνας και διάσωσης καθώς και υποδομών υποστήριξης.

Παραμένει συνεπώς ως βασική ανάγκη του τομέα η συνέχιση της ανάπτυξης του δικτύου των λιμένων της χώρας και η διασύνδεσή τους με τα λοιπά Διευρωπαϊκά Δίκτυα (σιδηροδρομικές και οδικές συνδέσεις), με σκοπό την αναβάθμιση και τον εκσυγχρονισμό των παρεχόμενων υπηρεσιών μετακίνησης προσώπων και μεταφοράς προϊόντων , την προώθηση των συνδυασμένων μεταφορών και τη διασφάλιση των κρίσιμων για τον τουρισμό υποδομών που είναι απαραίτητες για την ομαλή λειτουργία της αγοράς σε περιόδους αιχμής (Πύλες εισόδου, κλπ.). Η ανάπτυξη των λιμενικών υποδομών είναι απαραίτητο να πλαισιώνεται από οριζόντιες παρεμβάσεις για την εξασφάλιση της συμμόρφωσης με όλους τους διεθνείς κανόνες ασφάλειας για τους λιμένες και τις λιμενικές εγκαταστάσεις (ISPS, Οδηγία 2005/65/ΕΚ κλπ) και η συνεχής βελτίωση εγκαταστάσεων, συστημάτων και μέσων, καθώς και παρεμβάσεις για τη βελτίωση του επιπέδου της ασφάλειας της ναυσιπλοΐας (συστήματα VTMIS), συμπληρωματικές των όσων έχουν μέχρι σήμερα υλοποιηθεί.

Σε σχέση με τις αεροπορικές μεταφορές, γίνονται παρεμβάσεις σε αεροδρόμια τόσο του βασικού Διευρωπαϊκού Δικτύου Μεταφορών (Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Ηράκλειο) όσο και του ανεπτυγμένου/αναλυτικού Διευρωπαϊκού Δικτύου Μεταφορών που εξυπηρετούν κυρίως την συνδεσιμότητα νησιωτικών περιφερειών (π.χ. Χανιά, Σητεία, Ρόδος, Κάρπαθος, Σάμος, Ικαρία, Σκιάθος, Ζάκυνθος), ενώ προγραμματίζονται

παρεμβάσεις κυρίως σε νησιωτικά Α/Δ (π.χ. Ρόδος, Κέρκυρα, Κως, Μυτιλήνη, Σαντορίνη, Μύκονος κλπ). Σε σχέση με την ασφάλεια αεροναυτιλίας έχουν γίνει εστιασμένες παρεμβάσεις προμήθειας μετεωρολογικού ραντάρ στο Διεθνή Αερολιμένα Αθηνών, προμήθειας αεροσκάφους ελέγχου ραδιοναυτιλιακών βοηθημάτων, ακτινοσκοπικών συσκευών ελέγχου αποσκευών σε 23 αεροδρόμια του Διευρωπαϊκού Δικτύου Μεταφορών, και λογισμικού εισαγωγής στοιχείων. Για τις αεροπορικές υποδομές είναι αναγκαία η βελτίωση της περιφερειακής και τοπικής κινητικότητας με την αναβάθμιση μικρών/περιφερειακών αεροδρομίων και η προώθηση παρεμβάσεων που συνδέονται με τη μείωση των αρνητικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων των αεροδρομίων, συμπεριλαμβανομένης της ενίσχυσης του επιπέδου ασφάλειας των αερομεταφορών. Είναι απαραίτητες οριζόντιες παρεμβάσεις βελτίωσης της ασφάλειας της αεροναυτιλίας μέσω της προμήθειας και εγκατάστασης σύγχρονων συστημάτων διαχείρισης της εναέριας κυκλοφορίας στο πλαίσιο της ικανοποίησης των απαιτήσεων του Ενιαίου Ευρωπαϊκού Ουρανού, καθώς και παρεμβάσεις βελτίωσης της ασφάλειας των εγκαταστάσεων επιλεγμένων νησιωτικών αεροδρομίων π.χ. μέσω εγκατάστασης ακτινοσκοπικών μηχανημάτων, ενίσχυσης της περίφραξης και του εξοπλισμού φωτισμού και φωτοσήμανσης πιστών και εμποδίων.

Μια συνολική αποτύπωση του Εθνικού Συστήματος Μεταφορών, επί του οποίου έγινε ο σχεδιασμός παρεμβάσεων για την περίοδο 2014-2020, καταγράφεται στον ακόλουθο χάρτη:

Χάρτης 1.12
Εθνικό Σύστημα Μεταφορών

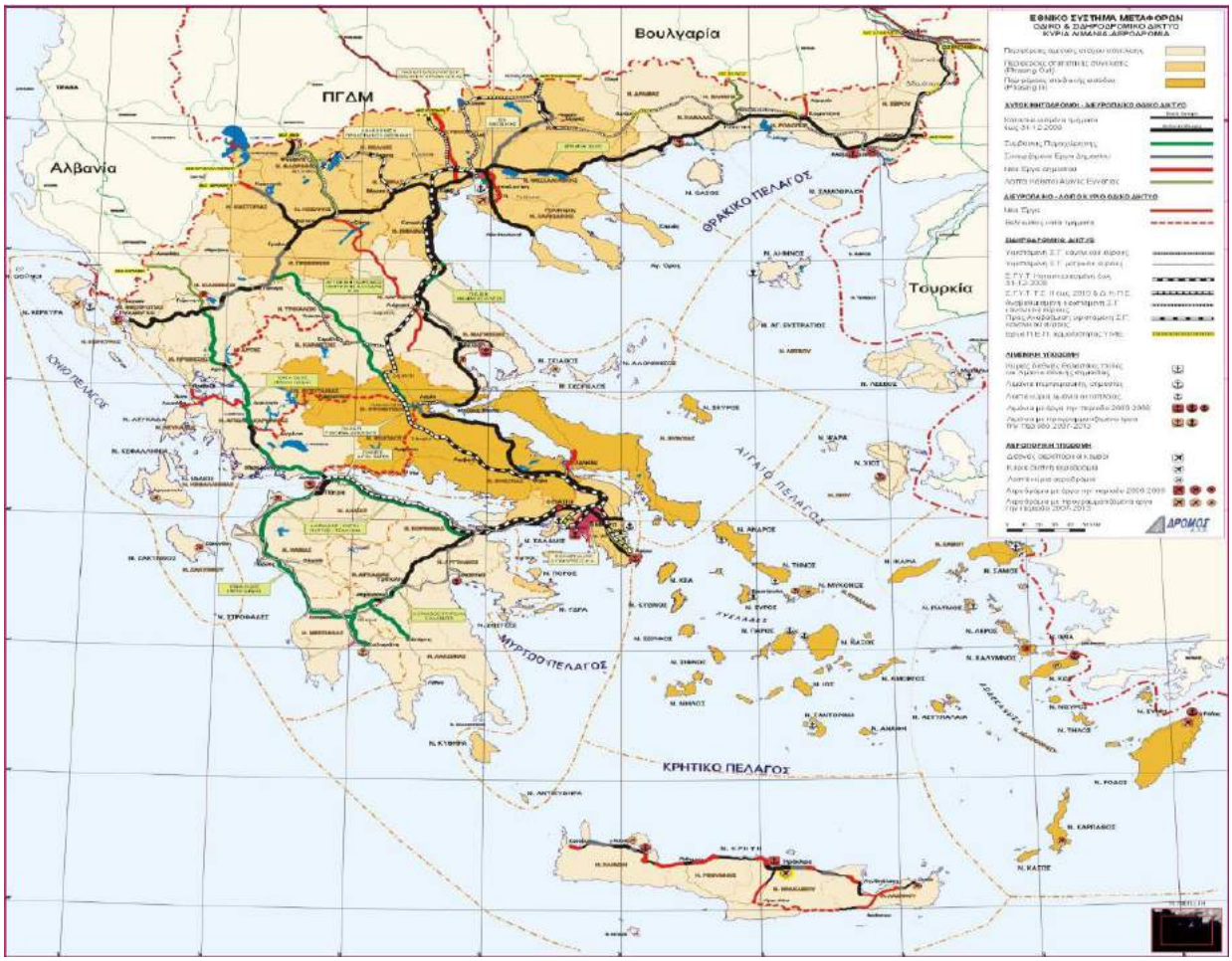

Πηγή: Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ενίσχυση Προσπελασιμότητας» 2007-2013

Επ' αυτού του συστήματος, για την περίοδο 2014-2020 έχουν προγραμματιστεί, μεταξύ άλλων, τα εξής: α) η υλοποίηση εστιασμένων παρεμβάσεων σε λιμάνια του Διευρωπαϊκού Δικτύου Μεταφορών της χώρας που βελτιώνουν τις υφιστάμενες υποδομές και ανωδομές, σύμφωνα με την Εθνική Στρατηγική Λιμένων (ΕΣΛ) 2013-2018 του Υπουργείου Ναυτιλίας και Αιγαίου, β) η υλοποίηση εστιασμένων παρεμβάσεων σε υφιστάμενα αεροδρόμια του αναλυτικού Διευρωπαϊκού Δικτύου Μεταφορών της χώρας σε νησιωτικές περιφέρειες της χώρας καθώς και σε αεροδρόμια του βασικού Διευρωπαϊκού Δικτύου Μεταφορών της χώρας, που βελτιώνουν τη συνδεσιμότητα και ενισχύουν την τουριστική ανάπτυξη (η επιλογή των παρεμβάσεων γίνεται με αντικειμενικά τεχνικοοικονομικά και περιβαλλοντικά κριτήρια, και πρέπει να επικυρώνεται από τις υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής), γ) η προώθηση των συνδυασμένων μεταφορών (επιβατών και εμπορευμάτων) με τις προαστιακές συνδέσεις με σημαντικά λιμάνια, και τον εκσυγχρονισμό του συστήματος εμπορευματικών μεταφορών με την υλοποίηση ή/και αναβάθμιση των

σιδηροδρομικών συνδέσεων του βασικού σιδηροδρομικού άξονα με σημαντικά λιμάνια του βασικού και του αναλυτικού Διευρωπαϊκού Δικτύου Μεταφορών της χώρας, καθώς και με εμπορευματικά / παραγωγικά κέντρα, δ) η ενίσχυση της συνδεσιμότητας όλων των μέσων του Διευρωπαϊκού Δικτύου Μεταφορών της χώρας με την υλοποίηση ή/και αναβάθμιση οδικών συνδέσεων του βασικού και αναλυτικού Διευρωπαϊκού Δικτύου Μεταφορών της χώρας με επιλεγμένα διευρωπαϊκά λιμάνια και αεροδρόμια. Υποστηρίζεται επίσης η βελτίωση της συνδεσιμότητας όλων των περιφερειών της χώρας (πρωτεύουσες Νομών, διοικητικά κέντρα, κλπ) και η ενίσχυση της περιφερειακής κινητικότητας με την υλοποίηση ή/και αναβάθμιση των δευτερευουσών και τριτευουσών συνδέσεων με το Διευρωπαϊκό Δίκτυο Μεταφορών της χώρας, η ενίσχυση της συνδεσιμότητας δυσπρόσιτων/νησιωτικών περιοχών (οδικές συνδέσεις με λιμάνια, αεροδρόμια Διευρωπαϊκού Δικτύου Μεταφορών της χώρας), για την αντιμετώπιση κοινωνικών/αναπτυξιακών προβλημάτων που οφείλονται σε ανεπαρκή προσβασιμότητα. Στο πλαίσιο αυτό, αναμένεται να αναβαθμισθεί μελλοντικά, ο ρόλος ορισμένων ελληνικών λιμένων, κυρίως του νησιωτικού χώρου, στη διακίνηση διεθνούς διαμετακομιστικού εμπορίου, με την ανάπτυξη των συνδυασμένων μεταφορών. Η ανάπτυξη των Διευρωπαϊκών και Πανευρωπαϊκών Δικτύων Μεταφορών, σε συνδυασμό με την αναμενόμενη ενίσχυση των εμπορευματικών μεταφορών στην ευρύτερη περιοχή της Μεσογείου, υπό τις νέες συνθήκες, που διαμορφώνει η προοπτική επέκτασης της ενιαίας αγοράς και των εμπορικών σχέσεων της ΕΕ (μέσω της συνεχούς διεύρυνσης της ΕΕ προς Ανατολάς, της υποψηφιότητας της Τουρκίας και της προωθούμενης Τελωνειακής Ένωσης με χώρες της Μέσης Ανατολής και της Βορείου Αφρικής), συνηγορούν προς αυτή την κατεύθυνση. Πρέπει να αποτελεί βασική επιλογή η προοπτική της ενίσχυσης κύριων λιμένων του Αιγαιακού χώρου, που μελλοντικά μπορούν να αποτελέσουν:

- Κομβικά σημεία στην Ανατολική Μεσόγειο, κυρίως θαλάσσιων μεταφορών, μεταξύ ηπειρωτικής Ευρώπης και Μέσης Ανατολής, Αφρικής και Ασίας.
- Πύλες στον Ευρωπαϊκό χώρο και ότι αυτό συνεπάγεται (ειδικές υποδομές, εξοπλισμός, στελέχωση εγκαταστάσεων υποδοχής κλπ.).
- Κέντρα διαμετακόμισης και εξυπηρέτησης πλοίων και διερχόμενων εμπορευματικών και επιβατικών ροών (με δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών και προμηθειών στη ναυτιλία, διαμετακόμισης, ναυπηγοεπισκευαστικές διευκολύνσεις, εξασφάλιση πληρωμάτων, προμήθεια καυσίμων και καταναλωτικών προϊόντων στα διερχόμενα φορτηγά ή επιβατικά πλοία κ.λπ.).

- Πόλους έλξης τουρισμού διεθνούς εμβέλειας, κυρίως νέων τουριστικών ρευμάτων και προσφοράς νέων τουριστικών προϊόντων, με την αξιοποίηση των δυνατοτήτων τους σε εναλλακτικές και καινοτόμες μορφές τουρισμού.

Παράλληλα έχει προχωρήσει και ο εθνικός σχεδιασμός για το ακτοπλοϊκό σύστημα, ο οποίος μπορεί να συνοψιστεί στον ακόλουθο πίνακα:

Πίνακας 1.104

Συνοπτικός Πίνακας Προτάσεων αναδιοργάνωσης Ελληνικού Ακτοπλοϊκού Συστήματος			
Στρατηγικά θέματα	Επανεξέταση υφιστάμενων Συμβάσεων Ανάθεσης ΔΥ	Τροποποιήσεις θεσμικού και διοικητικού πλαισίου	Αναγκαίες Μελέτες Υποστήριξης
Καθορισμός Βέλτιστου Δικτύου Νησιωτικών Συνδέσεων και Περιφερειακών Συγκοινωνιακών Κόμβων, με χρήση "Hub and Spoke"	Επιδοτούμενες γραμμές ΔΥ οι οποίες αφορούν συνδέσεις μεταξύ λιμένων του ίδιου νησιού	Επανεξέταση των οργανικών συνθέσεων των πλοίων	Ελάχιστων Απαιτήσεων Σύνδεσης (ΕΑΣ) με στόχο τον καθορισμό Βέλτιστου Δικτύου Νησιωτικών Συνδέσεων (ΒΔΝΣ)
Διεύρυνση δρομολογίων προς γειτονικές χώρες της Ανατολικής Μεσογείου	Συμβάσεις ανάθεσης ΔΥ που δεν εμπίπτουν στις ελάχιστες απαιτήσεις του ακτοπλοϊκού δικτύου	Κατάργηση επιβάρυνσης για την υποχρέωση τήρησης στρατηγικών αποθεμάτων πετρελαίου	Εθνικής Στρατηγικής Μεταφορών, για όλα τα μέσα μεταφοράς και τους συνδυασμούς τους
Συνδυασμένες / πολυτροπικές μεταφορές επιβατών και εμπορευμάτων	Τροποποίηση του αριθμού δρομολογίων των γραμμών οι οποίες υπερκαλύπτουν τις ελάχιστες απαιτήσεις σύνδεσης	Μη καταβολή λιμενικών τελών για τις γραμμές ΔΥ	Μελέτη 5ετούς ορίζοντα για το μεταφορικό σύστημα
Κοινοπραξίες μεταξύ ακτοπλοϊκών εταιρειών και διοικήσεων λιμένων για διαχείριση slots	Πιθανή τροποποίηση της ετήσιας αποζημίωσης των γραμμών ΔΥ	Συνεκτίμηση μεγέθους πλοίου για την έκδοση απαγορευτικού πλόων	Χρήσης συνδυασμένων / πολυτροπικών μεταφορών επιβατών και εμπορευμάτων
Ελκυστικότερες συμβάσεις ΔΥ και αναθεώρηση Ν. 2932	Συνδέσεις σημαντικού κόστους οι οποίες εξυπηρετούνται με Συμβάσεις Ανάθεσης ΔΥ	Έγκαιρη ανακοίνωση όλων των ακτοπλοϊκών δρομολογίων	Εντοπισμού, σχεδιασμού και ανάπτυξης Κομβικών Λιμένων (Hubs)
Αντικατάσταση συμβάσεων ΔΥ από πολυετείς, όπου αυτό είναι εφικτό		Βελτίωση διαδικασίας καταβολής αποζημιώσεων για τις γραμμές ΔΥ	
Δημιουργία «Παρατηρητηρίου Ακτοπλοΐας»		Καταβολή αποζημίωσης για άσκηση κοινωνικής πολιτικής μέσω υποχρεωτικών εκπτώσεων ναύλου	
Εκσυγχρονισμός Π.Δ. νέου Ηλεκτρονικού Συστήματος Κρατήσεων		Καταβολή επιδόματος ανεργίας σε ναυτικούς	
Εξασφάλιση πόρων λειτουργίας ακτοπλοϊκού συστήματος από άλλες πηγές			
Μείωση Φ.Π.Α. επιβατών/οχημάτων			
Αναβάθμιση λειτουργίας του ΣΑΣ			

Πηγή: Ομάδα Εργασίας για την Ακτοπλοϊα ΕΕΣΥΜ-ΣΕΕΝ-ΕΔΙΝΑΛΕ (2014)

Σε περιφερειακό επίπεδο, και δη στο Νότιο Αιγαίο, διαχρονικά έχει τεθεί το ζήτημα του επαναπροσδιορισμού του συστήματος μεταφορών στα νησιά (βλ. Επιχειρησιακό Σχέδιο Νομού Κυκλάδων, 2008).[31] Η νησιωτικότητα και η διαφοροποιημένη έντασή των συνεπειών της στο νησιωτικό χώρο πρέπει να αποτελούν βασικό στοιχείο της σχετικής πολιτικής. Η πολιτική αυτή πρέπει να έχει τους εξής στόχους:

- Συμπλήρωση κενών δικτύων, και μεταφορικών υπηρεσιών
- Μείωση του χρόνου και κόστους μετακίνησης (προσώπων και αγαθών)
- Εξάλειψη σημείων συμφόρησης
- Βελτίωση του επιπέδου εξυπηρέτησης
- Εξασφάλιση διαλειτουργικότητας και διατροπικότητας
- Βελτίωση οδικής ασφάλειας
- Μείωση των επιπτώσεων στο περιβάλλον
- Εξοικονόμηση ενέργειας και φυσικών πόρων

Οι μεταφορές αποτελούν δημόσιο αγαθό και συνεπώς η πρόσβαση των πολιτών στις υπηρεσίες μεταφορών δεν μπορεί να στηρίζεται αποκλειστικά στη λογική της ανάλυσης κόστους – οφέλους. Είναι επόμενο θα πρέπει να παρέχονται με ανεκτό οικονομικό αντίτιμο για όλους, επομένως και για τους κατοίκους των νησιών, μεταφορικές υπηρεσίες. Η έννοια του δημόσιου αγαθού περιλαμβάνει την αρχή της οικονομικά προσιτής (μεταφορικής) υπηρεσίας για το σύνολο του νησιωτικού πληθυσμού, η οποία όμως στο ισχύον πλαίσιο δεν διασφαλίζεται, ακόμα και στις επιδοτούμενες γραμμές και συνεπώς θα πρέπει να επαναπροσδιορισθεί. Παράλληλα, οι μεταφορές στα νησιά αποτελούν υπηρεσία Γενικού Οικονομικού Ενδιαφέροντος, δεδομένου ότι η συμβολή τους στη βιωσιμότητα του νησιωτικού χώρου, αλλά και στη συνοχή του συνόλου του εθνικού χώρου, είναι πολυδιάστατη. Επιπλέον, για λόγους ισότητας των πολιτών, για την κάλυψη αντίστοιχης απόστασης από το Κέντρο, οι προσφερόμενες υπηρεσίες θαλάσσιων μεταφορών πρέπει να συγκλίνουν με τις υπηρεσίες των χερσαίων μεταφορών όσον αφορά το κόστος του χρήστη, τη διάρκεια του ταξιδιού και την προσφερόμενη ποιότητα, σε ένα πλαίσιο θεώρησης όπου ο νησιώτικος χώρος αποτελεί προέκταση του χερσαίου χώρου και συνεπώς, η χρέωση για την μεταφορά ανάμεσα σε ίσες αποστάσεις πρέπει να είναι δίκαιη. Στη βάση αυτή

[31] Βλ. Τέκμωρ Α.Ε. και Exis Ε.Π.Ε., 2008, «Δημιουργία Ηλεκτρονικών Συστημάτων Γνώσης και Εκπόνηση Επιχειρησιακού Σχεδίου σε Νησιά του Νομού Κυκλάδων», Γ΄ ΚΠΣ-ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου, Εταιρία Ανάπτυξης και Προόδου Κυκλάδων, Σύρος.

οικοδομείται η λειτουργία του **Μεταφορικού Ισοδύναμου**.[32] Με δεδομένες και τις προαναλυθείσες τάσεις στο σχεδιασμό και στην ανάπτυξη του τομέα των μεταφορών σε ευρωπαϊκό επίπεδο, σε συνδυασμό με τις ιδιαιτερότητες του νησιωτικού χώρου, απαιτείται η ολοκληρωμένη θεώρηση του συστήματος μεταφορών, με τη συνδυασμένη χρήση και συμπληρωματικότητα των μέσων και των σχετικών υπηρεσιών, κυρίως των ακτοπλοϊκών και αεροπορικών και δευτερευόντως των οδικών μεταφορών. Στο πλαίσιο αυτό, είναι αναγκαίος ο σχεδιασμός και η λειτουργία γραμμών "κορμού" και "δευτερευουσών" γραμμών, κυκλικής ή ακτινωτής διάταξης, εξυπηρέτησης υποσυστημάτων νησιών και νησιωτικών συμπλεγμάτων, ώστε να μειωθεί το βασικό πρόβλημα των χρονοαποστάσεων και να διασφαλίζεται η προσπελασιμότητα όλων των νησιών για όλο το χρόνο. Τέλος, η σύγκλιση των οδικών μέσων μεταφοράς στις κομβικές αυτές υποδομές κρίνεται καίριας σημασίας, παράλληλα με την σχετική αναβάθμιση των υποδομών και τον ορθολογικό χωροταξικό σχεδιασμό των χρήσεων γης στις περιοχές αναφοράς.

Επιπλέον είναι σκόπιμο να επισημανθεί ότι η διατήρηση του καθεστώτος των δρομολογίων δημόσιας υπηρεσίας («άγονες γραμμές») κοστίζει, με βάση τα στοιχεία του 2014, συνολικά 84.755.988 Ευρώ, εκ των οποίων 25.467.956 Ευρώ αφορούν μονοετείς συμβάσεις παροχής αυτής της υπηρεσίας και τα υπόλοιπα 59.288.032 Ευρώ αφορούν πολυετείς συμβάσεις. Τα τελευταία χρόνια, λόγω της οικονομικής κρίσης, οι συμβάσεις που υπογράφονται είναι μονοετείς.[33]

---

[32] Το Μεταφορικό Ισοδύναμο συνιστά την αρχή σύμφωνα με την οποία οι επιβάτες των ακτοπλοϊκών μεταφορών από και προς τα νησιά καλούνται να πληρώσουν κόμιστρα ισόποσα με τα αντίστοιχα τα οποία χρεώνονται για τη χρήση άλλων μέσων μεταφοράς (οδικές/ σιδηροδρομικές μεταφορές) για τη μετακίνησή τους σε ανάλογες αποστάσεις. Το Μεταφορικό Ισοδύναμο στοχεύει στην κατά το δυνατόν εναρμόνιση της τιμολογιακής επιβάρυνσης του χρήστη των θαλάσσιων μεταφορών με αυτή των χερσαίων μεταφορών για την απολαβή ανάλογης προσφερόμενης υπηρεσίας ανεξαρτήτως του μεταφορικού μέσου που χρησιμοποιείται, σε ότι αφορά στη συχνότητα, στο κόστος, στο χρόνο μετακίνησης, στην απόσταση που θα διανύσει, καθώς και στην παρεχόμενη ποιότητα. Έχει τύχει εφαρμογής στη Νορβηγία, τη Γαλλία και τη Σκωτία. Στην Ελλάδα η πρώτη εφαρμογή του Μεταφορικού Ισοδύναμου είχε γίνει στο Νότιο Αιγαίο και ειδικότερα στο δρομολόγιο Τήλος-Ρόδος. Από το 2000 το Tilos Sea Star εκτελούσε το δρομολόγιο Τήλος – Ρόδος με 8 δρομολόγια ανά εβδομάδα (εκτός της χειμερινής περιόδου) υπό την ιδιοκτησία και διαχείριση του Δήμου Τήλου. Αρχικά η τιμή του επιβατικού εισιτηρίου ήταν μηδενική αλλά το καλοκαίρι του 2011 το Δημοτικό Συμβούλιο ήρε το μηδενικό εισιτήριο και προσδιόρισε την τιμή ενιαίου εισιτηρίου υπολογιζόμενο σύμφωνα με το μεταφορικό ισοδύναμο. Κατά τη δρομολογιακή περίοδο 2009-2010, με το Tilos Sea Star μετακινήθηκαν 14.090 επιβάτες. Βλ. Kantor & Ινστιτούτο Μεταφορών, Μέλετη για την εφαρμογή του Μεταφορικού Ισοδύναμου στα δρομολόγια των άγονων γραμμών, 2012.

[33] Βλ. Ομάδα Εργασίας για την Ακτοπλοϊα ΕΕΣΥΜ-ΣΕΕΝ-ΕΔΙΝΑΛΕ (2014), Κρίσιμες ώρες για την ακτοπλοϊα και τις συγκοινωνίες των ελληνικών νησιών – Το πρόβλημα και οι πιθανές λύσεις, Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Πειραιώς, Πειραιάς.

Βασική αδυναμία του θαλάσσιου συγκοινωνιακού συστήματος του Αιγαίου είναι η Γραμμική Σύνδεση. Αποτέλεσμα του μοντέλου αυτού είναι η καθιέρωση του Πειραιά, ως κυρίαρχου Πόλου Ανάπτυξης του Αιγαίου και η ουσιαστική παρεμπόδιση της ανάδειξης αιγαιακών νησιωτικών κέντρων ως Κόμβων Μεταφορών-Εμπορίου-Logistics και Κόμβων Διαμετακομιστικού Εμπορίου και κατ' επέκταση η παρεμπόδιση δημιουργίας Νησιωτικών Πόλων Ανάπτυξης και Προσέλκυσης Παραγωγικών και Επιχειρηματικών Δραστηριοτήτων.

Η αλλαγή του μοντέλου αυτού με την καθιέρωση ενός συστήματος Διανησιωτικών Συνδέσεων, απαιτεί τόσο συγκοινωνιακές όσο και αναπτυξιακές μελέτες, συνολικού χαρακτήρα. Είναι όμως αδιαμφισβήτητη η προστιθέμενη αξία της αξιοποίησης του συνόλου του νησιωτικού χώρου και όχι μεμονωμένα του κάθε νησιού. Κρίσιμο σημείο είναι πρωτίστως ο σχεδιασμός ανταποκρίσεων μεταξύ των νησιών που βοηθά στην διασύνδεση αλλά και στην εκμετάλλευση των μέσων μεταφοράς που υπάρχουν κυρίως στα μεγαλύτερα και πιο ανεπτυγμένα νησιά. Προς την κατεύθυνση αυτή έχει προταθεί η καθιέρωση του μοντέλου Hub & Spoke, με το οποίο, αντί για απευθείας συνδέσεις, η διακίνηση επιβατών και αγαθών γίνεται μέσω ενός δικτύου το οποίο δομείται με ένα βασικό κέντρο διανομής (μεγάλο κεντρικό λιμάνι ή αεροδρόμιο με κατάλληλες υποδομές και ανωδομές) που λειτουργεί ως κόμβος τροφοδοτώντας μια σειρά μικρότερα περιφερειακά κέντρα (λιμάνια ή αεροδρόμια), που με τη σειρά τους μπορούν να τροφοδοτούν (ως κόμβοι) ακόμη μικρότερα (τοπικά) κέντρα δημιουργώντας τοπικά δίκτυα. Το μοντέλο αυτό έχει ήδη αξιοποιηθεί επιτυχώς π.χ. στις ΗΠΑ (στην πόλη Atlanta από την εταιρεία Delta Airlines ήδη από 1955, και από άλλες αεροπορικές εταιρείες από τα τέλη της δεκαετίας του 1970). Είναι προφανές ότι ο συντονισμός αφίξεων και αναχωρήσεων αποτελεί στοιχείο-κλειδί, καθώς στην περίπτωση περιφερειακών συγκοινωνιακών κόμβων, τυχόν δυσλειτουργία του συστήματος (π.χ. καθυστέρηση) μετακυλίεται συστημικά σε όλα τα μέρη του δικτύου. Αρα πρέπει να υπάρχει συντονισμός των εμπλεκομένων φορέων, ταχεία διάχυση πληροφορίας και ύπαρξη δικλείδων που θα επιτρέπουν τη δημιουργία στεγανών ώστε να μην καταρρεύσει το σύστημα. Είναι επίσης επιβεβλημένη η αναβάθμιση των υποδομών σε λιμένες και αεροδρόμια (π.χ. χώροι υποδοχής, αναμονής, εξυπηρέτησης και ελέγχου) ώστε μακροπρόθεσμα να καταστεί εφικτή η

διάκριση στη διαχείριση μεταφοράς επιβατών και αγαθών, τόσο σε λιμάνια όσο και σε αεροδρόμια (π.χ. παράδοση και παραλαβη αποσκευών πριν και μετά το ταξίδι).[34]

Τα οφέλη από την εκπόνηση και υλοποίηση ενός τέτοιου ολοκληρωμένου σχεδίου ποικίλουν και ενδεικτικά αναφέρονται τα εξής:

- Συνδυασμός μετακινήσεων με ανταποκρίσεις όλων των μεταφορικών μέσων (αεροπλάνα – υδροπλάνα – πλοία κορμού)
- Ουσιαστική Επιμήκυνση της Τουριστικής Περιόδου καθώς δίνεται η δυνατότητα στους επισκέπτες να επιλέγουν ως προορισμούς τα νησιά μας και κατά τους χειμερινούς μήνες όπου τα δρομολόγια των επιβατικών πλοίων μειώνονται. Επιπρόσθετα επιτυγχάνεται η άμεση διασύνδεση μεταξύ κοντινών νησιών που ως τώρα δεν υπήρχε και προσφέρεται η δυνατότητα του "City Break".
- Αξιοποίηση των αεροδρομίων της Περιφέρειας από τα γειτονικά νησιά. Η διασύνδεση των νησιών με τα υπάρχοντα αεροδρόμια εξυπηρετεί επισκέπτες που έχοντας ως σταθμό ανταπόκρισής ένα από αυτά τα μπορούν ευκολότερα και ταχύτερα να μεταβαίνουν σε γειτονικά νησιά ενώ επίσης αυξάνει την κίνηση των αεροδρομίων καθώς μπορούν επισκέπτες πλέον να παρακάμπτουν αυτό της Αττικής.
- Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας ανά νησί αλλά και συνολικά της Περιφέρειας.
- Έλεγχος επιπτώσεων μείωσης των δρομολογίων κατά τους χειμερινούς μήνες και αύξηση ενδοεπικοινωνίας από τα μικρά στα μεγαλύτερα νησιά.
- Βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών (ασθενείς κτλ) στους νησιώτες αλλά και προς τους επισκέπτες μειώνοντας έτσι το χρηματικό αλλά και το κόστος σε χρόνο για την μετάβαση στα μεγαλύτερα νησιά και τις παρεχόμενες υπηρεσίες
- Προώθηση των τοπικών προϊόντων αλλά και των υπηρεσιών
- Γενική μείωση του χρόνου και του κόστους μεταφοράς επιβατών και αγαθών
- Αύξηση των ημερών διαμονής (τουριστικό πακέτο) με εκδρομές στα γειτονικά νησιά

[34] Βλ. Ομάδα Εργασίας για την Ακτοπλοϊα ΕΕΣΥΜ-ΣΕΕΝ-ΕΔΙΝΑΛΕ (2014), Κρίσιμες ώρες για την ακτοπλοϊα και τις συγκοινωνίες των ελληνικών νησιών – Το πρόβλημα και οι πιθανές λύσεις, Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Πειραιώς, Πειραιάς.

- Ανάπτυξη συνεργασιών μεταξύ παραγωγικών φορέων στα νησιά
- Σημαντική επενδυτική, αναπτυξιακή ώθηση στα νησιά – νέες θέσεις εργασίας

Ενέργεια

Για την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου η παραγωγή ενέργειας είναι απόλυτα συνυφασμένη με την ανάπτυξή της. Οι υπάρχουσες υποδομές αυτόνομων εργοστασίων παραγωγής ενέργειας καλύπτουν σήμερα με σχετική επάρκεια τις ανάγκες της Περιφέρειας, με εξαίρεση τους θερινούς μήνες οπότε και η ζήτηση αυξάνεται με γεωμετρικούς ρυθμούς. Τα κυριότερα χαρακτηριστικά του ενεργειακού συστήματος της Περιφέρειας είναι:

- η μεγάλη εξάρτηση από εισαγόμενες πηγές ενέργειας και ιδιαίτερα από το πετρέλαιο,
- τα προβλήματα στην κάλυψη των ενεργειακών αναγκών του νησιωτικού χώρου,
- η πολλαπλάσια του κοινοτικού μέσου όρου αύξηση της ενεργειακής ζήτησης,
- η υψηλή ενεργειακή ένταση,
- η έλλειψη ισχυρών διασυνδέσεων με τα ευρωπαϊκά δίκτυα φυσικού αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας,
- η κυριαρχία του δημόσιου τομέα στις αγορές ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου,
- η σχετικά μικρή αξιοποίηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, παρά τα σημαντικά πλεονεκτήματα του νησιωτικού χώρου (ένταση ανέμων, βαθμός ηλιοφάνειας κ.ά.).

Η αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης ως προς την παραγωγή ενέργειας στο Νότιο Αιγαίο έγινε ανωτέρω. Η βασική προτεραιότητα στον τομέα αυτό είναι η αξιοποίηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (αιολική, ηλιακή, γεωθερμία) ειδικά στον αιγαιακό νησιωτικό χώρο, που διαθέτει όλες τις δυνατότητες προς την κατεύθυνση αυτή. Βέβαια, πρέπει να τονιστεί η δυσκολία αξιοποίησης εναλλακτικών μορφών ενέργειας λόγω της γεωγραφικής ασυνέχειας και των υπερβολικά μεγάλων πόρων σε σύγκριση με τις ωφέλειες.

Σύμφωνα με το χωροταξικό σχέδιο της Περιφέρειας, το Νότιο Αιγαίο μπορεί να αποτελέσει χώρο καινοτομικών εφαρμογών και κέντρο ανταλλαγής εμπειριών και μεταφοράς τεχνολογίας και τεχνογνωσίας στον τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Η επίτευξη ενεργειακής επάρκειας ή/και αυτοτέλειας (στους τομείς όπου είναι εφικτό), μέσω της προώθησης των εφαρμογών αξιοποίησης ανανεώσιμων πηγών, σε συνδυασμό με συμβατικές μορφές παραγωγής και μεθόδους εξοικονόμησης, καθώς και η μείωση της περιβαλλοντικής επιβάρυνσης από τους συμβατικούς σταθμούς παραγωγής, τις εγκαταστάσεις αποθήκευσης καυσίμων και τα εναέρια δίκτυα μεταφοράς ηλεκτρικού ρεύματος, αποτελούν βασικές προτεραιότητες. Στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει να προωθηθούν οι παρακάτω δράσεις:

- Απόδοση προτεραιότητας στην εφαρμογή του σχεδιασμού της ΔΕΗ για τα νησιά, με στόχο τη μείωση του χρόνου ολοκλήρωσης των διαδικασιών για την κάλυψη προγραμματισμένων ενισχύσεων και επεκτάσεων υφιστάμενων σταθμών, την κατασκευή νέων σταθμών και την υλοποίηση των διασυνδέσεων με το ηπειρωτικό σύστημα.
- Αξιοποίηση του υψηλού αιολικού δυναμικού των νησιών, μέσα στα πλαίσια των περιορισμών που τίθενται για τη διατήρηση του φυσικού και πολιτιστικού αποθέματος των νησιών. Υπολογίζεται ότι η αναμενόμενη αύξηση των επενδύσεων σε αιολικά πάρκα, θα έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας στην Περιφέρεια, καθώς και την αύξηση του συνολικού όγκου των επενδύσεων.
- Γενικά η ενσωμάτωση μιας περιβαλλοντικής πολιτικής στην ενεργειακή πολιτική, κρίνεται απαραίτητη και προϋποθέτει την ανάληψη συγκεκριμένων περιβαλλοντικών δεσμεύσεων. Η τήρηση των δεσμεύσεων αυτών εξαρτάται εν πολλοίς από την αύξηση της διείσδυσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, η οποία σήμερα είναι ιδιαίτερα χαμηλή καθώς σημαντικό μέρος των ενεργειακών αναγκών καλύπτεται με τη χρήση πετρελαιοειδών.
- Περαιτέρω ενίσχυση εγκατάστασης μονάδων παραγωγής ρεύματος από ηλιακή ενέργεια, ιδίως στα μικρά νησιά. Η ήδη εγκατεστημένη ισχύς τεκμηριώνει τις δυνατότητες και τα όρια αυτής της επιλογής.
- Επιδίωξη της Ενεργειακής Αυτονομίας, ιδίως στα Μικρά Νησιά.

- Εξέταση των δυνατοτήτων αξιοποίησης των γεωθερμικών πεδίων της Νισύρου σε σχέση με τα Σχέδια Ολοκληρωμένης Περιβαλλοντικής Διαχείρισης και Προστασίας για τις παρακείμενες περιοχές του δικτύου Natura 2000.
- Εκσυγχρονισμός του συστήματος μεταφοράς ενέργειας και ποιότητας αυτής.
- Εξασφάλιση της κάλυψης των ενεργειακών αναγκών των μελλοντικών ΒΕΠΕ, με έγκαιρη ενημέρωση του φορέα ευθύνης του ενεργειακού προγραμματισμού.
- Εφαρμογή προγραμμάτων περιβαλλοντικής ενημέρωσης για τους κατοίκους των νησιών, με έμφαση στις νέες ενεργειακές τεχνολογίες και στα συστήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης που ακολουθεί η ΔΕΗ. Η προσπάθεια πρόληψης μελλοντικών αντιδράσεων για περιβαλλοντικούς λόγους είναι ιδιαίτερα σημαντική δεδομένης της εξάρτησης από συμβατικές μορφές παραγωγής ενέργειας.
- Κατάρτιση ειδικού πλαισίου περιβαλλοντικών κριτηρίων, όρων και περιορισμών για την αισθητική ένταξη των ενεργειακών εγκαταστάσεων (παραγωγής, αποθήκευσης καυσίμων, μεταφοράς ενέργειας κλπ.). Ειδικότερα, η χάραξη και η τεχνική λύση της διέλευσης των γραμμών μεταφοράς στο χερσαίο χώρο πρέπει να αποτελούν αντικείμενο ειδικών περιβαλλοντικών και τεχνικών μελετών, κατά περίπτωση. Προτείνεται η κατά κανόνα επιλογή της λύσης των υπογείων καλωδιώσεων με ανάληψη του απαιτούμενου αυξημένου κόστους από τα αναπτυξιακά προγράμματα (τομεακά ή περιφερειακά), χάριν της προστασίας του ευαίσθητου φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος των νησιών.

Χωροταξικός Σχεδιασμός & Προβλήματα συγκρούσεων χρήσεων γης

Με βάση την κατανομή των χρήσεων γης στην Περιφέρεια του Νοτίου Αιγαίου, η οποία, όπως προκύπτει στην καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης που έγινε ανωτέρω, γενικά, διαφέρει σημαντικά από αυτή των υπολοίπων Περιφερειών της χώρας, οι βασικές συγκρούσεις προέρχονται σχεδόν αποκλειστικά από την πίεση και τη μεγάλη ζήτηση των χρήσεων της τουριστικής ανάπτυξης, περισσότερο για ξενοδοχειακά καταλύματα και λιγότερο για έργα τουριστικής υποδομής (μαρίνες, συνεδριακά κέντρα κλπ), σε βάρος του αγροτικού χώρου και κυρίως των παράκτιων περιοχών.

Οι εντονότερες πιέσεις σημειώνονται στα νησιά των περιοχών υψηλής ανάπτυξης, καθώς και στα μεγαλύτερα των περιοχών μέσης ανάπτυξης.

Παρά την έλλειψη μεγάλων βιομηχανικών μονάδων, υπάρχουν συγκρούσεις στις χρήσεις γης, που γίνονται αισθητές λόγω του μικρού μεγέθους των νησιών και της αυξημένης ζήτησης για τις άλλες χρήσεις.

Ειδικώτερα ως κυριότερα προβλήματα μπορούν να αναφερθούν:

- Η μη ολοκλήρωση των διαδικασιών σχεδιασμού και εφαρμογής χωροταξικών σχεδίων των νησιών, δημιουργεί σοβαρά προβλήματα στους περισσότερους τομείς δραστηριότητας και στο φυσικό περιβάλλον των νησιών.
- Η έλλειψη καθορισμού ζωνών οχλουσών δραστηριοτήτων δημιουργεί προβλήματα στον επιχειρηματικό, οικιστικό και αναπτυξιακό προσανατολισμό των νησιών.
- Επιπλέον, η καθυστέρηση στην ολοκλήρωση του πολεοδομικού σχεδιασμού κρατά εγκλωβισμένες τις οικιστικές συγκεντρώσεις, σε κατάσταση «ομηρίας» επί σειρά ετών, για μια σειρά σημαντικών θεμάτων.
- Μέχρι σήμερα, για όλες τις αδειοδοτήσεις δημόσιων ή και ιδιωτικών έργων που πραγματοποιούνται σε κτίρια ή περιοχές αρχαιολογικού (με την ευρύτερη έννοια) ενδιαφέροντος ακολουθείται κεντρικοποιημένη διαδικασία μέσω Υπουργείου Πολιτισμού, προκαλώντας τεράστιες καθυστερήσεις στην υλοποίηση των έργων.
- Αυτό, αποτελεί ανυπέρβλητη τροχοπέδη για την επιχειρηματικότητα, σε βαθμό που ακόμα και η ανάπτυξη δράσεων πράσινης ανάπτυξης και εξοικονόμησης ενέργειας καθίσταται αδύνατη, αφού οι ενδιαφερόμενοι θα πρέπει να αναμένουν τουλάχιστον επί δύο έτη την έγκριση του Υπ. Πολιτισμού.

Για την αντιμετώπιση αυτών των σημαντικών χωροταξικών, περιβαλλοντικών και αναπτυξιακών προβλημάτων πρέπει να προχωρήσει άμεσα η ολοκλήρωση του χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού των νησιών. Η διαδικασία του σχεδιασμού παρουσιάζει μεγάλη καθυστέρηση και θα πρέπει να επιταχυνθεί. Όπως καταγράφεται στην «Αξιολόγηση, Αναθεώρηση και Εξειδίκευση του Περιφερειακού

Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου» έχουν θεσμοθετηθεί μόνο 3 Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια και Σχέδια Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτών Πόλων (ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ) του ν.2508/1997, ενώ υπό εκπόνηση βρίσκονται σήμερα άλλα 19 τέτοια ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ. Είναι καίριας σημασίας η επακριβής αποτύπωση των ελεύθερων διαθέσιμων χώρων που υπάρχουν πάνω στα νησιά, για την προώθηση - ανάπτυξη επενδύσεων, όπως των ΑΠΕ, των υδατοκαλλιεργειών/ιχθυοκαλλιεργειών, κ.λπ. εντός της Περιφέρειας.

Διαχείριση Υδάτινων Πόρων

Οι υδάτινοι πόροι μιας περιοχής αποτελούν βασικό παράγοντα βιωσιμότητας. Ιδιαίτερα δε στα νησιά, ο πόρος αυτός κρίνεται διαχρονικά ουσιώδους σημασίας για την εξέλιξη και βιωσιμότητά τους. Κάθε νησί ή νησιωτικό σύμπλεγμα αποτελεί ένα ιδιαίτερα ευαίσθητο οικοσύστημα, που εξελίσσεται μακροχρόνια επιτυγχάνοντας ισορροπία μεταξύ του πληθυσμού (μόνιμου και εποχικού), των φυσικών πόρων (ανανεώσιμων και μη) και της οικονομικής δραστηριότητας. Σημαντικό ρόλο στην εύθραυστη αυτή ισορροπία έχει διαδραματίσει διαχρονικά η διαχείριση των υδάτινων πόρων. Για παράδειγμα, τα νησιά διαμόρφωσαν με την πάροδο του χρόνου αξιόλογα παραδοσιακά συστήματα διαχείρισης νερού. Κάθε σπίτι είχε και έχει ακόμη σε πολλά νησιά, το δικό του σύστημα συλλογής και αποθήκευσης όμβριων υδάτων, που ήταν συμβατό με τις ανάγκες που επικρατούσαν. Ωστόσο, η αλλαγή του παραγωγικού προτύπου, η αύξηση των εισοδημάτων, η εισαγωγή νέων προτύπων κατανάλωσης νερού, η αύξηση των επισκεπτών, ιδιαίτερα τους θερινούς μήνες, αυξάνει τη ζήτηση για νερό και για υποδομές αποχέτευσης, πολλές φορές πέρα από τις δυνατότητες που παρέχουν οι πόροι του νησιού, εισάγοντας ανισορροπίες στο οικοσύστημα. Στη συνέχεια, οι διαταραχές στο γενικότερο περιβάλλον των νησιών μπορεί να οδηγήσουν το οικοσύστημα σε μόνιμη διαταραχή. Η εποχική αύξηση του πληθυσμού για παράδειγμα, προκαλεί μεν άνοδο των εισοδημάτων, αλλά ταυτόχρονα ασκεί πίεση στην εύθραυστη ισορροπία του νησιωτικού οικοσυστήματος και κατ' επέκταση στο απόθεμα των υδάτινων πόρων. Επομένως, είναι ανάγκη να αναλυθεί το πρόβλημα συνολικά και να διαμορφωθούν πολιτικές που θα επιτρέψουν όχι μόνο την αντοχή του συστήματος στην εντεινόμενη πίεση, αλλά και την περαιτέρω οικονομική ανάπτυξη.

Σήμερα, όλα σχεδόν τα ελληνικά νησιά αντιμετωπίζουν αυξημένες ανάγκες σε νερό. Η κατανάλωση νερού ποικίλλει μεταξύ των νησιών ανάλογα με τη σημασία της βιομηχανίας, της γεωργικής άρδευσης, της έντασης της τουριστικής δραστηριότητας, του πληθυσμού (μόνιμου και εποχικού) και του κλίματος. Η γεωργική δραστηριότητα χρησιμοποιεί τις μεγαλύτερες ποσότητες ύδατος γενικά, αλλά στα ελληνικά νησιά οι ανάγκες σε νερό για οικιακή χρήση είναι σαφώς μεγαλύτερες, ενώ η άρδευση είναι περιορισμένη, με τάση περαιτέρω μείωσης.

Οι αυξημένες ανάγκες της περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου σε νερό καλύπτονται σήμερα εν μέρει από γεωτρήσεις εκμετάλλευσης του υπόγειου δυναμικού, πηγές αποστράγγισης των υπογείων υδροφορέων, λιμνοδεξαμενές, φράγματα και εγκαταστάσεις αφαλάτωσης.

Η πολιτική διαχείρισης των υδατικών πόρων πρέπει να λάβει υπόψη το περιορισμένο δυναμικό, τον μεγάλο κίνδυνο υφαλμύρινσης των υπόγειων υδάτων, την υψηλή ζήτηση σε συγκεκριμένη χρονική περίοδο και το μεγάλο κόστος των απαιτούμενων έργων ειδικού τύπου. Το πρόβλημα της περιορισμένης παροχής υδάτινων πόρων, αλλά και της εξάντλησής τους, κυρίως κατά την τουριστική περίοδο, μπορεί να αντιμετωπισθεί με διαφόρους τρόπους καλύτερης διαχείρισης (όπως αντιμετωπίσθηκε σε μεγάλο βαθμό για παράδειγμα στην Κύπρο και τη Μάλτα). Κατ' αρχήν, με την αποτελεσματικότερη αξιοποίηση του αποθέματος και κατ' επέκταση με αύξηση της απόδοσης των φυσικών πόρων ενός οριοθετημένου οικοσυστήματος, λόγω της βελτίωσης της τεχνολογίας διαχείρισης και χρήσης των τοπικών πόρων και φυσικά, με τις κατάλληλες παρεμβάσεις προς αυτή την κατεύθυνση. Υιοθετούμενες δράσεις που οδηγούν σε τέτοια αποτελέσματα είναι για παράδειγμα τα φράγματα, οι λιμνοδεξαμενές και οι σύγχρονες μονάδες αφαλάτωσης, που αξιοποιούν καλύτερα το απόθεμα των υδάτινων πόρων. Για το σκοπό αυτό απαιτούνται ειδικές μελέτες και παρεμβάσεις για ολοκληρωμένες λύσεις, σύμφωνα και με τη διεθνή εμπειρία, οι οποίες συνδυάζουν μια σειρά από ενέργειες τόσο στη συλλογή και αποθήκευση του νερού (λιμνοδεξαμενές, μονάδες αφαλάτωσης, μεταφορά με υδροφόρα πλοία κ.ά.), όσο και στη διανομή και χρήση του (αναβάθμιση δικτύων διανομής, ιδιωτικές ομβροδεξαμενές, εμπλουτισμός υπόγειων υδροφορέων – αναδασώσεις, ανακύκλωση

και επαναχρησιμοποίηση, εναλλακτικές μέθοδοι καλλιέργειας μικρότερων υδατικών απαιτήσεων, ευαισθητοποίηση κοινού κ.λπ.).

Σύμφωνα με το χωροταξικό σχέδιο της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, η πολιτική διαχείρισης των υδατικών πόρων θα πρέπει να είναι προσαρμοσμένη στις ιδιαιτερότητες του νησιωτικού χώρου, λαμβάνοντας υπόψη τα προαναφερθέντα προβλήματα (περιορισμένο δυναμικό, κίνδυνος υφαλμύρινσης υπόγειων υδάτων, υψηλή εποχική ζήτηση, μεγάλο κόστος απαιτούμενων έργων ειδικού τύπου). Προτεραιότητα θα πρέπει να δοθεί στη συνετή διαχείριση (εξοικονόμηση, ανακύκλωση, επαναχρησιμοποίηση) των ανεπαρκών υδατικών πόρων και, γενικότερα, στην εναρμόνιση με την νομοθεσία της ΕΕ και τις διεθνείς υποχρεώσεις ως προς την αειφόρο ανάπτυξη. Η επιλογή της μεθόδου της αφαλάτωσης θα πρέπει να υπακούει σε αυστηρούς περιορισμούς, σε σχέση με την ενεργειακές επιδόσεις των συστημάτων αυτών.

Απαιτείται επίσης, συστηματική παρακολούθηση της ποιότητας και ποσότητας του υπόγειου αποθέματος, ώστε οι νέες ποσότητες νερού που προσφέρουν οι λιμνοδεξαμενές, σε συνδυασμό και με άλλα μέσα, να αξιοποιηθούν για να επανέλθει το υδατικό δυναμικό σε επίπεδα αειφορίας. Για την διατήρηση της ποσότητας και της ποιότητας των υδατικών πόρων της περιφέρειας, θεωρείται αναγκαία :

- Η ολοκλήρωση έργων κατασκευής λιμνοδεξαμενών και φραγμάτων.
- Η ενίσχυση παράλληλων δράσεων διαχείρισης υδατικών πόρων, με έμφαση στα νησιά που θα αντιμετωπίσουν αρνητικό ισοζύγιο ζήτησης για ύδρευση και άρδευση – διαθέσιμου νερού (μετά και από την κατασκευή λιμνοδεξαμενών και φραγμάτων). Οι δράσεις αυτές, ήπιου χαρακτήρα, μπορούν να περιλαμβάνουν προγράμματα που αφορούν την ευαισθητοποίηση κατοίκων και επισκεπτών σε θέματα εξοικονόμησης νερού, την εφαρμογή νέων τεχνολογιών που εξασφαλίζουν αποδοτικότερη χρήση νερού, την ενίσχυση εναλλακτικών μεθόδων καλλιέργειας με λιγότερες απαιτήσεις σε υδατικούς πόρους και γενικότερα στη μείωση της κατανάλωσης και την αύξηση της αποδοτικότητας της χρήσης.
- Η οργάνωση δικτύου μεταφοράς νερού προς τα νησιά στα οποία δεν είναι εφικτή η κάλυψη των αναγκών ύδρευσης / άρδευσης από τοπικούς πόρους ανεξάρτητα από το εφαρμοζόμενο σύστημα διαχείρισης υδατικών πόρων.

- Η θεσμική υποστήριξη της εφαρμογής της επιθυμητής υδατικής πολιτικής και ανάπτυξης, μεταξύ άλλων στους τομείς της τιμολόγησης και της κατανομής του κόστους / απόδοσης οφέλους, της παροχής κινήτρων για την εξοικονόμηση νερού σε όλες τις χρήσεις.

Περιβαλλοντική Διαχείριση

Σε συνέχεια της προηγούμενης ενότητας, σχετικά με την ευαίσθητη ισορροπία του νησιωτικού οικοσυστήματος, απαιτείται επίσης ορθολογική περιβαλλοντική διαχείριση.

Η αποφυγή της υποβάθμισης του περιβάλλοντος και η συνακόλουθη βιώσιμη ανάπτυξη, μπορούν να επιτευχθούν με μια δομημένη και προσαρμοσμένη στους παραπάνω στόχους οικονομική δραστηριότητα. Αυτό βεβαίως απαιτεί την αναβάθμιση των υποδομών περιβάλλοντος, που αφορούν τη βελτίωση των δικτύων αποχέτευσης, τις μεθόδους επεξεργασίας των αστικών υγρών αποβλήτων, τη διαχείριση των αστικών απορριμμάτων, τις πολεοδομικές παρεμβάσεις, την προστασία περιοχών φυσικού κάλλους.

Σημαντικό ρόλο στη βιώσιμη ανάπτυξη των νησιών θα παίξουν οι παρεμβάσεις που αποσκοπούν στην αποκατάσταση του περιβάλλοντος, κυρίως στις περιοχές έντονης τουριστικής δραστηριότητας. Οι ολοκληρωμένες τουριστικές υποδομές θα πρέπει να είναι συμβατές με το άμεσο περιβάλλον, για τη διατήρηση του τοπίου και για τη δημιουργία αρμονικής σχέσης με την τοπική αισθητική και τον πολιτισμό. Θα πρέπει να τεθούν προτεραιότητες στο πλαίσιο δραστηριοποίησης της βιομηχανίας τουρισμού και ταξιδιών στην Ελλάδα. Παράλληλα, θα πρέπει να προωθηθεί η οργανωμένη διαχείριση των αποβλήτων με την ενίσχυση των ειδικών υποδομών (σταθμών βιολογικού καθαρισμού, ΧΥΤΑ κ.λπ.) πρωταρχικά στις μεγάλες πόλεις και περαιτέρω σε μικρότερους οικισμούς.

Σύμφωνα με το χωροταξικό σχέδιο της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, μεταξύ των κρίσιμων παραμέτρων στο θέμα της διαχείρισης των στερεών αποβλήτων

συγκαταλέγονται: η εξειδίκευση των δεικτών (φυσικογεωγραφικών, κοινωνικοοικονομικών, οργάνωσης/διοίκησης) που εκφράζουν την ιδιαιτερότητα του νησιωτικού χώρου και τη μοναδικότητα του Νοτίου Αιγαίου, το υψηλό ποσοστό συμμετοχής των γεωργοκτηνοτροφικών αποβλήτων, η αναμενόμενη αύξηση των αστικών αποβλήτων, των αδρανών αποβλήτων και των ιλύων από τις μονάδες βιολογικού καθαρισμού των λυμάτων, καθώς και οι έντονες εποχιακές διακυμάνσεις των παραγόμενων ποσοτήτων.

Οι κύριες κατευθύνσεις της πολιτικής και των σχετικών παρεμβάσεων για την περιβαλλοντική διαχείριση στην Περιφέρεια περιλαμβάνουν:

- Δημιουργία ΧΥΤΑ στα νησιά των Ομάδων ΙΙ και ΙΙΙ και, κατά περίπτωση, στα νησιά της Ομάδας Ι, εάν δεν είναι σκόπιμη ή/και εφικτή η εξυπηρέτησή τους από τους ΧΥΤΑ όμορων νησιών των Ομάδων ΙΙ και ΙΙΙ.[35] Στα νησιά που θα προβλεφθεί η μεταφορά των απορριμμάτων, είναι αναγκαία η δημιουργία Σταθμών Μεταφόρτωσης Αποβλήτων. Μέχρι την ολοκλήρωση της σχετικής υποδομής, αναβάθμιση των υφισταμένων Χώρων Διάθεσης Απορριμμάτων.
- Σταδιακή αποκατάσταση των χώρων ανεξέλεγκτης απόρριψης στερεών αποβλήτων.
- Μείωση του όγκου των αποβλήτων με εφαρμογή μεθόδων ανακύκλωσης – ανάκτησης οργανικών υλικών. Τα Κέντρα Ανακύκλωσης Υλικών θα λειτουργούν συμπληρωματικά των ΧΥΤΑ και θα χωροθετούνται σε νησιά που εμφανίζουν αφενός κατάλληλες ποσότητες οικιακών αποβλήτων και αφετέρου δυνατότητες χρήσης των ανακτώμενων οργανικών υλικών.

[35] Στα πλαίσια του ισχύοντος Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης (2003), η ιδιαιτερότητα του νησιωτικού χώρου του Νοτίου Αιγαίου επέβαλε την κατάταξη των νησιών σε τρεις ομάδες με τη χρήση ειδικής πολυκριτηριακής μεθόδου προσέγγισης (μέγεθος, πληθυσμός, ακτίνα επιρροής, κόστος μεταφοράς, οικονομικές δραστηριότητες κλπ): α. Ομάδα Ι: νησιά μικρής γεωγραφικής έκτασης και με σοβαρά προβλήματα ανάπτυξης (π.χ. συνεχή μείωση πληθυσμού, σοβαρές ελλείψεις σε υποδομές, ελάχιστο βαθμό αξιοποίησης των πόρων τους και αισθητή γεωγραφική απομόνωση) Αγαθονήσι, Ανάφη, Αντίπαρος, Αρκοί, Δονούσα, Ηρακλειά, Θηρασία, Κίμωλος, Κίναρος, Κουφονήσια, Λειψοί, Μάραθος, Μεγίστη, Νίσυρος, Σίκινος, Σχοινούσα, Τέλενδος, Τήλος, Φολέγανδρος, Χάλκη. β. Ομάδα ΙΙ: νησιά που αναπτύσσονται τουριστικά, ενώ παράλληλα διαθέτουν και άλλες παραγωγικές δραστηριότητες και εκμεταλλεύσιμους πόρους. Σ' αυτά η έμφαση πρέπει να δοθεί σε δράσεις που στοχεύουν στην αντιμετώπιση των συγκρούσεων μεταξύ των δραστηριοτήτων και την αποτροπή της εξάρτησής τους από τη μονόπλευρη τουριστική ανάπτυξηΑμοργός, Άνδρος, Αστυπάλαια, Ίος, Κάλυμνος, Κάρπαθος, Κάσος, Κέα, Κύθνος, Λέρος, Μήλος, Πάρος, Πάτμος, Σέριφος, Σίφνος, Σύμη, Τήνος. γ. Ομάδα ΙΙΙ: νησιά με σημαντική τουριστική δραστηριότητα σε Περιφερειακό, Εθνικό και Κοινοτικό επίπεδο, με αυξανόμενες περιβαλλοντικές πιέσεις, πληθυσμιακή αύξηση και συγκέντρωση, με άμεση ανάγκη ελέγχου του είδους της ανάπτυξής τους Θήρα, Κως, Μύκονος, Νάξος, Ρόδος, Σύρος.

- Πλήρης εναρμόνιση με την Οδηγία 91/271 ΕΟΚ, για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων, όπως έχει τροποποιηθεί από την Οδηγία 98/15/ΕΚ, τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1882/2003, τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1137/2008 και την Οδηγία 2013/64/ΕΕ.
- Ανάπτυξη και χωροθέτηση των προαναφερόμενων υποδομών σύμφωνα με ειδικές μελέτες που αναφέρονται σε μικρότερο γεωγραφικό επίπεδο αναφοράς (νησιού ή περιοχής).
- Μελέτη βελτίωσης της αποτελεσματικότητας του υφιστάμενο φορέα διαχείρισης απορριμμάτων, ο οποίος να έχει, επίσης, τη δυνατότητα χειρισμού των επικίνδυνων και μη αποδεκτών για τους ΧΥΤΑ αποβλήτων.
- Βελτίωση του επιπέδου της τεχνογνωσίας του ανθρώπινου δυναμικού της Περιφέρειας στα θέματα της λειτουργίας και συντήρησης των εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων.

1.1.2.3 Δυνατότητες και υφιστάμενες αδυναμίες των υπηρεσιών της Περιφέρειας και των Νομικών Προσώπων της, σε σχέση με τις λειτουργίες που επιτελούν, το ανθρώπινο δυναμικό, την υλικοτεχνική υποδομή τους, την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών, καθώς και σε σχέση με την οικονομική τους κατάσταση

Από την προηγηθείσα περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης από τις υπηρεσίες και τα Νομικά Πρόσωπα της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, προκύπτει ότι το βασικό χαρακτηριστικό της Περιφέρειας, ως προς τη διοικητική δομή και λειτουργία της, είναι η υποστελέχωση της. Το προσωπικό της Περιφέρειας καλύπτει περίπου μόλις το 50% των οργανικών θέσεων που προβλέπονται στον Οργανισμό της, κάτι που καθιστά την άσκηση των αρμοδιοτήτων της Περιφέρειας ιδιαίτερα δύσκολη και σε αρκετές περιπτώσεις ανεπαρκή. Είναι δε κρίσιμο το γεγονός ότι και οι ειδικότητες του υφιστάμενου προσωπικού της Περιφέρειας δεν είναι τέτοιες που να επιτρέπουν την επιτέλεση του έργου της, καθώς οι ελλείψεις είναι σημαντικές και συχνά γίνεται προσπάθεια κάλυψης θέσεων από στελέχη που τυπικά μπορούν να τοποθετηθούν σε οργανική θέση στα πλαίσια μιας διοικητικής μονάδας, αλλά ουσιαστικά δεν έχουν τις απαραίτητες γνώσεις για να ασκήσουν τις προβλεπόμενες αρμοδιότητες της μονάδας αυτής, με αποτέλεσμα καθυστερήσεις και αδυναμίες στην υπηρεσιακή λειτουργία των διοικητικών μονάδων.

Οι επιπτώσεις της υποστελέχωσης καθίστανται ακόμη πιο αισθητές όταν ληφθεί υπόψιν η γεωγραφική κατανομή του προσωπικού της Περιφέρειας. Είναι γεγονός ότι ο υπηρεσιακός πληθυσμός της Περιφέρειας συγκεντρώνεται κυρίως στις δυο κεντρικές διοικητικές δομές στη Σύρο και στη Ρόδο, όπου βρίσκονται οι έδρες των διοικητικών μονάδων (Γενικών Διευθύνσεων και Διευθύνσεων). Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι καλύπτονται οι εκεί προβλεπόμενες οργανικές θέσεις. Η πιο συνήθης κατάσταση συνίσταται στην ύπαρξη ενός υπαλλήλου ανά Τμήμα, ο οποίος ορίζεται και προϊστάμενος αυτού (μονοπρόσωπες διοικητικές μονάδες) ενώ υπάρχουν και διοικητικές μονάδες (Τμήματα ή Γραφεία) που δεν έχουν προσωπικό. Στις υπόλοιπες περιοχές (νησιά) όπου βρίσκονται διοικητικές υπηρεσίες (Επαρχεία), καταγράφονται ανάλογες καταστάσεις. Εκεί σημειώνονται ακόμη μεγαλύτερες δυσκολίες καθώς ο αριθμός των υπηρετούντων υπαλλήλων είναι πολύ μικρότερος και οι δυνατότητες διοικητικής ευελιξίας στην κάλυψη των διαπιστωμένων κενών ακόμη λιγότερες. Υπάρχουν δε και διαφορές στη κατανομή του προσωπικό ανά Επαρχείο, με τη διοικητική μονάδα της Νάξου να έχει το μεγαλύτερο αριθμό υπαλλήλων συγκριτικά με τις υπόλοιπες Περιφερειακές Ενότητες της Περιφέρειας, πλην φυσικά των διοικητικών δομών στη Σύρο και τη Ρόδο.

Η νησιωτική φύση της Περιφέρειας στην προκειμένη περίπτωση επηρεάζει και τις δυνατότητες αντιμετώπισης αυτού του φαινομένου της υποστελέχωσης. Πιο συγκεκριμένα, με μεγάλη δυσκολία μπορούν να χρησιμοποιηθούν οι προβλεπόμενες από την κείμενη νομοθεσία διοικητικές δυνατότητες ενδοπεριφερειακής κινητικότητας όπως μετάθεση, μετακίνηση ή απόσπαση, από μια διοικητική μονάδα σε άλλη, εκτός εάν βρίσκονται στο ίδιο νησί, καθώς η αλλαγή της γεωγραφικής τοποθέτησης ενός υπαλλήλου από νησί σε νησί συνεπάγεται σειρά ζητημάτων που αφορούν την μετεγκατάσταση όχι μόνο του ίδιου αλλά και της οικογένειας του, καθώς η ανωτέρω καταγραφείσα έλλειψη επαρκούς ενδονησιωτικής συγκοινωνίας και η συνακόλουθη δυσκολία μετάβασης ουσιαστικά οδηγεί στην απομόνωση του υπαλλήλου από την οικογένεια του, εάν αυτή παραμείνει στο νησί που βρίσκεται η υπηρεσία προέλευσης και δεν μετακομίσει μαζί του στο νησί που βρίσκεται η υπηρεσία προορισμού. Η δυσκολία αυτή είναι αφενός αντικειμενικά χαρακτηριστικά, που συνίστανται στο ότι η μεταφορά προσωπικού από μια υπηρεσία σε άλλη

αποδυναμώνει την υπηρεσία προέλευσης, δεδομένης της ήδη υφιστάμενης υποστελέχωσης, και αφετέρου υποκειμενικά χαρακτηριστικά καθώς η υποχρεωτική μεταφορά του προσωπικού, δεδομένων των ανωτέρω δυσκολιών, προκαλεί αντιδράσεις που έχουν ως αποτέλεσμα τη χαμηλή απόδοση του. Η μέχρι σήμερα ακολουθηθείσα πρακτική εδράζεται στην επιλογή της νομοθετικά προβλεπόμενης διοικητικής δυνατότητας ανάθεσης παράλληλης άσκησης καθηκόντων σε στελέχη, ώστε να ασκούν αρμοδιότητες περισσοτέρων από μιας διοικητικών μονάδων.

Είναι πρόδηλο ότι ο ορθός τρόπος επίλυσης του προβλήματος της υποστελέχωσης είναι η αύξηση του προσωπικού της Περιφέρειας, κάτι που όμως δεν είναι εύκολο, δεδομένων των περιορισμών που έχουν επιβληθεί στις προσλήψεις προσωπικού των δημοσίων υπηρεσιών στα πλαίσια του Προγράμματος Στήριξης της Ελληνικής Οικονομίας. Μέχρι σήμερα ακολουθείται η πρακτική πρόσληψης προσωπικού ιδιωτικού δικαίου ορισμένου χρόνου, με διάρκεια συμβατικής σχέσης οκτώ μηνών, που καλείται να συνδράμει το μόνιμο προσωπικό της Περιφέρειας. Το πρόβλημα της λύσης αυτής είναι ότι ενώ προσλαμβάνονται πολύ ικανά στελέχη, που συνδράμουν αποφασιστικά στη λειτουργία της Περιφέρειας, καλούνται να αποχωρήσουν λόγω λήξης της συμβατικής σχέσης τους, μόλις εξοικειωθούν με το αντικείμενο της απασχόλησης τους. Η δε νομοθετικά προβλεπόμενη αδυναμία τους να συμμετέχουν εκ νέου στην επόμενη διαδικασία πρόσληψης τέτοιου προσωπικού ουσιαστικά οδηγεί στην πρόσληψη νέων στελεχών, που με τη σειρά τους, μόλις εξοικειωθούν με το ανατεθέν σε αυτά αντικείμενο καλούνται να αποχωρήσουν, δημιουργώντας έτσι ένα φαύλο κύκλο που έχει αποτέλεσμα τη μη επαρκή υποστήριξη της Περιφέρειας στην άσκηση των αρμοδιοτήτων της. Ανάλογο είναι το πρόβλημα που δημιουργείται και με τα προγράμματα απόκτησης εργασιακής εμπειρίας ή παροχής κοινωφελούς εργασίας, διάρκειας πέντε ή οκτώ μηνών, που υλοποιεί ο Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού, όταν, μέσω αυτών, έρχονται στελέχη στις δημόσιες υπηρεσίες, και εν προκειμένω στην Περιφέρεια.

Εκτός από την ποσοτική/αριθμητική διάσταση της προβλήματος της στελέχωσης της Περιφέρειας, υπάρχει και η ποιοτική, ήτοι αυτή που αφορά το περιεχόμενο των γνώσεων, των ικανοτήτων και των δεξιοτήτων των στελεχών και των υπαλλήλων που

υπηρετούν στο Νότιο Αιγαίο. Είναι γεγονός ότι οι επιστημονικές και τεχνολογικές εξελίξεις δημιουργούν νέα γνώση, η χρήση της οποίας είναι απαραίτητη κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων της Περιφέρειας από τα στελέχη της. Για το λόγο αυτό είναι απαραίτητη η επικαιροποίηση και συμπλήρωση των γνώσεων τους, μέσω δράσεων επιμόρφωσης και κατάρτισης, είτε σε συνεργασία με το Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης είτε μέσω σχημάτων που μπορεί να δημιουργήσει η Περιφέρεια σε τοπικό επίπεδο, αξιοποιώντας φορείς που δραστηριοποιούνται σε αυτό το πεδίο, συμπεριλαμβανομένου του ΚΕΚ «Γ. Γεννηματάς». Το αντικείμενο αυτών των δράσεων μπορεί να αφορά είτε το επιστημονικό γνωστικό αντικείμενο των στελεχών της Περιφέρειας, είτε θέματα διοικητικής διαδικασίας (συμπεριλαμβανομένων ζητημάτων διοικητικού δικαίου) και λειτουργίας στα πλαίσια του λεγομένου «νέου δημόσιου management», είτε θέματα ηλεκτρονικής διακυβέρνησης ώστε να αξιοποιηθούν τα σχετικά εργαλεία και να βελτιωθεί η απόδοση των υπηρεσιών που είναι διάσπαρτες στα νησιά, μέσω εργαλείων ανταλλαγής εγγράφων και διοικητικών πληροφοριών, κλπ.

Σε επίπεδο υποδομών, η υφιστάμενη κατάσταση κρίνεται γενικά ικανοποιητική, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης, ιδίως λαμβάνοντας υπόψιν την ανάγκη εύρεσης χώρου τήρησης φυσικού αρχείου δεδομένων, κατά τρόπο προσιτό και εύχρηστο. Επίσης είναι επιβεβλημένη η συντήρηση των υφιστάμενων υποδομών καθώς σε πολλές περιπτώσεις αποτελούν κτιριακά συγκροτήματα πολιτιστικής αξίας (π.χ. κυκλαδίτικη αρχιτεκτονική τεχνοτροπία, ιταλική αρχιτεκτονική τεχνοτροπία, κλπ). Συναφώς επισημαίνεται ότι ο εξοπλισμός της Περιφέρειας σε Η/Υ και συστήματα πληροφορικής, αν και τα τελευταία χρόνια ανανεώνεται σταδιακά, χρήζει συμπλήρωσης και σε ορισμένες περιπτώσεις αντικατάστασης, ώστε να μπορεί η Περιφέρεια να αξιοποιήσει τις δυνατότητες των νέων τεχνολογιών στο πεδίο της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, και να συνδεθούν μεταξύ τους δικτυακά οι υπηρεσίες της σε όλα τα νησιά όπου βρίσκονται.

Τα παραπάνω είναι βασικές παράμετροι για τη Βελτίωση της Διοικητικής Ικανότητας και της Οικονομικής Κατάστασης της Περιφέρειας.

Όσον αφορά τα Νομικά Πρόσωπα της Περιφέρειας, σημειώνεται ότι το Περιφερειακό Ταμείο Ανάπτυξης αποτελεί ένα πολύ χρήσιμο εργαλείο α) χρηματοδότησης δράσεων για την υλοποίηση πολιτικών πρωτοβουλιών στην Περιφέρεια και υποστήριξης του έργου των υπηρεσιών της Περιφέρειας και β) διαχείρισης χρηματοδοτήσεων που προέρχονται είτε από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων είτε από άλλους φορείς. Είναι προφανές ότι η υποστελέχωση του περιορίζει τις δυνατότητες του και για αυτό χρήζει ενίσχυσης σε προσωπικό.

Άλλα νομικά πρόσωπα όπου η Περιφέρεια έχει πρωτεύοντα και αποφασιστικό λόγο, ήτοι η Αναπτυξιακή Εταιρεία «Ενεργειακή Α.Ε.», το ΚΕΚ «Γ. Γεννημάτας», το Περιφερειακό Φυτώριο και η Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία «Γαληνός», έχουν εμφανίσει κατά το παρελθόν ιδιαίτερα αυξημένη και πετυχημένη δραστηριότητα στο πλαίσιο υλοποίησης προγραμμάτων, είτε συγχρηματοδοτουμένων από την Ε.Ε., είτε χρηματοδοτουμένων από την Περιφέρεια και άλλους φορείς. Κατά την παρούσα περίοδο καταγράφεται μια ύφεση στις δραστηριότητες τους, η οποία αποδίδεται α) στο μεταβατικό χαρακτήρα της συγκυρίας της μετάβασης από την προγραμματική περίοδο 2007-2013 στη προγραμματική περίοδο 2014-2020 και ειδικότερα στο μεγάλο διάστημα που μεσολάβησε από τη λήξη των προγραμμάτων της προηγούμενης προγραμματικής περιόδου μέχρι την ενεργοποίηση των προγραμμάτων της νέας προγραμματικής περιόδου, και β) στη γενικότερη οικονομική ύφεση που έχει προκαλέσει η οικονομική κρίση, η οποία έχει περιορίσει σημαντικά τις οικονομικές δυνατότητες δράσης των φορέων αυτών. Βασική πηγή χρηματοδότησης τους, πέρα από το αποθεματικό τους, είναι οι προγραμματικές συμβάσεις με την Περιφέρεια για συγκεκριμένα έργα, ενώ εκτιμάται ότι θα έχουν ενεργό συμμετοχή σε συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα της περιόδου 2014-2020, καθώς έχουν καταθέσει ως επισπεύδοντες φορείς προτάσεις, ή μετέχουν σε προτάσεις άλλων φορέων.

Αξίζει τέλος να σημειωθεί η οικονομική επίδοση της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου στο εθνικό σκέλος του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων για το οικονομικό έτος 2015. Η αρχική κατανομή (Ιανουάριος 2015) προέβλεπε μόλις 1,5 εκατ. ευρώ για την Περιφέρεια, ποσό που δεν επαρκούσε ούτε καν για προγραμματισμένες υποχρεώσεις έργων που είχαν ενταχθεί στο ΠΔΕ της Περιφέρειας. Καθ’ όλη τη διάρκεια του έτους,

με δεδομένες τις δυσκολίες της οικονομικής συγκυρίας, οι οποίες επιτάθηκαν από τους επιβληθέντες περιορισμούς κίνησης κεφαλαίων το καλοκαίρι του 2015, με συνδυασμένες και συντονισμένες ενέργειες σε πολιτικό και υπηρεσιακό επίπεδο, κατέστη δυνατή η σταδιακή αύξηση της κατανομής των πόρων του ΠΔΕ για το Νότιο Αιγαίο, έτσι ώστε στο τέλος του οικονομικού έτους (Δεκέμβριος 2015), να ξεπεράσει τα 9 εκατ. ευρώ.

1.1.2.4 Ευκαιρίες και περιορισμοί από εξωγενείς παράγοντες

Επίδραση Εξωγενών Παραγόντων

Όπως καταγράφεται και στην ανάλυση SWOT, το Νότιο Αιγαίο είναι μια από τις ελληνικές περιφέρειες που αποτελεί παράλληλα εξωτερικό σύνολο της χώρας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σύμφωνα με το χωροταξικό σχέδιο της Περιφέρειας, η μεγάλη απόσταση από τα Ευρωπαϊκά Κέντρα ανάπτυξης, η ανυπαρξία κοινών συνόρων με άλλα Ευρωπαϊκά Κράτη – Μέλη και ο νησιωτικός χαρακτήρας (κατακερματισμός, πολυδιάσπαση, απόσταση) καθιστούν το Νότιο Αιγαίο μια εξαιρετικά απομονωμένη Περιφέρεια.

Η θέση όμως της Περιφέρειας στους βασικούς άξονες των θαλάσσιων μεταφορών στη Μεσόγειο (Δυτική Μεσόγειος – Κύπρος - Μ. Ανατολή και Παρευξείνια Ζώνη – Κεντρική Μεσόγειος – Β. Αφρική) δίνει δυνατότητες μείωσης αυτής της απομόνωσης με την ανάπτυξη δραστηριοτήτων παροχής υπηρεσιών και προμηθειών στη ναυτιλία, από ναυπηγοεπισκευαστικές διευκολύνσεις, εξασφάλιση πληρωμάτων, έως προμήθεια καυσίμων και καταναλωτικών προϊόντων στα διερχόμενα φορτηγά ή επιβατικά πλοία. Ο σχεδιασμός και η χωροθέτηση υποδομών τέτοιων δραστηριοτήτων θα αναβαθμίσει το ρόλο της Περιφέρειας ως ενδιάμεσου σταθμού στις μεταφορές μεταξύ Ευρωπαϊκής Ένωσης και Μέσης Ανατολής ή Παρευξείνιων χωρών.

Στο πλαίσιο αυτό, η Περιφέρεια αναμένεται να ενισχύσει το ρόλο της:

- Ως κομβικό σημείο στην ανατολική Μεσόγειο αεροπορικών και κυρίως θαλάσσιων μεταφορών μεταξύ του ηπειρωτικού τμήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των χωρών της Μέσης Ανατολής της Αφρικής και Ασίας.
- Ως πύλη εισόδου-εξόδου του Ευρωπαϊκού χώρου και ότι αυτό συνεπάγεται (υποδομές, εξοπλισμός και στελέχωση εγκαταστάσεων υποδοχής, θωράκιση και φύλαξη από εξωγενείς κινδύνους, κλπ.).
- Ως ισχυρός πόλος έλξης τουρισμού διεθνούς εμβέλειας, κυρίως νέων τουριστικών ρευμάτων και προσφοράς νέων τουριστικών προϊόντων.

Προς την κατεύθυνση αυτή, το Νότιο Αιγαίο θα μπορούσε να αξιοποιήσει τις αναπτυξιακές αυτές προοπτικές δημιουργώντας επιλεγμένες κομβικές υποδομές, που καθιστούν την περιφέρεια τμήμα των νέων αναπτυξιακών (θαλάσσιων) αξόνων μεταφορών Ανατολικής Μεσογείου-Αιγαίου-Παρευξείνιας Συνεργασίας, όπως αυτοί καταγράφηκαν ανωτέρω, και αναβαθμίζουν το ρόλο της στην ευρύτερη περιοχή, δημιουργώντας συνθήκες ένταξής της στα γεωγραφικά και οικονομικά υποσύνολα που την περιβάλλουν.

Στο πλαίσιο αυτό βέβαια, απαιτείται αναδιοργάνωση και προσαρμογή του εθνικού συστήματος ακτοπλοϊκών μεταφορών. Ειδικότερα, στο πεδίο των ακτοπλοϊκών μεταφορών, σύμφωνα με το Εθνικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, όπως αυτό καταγράφεται στον ακόλουθο χάρτη, ιδιαίτερο ρόλο ως σημεία κόμβοι μπορούν να επιτελέσουν οι λιμενικές υποδομές (υφιστάμενες ή νέες) της Νάξου και της Σύρου (για την περιοχή των Κυκλάδων), της Σάμου, Κω, Καλύμνου, Ρόδου, Μυτιλήνης, Χίου και Λήμνου (για την εξυπηρέτηση της πολυνησιωτικής περιοχής του Αιγαίου) και της Κέρκυρας για τα Διαπόντια νησιά.

Χάρτης 1.13
Πύλες – Πόλοι και Άξονες Ανάπτυξης της Ελλάδας

Πηγή: ΥΠΕΧΩΔΕ, Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, Απρίλιος 2008

Γενικότερα, η εξέλιξη των σχέσεων της Ελλάδας με τις όμορες χώρες, κυρίως με την Τουρκία, αναμένεται να επηρεάσουν τις σημερινές προτεραιότητες και τις

μελλοντικές αναπτυξιακές προοπτικές της χώρας και των επιμέρους χωροταξικών ενοτήτων της.

Κλασικό παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση της ανακήρυξης, οριοθέτησης και εκμετάλλευσης των Αποκλειστικών Οικονομικών Ζωνών (ΑΟΖ), οι οποίες προβλέπονται μετά από την θέση σε ισχύ της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας από τα Ηνωμένα Έθνη.[36] Ένα παράκτιο κράτος αποκτάει ΑΟΖ με μονομερή δήλωση ανακήρυξης και στη συνέχεια συνάπτει συμφωνίες οριοθέτησης με τα γειτονικά κράτη. Εντός της ΑΟΖ το παράκτιο κράτος ασκεί κυριαρχικά δικαιώματα σε θέματα που έχουν σχέση με την εξερεύνηση, εκμετάλλευση, διατήρηση και διαχείριση των φυσικών πηγών ζώντων ή μη των υδάτων, του βυθού και του υπεδάφους της θάλασσας. Η προαναφερόμενη Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας αναφέρει ρητά (Άρθρο 121, παράγραφος 2) ότι όλα τα νησιά διαθέτουν ΑΟΖ και ότι αυτή καθορίζεται με τον ίδιο ακριβώς τρόπο που καθορίζεται και για τις ηπειρωτικές περιοχές.

Ειδικά οι σχέσεις γειτνίασης του Νοτίου Αιγαίου με την Τουρκία εξελίσσονται υπό το πρίσμα της γενικότερης σχέσης των δύο χωρών. Διάφορα επίσης τοπικά προβλήματα που δημιουργούνται κυρίως στην αλιεία, είναι δυνατό να επιλυθούν με τη γενικότερη διευθέτηση των επιμέρους ζητημάτων μεταξύ των δύο χωρών. Ωστόσο, η διαρκής ρευστότητα στα εθνικά θέματα και οι συγκυριακές διακυμάνσεις των διμερών εθνικών σχέσεων, επηρεάζει και ειδικότερα θέματα όπως αυτά της σαφούς οριοθέτησης των αλιευτικών ζωνών, της τουριστικής κίνησης, της έντασης του αισθήματος ανασφάλειας κ.λπ.

Ένα γενικότερο πρόβλημα, που επηρεάζει κυρίως τα ακριτικά νησιά, είναι αυτό της παράτυπης μετανάστευσης και της αδυναμίας ελέγχου των σχετικών ροών. Η πρόσφατη εμπειρία με την έξαρση του προσφυγικού ζητήματος υπήρξε ενδεικτική. Τα στοιχεία της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών αποκαλύπτουν το μέγεθος του προβλήματος:

[36] Με βάση τα άρθρα 55-57 της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας, ως ΑΟΖ ορίζεται η πέραν και παρακείμενη της αιγιαλίτιδας ζώνης περιοχή, σε πλάτος μέχρι 200 ναυτικών μιλίων από τις γραμμές βάσης από τις οποίες μετράται το πλάτος της αιγιαλίτιδας ζώνης.

Χάρτης 1.14α
Γενική Αποτύπωση Μεταναστευτικών Ροών στην Ελλάδα

Πηγή: Ηνωμένα Έθνη-Ύπατη Αρμοστεία για τους Πρόσφυγες

Χάρτης 1.14β
Διαδρομές Προσφυγικών Ροών από Τουρκία προς Ελλάδα

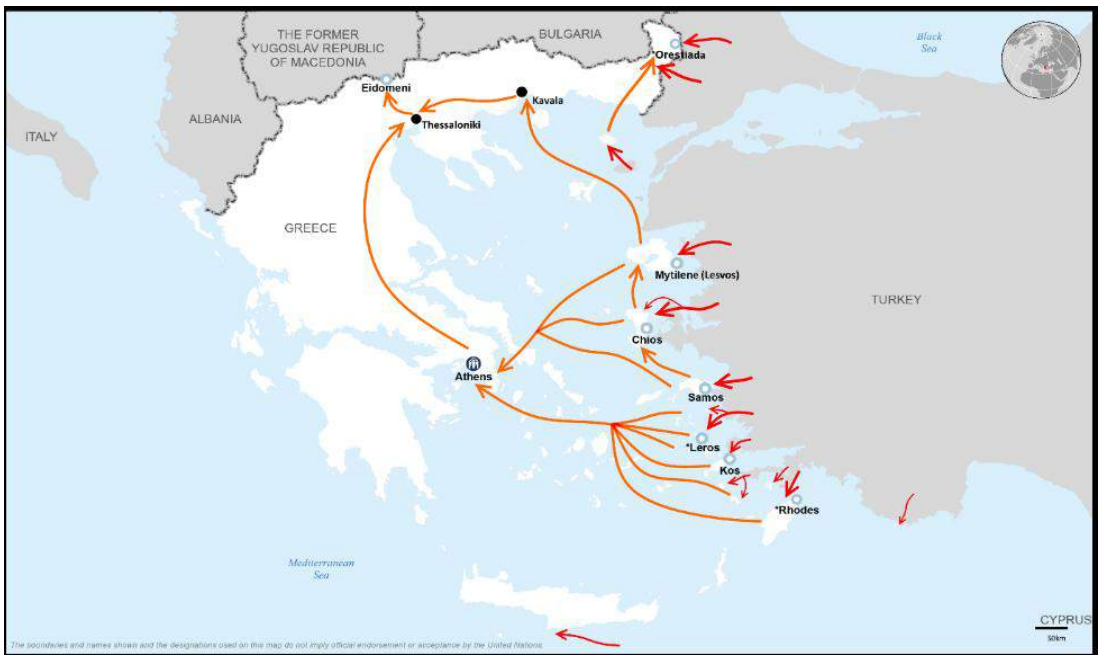

Πηγή: Ηνωμένα Έθνη-Ύπατη Αρμοστεία για τους Πρόσφυγες

Χάρτης 1.14γ
Χωροταξία δομών υποδοχής προσφύγων

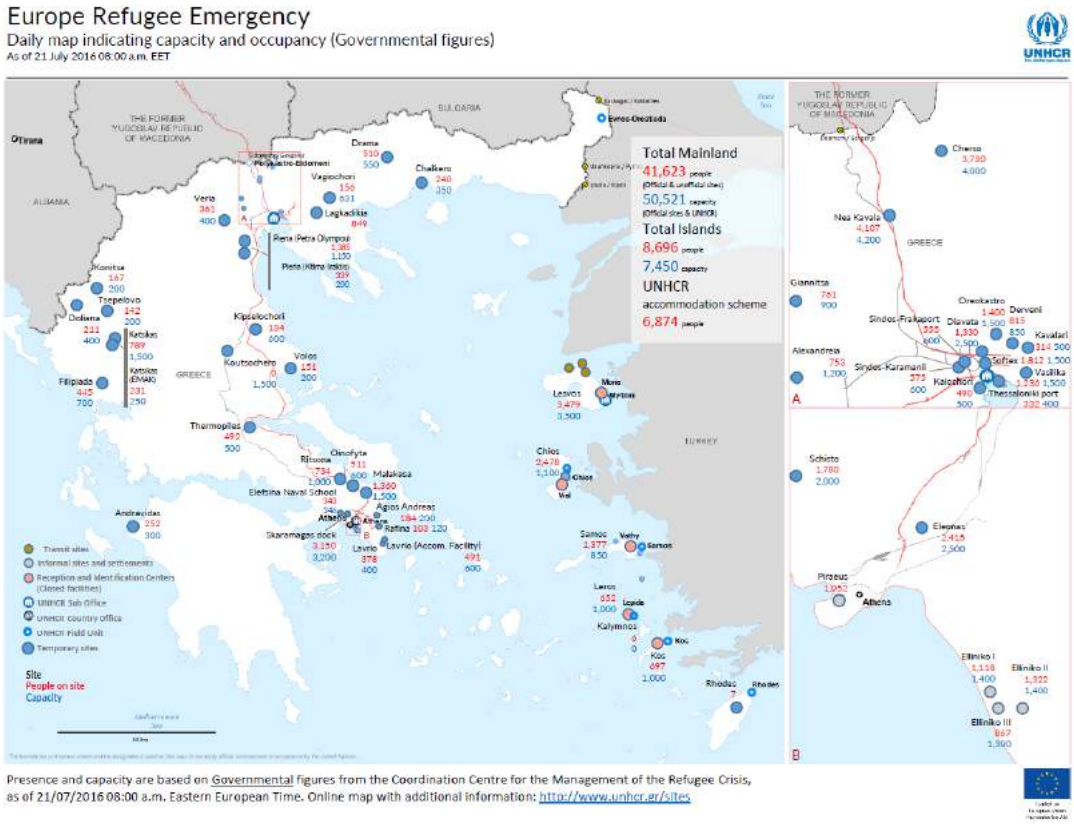

Πηγή: Ηνωμένα Έθνη-Ύπατη Αρμοστεία για τους Πρόσφυγες

Διάγραμμα 1.12
Εξέλιξη ημερήσιων αφίξεων α' εξαμήνου 2016

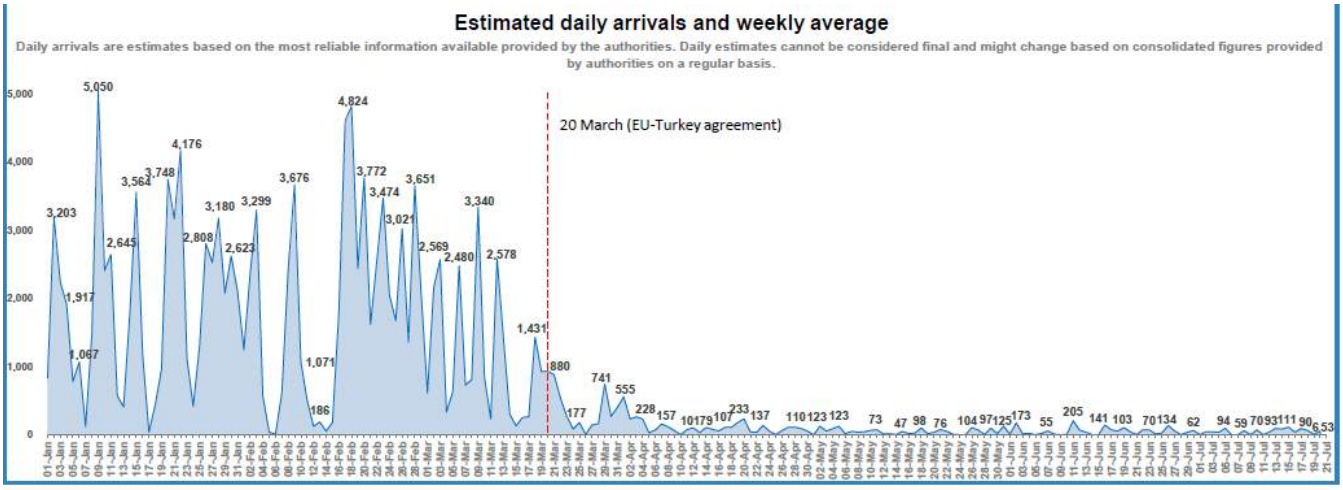

Πηγή: Ηνωμένα Έθνη-Ύπατη Αρμοστεία για τους Πρόσφυγες

Είναι προφανές από τα στοιχεία αυτά ότι τα νησιά του Νοτίου Αιγαίου βρέθηκαν στην πρώτη γραμμή υποδοχής των μεταναστευτικών ροών. Σχεδόν το σύνολο των

προσφύγων και παράτυπων μεταναστών που μπήκαν στην ελληνική επικράτεια, είχε ως τόπο άφιξης τα νησιά του βόρειου και ανατολικού Αιγαίου και των Δωδεκανήσων (Κως, Λέρος, Κάλυμνος, Αγαθονήσι, Σύμη, Τήλος). Η επιτόπια διαχείριση, προβληματική αρχικά, βελτιώθηκε και οργανώθηκε στη συνέχεια, τόσο με την ενεργοποίηση των αρμοδίων ευρωπαϊκών μηχανισμών (π.χ. Ευρωπαϊκό Ταμείο Ασύλου), όσο και με την συστηματικοποίηση των ενεργειών σε εθνικό επίπεδο και τη βελτίωση της συνεργασίας της κεντρικής διοίκησης με την τοπική αυτοδιοίκηση πρώτου και δεύτερου βαθμού.[37] Σε δυο νησιά του Νοτίου Αιγαίου, την Λέρο και την Κω, δημιουργήθηκαν επίσημες υποδομές υποδοχής, καταγραφής και προσωρινής κράτησης/διαμονής παρατύπων μεταναστών («hot-spots») με δυναμικότητα 1.000 ατόμων το καθένα, ενώ υπάρχει άτυπος χώρος προσωρινής διαμονής/κράτησης και στη Ρόδο. Παράλληλα η εφαρμογή της, σε πολλά σημεία προβληματικής και αμφιλεγόμενης, συμφωνίας ΕΕ-Τουρκίας του Μαρτίου 2016, περιόρισε σε σημαντικό βαθμό τις μεταναστευτικές ροές προς την Ελλάδα.

Με δεδομένο ότι, όπως αποτυπώθηκε στην υφιστάμενη κατάσταση, οι βασικοί προορισμοί του τουριστικού προϊόντος της κρουαζιέρας, τόσο σε αριθμό πλοίων, όσο και σε αριθμό επισκεπτών, είναι στο Νότιο Αιγαίο, έχει διαπιστωθεί σε Μελέτη με τίτλο «Οι επιδράσεις των προσφυγικών/ μεταναστευτικών ροών στην ελληνική οικονομία: δημοσιονομικές δαπάνες, έσοδα και μακροοικονομικές επιπτώσεις» που εκπονήθηκε (Απρίλιος 2016) υπό το συντονισμό του Συμβουλίου Οικονομικών Εμπειρογνωμόνων του Υπουργείο Οικονομικών και του Οικονομικού Γραφείου του Πρωθυπουργού, ότι είναι προφανές πως το πρόβλημα των μεταναστευτικών ροών θα επηρεάσει άμεσα αυτή την Περιφέρεια. Η εγκατάσταση των Κέντρων Υποδοχής και Ταυτοποίησης (Κ.ΥΤ.) και των Κινητών Μονάδων Υποδοχής και Ταυτοποίησης (Κ.Μ.Υ.Τ.) στα νησιά υποδοχής επισκεπτών κρουαζιέρας, τα γεγονότα αποκλεισμού λιμανιών, καθώς και άλλα προβλήματα συνδεόμενα με το προσφυγικό/μεταναστευτικό (θέματα υγιεινής, κατάληψης δημοσίων χώρων, καθώς και ασφάλειας) επηρεάζουν αρνητικά το συγκεκριμένο τουριστικό προϊόν. Σύμφωνα με πηγές του τουριστικού κλάδου και συγκεκριμένα της κρουαζιέρας, οι αρχικές

[37] Είναι ενδεικτικό ότι μέχρι το καλοκαίρι του 2015 δεν υπήρχε νομοθετική πρόβλεψη για τη διενέργεια δαπανών εκ μέρους των Δήμων και των Περιφερειών για την παροχή υπηρεσιών πρώτης ανάγκης (σίτιση, στέγαση, ρουχισμό) στους πρόσφυγες, με αποτέλεσμα την αντικειμενική αδυναμία παρέμβασης τους καθώς οι αρμόδιες Υπηρεσίες Δημοσιονομικού Ελέγχου απέρριπταν τα σχετικά εντάλματα ως παράνομα. Η νομοθετική ρύθμιση του θέματος τελικά έγινε με το ν. 4332/2015.

εκτιμήσεις στο τέλος του 2015 ήταν θετικές για το 2016, παρόλη την αύξηση των προσφυγικών/μεταναστευτικών ροών, των τεταμένων σχέσεων Τουρκίας και Ρωσίας, καθώς και της έκρυθμης κατάστασης στην Τουρκία κατόπιν των τρομοκρατικών χτυπημάτων στην Κωνσταντινούπολη και σε άλλες Τουρκικές πόλεις. Παρά τις αρχικές αντιδράσεις-ακυρώσεις σε πακέτα της Ανατολικής Μεσογείου που περιλάμβαναν Τουρκία και Ελλάδα- αναμενόταν ότι θα υπήρχαν απλά ακυρώσεις προς τα τουρκικά παράλια και αύξηση παραμονής στα Ελληνικά νησιά. Δυστυχώς για την ώρα κάτι τέτοιο δεν επιβεβαιώνεται. Οι διάφορες τρομοκρατικές επιθέσεις, καθώς και η εικόνα που δημιουργείται από τον τύπο και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης μετά και το κλείσιμο των συνόρων, όχι μόνο δεν ευνοούν την κατάσταση αλλά δυσχεραίνουν τις προσπάθειες που λαμβάνουν χώρα για μείωση των ακυρώσεων στα πακέτα κρουαζιέρων. Συνοπτικά, οι πρώτες εκτιμήσεις (σχεδιασμός κρουαζιέρων, τουριστικά πακέτα) δείχνουν σημαντική πτώση στον κλάδο για το 2016 (20-30%).

Γενικότερα όμως, η εξέλιξη των σχέσεων της Ελλάδας με τις όμορες χώρες, κυρίως με την Τουρκία, μπορούν να επηρεάσουν τις σημερινές προτεραιότητες και να επιτρέψουν τον αναπτυξιακό και χωροταξικό σχεδιασμό ορισμένων κοινών δράσεων και υποδομών σε τομείς όπως ο τουρισμός, το εμπόριο, το περιβάλλον και η ενέργεια, με ιδιαίτερα οφέλη για τα νησιά.

Σύμφωνα με το χωροταξικό σχέδιο της Περιφέρειας, η ενδεχόμενη ένταξη της Τουρκίας στην Ε.Ε. καθώς και η πρόσφατη ένταξη της Κύπρου, θα αναβαθμίσουν αναμφισβήτητα τη θέση και το ρόλο της Περιφέρειας του Νοτίου Αιγαίου σε ένα νέο, ευρύτερο αναπτυξιακό και χωροταξικό σχήμα, με κέντρο βάρους τον τουρισμό και τις μεταφορές. Ένα παράδειγμα αποτελεί η δυνατότητα συνεργασιών στον τομέα το θαλάσσιου και πολιτιστικού τουρισμού, με τη δημιουργία και λειτουργία δικτύων ή διαδρομών μεταξύ των Τουρκικών παραλίων και των νησιών της Δωδεκανήσου. Η οικονομική ενίσχυση της Περιφέρειας από Ευρωπαϊκά Προγράμματα και Πρωτοβουλίες θα είναι στην περίπτωση αυτή ευχερέστερη και αποτελεσματικότερη, συνδυασμένη με την ενίσχυση των νέων αυτών Κρατών – Μελών μέσα στα πλαίσια διασυνοριακών δράσεων. Μια τέτοια προοπτική θα συμβάλει στην άρση της απομόνωσης και στο χαμηλότερο λειτουργικό κόστος, ενώ ταυτόχρονα θα

προσελκύσει στο Νότιο Αιγαίο επενδύσεις από τον ευρύτερο ευρωπαϊκό χώρο, αναδεικνύοντας τη θέση του σε αυτό, όπως προκύπτει από τον ακόλουθο χάρτη:

Χάρτης 1.15
Ένταξη της χώρας & του Νότιου Αιγαίο στον ευρωπαϊκό και ευρύτερο χώρο

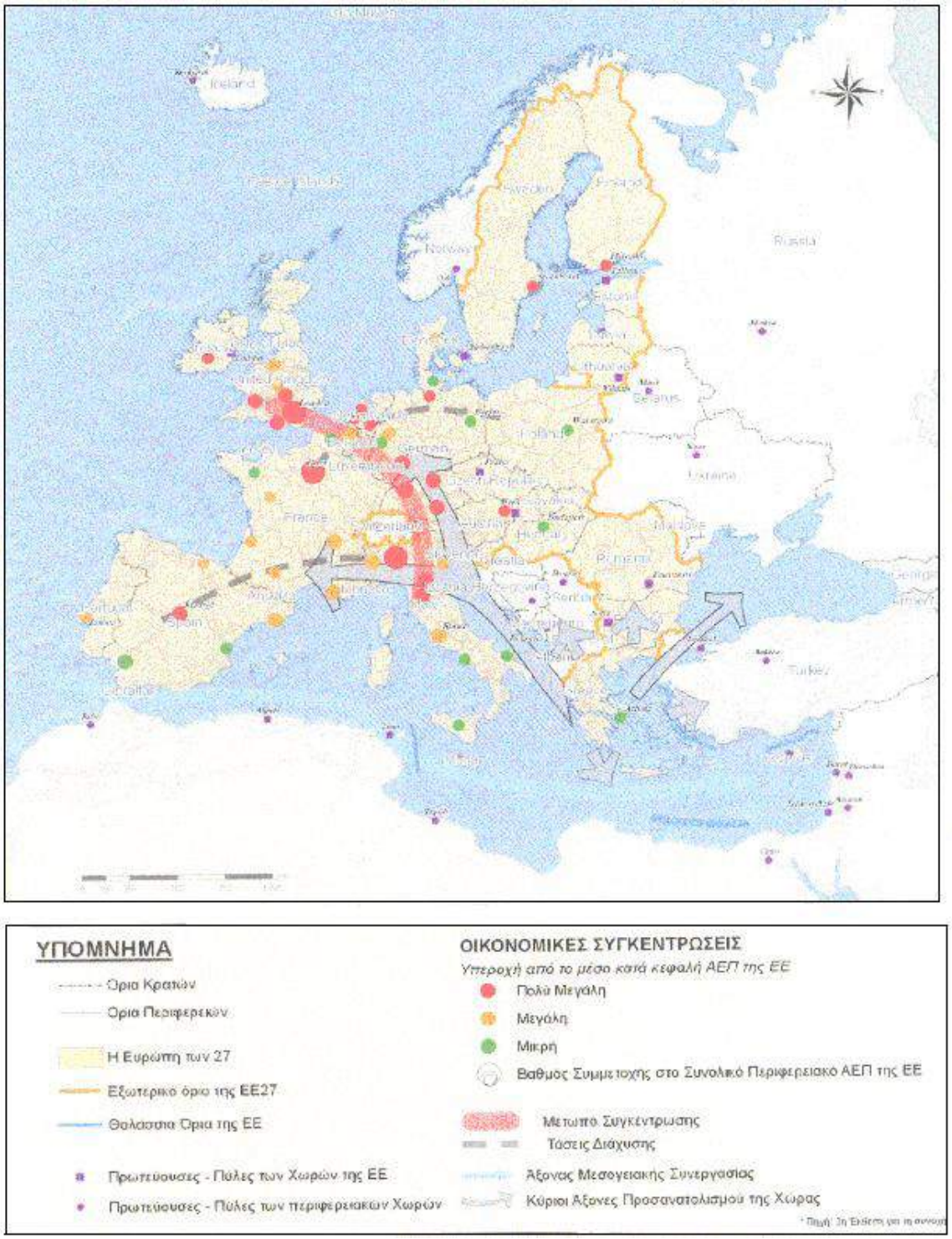

Πηγή: Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, ΥΠΕΧΩΔΕ Φεβρουάριος 2008

Επίδραση της Οικονομικής Κρίσης στο ΑΕΠ της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

Μια πολύ σημαντική παράμετρος που πρέπει να ληφθεί υπόψιν, η οποία είναι κρίσιμο συστατικό της παρούσας οικονομικής συγκυρίας, αναφέρεται στις επιπτώσεις της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, η οποία πλήττει με ιδιαίτερη ένταση τη χώρα μας. Ειδικά οι περιφερειακές διαστάσεις της οικονομικής κρίσης, πρέπει να διερευνηθούν και να ενσωματωθούν στις δράσεις του περιφερειακού προγραμματισμού.

Τα στοιχεία για τις επιπτώσεις της κρίσης στις περιφέρειες της χώρας, καταδεικνύουν μια σημαντική μείωση του ΑΕΠ, η οποία ειδικά για το Νότιο Αιγαίο, είναι πάρα πολύ μεγάλη, όχι μόνο σε εθνικό αλλά σε ευρωπαϊκό επίπεδο, καθώς καμία άλλη περιφέρεια στην Ευρωπαϊκή Ένωση δεν υπέστη τέτοια μείωση του ΑΕΠ. Ο ακόλουθος πίνακας είναι ενδεικτικός:

Πίνακας 1.106
Μείωση ΑΕΠ στις Ελληνικές Περιφέρειες 2007-2014

CPMR members		Average GDP 2007, 2008 and 2009	Structural Funds eligibility 2014-2020	GDP difference	Eligibility simulation based on GDP average of 2012, 2013 and 2014*	Average GDP 2012, 2013 and 2014
	Greece					
	Anatoliki Makedonia, Thraki	68	LDR	-16	LDR	51,7
	Kentriki Makedonia	74,7	LDR	-17	LDR	57,3
	Dytiki Makedonia	85,3	Transition	-16	LDR	69
	Thessalia	70,7	LDR	-15	LDR	55,3
	Ipeiros	64,3	LDR	-13	LDR	51,7
	Ionia Nisia	84,3	Transition	-18	LDR	66,7
	Dytiki Ellada	66,3	LDR	-11	LDR	55
	Sterea Ellada	85,7	Transition	-21	LDR	64,7
	Peloponnisos	75	Transition	-15	LDR	59,7
	Attiki	120,3	MDR	-20	MDR	100
	Voreio Aigaio	75,7	Transition	-18	LDR	57,3
	Notio Aigaio	112,3	MDR	-34	Transition	78,7
	Kriti	83,3	Transition	-21	LDR	62

Πηγή: Conference of Peripheral Maritime Regions of Europe, www.crpm.org, 2016

Από τα στοιχεία αυτά είναι σαφέστατο ότι λαμβανομένου υπόψιν του μέσου όρου του ΑΕΠ των περιφερειών κατά την έναρξη της κρίσης (έτη 2007, 2008 και 2009), το οποίο, ειρήσθω εν παρόδω, αποτέλεσε και το κριτήριο χαρακτηρισμού αυτών για την ένταξη σε κατηγορίες επιλεξιμότητας χρηματοδότησης από τα Διαρθρωτικά Ταμεία

της Ε.Ε. για την προγραμματική περίοδο 2014-2020,[38] και του μέσου όρου του ΑΕΠ των περιφερειών των τριών τελευταίων ετών με τα πιο πρόσφατα επιβεβαιωμένα στοιχεία (2012, 2013, 2014), το Νότιο Αιγαίο καταγράφει μια μείωση της τάξης των 34 ποσοστιαίων μονάδων (από το 112.3% του μέσου όρου της Ε.Ε. στο 78,7% του μέσου όρου της Ε.Ε.). Καμία άλλη περιφέρεια, τόσο στην Ελλάδα, όσο και στην Ε.Ε. είχε τέτοια μείωση (στην Ελλάδα η δεύτερη μεγαλύτερη μείωση ήταν στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας με 21 ποσοστιαίες μονάδες, και στην Ε.Ε. η δεύτερη μεγαλύτερη μείωση ήταν στην Αυτόνομη Περιφέρεια της Madeira-Πορτογαλία με 30 ποσοστιαίες μονάδες).

Είναι προφανές ότι με την αλλαγή αυτή, καθίσταται επιτακτική η ανάγκη επαναταξινόμησης της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου στις κατηγορίες επιλεξιμότητας χρηματοδότησης των Διαρθρωτικών Ταμείων και από την κατηγορία των Περισσότερο Ανεπτυγμένων Περιφερειών να ενταχθεί στην κατηγορία των Περιφερειών Μετάβασης, καθώς πλέον το ΑΕΠ της υπολείπεται κατά πολύ του ορίου του 90% του μέσου όρου της Ε.Ε..

[38] Σύμφωνα με τους Κανονισμούς των Διαρθρωτικών Ταμείων της Ε.Ε. για την προγραμματική περίοδο 2014-2020, οι περιφέρειες των κρατών μελών της Ε.Ε. διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες ως προς την επιλεξιμότητα τους προς χρηματοδότηση (αναφέρονται με φθίνουσα επιλεξιμότητα χρηματοδότησης): α) Λιγότερες Ανεπτυγμένες Περιφέρειες (Less Developed Regions-LDR, που έχουν ΑΕΠ κάτω του 75% του μέσου όρου της Ε.Ε.), β) Περιφέρειες Μετάβασης (Transition Regions, που έχουν ΑΕΠ μεταξύ 75% και 90% του μέσου όρου της Ε.Ε.), γ) Περισσότερο Ανεπτυγμένες Περιφέρειες (More Developed Regions-MDR, που έχουν ΑΕΠ άνω του 90% του μέσου όρου της Ε.Ε.).

1.2 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ

1.2.1.1 Διατύπωση του Αναπτυξιακού Οράματος της Περιφέρειας και των κατευθυντήριων αρχών, που πρέπει να διέπουν τον τρόπο λειτουργίας της και τον τρόπο διοίκησης των υποθέσεων περιφερειακού επιπέδου

Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, παρά τη γεωγραφική της θέση στο άκρο της Ευρώπης, πρέπει να επιδιώκει να είναι στο κέντρο της αναπτυξιακής προσπάθειας που καταβάλλεται σε πανευρωπαϊκό επίπεδο. Για το λόγο αυτό, το Αναπτυξιακό Όραμα του Νοτίου Αιγαίου πρέπει να στηριχθεί και να αξιοποιήσει τις προτεραιότητες που θέτει η Στρατηγική για την Ευρώπη 2020. Οι προτεραιότητες αυτές, είναι οι εξής:

- Έξυπνη Ανάπτυξη, με την ανάπτυξη μιας οικονομίας που βασίζεται στη γνώση και την καινοτομία,
- Βιώσιμη Ανάπτυξη, πιο αποτελεσματική στην χρησιμοποίηση των πόρων, πράσινης ανάπτυξης και ανταγωνιστικής οικονομίας,
- Ανάπτυξη Χωρίς Αποκλεισμούς, με μια οικονομία με υψηλό ποσοστό απασχόλησης που εξασφαλίζει οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή.

Στις προτεραιότητες αυτές πρέπει ειδικά για το Νότιο Αιγαίο να προστεθεί και

- Αντιμετώπιση των προβλημάτων της Νησιωτικότητας.

Οι προτεραιότητες αυτές εξειδικεύονται στο αναπτυξιακό όραμα της Περιφέρειας, όπως αυτό έχει αποτυπωθεί στο εγκεκριμένο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της για την περίοδο 2014-2020, το οποίο θέτει ως κεντρικό στόχο της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου «***να αποτελέσει έναν από τους κορυφαίους προορισμούς του τουρισμού εμπειρίας παγκοσμίως μέσα από την υιοθέτηση μιας στρατηγικής βιώσιμης ανάπτυξης, διαφοροποίησης του προϊόντος και δημιουργίας ταυτότητας προορισμού***».

Αναγκαίες προϋποθέσεις για την επίτευξη αυτού του στόχου είναι:

- Η βελτίωση της προσπελασιμότητας, που αποτελεί και ιδιαίτερο πρόβλημα λόγω της πολυνησιακής μορφής της Περιφέρειας. Η προσπελασιμότητα

ερμηνεύεται τόσο σαν χωρική πρόσβαση όσο και σαν δυνατότητα βελτιωμένης πρόσβαση των κατοίκων και επισκεπτών σε υπηρεσίες.

- Η ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού, δηλαδή, η συγκράτηση κρίσιμου μεγέθους πληθυσμού και παραγωγικών ηλικιών αλλά και η αναβάθμισή του (από άποψη γνώσεων αλλά και δεξιοτήτων) ώστε να στηρίξει την επιθυμητή ανάπτυξη.
- Η εξασφάλιση της αειφορίας των πόρων, που σημαίνει συνετή διαχείριση και αξιοποίηση τους.
- Η βελτίωση της λειτουργίας της Δημόσιας Διοίκησης, σε περιφερειακό επίπεδο, χωρίς την οποία δεν μπορεί να υπάρξει ομαλή ανάπτυξη του νησιωτικού χώρου.
- Η παροχή των κινήτρων για την ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας.

Αυτές οι προϋποθέσεις αποτελούν εξειδικευμένους στρατηγικούς στόχους, οι οποίοι στο πλαίσιο των κατευθύνσεων της Στρατηγικής για την Ευρώπη 2020, εξειδικεύονται ακόμη περισσότερο, λαμβάνοντας υπόψιν την ανάγκη αντιμετώπισης των επιπτώσεων της νησιωτικότητας, ως εξής:

- Αντιμετώπιση της Περιφερειακότητας και των Προβλημάτων στις Μεταφορές και στην Πρόσβαση στις Αγορές, με έμφαση στις υποδομές και στις υπηρεσίες Μεταφορών, την προσέλευση επενδύσεων από τον ηπειρωτικό χώρο.
- Ενίσχυση της Οικονομικής Βάσης, ανάδειξη και ανάπτυξη νέων κλάδων, ανάκαμψη της μεταποίησης, αντιμετώπιση της τουριστικής και ενίοτε της αγροτικής και αλιευτικής, μονοειδίκευσης και ενίσχυση του μεγέθους των επιχειρήσεων.
- Ενίσχυση της Απασχόλησης, με την ενίσχυση των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού, την στοχευμένη κατάρτιση σε θέματα επιχειρηματικότητας και Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών και την ενίσχυση των νησιωτικών Ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης.
- Ενίσχυση Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών, με την βελτίωση Δικτύων και Υπηρεσιών, την κατάρτιση, την διάχυση της χρήσης Ηλεκτρονικών Υπολογιστών και Διαδικτύων και την εξειδίκευση του

Αναπτυξιακού Νόμου σε θέματα Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών στον αιγιακό χώρο.

- Αντιμετώπιση των Περιβαλλοντικών Προβλημάτων και του Περιορισμού των Φυσικών Πόρων, με την αξιοποίηση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας, την ορθολογική διαχείριση του υδάτινου δυναμικού, την ανάπτυξη υποδομών και μεθόδων για την διαχείριση των απορριμμάτων και το αυστηρό προσδιορισμό των χρήσεων γης.

Με βάση αυτή τη προσέγγιση, η Περιφέρεια καλείται να υποστηρίξει δράσης χωρικής ολοκλήρωσης που αφορούν στην ισόρροπη ανάπτυξη όλων των νησιών, με ιδιαίτερη στήριξη στα μικρά νησιά και κλαδικής ολοκλήρωσης που αφορούν στην αξιοποίηση όλων των τοπικών πλεονεκτημάτων και στην ενίσχυση των κλάδων: Γεωργία, Κτηνοτροφία, Αλιεία, Βιοτεχνία- ΜΜΕ, Εμπόριο- Logistics-Μεταφορές, Τουρισμό-Πολιτισμό και Έρευνα και Ανάπτυξη.

Συνεπώς το Αναπτυξιακό Όραμα της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, εδραζόμενο στις ανωτέρω προτεραιότητες και στόχους μπορεί να διατυπωθεί ως εξής: **Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου να καταστεί μια χωρικά και κλαδικά ολοκληρωμένη, αειφόρος, δικτυωμένη και ανταγωνιστική Περιφέρεια, καθιερωμένη ως παγκόσμιος προορισμός τουρισμού εμπειρίας, που θα εδράζεται σε συνθήκες εδαφικής, κοινωνικής και οικονομικής συνοχής.**

1.2.1.2 Προσδιορισμός Στρατηγικής της Περιφέρειας

Είναι σαφές ότι ζητούμενο για την ανάπτυξη της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου είναι η ενεργοποίηση όλου του παραγωγικού δυναμικού σε δυσμενείς αναπτυξιακές συνθήκες. Συνεπώς, η ολοκληρωμένη, χωρικά και κλαδικά, ανάπτυξη πρέπει να αποτελεί τη βάση του προτύπου και της αναπτυξιακής στρατηγικής για τη Περιφέρεια. Η δε διερεύνηση αναπτυξιακού προτύπου πρέπει να εστιασθεί κατά βάση στα επιμέρους πρότυπα της τοπικής ανάπτυξης, χωρίς να απορριφθούν παράμετροι και του πολικού προτύπου. Επομένως για την προσαρμογή του αναπτυξιακού προτύπου στον νησιωτικό χώρο του Νοτίου Αιγαίου και της ακολουθητέας αναπτυξιακής στρατηγικής, αξιοπιούνται οι ακόλουθες διακριτές στρατηγικές:

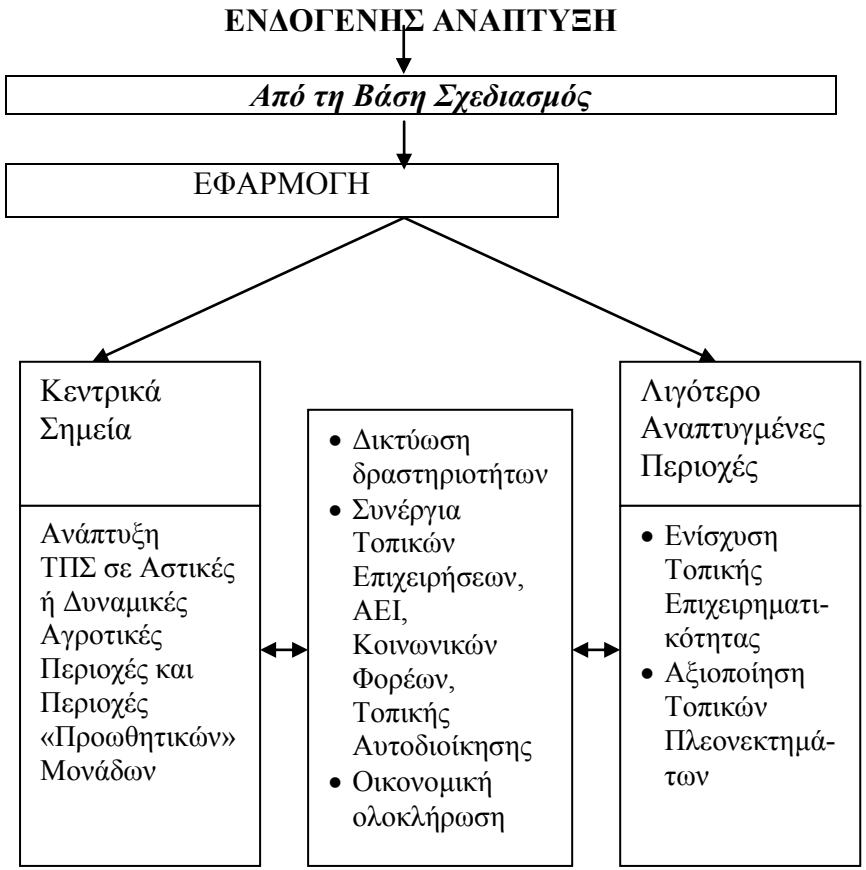
ΕΝΔΟΓΕΝΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ
Από τη Βάση Σχεδιασμός
ΕΦΑΡΜΟΓΗ
Κεντρικά Σημεία
Ανάπτυξη ΤΠΣ σε Αστικές ή Δυναμικές Αγροτικές Περιοχές και Περιοχές «Προωθητικών» Μονάδων
• Δικτύωση δραστηριοτήτων
• Συνέργια Τοπικών Επιχειρήσεων, ΑΕΙ, Κοινωνικών Φορέων, Τοπικής Αυτοδιοίκησης
• Οικονομική ολοκλήρωση
Λιγότερο Αναπτυγμένες Περιοχές
• Ενίσχυση Τοπικής Επιχειρηματι-κότητας
• Αξιοποίηση Τοπικών Πλεονεκτημά-των

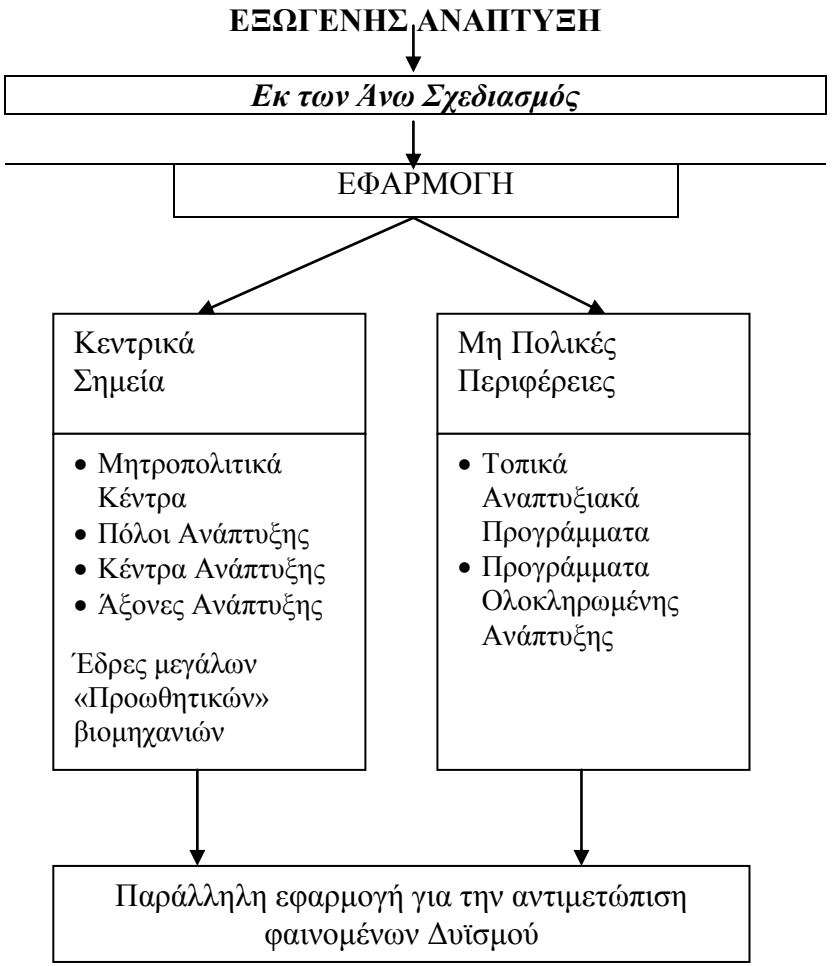
ΕΞΩΓΕΝΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ
Εκ των Άνω Σχεδιασμός
ΕΦΑΡΜΟΓΗ
Κεντρικά Σημεία
• Μητροπολιτικά Κέντρα
• Πόλοι Ανάπτυξης
• Κέντρα Ανάπτυξης
• Άξονες Ανάπτυξης
Έδρες μεγάλων «Προωθητικών» βιομηχανιών
Μη Πολικές Περιφέρειες
• Τοπικά Αναπτυξιακά Προγράμματα
• Προγράμματα Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης
Παράλληλη εφαρμογή για την αντιμετώπιση φαινομένων Δυϊσμού

Γίνεται κατανοητό ότι το πρότυπο ανάπτυξης της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου θα αποτελεί συνδυασμό των δύο επιμέρους προτύπων, πολικής και ολοκληρωμένης ανάπτυξης και κατ' επέκταση της στρατηγικής «εκ των άνω» και «εκ των κάτω» ανάπτυξης.

Για την εφαρμογή της στρατηγικής της εκ των Άνω Ανάπτυξης, όπως αυτή υλοποιείται από τον Εθνικό Αναπτυξιακό Σχεδιασμό και Προγραμματισμό (με τα Σχέδια Ανάπτυξης των Περιφερειών και τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα), λειτουργούν οι υπάρχουσες Περιφέρειες. Για την εφαρμογή της στρατηγικής της από τη Βάση Ανάπτυξης (τοπική – ενδογενής ανάπτυξη), απαιτείται ο προσδιορισμός Μικροπεριφερειών Προγραμματισμού, σε επίπεδο Περιφερειακής Ενότητας. Στο πλαίσιο αυτό, για το νησιωτικό χώρο της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, αφού διερευνήθηκαν οι αναπτυξιακές δυνατότητες και οι περιορισμοί, επιδιώκεται η διαμόρφωση του προσαρμοσμένου αυτού προτύπου περιφερειακής ανάπτυξης, το οποίο θεωρείται ικανό να προωθεί σε μόνιμη βάση την αναπτυξιακή δυναμική του χώρου αυτού μέσω:

- Της ενίσχυσης και ορθολογικής οργάνωσης των δυναμικών Πόλων και Κέντρων Ανάπτυξης.
- Της ενίσχυσης των προωθητικών δραστηριοτήτων και των επιχειρηματικών και αναπτυξιακών υποδομών που θα τις στηρίζουν.
- Της αξιοποίησης τοπικών πλεονεκτημάτων και της ενεργοποίησης της τοπικής επιχειρηματικότητας, με την ενίσχυση και ανάδειξη των Τοπικών Παραγωγικών Συστημάτων και των Συστημάτων Δημιουργικού Περιβάλλοντος και την ουσιαστική συμμετοχή των τοπικών φορέων στην αναπτυξιακή διαδικασία.
- Της ολοκλήρωσης του νησιωτικού χώρου με τη διαμόρφωση μικροπεριφερειών προγραμματισμού και την ενίσχυση της διανησιωτικής συνεργασίας και των δικτυώσεων.

Η διαμόρφωση του αναπτυξιακού προτύπου επιτρέπει στη συνέχεια τη χάραξη και εφαρμογή μιας προσαρμοσμένης και περισσότερο αποτελεσματικής στρατηγικής ανάπτυξης του νησιωτικού χώρου της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου. Το συνακόλουθο

αναπτυξιακό πρότυπο χωρικής και κλαδικής ανάπτυξης της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου σκιαγραφείται ως εξής:

Πίνακας 1.107
Ενδεικτική εξειδίκευση του Αναπτυξιακού Προτύπου στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

Πόλος Ανάπτυξης	**Νομός Δωδεκανήσου:** Ρόδος (και δευτερευόντως, η Κως) **Νομός Κυκλάδων:** Ερμούπολη- Σύρος		
Κέντρα Ανάπτυξης	**Νομός Δωδεκανήσου:** Κως, Κάλυμνος, Λέρος **Νομός Κυκλάδων:** Νάξος, Πάρος, Μύκονος, Θήρα, Άνδρος		
Τοπικά Κέντρα	**Νομός Δωδεκανήσου:** Κάρπαθος, Κάσος, Πάτμος **Νομός Κυκλάδων:** Μήλος, Κέα, Ίος, Σίφνος, Σέριφος, Αμοργός		
Προωθητικές Δραστηριότητες	α) Τουρισμός, Εμπόριο, Μεταφορές		
	β) Πρωτογενής Τομέας (αλιεία, τοπικά προϊόντα) και τοπικές ΜΜΕ		
	γ) Εκπαίδευση, Υγεία		
	δ) Πολιτισμός, Τοπική Παράδοση		
Τοπικά Παραγωγικά Συστήματα	α) Τουρισμός – Ειδικές Μορφές - Τοπικά Προϊόντα β) Μεταφορές - Εμπόριο – Υπηρεσίες		
	γ) Ανώτατη Εκπαίδευση - Ε.Τ.Α. - Συνεδριακός Τουρισμός		
Εν δυνάμει Μικροπεριφέρειες Προγραμματισμού	• Δήμοι Ρόδου- Μεγίστης- Σύμης - Τήλου – Χάλκης	•Δήμος Άνδρου	• Δήμοι Μυκόνου- Ερμούπολης- Τήνου-
	• Δήμοι Κω- Νίσυρο	• Δήμοι Ανάφης- Θήρας- Ίου- Σίκινου- Φολέγανδρου	• Δήμοι Κέας- Κύθνου
	• Δήμοι Αγαθονήσου, Αστυπάλαιας, Καλυμνίων, Λειψών, Λέρου, Πάτμου	• Δήμοι Κιμώλου- Μήλου- Σέριφου- Σίφνου	• Δήμοι Αμοργού- Νάξου
	• Δήμοι Καρπάθου- Κάσου	• Δήμος Αντιπάρου- Πάρου	

Στρατηγικές Επιλογές Νησιωτικής Ανάπτυξης: Εξωγενής και Ολοκληρωμένη Ενδογενής Ανάπτυξη

Στη βάση του παραπάνω προτύπου θα πρέπει να διερευνηθούν οι δύο βασικές αναπτυξιακές στρατηγικές, η εξωγενής και η ενδογενής ανάπτυξη, έτσι ώστε να είναι δυνατή η διαμόρφωση των τελικών εναλλακτικών σεναρίων για το μοντέλο ανάπτυξης και τη στρατηγική της περιοχής και των επιμέρους μικροπεριφερειών της. Στο πλαίσιο αυτό, οι δύο στρατηγικές επιλογές, προσαρμοσμένες στην αναπτυξιακή φυσιογνωμία και τις δυνατότητες της περιοχής, σκιαγραφούνται ως εξής:

1η Στρατηγική Επιλογή: Εξωγενής Ανάπτυξη

Τα κύρια χαρακτηριστικά της Εξωγενούς Ανάπτυξης είναι:

- Η εξωγενής κυριαρχία επενδύσεων και επιχειρήσεων, κυρίως μεγάλης κλίμακας ή καινοτομίας και υψηλής τεχνολογίας.
- Η υπερεθνική πόλωση του τουρισμού (βάσει των επιλογών των μεγάλων τουριστικών πρακτορείων – tour operators).
- Η λειτουργία δυναμικών πόλων ανάπτυξης, εθνικής και υπερεθνικής εμβέλειας.
- Η υποταγή του κοινωνικού (βιωμένου) χώρου, που έχει σχέση κυρίως με το αστικό και οικιστικό περιβάλλον, τις κοινωνικές σχέσεις και τη ζωή των κατοίκων, στον οικονομικό χώρο, που δημιουργείται και ελέγχεται από τις επιχειρήσεις και κυριαρχείται από τις σχέσεις, ροές και αλληλεξαρτήσεις που δημιουργούν οι οικονομικές μονάδες.

2η Στρατηγική Επιλογή: Ολοκληρωμένη - Ενδογενής Ανάπτυξη

Τα βασικά χαρακτηριστικά της στρατηγικής αυτής επιλογής είναι:

- Η ενεργοποίηση της Τοπικής Επιχειρηματικής Δραστηριότητας.
- Η ανάπτυξη Τοπικών Παραγωγικών Κυκλωμάτων, Συστημάτων Δημιουργικού Περιβάλλοντος και η ανάληψη Τοπικής Δημόσιας Δράσης.
- Η προστασία του περιβάλλοντος και η προώθηση της Αειφόρου Ανάπτυξης.
- Η ισόρροπη χωρική και κλαδική ανάπτυξη.
- Η αξιοποίηση τοπικών αναπτυξιακών πόρων και τοπικών προϊόντων.
- Η οριοθέτηση και λειτουργία αναπτυξιακών μικροπεριφερειών προγραμματισμού.

Η προτεινόμενη, συνδυασμένη, στρατηγική ανάπτυξης για τη Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου αξιοποιεί τα θετικά στοιχεία των δύο επιμέρους στρατηγικών επιλογών και μειώνει τις αρνητικές επιπτώσεις της κάθε μίας από αυτές. Οι πολιτικές για την υλοποίηση της συνδυασμένης αυτής στρατηγικής χρησιμοποιούν τόσο τα παραδοσιακά μέσα της Περιφερειακής Πολιτικής (υποδομές, κίνητρα, θεσμοί κ.λπ.), που έχουν στηρίξει για πολλές δεκαετίες το πρότυπο και τη στρατηγική της Πολικής, «εκ των άνω» ανάπτυξης, όσο και νέα μέσα (τοπική ανάπτυξη, ΜΜΕ κ.λπ.), στη βάση του προτύπου της Τοπικής – Ενδογενούς και «εκ των κάτω» ανάπτυξης. Στο πλαίσιο αυτό, οι πολιτικές στις οποίες στηρίζεται η αναπτυξιακή στρατηγική για τη Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου σκιαγραφούνται ως εξής:

Πίνακας 1.108
Ενδεικτική εξειδίκευση των Πολιτικών της Αναπτυξιακής Στρατηγικής για την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου – Προϋποθέσεις δημιουργίας Δημιουργικού Περιβάλλοντος

Πολιτικές	**Κατευθύνσεις Δράσεων**	**Φορείς Υποστήριξης**
1. Παραδοσιακά Μέσα	•Υποδομές (μεταφορών, υγείας, πρόνοιας, εκπαίδευσης, ενέργειας, Επιχειρηματικές Περιοχές κ.ά.) •Κίνητρα •Κατάρτιση •Θεσμικές Ρυθμίσεις	• Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου •Επιμελητήρια •Αναπτυξιακοί φορείς
2. Συστήματα Καινοτομικού Περιβάλλοντος – Δικτυώσεις	•Μεταφορά Τεχνολογίας •Καινοτομικές Δράσεις •Δίκτυα Συνεργασιών – Clusters •Τοπικά Παραγωγικά Συστήματα και Συστήματα Καινοτομικού Περιβάλλοντος •Κεφάλαια Υψηλού Επιχειρηματικού Κίνδυνου	• Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου •Δήμοι •Επιμελητήρια •Επιχειρήσεις •Αναπτυξιακοί φορείς •Επιχειρήσεις •Τράπεζες

	•ΒΕΠΕ υψηλής στάθμης – Τεχνοπολικά Συγκροτήματα (Τεχνοπόλεις, Τεχνολογικά Πάρκα κ.ά.)	•Ερευνητικά Κέντρα •Πανεπιστήμιο •Καινοτόμες Επιχειρήσεις •Περιφέρεια
3. Κοινωνική και Πολιτιστική Ανάπτυξη	•Πολιτιστική Ανάπτυξη •Ενίσχυση Τεταρτογενή Τομέα •Αειφόρος Ανάπτυξη •Αναψυχή	• Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου •Δήμοι •Επιμελητήρια •Αναπτυξιακοί φορείς
	•Τουρισμός Τρίτης Ηλικίας και λοιπές εναλλακτικές μορφές	•Επιχειρήσεις
	•Τοπική Παράδοση •Δημιουργία Φορέων Προσωπικοτήτων Κ.λ.π.	•Πανεπιστήμιο •Φορείς και Προσωπικότητες της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου και της Ομογένειας •Λοιποί Πολιτιστικοί Φορείς

Τονίζεται ότι η αποτελεσματική εφαρμογή της στρατηγικής αυτής απαιτεί την ενεργοποίηση του επιχειρηματικού κόσμου, των φορέων της τοπικής αυτοδιοίκησης και της περιφερειακής διοίκησης και των αναπτυξιακών και κοινωνικών φορέων της περιοχής, καθώς και τη στενή συνεργασία όλων των φορέων μεταξύ τους.

Συνοπτικές επισημάνσεις τομεακών στρατηγικών κατευθύνσεων

Η ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης του Νοτίου Αιγαίου, ανέδειξε τα βασικά χαρακτηριστικά, τα συγκριτικά πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της τοπικής οικονομίας, καθώς και τους τομείς στους οποίους διαπιστώνονται συγκεκριμένες ευκαιρίες ή και απειλές για την περαιτέρω ανάπτυξη, μέσα στο νέο διεθνώς διευρυμένο πλαίσιο ανάπτυξης.

Ο υψηλός σχετικά με τον εθνικό μέσο όρο ρυθμός ανάπτυξης της Περιφέρειας, η πληθυσμιακή αύξηση και η ευνοϊκή σύνθεση του πληθυσμού, τα υψηλά ποσοστά

απασχόλησης και η ροπή προς την επιχειρηματικότητα (στον ευρύτατο τομέα των υπηρεσιών) του τοπικού πληθυσμού, ο εξωστρεφής χαρακτήρας της ανάπτυξης λόγω της ιδιαίτερα σημαντικής συμμετοχής του τουριστικού τομέα σε αυτήν, οι ευνοϊκές κλιματολογικές συνθήκες, το ιδιαίτερα πλούσιο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον και η διαθεσιμότητα ικανού επιστημονικού δυναμικού στην περιοχή, αποτελούν ορισμένα ισχυρά σημεία που συνδέονται με την παραγωγική διάρθρωση της Περιφέρειας και αποτελούν τη βάση για τον προγραμματισμό της ανάπτυξης κατά την επόμενη δεκαετία.

Παρά την αναμφισβήτητη παρουσία τέτοιων ευνοϊκών παραγόντων, το μέχρι σήμερα αναπτυξιακό πρότυπο της περιοχής αναδεικνύει και συγκεκριμένες ατέλειες, οι οποίες προκειμένου να αντιμετωπιστούν απαιτούν την υιοθέτηση ολοκληρωμένων πολιτικών που θα παρεμβαίνουν σε κρίσιμους τομείς όπως είναι αυτοί της βελτίωσης της προσπελασιμότητας της περιοχής, της ενίσχυσης ή/και διαφοροποίησης του παραγωγικού περιβάλλοντος, της βελτίωσης των όρων διαχείρισης των φυσικών πόρων και ενίσχυσης της αειφορίας τους, της υιοθέτησης στρατηγικών στους τομείς του ανθρώπινου δυναμικού, της καινοτομίας και της κοινωνικής συνοχής.

Βασικό χαρακτηριστικό της οικονομίας της Περιφέρειας αποτελεί η κυρίαρχη **ανάπτυξη του τομέα των Υπηρεσιών** σε σχέση με τους άλλους παραγωγικούς τομείς. Η ανάπτυξη της περιοχής στηρίχθηκε στο μεγαλύτερο βαθμό στον μαζικό τουρισμό, γεγονός το οποίο αφενός εξασφάλισε υψηλούς ιστορικά ρυθμούς ανάπτυξης και αυξημένη εξωστρέφεια της τοπικής οικονομίας, από την άλλη όμως οδήγησε στη μονοειδίκευση της τοπικής παραγωγικής διάρθρωσης, που χαρακτηρίζεται από την ισχνή παρουσία του πρωτογενή και του δευτερογενή τομέα. Η ανάπτυξη του τουρισμού δεν οδήγησε στην προώθηση των άλλων τομέων της οικονομίας, λόγω έλλειψης διασύνδεσης του τουριστικού τομέα με αυτούς.

Περαιτέρω, η ίδια η τουριστική ανάπτυξη παρουσιάζει σημαντικές ενδοπεριφερειακές διαφοροποιήσεις. Η διαθεσιμότητα των αναγκαίων υποδομών περιορίζεται στα μεγαλύτερα νησιά, με αποτέλεσμα τη συγκέντρωση του τουριστικού ρεύματος σε αυτά. Παρά την ύπαρξη σημαντικών φυσικών και πολιτιστικών πόρων και σε μικρότερα νησιά της περιοχής, πολλά από αυτά παρέμειναν έξω από το πλαίσιο

τουριστικής ανάπτυξης, με δυσμενή αποτελέσματα στην εξέλιξη του εισοδήματος και των επιπέδων διαβίωσης του τοπικού πληθυσμού.

Η δυναμική τουριστική ανάπτυξη των προηγούμενων δεκαετιών ήδη παρουσιάζει προβλήματα, όπως αυτά προσδιορίζονται τόσο από τον περιορισμό των ρυθμών αύξησης της προσφοράς ξενοδοχειακών κλινών, όσο και από την περιορισμένη σε σχέση με άλλες περιοχές της χώρας ανταγωνιστικότητα των μονάδων υψηλότερης τάξης.

Ο κορεσμός της τουριστικής δραστηριότητας στην Περιφέρεια είναι το αποτέλεσμα του μονομερούς προτύπου ανάπτυξής του που στηρίχθηκε σχεδόν αποκλειστικά σε πρότυπα μαζικού τουρισμού που στηρίζονται σχεδόν αποκλειστικά στην αξιοποίηση των στοιχείων του ήλιου και της θάλασσας, σε συνδυασμό με τη δυναμική ανάπτυξη νέων ανταγωνιστικών προορισμών σε διεθνές επίπεδο, οι οποίοι προσφέρουν υπηρεσίες υψηλής ποιότητας και εναλλακτικές επιλογές παραθερισμού και αναψυχής. Η περιορισμένη αξιοποίηση άλλων πόρων της περιοχής, με κυρίαρχους τους πολιτιστικούς πόρους, η εγκατάλειψη παραδοσιακών δραστηριοτήτων και τεχνών, η ανεπαρκής αξιοποίηση καινοτομικών δράσεων προβολής και ανάδειξης των πόρων της περιοχών, συνέβαλαν στην εμφάνιση του εποχιακού προτύπου ανάπτυξης της τουριστικής δραστηριότητας, το οποίο είναι επιπλέον ιδιαίτερα ευάλωτο από τις διεθνείς οικονομικές διακυμάνσεις.

Παρά την ύπαρξη αυτών των αδυναμιών, ο τομέας του τουρισμού συνεχίζει να αποτελεί την κινητήρια δύναμη ανάπτυξης της περιοχής, λόγω της ιδιαίτερα σημαντικής κυριαρχίας του στην τοπική παραγωγική διάρθρωση, της ύπαρξης αναξιοποίητων μέχρι σήμερα πλεονεκτημάτων και των νέων δυνατοτήτων για ανάπτυξη που παρέχονται στο πλαίσιο των Περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Προκειμένου να γίνει αυτό δυνατό, είναι αναγκαία η υιοθέτηση συγκεκριμένων παρεμβάσεων που αφορούν τόσο στον κλάδο του τουρισμού καθεαυτό, όσο και ευρύτερα στον τριτογενή τομέα, έτσι ώστε να δημιουργηθούν οι αναγκαίες προϋποθέσεις για τη διαφοροποίηση και συνολική αναβάθμιση του προσφερόμενου από την περιοχή τουριστικού προϊόντος και των υπηρεσιών που συνδέονται με αυτόν. Η υλοποίηση μιας ολοκληρωμένης πολιτικής για τον τουρισμό δεν μπορεί παρά να περιλαμβάνει, επίσης, παρεμβάσεις τόσο στους άλλους τομείς της παραγωγής, όσο

και σε βασικά στοιχεία των υποδομών της περιοχής, που συνδέονται άμεσα ή έμμεσα με την εξυπηρέτηση της τουριστικής κίνησης.

Η Περιφέρεια έχει όλες τις προϋποθέσεις ανάπτυξης όλων των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, όπως αναφέρεται σε πολλά σημεία της παρούσας μελέτης. Παράλληλα όμως, διαθέτει τα αναγκαία πλεονεκτήματα για την ανάπτυξη και προώθηση δραστηριοτήτων δημιουργικού περιβάλλοντος στον τριτογενή τομέα, όπως είναι η εκπαίδευση, η έρευνα, η ανάδειξη soft δραστηριοτήτων των νέων τεχνολογιών και της πληροφορικής, συμβουλευτικών και χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, συστάδων (clusters) καινοτομίας, διαμετακομιστικών εμπορικών δραστηριοτήτων κ.α.

Παράλληλα, μία ολοκληρωμένη στρατηγική ανάπτυξης, τόσο χωρικά όσο και τομεακά, δεν μπορεί να μην περιλαμβάνει και παρεμβάσεις στήριξης των άλλων τομέων παραγωγής, του πρωτογενή και του δευτερογενή. Η στρατηγική για τη στήριξη του **πρωτογενή τομέα** αφορά κυρίως στην ενίσχυση της διαφοροποίησης της περιορισμένης αγροτικής οικονομίας της περιοχής με την παροχή δυνατοτήτων στον τοπικό πληθυσμό για τη δημιουργία εναλλακτικών πηγών απασχόλησης και εισοδήματος σε δραστηριότητες που συνδέονται με την αγροτική ανάπτυξη και την ανάπτυξη της αλιείας. Βασικό στοιχείο της στρατηγικής αυτής αποτελούν η ενίσχυση της δημιουργίας εναλλακτικών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων από γεωργούς και αλιείς ή/και η δημιουργία προϋποθέσεων για την προστασία, διατήρηση, αξιοποίηση και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος των περιοχών αυτών. Δραστηριότητες της μορφής αυτής αποτελούν ο οικοτουρισμός, ο αγροτουρισμός και ο αλιευτικός τουρισμός.

Ο περιορισμένος χαρακτήρας του **δευτερογενή τομέα** και η απουσία σύνδεσής του με τον πρωτογενή και τον τριτογενή, απαιτούν την υιοθέτηση μιας στρατηγικής η οποία θα επιδιώκει την παραγωγική αναβάθμιση του τομέα προς αγαθά και υπηρεσίες υψηλότερης προστιθέμενης αξίας, βελτιωμένης ποιότητας και μεγαλύτερου βαθμού ενσωμάτωσης των στοιχείων της καινοτομίας. Με τον τρόπο αυτό η υιοθετούμενη στρατηγική για τον δευτερογενή τομέα ενσωματώνει τις προτεραιότητες του εθνικού προγραμματισμού για την ανταγωνιστικότητα, μέσω της υποστήριξης της τοπικής επιχειρηματικότητας, της αναβάθμισης της επιχειρηματικής βάσης σε τομείς που

υστερούν ως προς την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και της επέκτασης των δικτυώσεων μεταποίησης – υπηρεσιών.

Όπως έχει διαπιστωθεί υπάρχουν σημαντικά προβλήματα που αφορούν στην **προσπελασιμότητα της περιοχής**, τα οποία είναι αποτέλεσμα τόσο του νησιωτικού της χαρακτήρα, όσο και των ελλείψεων που παρουσιάζονται στην οργάνωση του συστήματος μεταφορικών συνδέσεων μεταξύ των νησιών και των ελλείψεων των μεταφορικών δικτύων στο εσωτερικό των νησιών. Τα προβλήματα αυτά ενισχύονται περαιτέρω από τις ελλιπείς λιμενικές υποδομές στο μεγαλύτερο τμήμα των νησιών και έχουν άμεση επίπτωση τόσο στην ίδια τη ζωή του τοπικού πληθυσμού όσο και στην ελκυστικότητα της Περιφέρειας ως περιοχής κατοικίας, ανάπτυξης επιχειρηματικής δραστηριότητας και αναψυχής.

Ο εκσυγχρονισμός του συστήματος μεταφορών και η ανάπτυξη ενός δικτύου αποτελεσματικών, ευέλικτων και ασφαλών μεταφορών αποτελεί μία από τις αναγκαίες προϋποθέσεις για την οικονομική ανάπτυξη, καθώς συμβάλλει στην ανάπτυξη της ελκυστικότητας της περιοχής και βελτιώνει την παραγωγικότητά της. Η στρατηγική στον τομέα των μεταφορών περιλαμβάνει την υιοθέτηση ενός πλαισίου προσαρμοσμένου στις ειδικές ανάγκες της περιφέρειας και των νησιών που εντάσσονται σε αυτή. Δεδομένου ότι στον τομέα των μεταφορών διαπιστώνεται η ύπαρξη ενός μεγάλου εύρους αναγκών που περιλαμβάνει από αναγκαίες παρεμβάσεις στο οδικό δίκτυο των μικρότερων νησιών μέχρι παρεμβάσεις μεγάλης εμβέλειας που αποτελούν εθνικές προτεραιότητες στους τομείς των οδικών, αεροπορικών και λιμενικών μεταφορών, είναι αναγκαία η ιεράρχηση των αναγκών με άξονα τη βελτίωση της σύνδεσης των απομονωμένων νησιών της περιοχής, αλλά και στη συνάφεια των παρεμβάσεων με τις ειδικές ανάγκες, το επίπεδο της οικονομικής ανάπτυξης των νησιών της περιοχής, τον παραγωγικό προσανατολισμό και τις προοπτικές εξέλιξης κάθε περιοχής.

Περαιτέρω, η έννοια της προσπελασιμότητας περιλαμβάνει πέραν των μεταφορικών υποδομών και την ανάγκη ενίσχυσης των δυνατοτήτων πρόσβασης ιδιαίτερα του πληθυσμού των περισσότερο απομακρυσμένων περιοχών σε μία σειρά υπηρεσίες γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος. Η μείωση της αναπτυξιακής υστέρησης που παρουσιάζουν ορισμένα νησιά και η αναστροφή της τάσης εγκατάλειψης και

δημογραφικού μαρασμού τους απαιτεί τη δρομολόγηση μιας σειράς παρεμβάσεων που θα στοχεύουν στην διαμόρφωση συνθηκών για την ανάπτυξη νέων οικονομικών δραστηριοτήτων, κυρίως στο τομέα των υπηρεσιών και του τουρισμού, για την διαφοροποίηση της οικονομικής βάσης και την δημιουργία θέσεων εργασίας. Απαραίτητη προϋπόθεση αποτελεί η ύπαρξη ικανοποιητικού επιπέδου υποδομών προσπελασιμότητας και η πρόσβαση σε υπηρεσίες γενικού οικονομικού σκοπού. Η βελτίωση της προσπελασιμότητας, τόσο σε όρους αναβάθμισης του μεταφορικού δικτύου όσο και σε όρους διάχυσης της χρήσης των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών θα συμβάλει στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων τους και στη συγκράτηση του πληθυσμού τους.

Βασικό στοιχείο της αναπτυξιακής στρατηγικής αποτελεί η διασφάλιση της μακροχρόνιας οικονομικής ανάπτυξης η οποία στηρίζεται στην ενίσχυση των συνεργιών ανάμεσα **στην προστασία του περιβάλλοντος** και της ανάπτυξης. Ο τομέας του περιβάλλοντος στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου απαιτεί την υιοθέτηση μιας στρατηγικής η οποία θα αξιοποιεί και θα αναδεικνύει την υψηλή ποιότητα του φυσικού περιβάλλοντος της περιοχής, θα λαμβάνει υπόψη την αυξημένη περιβαλλοντική ευαισθησία των νησιωτικών οικοσυστημάτων και θα αντιμετωπίζει τα προβλήματα που άπτονται θεσμικών και διοικητικών παρεμβάσεων που είναι αναγκαίες στους τομείς της θεσμοθέτησης των χρήσεων γης και της επίλυσης χωροταξικών ζητημάτων. Άμεση προτεραιότητα στον τομέα αυτό αποτελεί η ολοκλήρωση των αναγκαίων παρεμβάσεων στην περιοχή που σχετίζονται με τη διαχείριση των στερεών και υγρών αποβλήτων (περιλαμβανομένων των επικίνδυνων αποβλήτων) με στόχο την πλήρη εναρμόνιση της χώρας με όσα προβλέπονται από το Ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο για τους τομείς αυτούς.

Παράλληλα, ιδιαίτερα σημαντική μπορεί να είναι η συμβολή της Περιφέρειας στις ευρωπαϊκές και εθνικές προτεραιότητες της ενεργειακής πολιτικής, με κύρια την ανάγκη μείωσης της εξάρτησης από παραδοσιακές πηγές ενέργειας και της χρησιμοποίησης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, τομείς στους οποίους τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της περιοχής είναι ιδιαίτερα ισχυρά.

Οι παρεμβάσεις που αφορούν στην ενίσχυση της **Κοινωνίας της Γνώσης και της Καινοτομίας** με στόχο την ανάπτυξη αποτελούν τον ακρογωνιαίο λίθο του

προγραμματισμού. Στο σύγχρονο διεθνές περιβάλλον οι επιλογές για την ανάπτυξη και τη δημιουργία απασχόλησης απαιτούν διαρθρωτικές αλλαγές στην οικονομία και προσανατολισμό προς δραστηριότητες που βασίζονται στη γνώση. Οι δραστηριότητες αυτές μπορούν να διαχέονται σε όλον τον παραγωγικό ιστό και απαιτούν την ανάληψη πρωτοβουλιών σε ένα μεγάλο εύρος παρεμβάσεων, όπως η προώθηση της καινοτομίας μέσω βελτιωμένων προϊόντων, διαδικασιών και υπηρεσιών που μπορούν να είναι ανταγωνιστικές σε διεθνές επίπεδο, η αύξηση των περιφερειακών δυνατοτήτων για την παραγωγή και χρήση νέων τεχνολογιών, η διάχυση της χρήσης των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών, η ενθάρρυνση της ανάπτυξης επιχειρηματικών κινδύνων, η αύξηση των δαπανών για ΕΤΑ, η βελτίωση της σύνδεσης Ερευνητικών Κέντρων και Πανεπιστημίων με τον παραγωγικό τομέα.

Η στρατηγική στον τομέα αυτό καλείται να συμβάλει επίσης στην επίτευξη των Ευρωπαϊκών και Εθνικών στόχων στους παραπάνω τομείς. Η λειτουργία ακαδημαϊκών και ερευνητικών μονάδων στο πλαίσιο του Πανεπιστημίου Αιγαίου, αποτελεί τη βάση για την προσπάθεια ενίσχυσης της ΕΤΑ σε τομείς προτεραιότητας που άπτονται της αναπτυξιακής φυσιογνωμίας και των προοπτικών της Περιφέρειας. Τα υψηλά ποσοστά οικονομικά ενεργού πληθυσμού και αυτοαπασχολούμενων και κυρίως η ροπή προς την επιχειρηματικότητα μπορούν να λειτουργήσουν προς την κατεύθυνση της διευκόλυνσης της καινοτομίας με τα κατάλληλα μέτρα πολιτικής τα οποία θα ενισχύουν την επιχειρηματικότητα, θα περιορίζουν τους κινδύνους από την ανάπτυξη δραστηριοτήτων υψηλού ρίσκου και θα παρέχουν προς τις επιχειρήσεις τις αναγκαίες διευκολύνσεις προκειμένου να βελτιώσουν την ανταγωνιστικότητά τους εκμεταλλευόμενες τις δυνατότητες που τους παρέχει η διεθνής και η τοπική αγορά. Η διευκόλυνση της δημιουργίας και ανάπτυξης νέων επιχειρήσεων, η ενθάρρυνση της διατήρησης και δημιουργίας καινοτομικών επιχειρήσεων από ερευνητικά ιδρύματα αποτελούν στοιχεία μιας τέτοιας στρατηγικής.

Στο πλαίσιο αυτό η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου έχει την δυνατότητα και την ευκαιρία να κεφαλαιοποιήσει τις δυνατότητες του ακαδημαϊκού δυναμικού της χώρας σε τοπικό αλλά και σε εθνικό επίπεδο, σε συνδυασμό με τις παραγωγικές δυνάμεις της τοπικής οικονομίας και τους πολιτικούς φορείς σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης μέσω του Περιφερειακού Συμβουλίου Έρευνας και Καινοτομίας (ΠΣΕΚ). Το ΠΣΕΚ,

κατά τη νομοθετημένη αποστολή του (ν. 4386/2016), είναι όργανο υποστήριξης αναπτυξιακών δράσεων και υλοποίησης της ΕΣΕΤΑΚ (Εθνική Στρατηγική Έρευνας Τεχνολογικής Ανάπτυξης και Καινοτομίας) σε περιφερειακό επίπεδο. Η δράση του αφορά εισηγήσεις, μελέτες πεδίου, καταγραφές και αξιολογήσεις των υφιστάμενων υποδομών ή του διαθέσιμου ανθρώπινου δυναμικού και συγκριτικές εκτιμήσεις σε ό,τι αφορά στη δημιουργία περιφερειακών συσπειρώσεων ερευνητικών οργανισμών, τεχνολογικών φορέων, επιχειρήσεων, λοιπών φορέων και περιφερειακών αρχών, για την προώθηση της καινοτομίας, την ενθάρρυνση της ανάπτυξης σχημάτων σύμπραξης του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα και τη διαμόρφωση συνθηκών και προοπτικών επιτυχούς συμμετοχής οργανισμών των περιφερειών σε εθνικά και ευρωπαϊκά ερευνητικά έργα. Η σύνθεση του συνδυάζει την ακαδημαϊκή γνώση με την γνώση της πραγματικής οικονομίας και της τοπικής πραγματικότητας, έτσι ώστε να παρέχει χρήσιμες και ρεαλιστικές επιλογές πολιτικής στο πεδίο της έρευνας και της καινοτομίας με αναφορά στην Περιφέρεια.

Η διάδοση των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών σε ολόκληρη της οικονομία της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελεί βασικό της στόχο, ενώ στο εθνικό πλαίσιο υιοθετείται ήδη μία ολοκληρωμένη στρατηγική για την Ψηφιακή Σύγκλιση. Στο πλαίσιο της εξειδίκευσης της στρατηγικής αυτής, η Περιφέρεια θα πρέπει να κινηθεί προς την κατεύθυνση αφενός της προσπάθειας βελτίωσης της παραγωγικότητας της οικονομίας μέσω της χρήσης Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών και αφετέρου προς την κατεύθυνση της απρόσκοπτης πρόσβασης των πολιτών στις δυνατότητες των νέων τεχνολογιών και στη γνώση, της διαθεσιμότητας δηλαδή ψηφιακών υπηρεσιών προς όλους τους πολίτες και της καταπολέμησης του ψηφιακού χάσματος σε όλες του τις εκφάνσεις (γεωγραφικές, ηλικιακές, άτομα με αναπηρία κλπ.).

Η επίτευξη αυτής της στρατηγικής επιβάλλει την προώθηση της χρήσης των ΤΠΕ από τον παραγωγικό τομέα της τοπικής οικονομίας (σε όλο το φάσμα των οικονομικών κλάδων, περιλαμβανομένων των υπηρεσιών), την ανάπτυξη ψηφιακών υπηρεσιών Δημόσιας Διοίκησης και τη βελτίωση της παραγωγικότητας του δημόσιου τομέα και την προώθηση της επιχειρηματικότητας σε τομείς που αξιοποιούν ΤΠΕ.

Η **ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου** είναι μια οριζόντια πολιτική η οποία συνδέεται με όλες τις άλλες επιμέρους πολιτικές που συμβάλλουν και εξυπηρετούν τη γενικότερη πολιτική της Σύγκλισης και Συνοχής. Δεδομένου ότι ο ανθρώπινος παράγοντας είναι ο αποδέκτης της ανάπτυξης, αλλά παράλληλα και ένας από τους βασικούς παραγωγικούς συντελεστές για την ανάπτυξη, είναι εμφανές ότι οποιαδήποτε αναπτυξιακή στρατηγική είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με το ανθρώπινο δυναμικό. Η στρατηγική για την περιφέρεια στον τομέα αυτό αποβλέπει στην επίτευξη της πλήρους και ποιοτικής απασχόλησης, της ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού και της εμπέδωσης συνθηκών κοινωνικής συνοχής και ίσων ευκαιριών. Μία τέτοια στρατηγική περιλαμβάνει ουσιαστικά δύο συνιστώσες.

Η πρώτη αφορά στην αναγκαία επένδυση στο ανθρώπινο δυναμικό με στόχους τη βελτίωση, την αναβάθμιση και ενίσχυση των δεξιοτήτων του σύμφωνα με τις ανάγκες της παραγωγικής δραστηριότητας και με βάση τις ραγδαίες αλλαγές της τεχνολογίας. Η επένδυση αυτή αποτελεί βασικό παράγοντα για την αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας, καθώς και βασική προϋπόθεση για την αύξηση της απασχολησιμότητας του τοπικού πληθυσμού και τη μείωση των ανισοσκελειών μεταξύ προσφοράς και ζήτησης εργασίας. Δεδομένου του συγκριτικά υψηλού εκπαιδευτικού επιπέδου του τοπικού πληθυσμού, δημιουργείται η αναγκαιότητα αναπροσδιορισμού των εκπαιδευτικών γνώσεων και δεξιοτήτων προς την κατεύθυνση του υψηλού επιπέδου δεξιοτήτων που απαιτεί η αγορά, και η ενίσχυση της δια βίου μάθησης για συνεχή προσαρμογή των δεξιοτήτων και γνώσεων στις ραγδαία μεταβαλλόμενες απαιτήσεις των παραγωγικών / οικονομικών δραστηριοτήτων. Η υλοποίηση της συνιστώσας αυτής απαιτεί τη δημιουργία ολοκληρωμένου συστήματος εκπαίδευσης και κατάρτισης σε σύγχρονες δεξιότητες.

Η δεύτερη συνιστώσα αφορά στην προσπάθεια επίτευξης της πλήρους απασχόλησης σε ποιοτικές θέσεις εργασίας και η διατήρηση των θέσεων απασχόλησης, που αποτελούν κρίσιμες παραμέτρους για την οικονομική ανάπτυξη και την ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής. Η επίτευξη των στόχων αυτών προϋποθέτει τη δημιουργία κατάλληλων συνθηκών και προϋποθέσεων, προκειμένου να ενθαρρυνθεί η ένταξη και η παραμονή στην αγορά εργασίας και στην απασχόληση ατόμων, τα οποία αντιμετωπίζουν προβλήματα πρόσβασης, μέσω των κατάλληλών παρεμβάσεων απόκτησης εκείνων των δεξιοτήτων που απαιτεί η παραγωγική δραστηριότητα ενώ

παράλληλα επιδιώκεται η άμβλυνση του φαινομένου του κοινωνικού αποκλεισμού ευπαθών ομάδων, κυρίως μέσω της εξασφάλισης των προϋποθέσεων και μηχανισμών πρόσβασης στην αγορά εργασίας.

Μια καινοτόμα δυνητική επιλογή σε αυτό το πλαίσιο για την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου είναι η αξιοποίηση της δυνατότητας που παρέχει η νομοθεσία για την ανώτατη εκπαίδευση (ν.4009/2011) για την υποστήριξη οργάνωσης και λειτουργίας επωνύμων εδρών σε Ιδρύματα Ανώτατης Εκπαίδευσης. Μια τέτοια έδρα με θεματική αναφορά στη νησιωτικότητα και τη λειτουργία της έννοιας αυτής ως πολιτικό στόχο και παράμετρο δράσης στο μοντέλο διακυβέρνησης τόσο σε εθνικό αλλά κυρίως σε ευρωπαϊκό επίπεδο, θα προσδώσει στην Περιφέρεια τη δυνατότητα διαρκούς επιστημονικής τεκμηρίωσης υψηλού επιπέδου στα αιτήματα της προς τις εθνικές και ευρωπαϊκές αρχές για να υποστηρίζουν εμπράκτως τις νησιωτικές περιοχές και παράλληλα θα παράξει εκπαιδευτικό υλικό εξειδικευμένο προς αυτή την κατεύθυνση. Παράλληλα, η εκπαιδευτική δραστηριότητα μιας τέτοιας έδρας θα έχει ως αποτέλεσμα την εξειδικευμένη επιστημονική κατάρτιση νέων επιστημόνων, που θα μπορούν να υποστηρίζουν το σχεδιασμό και την εφαρμογή δημόσιων πολιτικών αλλά και ιδιωτικών πρωτοβουλίων σε όλους τους τομείς της οικονομικής δραστηριότητας και του κοινωνικού γιγνεσθαι των νησιών.

Στρατηγικοί Στόχοι του Αιγαιακού Χώρου

Με βάση την ανωτέρω ανάλυση και τα βασικά αναπτυξιακά χαρακτηριστικά των νησιών, οι ανωτέρω τεθέντες βασικοί Στρατηγικοί Στόχοι του Αιγαιακού Χώρου, εξειδικεύονται ως εξής:

1. **Αντιμετώπιση της Περιφερειακότητας και των Προβλημάτων στις Μεταφορές και στην Πρόσβαση στις Αγορές.**

Τα στρατηγικά προβλήματα που παρουσιάζονται στον τομέα αυτό είναι:

- Ο Χρόνος και το Κόστος Μεταφοράς
- Τα καιρικά προβλήματα και οι επιπτώσεις τους στις θαλάσσιες μεταφορές
- Η Διπλή Νησιωτικότητα

- Η ανεπάρκεια λιμένων και αεροδρομίων (που επιτείνεται από την εποχική αύξηση του τουριστικού ρεύματος)
- Ο Προσανατολισμός των Επενδύσεων και των Μεγάλων Επιχειρήσεων στον ηπειρωτικό χώρο

Οι βασικοί στρατηγικοί στόχοι για την αντιμετώπιση των παραπάνω προβλημάτων είναι:

- Η Επιδότηση των Μεταφορών του Νησιωτικού χώρου (ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΟ ΙΣΟΔΥΝΑΜΟ)
- Η βελτίωση λιμανιών και αεροδρομίων
- Η βελτίωση των συνδέσεων μεταξύ των νησιών

Η δημιουργία κόμβων μεταφορών θα συμβάλει στη μείωση της Διπλής Νησιωτικότητας, αλλά και στην ενίσχυση των νησιωτικών Πόλεων Ανάπτυξης

- Ο εκσυγχρονισμός του Επιβατικού Στόλου
- Η Ενίσχυση των Τηλεπικοινωνιών και η γενικότερη ενίσχυση του Τομέα Τεχνολογιών Πληροφορικής Επικοινωνίας
- Η προσέλκυση δυναμικών επιχειρήσεων μέσω της αξιοποίησης του Αναπτυξιακού Νόμου και της δημιουργίας Επιχειρηματικών Υποδομών στους Νησιωτικούς Πόλους (ΒΕΠΕ, ΒΙΟΠΑ, Τεχνολογικά Πάρκα, Εμπορευματικά Κέντρα – Logistics κτλ)

2. Ενίσχυση της Οικονομικής Βάσης

Τα στρατηγικά προβλήματα που αφορούν τον τομέα αυτό είναι:

- Η περιορισμένη Οικονομική Βάση
- Ο προσανατολισμός στην Γεωργία και την Αλιεία και κυρίως η Τουριστική Μονοειδίκευση και Εξάρτηση. Η τελευταία δημιουργεί προβλήματα εποχικότητας και περιβαλλοντικής υποβάθμισης.
- Η βιομηχανική παρακμή, που οφείλεται στην κατάτμηση των αγορών, στο αυξημένο μεταφορικό κόστος, στην έλλειψη υπηρεσιών Συμβούλων
- Οι αυξημένες ανάγκες Υπηρεσιών Δημόσιου Τομέα ιδίως τις περιόδους αιχμής.
- Το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων

Οι στρατηγικοί στόχοι για την αντιμετώπιση των παραπάνω προβλημάτων είναι:

- Η κλαδική διαφοροποίηση της οικονομικής δραστηριότητας μέσω και της πολιτικής κινήτρων
- Η ενίσχυση των Νέων Τεχνολογιών, των Τεχνολογιών Πληροφορικής Επικοινωνίας και της Τηλεματικής της καινοτομίας κτλ.
- Η ενίσχυση των βιομηχανικών και επιχειρηματικών υποδομών (ΒΕΠΕ, Τεχνολογικά Πάρκα, Εμπορευματικά Κέντρα – Logistics κτλ)
- Η στήριξη Τοπικών Παραγωγικών Συστημάτων, Δικτύων Επιχειρήσεων, Clusters κτλ.
- Η ενίσχυση ειδικών μορφών τουρισμού, όπως ο Πολιτιστικός Τουρισμός
- Η δημιουργία ειδικών νησιωτικών ΚΕΠ

3. Η Ενίσχυση της Απασχόλησης

Τα στρατηγικά προβλήματα που αφορούν τον τομέα αυτό είναι:

- Η μείωση του Πληθυσμού, η γήρανση και η αύξηση της συμμετοχής του μη εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού
- Η μείωση του ποσοστού του νέου και εκπαιδευμένου ανθρώπινου δυναμικού
- Η έλλειψη παράδοσης στο επιχειρείν

Οι βασικοί στρατηγικοί στόχοι για την αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών είναι:

- Η ενίσχυση των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού
- Η στοχευμένη κατάρτιση σε θέματα επιχειρηματικότητας, Τεχνολογιών Πληροφορικής Επικοινωνίας, Εμπορίου και Εξαγωγών
- Η ενίσχυση των νησιωτικών Πανεπιστημίων και ΤΕΙ

4. Η Ενίσχυση της Πρόσβασης σε Υπηρεσίες Υγείας και Εκπαίδευσης

Τα στρατηγικά προβλήματα που αφορούν τον τομέα αυτό αφορούν κυρίως το κόστος, που

- στον τομέα της **υγείας** αφορά
  - τα έκτακτα περιστατικά
  - τα ατυχήματα και
  - της ειδικές θεραπείες
- στον τομέα της **εκπαίδευσης** αφορά
  - τις μικρές μονάδες, ιδίως της δευτεροβάθμιας

- την ειδική αγωγή

Οι βασικοί στρατηγικοί στόχοι για την αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών είναι:

- Ένα σύστημα επιδοτήσεων για την στήριξη των υπηρεσιών υγείας και εκπαίδευσης
- Ανάπτυξη και υιοθέτηση Νέων Τεχνολογιών και Τεχνολογιών Πληροφορικής Επικοινωνίας όπως Τηλεϊατρική, Τηλεδιάσκεψη, Τηλεκπαίδευση

5. Ενίσχυση Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ)

Για την αντιμετώπιση προβλημάτων του νησιωτικού χώρου, όπως αυτών που αφορούν τις υπηρεσίες υγείας και εκπαίδευσης απαιτείται η ανάπτυξη του τομέα ΤΠΕ.

Τα βασικά προβλήματα για την ανάπτυξη του τομέα αυτού στον νησιωτικό χώρο είναι:

- το κόστος εγκατάστασης του εξοπλισμού
- η έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού
- τα προβλήματα ποιότητας των Τηλεπικοινωνιών
- η απροθυμία των επιχειρήσεων Τεχνολογιών Πληροφορικής Επικοινωνίας να εγκατασταθούν στα νησιά

Οι βασικοί στρατηγικοί στόχοι για την αντιμετώπιση των παραπάνω προβλημάτων είναι:

- Η βελτίωση των Τηλεπικοινωνιακών Δικτύων και Υπηρεσιών στον νησιωτικό χώρο
- Η Εκπαίδευση και Κατάρτιση του νησιωτικού ανθρώπινου δυναμικού
- Η διάχυση της χρήσης Η/Υ και Διαδικτύου στον νησιωτικό χώρο
- Η εξειδίκευση του Αναπτυξιακού Νόμου με την πρόβλεψη ενισχυμένων κινήτρων επέκτασης – ίδρυσης επιχειρήσεων Τεχνολογιών Πληροφορικής Επικοινωνίας στον νησιωτικό χώρο

6. Αντιμετώπιση των Περιβαλλοντικών Προβλημάτων και του Περιορισμού των Φυσικών Πόρων

Τα βασικά προβλήματα του τομέα αυτού είναι:

- Οι περιορισμένοι φυσικοί πόροι λόγω του μικρού μεγέθους των νησιών και της κατάτμησης του νησιωτικού χώρου του Νότιου Αιγαίου
- Τα προβλήματα διαχείρισης του υδάτινου αποθέματος ιδίως την τουριστική περίοδο
- Η μειωμένη ενεργειακή επάρκεια και το υψηλό κόστος παραγωγής και μεταφοράς
- Η ανεπάρκεια διαχείρισης των απορριμμάτων και η έλλειψη υποδομών
- Η οικιστική επέκταση σε βάρος του φυσικού περιβάλλοντος και της αγροτικής γης
- Η ρύπανση των ακτών

Οι στρατηγικοί στόχοι για τη αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών είναι:

- Η Αξιοποίηση Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας
- Η ορθολογική διαχείριση υδάτων και η (ορθολογική) αξιοποίηση της αφαλάτωσης
- Η διαχείριση απορριμμάτων με την ανάπτυξη πρόσφορων μεθόδων και την δημιουργία των κατάλληλων υποδομών
- Η πολεοδομική οργάνωση και ο αυστηρός προγραμματισμός και έλεγχος χρήσεων γης

Υποστηρικτικά Εργαλεία

Το βασικό εργαλείο που μπορεί να αξιοποιήσει η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου για την υλοποίηση της ανωτέρω στοχοθεσίας είναι το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της στο πλαίσιο της προγραμματικής περιόδου 2014-2020.

Παράλληλα, πρέπει να επιδιώξει την αξιοποίηση των Τομεακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της περιόδου 2014-2020. Για τα ως άνω προγράμματα απαιτείται η καταγραφή των έργων και δράσεων που αφορούν την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου και η διαμόρφωση πλαισίου παρέμβασης για την υλοποίησή τους και την μεγιστοποίηση της περιφερειακής τους επίδρασης.

Ιδιαίτερη σημασία για το Νότιο Αιγαίο έχουν και τα Προγράμματα Διασυνοριακής, Διακρατικής και Διαπεριφερειακής Συνεργασίας. Και στην περίπτωση αυτή,

απαιτείται η καταγραφή των έργων και δράσεων που αφορούν την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου και η διαμόρφωση πλαισίου παρέμβασης για την υλοποίησή τους και την μεγιστοποίηση της περιφερειακής τους επίδρασης, καθώς επίσης και η υποστήριξη νέων προτάσεων.

Μια νέα γενιά εργαλείων έχει καθιερωθεί από την Ε.Ε., η οποία εντάσσει τη λογική της μόχλευσης άλλων πηγών χρηματοδότησης, και την αναχρηματοδότηση δράσεων μέσω δανειακών εργαλείων που αντικαθιστούν τις επιχορηγήσεις, στη συνολική χρηματοδοτική δράση της. Αυτά είναι:

- JESSICA (Κοινή ευρωπαϊκή υποστήριξη για βιώσιμες επενδύσεις σε αστικές περιοχές): Είναι μια πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η οποία αναπτύχθηκε από κοινού με την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και την Αναπτυξιακή Τράπεζα του Συμβουλίου της Ευρώπης (CEB). Στηρίζει τη βιώσιμη αστική ανάπτυξη και ανάπλαση μέσω μηχανισμών χρηματοοικονομικής τεχνικής, στους τομείς:
    - αστικές υποδομές – περιλαμβανομένων μεταφορών, ύδρευσης/επεξεργασίας λυμάτων, ενέργειας
    - χώρους πολιτιστικής κληρονομιάς ή πολιτιστικού ενδιαφέροντος– για τουριστικές ή άλλες βιώσιμες χρήσεις
    - αποκατάσταση υποβαθμισμένων βιομηχανικών τοποθεσιών περιλαμβανομένης της εκκαθάρισης και απορρύπανσης του χώρου
    - δημιουργία νέων επιφανειών για εμπορική χρήση, για τους τομείς των ΜΜΕ, των ΤΠ και/ή Ε&Α
    - πανεπιστημιακά κτήρια– ιατρικές, βιοτεχνολογικές και άλλες εξειδικευμένες εγκαταστάσεις
    - βελτιώσεις στην ενεργειακή αποδοτικότητα

- JEREMIE (Κοινοί ευρωπαϊκοί πόροι για τις μικροεπιχειρήσεις και τις μεσαίες επιχειρήσεις): Είναι μια πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η οποία αναπτύχθηκε από κοινού με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων. Προωθεί τη χρήση μέσων χρηματοοικονομικής τεχνικής για τη βελτίωση της πρόσβασης των ΜΜΕ σε χρηματοδότηση μέσω των παρεμβάσεων των διαρθρωτικών ταμείων.

- JASPERS: Προσφέρει ανεξάρτητες συμβουλές στις εν λόγω χώρες της ΕΕ, προκειμένου να τους δώσει τη δυνατότητα να προετοιμάσουν μεγάλα έργα υποδομής με καλύτερο τρόπο.

- JASMINE: Είναι η τέταρτη κοινή πρωτοβουλία της Επιτροπής, της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΤΕπ) και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Επενδύσεων (ΕΤΕ). Συστάθηκε με στόχο να βελτιώσει την ικανότητα των παρόχων μικροπιστώσεων/μικροχρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων σε διάφορους τομείς, όπως η χρηστή διακυβέρνηση, τα συστήματα πληροφορικής, η διαχείριση κινδύνων και ο στρατηγικός σχεδιασμός και να τους βοηθήσει να αποκτήσουν μια σταθερή και βιώσιμη θέση στην αγορά των μικροπιστώσεων,.

Αναπτυξιακός Νόμος

Ένα εργαλείο που έχει τύχει αξιοποίησης κατά το παρελθόν στο Νότιο Αιγαίο είναι ο Αναπτυξιακός Νόμος. Ο Αναπτυξιακός Νόμος αποτελεί ένα θεσμικό πλαίσιο καθεστώτων ενίσχυσης επενδυτικών σχεδίων, τα οποία υποβάλλονται από μεμονωμένες επιχειρήσεις ή ομάδες επιχειρήσεων προς αξιολόγηση και έγκριση υπαγωγής στις διατάξεις του. Μέχρι σήμερα, κατά τα τελευταία είκοσι χρόνια, έχουν υπάρξει και εφαρμοστεί τρία τέτοια νομοθετικά εργαλεία. Στον παρακάτω πίνακα φαίνεται ο αντίκτυπός των τριών προηγούμενων αναπτυξιακών νόμων που έχουν εφαρμοστεί στην ελληνική οικονομία:

Πίνακας 1.109
Επιδόσεις Αναπτυξιακών Νόμων 1998-2016

	Ν. 2601/1998	**Ν. 3299/2004**	**Ν. 3908/2011**
Αριθμός επενδυτικών σχεδίων	3.116	10.459	1.276
Ύψος επενδύσεων	3.590.158.365	22.464.740.784	6.021.766.328
Ενισχύσεις	1.114.748.524	9.573.740.964	1.991.038.154
Ενισχύσεις ως ποσοστό των επενδύσεων	31,05%	42,62%	33,06%
Μέσο μέγεθος επένδυσης	1.152.169	2.147.886	4.719.253
Μέσο μέγεθος ενίσχυσης	357.750	915.359	1.560.375
Μέση επενδυτική δαπάνη ανά θέση εργασίας	122.774	566.305	976.450
Μέση ενίσχυση ανά θέση εργασίας	38.121	241.341	322.854
Μέσος αριθμός νέων θέσεων εργασίας	9,4	3,8	4,8

ανά επένδυση			

Πηγή: Αιτιολογική Έκθεση Ν. 4399/2016

Ειδικά για το Νότιο Αιγαίο, με βάση τα στοιχεία της αρμόδιας Διεύθυνσης Αναπτυξιακού Προγραμματισμού της Περιφέρειας, ο τελευταίος αναπτυξιακός νόμος (ν. 3908/2001) χρηματοδότησε συνολικά 36 επενδύσεις (23 στις Κυκλάδες και 13 στα Δωδεκάνησα), με τη συντριπτική πλειοψηφία τους να λαμβάνουν χώρα στον τομέα του Τουρισμού. Τα συνολικά οικονομικά στοιχεία έχουν ως εξής:

Πίνακας 1.110
Χρηματοδοτήσεις ν. 3809/2011 στο Νότιο Αιγαίο

Περιοχή	Αριθμός Επενδύσεων	Θέσεις εργασίας	Προϋπολογισμός	Επιχορήγηση	Φοροαπαλλαγή
Κυκλάδες	23	49,04	27.410.726,81	9.111.657,68	865.985,03
Δωδεκάνησα	13	54,58	13.386.794,07	3.686.076,03	971.304.32
Νότιο Αιγαίο	36	103,52	40.797.520,88	12.797.733,71	1.837.289,35

Πηγή: Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου – Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού

Ο νέος αναπτυξιακός νόμος (ν. 4399/2016) διακρίνεται σε δυο μέρη, στο Γενικό και στο Ειδικό: Στο Γενικό μέρος περιέχονται οι βασικές ρυθμίσεις του νόμου σε συμφωνία, με το Γενικό Απαλλακτικό Κανονισμό (ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) αριθ. 651/2014 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής της 17ης Ιουνίου 2014), που αφορούν σε όλα τα καθεστώτα. Στο ειδικό μέρος περιγράφονται οκτώ (8) επιμέρους καθεστώτα ενισχύσεων, που περιλαμβάνουν: Ενισχύσεις Μηχανολογικού Εξοπλισμού, Γενική Επιχειρηματικότητα, Νέες ανεξάρτητες ΜΜΕ, Ενισχύσεις Καινοτομικού Χαρακτήρα για ΜΜΕ, Συνέργειες και δικτυώσεις, Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί – Ταμεία συμμετοχών, Ολοκληρωμένα χωρικά και κλαδικά σχέδια αλυσίδες αξίας, Επενδύσεις Μείζονος Μεγέθους. Επιλέξιμοι κλάδοι οικονομικής δραστηριότητας, είναι εκείνοι της μεταποίησης και μεγάλο μέρος των κλάδων παροχής διεθνώς εμπορεύσιμων υπηρεσιών και προϊόντων υπό την προυπόθεση της συμβατότητάς τους με τον ΓΑΚ. Το ελάχιστο ύψος επένδυσης ορίζεται ως εξής:

- 50.000€ για τις ΚΟΙΝΣΕΠ,
- 100.000€ για πολύ μικρές επιχειρήσεις
- 150.000€ για μικρές επιχειρήσεις,
- 250.000€ για μεσαίες επιχειρήσεις και για cluster,
- 500.000€ για μεγάλες επιχειρήσεις

Τα είδη ενίσχυσης είναι: α) φορολογική απαλλαγή, β) επιχορήγηση, γ) επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης (leasing), δ) επιδότηση μισθολογικού κόστους, ε) χρηματοδοτικά εργαλεία, στ) σταθεροποίηση συντελεστή φορολογίας εισοδήματος μέχρι τα επιτρεπόμενα όρια, ζ) ταχεία αδειοδότηση η) δάνεια (καθεστώς 6), θ) επενδύσεις ιδίων ή οιονεί ιδίων κεφαλαίων (καθεστώς 6).

Το μέγιστο ύψος ενίσχυσης ορίζεται σε: 5.000.000€ για κάθε επενδυτικό σχέδιο, 10.000.000€ για κάθε επιχείρηση και 20.000.000€ για κάθε όμιλο επιχειρήσεων. Η οικονομική συμμετοχή του φορέα είναι δυνατό να καλυφθεί είτε με ίδια κεφάλαια είτε με εξωτερική χρηματοδότηση ή με συνδυασμό των δύο.

Αξιοποίηση Δημόσιας Περιουσίας

Η αξιοποίηση της Δημόσιας Περιουσίας αποτελεί τη βασική παράμετρο του αναπτυξιακού σχεδιασμού της Περιφέρειας και βασικό μέσο οικονομικής ανάπτυξης. Προϋπόθεση της αξιοποίησης της Δημόσιας Περιουσίας είναι η πλήρης καταγραφή αυτής. Μετά την καταγραφή της Ακίνητης Περιουσίας για κάθε κτίριο ή οικόπεδο ή ομάδα κτιρίων ή οικοπέδων πρέπει να διαμορφωθεί Διαδικασία Αξιοποίησης, που θα περιλαμβάνει τα ακόλουθα βήματα :

- Εκτίμηση της αξίας στην παρούσα κατάσταση του κτιρίου / οικοπέδου
- Καταγραφή δυνητικών επιδράσεων της ευρύτερης περιοχής στην εξέλιξη, ανάπτυξη και λειτουργία νέων χρήσεων του κτιρίου / οικοπέδου
- Ιεράρχηση – Επιλογή νέας χρήσης (ή χρήσεων) με κριτήρια: επιδράσεις στην προσέλκυση επενδύσεων, επιδράσεις στην απασχόληση και το εισόδημα, επιδράσεις στην τοπική ανάπτυξη, επιδράσεις στο Real Estate
- Εκτιμητική του Ακινήτου στην Νέα Χρήση
- Επιλογή επενδυτικών – συμμετοχικών σχημάτων
- Τεχνικές Αξιοποίησης του Έργου
- Διερεύνηση των δυνατοτήτων χρηματοδότησης επιμέρους δράσεων
- Επικοινωνία – Δημοσιότητα

- Για την διαμόρφωση και την μεγιστοποίηση των αποτελεσμάτων της Αξιοποίησης της Ακίνητης Περιουσίας απαιτεί την εκπόνηση Ειδικής Μελέτης μετά την λεπτομερή καταγραφή.

Αναβάθμιση Διοικητικής Ικανότητας της Περιφέρειας

Η αναβάθμιση της διοικητικής ικανότητας της Περιφέρειας σχετίζεται και απαιτεί την λεπτομερή καταγραφή των ακόλουθων Τομέων :

- Στρατηγικές Αναπτυξιακές Επιλογές
- Ανθρώπινοι Πόροι
- Υλικοτεχνική Υποδομή
- Λειτουργίες και Συστήματα Οργάνωσης

Σύμφωνα με τις βασικές προδιαγραφές του Οδηγού Κατάρτισης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων των Περιφερειών και την εξειδίκευση του σχετικού εγχειριδίου οι ως άνω θεματικές αναλυτικά έχουν ως εξής:

Στρατηγικές Επιλογές

- Περιβάλλον και Ποιότητα Ζωής, με βασικές διοικητικές μονάδες τις:
  - Υπηρεσία Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού και την
  - Υπηρεσία Τεχνικών Έργων
- Κοινωνική Πολιτική, Υγεία δια Βίου Μάθηση, Πολιτισμός και Αθλητισμός, με βασικές διοικητικές μονάδες τις:
  - Υπηρεσία Δημόσιας Υγείας
  - Υπηρεσία Κοινωνικής Μέριμνας
  - Υπηρεσία Δια Βίου Μάθησης
- Τοπική Οικονομία και Απασχόληση, με βασικές διοικητικές μονάδες τις:
  - Υπηρεσία Αγροτικής Οικονομίας
  - Κτηνιατρική Υπηρεσία
  - Υπηρεσία Βιομηχανίας, Ενέργειας και Φυσικών Πόρων
  - Υπηρεσία Απασχόλησης, Εμπορίου και Τουρισμού
  - Υπηρεσία Μεταφορών Επικοινωνίας

Ανθρώπινοι Πόροι

Στον τομέα αυτό απαιτείται η καταγραφή του Ανθρώπινου Δυναμικού της Περιφέρειας κατά:

- Διεύθυνση
- Επίπεδο Εκπαίδευσης, Κλάδο και Ειδικότητα
- Σχέση Εργασίας

Υλικοτεχνική Υποδομή

Στον τομέα αυτό απαιτείται η καταγραφή της κτιριακής υποδομής της Περιφέρειας καθώς και του τεχνικού εξοπλισμού που χρησιμοποιείται από τις υπηρεσίες, με ειδικότερη καταγραφή των ακόλουθων στοιχείων:

- Ονομασία – Διεύθυνση κτιρίου
- Επιφάνεια
- Ιστορική – Αρχιτεκτονική αξία
- Δυναμικότητα
- Αριθμός εργαζομένων που στεγάζονται
- Προσβασιμότητα ΑΜΕΑ
- Αριθμός, Είδος και Κατανομή του Τεχνικού Εξοπλισμού

Λειτουργίες και Συστήματα Οργάνωσης

Στον τομέα αυτό περιλαμβάνονται:

➢ Οι Υπηρεσίες Υποστήριξης

- Υπηρεσία Αναπτυξιακού Προγραμματισμού
- Υπηρεσία Διαφάνειας και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης
- Υπηρεσία Εξυπηρέτησης του Πολίτη
- Υπηρεσία Διοίκησης
- Υπηρεσία Οικονομικού
- Νομική Υπηρεσία
- Υπηρεσία Εσωτερικού Ελέγχου
- Υπηρεσία Πολιτικής Προστασίας

➢ Τα Συστήματα Οργάνωσης όπως:

- Σύστημα Διαχείρισης Επιχειρησιακών Προγραμμάτων
- Σύστημα Διαχείρισης Γνώσης
- Διαχειριστική Επάρκεια

- ISO 9001/2008
- Επιμορφώσεις – Κατάρτιση
- Σύστημα Προγραμματισμού και Παρακολούθησης Έργων
- Σύστημα Διαχείρισης Ανθρώπινου Δυναμικού
- Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση (όπως Διαδικτυακή Πύλη, Ηλεκτρονική εξυπηρέτηση του πολίτη κτλ.)

Σημαντική εισροή στην προσπάθεια της Αναβάθμισης της Διοικητικής Ικανότητας της Περιφέρειας θα αποτελέσει η αξιοποίηση του Ερωτηματολογίου της Περιγραφής και της Αξιολόγηση της Κατάστασης από τις Υπηρεσίες και τα Νομικά Πρόσωπα και το ερωτηματολόγιο Ανοικτής Δημόσιας Διαβούλευσης για το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Περιφέρειας.

Βελτίωση της Οικονομικής Κατάστασης της Περιφέρειας

Η βελτίωση της Οικονομικής Κατάστασης της Περιφέρειας προϋποθέτει την προώθηση των θεμάτων που αναφέρονται στις τρεις προηγούμενες ενότητες, δηλαδή στις Υποστηρικτικές Πολιτικές, στην Αξιοποίηση της Περιουσίας και στην Αναβάθμιση της Διοικητικής Ικανότητας.

Ιδίως ενέργειες που αφορούν την Οργάνωση των Υπηρεσιών, την λειτουργία Συστημάτων Οργάνωσης, την Αξιοποίηση του Ανθρώπινου Δυναμικού και της Υλικοτεχνικής Υποδομής και Εξοπλισμού, είναι προϋποθέσεις για την βελτίωση της οικονομικής κατάστασης της Περιφέρειας.

1.2.1.3 Προσδιορισμός των αναπτυξιακών προτεραιοτήτων, σύμφωνα με τις οποίες θα διαμορφωθεί το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα, λαμβάνοντας υπόψη τις εθνικές (τομεακές και περιφερειακές) αναπτυξιακές προτεραιότητες

Ακολουθώντας την επιλογή που έγινε κατά την διαμόρφωση του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, για την προγραμματική περίοδο 2014-2020, στα πλαίσια της Πολιτικής Συνοχής της Ε.Ε. (βλ. Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Νοτίου Αιγαίου, 2015, σελ. 131 και 167), οι αναπτυξιακές προτεραιότητες της Περιφέρειας περιλαμβάνουν και συγκεκριμένες

δράσεις οι οποίες εστιάζουν στην αντιμετώπιση των ειδικών αναγκών γεωγραφικών περιοχών με δημογραφικές προκλήσεις και διαρκή φυσικά μειονεκτήματα, όπως είναι τα «μικρά νησιά»[39] που συνδυάζουν δημογραφικά προβλήματα και χαρακτηριστικά γεωγραφικής απομόνωσης. Έτσι σε κάθε Άξονα Προτεραιότητας, υπό την μορφή ειδικού Μέτρου, εντάσσονται δράσεις για τα μικρά νησιά της Περιφέρειας (Αγαθονήσι, Αμοργός, Ανάφη, Αντίπαρος, Άνω Κουφονήσι, Αρκοί, Αστυπάλαια, Δονούσα, Ηρακλειά, Θηρασιά, Ίος, Κάσος, Κέα, Κίμωλος, Κύθνος, Λειψοί, Μεγίστη, Νίσυρος, Πάτμος, Σέριφος, Σίκινος, Σίφνος, Σύμη, Σχοινούσα, Τέλενδος, Τήλος, Φαρμακονήσι, Φολέγανδρος, Χάλκη, Ψέριμος). Κεντρικός στόχος είναι η βελτίωση της ελκυστικότητας αυτών των νησιών, ώστε να γίνουν τόποι κατοικίας και παραγωγής για όλη τη διάρκεια του χρόνου. Οι δράσεις που προτείνονται για την επίτευξη αυτού του κεντρικού στόχου αφορούν 3 βασικούς τομείς. Ο πρώτος αναφέρεται στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των νησιών, μέσα από την ανάδειξη της ταυτότητάς τους και της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων και υπηρεσιών. Για την ενίσχυση της ταυτότητας επιδιώκεται η ανάδειξη της «ποιότητας των νησιών» με την έννοια της αξιοποίησης και ανάδειξης της πολιτισμικής και φυσικής κληρονομιάς. Ένας δεύτερος τομέας αφορά στην προστασία του περιβάλλοντος και στην προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων. Επιδιώκεται η ανάδειξη των νησιών ως «πράσινων νησιών» με δράσεις που αφορούν στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και τη βελτίωση της αποδοτικότητας των περιορισμένων φυσικών τους πόρων σε συνδυασμό με την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Ο τρίτος τομέας αφορά την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της νησιωτικότητας που ενισχύουν τον οικονομικό και κοινωνικό αποκλεισμό, μέσα από δράσεις βελτίωσης της εξωτερικής προσπελασιμότητας και βελτίωσης των παρεχόμενων υπηρεσιών υγείας και πρόνοιας. Η επιλογή της πρόβλεψης ενός Μέτρου ανά Άξονα Προτεραιότητας για τα μικρά νησιά της Περιφέρειας έγινε για να αντιμετωπιστούν τα έντονα προβλήματα χωρικής συνοχής και λειτουργικών διασυνδέσεων, καθώς και προβλήματα υστέρησης σε υπηρεσίες και υποδομές που είναι ιδιαίτερα οξυμένα για την κοινωνία και την οικονομία των νησιών αυτών. Με τον τρόπο αυτό τονίζεται ο αλληλένδετος χαρακτήρας των δράσεων που θα λάβουν χώρα, δημιουργώντας ένα ενιαίο πλαίσιο ανάπτυξης, εντός του οποίου μπορούν τα μικρά νησιά να κινηθούν ώστε να πετύχουν μια καλύτερη ποιότητα ζωής για τους

[39] Ως μικρά νησιά νοούνται όσα έχουν πληθυσμό μέχρι 3.000 κατοίκους.

κατοίκους τους, διασφαλίζοντας παράλληλα το φυσικό περιβάλλον τους και πετυχαίνοντας ταυτόχρονα ικανοποιητικά αναπτυξιακά οφέλη. Με τον τρόπο αυτό θα διευκολύνονται οι διοικητικές αρχές των μικρών νησιών να σχεδιάσουν τις απαιτούμενες πολιτικές και παρεμβάσεις με περισσότερο ολοκληρωμένο τρόπο με βασικό κριτήριο τη μεγιστοποίηση των αναμενομένων αποτελεσμάτων. Σημειώνεται ότι με βάση τη διοικητική οργάνωση της χώρας, βάσει του ν. 3852/2010 για το πρόγραμμα «Καλλικράτης», κάθε νησί είναι πρακτικά ένας Δήμος, με αποτέλεσμα να δημιουργείται ένας «διοικητικός χάρτης» της Περιφέρειας που είναι αρκετά πιο «σύνθετος» συγκρινόμενος με άλλες Περιφέρειες της χώρας. Για το λόγο αυτό μάλιστα δεν προβλέπεται στον Άξονα Προτεραιότητας 4 ειδικό Μέτρο για τα μικρά νησιά, γιατί αφενός η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου εξετάζεται ενιαία ως Φορέας, αναφορικά προς την βελτίωση της διοικητικής του Ικανότητας και αφετέρου δεν θα είχε νόημα , σε επίπεδο διοικητικού σχεδιασμού, η αντιστοίχηση των μικρών νησιών με τις εδαφικές διοικητικές μονάδες της Περιφέρειας, ήτοι τα Επαρχεία, καθώς οι οικείοι ΟΤΑ α' βαθμού θα εκπονήσουν τα δικά τους προγράμματα, τα οποία θα συντονιστούν με τον επιχειρησιακό σχεδιασμό της Περιφέρειας, με τη συνδρομή των Επαρχείων, που έχουν αντίληψη της επιτόπιας πραγματικότητας και την μεταφέρουν στο φορέα επιχειρησιακού σχεδιασμού σε επίπεδο ΟΤΑ β' βαθμού (Περιφέρεια). Με την ανωτέρω επιλογή υπάρχει στοχευμένη παρέμβαση υπέρ των μικρών νησιών, η οποία όμως εντάσσεται στον ολοκληρωμένο στρατηγικό σχεδιασμό της Περιφέρειας ως αναπόσπαστο τμήμα του.

Με αυτό ως δεδομένο, οι Αναπτυξιακές Προτεραιότητες (άξονες) έχουν ως εξής:

- **Άξονας Προτεραιότητας 1: «Περιβάλλον και Ποιότητα Ζωής»**

Σκοπιμότητα του Άξονα Προτεραιότητας

Ο Άξονας Προτεραιότητας 1 «Περιβάλλον και Ποιότητα Ζωής» περιλαμβάνει παρεμβάσεις στον τομέα του φυσικού περιβάλλοντος, καθώς και παρεμβάσεις που στοχεύουν στην αναβάθμιση των βασικών υποδομών στον τομέα των μεταφορών και την εξασφάλιση των προϋποθέσεων για τη δημιουργία βιώσιμων κοινοτήτων, τόσο στις αστικές περιοχές όσο και στην ύπαιθρο. Η πολιτική βιώσιμης ανάπτυξης που περιγράφεται από τον Άξονα Προτεραιότητας συμπληρώνεται από μια σειρά

παρεμβάσεων, εστιασμένων σε συγκεκριμένες γεωγραφικές ζώνες της Περιφέρειας (αστικές, αγροτικές και αλιευτικές περιοχές). Το γεγονός ότι λίγα νησιά διαθέτουν Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο ή άλλες ρυθμίσεις εξωστικού χώρου (Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου κλπ) αποτελεί κίνητρο για την Περιφέρεια ώστε να συντονίσει την σχετική προσπάθεια σε συνεργασία με τους αντίστοιχους Δήμους με στόχο τα περισσότερα νησιά να αποκτήσουν το χωρικό τους σχεδιασμό, απαραίτητο «εργαλείο» για την αναπτυξιακή τους διαδικασία αλλά και την προστασία του περιβάλλοντος. Αυτό προϋποθέτει την καταγραφή όλων των δεδομένων (κάτι που ήδη έχει δρομολογηθεί με τη δημιουργία ψηφιακής βάσης χωρικών δεδομένων σε επίπεδο Περιφέρειας), την αξιολόγηση προτεραιοτήτων και τη συνακόλουθη επιλογή νησιών για τα οποία η Περιφέρεια θα μπορούσε να συνδράμει τόσο οικονομικά όσο και τεχνικά στη διαδικασία σύνταξης και θεσμοθέτησης χωροταξικών σχεδίων (Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια κλπ).

Οι παρεμβάσεις στις αστικές περιοχές, ιδιαίτερα δε στα κύρια αστικά κέντρα, συνθέτουν ένα πλαίσιο που συμβαδίζει με τις σύγχρονες τάσεις της Ευρωπαϊκής πολιτικής βιώσιμης ανάπτυξης των αστικών κέντρων της ΕΕ. Η ανάδειξη των πολιτιστικών πόρων των πόλεων αυτών και η σύζευξή τους με τις ήδη ανεπτυγμένες τουριστικές δραστηριότητες αποτελεί εργαλείο για τη βελτίωση της ελκυστικότητάς τους ως τόπου επενδύσεων και αναψυχής και κατά συνέπεια συμβάλλει στο στρατηγικό στόχο του Επιχειρησιακού Σχεδίου για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της τοπικής οικονομίας. Οι παρεμβάσεις που προτείνονται στις αστικές περιοχές καλύπτουν όλο το εύρος των τομεακών παρεμβάσεων που περιλαμβάνονται στις κατευθύνσεις της ΕΕ για τη βιώσιμη αστική ανάπτυξη και λειτουργούν συμπληρωματικά με παρεμβάσεις άλλων αξόνων προτεραιότητας του Επιχειρησιακού Σχεδίου, σε τομείς όπως η προώθηση των ήπιων μορφών ενέργειας, η προώθηση και διάχυση της καινοτομίας και η λήψη μέτρων για την προώθηση της κοινωνικής συνοχής. Στον Άξονα Προτεραιότητας περιλαμβάνονται επίσης και παρεμβάσεις σε αγροτικές περιοχές και περιοχές που παρουσιάζουν έντονη εξάρτηση από την αλιευτική δραστηριότητα. Οι παρεμβάσεις αυτές, οι οποίες θα πρέπει να εξειδικευθούν τομεακά και χωρικά σύμφωνα με τις προβλεπόμενες διαδικασίες από τα οικεία τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα χαρακτηρίζονται από την εκ των κάτω προσέγγιση, τόσο όσον αφορά τη διαδικασία του προγραμματισμού τους, όσο και την ίδια την εφαρμογή τους. Η παρουσία στην Περιφέρεια ιδιαίτερα έμπειρων

φορέων που κατά τις προηγούμενες προγραμματικές περιόδους σχεδίασαν και εφάρμοσαν με επιτυχία προγράμματα αυτής της μορφής (Κοινοτική Πρωτοβουλία LEADER, Ολοκληρωμένα Προγράμματα Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου) δημιουργεί τη βεβαιότητα για τη συνέχιση των προγραμμάτων αυτών στην περιοχή και των θετικών τους αποτελεσμάτων.

Ακολουθούν παρεμβάσεις που αφορούν τη βελτίωση των υποδομών της Περιφέρειας αλλά και τη πραγματοποίηση έργων με στόχο την προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης στην περιοχή, με παρεμβάσεις σε υποδομές για τη διασφάλιση της ορθολογικής διαχείρισης των περιβαλλοντικών πόρων, ιδιαίτερα δε στον τομέα της διαχείρισης στερεών και υγρών αποβλήτων. Στόχος των παρεμβάσεων στον τομέα αυτό είναι η διασφάλιση της προστασίας της δημόσιας υγείας, των εδαφικών πόρων και των υπόγειων υδροφορέων από τη ρύπανση που προκαλείται από την ανεξέλεγκτη διάθεση αποβλήτων. Παράλληλα επιδιώκεται η προστασία των υδάτινων πόρων μέσω της ολοκληρωμένης διαχείρισής τους και της διασφάλισης της παροχής πόσιμου νερού επαρκούς σε ποσότητα και ποιότητα σε επιλεγμένα αστικά κέντρα, σε τουριστικές περιοχές και σε περιοχές με οξυμμένα προβλήματα λειψυδρίας.

Τέλος, ο Άξονας Προτεραιότητας 1 περιλαμβάνει παρεμβάσεις οι οποίες πέραν την κάλυψης των ενεργειακών αναγκών των νησιών θα συμβάλουν και στην αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της περιοχής ως προς την παραγωγή ενέργειας από εναλλακτικές πηγές, έτσι ώστε το Επιχειρησιακό Σχέδιο της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου να συμβάλει στους στόχους του εθνικού προγραμματισμού για την επέκταση της παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ.

Στόχοι του Άξονα Προτεραιότητας

Οι παρεμβάσεις που εντάσσονται στον Άξονα Προτεραιότητας αποσκοπούν στην επίτευξη των ακόλουθων στόχων:

- Προστασία και ανάδειξη των φυσικών πόρων της περιοχής.

- Βελτίωση της ελκυστικότητας των μεγάλων αστικών κέντρων ως τόπου αναψυχής και άσκησης επιχειρηματικής δραστηριότητας, καθώς και της ελκυστικότητας των άλλων κέντρων ανάπτυξης της περιοχής

- Προώθηση της ολοκληρωμένης ανάπτυξης σε αγροτικές και αλιευτικές περιοχές της Περιφέρειας.

- Η αναβάθμιση του οδικού δικτύου της Περιφέρειας, μέσω της κατασκευής και βελτίωσης τμημάτων του περιφερειακού οδικού δικτύου.

- Η βελτίωση του συστήματος θαλάσσιων μεταφορών της Περιφέρειας, με την ανάπτυξη κατάλληλων λιμενικών υποδομών, που θα εξυπηρετούν την επιβατική ζήτηση και τις ανάγκες για μεταφορά εμπορευμάτων.

- Ανάπτυξη του δικτύου αεροπορικών μεταφορών και βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών και η βελτιστοποίηση του βαθμού ασφαλείας των αεροπορικών μεταφορών.

- Δημιουργία και ανάπτυξη δικτύου υδατοδρομίων ως βασική υποδομή μεταφορών τόσο σε ενδοπεριφερειακό επίπεδο όσο και σε εθνικό επίπεδο (μεταφορική σύνδεση της Περιφέρειας με την υπόλοιπη Ελλάδα και το εξωτερικό), με παροχή ποιοτικών υπηρεσιών άνεσης και ασφάλειας.

- Ολοκλήρωση των αναγκαίων υποδομών στους τομείς διαχείρισης των στερεών και υγρών αποβλήτων, στο πλαίσιο των δεσμεύσεων που έχει αναλάβει η χώρα και των προβλέψεων του εγκεκριμένου Περιφερειακού Σχεδιασμού και με στόχο την εμπέδωση και εφαρμογή των αρχών της κυκλικής οικονομίας (ανακύκλωση). Συνολική κάλυψη των αναγκών των οικισμών Γ' προτεραιότητας (κατά την Οδηγία 91/271) σε πλήρως λειτουργικές εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων με την δημιουργία όπου απαιτείται και της απαραίτητης υποδομής αποχετευτικών δικτύων

- Η κάλυψη των ενεργειακών αναγκών των νησιών και η ενίσχυση της χρήσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας από τις επιχειρήσεις του ιδιωτικού και δημοσίου τομέα της περιοχής.

- Η διασφάλιση της παροχής πόσιμου νερού επαρκούς σε ποσότητα και ποιότητα σε περιοχές με οξυμένα προβλήματα λειψυδρίας και τουριστικές περιοχές.

Κατηγορίες Παρεμβάσεων του Άξονα Προτεραιότητας

Στον Άξονα Προτεραιότητας περιλαμβάνονται οι ακόλουθες κατηγορίες παρεμβάσεων:

- Προστασία, διαχείριση, ανάδειξη και αξιοποίηση περιβαλλοντικών πόρων
- Αστική Ανάπτυξη
- Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις τοπικής ανάπτυξης σε αγροτικές και αλιευτικές περιοχές.
- Κατασκευή και αναβάθμιση οδικών αξόνων και τμημάτων του Περιφερειακού Οδικού Δικτύου
- Αναβάθμιση λιμενικών υποδομών
- Ανάπτυξη δικτύου αεροπορικών μεταφορών
- Διαχείριση Στερεών και Υγρών Αποβλήτων
- Διαχείριση υδάτινων πόρων
- Ενέργεια - Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας
- Ενδυνάμωση οικολογικής συνείδησης ήδη από τις μικρές ηλικίες με δράσεις επαφής με τη φύση και γνώσης χλωρίδας και πανίδας

➢ **Άξονας Προτεραιότητας 2: «Κοινωνική Μέριμνα, Υγεία, Παιδεία, Πολιτισμός και Αθλητισμός»**

Σκοπιμότητα του Άξονα Προτεραιότητας

Στο σύγχρονο αναπτυξιακό περιβάλλον η ύπαρξη ικανού και ποιοτικού ανθρώπινου δυναμικού συμβάλλει στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και προάγει τη βιώσιμη ανάπτυξη. Η διευκόλυνση της πρόσβασης στην εργασία συνδέεται άμεσα με τη συνολική ανάπτυξη, την επίτευξη και διατήρηση υψηλών επιπέδων ανταγωνιστικότητας και τη δημιουργία νέων ευκαιριών για εργασία**.** Η συστηματική προώθηση της προσαρμοστικότητας εργαζομένων, εργοδοτών και επιχειρήσεων προάγει, μεταξύ άλλων, την κινητικότητα της εργασίας, η οποία στο πλαίσιο της Κοινωνίας της Γνώσης είναι απαραίτητη και υποβοηθά όχι μόνο τη διατήρηση των

υπαρχουσών θέσεων εργασίας, αλλά ταυτόχρονα, τη δημιουργία νέων και ποιοτικά καλύτερων, αντιμετωπίζοντας διαρθρωτικά προβλήματα της αγοράς εργασίας.

Είναι ιδιαίτερα κρίσιμη η ανάπτυξη ενός νέου πλαισίου κοινωνικής συνοχής, το οποίο προάγει τις ατομικές και κοινωνικές αξίες, ενθαρρύνει την εργασία και την προσφορά στο κοινωνικό σύνολο και σε ομάδες που χρήζουν υποστήριξης και, εν γένει, προάγει την Κοινωνική Ενσωμάτωση. Οι σχετικές δράσεις πρέπει να έχουν μια ευρεία ποικιλία μέτρων που αφορούν τη χορήγηση μη ανταποδοτικών εισοδηματικών παροχών, παροχών σε είδος και κοινωνικών υπηρεσιών μέσω ειδικών φορέων (προνοιακοί φορείς) σε άτομα που τελούν σε κατάσταση ανάγκης και δεν μπορούν να την αντιμετωπίσουν με δικά τους μέσα, αποσκοπώντας στην αναπλήρωση εισοδημάτων, και στη διασφάλιση κάθε ανθρώπου από καταστάσεις βιοποριστικής αδυναμίας, ένδειας και κοινωνικού αποκλεισμού, οι οποίες προσβάλλουν ευθέως την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και τη δυνατότητα του ατόμου να συμμετέχει στην κοινωνική και οικονομική ζωή. Βασική αποστολή των οικείων υπηρεσιακών μονάδων της Περιφέρειας είναι η υποστήριξη των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού, η υποστήριξη φορέων κοινωνικής προστασίας και η συνεργασία με τοπικούς φορείς στο πλαίσιο της κοινωνικής πολιτικής.

Παράλληλα, στον τομέα της Εκπαίδευσης και της Δια Βίου Μάθησης ο εθνικός προγραμματισμός επιδιώκει την προώθηση των μεταρρυθμίσεων στο εκπαιδευτικό σύστημα και τη βελτίωση της πρόσβασης του πληθυσμού σε αυτό, την ενίσχυση της δια βίου μάθησης και τη βελτίωση της ποιότητας και της ελκυστικότητας της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, καθώς και την ενίσχυση της καινοτομίας και της Κοινωνίας της Γνώσης.

Στον τομέα της υγείας είναι πρόδηλη η στόχευση για την ανάληψη πρωτοβουλιών που αφορούν τη διαφύλαξη και τη βελτίωση της υγείας του πληθυσμού, με σχεδιασμό και υλοποίηση προγραμμάτων στην κατεύθυνση της ενίσχυσης της πρόληψης και της προαγωγής της υγείας. Η εφαρμογή προγραμμάτων προάγει τη συνεργασία με φορείς οι οποίοι θα μπορούν σε τοπικό επίπεδο να υποστηρίξουν μια

τέτοια προσπάθεια, δηλαδή ο σχεδιασμός από την κεντρική υπηρεσία (ΔΔΥ) μπορεί να δώσει κατευθύνσεις και να κάνει ενέργειες με φορείς σε κεντρικό επίπεδο για υλοποίηση προγραμμάτων με διατομεακό χαρακτήρα, η εφαρμογή των οποίων θα γίνεται από τις τοπικές κοινωνίες, μετά από συνεργασία και συμφωνία σε ότι αφορά την κατανομή αρμοδιοτήτων, όλων των εμπλεκόμενων φορέων (νοσοκομεία, Κέντρα Υγείας, Υπηρεσίες Υγείας των Δήμων, Ιδρύματα, Συλλόγους γονέων, πολιτιστικούς συλλόγους, αθλητικά σωματεία, κ.α).

Ο Άξονας Προτεραιότητας του Επιχειρησιακού Σχεδίου «Κοινωνική Μέριμνα, Υγεία, Εκπαίδευση, Δια Βίου Μάθηση, Πολιτισμός, Αθλητισμός» της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου ενσωματώνει παρεμβάσεις σχετικές με αυτές που προβλέπεται να εφαρμοστούν στην περιοχή μέσω των οικείων Τομεακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, καθώς και τις παρεμβάσεις στον τομέα του Ανθρώπινου Δυναμικού που θα εφαρμοστούν μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος της Περιφέρειας

Στόχοι του Άξονα Προτεραιότητας

Οι παρεμβάσεις που εντάσσονται στον Άξονα Προτεραιότητας αποσκοπούν στην επίτευξη των ακόλουθων στόχων:

- Προσαρμογή και συνεχής αναβάθμιση των γνώσεων και δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού στις απαιτήσεις μιας σύγχρονης και ανταγωνιστικής οικονομίας και κοινωνίας.
- Διευκόλυνση της πρόσβασης στην απασχόληση για όλους, με ιδιαίτερη μέριμνα στην προώθηση της απασχόλησης των γυναικών, των νέων και των μακροχρόνια ανέργων.
- Προσαρμογή των συστημάτων δια βίου μάθησης, προώθησης στην απασχόληση, κοινωνικής προστασίας, φροντίδας και υγείας και ψυχικής υγείας, για την αντιμετώπιση των υφιστάμενων και αναδυόμενων αναγκών και την αξιοποίηση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων.
- Δημιουργία συνθηκών αποτελεσματικής υγειονομικής περίθαλψης με ικανή παρουσία ιατρικού και νοσηλευτικού προσωπικού και επαρκών υποδομών και εξοπλισμού, ειδικά σε νησιά με μειωμένη συγκοινωνιακή δυνατότητα.
- Αξιοποίηση δυνατοτήτων τηλε-ιατρικής.

- Ενσωμάτωση του συνόλου του ανθρώπινου δυναμικού σε μια κοινωνία ίσων ευκαιριών και στην αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού, με την προάσπιση των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων και την κοινωνική και εργασιακή ένταξη/επανένταξη των ευπαθών κοινωνικών ομάδων του πληθυσμού αλλά και των χρόνια νοσούντων.
- Αναβάθμιση της ποιότητας της εκπαίδευσης και εκσυγχρονισμός του εκπαιδευτικού συστήματος
- Αναβάθμιση συστημάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης – Σύνδεση της εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας
- Ενίσχυση της δια βίου εκπαίδευσης, διευκόλυνση της πρόσβασης και μείωση του κοινωνικού αποκλεισμού στην εκπαίδευση
- Ενίσχυση της Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης και Διευκόλυνση της Καινοτομία και ανάπτυξη Υποδομών Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης
- Βελτίωση προσφερομένων υπηρεσιών και εφαρμογών για τον πολίτη (ηλεκτρονική διακυβέρνηση, διοικητική κάλυψη με καινοτόμες εφαρμογές)
- Ανάδειξη του τουριστικού προϊόντος της περιοχής και ανάδειξη του πολιτισμού ως σημαντικού κινήτρου προσέλκυσης επισκεπτών υψηλού επιπέδου
- Ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων και ερευνητικών φορέων
- Απορρόφηση/Αξιοποίηση των διαθέσιμων πόρων (από την ΕΕ αλλά και από τον εθνικό προϋπολογισμό)
- Περαιτέρω ανάπτυξη της κοινωνικής ευαισθησίας του πληθυσμού
- Επέκταση συνεργασίας της Περιφέρειας με φορείς, σε πιο σταθερή και μόνιμη βάση

Κατηγορίες Παρεμβάσεων του Άξονα Προτεραιότητας

Στον Άξονα Προτεραιότητας περιλαμβάνονται οι ακόλουθες κατηγορίες παρεμβάσεων:

- Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού (αφορά τόσο τον ευρύτερο πληθυσμό όσο και το στελεχιακό δυναμικό της Περιφέρειας)
- Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση (αφορά τόσο τον ευρύτερο πληθυσμό όσο και το στελεχιακό δυναμικό της Περιφέρειας)
- Ενίσχυση Υποδομών Εκπαίδευσης και Υγείας και Υποδομών Πρόνοιας

- Ενίσχυση Τεχνοπολικών Συγκροτημάτων και σχετικών Εκπαιδευτικών Ερευνητικών Υποδομών
- Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών: Προώθηση e-Government, e-Health, e-Education
- Ενεργοποίηση του Περιφερειακού Συμβουλίου Έρευνας και Καινοτομίας (ΠΣΕΚ)
- Προαγωγή της Γνώσης με ενίσχυση του ανθρώπινου Δυναμικού στις μεταπτυχιακές σπουδές, στην Έρευνα και την Καινοτομία και με υποστήριξη ακαδημαϊκής έδρας στη θεματική της νησιωτικότητας
- Προγράμματα διευκόλυνσης της πρόσβασης στην εκπαίδευση ή την απασχόληση
- Προγράμματα τακτικής ή έκτακτης επιδότησης ατόμων ή οικογενειών χωρίς επαρκείς πόρους συντήρησης ή με αυξημένες ανάγκες,
- Πιστοποίηση δομών για παροχή κοινωνικής φροντίδας, παροχή στήριξης σε παιδική ηλικία και χώρων δημιουργικής και ψυχαγωγικής απασχόλησης
- Προγράμματα κοινωνικής φροντίδας συγκεκριμένων ομάδων για παιδιά και νέους, άτομα με αναπηρία, ηλικιωμένους και άτομα που αντιμετωπίζουν υψηλό κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού, όπως άστεγοι, κακοποιημένες γυναίκες, αποφυλακισμένοι, πρόσφυγες, μετανάστες, Ρομά κ.ά.,
- Προγράμματα ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης για φτωχούς ανασφάλιστους και ανέργους
- Προγράμματα πρόσβασης σε βασικά αγαθά και υπηρεσίες.
- Δράσεις προληψης/ενημέρωσης όπως προγράμματα ευαισθητοποίησης και εκπαίδευσης που αφορούν πρόληψη τροχαίων ατυχημάτων, καρδιαγγειακών νοσημάτων, ενημέρωση εργαζόμενων σε καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος, κλπ
- Δράσεις καταστολής όπως ο έλεγχος τροφίμων, ο έλεγχος πόσιμων υδάτων, ο ελεγχος βιολογικών προϊόντων, κλπ (σε συνεργασία με τον ΕΦΕΤ ή άλλους αρμόδιους φορείς), που να εκτείνουν την ελεγκτική διαδικασία από την

παρασκευή/παραγωγή έως την λιανική πώληση, με σκοπό την προστασία της δημόσιας υγείας.

- **Άξονας Προτεραιότητας 3: «Τοπική οικονομία και απασχόληση»**

Σκοπιμότητα του Άξονα Προτεραιότητας

Η μακροπρόθεσμη βελτίωση του παραγωγικού περιβάλλοντος ως μέσου για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου προϋποθέτει τη χρηματοδότηση ενός σημαντικού εύρους παρεμβάσεων που αφορούν στην αύξηση της προστιθέμενης αξίας από τις επιχειρήσεις που λειτουργούν στους τομείς της τοπικής οικονομίας, στην παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας, στη διαφοροποίηση της παραγωγικής βάσης, στην ενδυνάμωση της Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης. Στη βελτίωση του παραγωγικού περιβάλλοντος συμβάλλουν ιδιαίτερα οι παρεμβάσεις ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας παράλληλα με την υποστήριξη της κοινωνίας της γνώσης.

Η διεύρυνση της παραγωγικής βάσης της οικονομίας, η ανάπτυξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και η ενίσχυση των ποιοτικών χαρακτηριστικών της επιχειρηματικής δραστηριότητας αποτελούν βασικές προτεραιότητες του Άξονα και θα επιτευχθούν μέσω της παροχής κινήτρων ή της προώθησης άλλων χρηματοδοτικών εργαλείων που ενθαρρύνουν την επιχειρηματική δραστηριότητα, ιδιαίτερα δε αυτής που εκδηλώνεται με την ενσωμάτωση καινοτομιών στην παραγωγή. Ειδικότερα, η ενίσχυση των επιχειρήσεων προκειμένου να στραφούν προς την παραγωγή προϊόντων και παροχή υπηρεσιών υψηλότερης προστιθέμενης αξίας, θα επιδιωχθεί μέσω του εκσυγχρονισμού των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στους τομείς της μεταποίησης και των υπηρεσιών αλλά και γενικότερα της ανάπτυξης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων σε τομείς υψηλής προστιθέμενης αξίας, παράλληλα με την υποστήριξη και ενθάρρυνση της συνεργασίας επιχειρήσεων και της δημιουργίας συστάδων επιχειρήσεων που συνδυάζουν δραστηριότητες μεταποίησης και υπηρεσιών.Έτσι είναι σκόπιμη η ενίσχυση του τομέα της μεταποίησης κυρίως των τοπικών προϊόντων, και η ενημέρωση και εκπαίδευση σε ορθές πρακτικές

προώθησης προϊόντων, marketing και διαφήμισης ως στρατηγικά εργαλεία για διεύρυνση του κύκλου εργασιών των τοπικών επιχειρήσεων.

Σημαντικό στοιχείο της πολιτικής για την ενίσχυση των επιχειρήσεων στο πλαίσιο αυτό αποτελεί η παροχή υπηρεσιών στήριξης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις και η διευκόλυνση της χρηματοδότησης τους, καθώς και η περαιτέρω ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και ιδιαίτερα ορισμένων στοχευμένων ομάδων πληθυσμού που παρουσιάζουν συγκριτικά χαμηλή επιχειρηματικότητα, όπως είναι οι γυναίκες και η νέοι.

Στα πλαίσια της ανάγκης διαφοροποίησης της παραγωγικής βάσης της οικονομίας εντάσσεται η έμφαση που αποδίδεται από τον Άξονα Προτεραιότητας στον τομέα του τουρισμού μέσω παρεμβάσεων οι οποίες αποσκοπούν στον εμπλουτισμό και διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος και την προσφορά υψηλού επιπέδου υπηρεσιών σε νέες μορφές τουρισμού, της αειφόρου αξιοποίησης των περιβαλλοντικών πόρων και της ενίσχυσης της διασύνδεσης του τουρισμού με τον πολιτισμό.

Τέλος, μία βασική προτεραιότητα του Άξονα αφορά στην ανάπτυξη ορισμένων κατηγοριών υποδομών που αποτελούν αναγκαίες προϋποθέσεις για την ενίσχυση του παραγωγικού περιβάλλοντος της τοπικής οικονομίας και την υποστήριξη της επιχειρηματικότητας που εκδηλώνεται σε βασικούς τομείς της. Κυρίαρχη θέση μεταξύ αυτών των κατηγοριών υποδομών καταλαμβάνουν οι υποδομές που σχετίζονται με την ενίσχυση της αλιευτικής δραστηριότητας (π.χ. δημιουργία και βελτίωση αγκυροβολίων), την υποστήριξη της τουριστικής ανάπτυξης (π.χ. τουριστικοί λιμένες) και την ανάδειξη και αξιοποίηση των πολιτιστικών πόρων της περιοχής στο πλαίσιο της ανάγκης σύνδεσής τους με την τουριστική δραστηριότητα.

Στόχοι του Αξονα Προτεραιότητας

Οι παρεμβάσεις που εντάσσονται στον Άξονα Προτεραιότητας αποσκοπούν στην επίτευξη των ακόλουθων στόχων

- Ενίσχυση των επενδύσεων σε όλους τους τομείς της τοπικής οικονομίας με έμφαση στην προώθηση της καινοτομίας και στη διαφοροποίηση των παραγόμενων προϊόντων
- Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας ομάδων πληθυσμού και ενίσχυση πρωτοβουλιών της ευρύτερης κοινωνικής οικονομίας.
- Προώθηση της χρήσης των χρηματοοικονομικών εργαλείων
- Ενίσχυση της επισκεψιμότητας της περιοχής μέσω της βελτίωσης βασικών τουριστικών υποδομών.
- Ενίσχυση των υποδομών σε σημαντικούς για την τοπική οικονομία τομείς παραγωγής
- Ανάδειξη του πολιτισμού ως σημαντικού κινήτρου προσέλκυσης επισκεπτών υψηλού επιπέδου και σύνδεση με τουριστικές δραστηριότητες.
- Ενίσχυση συνεργασιών μεταξύ επιχειρήσεων (clusters).

Κατηγορίες Παρεμβάσεων του Άξονα Προτεραιότητας

Ο Άξονας περιλαμβάνει τις ακόλουθες κατηγορίες παρεμβάσεων:

- Ενίσχυση Επιχειρηματικών Υποδομών - Θέσπιση ειδικών κινήτρων για την ανάπτυξη των νησιών και την άμβλυνση των ανισοτήτων
- Ενίσχυση επενδυτικών σχεδίων – Clustering
- Κατασκευή και βελτίωση τουριστικών υποδομών
- Αγροτική Ανάπτυξη - Αλιεία
- Αξιοποίηση τουριστικών - πολιτιστικών πόρων των νησιών
- Αλιευτικά Καταφύγια
- Ισόρροπη Ανάπτυξη του Πρωτογενή και Δευτερογενή Τομέα

- **Άξονας Προτεραιότητας 4: «Βελτίωση της Διοικητικής Ικανότητας και της Οικονομικής Κατάστασης της Περιφέρειας»**

Σκοπιμότητα του Άξονα Προτεραιότητας

Ο Άξονας περιλαμβάνει μέτρα για την βελτίωση της αποτελεσματικότητας, της αποδοτικότητας και της νομιμοποίησης της λειτουργίας της θεωρούμενης τόσο ως οργανισμού παροχής δημοσίων υπηρεσιών αλλά και ως πολιτικού, κοινωνικού και αναπτυξιακού θεσμού.

Η αποτελεσματικότητα, η αποδοτικότητα και η νομιμοποίηση αποτελούν κριτήρια αξιολόγησης της Περιφέρειας που αφορούν τα εξής:

- Αποτελεσματικότητα: Αξιολογεί το κατά πόσο οι εκροές και τα αποτελέσματα της δράσης της Περιφέρειας αποκλίνουν από τους στόχους που έχουν τεθεί. Με άλλους όρους αξιολογεί τη ποσοτική επάρκεια και την ποιότητα των εκροών καθώς και τις ωφέλειες που δημιουργούνται στους αποδέκτες, από τις δράσεις της Περιφέρειας.
- Αποδοτικότητα: Αξιολογεί το κατά πόσο οι δράσεις της Περιφέρειας αποδίδουν το μέγιστο δυνατό αποτέλεσμα με το ελάχιστο δυνατό κόστος και στον ελάχιστο δυνατό χρόνο, διατηρώντας την απαίτηση ποιότητας.
- Νομιμοποίηση: Αξιολογεί το κατά πόσο οι στόχοι της Περιφέρειας αποκλίνουν από τις ανάγκες, τις αξίες και τις προσδοκίες όλων των εμπλεκόμενων από το εξωτερικό και το εσωτερικό περιβάλλον της Περιφέρειας. Για τη διασφάλιση της νομιμοποίσης της λειτουργίας απαιτείται η άσκηση ανοικτής, διάφανους, συμμετοχικής και δίκαιης τοπικής διακυβέρνησης.

Η αποτελεσματική διακυβέρνηση εξασφαλίζει:

- Την επίτευξη των στόχων της.
- Την ποιότητα των παραγόμενων δημοσίων αγαθών και υπηρεσιών και την ανταπόκρισή τους προς τις ανάγκες των πολιτών, των επιχειρήσεων και των οργανώσεών τους.

- Την καλύτερη δυνατή αξιοποίηση του ανθρώπινου κεφαλαίου.
- Την καλύτερη δυνατή απόδοση των χρηματο- οικονομικών πόρων.

Η Περιφέρεια που τηρεί τις αρχές της «χρηστής» διακυβέρνησης (good governance), εκτός από την παραδοσιακή αξία της νομιμότητας και τις διοικητικές αξίες της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας, τηρεί επί πλέον και τις ακόλουθες αρχές κοινωνικού και πολιτικού χαρακτήρα, που αφορούν στη δημοκρατική νομιμοποίηση της λειτουργίας ως δημόσιου οργανισμού:

- Τη διαφάνεια της λειτουργίας της.
- Την ενεργό συμμετοχή και τη μεγαλύτερη δυνατή συναίνεση στις αποφάσεις της.
- Την υπευθυνότητα και τη λογοδοσία για τις πράξεις της.
- Τη δίκαιη και ισότιμη μεταχείριση.
- Την ισοτιμία στις σχέσεις Περιφέρειας- πολίτη.

Η εσωτερική ανάπτυξη της Περιφέρειας εξασφαλίζεται μέσω της βελτίωσης των χαρακτηριστικών της στις ακόλουθες ενότητες:

- Οργανωτική δομή και σύστημα λειτουργίας
- Ανθρώπινο δυναμικό
- Συνεργασίες
- Ηλεκτρονική διακυβέρνηση
- Κτιριακή υποδομή και τεχνικός εξοπλισμός
- Οικονομικά και περιουσία

Οι στόχοι εσωτερικής ανάπτυξης υποδεικνύουν «πως πρέπει να αλλάξει εσωτερικά η Περιφέρεια ώστε να πετύχει τους στόχους περιφερειακής ανάπτυξης» ως εξής:

- Ποιές αλλαγές θα επιδιώξει στην οργανωτική δομή και στα συστήματα λειτουργίας
- Ποιές αλλαγές θα επιδιώξει στο ανθρώπινο δυναμικό και στις συνεργασίες
- Ποιές αλλαγές θα επιδιώξει σε θέματα ηλεκτρονικής διακυβέρνησης
- Ποιές αλλαγές θα επιδιώξει στην κτιριακή υποδομή και τον τεχνικό εξοπλισμό
- Ποιές αλλαγές θα επιδιώξει στα οικονομικά και τη διαχείριση της περιουσίας της

Ιδιαίτερη σημασία πρέπει να αποδοθεί στη λεγόμενη «αυτογνωσία» της Π εριφέρειας, ήτοι στην δημιουργία μηχανισμού καταγραφής και διάγνωσης των δραστηριοτήτων που αναπτύσσονται από άλλους φορείς και υποστηρίζονται από την Περιφέρεια. Είναι σκόπιμη η πλήρης καταγραφή των πολιτιστικών, περιβαλλοντικών, φιλανθρωπικών, αθλητικών συλλόγων /εθελοντικών οργανώσεων ΜΚΟ κ.λ.π. που λειτουργούν στον χώρο ευθύνης της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, προσωπικού, προκειμένου να διαπιστωθούν ο ακριβής αριθμός τους και το παραγόμενο έργο τους, ώστε να εξακριβωθεί η ορθή λειτουργία τους και θα εντοπιστούν τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν προκειμένου στη συνέχεια να τους παρασχεθεί η κατάλληλη βοήθεια από την ΠΝΑ. Αυτό θα καταστήσει εφικτή την ανάδειξη ενός έγκυρου και δραστήριου συστήματος κοινωνικής δραστηριότητας στο χώρο του Νοτίου Αιγαίου που θα ωφελήσει το σύνολο της τοπικής κοινωνίας.

Επιπλέον είναι σκόπιμη η δημιουργία διοικητικών μονάδων υποστήριξης των νησιών που δεν έχουν τις κατάλληλες δομές σχεδιασμού και υλοποίησης πολιτικών με χαρακτηριστότερο παράδειγμα την υποστήριξη, σε επίπεδο τεχνικών υπηρεσιών, για την υλοποίηση τεχνικών έργων σε μικρά νησιά (νησιά με πληθυσμό μικρότερο των 3.000 κατοίκων).

Στόχοι του Αξονα Προτεραιότητας

Βασικοί στόχοι του Άξονα Προτεραιότητας είναι:

- Η αύξηση των Ανθρωπίνου Δυναμικού της Περιφέρειας.

- Η Ανάπτυξη- αξιοποίηση του Ανθρωπίνου Δυναμικού.
- Η Ενίσχυση των δυνατοτήτων Οικονομικής Διαχείρισης.
- Η Ενίσχυση της Οργανωτικής Δομής της Περιφέρειας.
- Η Παροχή Ολοκληρωμένων Ηλεκτρονικών Υπηρεσιών στον Πολίτη.
- Η Ανάπτυξη των Πληροφοριακών Συστημάτων και των Συστημάτων Βελτίωσης της Διοικητικής Ικανότητας της Περιφέρειας.

Κατηγορίες Παρεμβάσεων του Άξονα Προτεραιότητας

Οι βασικές κατηγορίες Παρεμβάσεων του Άξονα είναι:

- Εξοπλισμός και Συστήματα Πληροφορικής
  - Εξοπλισμός Πληροφορικής
  - Συστήματα Πληροφορικής- Λογισμικό
  - Λοιπός Εξοπλισμός (Εκτός Πληροφορικής)
- Κατάρτιση- Στελέχωση Υπηρεσιών
  - Κατάρτιση
  - Στελέχωση
- Υποστήριξη Λειτουργίας Υπηρεσιών
  - Μηχανοργάνωση
  - Δικτύωση Νομικής Υποστήριξης
  - Δικτύωση Διάσπαρτων Υπηρεσιών
- Μελέτες και Δράσεις Αναδιοργάνωσης Υπηρεσιών και Συστημάτων Διοικητικής και Οικονομικής Υποστήριξης της λειτουργίας των Υπηρεσιών στον Διάσπαρτο Νησιωτικό Χώρο. Καθιέρωση Συστημάτων προκαταβολών
- Διαμόρφωση και λειτουργία μηχανισμού καταγραφής στοιχείων και τράπεζας δεδομένων της Περιφέρειας που να αφορούν τόσο τη δράση της Περιφέρειας όσο και την οικονομική και κοινωνική δραστηριοτητα στη χωρική ενότητα της
- Νέες Κτιριακές Εγκαταστάσεις- Συντήρηση Χώρων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

2.1 ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ

2.1.1 Εξειδίκευση των Γενικών Στρατηγικών Στόχων σε ειδικούς

Σύμφωνα με τον Ν. 3852/2010, την ΥΑ 35829/22.9.2014 (ΦΕΚ Β' 2642/6.10.2014) αλλά και με βάση τον Οδηγό Κατάρτισης Επιχειρησιακών Προγραμμάτων Περιφερειών της ΕΕΤΑΑ, οι Άξονες Προτεραιότητας οφείλουν να διαμορφωθούν ως εξής:

1. Περιβάλλον και Ποιότητα Ζωής
2. Κοινωνική Μέριμνα, Υγεία, Παιδεία, Πολιτισμός και Αθλητισμός
3. Τοπική Οικονομία και Απασχόληση
4. Βελτίωση της Διοικητικής Ικανότητας και της Οικονομικής Κατάστασης της Περιφέρειας

Η συμπύκνωση των αξόνων σε 4 νέους μπορεί να δημιουργήσει επιμέρους προβλήματα, τα οποία διαφαίνονται και στον Οδηγό. Τα προβλήματα αυτά, που απαιτούν ιδιαίτερη αντιμετώπιση στην σύνταξη του Επιχειρησιακού Προγράμματος, είναι σε γενικές γραμμές τα ακόλουθα:

1. Οι Άξονες είναι οι ίδιοι για όλες τις Περιφέρειες. Δεν διαφοροποιούνται στις ειδικές περιπτώσεις όπως νησιωτικές περιφέρειες, εσωτερικές ορεινές περιφέρειες, μητροπολιτικές περιφέρειες. Η όποια διαφοροποίηση πρέπει να γίνει εσωτερικά στους Άξονες, στη σύνταξη του Επιχειρησιακού Προγράμματος.

2. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί σε θέματα των Υποδομών και των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών. Από τον οδηγό διαφαίνεται ότι οι Υποδομές εντάσσονται στον Άξονα «Περιβάλλον και Ποιότητα Ζωής». Υπάρχουν όμως Υποδομές που αφορούν τόσο τον Άξονα «Οικονομία και Απασχόληση» όπως ΒΙΟΠΑ, Αλιευτικά Καταφύγεια κ.τ.λ., όσο και τον Άξονα «Κοινωνική Μέριμνα, Υγεία, Εκπαίδευση, Δια βίου μάθηση, Πολιτισμός και Αθλητισμός».

Επίσης οι Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών πέραν του Άξονα «Οικονομία και Απασχόληση» αφορούν σαφώς τον Άξονα «Βελτίωση της Διοικητικής Ικανότητας και της Οικονομικής Κατάστασης της Περιφέρειας».

Για την αντιμετώπιση των θεμάτων αυτών πρέπει να γίνουν οι αναγκαίες προσαρμογές στα προς συμπλήρωση Έντυπα του Επιχειρησιακού Προγράμματος.

2.1.2 Εξειδίκευση των Αξόνων σε μέτρα (που αντιστοιχούν σε ειδικούς στόχους) που αφορούν: Υποδομές, Υγεία, Πολιτισμό και Αθλητισμό, Ενέργεια- Φυσικοί Πόροι, Οικονομικά της Περιφέρειας, Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού της Περιφέρειας και των Νομικών Προσώπων της, πληροφοριακά συστήματα και συστήματα βελτίωσης της διοικητικής ικανότητας της Περιφέρειας, ολοκληρωμένες ηλεκτρονικές υπηρεσίες στον πολίτη.

Η δομή του Επιχειρησιακού Σχεδίου είναι η ακόλουθη:

Άξονας Προτεραιότητας 1: «Περιβάλλον και Ποιότητα Ζωής»	
	Στόχοι: **-Αντιμετώπιση των Περιβαλλοντικών Προβλημάτων και του Περιορισμού των Φυσικών Πόρων** **-Αντιμετώπιση της Περιφερειακότητας και των Προβλημάτων στις Μεταφορές και στην Πρόσβαση στις Αγορές**

Μέτρο 1.1: Περιβάλλον

Δράση 1.1.1: Προστασία, διαχείριση, ανάδειξη και αξιοποίηση περιβαλλοντικών πόρων

Δράση 1.1.2: Ενδυνάμωση οικολογικής συνείδησης με σχεδιασμό και υλοποίηση δράσεων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης

Μέτρο 1.2: Χωρικός Σχεδιασμός

Δράση 1.2.1: Αστική Ανάπτυξη

Δράση 1.2.2: Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις Τοπικής Ανάπτυξης σε αγροτικές και αλιευτικές περιοχές

Μέτρο 1.3: Τεχνικά Έργα

Δράση 1.3.1: Κατασκευή και αναβάθμιση οδικών αξόνων και τμημάτων του Περιφερειακού και Επαρχιακού Οδικού Δικτύου

Δράση 1.3.2: Αναβάθμιση λιμενικών υποδομών και ανάπτυξη δικτύου υδατοδρομίων

Δράση 1.3.3: Ανάπτυξη δικτύου αεροπορικών μεταφορών

Δράση 1.3.4: Διαχείριση υγρών και στερεών αποβλήτων

Δράση 1.3.5: Διαχείριση υδάτινων πόρων

Δράση 1.3.6: Ενέργεια - Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας

Μέτρο 1.4: Δράσεις - Έργα Μικρών Νησιών

Δράση 1.4.1: Προστασία, διαχείριση, ανάδειξη και αξιοποίηση περιβαλλοντικών πόρων

Δράση 1.4.2: Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις Τοπικής Ανάπτυξης σε αγροτικές και αλιευτικές περιοχές. Κατασκευή και αναβάθμιση οδικών αξόνων και τμημάτων του οδικού δικτύου, αναβάθμιση λιμενικών υποδομών, διαχείριση υγρών και στερεών αποβλήτων, ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, διαχείριση υδάτινων πόρων κ.α.

Άξονας Προτεραιότητας 2: «Κοινωνική Μέριμνα, Υγεία, Παιδεία, Πολιτισμός και Αθλητισμός»	
	Στόχοι: **- Ενίσχυση της Πρόσβασης σε Υπηρεσίες Υγείας και Εκπαίδευσης** **- Αξιοποίηση του Τουρισμού, του Πολιτισμού και της Έρευνας και Ανάπτυξης ως Προωθητικών δραστηριοτήτων του Νοτίου Αιγαίου**

Μέτρο 2.1: Δημόσια Υγεία και Κοινωνική Μέριμνα

Δράση 2.1.1: Ενίσχυση υγείας και υποδομών πρόνοιας

Δράση 2.1.2: Ε- Health

Μέτρο 2.2: Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση

Δράση 2.2.1: Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού

Δράση 2.2.2: Ενίσχυση υποδομών εκπαίδευσης

Δράση 2.2.3: Τεχνολογικά και Επιστημονικά Πάρκα

Δράση 2.2.4: Προαγωγή της Γνώσης με ενίσχυση του ανθρώπινου δυναμικού στις μεταπτυχιακές σπουδές, στην Έρευνα και την Καινοτομία – Υποστήριξη ακαδημαϊκής έδρας σε θέματα νησιωτικότητας

Δράση 2.2.5: Ενεργοποίηση Περιφερειακού Συμβουλίου Έρευνας και Καινοτομίας (ΠΣΕΚ)

Μέτρο 2.3: Πολιτισμός – Αθλητισμός

Δράση 2.3.1: Εφαρμογές Καινοτομίας στον Τομέα του Πολιτισμού

Δράση 2.3.2. Ενίσχυση Υποδομών Αθλητισμού

Μέτρο 2.4: Δράσεις - Έργα Μικρών Νησιών

Δράση 2.4.1: Ενίσχυση υγείας& υποδομών πρόνοιας, E-health/δράσεις πρόληψης-ενημέρωσης κ.α. Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, ενίσχυση υποδομών εκπαίδευσης,

Δράση 2.4.2: Τεχνολογικά & Επιστημονικά πάρκα κ.α. Εφαρμογές καινοτομίας στον τομέα πολιτισμού, ενίσχυση υποδομών αθλητισμού

Άξονας Προτεραιότητας 3: «Τοπική Οικονομία και Απασχόληση»	
	Στόχοι: **-Ενίσχυση της Οικονομικής Βάσης** **-Ενίσχυση της Απασχόλησης** **-Ενίσχυση Αξιοποίησης Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών**

Μέτρο 3.1: Δημιουργία Οργανωμένων Περιοχών Υποδοχής Μεταποιητικών Δραστηριοτήτων- Logistics - Θέσπιση ειδικών κινήτρων για την ανάπτυξη των νησιών και την άμβλυνση των ανισοτήτων

Δράση 3.1.1. Δημιουργία Περιοχών Υποδοχής Μεταποιητικής Δραστηριότητας – Εφοδιαστικής Αλυσίδας

Δράση 3.1.2. Κίνητρα για οικονομική δραστηριότητα στα νησιά

Μέτρο 3.2: Ενίσχυση επενδυτικών σχεδίων – Clustering

Δράση 3.2.1. Ενίσχυση Τουριστικών Επιχειρήσεων

Δράση 3.2.2. Clustering- Συστάδες Επιχειρήσεων

Μέτρο 3.3: Αγροτική Ανάπτυξη – Αλιεία

Δράση 3.3.1. Στήριξη Αγροτικής και Κτηνοτροφικής Παραγωγής

Δράση 3.3.2. Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Ανάπτυξης Αλιείας με έμφαση στην στήριξη της αλιευτικής παραγωγής, μέσω αφενός εκσυγχρονισμού σκαφών/ανανέωσης στόλου & αφετέρου ειδικών ιχθυοκαλλιεργειών

Δράση 3.3.3. Αλιευτικά Καταφύγια

Δράση 3.3.4. Κατασκευή Τεχνητών Υφάλων

Μέτρο 3.4: Αξιοποίηση τουριστικών – πολιτιστικών πόρων και υποδομών

Δράση 3.4.1: Δημιουργία και βελτίωση υποδομών τουριστικού – πολιτιστικού ενδιαφέροντος

Δράση 3.4.2: Τουριστικός Χωρικός Σχεδιασμός και σύνθετα τουριστικά καταλύματα

Δράση 3.4.3: Δημιουργία πολιτιστικών δικτύων

Δράση 3.4.4: Ενίσχυση δράσεων σύγχρονης πολιτιστικής δημιουργίας

Δράση 3.4.5: Κοινή τουριστική προβολή – marketing

Δράση 3.4.6: Κέντρα επισκεπτών

Δράση 3.4.7: Ενίσχυση εναλλακτικών μορφών τουρισμού

Δράση 3.4.8: Αξιοποίηση τουριστικών πόρων

Μέτρο 3.5: Δράσεις - Έργα Μικρών Νησιών

Δράση 3.5.1: Δημιουργία περιοχών υποδοχής Μεταποιητικής Δραστηριότητας - Εφοδιαστικής Αλυσίδας, κίνητρα για οικονομική δραστηριότητα στα νησιά, Clustering - Συστάδες Επιχειρήσεων. Στήριξη αγροτ. & κτηνοτροφ. παραγωγής, αλιευτικά καταφύγια, κατασκευή τεχν. υφάλων κ.α.

Δράση 3.5.2: Ενίσχυση τουριστικών επιχειρήσεων Δημιουργία και βελτίωση υποδομών τουριστικού - πολιτιστικού ενδιαφέροντος, τουριστικός χωρικός σχεδιασμός και σύνθετα τουριστικά καταλύματα, κοινή τουριστική προβολή - marketing, κέντρα επισκεπτών κ.α.

Άξονας Προτεραιότητας 4: «Βελτίωση της Διοικητικής Ικανότητας και της Οικονομικής Κατάστασης της Περιφέρειας»	
	Στόχοι: **-Αναβάθμιση Διοικητικής Ικανότητας της Περιφέρειας** **-Βελτίωση της Οικονομικής Κατάστασης της Περιφέρειας** **-Ενίσχυση Αξιοποίησης Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών**

Μέτρο 4.1. Εξοπλισμός και Συστήματα Πληροφορικής

Δράση 4.1.1. Εξοπλισμός Πληροφορικής

Δράση 4.1.2. Συστήματα Πληροφορικής- Λογισμικό

Δράση 4.1.3. Λοιπός Εξοπλισμός (Εκτός Πληροφορικής)

Μέτρο 4.2. Κατάρτιση Στελεχών- Στελέχωση Υπηρεσιών

Δράση 4.2.1 Κατάρτιση Στελεχών

Δράση 4.2.2 Στελέχωση Υπηρεσιών

Μέτρο 4.3. Υποστήριξη Λειτουργίας Υπηρεσιών

Δράση 4.3.1 Μηχανοργάνωση

Δράση 4.3.2 Δικτύωση Νομικής Υποστήριξης

Δράση 4.3.3 Δικτύωση Διάσπαρτων Υπηρεσιών

Μέτρο 4.4. Μελέτες και Δράσεις Αναδιοργάνωσης Υπηρεσιών και Συστημάτων Διοικητικής και Οικονομικής Υποστήριξης της λειτουργίας των Υπηρεσιών στον Διάσπαρτο Νησιωτικό Χώρο. Καθιέρωση Συστημάτων προκαταβολών

Δράση 4.4.1 Εκπόνηση και εφαρμογή μελετών και σχεδίων διοικητικής οργάνωσης και λειτουργίας τόσο σε επίπεδο Περιφέρειας όσο και σε επίπεδο νησιών

Δράση 4.4.2 Μελέτη καθιέρωσης συστήματος προκαταβολών ορισμένων δαπανών λόγω νησιωτικότητας

Δράση 4.4.3 Διαμόρφωση και λειτουργία μηχανισμού καταγραφής στοιχείων και τράπεζας δεδομένων της Περιφέρειας

Μέτρο 4.5. Νέες Κτιριακές Εγκαταστάσεις- Συντήρηση Χώρων

Δράση 4.5.1 Καταγραφή κτιριακών εγκαταστάσεων και λοιπής ακίνητης περιουσίας Περιφέρειας

Δράση 4.5.2 Καταγραφή κτιριακών αναγκών Περιφέρειας και προγραμματισμός δράσεων συντήρησης κτιριακής υποδομής της Περιφέρειας

Με βάση τα υποδείγματα της ΕΕΤΑΑ, η διαγραμματική απεικόνιση των ανωτέρω έχει ως εξής:

Πίνακας 2.1

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ
ΟΡΑΜΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ
Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου να καταστεί μια χωρικά και κλαδικά ολοκληρωμένη, αειφόρος, δικτυωμένη και ανταγωνιστική Περιφέρεια, καθιερωμένη ως παγκόσμιος προορισμός τουρισμού εμπειρίας, που θα εδράζεται σε συνθήκες εδαφικής, κοινωνικής και οικονομικής συνοχής.
ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ

1η Στρατηγική Επιλογή: Εξωγενής Ανάπτυξη

Τα κύρια χαρακτηριστικά της Εξωγενούς Ανάπτυξης είναι:

- Η εξωγενής κυριαρχία επενδύσεων και επιχειρήσεων, κυρίως μεγάλης κλίμακας ή καινοτομίας και υψηλής τεχνολογίας.
- Η υπερεθνική πόλωση του τουρισμού (βάσει των επιλογών των μεγάλων τουριστικών πρακτορείων – tour operators).
- Η λειτουργία δυναμικών πόλων ανάπτυξης, εθνικής και υπερεθνικής εμβέλειας.
- Η συνέργεια του κοινωνικού (βιωμένου) χώρου, που έχει σχέση κυρίως με το αστικό και οικιστικό περιβάλλον, τις κοινωνικές σχέσεις και τη ζωή των κατοίκων, με τον οικονομικό χώρο, που δημιουργείται και ελέγχεται από τις επιχειρήσεις και κυριαρχείται από τις σχέσεις, ροές και αλληλεξαρτήσεις που δημιουργούν οι οικονομικές μονάδες.

2η Στρατηγική Επιλογή: Ολοκληρωμένη - Ενδογενής Ανάπτυξη

Τα βασικά χαρακτηριστικά της στρατηγικής αυτής επιλογής είναι:

- Η ενεργοποίηση της Τοπικής Επιχειρηματικής Δραστηριότητας.
- Η ανάπτυξη Τοπικών Παραγωγικών Κυκλωμάτων, Συστημάτων Δημιουργικού Περιβάλλοντος και η ανάληψη Τοπικής Δημόσιας Δράσης.
- Η προστασία του περιβάλλοντος και η προώθηση της Αειφόρου Ανάπτυξης.
- Η ισόρροπη χωρική και κλαδική ανάπτυξη.
- Η αξιοποίηση τοπικών αναπτυξιακών πόρων και τοπικών προϊόντων.
- Η οριοθέτηση και λειτουργία αναπτυξιακών μικροπεριφερειών προγραμματισμού.

Η προτεινόμενη, συνδυασμένη, στρατηγική ανάπτυξης για τη Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου αξιοποιεί τα θετικά στοιχεία των δύο επιμέρους στρατηγικών επιλογών και μειώνει τις αρνητικές επιπτώσεις της κάθε μίας από αυτές. Οι πολιτικές για την υλοποίηση της συνδυασμένης αυτής στρατηγικής χρησιμοποιούν τόσο τα παραδοσιακά μέσα της Περιφερειακής Πολιτικής (υποδομές, κίνητρα, θεσμοί κ.λπ.), που έχουν στηρίξει για πολλές δεκαετίες το πρότυπο και τη στρατηγική της Πολικής, «εκ των άνω» ανάπτυξης, όσο και νέα μέσα (τοπική ανάπτυξη, ΜΜΕ κ.λπ.), στη βάση του προτύπου της Τοπικής – Ενδογενούς και «εκ των κάτω» ανάπτυξης.

Άξονας 1 : Περιβάλλον και Ποιότητα Ζωής			
Μέτρο 1.1. Περιβάλλον			
Κωδ.	**Στόχος**	**Αρμόδια Υπηρεσία**	**Ενδεικτικές Κατηγορίες Δράσεων**

1.1.1	Αντιμετώπιση των Περιβαλλοντικών Προβλημάτων και του Περιορισμού των Φυσικών Πόρων	Δνσεις Περιβάλλοντος και Χωροταξικού Σχεδιασμού (Κ-Δ)	Προστασία, διαχείριση, ανάδειξη και αξιοποίηση περιβαλλοντικών πόρων
1.1.2	Αντιμετώπιση των Περιβαλλοντικών Προβλημάτων και του Περιορισμού των Φυσικών Πόρων	Δνσεις Περιβάλλοντος και Χωροταξικού Σχεδιασμού (Κ-Δ) & Δνσεις Τουρισμού, Αθλητισμού, Πολιτισμού, Δια βίου Μάθησης & Απασχόλησης (Κ-Δ)	Ενδυνάμωση οικολογικής συνείδησης με σχεδιασμό και υλοποίηση δράσεων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης
Μέτρο 1.2. Χωρικός Σχεδιασμός			
Κωδ.	**Στόχος**	**Αρμόδια Υπηρεσία**	**Ενδεικτικές Κατηγορίες Δράσεων**
1.2.1	Αντιμετώπιση της Περιφερειακότητας και των Προβλημάτων στις Μεταφορές και στην Πρόσβαση στις Αγορές	Δνσεις Περιβάλλοντος και Χωροταξικού Σχεδιασμού (Κ-Δ)	Αστική Ανάπτυξη
1.2.2	Αντιμετώπιση της Περιφερειακότητας και των Προβλημάτων στις Μεταφορές και στην Πρόσβαση στις Αγορές	Δνσεις Περιβάλλοντος και Χωροταξικού Σχεδιασμού (Κ-Δ) & ΓΔνση Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής	Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις Τοπικής Ανάπτυξης σε αγροτικές και αλιευτικές περιοχές
Μέτρο 1.3. Τεχνικά Έργα			
Κωδ.	**Στόχος**	**Αρμόδια Υπηρεσία**	**Ενδεικτικές Κατηγορίες Δράσεων**
1.3.1	Αντιμετώπιση της Περιφερειακότητας και των Προβλημάτων στις Μεταφορές και στην Πρόσβαση στις Αγορές	Δνσεις Τεχνικών Εργων (Κ-Δ)	Κατασκευή και αναβάθμιση οδικών αξόνων και τμημάτων του Περιφερειακού και Επαρχιακού Οδικού Δικτύου
1.3.2	Αντιμετώπιση της Περιφερειακότητας και των Προβλημάτων στις Μεταφορές και στην Πρόσβαση στις Αγορές	Δνσεις Τεχνικών Έργων (Κ-Δ) και Δνσεις Μεταφορών & Επικοινωνιών (Κ-Δ)	Αναβάθμιση λιμενικών υποδομών και ανάπτυξη δικτύου υδατοδρομίων
1.3.3	Αντιμετώπιση της Περιφερειακότητας και των Προβλημάτων στις Μεταφορές και στην Πρόσβαση στις Αγορές	Δνσεις Μεταφορών & Επικοινωνιών (Κ-Δ)	Ανάπτυξη δικτύου αεροπορικών μεταφορών μέσω προσέλκυσης αεροπορικών εταιρειών
1.3.4	Αντιμετώπιση της Περιφερειακότητας και των Προβλημάτων στις Μεταφορές και στην Πρόσβαση στις Αγορές	Δνσεις Περιβάλλοντος και Χωροταξικού Σχεδιασμού (Κ-Δ)	Διαχείριση υγρών και στερεών αποβλήτων (σχεδιασμός και εποπτεία)
1.3.5	Αντιμετώπιση της Περιφερειακότητας και των Προβλημάτων στις Μεταφορές και στην Πρόσβαση στις Αγορές	Δνσεις Περιβάλλοντος και Χωροταξικού Σχεδιασμού (Κ-Δ)	Διαχείριση υδάτινων πόρων

1.3.6	Αντιμετώπιση της Περιφερειακότητας και των Προβλημάτων στις Μεταφορές και στην Πρόσβαση στις Αγορές	Δνσεις Ανάπτυξης (Κ-Δ)	Ενέργεια - Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας
Μέτρο 1.4: Δράσεις - Έργα Μικρών Νησιών			
1.4.1	Αντιμετώπιση των Περιβαλλοντικών Προβλημάτων και του Περιορισμού των Φυσικών Πόρων	Δνσεις Περιβάλλοντος και Χωροταξικού Σχεδιασμού (Κ-Δ)	Προστασία, διαχείριση, ανάδειξη και αξιοποίηση περιβαλλοντικών πόρων
1.4.2	Αντιμετώπιση της Περιφερειακότητας και των Προβλημάτων στις Μεταφορές και στην Πρόσβαση στις Αγορές	Δνσεις Περιβάλλοντος και Χωροταξικού Σχεδιασμού (Κ-Δ), ΓΔνση Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής, Δνσεις Τεχνικών Εργων (Κ-Δ) Δνσεις Ανάπτυξης (Κ-Δ)	Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις Τοπικής Ανάπτυξης σε αγροτικές και αλιευτικές περιοχές. Κατασκευή και αναβάθμιση οδικών αξόνων και τμημάτων του οδικού δικτύου, αναβάθμιση λιμενικών υποδομών, διαχείριση υγρών και στερεών αποβλήτων, ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, διαχείριση υδάτινων πόρων κ.α.
Άξονας 2 : Κοινωνική Μέριμνα, Υγεία, Παιδεία-Πολιτισμός και Αθλητισμός			
Μέτρο 2.1. Δημόσια Υγεία και Κοινωνική Μέριμνα			
Κωδ.	**Στόχος**	**Αρμόδια Υπηρεσία**	**Ενδεικτικές Κατηγορίες Δράσεων**
2.1.1	Ενίσχυση της πρόσβασης σε Υπηρεσίες Υγείας, Πρόνοιας και Εκπαίδευσης	Δνσεις Δημόσιας Υγείας (Κ-Δ) & Δνσεις Κοινωνικής Μέριμνας (Κ-Δ)	Ενίσχυση υγείας και υποδομών πρόνοιας
2.1.2	Ενίσχυση της πρόσβασης σε Υπηρεσίες Υγείας, Πρόνοιας και Εκπαίδευσης	Δνσεις Δημόσιας Υγείας (Κ-Δ)	E-Health / Δράσεις προληψης/ενημέρωσης όπως προγράμματα ευαισθητοποίησης και εκπαίδευσης που αφορούν πρόληψη τροχαίων ατυχημάτων, καρδιαγγειακών νοσημάτων, ενημέρωση εργαζόμενων σε καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος, κλπ
2.1.3	Ενίσχυση της πρόσβασης σε Υπηρεσίες Υγείας, Πρόνοιας και Εκπαίδευσης	Δνσεις Κοινωνικής Μέριμνας (Κ-Δ)	Προγράμματα τακτικής ή έκτακτης οικονομικής στήριξης και κοινωνικής φροντίδας ευπαθών κοινωνικών ομάδων
Μέτρο 2.2. Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση			

Κωδ.	Στόχος	Αρμόδια Υπηρεσία	Ενδεικτικές Κατηγορίες Δράσεων
2.2.1	Ενίσχυση της πρόσβασης σε Υπηρεσίες Υγείας, Πρόνοιας και Εκπαίδευσης	Δνσεις Τουρισμού, Αθλητισμού, Πολιτισμού, Δια βίου Μάθησης & Απασχόλησης (Κ-Δ)	Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού
2.2.2	Ενίσχυση της πρόσβασης σε Υπηρεσίες Υγείας, Πρόνοιας και Εκπαίδευσης	Δνσεις Τουρισμού, Αθλητισμού, Πολιτισμού, Δια βίου Μάθησης & Απασχόλησης (Κ-Δ) & Δνσεις Τεχνικών Έργων	Ενίσχυση υποδομών εκπαίδευσης
2.2.3	Ενίσχυση της πρόσβασης σε Υπηρεσίες Υγείας και Εκπαίδευσης	Δνσεις Τουρισμού, Αθλητισμού, Πολιτισμού, Δια βίου Μάθησης & Απασχόλησης (Κ-Δ)	Τεχνολογικά και Επιστημονικά Πάρκα
2.2.4	Ενίσχυση της πρόσβασης σε Υπηρεσίες Υγείας και Εκπαίδευσης	Δνσεις Τουρισμού, Αθλητισμού, Πολιτισμού, Δια βίου Μάθησης & Απασχόλησης (Κ-Δ)	Προαγωγή της Γνώσης με ενίσχυση του ανθρώπινου δυναμικού στις μεταπτυχιακές σπουδές, στην Έρευνα και την Καινοτομία – Υποστήριξη ακαδημαϊκής έδρας σε θέματα νησιωτικότητας
2.2.5	Αξιοποίηση του Τουρισμού, του Πολιτισμού και της Έρευνας και Ανάπτυξης ως Προωθητικών δραστηριοτήτων του Νοτίου Αιγαίου	Δνσεις Τουρισμού, Αθλητισμού, Πολιτισμού, Δια βίου Μάθησης & Απασχόλησης (Κ-Δ	Ενεργοποίηση (Οργάνωση και Λειτουργία) του Περιφερειακού Συμβουλίου Έρευνας και Καινοτομίας (ΠΣΕΚ)
Μέτρο 2.3. Πολιτισμός – Αθλητισμός			
Κωδ.	**Στόχος**	**Αρμόδια Υπηρεσία**	**Ενδεικτικές Κατηγορίες Δράσεων**
2.3.1	Αξιοποίηση του Τουρισμού, του Πολιτισμού και της Έρευνας και Ανάπτυξης ως Προωθητικών δραστηριοτήτων του Νοτίου Αιγαίου	Δνσεις Τουρισμού, Αθλητισμού, Πολιτισμού, Δια βίου Μάθησης & Απασχόλησης (Κ-Δ)	Εφαρμογές Καινοτομίας στον Τομέα του Πολιτισμού
2.3.2	Αξιοποίηση του Τουρισμού, του Πολιτισμού και της Έρευνας και Ανάπτυξης ως Προωθητικών δραστηριοτήτων του Νοτίου Αιγαίου	Δνσεις Τουρισμού, Αθλητισμού, Πολιτισμού, Δια βίου Μάθησης & Απασχόλησης (Κ-Δ) & Δνσεις Τεχνικών Έργων	Ενίσχυση Υποδομών Αθλητισμού
Μέτρο 2.4: Δράσεις - Έργα Μικρών Νησιών			
2.4.1	Ενίσχυση της πρόσβασης σε Υπηρεσίες Υγείας, Πρόνοιας και Εκπαίδευσης	Δνσεις Τουρισμού, Αθλητισμού, Πολιτισμού, Δια βίου Μάθησης & Απασχόλησης (Κ-Δ) &	Ενίσχυση υγείας& υποδομών πρόνοιας, E-health/δράσεις πρόληψης-ενημέρωσης κ.α. Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, ενίσχυση υποδομών

		Δνσεις Τεχνικών Έργων	εκπαίδευσης,
2.4.2	Αξιοποίηση του Τουρισμού, του Πολιτισμού και της Έρευνας και Ανάπτυξης ως Προωθητικών δραστηριοτήτων του Νοτίου Αιγαίου	Δνσεις Τουρισμού, Αθλητισμού, Πολιτισμού, Δια βίου Μάθησης & Απασχόλησης (Κ-Δ) & Δνσεις Τεχνικών Έργων	Τεχνολογικά & Επιστημονικά πάρκα κ.α. Εφαρμογές καινοτομίας στον τομέα πολιτισμού, ενίσχυση υποδομών αθλητισμού
Άξονας 3 : Τοπική Οικονομία και Απασχόληση			
Μέτρο 3.1. Δημιουργία Οργανωμένων Περιοχών Υποδοχής Μεταποιητικών Δραστηριοτήτων- Logistics - Θέσπιση ειδικών κινήτρων για την ανάπτυξη των νησιών και την άμβλυνση των ανισοτήτων			
Κωδ.	**Στόχος**	**Αρμόδια Υπηρεσία**	**Ενδεικτικές Κατηγορίες Δράσεων**
3.1.1	Ενίσχυση της Οικονομικής Βάσης, Ενίσχυση της Απασχόλησης	Δνσεις Ανάπτυξης (Κ-Δ) και Δνσεις Περιβάλλοντος και Χωροταξικού Σχεδιασμού (Κ-Δ)	Δημιουργία Περιοχών Υποδοχής Μεταποιητικής Δραστηριότητας – Εφοδιαστικής Αλυσίδας
3.1.2	Ενίσχυση της Οικονομικής Βάσης, Ενίσχυση της Απασχόλησης	Δνσεις Αναπτυξιακού Προγραμματισμού (Κ-Δ)	Κίνητρα για οικονομική δραστηριότητα στα νησιά
Μέτρο 3.2.: Ενίσχυση επενδυτικών σχεδίων - Clustering			
Κωδ.	**Στόχος**	**Αρμόδια Υπηρεσία**	**Ενδεικτικές Κατηγορίες Δράσεων**
3.2.1	Ενίσχυση της Οικονομικής Βάσης, Ενίσχυση της Απασχόλησης, Ενίσχυση Αξιοποίησης Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών	Δνσεις Τουρισμού, Αθλητισμού, Πολιτισμού, Δια βίου Μάθησης & Απασχόλησης (Κ-Δ)	Ενίσχυση Τουριστικών Επιχειρήσεων
3.2.2	Ενίσχυση της Οικονομικής Βάσης, Ενίσχυση της Απασχόλησης, Ενίσχυση Αξιοποίησης Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών	Δνσεις Ανάπτυξης (Κ-Δ)	Clustering- Συστάδες Επιχειρήσεων
Μέτρο 3.3.: Αγροτική Ανάπτυξη - Αλιεία			
Κωδ.	**Στόχος**	**Αρμόδια Υπηρεσία**	**Ενδεικτικές Κατηγορίες Δράσεων**
3.3.1	Ενίσχυση της Οικονομικής Βάσης, Ενίσχυση της Απασχόλησης	Δνσεις Αγροτικής Οικονομίας (Κ-Δ) & Δνσεις Κτηνιατρικής (Κ-Δ)	Στήριξη Αγροτικής και Κτηνοτροφικής Παραγωγής
3.3.2	Ενίσχυση της Οικονομικής Βάσης, Ενίσχυση της Απασχόλησης, Ενίσχυση Αξιοποίησης Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών	Δνσεις Αλιείας (Κ-Δ)	Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Ανάπτυξης Αλιείας με έμφαση στην στήριξη της αλιευτικής παραγωγής, μέσω αφενός εκσυγχρονισμού σκαφών/ανανέωσης στόλου & αφετέρου ειδικών ιχθυοκαλλιεργειών
3.3.3	Ενίσχυση της Οικονομικής Βάσης,	Δνσεις Αλιείας (Κ-Δ)	Αλιευτικά Καταφύγια

	Ενίσχυση της Απασχόλησης		
3.3.4	Ενίσχυση της Οικονομικής Βάσης, Ενίσχυση της Απασχόλησης	Δνσεις Αλιείας (Κ-Δ)	Κατασκευή Τεχνητών Υφάλων
Μέτρο 3.4.: Αξιοποίηση τουριστικών – πολιτιστικών πόρων και υποδομών			
Κωδ.	**Στόχος**	**Αρμόδια Υπηρεσία**	**Ενδεικτικές Κατηγορίες Δράσεων**
3.4.1	Ενίσχυση της Οικονομικής Βάσης, Ενίσχυση της Απασχόλησης, Ενίσχυση Αξιοποίησης Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών	Δνσεις Τουρισμού, Αθλητισμού, Πολιτισμού, Δια βίου Μάθησης & Απασχόλησης (Κ-Δ)	Δημιουργία και βελτίωση υποδομών τουριστικού – πολιτιστικού ενδιαφέροντος
3.4.2	Ενίσχυση της Οικονομικής Βάσης, Ενίσχυση της Απασχόλησης, Ενίσχυση Αξιοποίησης Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών	Δνσεις Τουρισμού, Αθλητισμού, Πολιτισμού, Δια βίου Μάθησης & Απασχόλησης (Κ-Δ)	Τουριστικός Χωρικός Σχεδιασμός και σύνθετα τουριστικά καταλύματα
3.4.3	Ενίσχυση της Οικονομικής Βάσης, Ενίσχυση της Απασχόλησης, Ενίσχυση Αξιοποίησης Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών	Δνσεις Τουρισμού, Αθλητισμού, Πολιτισμού, Δια βίου Μάθησης & Απασχόλησης (Κ-Δ)	Δημιουργία πολιτιστικών δικτύων
3.4.4	Ενίσχυση της Οικονομικής Βάσης, Ενίσχυση της Απασχόλησης, Ενίσχυση Αξιοποίησης Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών	Δνσεις Τουρισμού, Αθλητισμού, Πολιτισμού, Δια βίου Μάθησης & Απασχόλησης (Κ-Δ)	Ενίσχυση δράσεων σύγχρονης πολιτιστικής δημιουργίας
3.4.5	Ενίσχυση της Οικονομικής Βάσης, Ενίσχυση της Απασχόλησης, Ενίσχυση Αξιοποίησης Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών	Δνσεις Τουρισμού, Αθλητισμού, Πολιτισμού, Δια βίου Μάθησης & Απασχόλησης (Κ-Δ)	Κοινή τουριστική προβολή – marketing
3.4.6	Ενίσχυση της Οικονομικής Βάσης, Ενίσχυση της Απασχόλησης, Ενίσχυση Αξιοποίησης Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών	Δνσεις Τουρισμού, Αθλητισμού, Πολιτισμού, Δια βίου Μάθησης & Απασχόλησης (Κ-Δ)	Κέντρα επισκεπτών
3.4.7	Ενίσχυση της Οικονομικής Βάσης, Ενίσχυση της Απασχόλησης, Ενίσχυση Αξιοποίησης Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών	Δνσεις Τουρισμού, Αθλητισμού, Πολιτισμού, Δια βίου Μάθησης & Απασχόλησης (Κ-Δ)	Ενίσχυση εναλλακτικών μορφών τουρισμού
3.4.8	Ενίσχυση της Οικονομικής Βάσης, Ενίσχυση της Απασχόλησης, Ενίσχυση Αξιοποίησης Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών	Δνσεις Τουρισμού, Αθλητισμού, Πολιτισμού, Δια βίου Μάθησης & Απασχόλησης (Κ-Δ)	Αξιοποίηση τουριστικών πόρων
Μέτρο 3.5: Δράσεις - Έργα Μικρών Νησιών			
3.5.1	Ενίσχυση της Οικονομικής Βάσης, Ενίσχυση της Απασχόλησης,	Δνσεις Ανάπτυξης (Κ-Δ) και Δνσεις	Δημιουργία περιοχών υποδοχής Μεταποιητικής

	Ενίσχυση Αξιοποίησης Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών	Περιβάλλοντος και Χωροταξικού Σχεδιασμού (Κ-Δ), Δνσεις Αγροτικής Οικονομίας (Κ-Δ) & Δνσεις Κτηνιατρικής (Κ-Δ), Δνσεις Αλιείας (Κ-Δ)	Δραστηριότητας - Εφοδιαστικής Αλυσίδας, κίνητρα για οικονομική δραστηριότητα στα νησιά, Clustering - Συστάδες Επιχειρήσεων. Στήριξη αγροτ. & κτηνοτροφ. παραγωγής, αλιευτικά καταφύγια, κατασκευή τεχν. υφάλων κ.α.
3.5.2	Ενίσχυση Αξιοποίησης Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών	Δνσεις Τουρισμού, Αθλητισμού, Πολιτισμού, Δια βίου Μάθησης & Απασχόλησης (Κ-Δ)	Ενίσχυση τουριστικών επιχειρήσεων Δημιουργία και βελτίωση υποδομών τουριστικού - πολιτιστικού ενδιαφέροντος, τουριστικός χωρικός σχεδιασμός και σύνθετα τουριστικά καταλύματα, κοινή τουριστική προβολή - marketing, κέντρα επισκεπτών κ.α.
Άξονας 4 : Βελτίωση της Διοικητικής Ικανότητας και της Οικονομικής Κατάστασης της Περιφέρειας			
Μέτρο 4.1. Εξοπλισμός και Συστήματα Πληροφορικής			
Κωδ.	**Στόχος**	**Αρμόδια Υπηρεσία**	**Ενδεικτικές Κατηγορίες Δράσεων**
4.1.1	Αναβάθμιση Διοικητικής Ικανότητας της Περιφέρειας, Ενίσχυση Αξιοποίησης Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών	Δνσεις Διαφάνειας και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης (Κ-Δ)	Εξοπλισμός Πληροφορικής
4.1.2	Αναβάθμιση Διοικητικής Ικανότητας της Περιφέρειας, Ενίσχυση Αξιοποίησης Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών	Δνσεις Διαφάνειας και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης (Κ-Δ)	Συστήματα Πληροφορικής-Λογισμικό
4.1.3	Αναβάθμιση Διοικητικής Ικανότητας της Περιφέρειας, Βελτίωση της Οικονομικής Κατάστασης της Περιφέρειας,	Δνσεις Διοίκησης (Κ-Δ) & Δνσεις Οικονομικού (Κ-Δ)	Λοιπός Εξοπλισμός (Εκτός Πληροφορικής)
Μέτρο 4.2. Κατάρτιση Στελεχών - Στελέχωση Υπηρεσιών			
Κωδ.	**Στόχος**	**Αρμόδια Υπηρεσία**	**Ενδεικτικές Κατηγορίες Δράσεων**
4.2.1	Αναβάθμιση Διοικητικής Ικανότητας της Περιφέρειας,	Δνσεις Διοίκησης (Κ-Δ)	Κατάρτιση Στελεχών
4.2.2	Αναβάθμιση Διοικητικής Ικανότητας της Περιφέρειας,	Δνσεις Διοίκησης (Κ-Δ)	Στελέχωση Υπηρεσιών
Μέτρο 4.3. Υποστήριξη Λειτουργίας Υπηρεσιών			
Κωδ.	**Στόχος**	**Αρμόδια Υπηρεσία**	**Ενδεικτικές Κατηγορίες Δράσεων**

4.3.1	Αναβάθμιση Διοικητικής Ικανότητας της Περιφέρειας, Ενίσχυση Αξιοποίησης Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών	Δνσεις Διαφάνειας και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης (Κ-Δ)	Μηχανοργάνωση
4.3.2	Αναβάθμιση Διοικητικής Ικανότητας της Περιφέρειας, Ενίσχυση Αξιοποίησης Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών	Δνση Νομικών Υπηρεσιών & Δνσεις Διοίκησης (Κ-Δ)	Δικτύωση Νομικής Υποστήριξης
4.3.3	Αναβάθμιση Διοικητικής Ικανότητας της Περιφέρειας, Βελτίωση της Οικονομικής Κατάστασης της Περιφέρειας, Ενίσχυση Αξιοποίησης Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών	Δνσεις Διοίκησης (Κ-Δ) & Δνσεις Διαφάνειας και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης (Κ-Δ)	Δικτύωση Διάσπαρτων Υπηρεσιών

Μέτρο 4.4. Μελέτες και Δράσεις Αναδιοργάνωσης Υπηρεσιών και Συστημάτων Διοικητικής και Οικονομικής Υποστήριξης της λειτουργίας των Υπηρεσιών στον Διάσπαρτο Νησιωτικό Χώρο. Καθιέρωση Συστημάτων προκαταβολών

Κωδ.	**Στόχος**	**Αρμόδια Υπηρεσία**	**Ενδεικτικές Κατηγορίες Δράσεων**
4.4.1	Αναβάθμιση Διοικητικής Ικανότητας της Περιφέρειας	ΓΔνση Εσωτερικής Λειτουργίας	Εκπόνηση και εφαρμογή μελετών και σχεδίων διοικητικής οργάνωσης και λειτουργίας τόσο σε επίπεδο Περιφέρειας όσο και σε επίπεδο νησιών
4.4.2	Αναβάθμιση Διοικητικής Ικανότητας της Περιφέρειας, Βελτίωση της Οικονομικής Κατάστασης της Περιφέρειας	ΓΔνση Εσωτερικής Λειτουργίας	Εκπόνηση μελέτης καθιέρωσης συστήματος προκαταβολών ορισμένων δαπανών λόγω νησιωτικότητας
4.4.3	Αναβάθμιση Διοικητικής Ικανότητας της Περιφέρειας, Ενίσχυση Αξιοποίησης Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών	ΓΔνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού	Διαμόρφωση και λειτουργία μηχανισμού καταγραφής στοιχείων και τράπεζας δεδομένων της Περιφέρειας

Μέτρο 4.5. Νέες Κτιριακές Εγκαταστάσεις – Συντήρηση Χώρων

Κωδ.	**Στόχος**	**Αρμόδια Υπηρεσία**	**Ενδεικτικές Κατηγορίες Δράσεων**
4.5.1	Βελτίωση της Οικονομικής Κατάστασης της Περιφέρειας,	ΓΔνση Εσωτερικής Λειτουργίας	Καταγραφή κτιριακών εγκαταστάσεων και λοιπής ακίνητης περιουσίας Περιφέρειας
4.5.2	Βελτίωση της Οικονομικής Κατάστασης της Περιφέρειας,	ΓΔνση Εσωτερικής Λειτουργίας	Καταγραφή κτιριακών αναγκών Περιφέρειας και προγραμματισμός δράσεων συντήρησης κτιριακής υποδομής